

Copyright © 2019 Matthew Ross Miller

All rights reserved. The Southern Baptist Theological Seminary has permission to reproduce and disseminate this document in any form by any means for purposes chosen by the Seminary, including, without limitation, preservation or instruction.

THE ARISTARCHIAN SIGNS IN CODEX
COLBERTINUS-SARRAVIANUS

A Dissertation
Presented to
the Faculty of
The Southern Baptist Theological Seminary

In Partial Fulfillment
of the Requirements for the Degree
Doctor of Philosophy

by
Matthew Ross Miller
December 2019

APPROVAL SHEET

THE ARISTARCHIAN SIGNS IN CODEX
COLBERTINUS-SARRAVIANUS

Matthew Ross Miller

Read and Approved by:

Peter J. Gentry (Chair)

Robert L. Plummer

Daniel M. Gurtner

Date_____

To Karli: my wife, my love, my friend, and my companion on the Christian journey.

TABLE OF CONTENTS

	Page
LIST OF ABBREVIATIONS	viii
PREFACE	ix
Chapter	
1. INTRODUCTION	1
Thesis and Project Description	2
Methodology	3
Points of Comparison	6
Critical Greek Texts.....	6
Origen's Hebrew <i>Vorlage</i>	8
History of Research on The <i>Hexapla</i>	9
Origen's Methods	9
The Aristarchian Signs.....	11
Criticism.....	13
The Placement of the Aristarchian Signs	16
The Value of G.....	23
Henry Barclay Swete	23
J.W. Wevers and the Göttingen Septuagint	24
Wevers' <i>Text History</i>	25
Conclusion.....	25
2. INTRODUCTION TO CODEX COLBERTINUS-SARRAVIANUS.....	27

Chapter	Page
Provenance	27
Greek Script of G.....	30
Layout of G	31
G Within the Hexaplaric Tradition	32
The Question of the Tetrapla	34
Conclusion.....	36
Quality of Text	37
Layout of G	42
3. THE ASTERISK.....	44
Genesis.....	45
Exodus.....	51
Excursus: Transposition Using the Aristarchian Signs in Exodus.....	64
Leviticus	66
Numbers.....	78
Deuteronomy	121
Joshua.....	148
Judges	178
Conclusion.....	188
The Use of the Asterisk.....	188
The Hebrew <i>Vorlagen</i>	190
Corrections to the Critical Editions.....	191
4. THE <i>OBELUS</i>	193

Chapter	Page
Genesis.....	194
Exodus.....	205
Leviticus	212
Numbers.....	246
Deuteronomy	299
Joshua.....	336
Judges	353
Conclusion.....	364
The Original Greek Translation	365
The Hebrew <i>Vorlagen</i>	365
The Nature of Origen’s Work.....	366
Corrections to the Critical Editions.....	367
5. THE REPURPOSED <i>METOBELUS</i>	369
<i>Metobeli</i> Added by Correctors	370
The Absent <i>Metobelus</i>	375
The Extra <i>Metobelus</i>	387
Conclusions.....	419
Patterns of Usage	420
Explanation of Incorporation	420
Benefits of This Explanation	422
Revision of the Consensus	423
6. CONCLUSIONS	424
Total Number of Signs.....	424
Asterisks	424
<i>Obeli</i>	426
Corrections to the Critical Editions.....	428

	Page
Origen's Statements Revisited.....	430
Origen's Goal.....	430
Reasons for Further Corruption.....	433
Implications of the Research.....	434
The Hebrew Text.....	434
The Original Translation.....	435
The <i>Metobelus</i>	436
The Question of the Tetrapla.....	437
Conclusion.....	440
 Appendix	
COMPLETE CATALOG OF SIGNS IN CODEX COLBERTINUS-SARRAVIANUS.....	441
BIBLIOGRAPHY	586

LIST OF ABBREVIATIONS

[...]	Missing or Illegible Text
[μετ]	Greek Text Supplied from Context
=	The Texts are Formally Equivalent
G	Codex Colbertinus-Sarravianus
H	Origen's Putative Hebrew <i>Vorlage</i>
MT	Masoretic Text

PREFACE

It is commonplace that one does not write a dissertation alone. By this point in one's life and education, the influence of many people, under God's providence, is too obvious to ignore. It is fitting that I honor those who have influenced me in so many ways. Scripture commands us to honor those to whom honor is due (Rom 13:7). If I were to name everyone whose impact has helped me reach this point, I would need to write an additional dissertation. But the reader will indulge me as I mention those who have had the most significant formative roles in my life and those who supported me along the way, whether materially, emotionally, or spiritually.

I begin with my parents, Glen Miller and Terri Harp Havens. From my earliest days I remember Mom reading constantly. She read to us every night and took us to the library often. From her I inherited a love for books and knowledge. I remember Dad working tirelessly to provide for our family. He worked until the job was complete and maintained rigorous standards at all times. He taught us to be willing to do the work that nobody else wanted and to do it well. I thank God for such an example of diligence, and I pray that I may be found a worthy imitator of my dad.

I was blessed to grow up near most of my extended family. I lived a mile from Grandma and Grandpa Miller. After my parents divorced, Grandma and Grandpa were my rock. Beyond that, I know full well that I have been able to pursue higher education because Grandpa Miller worked tirelessly running the stock yards in Delphos, Ohio. Grandma taught me to devote my life to the good of others by her tireless community service. Grandpa passed in 2012 and Grandma passed two

weeks prior to my defense, and not a day goes by when I do not draw inspiration from their lives and examples. Besides my grandparents, my uncles and aunts deserve mention. They picked me up from school, watched over me while Dad worked, and generally interrupted their own lives so that I could have stability and some semblance of normalcy when my parents divorced. I am sure that, in their minds, they just did what had to be done, but I realize now what a privilege I had in this family network.

Turning from family, I mention my educational influences. First, I would be remiss if I did not thank the faculty of Landeck Elementary School. The teachers there were rigorous, traditional, and supportive. I can draw a direct line from every one of my educational achievements back to my elementary education there. In middle and high school, I was privileged to study under several formative teachers. Steve Brungs brought history to life for me and taught me to rejoice when a teacher provided extra rigor, since additional rigor meant that the teacher found the student worthy of higher work. I am also indebted to Frank Zuccala and James Mason. These men taught me how to read closely, analyze precisely, and write honestly. Kendall Carrier taught me that excellence is a habit and that people want results, not excuses. My college years put me in contact with James Olcott, Steve Pride, and Charles Pagnard, all of whom taught me work ethic and attention to detail. Here I must mention Dr Greg Couser, who first taught me Greek, giving me an addiction from which I have never recovered. My influences in seminary are so numerous that I cannot possibly give them the space they deserve. Drs Thomas Schreiner, Jonathan Pennington, Russell Fuller, Duane Garrett, and my *Doktorvater* Peter Gentry all taught me how to read the Bible, love the languages, and do careful work. I stand in the debt of all of these educators, and I pray that I may be found worthy of such an education.

Along the way I had the privilege of serving both in the United States Army

and the United States Air Force. I have been privileged to serve alongside some great people who helped me adopt higher standards for myself and my work. A few men in particular are worth mentioning. Each of these men taught me something valuable that continues to shape my thinking and my life today: Drill Sergeant Tracy Crockett, Chief Warrant Officer Jeffrey Larson, Sergeant First Class Alan Herold, Sergeant First Class Bart Lone, and Sergeant First Class Paul Baker.

The church has been a part of my life from my earliest memories, and the church's support during this process has been immeasurable. Specifically, Pastor Adam Embry came alongside me when I was still a young man without a clue about what a call to ministry and scholarship meant. I am grateful for his influence, and more grateful that we now serve side by side in the United States Air Force as Chaplains. My ministry mentors Rev. Dr. Henry Jansma and Archdeacon Carl Eyberg have been a steady source of encouragement, counsel, and prayer for me in the closing days of this process and during my ordination process in the Anglican Church in North America. And, I would be remiss if I did not mention Rev. Dr. John D. Koch, my first Anglican pastor, who faithfully preached the gospel during an otherwise dark period of my life, baptized my first two children, and remains a dear friend even though our paths carried us both away from Louisville before we could put all of our plans in motion.

Also deserving mention are my dear friends Thomas Achord, Ben Ruppert, and JohnMark Bennett Beazley. They have helped bear my burdens, have been attentive listeners, and have encouraged me to be the best man and Christian I can be. More than they know, they have encouraged me during the dissertation process.

I also wish to thank all my students. I have told them repeatedly that I learn more from them than they from me, and never did this truth become more real than while writing my dissertation. By explaining different topics to them, I came to understand my own better. Their eagerness to learn has kept me sharp. I am

thankful for every one of them.

Last, but certainly not least, I thank God for my family. No academic credential compares to the privilege of being “Daddy.” Our daughters, MacKayla and Felicity, have been constant sources of joy in my life. They are always ready to greet me with a smile, a hug, and laughter when I come home from work, and their interruptions during my work at home have kept me sane. As of this writing, we are expecting our third child. I am grateful that this child will only know the fruits of my student labors. Finally, my dear wife, Karli, deserves the utmost praise. She has been my friend, counselor, encourager, and support ever since we said, “I do.” She does not enjoy the limelight but prefers to work quietly behind the scenes to be my helper (Gen 2:18). Because of her work at home, I am free to concentrate on the vocations God has given me. I can trust her completely to keep the family organized (Prov 31:11). Aside from the practical matters at which she excels, she has been a wonderful traveling companion as we walk the pilgrim way together. This dissertation is dedicated to her. Karli, my dear, I love you!

Matthew Ross Miller

Wichita, Kansas

December 2019

CHAPTER 1

INTRODUCTION

The *Hexapla* holds a prominent place within Septuagint (LXX) and Old Testament studies.¹ It witnesses to both the ecclesiastical LXX and the consonantal Hebrew text of its day. It preserves the revisions of the Jewish revisers Aquila, Symmachus, and Theodotion. Origen, the compiler of the *Hexapla*, sought to “heal” the text of the LXX, using the editions of the three Jewish revisers and comparing them to the Hebrew text.² Although he had this goal, he inadvertently contributed to the further corruption of the textual tradition. This corruption has been perpetuated, in part, because the *Hexapla* has only survived in fragmentary form.³ In recent years, the *Hexapla* Institute has worked to restore the *Hexapla* with the hope of clarifying the textual tradition once again.⁴

¹ I am using the term *Septuagint* to refer to the discipline of studies and to the whole of the Old Greek (OG) Bible. Technically speaking, the Septuagint would refer to the translation of the first five books of the Jewish Bible from Hebrew into Greek. I am choosing to use the term more broadly due to its common parlance and since it refers to the discipline of the study of the OG Bible and its cognate literature.

² Origen, *Origenes Matthäuserklärung I: die griechisch erhaltenen Tomoi*, Band 10 of *Origenes Werke*, ed. Erich Klostermann, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte 40 (Berlin: De Gruyter, 2015), 15.14.

³ Sidney Jellicoe dates the loss of the *Hexapla* to the fall of Caesarea in AD 638. Sidney Jellicoe, *The Septuagint and Modern Study* (Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 1993), 124. However, our data are too incomplete to draw firm conclusions about the date the *Hexapla* was lost.

⁴ *Hexapla* Institute, hexapla-public.azurewebsites.net accessed March 7, 2018. The *Hexapla* institute acknowledges the work Field did in his critical reconstruction of the *Hexapla* fragments. Field’s work has not been improved upon since its publication in 1875. The apparatuses of the Göttingen and Cambridge Septuagint projects have both collected the additional fragments that have come to light since Field’s day. However, unlike Field, these editions do not provide a critical reconstruction of the fragments. Therefore, the reader of the edition must make the judgment whether the Hexaplaric fragment in question influenced the LXX textual tradition. The *Hexapla* project seeks to produce “a New Field for the 21st century.” Such a critical edition of the Hexaplaric fragments would allow scholars to make great strides in understanding the textual history of both the *Hexapla* and the LXX.

Knowledge of the *Hexapla* derives from four main sources: four surviving fragments of the synopsis and possible inferences from Ra 344, colophons from some manuscripts, marginal notes in Greek bible manuscripts, and patristic sources.⁵ The paucity of sources has led to speculation about virtually every question regarding the *Hexapla*. Scholars have identified recensions derived from the *Hexapla*. These recensions provide valuable data about the *Hexapla*. One of these manuscripts, Codex Colbertinus-Sarravianus (G), preserves more of the Hexaplaric (Aristarchian) signs than any other Greek manuscript. The signs in this manuscript have not been fully catalogued and described, leaving a lacuna in scholarly knowledge of Origen's work. Cataloguing these signs will provide additional insight into Origen's work on the *Hexapla* and the subsequent text history of the LXX.

Thesis and Project Description

An examination of the signs in Codex Colbertinus-Sarravianus illuminates Origen's words in his *Commentary on Matthew* and *Letter to Africanus*. Origen marked the text with an asterisk if the reading was in the Hebrew text, but not the Greek; he marked a reading with an *obelus* if the reading was in the Greek text, but not the Hebrew. *Prima facie*, these criteria seem clear. However, further reflection raises questions. Chiefly, what were Origen's criteria for whether a given reading was in the Hebrew and Greek texts? Origen does not provide specific criteria in his writings; the only way to probe his intentions is to examine a manuscript that preserves a large number of his signs and discover his criteria via induction. The present project aims to catalog the Aristarchian signs in Codex Colbertinus-Sarravianus and describe their use.

⁵ Olivier Munnich, "Les Hexaples d'Origène à la lumière de la tradition manuscrite de la bible greque," in *Origeniana Sexta: Origène et la bible: Actes du colloquium Origenianum sextum Chantilly, 30 août - 3 septembre 1993*, ed. Gilles Dorival and Alain Le Boulluec (Leuven: University Press, 1995), 167-68.

Methodology

The basic methodology for this project is simple: one must read the manuscript in full. Only by doing so can one establish a certain knowledge of its contents. This is what I have done. Through reading the manuscript in its entirety, I gained familiarity with the idiosyncrasies of the manuscript. Such knowledge is useful when a given reading is unclear: knowledge of the whole manuscript illuminates what is possible in a given reading.

As I read G, I catalogued each use of the signs that appear in the manuscript. I looked for asterisks, *obeli*, and *metobeli*. I include the full catalog of the signs in the appendix to this volume. Each major sign—the asterisk, the *obelus*, and the *metobelus*—receives its own chapter. Within each chapter, I discuss the signs as they appear in each extant book of the Octateuch. Although G is the work of two original scribes, different books preserve Origen's work in differing degrees, and these differences are not without significance.

Within each chapter, I list the relevant signs *seriatim*. I include the entire verse of Greek to provide context. In the chapters on the asterisk and *obelus*, I include the Hebrew text of the Masoretic Text (MT) for comparison. After each verse, I provide brief commentary on the use of each sign. After commenting on each occurrence of a sign within a book, I summarize the findings and draw preliminary conclusions. At the end of each chapter, I summarize the previous findings and draw conclusions about Origen's methods.

I do not list the readings according to the normal critical apparatus method. Since this volume is not a critical apparatus, it is redundant to repeat the apparatuses already present in Wevers' critical editions. And it is outside the scope of the current project to provide a full critical apparatus for Joshua and Judges since I am only working with one manuscript. The standard critical apparatus provides a collation of relevant readings and manuscripts; since I am working with one

manuscript, such a collation is methodologically impossible.

When listing the readings, I sought to replicate the text of G as much as possible. I leave the Greek text unmarked: accents, breathing marks, and capitalization are omitted as they are in G. When word order differs between G and the critical texts, I reproduce the word order of G. My replication is not a facsimile, however. I do not reproduce the double-columned format of G in this volume. I also do not reproduce lunate sigmas, opting instead for the standard medial and final sigmas of modern printed Greek texts. I do this assuming that most readers are more familiar with the standard medial and final sigmas. I also provide spaces between the words for ease of reading. When discussing a word in the manuscript, I leave the word unmarked.

In each section, every pertinent reading is listed. The reader will find the same information from Appendix I listed in each chapter. The only difference is that the Appendix does not include the commentary. In each list, I include every reading that belongs, including errant and corrected readings. Discussions of these errant and corrected readings occur at the beginning of each section. These readings shed light on the kind of work being done as well as the possible *Vorlage* for the *Hexapla* and *Tetrapla*.

Since I provide the entire relevant context, I underline each marked reading to aid the reader. Additionally, I only mark the readings directly under discussion. This means that a verse containing both asterisks and *obeli* will only have the asterisks marked in the asterisk chapter, and only the *obeli* in the *obelus* chapter.

For the *metobelus*, on the other hand, I am only interested in the places where it is not used according to the current scholarly consensus. As a result, I note when the *metobelus* is used without any preceding Aristarchian sign or when it is not employed where we should expect it. When the *metobelus* is not employed

where we would expect, I note if anything else in the manuscript closes the marked reading. For example, the *metobelus* may not be necessary to close the reading when the marked reading is followed immediately by another marked reading or when the marked reading terminates at the end of a line.

For the asterisks, I note whether the readings correspond to the Hebrew text. Here is where significant deviations from the Hebrew are noted. When there are deviations, the kind of Hebrew *Vorlage* for the reading is explained. In the chapter on the *obelus*, I note any whether the obelized readings follow any particular pattern. From this information one is able to discern general patterns of expansion in the Greek text. The chapter on the *metobelus* references the Hebrew text when the reading in question is an obelized reading. It is easier to see where these readings should end, whereas it is more difficult to see where asterisked readings would end. This difficulty is due to the asterisk adding text from the Hebrew *Vorlage*. If the asterisk initiates a reading and the reading does not close, then hypothetically the remainder of the line or verse could have been added from the Hebrew *Vorlage*.

Finally, the asterisk chapter contains a section in which I briefly discuss the translation technique of the asterisked material. This section provides insight into Origen's methods by providing us a glimpse into the kinds of readings he would consider to be "lacking" in the Greek text *vis-à-vis* the Hebrew text. This information will help determine the usage of the *obelus*. It will also help establish more clearly which Hebrew *Vorlage* Origen may have used.

The methodology for such a study is fairly straightforward. However, while performing this study several additional methodological questions arose. These concerns will now be addressed.

Points of Comparison

It is necessary to discuss the texts to which G is compared in this study. In order to establish the usage of the signs, G had to be compared to texts that approximated the texts Origen had before him. The comparison of G to Greek and Hebrew texts raised questions that must now be taken up in turn.

Critical Greek Texts

G is a manuscript within a tradition of Origenic work. Since Origen, the Septuagint, and the *Hexapla* are bound so tightly together, it would be impossible to study G without reference to other work on the Septuagint. Specifically, the critical texts of the Septuagint should be consulted while working with G. The critical texts of the Septuagint seek to restore the Septuagint *Urtext*, and insofar as they do so, they approximate more closely the Septuagint text that Origen had before him.

For Genesis through Deuteronomy, we have the Göttingen LXX edited by John William Wevers for our critical Greek text.⁶ These volumes were based on the collation books in Göttingen.⁷ In these critical editions, Wevers sought to restore the LXX *Urtext* through careful textual analysis. We cannot assume that Origen had the pristine *Urtext* before him; by his day the textual tradition had already been corrupted.⁸ However, these editions bring us to a hypothetical text that existed prior to Origen's work; therefore, they are valuable as a point of comparison. Since Wevers' editions preserve pre-Hexaplaric work, it is necessary to pay special attention to the instances in which the signs preserved in G read contrary to the

⁶ John W. Wevers, ed., *Genesis, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 1* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974); *Exodus, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 2.1*, 1991; *Leviticus, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 2.2*, 1986; *Numbers, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 3.1*, 1982; *Deuteronomy, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 3.2*, 1977.

⁷ Wevers states in the introduction to each volume of the critical edition, "Die Ausgabe von [book in question] beruht auf folgenden Hss., die vom LXX-Unternehmen neu kollationiert wurden."

⁸ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

critical texts.

These volumes record some interaction with G. The textual apparatuses preserve asterisked and obelized readings. However, I did find errors in the apparatuses. The collation of G for the editions contain a measure of error. As a result, corrections to the apparatuses will be proposed where necessary.

On the other hand, the compilation of manuscripts in these editions provides a methodological check when one observes how the asterisk is used in G. When an asterisk occurs, one must first ask whether the reading corresponds with the Hebrew text or not. If it does not, the misuse of the asterisk is noted. However, when the asterisked reading does correspond to the Hebrew text, a further question arises: was the asterisked reading part of the original Greek tradition, or does the asterisk mark a true *minus vis-à-vis* the Hebrew *Vorlage*? Here the critical editions, along with their *Kopfleisten*, aid the work. When the asterisked reading appears in the critical text, other manuscripts may attest to the reading prior to Origen. One may learn from this information that the asterisk has been incorrectly placed because the Greek text already contained the reading the asterisk marks. By providing the full complement of manuscripts for comparison, the critical editions allow this study to produce more accurate conclusions about the accuracy of the Aristarchian signs.

Where scholars do not yet have modern critical editions, recourse must be made to Rahlfs' edition of the LXX.⁹ For this study, Rahlfs' edition is used for Joshua and Judges. The critical apparatus of these books contains very little information about the presence of Aristarchian signs. The present study supplements the apparatuses of these books and provides an up to date catalog for use in compiling

⁹ Alfred Rahlfs, ed., *Septuaginta Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*, 2 vols. (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2004).

the critical editions of these books.¹⁰

While not a critical edition in the modern sense, Rahlfs does provide a valuable point of comparison when studying G. Rahlfs preserves both the A and B texts of Joshua (where applicable) and Judges. Because of this, I was better able to discern which text G preserved and thereby limit my comparison of the material.

G is one of the witnesses to the texts edited by Wevers and Rahlfs. However, as an Origenic text, it does not preserve the pristine LXX *Vorlage* as Origen would have received it. Therefore, I used these critical texts to approximate a Greek baseline for comparing the use of the signs in G.¹¹ I expected to find the asterisked material absent in the modern critical texts, and the obelized material present. When a reading contradicted this hypothesis, I took special note of it for further investigation.

Origen's Hebrew *Vorlage*

In order to classify the asterisk and *obelus* according to Origen's intention, one must make recourse to a Hebrew text. In the critical editions of the Göttingen Septuagint, the Masoretic Text (MT) is employed as the basis for each Aristarchian reading. If the reading agrees with the MT, it is marked "= M." If the reading does not follow the MT, it is marked "*contra* M."

When the Aristarchian readings agree with the MT, no significant problems exist. Such readings may confirm the antiquity of certain Masoretic reading and vocalization traditions. When the readings do not agree with the MT, one must ask the question whether Origen had a manuscript like the MT before him.

¹⁰ As of this writing, I know that Judges is being edited by Jose Manuel Canas Reillo.

¹¹ I recognize that Rahlfs is not a critical text in the sense of the Göttingen volumes. However, it is an edited, eclectic text that is still the most "critical" text available where a Göttingen edition is lacking. Therefore, I use the term "critical" to describe it.

This problem is made more acute because the witnesses to the MT are late.

It would be outside the scope of the present project to address the entire issue of the history of the Hebrew text. Following scholarly protocol, the MT will be taken as the putative base text for Origen's work. When the readings do not align, the variant will be addressed in the commentary. Through the Aristarchian signs in the present manuscript, scholars may gain valuable insight into Origen's Hebrew *Vorlage* and the *Vorlage* of the original LXX translation.

History of Research on The *Hexapla*

Since G has not been studied in depth, an extensive history of research for the manuscript does not exist. However, G falls within the Origenic tradition. Therefore, to understand Codex G, one must situate this manuscript in the broader field of LXX and Hexaplaric studies. This survey will explore Origen's methods, his use of the Aristarchian signs, and the debates that have ensued. It will then turn to the work that has been done on G. This section will contain a description of the manuscript and contents to set the context for the ensuing discussions.

Origen's *Hexapla* stands at a critical juncture in the history of the LXX. Origen was disturbed by the disagreement among the different Greek manuscripts.¹² As one who debated with the Jews, he was also aware that the church's Bible and the Jewish Bible were at odds.¹³ As a result, he set out to bring the texts into alignment.

Origen's Methods

Origen describes his methodology in two places: his *Commentary on Matthew* and the *Letter to Africanus*. In his *Commentary on Matthew*, he writes,

¹² Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

¹³ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

νυνὶ δὲ δῆλον ὅτι πολλὴ γέγονεν ἡ τῶν ἀντιγράφων διαφορά, εἴτε ἀπὸ ῥαθυμίας τινῶν γραφῶν, εἴτε ἀπὸ τόλμης τινῶν μοχθηρᾶς <εἴτε ἀπὸ ἀμελούντων> τῆς διορθώσεως τῶν γραφομένων, εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἑαυτοῖς δοκοῦντα ἐν τῇ διορθώσει <ἢ> προστιθέντων ἢ ἀφαιρούντων. τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαφωνίαν θεοῦ διδόντος εὐρομεν ἰάσασθαι, κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν· τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων τὸ συνᾶδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν, καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσσαμεν <ὡς> ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα (οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντη περιελεῖν), τινὰ δὲ μετ' ἀστερίσκων προσεθήκαμεν, ἵνα δῆλον ᾖ ὅτι μὴ κείμενα παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων συμφώνως τῷ Ἑβραϊκῷ προσεθήκαμεν, καὶ ὁ μὲν βουλόμενος προσῆται αὐτά, ὧ δὲ προσκόπτει τὸ τοιοῦτον ὃ βούλεται (περὶ τῆς παραδοχῆς αὐτῶν ἢ μὴ) ποιήσῃ.¹⁴

One may see from this passage that Origen sought to “heal” the text of the LXX, which he believed had become corrupted. He compared the Greek texts with each other yet marked the LXX in comparison with the Hebrew text. In his *Letter to Africanus*, Origen writes, “Καὶ ἄλλα δὲ ἔστιν εὐρεῖν ἐν τῇ Γενέσει, οἷς ἡμεῖς [σημεῖα] παρεθήκαμεν τοὺς καλουμένους παρ’ Ἑλλησιν ὠβελούς, ἵν’ ἡμῖν γνώριμον ᾖ τὸ τοιοῦτον· ὡς πάλιν ἀστερίσκους τοῖς κειμένοις μὲν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, παρ’ ἡμῖν δὲ μὴ εὐρισκομένοις.”¹⁵ Origen’s words here agree with his statements in the commentary on Matthew. In both of these passages, he reports that he saw discrepancies between the Greek and Hebrew texts and sought to bring them into alignment with each other.¹⁶ Specifically, he sought to correct the Greek text so that it would conform with the Hebrew text of his day. He applied the *obelus* to passages not lying

¹⁴ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

¹⁵ “And others are found in Genesis, on which we placed [signs], those called ‘*obeli*’ by the Greeks, so that such a matter may be known to us; as again (we placed) *asterisks* on those readings lying in the Hebrew text but not found with us.” Origen, *Sur les Ecritures: Philocalie, 1–20 et La Lettre à Africanus*, ed. and trans. N. R. M. de Lange, Sources Chrétiennes 302 (Paris: Les Éditions du Cerf, 1983), 530–32. (Translation mine unless otherwise noted.)

¹⁶ I leave aside the discussion of Origen’s purposes for the time being. Discussions of Origen’s purposes may be found in Timothy M. Law, “Origen’s Parallel Bible: Textual Criticism, Apologetics, or Exegesis?” *Journal of Theological Studies* 59 (April 2008), 1–21; S. P. Brock, “Origen’s Aims as a Textual Critic of the Old Testament,” in *Studia Patristica* 10, ed. F. L. Cross (Berlin: Akademie Verlag, 1970), 215–18; Nicholas R. M. De Lange, “The *Letter to Africanus*: Origen’s Recantation?,” in *Studia Patristica* 16, ed. Elizabeth Livingstone (Berlin: Akademie Verlag, 1985), 242–47.

in the Hebrew (έν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα).¹⁷ He applied the asterisk to passages not lying with the Seventy (μὴ κείμενα παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα).¹⁸ These passages were present in the Hebrew text (ὡς πάλιν ἀστερίσκους τοῖς κειμένοις μὲν έν τῷ Ἑβραϊκῷ, παρ' ἡμῖν δὲ μὴ εὐρισκομένοις).¹⁹ The Hebrew text was the basis of Origen's textual work.²⁰ The Greek texts served a variety of different functions. Among these, they provided other translations from the Hebrew text when asterisks were necessary.

The Aristarchian Signs

Origen mentions the *obelus* and the asterisk in the context of textual work, which draws the reader back to the Alexandrian context in which Origen was born and raised.²¹ The *obelus* and asterisk are among the so-called "Aristarchian signs" created by the Alexandrian librarians. The Alexandrians, beginning with Zenodotus, developed these signs as philological tools once the Greeks started working on the Homeric literature.²² According to their original use, the *obelus* marked a line

¹⁷ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

¹⁸ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

¹⁹ Origen, *Sur les Ecritures: Philocalie, 1-20 et La Lettre à Africanus*, 532.

²⁰ There is some debate whether the Hebrew text was Origen's base text. The following claim that Origen adjudicated the reading by using the Hebrew *Vorlage*: Robert Devreese, *Introduction à l'étude des manuscrits grecs* (Paris: Imprimerie Nationale, 1954), 113; De Lange, "The Letter to Africanus: Origen's Recantation?," 247; Jellicoe, *The Septuagint and Modern Study* (Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 1993), 124. Some scholars disagree, arguing that Origen employed the other Greek texts as his basis, assigning a marginal role to the Hebrew text: Joachim Schaper, "The Origin and Purpose of the Fifth Column of the *Hexapla*," *Origen's Hexapla and Fragments*, ed. Alison Salveson, *Texte und Studien zum Antiken Judentum* 58 (Tübingen: Mohr Siebeck, 1998), 5. Nautin takes a unique view. He claims that Origen intended to re-establish a proper *Hebrew* text (Nautin, *Origène: sa vie et son œuvre*, *Christianisme antique* 1 [Paris: Beauchesne, 1977], 351-53). For an excellent recent work on the Hebrew criterion in the early church, see Edmon L. Gallagher, *Hebrew Scripture in Patristic Biblical Theory: Canon, Language, Text*. *Supplements to Vigiliae Christianae* 114 (Boston: Brill, 2012).

²¹ Pierre Nautin, *Origène: sa vie et son œuvre*, 349. Because Origen was trained by Alexandrians, he would know that ancient texts often had changes among their copies. Alexandrian grammarians would compare the copies of a text to determine the best reading. Origen brought this same methodology to his study of the Bible.

²² Francesca Schironi, "The Ambiguity of Signs: Critical Σημεῖα from Zenodotus to Origen," *Homer and the Bible in the Eyes of Ancient Interpreters*, ed. Maren Niehoff, *Jerusalem Studies in*

considered suspect, while the asterisk marked a line repeated within the text.²³ The librarians employed these signs within a complex of additional signs, each of which signified additional data of interest to the scholar. The sigma and antisigma occurred together to mark consecutive identical lines.²⁴ The *diple* marked any line upon which comments were required.²⁵ From the time of Aristarchus, these signs functioned as a bridge between the text and commentaries derived from the text.²⁶ That is, the signs were not a self-referential system contained within one text. They marked portions of the text which were of interest to the scholar. But the signs were mute apart from the accompanying commentaries. Because the signs were linked to commentaries, it comes as no surprise that, within a century, they were only partially copied or omitted entirely.²⁷ When the commentaries were lost, the signs signified nothing. The Alexandrians designed the Aristarchian signs to point the reader to editorial discussions; they were not created as an independent system.

Origen employed the Aristarchian signs in his work, but his comments demonstrate continuity and discontinuity with their Alexandrian use. He used the *obelus* in a similar way as the Alexandrian librarians: it marked a passage he considered suspect because it was absent in the Hebrew text.²⁸ Because Origen had already established the Hebrew text as his base text, the *obelus* was self-referential:

Religion and Culture 16 (Leiden: Brill, 2012), 87.

²³ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 89.

²⁴ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 89.

²⁵ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 89.

²⁶ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 91.

²⁷ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 96.

²⁸ καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσσαμεν <ὡς> ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα (οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντα περιελεῖν) (Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14).

it marked an athetized passage.²⁹ While the Alexandrians used the asterisk to mark repetition, Origen employed it to indicate a minus relative to the Hebrew text. In statements concerning his use of both signs, Origen deviated from the Alexandrian tradition. His deviations made the signs clear, self-referential markers.³⁰ The *obelus*, while still marking a rejected reading, referred to an already-established base text instead of a commentary. However, Origen altered the use of the asterisk. The reader no longer had to find a repeated line or consult a commentary: he immediately knew that the LXX lacked the reading. It is also worth noting that Origen only mentions the *obelus* and the asterisk. Origen reduced the number of signs to these two alone because he only sought to mark pluses and minuses.³¹ The signs thus became simpler to use because they communicated definite and limited information to the reader.

Criticism

Origen has been roundly criticized for his Hexaplaric work because it is claimed that he employed flawed methodology. The clearest critique comes from S. R. Driver. Driver faults Origen for assuming that the original LXX agreed with the Hebrew text known to him.³² Because of this assumption, Origen altered the LXX to bring it into conformity with his Hebrew text.³³ He therefore destroyed the

²⁹ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 101–2.

³⁰ Schironi, "The Ambiguity of Signs," 104.

³¹ Pace Jennifer Dines (*The Septuagint. Understanding the Bible and Its World* [New York: T & T Clark, 2004], 100), who claims that Origen also used a *metobelus*. The *metobelus* did come into use soon after Origen's time (see Codex Colbertinus-Sarravianus). However, one wonders if this sign was added by later scribes (perhaps Pamphilus or Eusebius) to clarify the fault of Origen's system: one could not know where a reading ended. It will be necessary to catalog all of the signs in a manuscript to see if *obeli* and asterisks consistently appear with *metobeli*.

³² S. R. Driver, *Notes on the Hebrew Text and the Topography of the Books of Samuel with an Introduction on Hebrew Palaeography and the Ancient Versions*, 2nd ed. (Oxford: Clarendon Press, 1913), xliii.

³³ Driver, *Notes on the Hebrew Text*, xliii.

distinctive features of the LXX.³⁴ The recovery of the Hebrew text employed by the LXX translators can only be ascertained by recovering the LXX text “as it left the translators’ hands.”³⁵ Origen did not do this. Instead, he hindered this process.³⁶ From these assertions, Driver claims that Origen polluted the LXX textual tradition in two ways. The signs he included in the *Hexapla* were neglected, leading to mixed recensions.³⁷ In his wake, other recensions arose that contained the LXX and corrections from the three Jewish revisers side by side.³⁸ Rather than advancing the recovery of the LXX text, Origen obscured the original.

Driver makes three assumptions that drive his conclusions. First, Origen polluted the LXX textual history. This assumption claims too much for Origen, since he claimed that the textual tradition was already corrupt by the time he worked on healing it.³⁹ Origen’s *Hexapla* did further obscure the textual transmission of the LXX. However, Origen did not corrupt what was originally pure.⁴⁰

Second, Driver claims that Origen intended to restore the LXX to its primitive form in a manner similar to modern textual criticism. If Origen intended to reconstruct the original LXX text, then he clearly failed. It may be doubted, however, whether Origen intended to create a critical edition as we understand it today. This

³⁴ Driver, *Notes on the Hebrew Text*, xliii.

³⁵ Driver, *Notes on the Hebrew Text*, xliii, emphasis original.

³⁶ Driver, *Notes on the Hebrew Text*, xliii.

³⁷ Driver, *Notes on the Hebrew Text*, xliv.

³⁸ Driver, *Notes on the Hebrew Text*, xliv.

³⁹ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

⁴⁰ Heine oversimplifies the problem when he argues that only a comparison between the LXX and Hebrew text would be necessary if Origen’s goal was to restore the LXX so that it agreed with the Hebrew text. The Hebrew text was the standard by which the LXX was judged according to Origen’s words in his *Commentary on Matthew*. But he brought the other versions to bear as well, understanding that they were authoritative for the Jews and Christians alike. Also, it seems unlikely that the church’s text of the LXX was uniform in Origen’s day, given that Origen speaks of the cacophony of texts before him. See Ronald E. Heine, *Origen: Scholarship in the Service of the Church*, *Christian Theology in Context* (Oxford: Clarendon Press, 2010), 73–74.

would be to read too much into his intent to “heal” the textual cacophony before him. Instead, he devoted his energies to synchronic analysis of the texts held as authoritative among contemporary Christians and Jews.⁴¹ This analysis comports with our knowledge of Origen’s Alexandrian education and career as a *grammatikos*. A *grammatikos* followed a four-step process for teaching a text.⁴² The first step was that of *diorthosis*, or correction.⁴³ This process had a different aim than modern text criticism: it sought to conform the student texts to the text of the teacher.⁴⁴ This process of correction also served additional purposes, whether apologetics or exegesis. While Origen’s purposes with the *Hexapla* remain debated, some degree of apologetics and clarification of the textual tradition seem to hold primacy in his mind.⁴⁵

Third, Driver argues that Origen employed signs in the synopsis and that these were later neglected. Had Origen’s *Hexapla* remained in synopsis form, so the argument goes, the resulting corruption of the textual tradition may not have

⁴¹ Brock, “Origen’s Aims as a Textual Critic,” 216. Specifically, Origen sought to combat the charge that the Christians had falsified the text of Scripture for their own ends (215).

⁴² Heine, *Origen*, 61. These four steps are (1) text criticism, (2) reading and recitation, including memorization, (3) explanation of the text, and (4) judgment, i.e., the “moral teaching” of the text.

⁴³ Heine, *Origen*, 74.

⁴⁴ Heine, *Origen*, 74.

⁴⁵ Law, “Origen’s Parallel Bible,” 1–21. Law argues that Origen’s work as an exegete best explains his apologetic and textual motives for the *Hexapla*. There is no doubt that Origen’s exegetical work was of paramount importance to him, and he became aware of the problems between the versions through close study of the text of Scripture. However, his own words in the two *loci classici* point to an emphasis on textual and apologetic purposes. Of these, the apologetic purpose was probably paramount, given Origen’s *Sitz im Leben*. See Ruth A. Clements, “Origen’s *Hexapla* and Christian-Jewish Encounter in the Second and Third Centuries,” in *Religious Rivalries and the Struggle for Success in Caesarea Maritima*, ed. Terence L. Donaldson, *Studies in Christianity and Judaism* 8 (Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press, 2000), 303–29; Brock, “Origen’s Aims as a Textual Critic,” 215. Grafton and Williams have observed that Origen’s statements of an apologetic against Judaism must not be read in view of later Constantinian triumphalism. The church was still fledging in Origen’s day, especially in a location where Judaism was strong and the temptation to convert to Judaism was real. Anthony Grafton and Megan Hale Williams, *Christianity and the Transformation of the Book: Origen, Eusebius, and the Library of Caesarea* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2006), 124.

happened. However, editions began to arise that had the church's LXX marked with Aristarchian signs. Worse still, editions were copied from the fifth column without the signs, thereby permanently mingling the LXX with the Jewish revisers. Without the synopsis or the signs, the original text and the additions were obscured. These recensions are largely responsible for the present corruption of the LXX textual tradition. This view assumes a mixed text in the fifth column of the *Hexapla*.

The Placement of the Aristarchian Signs

The presence of these recensions raises a crucial question relating to the LXX text, the *Hexapla*, and Origen's intentions: who authorized these recensions? A related question is this: were these recensions copies of the fifth column *in toto*, or were the Aristarchian signs added to these recensions while absent in the *Hexapla* proper? It has been commonly believed that Pamphilus and Eusebius are at fault for copying the fifth column contrary to Origen's intentions.⁴⁶ Concomitant to this belief, many scholars argue that Origen's signs were present in the fifth column.⁴⁷ Because Pamphilus and Eusebius copied the fifth column (signs included) into a separate recension, the signs came to lack the meaning that they originally had in the synopsis. As these recensions were then disseminated, as the argument goes, the Aristarchian signs were perceived as meaningless and were therefore omitted when the texts were transmitted.⁴⁸ Since the Aristarchian signs preserved the pluses and minuses in the LXX relative to the Hebrew text, their omission led to readings entering the LXX textual tradition which were originally from the three Jewish

⁴⁶ Henry Barclay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, ed. Henry St. John Thackeray (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 76–77; Natalio Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context: Introduction to the Greek Version of the Bible* (Boston: Brill, 2000), 209.

⁴⁷ See discussion below.

⁴⁸ Nautin, *Origène*, 456; Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context*, 214; Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 78.

revisers. In all of this, scholars argue by analogy that the Aristarchian signs in the *Hexapla* followed the same path as they did in the Alexandrian texts.

Although it would take the discussion far afield to attempt to resolve the entire debate about the location of Origen's signs, it is necessary to touch on it to better illustrate how G fits in. Was a manuscript like G Origen's intent? If so, then this codex provides valuable information for Origen's work since it stands so close to Origen's lifetime. If not, then one must account for how Origen's intent could have become so skewed so shortly after his death.

Origen's words in his *Commentary on Matthew* and his *Letter to Africanus* both refer to the two Aristarchian signs of the asterisk and *obelus*. He does not mention anything like the Hexaplaric synopsis presently discussed by scholars. Origen intended to make the differences between the LXX and the Hebrew text clear.⁴⁹ Since this was Origen's objective, one may ask how the signs helped him accomplish it. In a synopsis like the *Hexapla*, the differences between the versions would be plain at sight. Therefore the signs would be unnecessary. However, in a recension the differences would not be clear without ways to draw attention to them. This is what the extant manuscripts demonstrate: the signs are preserved only in monolingual recensions derived from the fifth column.⁵⁰ Origen likely mentions the signs as part of his recensional activity; they are not included in the *Hexapla*. This fact makes the monolingual manuscripts much more important for understanding the signs, Origen's purposes, and the subsequent LXX textual tradition.

Some have objected to this view. One objection is that the view advanced

⁴⁹ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

⁵⁰ Francesca Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," *Bulletin of the American Society of Papyrologists* 52 (2015): 196.

above is a grand argument *e silentio*.⁵¹ Neuschäfer provides the counter-argument to this supposed argument from silence: Eusebius does not mention the signs with the *Hexapla*, but he also does not mention a separate edition derived from the *Hexapla*.⁵² Since it is known that Eusebius published editions from the *Hexapla*, one should not argue that his silence implies non-existence. He may not mention the signs because it does not suit his purposes. Therefore, Eusebius's silence on the matter can be turned to fit an interpreter's preconceived mold. In the same way, just because Origen does not use the term "*Hexapla*" does not mean that he is not referring to it.⁵³ Origen does not write his commentaries to explain his textual work; he only mentions his textual work to support larger points he intends to make. Therefore, Origen may be describing his work in shorthand.⁵⁴ If this is the case, it would be wrong to conclude that the Aristarchian signs were not included in the fifth column of the *Hexapla*. Additionally, Origen's conservatism is well-known.⁵⁵ Therefore, it is doubtful whether he would issue a new recension when he was already disturbed by the textual cacophony before him.⁵⁶

Another objection arises due to the Syro-Hexapla. The Syro-Hexapla preserves Origen's Aristarchian signs.⁵⁷ According to Nautin, the colophons of the

⁵¹ Schaper, "The Origin and Purpose of the Fifth Column of the *Hexapla*," 9.

⁵² Bernhard Neuschäfer, *Origenes als Philologe*, Teil I: Text, Schweizerische Beiträge zur Altertumswissenschaft (Basel: Friedrich Reinhardt Verlag, 1987), 97.

⁵³ Neuschäfer argues that the context mentions the comparison of the manuscripts, the editions, and the critical signs all at once. As a result, it would be proper to understand Origen speaking in shorthand. Neuschäfer, *Origenes als Philologe*, 98.

⁵⁴ Nautin, *Origène*, 456. Nautin posits scribal neglect as the reason behind the absence of the signs in columnar manuscripts.

⁵⁵ Schaper, "The Origin and Purpose of the Fifth Column of the *Hexapla*," 6.

⁵⁶ τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαφωνίαν. . . εὐρομεν ἰάσασθαι. Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

⁵⁷ Nautin, *Origène*, 456.

Syro-Hexapla testify that its text was translated directly from Origen's synopsis.⁵⁸ Therefore, the signs present in the Syro-Hexapla must have been copied directly from the original *Hexapla*. If this is true, then it follows that an argument against the presence of the signs in the Hexaplaric synopsis is an argument *e silentio*.

These arguments do not hold up under scrutiny. First, the Syro-Hexapla. Nautin's position stands or falls based on how one reads the colophons.⁵⁹ The Syro-Hexapla is a predominantly Syriac text that preserves Aristarchian signs and Greek marginalia. This fits the pattern which Schironi has shown: the signs only appear in monolingual manuscripts.⁶⁰ Additionally, Gentry has recently examined the colophons of the Syro-Hexapla. These colophons illuminate the scribal process. According to their witness, the Syro-Hexapla was not translated from the *Hexapla* itself, but from copies corrected by Eusebius and Pamphilus.⁶¹ Gentry observes that the colophon fits with the textual data: the text of the Syro-Hexapla is remotely related to the *O* group, while the additional Hexaplaric material is reliable.⁶² If the Syro-Hexapla was copied directly from Origen's *Hexapla*, as it is commonly supposed, then one should expect the Syro-Hexapla's text to agree more closely with the rest of the *O* group. Gentry has established elsewhere that the Syro-Hexapla's Greek *Vorlage* has an Alexandrian manuscript as its *Vorlage*.⁶³ Gentry concludes that

⁵⁸ Nautin, *Origène*, 456.

⁵⁹ Nautin describes the Syro-Hexapla as "incontestable proof" that the Aristarchian signs are native to the fifth column of Origen's synopsis. Nautin, *Origène*, 456.

⁶⁰ Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," 196.

⁶¹ Peter J. Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," in *In the Footsteps of Sherlock Holmes: Studies in the Biblical Text in Honour of Anneli Aejmelaes*, ed. Kristin De Troyer, T. Michael Law, and Karketta Liljeström, Contributions to Exegesis and Theology 72 (Walpole, MA: Peeters, 2014), 466.

⁶² Gentry, "The Aristarchian Signs," 466.

⁶³ Peter J. Gentry, "Did Origen Use the Aristarchian Signs in the *Hexapla*?", in *XV Congress of the International Organization of Septuagint and Cognate Studies*, 133–48 (Atlanta: SBL, 2016), 143.

the Syro-Hexapla is actually derived from the Tetrapla, not the *Hexapla* proper.⁶⁴ The textual distance from the *O* group, as well as the presence of the material from the Three and the Aristarchian signs, support this conclusion. Gentry's conclusions support Schironi's observations: the *Vorlage* of the Syro-Hexapla was a monolingual text that preserved the Aristarchian signs. As a result, the Syro-Hexapla supports the conclusion that the Aristarchian signs were not included in the *Hexapla* proper, but only in the recensions derived from it. As a result, Nautin's objections based on the Syro-Hexapla fail to convince.

Now, one should consider the objection of an argument *e silentio*. It could be argued that Origen's comments refer to the *Hexapla* although he does not mention it by name. Schaper also mentions Origen's conservatism: such a man would be unlikely to issue a new edition into the cacophony of texts.⁶⁵ However, later witnesses and textual evidence point away from this theory.

Later witnesses consistently distinguish between the editions containing the Aristarchian signs and the *Hexapla* itself. Eusebius, for instance, mentions the *Hexapla*; he does not mention the *obelus* or asterisk.⁶⁶ Jerome mentions Origen's signs in his *Preface to Chronicles*, but he does not mention a columned Bible.⁶⁷ Jerome's comments in his *Preface* assume the conservatism recognized by Schaper.⁶⁸

⁶⁴ Gentry, "Did Origen Use the Aristarchian Signs?," 146. The Tetrapla remains a controversial question in Septuagint studies. For further reading, Marguerite Harl, Gilles Dorival, and Oliver Munnich, *La bible grecque des septante: Du judaïsme hellénistique au christianisme ancien*, 2nd ed., Initiations au christianisme ancien (Paris: Éditions du CERF, 2011), 164; Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 65.

⁶⁵ Schaper, "The Origin and Purpose of the Fifth Column of the *Hexapla*," 6.

⁶⁶ Eusebius of Caesarea, *Die Kirchengeschichte*, Band 6 of *Eusebius Werke*, ed. Eduard Schwartz, Theodor Mommsen, and Friedhelm Winkelmann, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte (Berlin: De Gruyter, 2010), VI.16.

⁶⁷ Jerome, *Praefatio in librum Paralipomenon*, ed. J. P. Migne, Patrologia Latina 28 (Paris: Apud Garnier Fratres, 1845).

⁶⁸ Jerome writes, "mediae inter has prouinciae palaestinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius et Pamphilus uulgauerunt; totusque orbis hac inter se trifaria uarietate conpugnat." Jerome, *Praefatio in librum Paralipomenon*. The word *elaboratos* has the sense "to be

His *apologia* turns on the contrast between Origen's conservatism and his "audacity" in mingling Theodotion with the LXX.⁶⁹ If Origen did this, and received praise, why, Jerome argues, is he maligned for merely translating the Bible from Hebrew into Latin? It is difficult to see how Jerome would accuse Origen of audacity for adding Theodotion to the LXX column of a synopsis, especially if Origen used signs to clarify his intentions. However, if Origen added Theodotion to the LXX in a new recension, Jerome's charge gains traction. *Contra* Schaper then, Origen's conservatism does not rule out the creation of a new recension.

Jerome's testimony is significant because in his commentary on Titus he speaks of the *Hexapla* while not mentioning the signs.⁷⁰ In this passage Jerome clearly has the *Hexapla* proper in view. He alludes to the columnar arrangement (*Aquila etiam et Symmachus, Septuaginta quoque et Theodotion suum ordinem tenent*). He mentions Origen's work of laying out the Hebrew text in Greek characters (*ipsa Hebraea propriis sunt characteribus uerba descripta et Graecis litteris tramite expressa uicino*). In all of this, he agrees with Eusebius's description of Origen's *Hexapla*. Jerome can describe a version with signs and a version without signs. He uses different terminology for each context: when he speaks about signs, he does not speak about the editions appearing in their order, and vice versa. When he speaks of an ordered arrangement, he does not mention Origen's mingling of Theodotion and the LXX, and vice versa. And when Jerome mentions Origen's *exempla*, he does not mention the Hebrew letters, and vice versa. Finally, in Jerome's

worked over carefully." Jerome relies on Origen's respect for the ecclesiastical text to make his point.

⁶⁹ In the context, Jerome's charge of audacity is facetious. He presents his work in the tradition of Origen. To legitimately accuse Origen of audacity in textual matters would undermine Jerome's entire argument.

⁷⁰ Jerome, *Opera. Pars I, Opera exegetica. 8, Commentarii in Epistulas Pauli Apostoli ad Titum et ad Philemonem*, ed. Federica Bucchi, Corpus Christianorum Series Latina (Turnhout, Belgium: Brepols, 2003).

Preface, he discusses the dissemination of the *trifaria varietas*, in which Origen's work was included via Pamphilus and Eusebius. However, in his commentary on Titus he states that Origen's work is in the library of Caesarea, making no mention of its dissemination. In Jerome's writings, the distinction between the *Hexapla* proper and recensions derived from it becomes clear.

Later papyrological evidence supports Jerome's statements and the present interpretation of them. *P.Grenf.*, which has been mentioned earlier, has been dated to c. 250–350 AD by Schironi.⁷¹ This date places the papyrus within the range of Origen's lifetime or shortly thereafter. Swete previously argued that such a recension was not Origen's purpose: instead, Pamphilus and Eusebius disseminated the fifth column with Origen's textual work.⁷² This view depends on the colophons in the Greek manuscripts.⁷³ Contrary to this view, *P.Grenf.* shows an edited manuscript that can be dated early, possibly to the end of Origen's life. This early manuscript conforms to Origen's statements about his editing process. It seems, then, that a manuscript such as this was Origen's intent. This manuscript confirms Jerome's statements and provides more concrete evidence to counter the claim of *argumentum e silentio*.

Both sides face the common problem of evidential scarcity. Because current knowledge is derived from only a few sources, it becomes difficult to draw hard conclusions. The scholarly debate demonstrates that the same evidence can be read in multiple ways. Schironi has done work to clarify the discussion by relying on manuscript evidence contemporary to Origen. More work of this sort is required to move the debate beyond speculation and inference.

⁷¹ Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," 184.

⁷² Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 77.

⁷³ Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," 198

The Value of G

Given this debate about the *Hexapla*, Origen's purposes, his use of the signs, and the subsequent textual tradition, G becomes a significant manuscript for scholars. This manuscript's significance has been recognized for some time.⁷⁴ G is an uncial Greek manuscript of the Octateuch with lacunae. One can know that G originally contained the whole Octateuch because the Greek Old Testament was disseminated in standard blocks of text.⁷⁵ Throughout its existence, this manuscript has found its way into the hands of a number of different people. Codex G finds its home in three different locations: Leiden, Paris, and St. Petersburg.⁷⁶ Of the Greek manuscripts known to scholars, G preserves more Aristarchian signs than the rest. G also preserves larger blocks of text than the other manuscripts that preserve the Aristarchian signs. G can be dated to the IV/V century AD (300s—400s). There is evidence of multiple hands at work in the manuscript, but the text itself comes from a IV/V century hand. While the manuscript cannot be dated with greater precision, this date range places the manuscript within a century after Origen's death.⁷⁷ Therefore, scholars have a data-rich manuscript dated shortly after Origen completed his work. Such a manuscript may provide important testimony for Origen's actual practice and its preservation in subsequent generations.

Henry Barclay Swete

While Omont wrote a thorough introduction to the manuscript, Swete has provided the most succinct description of it in English to date. Swete, in his seminal *Introduction to the Old Testament in Greek*, discusses the different extant

⁷⁴ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 138.

⁷⁵ Gentry, "Did Origen Use the Aristarchian Signs?," 142.

⁷⁶ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 138.

⁷⁷ Nautin, *Origène*, 412.

manuscripts of the LXX. When he turns to the Octateuch manuscripts, he devotes about two pages to Codex G.⁷⁸ He describes the contents of the manuscript, then the history of ownership, and then gives a brief overview of the nature of the manuscript: its size, the number of scripts present, and the approximate dates. He then comments on the significance of Codex G. “In one respect this codex holds an [sic] unique position among uncial MSS. of the Octateuch. It exhibits an Origenic text which retains many of the Hexaplaric signs.⁷⁹” He then lists the signs that appear in the manuscript: the asterisk, various forms of the *obelus*, and the *metobelus*. He continues, “The importance of Cod. Sarravianus as a guide in the recovery of the Hexaplaric text has been recognized from the time of Montfaucon...and it is a matter for no little congratulation that we now possess a complete and admirable photograph of the remains of this great MS.⁸⁰”

As Swete states, G can help us recover the Hexaplaric text. As of the time of his writing, the pages from the three different libraries had been photographed and collected together, making in-depth study of the manuscript possible. Swete does not treat G at length in his *Introduction*, but he anticipates the study of the manuscript by other scholars.

J.W. Wevers and the Göttingen Septuagint

While Swete recognized the importance of G for the recovery of the Hexaplaric text, subsequent scholarly activity has not been equal to the manuscript's significance. G has been collated for the critical editions of the Göttingen Septuagint edited by J.W. Wevers. The signs were notated as necessary but have not been a

⁷⁸ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

⁷⁹ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 138.

⁸⁰ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 138.

focus of study. Additionally, the Göttingen editions seek to establish of the LXX *Urtext*, not to reconstruct the *Hexapla*, though these two goals do overlap to a degree.

Wevers' Text History

J. W. Wevers completed a series on the text history of the Greek Pentateuch in addition to the Göttingen editions of the Pentateuch.⁸¹ Here one may find some initial catalogs of the Aristarchian signs. These catalogs provide the most detailed information to date about the Aristarchian signs in G. However, a couple problems emerge when one takes a closer look at Wevers' work. First, some inaccuracies exist in his work. These will be examined in the respective chapters and sections. These inaccuracies may be traced to Wevers' reliance on the collation books rather than examination of the manuscript itself. Second, Wevers' catalogs are incomplete. The *obelus* section does not claim exhaustiveness. Instead, it tracks the loss of obelized text throughout the textual tradition. Additionally, Wevers' apparatus does not treat the instances of *metobelus* misuse. This oversight needs to be corrected since the data on the *metobelus* provides better information than what is currently available in the LXX introductions.

Conclusion

This overview demonstrates the value of G for the debates about Origen's labors and intentions regarding the *Hexapla*. The overview also shows that G has not been given the attention needed in scholarly discourse. In the remainder of this

⁸¹ John William Wevers, *Text History of the Greek Genesis* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974); Wevers, *Text History of the Greek Exodus* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1992); Wevers, *Text History of the Greek Leviticus* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1986); Wevers, *Text History of the Greek Numbers* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982); Wevers, *Text History of the Greek Deuteronomy* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1978).

dissertation, I seek to address this oversight.

CHAPTER 2
AN INTRODUCTION TO CODEX
COLBERTINUS-SARRAVIANUS

Before discussing specific sign usage in G, it will be helpful to have a description of the manuscript on its own terms. This description will set the context for the subsequent discussion of the Aristarchian signs.

Provenance

Codex Colbertinus-Sarravianus (G) is an uncial Greek manuscript dated to around the fourth to fifth century AD.¹ It originally contained the Greek translation of the Octateuch, although significant portions of the original codex are no longer extant. G preserves more of Origen's Aristarchian signs than any other extant Greek manuscript. Although the date for the manuscript post-dates Origen (c. 185–c. 254) by about 50–150 years, this manuscript preserves his intended product from his Hexaplaric work.²

The era in which G was produced overlapped with Eusebius of Caesarea (c. 260–c. 340 AD) and could have derived from his work.³ Eusebius, and his mentor, Pamphilus, copied Origen's work and disseminated it.⁴ At present, no other scribal

¹ Natalio Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context: Introduction to the Greek Version of the Bible* (Boston: Brill, 2000), 211

² Francesca Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," *Bulletin of the American Society of Papyrologists* 52 (2015): 213–14.

³ Henry Barclay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, ed. Henry St. John Thackeray (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 76; Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context*, 211.

⁴ Jerome, *Praefatio in librum Paralipomenon*, ed. J. P. Migne, *Patrologia Latina* 28 (Paris: Apud Garnier Fratres, 1845)

school is known for reproducing and disseminating Origen's work at so early a date. Eusebius knew Origen's work well.⁵ A manuscript like G corresponds to testimonies about the work of Eusebius and Pamphilus.⁶ The dates, the Origenic provenance, and the resulting text point to a Eusebian and Caesarean origin for G. However, the possibility of a Eusebian provenance for the manuscript must remain only a theory. Unlike the Syro-Hexapla, G does not preserve any colophons providing the text history.⁷

G is the work of two original scribes, designated by Omont as *librarius primus* and *librarius secundus*.⁸ The first scribe produced Genesis—Leviticus and Deuteronomy. His work is characterized by closer attention to detail and less post-transcription editorial work. He also tended to include 27 lines per column of text. The second scribe produced Numbers, Joshua—Judges. His work is characterized by less attention to detail and more post-transcription editorial work. His columns tended to include 28 lines. The characteristics of these scribes must be kept in mind when discussing the errors in the transmission of the Aristarchian signs.

The text of G was subject to editorial work. One is able to discern three strata of editorial work.⁹ The first stratum consists of corrections performed *prima*

⁵ Eusebius of Caesarea. *Die Kirchengeschichte*, Band 6 of *Eusebius Werke*, ed. Eduard Schwartz, Theodor Mommsen, and Friedhelm Winkelmann, *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte* (Berlin: De Gruyter, 2010), VI.16.

⁶ Jerome, *Praefatio in librum Paralipomenon*.

⁷ For the importance of the colophons in understanding the history and intention of the text, see Peter J. Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," in *In the Footsteps of Sherlock Holmes: Studies in the Biblical Text in Honour of Anneli Aejmelaeus*, ed. Kristin De Troyer, T. Michael Law, and Karketta Liljeström, *Contributions to Exegesis and Theology* 72 (Walpole, MA: Peeters, 2014).

⁸ Henry Omont, ed., *Vetus Testamentus Graece Codicis Sarraviani-Colbertini quae supersunt in Bibliothecis Leidensi Pariensi Petropolitana phototypice edita* (Leiden: A. W. Sijthoff, 1897), vi.

⁹ Swete notes three important editorial hands, summarizing the work of Tischendorf. Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137. It is difficult to determine distinct editors in the manuscript due to space constraints in the text.

manus. Among these corrections are deletion dots placed above errant letters. These dots signify that the letters under them are erroneous and should not be read (e.g., Gen 34:30). The second stratum consists of corrections performed *secunda manus*. These edits have a similar script to the original scribal hand. While editing the text is within the purview of this editorial strata, this layer specialized in correcting the errant Aristarchian signs. A third editorial stratum consists of a later Latin hand. This editor used a miniscule script and notated the text in Latin (e.g., Gen 36:18). This editor also notated the content of certain portions of the text, especially the different groupings of laws in Leviticus. The presence of editorial work, especially by a contemporary hand, comports with the testimony from the Syh colophons. Syh was translated from Greek manuscripts that were copied under the supervision of Pamphilus and Eusebius.¹⁰ These manuscripts were copied and then subsequently edited. G witnesses to this kind of editorial work. The books that demonstrate significant editorial work also have mistakes that the editors did not correct. It is possible that the incomplete nature of the editorial work provides a *terminus ad quem* for dating the manuscript. If Eusebius was the editor, his death could have meant the end of editorial activity and the publication of the manuscript.

G currently resides in three different libraries: Leiden, Paris, and St. Petersburg. The library at Paris preserves the extant portions of Exodus, all of the extant portions of Leviticus except 24:9–27:16, Numbers 25:2–26:3 and 29:12–33 σύγκρισιν.¹¹ The St. Petersburg library preserves one leaf which contains Judg 9:48–10:6.¹² The remaining leaves reside at the Leiden library.¹³ All of these leaves were

¹⁰ Gentry, "Did Origen Use the Aristarchian Signs in the *Hexapla*?" 137.

¹¹ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

¹² Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

¹³ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

photographed by Omont and are presented in one volume, which is the source of the present project.¹⁴ Prior to their residence in these libraries, the manuscript pages passed through the hands of several collectors. Those at Leiden are known to have been owned by Claude Sarràve (d. 1651), Jaques Mentel, and Isaac Voss (d. 1681), before being purchased from Voss's heirs by the Leiden library.¹⁵ The Paris leaves once comprised a portion of Henri Memme's (d. 1596) library.¹⁶ They found their way into the hands of J. B. Colbert in 1732, from whom they arrived at the Paris library.¹⁷ The St. Petersburg leaf passed through the hands of F. Pithaeus, Desmarez, Montfaucon, and Dubrowsky, before coming to rest at its present location.¹⁸ This leaf is in a poor state of preservation.

Greek Script of G

The Greek of G is written in an uncial script. The lunate *sigma* (C) is used throughout the manuscript rather than the majuscule Σ. The manuscript is written *scripta continua*. The Aristarchian signs, except when added or altered by correctors, are incorporated within the text. The scribes show sensitivity to the literary units within the text since the script occasionally terminates before the normal end of a line. The manuscript has examples of indenting and hanging lines to signal the beginning of a new portion of text. The manuscript has special characters as well. Numbers are not spelled out. They are written using the Greek alphabet with an overline. The same phenomenon obtains for the *nomina sacra*, which are spelled out using enough letters to specify the case and are written with an overline.

¹⁴ Omont, *Vetus Testamentus Graece Codicis Sarraviani-Colbertini*.

¹⁵ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

¹⁶ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

¹⁷ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

¹⁸ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 137.

The *nomina sacra* demonstrate Christian influence (e.g., $\overline{\iota\varsigma}$ for Ἰησοῦς, the Greek spelling of both Joshua and Jesus). They are used somewhat indiscriminately: they do not always specify a divine person, nor is their use necessarily confined to important figures in sacred history (e.g., the fathers Abraham, Isaac, and Jacob). In this the scribes exercised caution lest they inadvertently utilized the full spelling for a sacred name. In spite of this caution, they do miss some of the sacred names. The *obelus* tradition occasionally demonstrates the antiquity of the *nomina sacra* in the text as well as potential confusion resulting from their use. If a *nomen sacrum* was used for someone other than a divine being, one may find a clarifying statement (e.g., Gen 32:5 [6]).¹⁹ The *nomina sacra* and the alphabetic letters are noted in the present work with the overline.

The Greek text of G has examples of itacism and otacism throughout. These phenomena are more prominent in Numbers, Joshua, and Judges. Itacism and otacism occur in the text proper and in the Aristarchian readings. Therefore, they were probably introduced by the scribes. If they were native either to the text or the Aristarchian readings, one would expect to find them in only one of those places. Itacism is more common than otacism by far. Generally, itacism occurs when a diphthong is reduced to one vowel. The vowel may be one of the members of the diphthong. In addition to itacism and otacism, one may also find etacism ($\alpha\iota\rho\epsilon$). Otacism in G involves confusion of *omicron* and *omega*.

Layout of G

G is preserved in a codex format. The left margin on the *recto* page and the right margin on the *verso* page are narrower than the facing margin due to the binding of the codex. The text is written on the *recto* and *verso* sides of each page.

¹⁹ In the sentence και απεστειλα αναγγελιαι το $\overline{\kappa\omega}$ μου ÷ ησαυ \swarrow , ησαυ clarifies $\overline{\kappa\omega}$.

The pages are approximately 10"x9".²⁰

The text is written in two columns on each side of each leaf. Each column contains 27 lines (scribe one) or 28 lines (scribe two).²¹ Each line has between 13–18 letters. The range is adjusted depending on the scribe, the number and frequency of Aristarchian signs, and any indenting/hanging lines and early line termination. It is common for words to break over lines. This fact introduces some complications to the use and accuracy of the Aristarchian signs. These complications will be addressed in due course.

The columns do not fill the entire page. The top margin leaves room for approximately five additional lines of text. The bottom margin leaves room for approximately eight lines of text. The area between the columns is approximately five letters wide. The wide margin (i.e., the non-binding margin) is approximately two-thirds the width of a column. The narrow margin is approximately three letters wide. These extra spaces do not contain *prima manus* commentary, although enough space exists to insert additional information.

G Within the Hexaplaric Tradition

G is an early witness to the Origenic tradition. However, it is not the earliest monolingual Hexaplaric manuscript scholars currently possess. Francesca Schironi has recently published findings from *P.Grenf.* 1.5.²² A comparison between these two manuscripts will prove salutary for later discussions of the Origenic tradition in G.

P.Grenf. is a late third–early fourth century AD papyrus manuscript.²³ It

²⁰ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 138.

²¹ Omont, *Vetus Testamentus Graece Codicis Sarraviani-Colbertini*, vi.

²² Schironi, "*P.Grenf.* 1.5."

²³ Schironi, "*P.Grenf.* 1.5," 184.

contains a fragment of Ezek 5:12–6:3.²⁴ The quality of the manuscript prevents a full accounting of the signs.²⁵ However, two elements of this manuscript are worth noting. First is the layout. The margins are only wide enough for the signs. Since the margins are damaged, the signs are occasionally difficult to discern. The margins are not much wider than the space of a letter. This contrasts sharply with the wide margins of G. Even the binding margin of G is wider than the margin of *P.Grenf.* Second, consider the signs. *P.Grenf.* does not have a sign for the *metobelus*. In the one place where the Aristarchian reading obviously ends, no sign exists to mark the termination of the reading.²⁶ Codex Colbertinus-Sarrvianus, being produced approximately a century after *P.Grenf.*, represents a development in the Origenic tradition by widening the margins and adding the *metobelus* to close readings.

The development of the *metobelus* will be treated in a later chapter. At present, it is necessary to discuss the development of the width of the margins between *P.Grenf.* and G. To do this, a comparison with the later Syro-Hexapla (Syh) manuscript of Arthur Vööbus is instructive. Vööbus published *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla* in 1976.²⁷ This volume contains a facsimile of a Midyat manuscript, now known as Princeton University Scheide Library ms 150. Although not the only manuscript of Syh, it provides a helpful point of comparison with G. The folio leaves were 25.5cm x 16.5cm (approximately 10" x 6.5").²⁸ When the pages are open, the reader sees two columns. The non-binding margin is wide, as are the top

²⁴ Schironi, "*P.Grenf.* 1.5," 181.

²⁵ Schironi, "*P.Grenf.* 1.5," 208.

²⁶ Schironi, "*P.Grenf.* 1.5," 212.

²⁷ Arthur Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla: A Fac-simile Edition of a Midyat MS. Discovered in 1964*, Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium 45 (Louvain, Belgium: Imprimerie Orientaliste, 1975).

²⁸ Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla*, 29.

and bottom margins on each page. The wide margin often contains notes, in some places resulting in overcrowding.²⁹ The layout when the pages are open reminds one of the layout of G. G does not contain the marginal notes present in Syh. The edition of Vööbus is not a double-columned manuscript. However, it was copied onto pages that are narrower than G, so it is possible that the two columns from one page were written over two pages. The resulting layout is remarkably similar to G.

The Question of the Tetrapla

The foregoing discussion of the relationship between G and Syh raises the question of the Tetrapla. The nature and existence of the Tetrapla has generated significant debate among scholars.³⁰ Some have come to doubt the existence of a separate Tetrapla.³¹ Nautin holds that the Tetrapla was the rough draft for the *Hexapla*.³² In this view, the Tetrapla was still a columned Bible. Fernandez Marcos states that the Tetrapla was the abbreviated *Hexapla*.³³ Mercati argues that the Tetrapla consisted of the LXX and the Three and served to help Christians study the Old Testament.³⁴

All of the aforementioned views have a columned Bible like the *Hexapla* in view. They all depend on one passage in Eusebius.³⁵ Eusebius writes, "...in his own

²⁹ Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla*, 37.

³⁰ Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context*, 207.

³¹ For instance, Dominique Barthelemy. Dominique Barthelemy, "Origène et le texte de l'ancien testament," in *Epektasis: Mélanges patristiques offerts au Cardinal Jean Daniélou* (Paris: Beauchesne, 1972), 247–261.

³² Pierre Nautin, *Origène: sa vie et son œuvre*, *Christianisme antique* 1 (Paris: Beauchesne, 1977), 342–343.

³³ Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context*, 207.

³⁴ Giovanni Mercati, "Il Problema della Colonna II dell'Esaplo," *Biblica* 28, no. 2 (1947): 212ff.

³⁵ Eusebius, *Die Kirchengeschichte*, VI.6.

way having arranged the recension of Aquila, Symmachus, and Theodotion together with the recension of the Seventy in the Tetrapla (ιδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῆ τῶν ἑβδομήκοντα ἐν τοῖς Τετρασσοῖς ἐπισκευάσας).” These words, however, do not necessitate a columned Bible like that of the *Hexapla*. They merely require an “arranging together.” It is possible that Eusebius could be describing a version in which the LXX is the main text, accompanied by the readings of Aquila, Symmachus, and Theodotion. If this is the case, one would expect to find a text with the LXX surrounded by sufficient space in order to include the readings from the three. In other words, if one was looking for the Tetrapla, one would expect to find a manuscript like G, but with the readings from the Three.

This returns the discussion to the comparison between G and Syh. Gentry has recently described the information the colophons of Syh provide.³⁶ The colophons tell the reader that Syh was translated from copies produced and corrected by Eusebius and Pamphilus.³⁷ Syh was not translated directly from the fifth column of the *Hexapla*.³⁸ The textual evidence of Syh confirms the data from the colophons: Syh is a distant member of the *O'* group despite preserving an abundance of Aristarchian signs.³⁹ Syh also preserves the readings from the Three.⁴⁰ Since Syh preserves the Aristarchian signs, the readings from the Three, and a text that is only a distant witness to the fifth column, it is reasonable to conclude that the colophons

³⁶ Peter J. Gentry, "Did Origen Use the Aristarchian Signs in the *Hexapla*?" in *XV Congress of the International Organization of Septuagint and Cognate Studies* (Atlanta: SBL, 2016), 133–148; Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes."

³⁷ Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," 466.

³⁸ Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," 466.

³⁹ Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," 466.

⁴⁰ Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," 466.

are correct: Syh was translated from a recension. If Syh was translated from a recension, the recension would already have contained the readings from the Three. In other words, this recension would have arranged together the LXX, Aquila, Symmachus, and Theodotion, agreeing with the words of Eusebius regarding the Tetrapla. Gentry is correct to conclude that, in some books, Syh was translated from the Tetrapla, not the *Hexapla*.⁴¹

Although G does not contain the readings of the Three in the margins, it is reasonable to conclude that G was a stage towards the Tetrapla. If Syh was translated from the Tetrapla, the Tetrapla would have had to preserve both the Greek text and the readings from the Three. Such a version would have to have space to record all of the readings germane to the text. A manuscript such as *P.Grenf.* would not suffice: it did not have the necessary marginal space to record anything more than an asterisk or *obelus*. However, a text like G has the marginal space to contain readings from the Three. The margins of G and the margins of the manuscript from Vööbus bear strong resemblance to each other. G is a development within the Origenic tradition from earlier manuscripts and demonstrates that a version such as the Tetrapla was possible.

Conclusion

G is an uncial Greek codex from the fourth/fifth century AD. It is the work of two scribes who showed varying degrees of care in their work. The manuscript shows evidence of editorial work, both near the time of transcription and by later hands. The text on each page is set in two columns with wide margins. It preserves a large quantity of Origen's Aristarchian signs.

G represents a development in the Origenic tradition from *P.Grenf.* It has

⁴¹ Gentry, "Did Origen Use the Aristarchian Signs?," 146.

wide margins, whereas *P.Grenf.* has margins wide enough to fit the Aristarchian signs only. G preserves a *metobelus* to close readings. This sign is absent in *P.Grenf.* These developments anticipate the layout of the text of Syh. The chief difference between G and Syh is the former does not include the readings from the Three Jewish Revisers while the latter does. It is likely that G was a first draft of the Tetrapla, from which Syh was translated.

Quality of Text

This section contains information about each of the extant books in G. The passages covered are listed first, followed by any problems pertaining to the preservation of the manuscript. This information is important to keep in mind when examining the signs in the manuscript since poor preservation can affect the data and analysis. The passages discussed below are divided according to the contents of a given page in the manuscript.

Genesis

G preserves Genesis 31:54–36:18a. Seven passages are affected by manuscript damage or lack of textual clarity. Genesis 31:54–32:6 [5] has poor text quality. Genesis 32:22 [21]–32 [31] has experienced some fading of the text, especially in the left column. Genesis 32:32 [31]–33:8 has experienced some fading of the text, especially in the right column. Genesis 34:5–13 has experienced some fading of the text, especially at the top of the page. Genesis 35:3–9 has experienced some fading, especially at the bottom of the page. Genesis 35:9–18 has a *lacuna* in the right column with some fading throughout the page. This *lacuna* is not significant enough to disrupt the reading of the text. Genesis 36:9–18a is severely blurred and faded, making the text excessively difficult to read.

In summary, Genesis has seven passages affected by damage or lack of textual clarity. The passages showing the most damage occur in Genesis 31:54–32:6

[5] and Genesis 36:9–18a. The rest of the passages, while affected by some lack of textual clarity, do not cause significant reading problems. The chapters most affected by manuscript problems are Genesis 32 and 35.

Exodus

G preserves nine different sections of Exodus: 38:24; 39:1–10; 39:13; 36:8–29; 37:3–6; 38:1–18; 39:15–19; 40:3–8; 40:10–end. The order just listed is the order these passages occur in the manuscript. The chief problem in Exodus is that the Aristarchian signs tend to fade in passages in which they are used extensively. Additionally, the following passages have manuscript problems. Exodus 36:13–22 has significant fading throughout the page. Exodus 38:4–11 has significant fading throughout the page. The page on which Exodus 39:15–19 was written is torn with the result that much of the sheet is lost. The same problem occurs on the page for Exodus 40:3–8. Each of these passages is affected by severe damage to the manuscript, aside from the general problem of the Aristarchian signs fading when used extensively.

Leviticus

G preserves most of the text of Leviticus, divided into four sections: 1:1–13:17; 13:49–17:10; 18:28–19:35; 24:9–27:16. Several passages within the text are affected by manuscript problems to differing degrees. The bottom fifth of the pages for Leviticus 4:13–26 and 5:4–10 are missing. The text itself is unaffected. Leviticus 4:27–34 has faded and blurred text, as well as some wrinkling in the manuscript that degrades the quality of the text. Leviticus 7:26–8:7 has slight fading in the left column with blurring toward the center of the page. Leviticus 8:21–26 has faint text, especially at the top of the page. Leviticus 8:26–31 has text that has unfortunately blurred significantly, making much of the text difficult to read. Leviticus 11:33–41 has blurred text at the top left of the page. Leviticus 13:7–17 is extremely faded and

ill-preserved, making reading exceptionally difficult. Leviticus 13:49–56 has blurring at the top of the page. Leviticus 16:12–18 has blurring at the bottom of the page. Leviticus 16:18–23 has blurring in the left margin, affecting the first letters of every line. In Leviticus 17:4–10, the top three-quarters of the page is faded badly. In Leviticus 19:25–36 the bottom of the page is faded. Leviticus 25:11–20 has faded text in the left column at the top of the page.

In summary, fifteen passages are affected by manuscript problems. Four of these passages are severely affected (Lev 8:26–31; 13:7–17; 16:18–23; 17:4–10). Although the degree of fading is not as severe in 16:18–23 as other passages, it occurs in the margins where the signs are placed, thereby affecting a key data point for the present project.

Numbers

G preserves a large portion of Numbers in four sections: Numbers 1:1–7:85; 11:18–20:21; 25:2–26:3; 29:12–36:13. The text of Numbers comprises nearly one-third of G. Despite the volume of text, fewer passages succumb to a poor state of preservation than in Leviticus. However, when Numbers has manuscript problems, they tend to be severe.

The following passages are affected by manuscript problems. Numbers 1:1–15 is extremely faded, and portions of the text are illegible. In Numbers 2:14–26, much of the page is faded. The page containing Numbers 7:61–73 is torn above the left column, and the right column has suffered fading. The text is not affected by the tear. The page containing Numbers 11:18–25 is torn above the left column. The text is not affected by the tear. Numbers 16:5–14 has faded text throughout the page. Numbers 16:48–17:6 is faded at the bottom of the page, especially in the right column. Numbers 19:6–13 has blurred text at the bottom of the right column. Numbers 20:14–22 is faded throughout the page. Numbers 25:2–11 has fading in the

left column and a *lacuna* halfway down the right column. The *lacuna* is four lines tall and three letters wide. 25:11–26:3 is the *verso* side of the page and has the same *lacuna*, but in the left column. Numbers 29:12–22 has fading in the right column and a *lacuna* nine lines tall and of varying widths. Numbers 29:22–33 is the *verso* side of the page. The text throughout the page has suffered blurring and fading. The same *lacuna* is present in the left column, though it is slightly taller on the *verso* side. Numbers 31:48–32:3 is faded throughout the page.

In summary, thirteen passages are affected by manuscript problems in Numbers. Many of these problems are severe and affect the legibility of the manuscript. Numbers contains four significant *lacunae*. The chapters most affected are Numbers 25 and Numbers 29.

Deuteronomy

G preserves approximately half of the text of Deuteronomy in three sections: 4:11–26; 7:13–19:4; 28:12–31:11. Fourteen passages are affected by specific manuscript problems. Overall, the text of Deuteronomy was written rather lightly, i.e., the writing is not very dark. Reading is difficult as a result.

The following passages experience manuscript problems. Deuteronomy 8:1–10 has significant fading beyond the general lightness of the writing. Deuteronomy 9:5–10 has significant fading and blurring in the text. Deuteronomy 10:2–10 has significant fading beyond the lightness of the text. Deuteronomy 10:10–18 has extensive fading throughout the page. Deuteronomy 11:4–11 has an unclear right column. It appears that this column has previous writing. Deuteronomy 11:20–26 has a faded right column. Deuteronomy 12:9–15 has faded text beyond what is normal for Deuteronomy. Deuteronomy 12:15–21 has faded text in the left column. Deuteronomy 14:21–27 has some fading in the left column of text. Deuteronomy 14:27–15:7 has some fading in the left column. Deuteronomy 15:20–16:6 has some

fading in the left column. Deuteronomy 17:8–14 is faded throughout the page. Deuteronomy 31:5–12 has suffered extensive fading.

In summary, fourteen passages from Deuteronomy have suffered from manuscript problems. The fading mentioned above is compounded by the light writing already present in the manuscript. The combination of these two factors makes the text difficult to read at points.

Joshua

G preserves Joshua 10:1–19:23 in one block. Where applicable, G witnesses to the A text of Joshua. The manuscript is generally well-preserved, though not without problems.

The following passages are affected by manuscript problems. Joshua 10:1–6 experiences some fading. Joshua 10:19–26 experiences some fading. Joshua 12:7–13:1 experiences blurring throughout the page. Joshua 13:27–14:3 has significant fading throughout the page. Joshua 15:9–17 has significant fading and blurring throughout the page. Joshua 15:17–36 experiences some fading. Joshua 18:3–9 has some fading in the left column. Joshua 19:10–23 has some fading in the left column.

In summary, eight passages from Joshua are affected by manuscript problems. Five of these passages are affected only slightly. Joshua 12, 13, and 15 are most affected by lack of textual clarity.

Judges

G preserves about one-third of the text of Judges in two blocks: 9:48–10:6 and 15:3–21:12. G generally witnesses to the A text of Judges. The manuscript is generally well-preserved.

The following passages have been affected by lack of textual clarity and manuscript damage. Judges 9:48–54 is completely illegible with the exception of a few portions at the end of the page. Judges 9:54–10:6 has fading throughout the

page and minor page damage. Judges 17:9–18:3 has fading throughout the page. Judges 18:3–9 has blurred text, especially in the left column. Judges 19:25–20:2 has blurred text, especially in the left column. Judges 20:18–27 has some blurred text. Judges 21:3–12 has some blurred text.

In summary, seven passages from Judges suffer effects of lack of textual clarity and manuscript damage. The worst passages are 9:48–54 and 9:54–10:6. These passages are preserved on the St. Petersburg leaf of G. This leaf is in a poor state of preservation. The remaining passages, while affected, do not experience the same deleterious effects on their legibility as the earlier passages.

Conclusion

Codex Colbertinus-Sarravianus has remained in a good state of preservation. The amount of text that is still well-preserved is astonishing given the age of the manuscript and the number of owners through which it has passed. The extant manuscript problems do affect the reading of the text and cataloguing of the signs. But rarely is the manuscript in such a poor state of preservation that reading is impossible. In the places where the text is in a poorer state of preservation extra care was taken to observe the correct readings.

Layout of G

Each page of G is written in a double-column format. The columns maintain a standard line count depending on the scribe responsible for the individual book. The following books have columns of 27 lines each: Genesis, Exodus, Leviticus, and Deuteronomy. The remaining books have columns of 28 lines each: Numbers, Joshua, and Judges. This consistent variation is one line of evidence for the existence of two *prima manus* scribes.

Each column is surrounded by a rather large marginal area. The margins are wide, not just outside the columns, but also in the area between them. The

manuscript has wider margins than what is necessary for writing the Aristarchian signs. The margins are wide enough for additional writing. A brief comparison with *P.Grenf.* demonstrates this. Since G belongs to the same tradition as *P.Grenf.*, one must ask why it preserves wider margins. One possibility, suggested to me by John Meade, is that this manuscript was a stage in the production of the Tetrapla; therefore, the scribes experimented with the width of the margins to see if they could add additional readings from Aquila, Symmachus, and Theodotion.⁴²

When one compares the marginal width of G to that of the Scheide ms. 150 (formerly called the *Tur Abdin* ms.) of Syh, the similarities make Meade's opinion a real possibility.⁴³ Scheide ms. 150 has wide margins that contain readings from Aquila, Symmachus, and Theodotion.⁴⁴ Additionally, the manuscript contains colophons that describe the process involved in editing the manuscript.⁴⁵ G resembles this Syh manuscript more closely than it resembles other Greek manuscripts. It seems probable, then, that G was intended either (1) to contain additional readings from the Jewish revisers or (2) to serve as a template for future manuscripts that would contain the additional Hexaplaric readings.⁴⁶

⁴² John Meade, Co-director of the Text and Canon Institute, conversation with author, November 2018.

⁴³ Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla*.

⁴⁴ Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla*, 16.

⁴⁵ Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla*, 14.

⁴⁶ While outside the scope of this dissertation, it would be worthwhile to conduct further research on the similarities and differences between the physiognomy of G and Syh. The similarities suggest that Syh was copied from a Greek manuscript with the signs, not from the fifth column of the *Hexapla* itself.

CHAPTER 3

THE ASTERISK

According to Origen, the asterisk marks a minus in the LXX tradition *vis-à-vis* his Hebrew *Vorlage*.¹ Codex Colbertinus-Sarravianus consistently employs the asterisk in line with Origen's intentions, although there are some errors worth noting.

The minus marked by the asterisk is generally a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage*. It is necessary to define the term formal equivalence at the outset. A formally equivalent translation accounts for each formal detail of the Hebrew text with a corresponding detail in the Greek translation. Formal equivalence does not require slavishly producing a mark in the translation for each mark in the *Vorlage*, though in some instances the Greek translator performs his translation this way.² With this definition of formal equivalence, one will find that many differences between the Greek and Hebrew idioms still correspond to formal equivalence. For example, Hebrew can prefix many prepositions and the conjunction *waw* and suffix possessive pronouns, pronominal objects of the preposition, and verbal direct objects. Greek does not. This mismatch of languages does not affect the discussion of formal equivalence, since Greek can still express each element present in the Hebrew text in different ways as the

¹ Origen, *Origenes Matthäuserklärung I: die griechisch erhaltenen Tomoi*, Band 10 of *Origenes Werke*, Edited by Erich Klostermann, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte 40 (Berlin: De Gruyter, 2015), 15.14.

² Slavishly following the Hebrew *Vorlage* is a mark of the Jewish Reviser Aquila. Most of the asterisks do not correspond to Aquiline translation philosophy, though his influence is felt in Judges.

subsequent commentary will show.

The form of the asterisk is consistent throughout G. It resembles a small star (※), hence its name. It maintains this shape regardless of its initial employment. If a reading begins in the middle of a line (a *medial* reading) the asterisk is unaffected.³ The same form is employed when the asterisk appears in the margin, whether to begin or continue a reading.

The size of the asterisk varies slightly, though not significantly, throughout the manuscript. These variations result from the idiosyncrasies of each original scribe and the subsequent correctors, as well as space limitations at different points in the manuscript. For example, if the scribe did not exercise sufficient forethought, the *scriptio continua* did not provide ample room to add editorial marks. Under these circumstances, the scribe would squeeze the asterisk in wherever he could while maintaining accuracy. In many of these cases, the scribe fit the asterisk in above the line. Additionally, many places in the manuscript show evidence of later correctors. The correctors add the asterisk wherever possible, at times leading to questionable asterisks. These will be discussed below.

The asterisk in G preserves readings formally equivalent to the Hebrew *Vorlage*. Each occurrence of the asterisk is listed in each book, followed by commentary. After the commentary, a summary follows that digests the findings from the commentary. Unless otherwise noted, the readings do not occur in the second apparatus of the Göttingen editions.

Genesis

The scribe of Genesis employed the asterisk regularly throughout the book. In the portions of the five chapters preserved in G, the asterisk appears 16

³ Contrast this with the *obelus* (chap. 4).

times. This number contradicts the count by Wevers. Wevers lists seventeen occurrences, including Genesis 31:53.⁴ A close look at Genesis 31:53 in G reveals no asterisk. The manuscript preserves only one word of 31:53 (αυτων). Also, Wevers states that G preserves 18 asterisks in Genesis, contradicting his own list.⁵ Apart from these discrepancies, the present count is identical to Wevers'.⁶

Genesis 31

Genesis 31:54

και εθυσεν ιακωβ θυσιαν εν τω ορει και εκαλεσεν τους αδελφους αυτου του φαγειν αρτον και εφαγον ✠ αρτον ✓ και επιον και εκοιμηθησαν

ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר

Notes: G = H.

Genesis 32

Genesis 32:7 (8)

εφοβηθη δε ιακωβ σφοδρα και ηπορειτο και διειλεν τον λαον τον μετ αυτου και τα προβατα και τους βοας ✠ και τους καμηλους ✓ εις δυο παρεμβολας

ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות

Notes: G = H.

Genesis 32:13 (14)

και εκοιμηθη εκει την νυκτα εκεινην και ελαβεν ων εφερην ✠ εν χειρι αυτου ✓ δωρα ÷ και εξαπεστειλεν ✓ ησαυ τω αδελφω αυτου

וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחי

⁴ John William Wevers, *Text History of the Greek Genesis* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974).

⁵ Wevers, *Text History of the Greek Genesis*.

⁶ For the detailed catalog, see appendix I.

Notes: G = H.

Genesis 33

Genesis 33:1

αναβλεψας δε ιακωβ ✠ τοις οφθαλμοις αυτου ✓ ειδεν και ιδου ησαυ ÷ ο αδελφος αυτου ✓ ερχομενος και μετ αυτου ̄ ανδρες και επιδιειλεν ÷ ιακωβ ✓ τα παιδια επι λειαν και ραχηλ και τας ̄ β παιδισκας

וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות

Notes: G = H. The translator employs an instrumental dative for the Hebrew direct object. This reading is a reading from Theodotion, represented in the second apparatus.⁷

Genesis 33:10

ειπεν δε ιακωβ ✠ μη δε ✓ ει ευρον χαριν εναντιον σου δεξε τα δωρα δια των εμων χειρων ενεκεν τουτου ειδον το προσωπον σου ως αν τις ιδοι προσωπον ̄ θυ και ευδοκησεις με

ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותרצני

Notes: G = H.

Genesis 33:12

και ειπεν απارانτες πορευσομεθα ✠ και πορευσομαι επ ευθειαν

ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך

Notes. G = H. It is possible that the phrase was not translated originally because it seemed redundant in the context.

⁷ John William Wevers, ed., *Genesis, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 1* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974), 317.

Genesis 34

Genesis 34:12

πληθυνατε σφοδρα την φερνην ✠ και δομα ✓ και δωσω καθοτι αν ειπητε μοι και δωσεται μοι την παιδα ταυτην εις γυναικα

הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנער לאשה

Notes: G = H.

Genesis 34:21

οι ἀνῶι ουτοι ειρηνικοι εισιν μεθ ημων οικειτωσαν επι της γης και εμπορευεσθωσαν αυτην η δε γη ιδου πλατεια ✠ εν χειρσιν ✓ εναντιον αυτων τας θυγατερας αυτων λημψομεθα ημιν γυναικας και τας θυγατερας ημων δωσομεν αυτοις

האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו בארץ ויסחרו אתה והארץ הנה רחבת ידים לפניהם את בנתם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם

Notes: G = H. The Hebrew here is a dual standing in the modifier position of the sentence. Greek no longer used the dual by the time of the translation of the LXX.⁸

Genesis 34:24

και εισηκουσαν εμμωρ και συχεμ του υιου αυτου παντες οι εκπορευομενοι την πυλην της πολεως αυτων και περιετεμοντο ÷ την σαρκα της ακροβυστιας αυτων ✓ παν αρσην ✠ παντες εξερχομενοι πυλην πολεως αυτου ✓

וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יצאי שער עירו וימלו כל זכר כל יצאי שער עירו

Notes: G = H. The Greek word πυλην is a grammatical solecism introduced to maintain strict formal equivalence with the Hebrew *Vorlage*. This reading is from Theodotion and is represented in the second apparatus.⁹

⁸ F. C. Conybeare and George Stock, *Grammar of Septuagint Greek: With Selected Readings, Vocabularies, and Updated Indexes* (Peabody, MA: Hendrickson, 1995), 25.

⁹ Wevers, *Genesis*, 328.

Genesis 35

Genesis 35:7

και ωκοδομησεν εκει θυσιαστηριον και εκαλεσεν το ονομα του τοπου ✠ ισχυρος βαιθηλ εκει γαρ επεφανη αυτω ο $\bar{\theta}$ ς εν τω αποδιδρασκειν αυτον απο προσωπου ÷ ησαυ \checkmark του αδελφου αυτου

ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחי

Notes: G = H. ισχυρος translates the Hebrew אל. This translation is a valid translation of אל, though it may not be the best translation in context.

Genesis 35:8

απεθανεν δε δεββωρα η τροφος ρεβεκκας ✠ και εταφη \checkmark κατωτερον βαιθηλ υπο την βαλανον και εκαλεσεν το ονομα αυτης βαλανος πενθους

ותמת דברה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות

Notes: G = H. It restores a verb that makes more sense in context.

Genesis 35:10

και ειπεν αυτω ο $\bar{\theta}$ ς το ονομα σου ιακωβ ου κληθησεται ετι ιακωβ αλλ η $\bar{\eta}\bar{\lambda}$ εσται το ονομα σου ✠ και εκαλεσεν το ονομα αυτου $\bar{\eta}\bar{\lambda}$

ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל

Notes: G = H.

Genesis 35:11

ειπεν δε αυτω ο θεος εγω ο $\bar{\theta}$ ς σου ✠ ικανος \checkmark αυξανου και πληθυνου εθνη και συναγωγαι εθνων εσονται εκ σου και βασιλεις εκ της οσφυος σου εξελευσονται

ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציד יצאו

Notes: ικανος translates the Hebrew שדי. This translation is relatively common in the LXX and brings the Greek text into formal alignment with the Hebrew *Vorlage*.¹⁰

¹⁰ Hatch and Redpath list ικανος as an equivalent for שדי six times in the LXX. They label 29 occurrences that correspond to a Hebrew *Vorlage*, and these occurrences translate nine different Hebrew

Genesis 35:18

εγενετο δε εν τω αφειεναι αυτην την ψυχην απεθνησκειν γαρ εκαλεσεν το ονομα αυτου υιος οδυνης μου ο δε π̄ηρ ✠ [αυ]του ✓ εκαλεσεν αυτον βενιαμειν

ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואבין קרא לו בנימין

Notes: Gen 35:18 starts on page 30 and continues on to 31. However, some words were not copied through the page break. It is difficult to discern to what the ...του belongs, though it appears to represent the pronominal suffix.

Genesis 35:29

και εκλιπων ✠ ισακ ✓ απεθανεν και προσετεθη προς το γενοσ αυτου πρεσβυτερος και πληρης ημερων και εθαψαν αυτον ησαυ και ιακωβ οι υιοι αυτου

ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו

Notes: G = H. In context, ισακ is not needed to make sense in the Greek text. Origen adds it so that the Greek and Hebrew texts correspond formally.

Genesis 36

Genesis 36:18

...ηγεμονες ολιβεμας γυναικος ✠ θυγατροσ ανα...

ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי אהליבמה בת ענה אשת עשו

Notes: This reading is incomplete. The beginning of the verse is difficult to discern due to the poor quality of the manuscript. The portion that is preserved is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage*, though it is impossible to tell the extent of the reading in G.

Summary

All of the asterisked readings in Genesis G are correct according to

words or phrases. E. Hatch and H. A. Redpath, *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Old Testament (Including the Apocryphal Books)*, 2nd ed. (Grand Rapids: Baker, 1998), 683.

Origen's description of his work. These readings represent minuses *vis-à-vis* Origen's Hebrew *Vorlage*. The asterisked material preserves formally-equivalent readings *vis-à-vis* the Hebrew *Vorlage*. The asterisked readings normally maintain Greek syntax while corresponding formally to the Hebrew text. We see this formal correspondence easily when the asterisked readings preserve nouns.

Each asterisk is written *prima manus*: one does not find corrections to the signs. The signs occur naturally within the text. The scribe did not have to make them smaller or force them into whatever space remained. One may draw the conclusion from the natural inclusion of the asterisks that the scribe intended them to be part of the text from the beginning.

The asterisked readings allow one to draw certain conclusions about the nature of the original translator's Hebrew *Vorlage* as well as Origen's Hebrew text. The original translation, except where obelized, maintains formal equivalence to a text similar to the present Masoretic Text (MT).¹¹ Additionally, the asterisks consistently preserve readings that correspond to readings found in the present MT. Origen added these readings to align his Greek text with his Hebrew text. Therefore, it is safe to conclude that Origen's Hebrew stands in line with the textual tradition of what would become the MT.

Exodus

In G, Exodus poses a host of problems. The problems of the relationship between Greek Exodus and the MT have been well-discussed and catalogued, beginning with Origen and up to the present day.¹² G compounds these problems

¹¹ This matter will be discussed more fully in the subsequent chapter. The significance of the asterisked and obelized materials together will be more fully treated in the conclusion.

¹² Origen, *Sur les Ecritures: Philocalie, 1-20 et La Lettre à Africanus*, ed. and trans. N. R. M. de Lange, Sources Chrétiennes 302 (Paris: Les Éditions du Cerf, 1983).

because it does not initially follow the Greek order of text, beginning with Exodus 38:24 (39:1).¹³ The relationship between the Greek manuscripts, the MT, and any putative Hebrew *Vorlage* is a knotty problem, the full solution to which is outside the scope of the present research.

However, the problem bears on the definition of correct and incorrect use in G. True “correct” use would require more transposition than currently occurs within the text so that the order of the Greek comes into alignment with the order of Origen’s Hebrew text. One does not observe such large-scale transposition in G. Rather, local conformity is the rule: the order of the Greek text does not change, but within that Greek order, Origen applies the asterisks necessary to bring the two texts into alignment.

Exodus preserves 28 occurrences of the asterisk in G. While this number is small, it is a significant number for as little text as Exodus preserves. Additionally, many of these asterisks mark lengthy readings and are coordinated with *obeli*. Therefore, the small number of asterisks does not signify a small amount of asterisked text.

Wevers has commented on the asterisk tradition in Exodus in his *Text History of Greek Exodus*. Overall, his results align closely with the present study; however, points of deviation exist. Based on the present examination of G, it appears that some of the longer readings he lists actually occur in shorter segments. Additionally, Wevers’ edition misses two asterisks. Otherwise, present research has confirmed the work that Wevers performed in Exodus. The following commentary will interact with Wevers where appropriate.

Despite the problems in the manuscript, the asterisks are well preserved.

¹³ Throughout Exodus the Greek versification is listed first, followed by the Hebrew in parentheses.

The majority of the problems derive from the quality of the manuscript. This problem is especially acute in Exodus 37 (38). All but one of the asterisks are written *prima manus*, showing that they were intended from the first copying of the manuscript.

Out of Order

Exodus 39:2a (38:25)

και αργυριου ÷ αφαιρεμα ✓ παρα των επεσκεμμενων ÷ ανδρων ✓ της συναγωγης εκατον ταλαντα και πεντε και εβδομηκοντα και χιλιοι και επτακοσιοι σικλοι ✘ εν τω σικλω τω αγιω ✓

ובכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש

Notes: G = H.

Exodus 39:8 (38:30b)

✘ και το θυσιαστηριον το χαλκουν ✓ και το παραθεμα το χαλκουν του θυσιαστηριου και παντα τα σκευη του θυσιαστηριου και τας βασεις της αυλης κυκλω και τας βασεις της πυλης της αυλης

ואת מזבח הנחשת ואת מכבר הנחשת אשר לו ואת כל כלי המזבח

Notes: G = H. The article το preceding θυσιαστηριον represents the Hebrew direct object marker, providing precise formal equivalence with the Hebrew *Vorlage* at this point.

Exodus 39:1 (38:31)

✘ και παντας τους πασσαλους της σκηνης και παντους ✓ πασσαλους της αυλης κυκλω ✘ και την καταλειφθεισαν υακινθον και προφυραν και το κοκκινον το νενησμενον εποιησαν στολας λειτουργικας ωστε λειτουργειν εν τω αγιω ✓

ואת אדני החצר סביב ואת אדני שער החצר ואת כל יתדת המשכן ואת כל יתדת החצר סביב

Notes: The highlighted asterisked reading does not have correspondence in the Hebrew text. This reading is difficult to discern with precision because G does not follow the standard Greek or Hebrew versification here. Wevers notes that this

asterisked reading is found in σ' and θ'.¹⁴ However, the *metobelus* cuts the full reading short. The asterisked reading preserves a misspelling of παντας (παντους). This misspelling brings the form into the second declension. The second asterisked reading does not have corresponding text in the Hebrew *Vorlage*. Wevers notes that this reading comes from σ' and θ'.¹⁵ It is possible that Origen had a different Hebrew *Vorlage* at this point.

Exodus 36

Exodus 36:15 (39:8)

και εποιησαν ~~το~~ λογιον εργον υφαντον ποικιλια κατα το εργον της επωμειδος εκ χρυσιου και υακινθου και πορφυρας και κοκκινου διανησμενου και βυσσου κεκλωσμενης

ויעש את החשן מעשה חשב כמעשה אפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר

Notes: G = H.

Exodus 36:16 (39:9)

τετραγωνον ~~ην~~ διπλουν εποιησαν το λογιον σπιθαμης το μηκος αυτου και σπιθαμης το ευρος αυτου διπλουν

רבוע היה כפול עשו את החשן זרת ארכו זרת רחבו כפול

Notes: G = H. The second apparatus records this reading for Aquila and Theodotion, as well as LaGarde's Syh text.¹⁶

Exodus 37

Exodus 37:3 (36:35)

[...]υφαντου ~~εποιησεν~~ αυτο χερουβιμ

ויעש את הפרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב עשה אתה כרבים

¹⁴ John W. Wevers, ed., *Exodus*, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 2.1 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1991), 432.

¹⁵ Wevers, *Exodus*, 433.

¹⁶ Wevers, *Exodus*, 402.

Notes: G = H. This verse is not well-preserved in the manuscript, but the asterisked reading can be discerned clearly.

Exodus 38

Exodus 38:1 (37:1): και εποιησεν βεσελεηλ την κιβωτον * εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων και ημισους το μηκος αυτης και πηχεος και ημισους το πλατος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης ✓

ויעש בצלא ל את הארן עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו

Notes: G = H. One comment is worth mentioning regarding the translation here. The Hebrew text reads עצי where the Greek text reads εκ ξυλων. The Hebrew word עצי functions as a modifier and within the context communicates source. Greek cannot accomplish this same sense without prepositions. However, adding prepositions does not violate formal equivalence since Greek is signifying with a preposition what Hebrew signifies by word order. The second apparatus notes that this reading is present in the Syh text.¹⁷

Exodus 38:4 (37:4-5)

÷ ευρεις τοις διωστηρσιν ✓ * και εποιησεν αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι τοις [...]ροις της κιβωτ [...]τε αιρειν αυτην ÷ εν αυτοις ✓

ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב ויבא את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן

Notes: The limits of this reading are difficult to discern because the quality of the manuscript is poor, leaving *lacunae* in the text. The asterisk replaces the original Greek translation of the passage, aided by the *obeli*. The first part of the asterisked reading (και εποιησεν αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω) inserts Hebrew 37:4 into the text (ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב). The asterisked text is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage*. One comment on formal equivalence is in order. The bound phrase בדי עצי שטים is rendered in Greek αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων, with the preposition εκ signifying source. The bound phrase in Hebrew is sufficient to signify source.

The second part of the asterisked phrase (και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι το ισ...ροις της κιβωτ...τε αιρειν αυτην) covers Ex 37:5 in Hebrew (וויבא את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן). The translator preserves formal equivalence in the translation. It is unclear if ...τε αιρειν αυτην is part of the asterisked reading or not due to the poor quality of the manuscript.

¹⁷ Wevers, *Exodus*, 418.

The second apparatus records this reading as part of the Syh text.¹⁸ The apparatus places the end of the reading after κιβωτου.

Exodus 38:5 (37:6)

και εποιησεν ιλαστηριον ÷ ανωθεν της κιβωτου ✓ εκ χρυσιου καθαρου ✠ δυο
πηχεων και ημισους μηκος αυτου και πηχεος και ημισους το πλατος αυτου ✓

ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה

Notes: G = H. Greek translates the Hebrew dual יְמִתָּם as δυο πηχεων. The translation is still literal according to idiom of the target language. The second apparatus notes that this reading is from Theodotion and occurs in the Syh text.

Exodus 38:6 (37:7)

και εποιησεν δυο χερουβιμ ✠ χρυ[...]α τορευτα εποιησαν[...]υτα εξ αμφοτερων των
μερων του θυσιαστηριου

ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת

Notes: G = H.

Exodus 38:7–11 (37:8–14)

χερουβ ενα✓ επι το ακρον του ιλαστηριου το εν και χερουβ ενα επι το ακρον του
ιλαστηριου το δευτερον ✠ εκ του ιλαστηριου εποιησεν τους χερουβειμ εξ
αμφοτερων των μερων αυτου [8] και εγενοντο οι χερουβειμ εκτεινοντες τας
πτερυγας επανωθεν συνσκιαζοντες ταις πτερυξιν αυτων επι το ιλαστηριον κατα
προσωπον αυτων ανηρ προς τον αδελφον αυτου επι το ιλαστηριον ησαν τα
προσωπα των χερουβειμ ✓ [9] και εποιησεν την τραπεζαν ÷ την προκειμενην εκ
χρυσιου καθαρου [10] και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους δυο επι του
κλιτους του ενος και δυο επι του κλιτους του δευτερου ευρεις ωστε αιρειν τοις
ζωστηρσιν εαυτοις [11] και τους ζωστηρας της κιβωτου και της τραπεζης εποιησεν
και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ✠ εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων το μηκος
αυτης και πηχεος το ευρος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης και
κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω
και εποιησεν αυτη στεφανην παλαιστου κυκλω και εποιησεν κυματιον χρυσουν τη
στεφανη αυτης κυκλω και εποιησεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους χρυσους και
επεξηκεν τους δακτυλιους επι τα τεσσαρα μερη α εστιν των τεσσαρων ποδων
αυτης υπο την στεφανην και εγενοντο οι δα...τυλιοι εις θηκας τοις αναφορευσιν
ωστε αιρειν την τραπεζαν και εποιησεν τους αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και

¹⁸ Wevers, *Exodus*, 419.

κατεχρυσωσεν αυτοους χρυσιω ωστε αιρειν την τραπεζαν

כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצוותו
ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת היו
פני הכרבים ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו
ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב
ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב
ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו
לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את השלחן
ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן

Notes: These verses are treated together despite the breaks in the asterisked readings because of their proximity and interrelatedness regarding the major transpositions in the text.¹⁹ The asterisked reading at the end of 38:7 (37:8) is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצוותו.

Exodus 38:8 is a formally equivalent translation of MT 37:9 (יהיו הכרבים פרשי (כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים). Some specific comments are in order. The Greek text has τας πτερυγας while the Hebrew כנפים is anarthrous. Here Hebrew has no article, but Greek translates with one regardless. The Greek phrase ταις πτερυξις αυτων is an accurate translation of the Hebrew בכנפיהם. The phrase επι το ιλαστηριον maintains formal equivalence. The phrase κατα προσωπον αυτων translates the Hebrew phrase ופניהם, although using κατα to translate ׀ is a more idiomatic rendering, translating the sense of the phrase rather than the strict form. The remainder of the verse provides a formally equivalent translation.

The asterisked reading in Ex 38:11 picks up the reading in MT 37:10, continuing through MT 37:14. The reading generally is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage*. Some peculiarities are worth noting. The asterisked reading begins εκ ξυλων, which translates the Hebrew עצי. Hebrew עצי signifies source by context. The Greek translation uses a prepositional phrase to communicate the same concept. The phrase δυο πηχεων translates the Hebrew dual אמתים. In these examples, the Greek translation still communicates formal equivalence to the Hebrew *Vorlage* according to the idiom of the target language.

In 38:7–8, the reading εκ του ιλαστηριου εποιησεν τους χερουβειμ εξ αμφοτερων των μερων αυτου και εγενοντο οι χερουβειμ εκτεινοντες τας πτερυγας επανωθεν is noted in the second apparatus as belonging to Theodotion. It is also part of the text of Syh. The second asterisked reading is from Theodotion and is included in the text of Syh.

¹⁹ See the following Excursus on transposition in Exodus.

Exodus 38:13–17 (37:17–21)

και εποιησεν την λυχνιαν ÷ ην φωτιζη χρυσην στερεαν τον καυλον [14] και τους καλαμισκους εξ αμφοτερων των μερων αυτης [15] εκ των καλαμισκων αυτης οι βλαστοι εξεχοντες εκ τουτου και τρεις εκ τουτου εξισουμενοι αλληλοις [16] και τα λαμπαδεια αυτων α εστιν επι των ακρων καρυωτα εξ αυτων και τα ανθεμια εν αυτοις ινα ωσιν επ αυτων οι λυχνοι και το ανθεμιον το εβδομον το επ ακρου του λαμπαδειου επι της κορυφης ανωθεν στερεον ολον χρυσουν [17] και επτα λυχνους αυτης επ αυτης χρυσους και τας λαβιδας αυτης χρυσας και τας επαrustριδας αυτης χρυσας * εκ χρυσιου καθαρου τορευτην εποιησεν την λυχνειαν τον καυλον αυτης και τους καλαμισκους αυτης και τους κρατηρας αυτης και τους σφαιρωτηρας αυτης και τα κρινα αυτης εξ αυτης ησαν εξ δε καλαμισκοι εκπορευομενοι εκ πλαγιων αυτης τρεις καλαμισκοι της λυχνειας εκ του κλιτους αυτης του ενος και τρεις καλαμισκοι της λυχνειας εκ του κλιτους αυτης του δευτερου τρεις κρατηρες εκτετυπωμενοι καρυισκους εν καλαμισκω τω ενι σφαιρωτηρ και κρινον και τρεις κρατηρες εκτετυπωμενοι καρυισκους εν τω καλαμισκω τω ενι σφαιρωτηρ και κρινον ουτως τοις εξ καλαμισκοις τοις εκπορευομενοις εκ της λυχνειας και εν τη λυχνεια τεσσαρες κρατηρες εκτετυπωμενοι καρυισκους οι σφαιρωτηρες αυτης και τα κρινα αυτης οσφαιρωτηρ υπο τους[...]

ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעה כפתריה ופרחיה ממנה וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני היו שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח בן לששת הקנים היצאים מן המנרה ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים ממנה

Notes: The asterisked reading covers Hebrew 37:17–21, although much of the asterisked material for Hebrew 37:21 is not present in G, continuing onto a page that has been lost. This long passage provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage* for the portions of the Hebrew text represented. A portion of 37:19 is not included in the asterisked material. The chief phrase requiring comment is εκ χρυσιου καθαρου. Hebrew signifies source from the context since the Hebrew words טהור זהב function as modifiers. Greek communicates this same idea by a prepositional phrase, maintaining formal equivalence according to the idiom of the target language.

Exodus 39

Exodus 39:19 (39:41)

[...] * στολας τας λειτ[...] και λειτου[ρ][...] τω αγιω ✓ [...]

את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן

Notes: This verse is fragmentary, but from what can be made out the asterisked reading provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage* אָתְּ בְּגָדֵי וְשָׂרָד לְשָׂרָת בְּקֶדֶשׁ הַשָּׂרָד לְשָׂרָת. Part of this reading (στολας τας λειτ...κας) is listed in the second apparatus as belonging to all of the Three.²⁰ It is also in Lagarde's text.

Exodus 39:20 (39:40)

✠ και το θυσιαστηριον το χρυσειον ✓ και το ελαιον της χρισεως και το θυμιαμα της συνθεσεως και το επισπαστρον της θυρις της σκηνης και το θυσιαστηριον το χαλχου[...]και παντα το[...]αυτου ✠ τον λο[...]και την βασιν[...]και τα ιστια της[...]και τους στυλο[...]και τας βασε[...]τη[...]του μαρτυριου

את קלעי החצר את עמדיה ואת אדניה ואת המסך לשער החצר את מיתריו ויתדתיה ואת כל כלי עבדת המשכן לאהל מועד

Notes: Both of the asterisked readings in this verse are part of a phrase found in G but not present in the Hebrew *Vorlage*. Since Origen sought to harmonize his Greek and Hebrew texts, it is possible that he had a Hebrew text before him that deviates from the present MT. Wevers notes that this verse is present in the Complutensian Polyglot Bible and Codex M.²¹ The first asterisked reading belongs to the Three, ὁ Ἐβραῖος, and the text of Tur Abdin (now Scheide 150).²² The second reading belongs to Symmachus and Theodotion.²³ It also appears in the text of Syh.

Exodus 40

Exodus 40:6 (40:6–8)

[...]÷ κῶ ✓ κυκλω ✠ και θησεις τον λουτηρα ανα μεσον της σκηνης του μαρτυριου και ανα μεσον του θυσιαστηριου και δωσει εκει υδωρ και θησεις την αυλην κυκλω και δωσει το επισπαστρον της πυλης της αυλης ✓

ונתתה את מזבח העלה לפני פתח משכן אהל מועד
ונתת את הכיר בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שם מים
ושמת את החצר סביב ונתת את מסך שער החצר

Notes: G = H. The asterisked reading encompasses two verses (40:7–8) in the

²⁰ Wevers, *Exodus*, 435.

²¹ Wevers, *Exodus*, 435.

²² Wevers, *Exodus*, 435.

²³ Wevers, *Exodus*, 435.

Hebrew text (וְנָתַתָּ אֶת הַכִּיר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁם מִים וְשָׁמַתָּ אֶת הַחֶצֶר סָבִיב (מִסָּדָּ שְׁעַר הַחֶצֶר וְנָתַתָּ אֶת). The end of 40:6 is fragmentary in G. One feature worth noting is that the Hebrew word בֵּין is translated with the Greek ἀνα μεσον, which functions as a single preposition in Hellenistic Greek. This is another example that formal equivalence does not require slavish adherence to the idiom of the source language.

Exodus 40:9 (40:11)

[...]⌘ [αυ] τον ✓

ומשחת את הכיר ואת כנו וקדשת אתו

Notes: It is difficult to discern the force of the asterisked reading in this passage. The page with the rest of the verse has been lost, and the reading ⌘ ...τον ✓ is all that has been preserved from Ex 40:9 (40:11) in G. It begins the page immediately before 40:10 (40:12). Since the next verse begins immediately after the *metobelus*, one may assume that the full reading was αυτον for the Hebrew *Vorlage* אתו. If so, this preserves the end of a reading recorded in the Three and appearing in the text of Syh.²⁴

Exodus 40:10 (40:12)

και προσαξεις ⌘ τον ✓ αρων και τους υιους αυτου επι τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και λουσεις αυτους υδατι

והקרבת את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים

Notes: G = H. The asterisk here was added *secunda manus* above the line of text. Using the article with a proper noun is not uncommon in Greek. The article can be used to identify someone well-known.²⁵ Such would be its function here. This reading appears in the Three and in the text of Syh.²⁶

Exodus 40:11 (40:13)

και ενδυσεις ⌘ τον ✓ αρων τας στολας τας αγιας και χρισεις αυτον και αγιασεις αυτον και ιερατευσει μοι

²⁴ Wevers, *Exodus*, 439.

²⁵ H. W. Smyth, *Greek Grammar*, rev. G. M. Messing (1956; repr., Cambridge, MA: Harvard University Press, 1963), §1136. Smyth states, "Names of *persons* and *places* are individual and therefore omit the article unless previously mentioned...or specially marked as well known (emphasis original)."

²⁶ Wevers, *Exodus*, 439.

והלבשת את אהרן את בגדי הקדש ומשחת אתו וקדשת אתו וכהן לי

Notes: See notes on Ex 40:10 (40:12). This asterisk was written *prima manus*.

Exodus 40:16 (40:18)

και εστησεν μωσης την σκηνην * και εθηκεν τας βασεις αυτης √ και επεθηκεν τας κεφαλιδας και διενεβαλεν τους μοχλους και εστησεν τους στυλους

ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו

Notes: The asterisked reading και εθηκεν τας βασεις αυτης provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage* ויתן את אדניו וישם את קרשיו. This reading derives from Symmachus and appears in the text of Syh.²⁷

Exodus 40:18 (40:20): και λαβων ενεβαλεν τα μαρτυρια εις την κιβωτον και υπεθηκεν τους διασζωστηρας υπο την κιβωτον * και εθηκεν το ιλαστηριον επι της κιβωτου επανωθεν √

ויקח ויתן את העדת אל הארן וישם את הבדים על הארן ויתן את הכפרת על הארן מלמעלה

Notes: G = H.

Exodus 40:22 (40:24)

και εθηκεν την λυχνειαν εις την σκηνην του μαρτυριου * απεναντι της τραπεζης √ εις το κλιτος της σκηνης το προς νοτον

וישם את המנרה באהל מועד נכח השלחן על ירך המשכן נגבה

Notes: G = H. This reading derives from Symmachus and Theodotion, and the Tur Abdin manuscript (now Scheide 150) preserves it under Aquila.²⁸

Exodus 40:26 (40:29)

και το θυσιαστηριον των καρπωματων εθηκεν παρα τας θυρας της σκηνης * της σκεπης √ του μαρτυριου * και ανηνεγκεν επ αυτου την ολοκαυτωσιν και την θυσιαν √ καθα ενετειλατο κ̄ς τω μωση και εποιησεν το λουτηρα * ανα μεσον της σκηνης του μαρτυριου και ανα μεσον του θυσιαστηριου και εδωκεν εκει υδωρ ινα

²⁷ Wevers, *Exodus*, 440.

²⁸ Wevers, *Exodus*, 442.

νιπτωνται εξ αυτου μωσης και ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας αυτων και τους ποδας εισπορευομενων αυτων εις την σκηνην του μαρτυριου η οταν προσπορευωνται προς το θυσιαστηριον ÷ λιτουργειν ✓ ενιπτοντο εξ αυτου καθαπερ συνεταξεν κ̄ς τω μωση

ואת מזבח העלה שם פתח משכן אהל מועד ויעל עליו את העלה ואת המנחה כאשר צוה יהוה את משה
וישם את הכיר בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה
ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם
בבאם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו כאשר צוה יהוה את משה

Notes: The asterisked reading της σκεπτης is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* מִשְׁכַּן. The word order differs between the Greek and Hebrew texts, but Origen does not mark word order differences within verses. This reading is derived from Theodotion and appears in the text of Syh.²⁹

The remaining asterisked readings in this verse include material from Heb 40:30–32 (וַיִּשֶׂם אֶת הַכִּיר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שְׁמָה מִיַּם לְרַחֲצָה וַיִּרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה). However, the additional material is not consistently asterisked as the citation above demonstrates. The asterisked Greek readings provide formally equivalent translations of the Hebrew *Vorlagen*. One exception arises in the translation of the Hebrew phrases רחצו לרחצה which are translated with the Greek ινα νιπτωνται, which smoothes out the Hebrew construction. Since the additions are not consistently asterisked, it is possible that Origen had a Hebrew text before him that included the non-asterisked material. The reading και ανηνεγκεν επ αυτου την ολοκαυτωσιν και την θυσιαν is derived from Theodotion and appears in the text of Syh.³⁰

Exodus 40:27 (40:33)

και εστησεν την αυλην κυκλω της σκηνης και του θυσιαστηριου ✠ και εθηκεν το επισπαστρον της πυλης της αυλης ✓ και συνετελεσεν μωσης ÷ παντα ✓ τα εργα

ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה

Notes: G = H. It is worth noting that the Hebrew direct object marker is translated with the Greek article το.

²⁹ Wevers, *Exodus*, 443.

³⁰ Wevers, *Exodus*, 443.

Conclusion

Exodus preserves its asterisks with a high degree of accuracy. This feat is especially noteworthy considering the Hebrew *Vorlage* and the Greek text do not maintain the same textual order.

Origen did aim at something less than full conformity between the Greek and Hebrew texts due to the significant divergences in the order of the Tabernacle account. He employed the extant Greek text to approximate which Hebrew passage had been translated. He then correlated the Hebrew text to the Greek, supplying the appropriate translations to bring the texts in line. In this endeavor, he sought local conformity: he supplemented each individual verse on its own terms unless it was possible to transpose large passages. He performed transposition in Exodus 38 (37) only. His limited use of transposition comports with his practice elsewhere in G. As a rule, Origen does not transpose word order variations between the Greek and Hebrew texts. Origen did not modify the asterisk's purpose in Exodus despite the complexity of the textual problems. He used it in accordance with his statements in the *Commentary on Matthew* and his *Letter to Africanus*.

One may make certain conclusions about Origen's Hebrew text from the asterisks. Bearing in mind the previous qualification about Origen's attempt at local conformity, the asterisked material generally demonstrates that Origen sought to bring the text into conformity with a Hebrew text similar to the present MT. Two exceptions to this practice stand out. First, Exodus 39:1 (38:31) has two asterisks that do not include material corresponding to the assumed Hebrew *Vorlage*. Second, the asterisk in Exodus 39:20 (39:40) does not correspond to anything in the assumed Hebrew *Vorlage*. It may be significant that both of these deviations occur in Exodus 39. Two options present themselves. One is that Origen misread his Hebrew *Vorlage*. However, this conclusion is difficult to maintain since the rest of the asterisks are preserved accurately despite the difficulties. The other option is that

Origen's Hebrew text was different than the present MT at this point.

Generally speaking, one may discern that Origen employed a different Hebrew text for his textual work than the text from which the Exodus Tabernacle account was first translated. The chief difference is the order of text. The original *Vorlage* had a radically different order than the present MT. Origen had a text whose order was more aligned with the present MT. This fact may be deduced from Exodus 38 (37), the one place that Origen performed large scale transposition.

Excursus: Transposition Using the Aristarchian Signs in Exodus

In this dissertation, the intent is to treat each sign separately as much as possible. Naturally, the kinds of problems between the Greek and Hebrew texts often require both the asterisk and *obelus* to appear together in one verse. These occurrences do not normally require extensive comment. However, one finds the phenomenon of transposition in Exodus that requires treating the asterisks and *obeli* together rather than separately.

Transposition is the transfer of large portions of text from one place to another. It is necessary because the original text had a different order than the present text. The result is a text that more closely aligns to the present text. Since the original text was already fixed, a system had to be designed to maintain the original text while also showing both where it erred and what text should be substituted.

A problem arises because Origen does not mention a sign that signifies transposition, nor does he default to the standard transposition sign of the *antisigma*.³¹ Since some places in the Tabernacle Account require transposition to

³¹ Peter J. Gentry, "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes," in *In the Footsteps of Sherlock Holmes: Studies in the Biblical Text in Honour of Anneli Aejmelaeus*, ed. Kristin De Troyer, T. Michael Law, and Karketta Liljeström, Contributions to Exegesis and Theology

make the Hebrew and Greek texts align, Origen had to formulate a method by which to signal transposition.

Transposition occurs in Exodus in the following passages: 38:4 (37:4–5), 9–11 (37:10–15). Origen accomplished transposition in these passages by closely coordinating the use of the *obelus* and the asterisk. In each instance, the *obelus* athetizes the Greek reading that does not conform to the Hebrew *Vorlage*. After the relevant Greek text is athetized, he immediately uses the asterisk to mark the text that must be inserted. Each sign marks a large portion of text, whether athetized or inserted. This close coordination was part of the original intent of the scribe of Exodus, who incorporated the signs within the *scripta continua* of the manuscript.

The passages listed above are now demonstrated in full:

38:4 (37:4–5): ÷ ευρεις τοις ζωστηρσιν * και εποιησεν αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι τοις πλευροις της κιβωτου.

38:9–11 (37:10–15): ÷ την προκειμενην εκ χρυσιου καθαρου και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους χρυσους δυο επι του κλιτους του ενος και δυο επι του κλιτους του δευτερου ευρεις ωστε αιρειν τοις ζωστηρσιν εαυτοις και τους ζωστηρας της κιβωτου και της τραπεζης εποιησεν και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω * εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων το μηκος αυτης και πηχεος το ευρος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσου κυκλω και εποιησεν αυτη στεφανην παλαιστου κυκλω και εποιησεν κυματιον χρυσου τη στεφανη αυτης κυκλω και εποιησεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους χρυσους και επεξηκεν τους δακτυλιους επι τα τεσσαρα μερη α εστιν των τεσσαρων ποδων αυτης υπο την στεφανην και εγενοντο οι δα...τυλιοι εις θηκας τοις αναφορευσιν ωστε αιρειν την τραπεζαν και εποιησεν τους αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ωστε αιρειν την τραπεζαν

From the preceding passages, one can note three things. First, transposition begins with an *obelus*. The Greek text that does not correspond to the Hebrew *Vorlage* is athetized first; then the asterisk marks the text that corresponds to the Hebrew *Vorlage*. Second, the marked readings follow one another

72 (Walpole, MA: Peeters, 2014), 473.

sequentially. The obelized readings do not close with a *metobelus* before the asterisked reading commences. Instead, the asterisk marks both the close of the obelized reading and the beginning of the asterisked reading. Third, the obelized reading in both cases is significantly shorter than the asterisked reading. This fact provides a small clue regarding the problem of correspondence between the Greek and Hebrew tabernacle accounts. It appears that the original Greek translation was significantly shorter than the Hebrew *Vorlage*. As a result, Origen had to make significant adjustment to the text. While this datum does not solve the problem of the relationship between these two texts, it does give insight into one element of what the original problem may have been.

Through the problem of transposition, one may see two elements of Origen's thought. First, he uses only the signs that he mentioned. He does not include any additional signs that may have performed the task better despite confusing the reader.³² His commitment extends to closing the readings when transposing the text. He does not create a new sign to close out the *obelus*. Instead, he uses the asterisk to signal both the end and the beginning. Second, one may see his ingenuity in using these signs. It has already been shown that he repurposed the Aristarchian signs from their Alexandrian context to serve the church. It now comes into view that he could take these two signs and accomplish a tremendously difficult task with them.

Leviticus

Compared to the large portion of Leviticus preserved in G, the asterisk is employed rather infrequently. G preserves 47 occurrences of the asterisk. This number is nearly three times that of Genesis, but Leviticus preserves far more text

³² See chapter on *metobelus*.

than the four and a half chapters of Genesis. It is generally accepted that the original translation of Leviticus was fairly formal, so fewer asterisks may have been needed. A comprehensive commentary on the asterisks will shed additional light on the asterisk tradition of Leviticus.

Leviticus 1

Leviticus 1:3

εαν ολοκαυτωμα το δωρον αυτου εκ των βοων αρσεν αμωμον προσαξει προς την θυραν της σκηνης του μαρτυριου προσοισει αυτο δεκτον ✠ αυτω εναντιον κ̄ω

אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצנו לפני יהוה

Notes: G = H. The pronoun is in the dative because the Greek adjective translating רָצוֹן (δεκτον) requires the dative case. By using the dative, Greek also preserves the significance of the Hebrew preposition ל. The Greek asterisk provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 1:4

και επιθησει την χειρα ✠ αυτου επι την κεφαλην του καρπωματος δεκτον αυτω εξειλασασθαι περι αυτου.

וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו

Notes: G = H.

Leviticus 1:6

και δειραντες το ολοκαυτωμα μελιουσιν αυτο κατα μελη ✠ αυτου

והפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה

Notes: G = H.

Leviticus 1:9

τα δε εγκοιλια ✠ αυτου και τους ποδας ✠ αυτου πλυνουσιν υδατι και επιθησει ο ιερευσ τα παντα επι το θυσιαστηριον καρπωμα εστιν θυσια οσμη ευωδιας τω κ̄ω

וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח ליהוה

Notes: G = H.

Leviticus 1:12

και διελουσιν αυτο κατα μελη ✠ αυτου ✓ και την κεφαλην ✠ αυτου ✓ και το στεαρ και επιστοιβασουσιν οι ιερεις αυτα επι τα ξυλα τα επι του πυρος τα επι του θυσιαστηριου

ונתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו וערך הכהן אתם על העצים אשר על האש אשר על המזבח

Notes: G = H.

Leviticus 2

Leviticus 2:2

και οισει ✠ αυτο ✓ προς τους υιους ααρων τους ιερεις και δραξαμενος απ αυτης πληρη την δρακα ✠ αυτου ✓ απο της σιμιδαλεως ✠ αυτης ✓ συν τω ελαιω ✠ αυτης και παντα τον λιβανον αυτης και επιθησει ο ιερευσ το μνημοσυνον αυτης επι το θυσιαστηριον θυσια οσμη ευωδιας τω $\bar{k}\omega$

והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחוח ליהוה

Notes: G = H.

Leviticus 2:8

και προσοισει την θυσιαν ην αν ποιηση εκ τουτων τω $\bar{k}\omega$ και προσοισει ✠ αυτο ✓ προς τον ιερεα και προσεγγισας προς το θυσιαστηριον

והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח

Notes: G = H.

Leviticus 3

Leviticus 3:2

και επιθησει τας χειρας αυτου επι την κεφαλην του δωρου ✠ αυτου ✓ και σφαξει ✠ αυτο ✓ παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων οι ιερεις το αιμα επι το θυσιαστηριον ÷ των ολοκαυτωματων ✓ κυκλω

וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב

Notes: Both of the asterisked pronouns in this verse translate Hebrew pronominal suffixes: the pronoun *αυτου* translates a pronominal suffix on a noun, *αυτο* a suffix on a verb. However, the asterisked pronoun *αυτο* is attested by other Greek witnesses.³³ Therefore, this asterisk is in error. The pronoun *αυτου* provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage* קָרְבָּנוּ.

Leviticus 3:8

επιθησει την χειρα **αυτου* √ επι την κεφαλην του δωρου αυτου και σφαξει αυτο παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων ÷ οι ιερεις √ το αιμα **αυτου* √ επι το θυσιαστηριον κυκλω

וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב

Notes: G = H.

Leviticus 3:12

εαν δε απο των αιγων το δωρον αυτου και προσαξει **αυτο* √ εναντι κ̄ω

ואם עז קרבנו והקריבו לפני יהוה

Notes: G = H.

Leviticus 3:13

και επιθησει τας χειρας αυτου επι την κεφαλην αυτου και σφαξουσιν αυτο εναντι κ̄ω παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων ÷ οι ιερεις √ το αιμα **αυτου* √ επι το θυσιαστηριον κυκλω

וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב

Notes: G = H.

Leviticus 3:14

και ανοισει απ αυτου **δωρον αυτου* √ καρπωμα κ̄ω το στεαρ το κατακαλυπτον την κοιλιαν και παν το στεαρ το επι της κοιλιας

³³ John W. Wevers, ed., *Leviticus*, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 2.2 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1986), 55

והקריב ממנו קרבנו אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב

Notes: G = H.

Leviticus 3:16

και ανοισει αυτα ο ιερευς επι το θυσιαστηριον ✠ αρτων ✓ καρπωμα οσμη ευωδιας
κ̄ω παν στεαρ τω κ̄ω

והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחח כל חלב ליהוה

Notes: G = H.

Leviticus 4

Leviticus 4:11: και το δερμα του μοσχου και πασαν αυτου την σαρκα συν τη κεφαλη
✠ αυτου ✓ και τοις ακρωτηριοις και τη κοιλια και τη κοπρω

ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו

Notes: G = H.

Leviticus 4:20

[...]οιησει τον μο[...] ✠ [αυ]τω ✓ και εξειλασεται περι αυτων ο ιερευς και
αφεθησεται αυτοις ÷ η αμαρτια ✓

ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם הכהן ונסלח להם

Notes: This verse suffers from some lacunae due to damage to the manuscript. The asterisked reading is incomplete. It is reasonable to assume that the asterisked reading was originally αυτω, which translates the Hebrew לו. The asterisk provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 4:35

και παν αυτου το στεαρ περιελει, ον τροπον περιαιρειται στεαρ προβατου εκ της
θυσιας του σωτηριου και επιθησει αυτο ο ιερευς αυτο επι το θυσιαστηριον επι το
ολοκαυτωμα κ̄υ και εξειλασετε περι αυτου ο ιερευς περι της αμαρτιας ✠ αυτου ✓ ης
ημαρτεν και αφεθησεται αυτω

ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי
יהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו

Notes: G = H.

Leviticus 5

Leviticus 5:1

εαν δε ψυχη αμαρτη και ακουση φωνην ορκισμου και ουτος μαρτυς η εωρακεν η συνοιδεν εαν μη απαγγελιη λημψεται την αμαρτιαν ✠ αυτου ✓

ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו

Notes: G = H.

Leviticus 5:2

η ψυχη ητις αν αψηται παντος πραγματος ακαθαρτου η θνησιμαιο η θηριαλωτου ακαθαρτου η των θνησιμαιο κτηνων των ακαθαρτων η των θνησιμαιο των βδελυγματων των ακαθαρτων ✠ και λαθη απ αυτου και αυτος μεμιανται και πλημμεληση ✓

או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם

Notes: G = H.

Leviticus 5:5

✠ και εσται οτι πλημμεληση εις εν απο τουτων ✓ και εξαγορευσει την αμαρτιαν περι ων ημαρτηκεν κατ αυτης

והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה

Notes: G = H.

Leviticus 5:6

και οισει περι ων επλημμελησεν κω περι της αμαρτιας ✠ αυτου ✓ ης ημαρτεν θηλυ απο των προβατων αμναδα η χιμαιραν εξ αιγων περι αμαρτιας και εξειλασεται περι αυτου ο ιερευς περι της αμαρτιας αυτου και αφεθησεται αυτω η αμαρτια

והביא את אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו

Notes: G = H.

Leviticus 6

Leviticus 6:2 (5:21)

ψυχη εαν αμαρτη και παριδων παριδη τας εντολας κ̄ω και ψευσηται προς τον πλησιον ✠ αυτου ✓ εν παραθηκη περι κοινωνιας η περι αρπαγης η ηδικησεν τι τον πλησιον

נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו

Notes: G = H.

Leviticus 6:5 (5:24)

απο παντος ÷ πραγματος ✓ ου ωμοσεν περι αυτου αδικως και αποτεισει αυτο το κεφαλαιον ✠ αυτου ✓ και το επιπεμπτον αυτου προσθησει επ αυτον τονος εστιν αυτω αποδωσει αυτο η αν ημερα ελεγχθη

או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו

Notes: G = H.

Leviticus 6:6 (5:25)

και της πλημμελειας αυτου οισει κ̄ω κρειον αμωμον απο των προβατων τειμης αργυριου εις πλημμελειαν ✠ προς τον ιερεα ✓

ואת אשמו יביא ליהוה איל תמים מן הצאן בערךך לאשם אל הכהן

Notes: G = H.

Leviticus 6:15 (6:8)

και αφελει απ αυτου τη δρακι ✠ αυτου ✓ απο της σιμιδαλεως της θυσιας συν τω ελαιω αυτης και συν ✠ παντι ✓ τω λιβανω αυτης τα οντα επι της θυσιας και ανοισει επι το θυσιαστηριον καρπωμα οσμη ευωδιας το μνημοσυνον αυτης τω κ̄ω

והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבנה אשר על המנחה והקטיר המזבח ריח ניחח אזכרתה ליהוה

Notes: G = H.

Leviticus 7

Leviticus 7:6-7 (7:16-17)

καν ευχη η εκουσιον θυσιαζη το δωρον αυτου η αν ημερα προσαγη την θυσιαν αυτου βρωθησεται και τη αυριον και το καταλειφθεν ✠ απ αυτου βρωθησεται [7] και το καταλειφθεν ✓ απο των κρεων της θυσιας εως ημερας τριτης εν πυρι κατακαυθησεται

ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף

Notes: G = H. The asterisked reading continues over a verse division. This clause was probably omitted in translation due to haplography at והנותר.

Leviticus 7:8 (7:18)

εαν δε φαγων φαγη απο των κρεων ✠ της θυσιας των ιρηνικων αυτου ✓ τη ημερα τη τριτη ου δεχθησεται αυτω τω προσφεροντι αυτο ου λογισθησεται αυτω μiasμα εστιν η δε ψυχη ητις αν φαγη απ αυτου την αμαρτιαν λημψεται

ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא

Notes: G = H. The noun θυσιας is translated with the article despite the article's absence in Hebrew. The Greek article translates the definiteness native to the Hebrew noun זֶבַח by virtue of its position in a bound phrase. The phrase των ιρηνικων αυτου is a formal translation of שְׁלָמִיו. Note also that ιρηνικων is an example of itacism.

Leviticus 7:9 (7:19)

και κρεα οσα αν αψηται παντος ακαθαρτου ου βρωθησεται εν πυρι κατακαυθησεται ✠ και τα κρεα ✓ πας καθαρος φαγεται κρεα

והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר

Notes: G = H.

Leviticus 8

Leviticus 8:2

λαβε τον αρων και τους υιους αυτου ✠ μετ αυτου ✓ και τας στολας αυτου και το ελαιον της χρεισεως και τον μοσχον τον περι της αμαρτιας και τους δυο κρειους και το κανουν των αζυμων

קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות

Notes: G = H.

Leviticus 11

Leviticus 11:1

και ελαλησεν κς προς μωσην λεγων ✠ προς αυτους ✓

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר אלהם

Notes: G = H.

Leviticus 11:46

ουτος ο νομος περι των κτηνων και των πετεινων και πασης ψυχης ✠ ζωσης ✓ της κεινουμενης εν τω υδατι και πασης ψυχης ερπουσης επι της γης

זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשות במים ולכל נפש השרצת על הארץ

Notes: G = H. The asterisk is corrected from an original *obelus*. The asterisk is accurate.

Leviticus 14

Leviticus 14:41

και την οικιαν αποξυσουσιν εξωθεν κυκλω και εκχεουσιν τον χουν ✠ ον απεξυσαν ✓ εξω της πολεως εις τοπον ακαθαρτον

ואת הבית יקצע מבית סביב ושפכו את העפר אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא

Notes: G = H.

Leviticus 24

Leviticus 24:15

και τοις υιοις $\overline{\eta\lambda}$ λαλησον λεγων ÷ και ερεις προς αυτους \sphericalangle $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ εαν καταρασηται $\theta\bar{\nu}$ αυτου λημψεται αμαρτιαν \ast αυτου \sphericalangle

ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו וגו' $\text{וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלֵל אֱלֹהָיו וְגו'$

Notes: G = H

Leviticus 24:21

\ast και ο τυπτων κτηνος αποτεισάτω αυτω \sphericalangle ος αν παταξη ανον ÷ και αποθανη \sphericalangle θανατω θανατουσθω

ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת $\text{וּמִכָּה בַּהֲמָה יִשְׁלַמְנָה וּמִכָּה אָדָם יוּמָת$

Notes: G = H.

Leviticus 25

Leviticus 25:8

και εξαριθμησεις σεαυτω επτα αναπαυσεις ετων επτα ετη επτακις και εσονται σοι \ast ημεραι \sphericalangle επτα εβδομαδες ετων εννεα και τεσσαρακοντα ετη

וספרת לך שבע שבתת שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתת השנים תשע וארבעים שנה $\text{וּסְפַרְתְּ לְךָ שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יָמֵי שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנִים תִּשְׁעַת וָאַרְבָּעִים שָׁנָה$

Notes: G = H .

Leviticus 25:33

και ος αν λυτρωσαμενος παρα των λευειτων και εξελευσεται η διαπρασις οικιων πολεως κατασχεσεως αυτων εν τη αφεσει οτι οικιαι των πολεων των λευειτων \ast αυτη η \sphericalangle κατασχεσις αυτων εν μεσω υιων $\overline{\eta\lambda}$

ואשר יגאל מן הלויים ויצא ממכר בית ועיר אחזתו ביבל כי בתי ערי הלויים הוא אחזתם בתוך בני ישראל $\text{וְאֲשֶׁר יִגְאֵל מִן הַלְוִיִּם וַיֵּצֵא מִמְכָר בַּיִת וְעִיר אַחְזוֹתוֹ בִּיבֵל כִּי בֵּתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אַחְזוֹתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל$

Notes: The Greek pronoun αυτη is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* הוא, which is a *Qere perpetuum*. The asterisked Greek article η is not formally present in the Hebrew *Vorlage*. The article η translates the definiteness signified by the

pronominal suffix on the Hebrew noun אֲחִיךָ, providing a formally equivalent translation.

Leviticus 25:47

εαν δε ευρη η χειρ του προσηλυτου η του παροικου του παρα σοι και απορηθεις ο αδελφος σου ✠ μετ αυτου √ πραθη τω προσηλυτω η τω παροικω τω παρα σοι η εκ γενετης προσηλυτω

וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר

Notes: G = H.

Leviticus 26

Leviticus 26:16

και εγω ποιησω ουτως υμιν και επισυστησω εφ υμας ✠ σπουδη √ την αποριαν ÷ την τε ψοραν √ και τον ικτερον σφακελιζοντας τους οφθαλμους ÷ υμων √ και εκτηκουσαν την ψυχην ÷ υμων √ και σπερειτε δια κενης τα σπερματα υμων και εδονται αυτα οι υπεναντιοι υμων

אָא אָני אַעשֶׂה זֹאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת הַשְּׁחַפַּת וְאֶת הַקְּדַחַת מְכֻלוֹת עֵינַיִם וּמִדִּיבַת נֶפֶשׁ וְזָרְעֵתֶם לְרִיק וְזָרְעֵכֶם וְאָכְלֵהוּ אִיבֵיכֶם

Notes: The asterisked Greek noun σπουδη is a formally equivalent translation of the Hebrew בְּהִלָּה.³⁴

Leviticus 27

Leviticus 27:10

ουκ αλλαξει αυτο ✠ και ουκ αντερει αυτω √ καλον πονηρω ουδε πονηρων καλω εαν δε [...]σων αλλαξη κτηνος κτηνει εσται αυτο και το αλλαγμα αγια

לֹא יִחְלִיפְנוּ וְלֹא יִמִּיר אֹתוֹ טוֹב בָּרַע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הִמִּיר יִמִּיר בַּהֲמָה בַּבְּהֵמָה וְהָיָה הוּא וְתַמּוֹרְתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ

Notes: G = H.

³⁴ E. Hatch and H. A. Redpath, *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Old Testament (Including the Apocryphal Books)*, 2nd ed. (Grand Rapids: Baker, 1998), 1486.

Conclusion

This survey of and commentary on the asterisks of Leviticus sheds light on Origen's methods, his Greek text, and his Hebrew *Vorlage*. Origen added asterisked material to bring the Greek text before him into formal alignment with his Hebrew text. This point is clear because two-thirds of the asterisks in Leviticus add a pronoun equivalent to either a pronominal suffix when the Hebrew *Vorlage* reads a noun or a verb, or an object of a preposition when the Hebrew text reads a preposition that prefixes (1:3, 4, 6, 9 [2x], 12 [2x]; 2:2 [4x], 8; 3:8 [2x], 12, 13; 4:11, 35; 5:1, 6; 6:2, 5, 15; 24:15). In many of these readings the sense of the asterisked reading is clear from context, making the asterisked pronoun superfluous. The insertion of the asterisked pronouns served only to bring the Greek translation into closer formal alignment with the Hebrew *Vorlage*.

The Greek text of Leviticus corresponded very closely with the putative Hebrew *Vorlage*. In Leviticus, G preserves few asterisks compared to the other books represented in the manuscript. None of the asterisks are added *secunda manus*, so the tradition preserved in G is accurate. The one asterisk error in Leviticus 3:2 confirms that the original translator included small details such as the pronominal elements in the original translation. Because the Greek text of Leviticus was largely aligned with the Hebrew *Vorlage*, Origen did not have as much work to do. The fact that he still labored over a few corrections demonstrates his concern to bring his Greek and Hebrew texts into formal alignment.

The asterisks in Leviticus illuminate the nature of Origen's Hebrew manuscript for Leviticus. The preceding commentary demonstrates that the asterisks regularly translate Hebrew words that correspond to what is now the MT. The chapter on the *obelus* will include a discussion of the original translation of Leviticus, but one may conclude that the Hebrew archetype Origen used for correcting his Greek text was something like the present MT.

The original quality of the text of Leviticus and the nature of Origen's work raise a problem regarding Leviticus 5:1–5. Since the text of Leviticus is already fairly formal and since Origen's corrections derive from a text similar to the present MT, Leviticus 5:1–5 stands out as a significant deviation from the translation of the rest of Leviticus. One must assume a different Hebrew *Vorlage* for these verses. These verses comprise a long, complex conditional sentence in the text: 5:1–4 is the protasis and 5:5 the apodosis. While it is possible that the translator took liberties with the MT to render the sentence into more idiomatic Greek, such a practice would be unique in the translation of Leviticus. Additionally, the asterisked readings preserved in 5:2 and 5:5 derive from the same source as the other readings in Leviticus, maintaining formal equivalence with a text similar to the Hebrew MT. Given both the literal quality of the original translation and the formal equivalence between the asterisked material and the putative Hebrew *Vorlage*, one may conclude that the original translation of Leviticus 5:1–5 derived from a different Hebrew *Vorlage*. These lines of argument must suffice for now since no documentary evidence has been found for this passage in the Dead Sea Scrolls.³⁵

Numbers

The book of Numbers in G preserves 191 occurrences of the asterisk. However, the quality of the text and the quality of the preservation of the asterisk tradition are replete with problems. In Numbers one finds a significant amount of work performed *secunda manus*, either adding, correcting, or deleting the Aristarchian signs. Even after the work of the corrector, eleven asterisks remain problematic.

³⁵ Harold Scanlin, *The Dead Sea Scrolls and Modern Translations of the Old Testament: How the Dead Sea Scroll Discoveries Have Influenced Modern English Translations* (Wheaton: Tyndale House Publishers, 1993).

The existence of *secunda manus* corrections brings up a methodological question, because one must decide how to catalogue the signs when an earlier hand wrote one sign and a later hand changed the sign. For the sake of classifying the signs, the readings were classified by the corrected sign. The corrected signs are generally more accurate than the signs written *prima manus* where there is a discrepancy. Any time a correction exists, it is noted in the commentary.

The need for such significant numbers of corrections must also be discerned. According to Omont, Numbers, Joshua, and Judges were all originally transcribed by *librarius secundus*.³⁶ The evidence bears out Omont's observation. These three books contain more corrections than the other books preserved in G. Other evidence for a second scribe has already been addressed. This scribe appears to have been more careless than the first scribe, resulting in the need for significant correction *posterior manus*. This carelessness accounts for the original misplacement of so many signs.

When one takes the carelessness of the second scribe and the subsequent corrections into account, one finds that both the base text and the source of the asterisked readings approximates a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. The subsequent commentary will bear out this assertion.

Numbers 1

Numbers 1:22

τοις υιοις συμεων κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων ✕ και επισκεψις αυτων √ κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων √ κατα κεφαλην αυτων απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

³⁶ Henry Omont, ed., *Vetus Testamentus Graece Codicis Sarraviani-Colbertini quae supersunt in Bibliothecis Leidensi Pariesiensi Petropolitana phototypice edita* (Leiden: A. W. Sijthoff, 1897), vi.

לבני שמעון תולדתם למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: G = H. Hebrew does not have a conjunction prefixed to the noun. Otherwise, the Greek translation *sub asterico* is formally equivalent.

Numbers 1:46

✠ και εγενοντο παντες οι επεσκεμμενοι √ εξακοσαι χιλιαδες και τρισχιλιοι και πεντακοσιοι και πεντηκοντα

ויהיו כל הפקדים שש מאות אלה ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים

Notes: G = H.

Numbers 1:51

και εν τω εξαιρειν την σκηνην καθελουσιν αυτην οι λευειται και εν τω παρεμβαλλειν την σκηνην αναστησουσιν ✠ αυτηνς οι λευειται √ και ο αλλογενης ο προσπορευομενος αποθανετω

ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים והזר הקרב יומת

Notes: G = H. The manuscript preserves the odd spelling αυτηνς for αυτην. The final *sigma* is a copyist error.

Numbers 1:53

οι δε λευειται παρεμβαλετωσαν ÷ εναντιοι √ κυκλω της σκηνης του μαρτυριου και ουκ εστε αμαρτημα ✠ επι την συναγωγην √ εν υιοις ιηλ και φυλαξουσιν οι λευειται ÷ αυτοι √ την φυλακην της σκηνης του μαρτυριου

והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות

Notes: G = H.

Numbers 2

Numbers 2:9

παντες οι επεσκεμμενοι εκ της παρεμβολης ιουδα ρ ✠ χειλαδες και √ π̄ χειλιαδες και εξακισχειλιοι και χ̄ συν δυναμει αυτων πρωτοι εξαρουσιν

כל הפקדים למחנה יהודה מאת אלף וששת אלפים וארבע מאות לצבאתם ראשנה יסעו

Notes: G = H. The reading preserves an example of itacism in *χειλαδες*, where there is confusion between the ι and the ει diphthong.

Numbers 3

Numbers 3:25

και η φυλακη υιων γερσων εν τη σκηνη του μαρτυριου η σκηνη ✠ και η σκεπη ✓ και το καλυμμα αυτης και το καλυμμα της θυρας της σκηνης του μαρτυριου

ומשמרת בני גרשון באהל מועד המשכן והאהל מכסהו ומסך פתח אהל מועד

Notes: Aside from the *και*, the asterisked phrase *και η σκεπη* provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage* *הַמִּשְׁכָּן*.

Numbers 3:26

και τα ιστια της αυλης και το καταπετασμα της πυλης της αυλης της ÷ ουσης ✓ επι της σκηνης ✠ επι του θυσιαστηριου κυκλω ✓ και τα καταλοιπα αυτου παντων των εργαων αυτου

וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו לכל עבדתו

Notes: G = H.

Numbers 3:38

και οι παρεμβαλλοντες κατα προσωπον της σκηνης ✠ απο ανατολων κατεναντι της σκηνης ✓ του μαρτυριου κατ ανατολης μωσης και ααρων και οι υιοι αυτου φυλασσοντες τας φυλακας του αγιου εις τας φυλακας των υιων *יְהוָה* και ο αλλογενης ο απτομενος αποθανειται

והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש

Notes: G = H.

Numbers 3:47

και λημψη *עֶבֶר* ✠ עֶבֶר ✓ σικλους κατα κεφαλην κατα το διδραχμον το αγιον και λημψεται *כֶּבֶד* οβολους του σικλου

ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש תקח עשרים גרה השקל

Notes: G = H. Here and throughout the manuscript, Greek numerals are written via the Greek alphabet, marked off from surrounding words by superscripted lines.

Numbers 4

Numbers 4:3

απο κ̄ και ε̄ ετων και επανω και εως * υιου √ ν̄ ετων πας ο εισπορευομενος
λειτουργειν ποιησαι ÷ παντα √ τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד

Notes: G = H. This word is not necessary in Greek, as the Greek manner of expressing age does not employ a form of υιος, as seen at the beginning of the verse (απο κ̄ και ε̄ ετων). In order to preserve formal equivalence, the asterisk violates Greek idiom.

Numbers 4:7

και επι την τραπεζαν την προκειμενην επιβαλουσιν ÷ επ αυτην * ιματιον
ολοπορφυρον και δωσουσιν επ αυτης √ τα τρυβλια και τας θυισκας και τους
κουαθους και τα σπονδια εν οις σπενδει και οι αρτοι οι δια παντος επ αυτης εσονται

ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקערת ואת הכפת ואת המנקית ואת קשות הנסך
ולחם התמיד עליו יהיה

Notes: G = H. Originally, the *obelus* continued until the σουσιν in δωσουσιν, which was marked with an asterisk in the margin. An asterisk was inserted at the current location. The asterisk is correct.

Numbers 4:8

και επιβαλουσιν επ αυτην ιματιον κοκκινον * διαφορον √ καλυψουσιν αυτην
καλυμματι δερματινω υακινθινω και διεμβαλουσιν τους αναφορεις αυτης

ופרשו עליהם בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה עור תחש ושמו את בדיו

Notes: The asterisked Greek word διαφορον translates the Hebrew word שָׁנִי. This is a mistranslation based on a misunderstanding of which Hebrew root שנה applies here.³⁷ This mistranslation shows that the asterisk is concerned with providing a word in Greek for each word in Hebrew, even if it results in a mistranslation in

³⁷ See BDB 1040 שנה II.

Greek.

Numbers 4:16

επισκοπος ελεαζαρ υς ααρων του ιερεως το ελαιον του φωτος και το θυμιαμα της συνθεσεως και η θυσια η καθ ημεραν και το ελαιον της χρεισεως η επισκοπη ολης της σκηνης και οσα εστιν εν αυτο εν τω αγιω εν πασι τοις εργοις ✠ αυτου

ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה פקדת כל המשכן וכל אשר בו בקדש ובכלין

Notes: G = H.

Numbers 4:19

τουτο ποιησατε αυτοις και ζησονται και ου μη αποθανωσιν προσπορευομενων αυτων προς τα αγια των αγιων ααρων και οι υιοι αυτου προσπορευεσθωσαν και καταστησουσιν αυτους ενα εκαστον ✠ επι την δουλειαν αυτου κατα την αναφοραν αυτου

וזאת עשו להם וחיו ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו

Notes: G = H.

Numbers 4:23

απο ε̄ και κ̄ ετους και επανω ✠ εκει εως ν̄ ετους επισκειψαι αυτους πας ο εισπορευομενος λειτουργειν ✠ λειτουργιαν και ποιειν τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

מבן שלשים שנה ומעלה עד בן חמשים שנה תפקד אותם כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד

Notes: The asterisked Greek reading εκει does not have a corresponding word in the Hebrew *Vorlage*; therefore, this asterisk is misplaced. It should read as an *obelus* to remain within Origen's intentions. The asterisked noun λειτουργιαν is a formally equivalent translation of the Hebrew noun צָבָא. One may see here an example of itacism in the Greek translation.

Numbers 4:26

και τα ιστια της αυλης και το επισπαστρον ✠ της θυρας της πυλης της αυλης οσα επι της σκηνης ÷ του μαρτυριου ✠ και επι του θυσιαστηριου κυκλω και τα

περισσα αυτων και παντα τα σκευη τα λειτουργικα αυτων και παντα οσα
λειτουργουσιν εν αυτοις ποιησουσιν

ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריהם ואת
כל כלי עבדתם ואת כל אשר יעשה להם ועבדו

Notes: G = H. The portion οσα επι της σκηνης is widely attested in the Greek tradition outside of the Hexplaric tradition.³⁸ Therefore it appears to be part of the original translation and does not properly belong *sub asterico*.

Numbers 4:27

κατα στομα ααρων και των υιων αυτου εσται ~~η~~ ~~πασα~~ η λειτουργια των υιων
γερσων κατα πασας τας λειτουργιας αυτων και κατα παντα τα εργα αυτων και
επισκεψη αυτους εξ ονοματων παντα τα αρτα υπ αυτων

על פי אהרן ובניו תהיה בל עבדת בני הגרשני לכל משאם ולכל עבדתם ופקדתם עלהם במשמרת את
כל משאם

Notes: G = H.

Numbers 4:30

απο $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\kappa}$ ετους και επανω εως ~~η~~ ~~υιου~~ $\bar{\nu}$ ετους επισκεψασθαι αυτους πας ο
εισπορευομενος ~~η~~ ~~εις την δυναμιν~~ λειτουργειν τα εργα της σκηνης του
μαρτυριου

מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה תפקדם כל הבא לצבא לעבד את עבדת אהל מועד

Notes: G = H. The Greek manner of expressing age does not employ a form of υιος. In order to preserve formal equivalence, Origen added the asterisked reading.

Numbers 4:33

αυτη η λειτουργια ~~η~~ ~~του~~ $\delta\eta\mu\omicron\upsilon$ υιων μεραρει πασιν τοις εργοις αυτων εν τη
σκηνη του μαρτυριου εν χειρι ιθαμαρ υιου ααρων του ιερεως

זאת עבדת משפחת בני מררי לכל עבדתם באהל מועד ביד איתמר בן אהרן הכהן

Notes: The asterisked Greek article του does not formally correspond to anything in the Hebrew *Vorlage*.

³⁸ John William Wevers, *Text History of the Greek Numbers* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982), 43.

Numbers 4:35

απο $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\kappa}$ ετους και επανω εως ✠ υιου ✓ $\bar{\nu}$ ετους πας ο εισπορευομενος λειτουργειν και ποιειν τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לצבא לעבדה באהל מועד

Notes: G = H. The Greek manner of expressing age does not employ a form of υιος. In order to preserve formal equivalence, Origen added the asterisked reading.

Numbers 4:47

απο $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\kappa}$ ετους και επανω ✠ και ✓ εως $\bar{\nu}$ ετους πας ο εισπορευομενος προς το εργον των εργαων και τα εργα τα αιρομενα εν τη σκηνη του μαρτυριου

מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל מועד

Notes: G = H.

Numbers 5

Numbers 5:3

απο αρσενικου εως θηλυκου εξαποστειλατε εξω της παρεμβολης ✠ εξαποστειλατε αυτους ✓ και ου μιανουσιν τας παρεμβολας αυτων εν οις εγω καταγεινομαι εν αυτοις

מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם

Notes: G = H.

Numbers 5:6

λαλησον τοις υιοις $\bar{\iota}\eta\lambda$ \div λεγων ✓ ανηρ η γυνη οστις αν ποιηση απο των αμαρτιων των ανθρωπινων ✠ και παριδων ✓ παριδη εν $\bar{\kappa}\omega$ και πλημμεληση η ψυχη εκεινη

דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא

Notes: G = H. The Greek conjunction και is not the normal equivalent for the Hebrew preposition *lamed*; however, the Greek translation of the asterisked reading communicates the force of the Hebrew infinitive construct.

Numbers 5:7

εξαγορευσει την αμαρτιαν ✠ αυτω ✓ ην εποιησεν και αποδωσει την πλημμελειαν ✠ αυτου το κεφαλαιον αυτου ✓ και το επιπεμπτον αυτου προσθησει επ αυτο και αποδωσει επ αυτο τινει επλημμελησεν αυτω

והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו

Notes: The asterisked Greek pronoun αυτω is formally equivalent to the Hebrew pronominal suffix on חֲטָאתָּךְ. Here one may see what is likely an example of otacism, with the expected *omicron* changed to *omega*. The Greek phrase αυτου το κεφαλαιον αυτου is formally equivalent to the Hebrew phrase בְּרֹאשׁוֹ. The first αυτου translates the pronominal suffix on the previous Hebrew word. This pronoun is attested elsewhere within the Greek tradition and does not belong *sub asterico*.³⁹ The Hebrew preposition ׀ is not translated into Greek. This preposition is the Hebrew *beth pretii*, which Greek translates as an accusative of respect.

Numbers 5:10

και εκαστου τα ηγιασμενα αυτου ✠ αυτω ✓ εσται και ανηρ ος αν ✠ δω τω ιερει αυτω εσται ✓

ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה

Notes: The asterisked Greek pronoun αυτω is formally to the Hebrew *Vorlage* לו. The Greek clause δω τω ιερει αυτω εσται is formally equivalent to the Hebrew clause יתן לכהן לו יהיה. This asterisked reading is unique in that without it the Greek text does not make sense.

Numbers 5:15

και αξει ο ανθρωπος την γυναικα αυτου προς τον ιερεα και προσοισει το δωρον ✠ αυτης ✓ το περι αυτης το δεκατον του οιφει αλευρον κριθινον ουκ επιχρει επ αυτο ελαιον ουδε επιθησει επ αυτο λιβανον γαρ θυσια ζηλοτυπιας εστιν θυσια μνημοσυνου αναμνησκουσα αμαρτιαν

והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה כי מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון

Notes: G = H.

³⁹ Wevers, *Text History of Numbers*, 44.

Numbers 5:19

και ορκιεει αυτην ο ιερευς και ειρει τη γυναικι ει μη κεκοιμηται τις μετα σου ⌘ και ✓
ει μη παραβεβηκας μιανθηναι υπο τον ανδρα τον σεαυτης αθωα ισθι απο του
υδατος του ελεγμου του επικαταρωμενου τουτου

והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי
ממי המרים המאררים האלה

Notes: G = H.

Numbers 5:22

και εισελευσεται το υδωρ το επικαταρωμενον τουτο εις την κοιλιαν σου πρησαι
γαστερα και διαπεσειν μηρον ⌘ σου ✓ και ερει η γυνη γενοιτο γενοιτο

ובאו המים המאררים האלה במעיד לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן

Notes: The asterisked reading σου does not have any correspondence with the MT. This is an error in G. The asterisk should be an *obelus* to accurately reflect Origen's intentions.

Numbers 5:27

⌘ και ποτιει αυτην το υδωρ ✓ και εσται εαν η μεμιαμμενη και ληθη λαθη τον ανδρα
αυτης και εισελευσεται εις αυτην το υδωρ το επικαταρωμενον του ελεγμου και
πρησθησεται την κοιλιαν ⌘ αυτης ✓ και διαπεσειται ο μηρος αυτης και εσται η
γυνη εις αραν εν τω λαω αυτης

והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה
בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה

Notes: G = H.

Numbers 6

Numbers 6:5

πασας τας ημερας της ευχης του αγνισμου ⌘ αυτου ✓ ξυρον ουκ επελευσεται επι
την κεφαλην αυτου εως αν πληρωθωσιν αι ημεραι οσας ευξατο κω αγιος εσται
τρεφων κομην τριχα κεφαλης ⌘ αυτου ✓

כל ימי נדר נורן תער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימם אשר יזיר ליהוה קדש יהיה גדל פרע שער
ראשו

Notes: G = H.

Numbers 6:6

πασας τας ημερας της ευχης ~~⌘~~ αυτου τω κ̄ω επι ÷ παση ✓ ψυχη τετελευτηκυια ουκ εισελυσεται

כל ימי הזירו ליהוה על נפש מת לא יבא

Notes: G = H. The Greek dative case translates the force of the Hebrew preposition *lamed*.

Numbers 6:7

επι π̄ρι ~~⌘~~ αυτου ✓ και επι μητρι ~~⌘~~ αυτου ✓ και επ αδελφω ~~⌘~~ αυτου ✓ και επ αδελφη ~~⌘~~ αυτου ✓ ου μιανθησεται επ αυτοις αποθανοντων αυτων οτι ευχη θ̄υ αυτου ÷ επ αυτω ✓ επι κεφαλης αυτου

לאביו ולאמו ולאחיו ולאחתו לא יטמא להם במתם כי נזר אלהיו על ראשו

Notes: G = H.

Numbers 6:9

εαν δε τις θανατω αποθανη εξαπινα επ αυτω παραχρημα μιανθησεται η κεφαλη ευχης αυτου και ξυρησεται την κεφαλην αυτου η αν ημερα καθαρισθη τη ημερα τη εβδομη ξυρηθησεται ~~⌘~~ αυτην ✓

וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו

Notes: G = H.

Numbers 6:12

~~⌘~~ και διαφυλαξειτω ✓ ~~⌘~~ κ̄ω τας ημερας της ευχης ~~⌘~~ αυτου ✓ και προσαξει αμνον ενιαυσιον και αι ημεραι αι προτεραι αλογοι εσονται οτι εμιανθη κεφαλη ευχης αυτου

והזיר ליהוה את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשנים יפלו כי טמא נזרו

Notes: G = H. The asterisked reading κ̄ω begins on the subsequent line. The asterisk is in the margin of the manuscript and crossed out by a corrector. No *metobelus* follows this reading. The *metobelus* problem will be addressed in its proper place. However, the original scribe placed the asterisk correctly, so it should not have been corrected.

Numbers 6:18

και ξυρησεται ο ευγμενος παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου την κεφαλην της ευχης αυτου και επιθησει τας τριχας ⋆ της κεφαλης ευχης αυτου και θησει ✓ επι το πυρ ο εστιν επι την θυσιαν του σωτηριου

וגלח הנזיר פתח אהל מועד את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זב השלמים

Notes: G = H.

Numbers 6:21

ουτος ο νομος του ευξαμενου ος αν ευξηται δωρον αυτου κ̄ω̄ περι της ευχης ⋆ αυτου χωρις ων αν ευρη η χειρ αυτου κατα δυναμιν της ευχης αυτου ην αν ευξηται ⋆ ουτως ποιησει ✓ κατα τον νομον αγνειας ⋆ αυτου ✓

זאת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו ליהוה על נזרן מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר בן יעשה על תורת נזרו

Notes: G = H. The first asterisk was originally an *obelus*. The corrector brought the sign in line with Origen's intentions.

Numbers 7

Numbers 7:3

και ηνεγκαν τα δωρα αυτων εναντι κ̄ω̄ εξ αμαξας λαμπηνικας και ιβ̄ βοας αμαξαν παρα β̄ αρχοντων και μοσχον παρα εκαστου και προσηγαγον ⋆ αυτα ✓ εναντιον της σακης

ויביאו את קרבנם לפני יהוה שש עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן

Notes: G = H.

Numbers 7:72

τη ημερα τη ιᾱ ⋆ ημερα ✓ αρχων των υιων ασηρ φαγεηλ υς̄ εχραν

ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן

Notes: G = H.

Numbers 7:85

ᾶ και ῥ ÷ σικλων ἄ το τρυβλιον το εν *ἄργυριου και ὀ ἄ η φιαλη η μια σικλων παν το αργυριον των σκευων[...]

שלשים ומאה הקערה האחת כסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקדש

Notes: G = H.

Numbers 11

Numbers 11:19

ουχ ημεραν μιαν φαγεσθε ουδε β *ημερας ἄ ουδε ε ημερας ουδε ι ημερας ουδε κ ημερας

לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום

Notes: The asterisked reading ημερας is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* יומים, which is the dual form of יום.

Numbers 11:32

και αναστας ο λαος ολην την ημεραν *εκεινην ἄ και ολην την νυκτα και ολην την ημεραν την επαυριον και συνηγαγον την ορτυγομητραν ο το ολιγον συνηγαγεν ι κορους και εψυξαν εαυτοις ψυγμους κυκλω της παρεμβολης

ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו הממעט אסא עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המתנה

Notes: G = H.

Numbers 11:33

τα κρεα ετι ην εν τοις οδοουσιν αυτων πριν η εκλιπειν και εθυμωθη κς *οργη ἄ εις τον λαον και επαταξεν κυριος τον λαον πληγην μεγαλην σφοδρα

הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת וצף יהוה חרה בעם ויך יהוה בעם מכה רבה מאד

Notes: The asterisked reading οργη is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* אָ. However, it is not a good translation into the Greek idiom. The verb εθυμωθη already has a nominative (κς), so οργη cannot be in the nominative in a way that

makes sense. It could be analyzed as an instrumental dative, which would make more sense. However, this is not the sense of the Hebrew *Vorlage*, which places **הא** in a bound phrase with **יהוה**. The original translator incorporated the sense of **הא** in the verb he chose, and therefore Origen had to choose formal equivalence over the demands of the Greek idiom to remain true to his purposes.

Numbers 12

Numbers 12:6

και ειπεν ÷ προς αυτους ✓ ακουσατε **✠** δη ✓ των λογων μου εαν γενηται προφητης
μυων κω εν οραματι αυτω γνωσθησομαι και εν υπνω λαλησω αυτω

וַיֹּאמֶר שָׁמְעוּ נָא דְבַרִי אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְהוָה בְּמִרְאָה אֵלָיו אֶתוּדַע בְּחִלּוֹם אִדְבַּר בּוֹ

Notes: G = H. See Genesis 33:10.

Numbers 12:12

μη και γενηται ωσει εισον θανατω ÷ ωσει εκτρωμα ✓ εκπορευομενον εκ μητρας
μητρος **✠** αυτου ✓ και κατεσθιει το ημυσυ της σαρκος αυτης

אֵל נָא תְהִי כַמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אֲמֹן וַיֹּאכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ

Notes: G = H.

Numbers 13

Numbers 13:3 (13:2)

αποστειλον σεαυτω ανδρας και κατασκευασθωσαν την γην των χαναναιων ην εγω
διδωμι τοις υιοις ιηλ ÷ εις κατασχεσιν ✓ ανδρα ενα **✠** ανδρα ενα ✓ κατα φυλην
κατα δημουσ πατριων αυτων αποστειλεις ÷ αυτους ✓ παντα αρχηγον εξ αυτων

שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטַּה אַבְתָּיו
תִּשְׁלַחוּ כָל נָשִׂיא בְהֵם

Notes: G = H. The repetition is unnecessary in Greek. This reading shows Origen's concern for a precise representation of the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 13:24 (13:23)

και ηλθον εως φαραγγος βοτρυος ÷ και κατεσκαψαντο αυτην ✓ και εκοψαν εκειθεν
κλημα και βοτρυν σταφυλης ενα ÷ απ αυτου ✓ και ηραν αυτους εν αναφορευσιν **✠**

δυσιν ✓ και απο των ρωων και απο των συκων

ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים

Notes: The asterisked reading δυσιν does not correspond formally to any word in the Hebrew *Vorlage*. It communicates the force of the Hebrew dual בְּשָׁנִים. The asterisk brings out the sense of the Hebrew *Vorlage* in an acceptable Greek idiom.

Numbers 13:27 (13:26)

και πορευθεντες ηλθον προς μωσην και ααρων και προς πασαν συναγωγην υιων יהל εις την ερημον φαραν καδης και απεκριθησαν αυτοις ρημα και παση τη συναγωγη και εδιξαν ✠ αυτοις ✓ τον καρπον της γης

וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אותם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ

Notes: G = H.

Numbers 13:33 (13:32)

και εξηγηγκαν εκστασις της γης ην κατεσκεψαντο αυτην προς τους υιους יהל λεγοντες την γην ην παρηλθομεν κατασκεψασθαι ✠ αυτην ✓ γη κατεσθουσα τους κατοικουντας επ αυτην εστιν και ο λαος ον εωρακαμεν εν αυτη ανδρες υπερμηκεις

ויוציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות

Notes: G = H.

Numbers 13:34 (13:33)

και εκει εωρακαμεν τους γιγαντας ✠ υιους ενακ ✓ εκ των γιγαντων ✓ και ημεν ενωπιον αυτων ως ακριδες αλλα και ουτως ημεν ενωπιον αυτων

ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם

Notes: G = H. The scribe initially placed the *metobelus* after ενακ.

Numbers 14

Numbers 14:1

και αναλαβουσα πασα η συναγωγην εδωκαν ✠ την φωνην ✠ αυτων ✓ και εκλαιεν ο λαος ÷ ολην ÷ την νυκτα εκεινην

ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא

Notes: G = H.

Numbers 14:5

και επεσεν μωσης και ααρων επι προσωπον ✠ αυτων ✓ ενναντιον (sic) πασης ✠ εκκλησιας ✓ συναγωγης υιων ιηλ

ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל

Notes: G = H.

Numbers 14:7

και ειπαν προς πασαν συναγωγην υιων ιηλ λεγοντες η γη ην ✠ παρηλθομεν εν αυτη και ✓ κατεσκεψαμεθα αυτην αγαθη εστιν σφοδρα σφοδρα

יאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד

Notes: G = H, except that και does not correspond to anything in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 14:9

αλλα απο του κ̄υ μη αποσταται ÷ γεινεσθαι ✓ υμεις δε μη φοβεισθαι τον λαον της γης οτι καταβρωμα ημιν εστιν αφεστηκεν γαρ ο καιρος ✠ αυτων ✓ απ αυτων ο δε κ̄ς εν ημιν μη φοβηθητε αυτους

אך ביהוה אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ויהוה אתנו אל תיראם

Notes: G = H.

Numbers 14:22

οτι παντες οι ανδρες οι ορωντες την δοξαν μου και τα σημεια ✠ μου ✓ α εποιησα εν αιγυπτω και εν τη ερημω ÷ ταυτη ✓ και επιρασαν με τουτο δεκατον και ουκ

εισηκουσαν της φωνης μου

כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר

Notes: G = H. This asterisk and its accompanying *metobelus* were both added by a corrector.

Numbers 14:25

ο δε αμαληκ και ο χαναναιος κατοικουσιν εν τη κοιλαδι αυριον επιστραφηται και απαραται υμεις ✱ αυτοι εἰς την ερημον οδον θαλασσην ερυθραν

והעמלקי והכנעני יושב בעמק מחר פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף

Notes: The asterisked reading αυτοι does not have any equivalent within the Hebrew *Vorlage* of this verse. The asterisk should be changed to an *obelus*.

Numbers 14:27

εως τινος την συναγωγην την πονηραν ταυτην α αυτοι γογγυζουσιν εναντιον μου την γογγυσιν των υιων τηλ ην ✱ αυτοι εγογγυσαν περι υμων ακηκοα

עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי

Notes: G = H.

Numbers 14:29

εν τη ερημω ταυτη πεσειται τα κωλα υμων και πασα η επισκοπη υμων και ✱ παντες εἰ οι κατηριθμημενοι υμων απο κ ετους και επανω οσοι εγογγυσαν επ εμοι

במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי

Notes: G = H. The Hebrew text renders this and the previous noun Greek noun (η επισκοπη) in prepositional phrases with ל. The Greek translation rendered them as nominatives.

Numbers 14:31

και τα παιδια ✱ υμων εἰπαται διαρπαγην εσεσθαι εισαξω αυτους εἰς την γην εἰ και κληρονομησουσιν την γην ην εἰ υμεις απεστητε απ αυτης

וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה

Notes: G = H.

Numbers 14:34

κατα τον αριθμον των ημερων οσας επεσκεψασθαι την γην $\bar{\mu}$ ημερας ημεραν του ενιαυτου ✠ ημεραν του ενιαυτου \checkmark λημψεσθαι τας αμαρτιας υμων $\bar{\mu}$ ετη και γνωσεσθαι τον θυμον \div της οργης \checkmark μου

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם את תנואתי

Notes: G = H. The Greek genitive (του ενιαυτου) translates the force of the Hebrew preposition *lamed*. The repetition is unnecessary in Greek but shows the scribe's concern for quantitative representation of the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 14:35

εγω κυριος ελαλησα ει μην ουτως ποιησω ✠ παση \checkmark τη συναγωγη τη πονηρα ταυτη τη επισυνισταμενη επ εμε εν τη ερημω ταυτη εξαναλωθησονται και εκει αποθανουνται \checkmark

אני יהוה דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושמתו

Notes: G = H.

Numbers 14:36

και οι ανθρωποι ους απεστειλεν μωσης κατασκεψασθαι την γην και παραγενηθεντες διεγογγυσαν κατ αυτης προς ✠ πασαν \checkmark την συναγωγην εξενεγκαι ρηματα πονηρα περι της γης

והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו וילונו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ

Notes: G = H.

Numbers 14:39

και ελαλησεν μωσης ✠ παντα \checkmark τα ρηματα ταυτα προς παντας υιους $\bar{\eta}\bar{\lambda}$ και επενθησεν ο λαος σφοδρα

וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד

Notes: The asterisked Greek reading παντα has no formal equivalent in the MT. This is an error in G. The sign should be an *obelus* to better reflect Origen's intentions.

Numbers 14:41

και ειπεν μωσης ινα τι ✠ τουτο ✓ υμεις παραβαινεται το ρημα κ̄ω ουκ ευοδα εσται ÷
υμιν ✓

ויאמר משה למה זו אתם עברים את פי יהוה והוא לא תצלח

Notes: G = H.

Numbers 15

Numbers 15:10

και οινον ✠ προ ✓ οισει εις σπονδην το ημισυ του ειν καρπωμα οσμην ευωδιας κ̄ω

ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח ניחח ליהוה

Notes: The asterisked reading προ does not formally represent a word in the Hebrew *Vorlage*. However, it is not adding an additional word to the Greek text either; rather it is modifying an existing word to bring its meaning more in line with the meaning of the Hebrew *Vorlage* תקריב.

Numbers 15:11

ουτως ποιησει τω μοσχω τω ενι η τω αμνω τω ενι εκ των προβατων ✠ εκ των
αμνων ✓ η εκ των αιγων

ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים

Notes: G = H. The Greek preposition εκ translates the Hebrew preposition ב. While one would expect εν for ב or a *Vorlage* of מן, this translation still approximates the meaning of the Hebrew *Vorlage* in the Greek idiom.

Numbers 15:18

λαλησον τοις υιοις ιηλ̄ και ερεις προς αυτους εν τω εισπορευεσθαι υμας εις την γην
εις ην ✠ εγω ✓ εισαγω υμας εκει

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה

Notes: G = H.

Numbers 15:23

καθα ✱ παντα ✓ συνεταξεν κυριος προς υμας εν χειρι μωση απο της ημερας ης
συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ÷ προς υμας ✓ και επεκεινα εις τας γενεας υμων

את בל אשר צוה יהוה אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם

Notes: G = H. The asterisk and *metobelus* in this verse were added by a corrector.
They are written above the line of text.

Numbers 15:28

και εξειλασεται ο ιερευς περι της ψυχης της ακουσιασθειας και αμαρτουσης
ακουσιως εναντι $\overline{\kappa\omega}$ εξειλασασθαι περι αυτου ✱ και αφεθησεται αυτω ✓

וכפר הכהן על הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני יהוה לכפר עליו ונסלח לו

Notes: G = H. This reading was originally an *obelus* and was corrected to an asterisk
by a later hand. The asterisk is the correct sign.

Numbers 15:30

και ψυχη ητις ποιησει εν χειρι υπερηφανιας απο των αυτοχθονων η απο των
προσηλυτων τον $\overline{\theta\bar{\nu}}$ ουτος παροξυνει εξολεθρευθησεται η ψυχη εκεινη εκ ✱ μεσου
✓ του λαου αυτης

והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב
עמה

Notes: G = H. The medial asterisk initiating this reading is written *secunda manus*
and was not intended as a part of the original text, though the marginal asterisk was.
The medial asterisk is a different size than the normal medial asterisk throughout
the text.

Numbers 15:36

και εξηγαγον αυτον πασα η συναγωγή εξω της παρεμβολης και ελιθοβολησαν
αυτον εν λιθοις ✱ και απεθανεν ✓ καθα συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση

ויציאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את משה

Notes: G = H.

Numbers 16

Numbers 16:9

μη μικρον τουτο υμιν οτι διεστειλεν ο $\overline{\theta\varsigma}$ $\overline{\iota\eta\lambda}$ υμας εκ συναγωγης $\overline{\iota\eta\lambda}$ και προσηγαγετο υμας προς εαυτον ⌘ εις το λειτουργειν ✓ τας λειτουργιας της σκηνης $\overline{\kappa\upsilon}$ και παριστασθε εναντι της συναγωγης λατρευειν αυτοις

המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן יהוה ולעמד לפני העדה לשרתם

Notes: G = H.

Numbers 16:10

και προσηγαγετο σε και παντας τους αδελφους σου υιους λευει μετα σου και ζητειτε ⌘ και γε ✓ ιερατευειν

ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהנה

Notes: The Greek phrase και γε is not formally equivalent to the Hebrew גם. The Greek conjunction και does not correspond to any word in the Hebrew *Vorlage*. This translation appears to be a more dynamic translation designed to emphasize the force of גם.

Numbers 16:24

λαλησον τη συναγωγή λεγων αναχωρησατε κυκλω απο της συναγωγης κορε ⌘ δαθαν και αβειρωμ ✓

דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם

Notes: G = H. The reading contains an itacism in αβειρωμ (ει for ι).

Numbers 16:26

και ελαλησεν προς την συναγωγήν λεγων απελθατε ⌘ δη ✓ απο των σκηνων των ανθρωπων των τονηρων τουτων και μη απτεσθαι απο παντων οσα εστιν αυτοις μη ⌘ ποτε ✓ συναπολησθαι εν παση τη αμαρτια αυτων

וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם

Notes: G = H. The asterisked reading ποτε is not formally equivalent to anything in the Hebrew text, but it does not add another word to the Greek text. Rather, it

modifies the meaning of the Greek text so that the signification of the Hebrew text פֶּן is better represented in the Greek text.

Numbers 16:27

και απεστησαν απο της σκηνης κορε ✠ δαθαν και αβειρων ✓ κυκλω και δαθαν και αβειρων εξηλθον και ιστηκεισαν παρα την θυραν των σκηνων αυτων και αι γυναικες αυτων και τα τεκνα αυτων και η αποσκευη αυτων

ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם ופטי

Notes: G = H. The reading contains an itacism in αβειρων (ει for ι). It is worth noting that this verse reads αβειρων while 16:24 read αβειρωμ, demonstrating a confusion of the final nasals.

Numbers 16:41 (17:6)

και εγογγυσαν ✠ πασα η συναγωγη ✓ υιοι ιηλ τη επαυριον επι μωσην και ααρων λεγοντες υμεις απεκτεινατε τον λαον κϛ

וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם יהוה

Notes: G = H. The asterisked reading introduces a grammatical solecism into the text this verse since υιοι remains in the nominative. The Three adjust υιοι ιηλ so that it is in the genitive case.⁴⁰ This reading is in the text of Syh.

Numbers 16:47 (17:12)

και ελαβεν ααρων καθαπερ ελαλησεν ÷ αυτω ✓ μωσης και εδραμεν εις ✠ μεσην ✓ την παρεμβολην και ηδη ηρκετο η θραυσεις εν τω λαω και επεβαλεν το θυμιαμα και εξειλασατο περι του λαου

ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהלה והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת וכפר על העם

Notes: G = H.

Numbers 16:48 (17:13)

και εστη ανα μεσον των τεθνηκοτων και ✠ ανα μεσον ✓ των ζωντων και εκοπασεν

⁴⁰ John W. Wevers, ed., *Numbers*, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 3.1 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982), 220.

η θραυσις

ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה

Notes: G = H.

Numbers 17

Numbers 17:6 (17:21)

και ελαλησεν μωσης τοις υιοις יהל και εδωκαν αυτω παντες οι αρχοντες αυτων ραβδον τω αρχοντι τω ενι ραβδον κατα αρχοντα ⌘: ενα ✓ κατ οικους πατριων αυτων ιβ ραβδους και η ραβδος ααρων ανα μεσον των ραβδων αυτων

וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם

Notes: G = H.

Numbers 17:12 (17:27)

και ειπαν οι υιοι יהל προς μωσην λεγοντες ιδου εξανηλωμεθα απολωλαμεν ⌘: παντες ημεις ✓ παρανηλωμεθα

ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו

Notes: G = H.

Numbers 18

Numbers 18:1

και ειπεν כס προς ααρων ÷ λεγων ✓ συ και οι υιοι σου και ο οικος πατριας ⌘: σου ✓ μετα σου λημψεσθε τας αμαρτιας των αγιων και συ και οι υιοι σου ⌘: μετα σου ✓ λημψεσθαι τας αμαρτιας της ιερατειας υμων

ויאמר יהוה אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתך תשא את עון המקדש ואתה ובניך אתך תשא את עון כהנתכם

Notes: G = H.

Numbers 18:30

[...] ερεις προς αυτους οταν αφεληται την απαρχην ~~✠~~ αυτου ~~απ~~ αυτου ~~απ~~ και λογισθησεται τοις λευιταις ως γενημα απο αλω και ως γενημα απο ληνου

ואמרת אלהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללויים כתבואת גרן וכתבואת יקב

Notes: G = H. This reading originally read απ αυτου. The original απ is crossed out and the απ αυτου is added above the line directly above the *metobelus*.

Numbers 18:32

και ου λημψεσθε δι αυτο αμαρτιαν οταν αφαιρηται την απαρχην ~~✠~~ αυτου ~~απ~~ αυτου και τα αγια των υιων ιηλ ου βεβηλωσεται ινα μη αποθανητε

ולא תשא עליו חטך בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו

Notes: G = H.

Numbers 19

Numbers 19:4

και λημψεται ελεαζαρ ~~✠~~ ο ιερευς ~~απ~~ απο του αιματος αυτης ~~✠~~ τω δακτυλω αυτου ~~απ~~ και ρανι απεναντι του προσωπου της σκηνης του μαρτυριου απο του αιματος αυτης επτακις

ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים

Notes: G = H.

Numbers 19:5

και κατακαυσουσιν αυτην εναντιον αυτου και το δερμα ~~✠~~ αυτης ~~απ~~ και τα κρεα αυτης και το αιμα αυτης συν τη κοπρω αυτης κατακαυθησεται

ושרף את הפרה לעיניו את ערה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרף

Notes: G = H.

Numbers 19:8

και ο κατακαιων αυτην πλυνει τα ιματια αυτου ~~✠~~ εν υδατι ~~απ~~ και λουσεται το σωμα αυτου ~~✠~~ εν υδατι ~~απ~~ και ακαθαρτος εσται εως ~~✠~~ της ~~απ~~ εσπερας

והשרף אתה יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב

Notes: G = H.

Numbers 19:12

ουτος αγνισθησεται ✠ εν αυτω ✓ τη ημερα τη τριτη και τη ημερα $\bar{\zeta}$ και καθαρος
εσται εαν δε μη αφαγνισθη τη ημερα τη $\bar{\gamma}$ και τη ημερα τη $\bar{\zeta}$ ου καθαρος εσται

הוא יתחטא ב ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא
יטהר

Notes: G = H.

Numbers 19:14

÷ και ✓ ουτος ο νομος ανθρωπος εαν αποθανη εν οικια πας ο εισπορευομενος εις
την οικιαν και ✠ παντα ✓ οσα εστιν εν τη οικια ακαθαρτος εσται $\bar{\zeta}$ ημερας

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים

Notes: G = H.

Numbers 19:16

και πας ος εαν αψηται επι προσωπου του πεδιου τραυματιου ✠ ρομφαια ✓ η
νεκρου η οστεου ανθρωπινου η μνηματος ακαθαρτος εσται $\bar{\zeta}$ ημερας

וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים

Notes: G = H.

Numbers 19:18

και λημψοται υσσωπον και βαψει εις το υδωρ ανηρ καθαρος και περιρανι επι τον
οικον και επι ✠ παντα ✓ τα σκευη και επι τας ψυχας οσαι εαν ωσιν εκει και επι τον
ημμενον του οστεου ÷ του ανθρωπου ✓ η του τραυματιου η του τεθνηκοτος η του
μνηματος

ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע
בעצם או בחלל או במת או בקבר

Notes: G = H.

Numbers 20

Numbers 20:4

και ινα τι ανηγαγετε την συναγωγην την $\overline{\kappa\upsilon}$ εις την ερημον ταυτην αποκτειναι ⌘
εκει \checkmark ημας και τα κτηνη ημων

ולמה הבאתם את קהל יהוה אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו

Notes: G = H.

Numbers 20:5

και ινα τι \div τουτο \checkmark ανηγαγετε ημας εξ αιγυπτου παραγενεσθαι ⌘ ημας \checkmark εις τον
τοπον τον πονηρον τουτον τοπος ου ου σπειρεται ουδε συκαι ουδε αμπελοι ουδε
ροαι ουδε υδωρ εστιν πειν

ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין
לשתות

Notes: G = H.

Numbers 20:6

και ηλθεν μωσης και ααρων απο προσωπου της συναγωγης επι την θυραν της
σκηνης του μαρτυριου και επεσον επι προσωπον ⌘ αυτων \checkmark και ωφθη η δοξα $\overline{\kappa\upsilon}$
επ αυτους

ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד ויפלו על פניהם וירא כבוד יהוה אליהם

Notes: G = H.

Numbers 20:11

και επαρας μωσης την χειρα αυτου επαταξεν την πετραν τη ραβδω ⌘ αυτου \checkmark δις
και εξηλθεν υδωρ πολυ και επιεν η συναγωγη και τα κτηνη αυτων

וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם

Notes: G = H.

Numbers 20:12

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην και ααρων οτι ουκ επιστευσατε ⌘ εν εμοι \checkmark αγιασαι με
εναντιον υιων $\overline{\eta\lambda}$ δια τουτο ουκ εισαξετε \div υμεις \checkmark την συναγωγην ταυτην εις την

γην ην εδωκα αυτοις

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בִּי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם

Notes: G = H.

Numbers 25

Numbers 25:4

και ειπεν κυριος τω μωση λαβε παντας τους αρχηγους του λαου και παραδιγματισον αυτους ⌘ τω κ̄ω απεναντι του ηλιου και αποστραφησεται η οργη θυμου κ̄υ απο ιηλ

ויאמר יהוה אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהוה נגד השמש וישב חרון אף יהוה מִיִּשְׂרָאֵל

Notes: G = H. The Aristarchian sign was originally an *obelus* before being corrected to an asterisk.

Numbers 25:7

και ιδων φινεες ῡς ελεαζαρ υιου ααρων του ιερεως εξ[...]εν μεσου της συναγωγης και λαβων σει[...]στην εν τη χειρι ⌘ αυτου κ̄

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בִּידוֹ

Notes: G = H.

Numbers 25:12

ουτως ειπον ιδου εγω διδωμι αυτω ⌘ την κ̄ διαθηκην ειρηνης μου

לכן אמר הנני נתן לך את בריתי שלום

Notes: G = H.

Numbers 25:18

στι εχθραινουσιν αυτοι υμιν εν δολειοτητι ⌘ αυτων κ̄ οσα δολειουσιν υμας δια φογωρ και δια χασβει θυγατερα αρχοντος μαδιαν ει αδελφην αυτων την πεπληγυιαν εν τη ημερα της πληγης δια φογωρ

כי צררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחתם המכה ביום המגפה על דבר פעור

Notes: G = H.

Numbers 29

Numbers 29:13

και προσαξεται ολοκαυτωματα καρπωματα εις οσμην ευωδιας ⌘ τω κω ÷ τη ημερα τη πρωτη ✓ μοςχους εκ βοων γ̄ και ῑ κρειους β̄ αμνους ενιαυσιους δ̄ και ῑ αμωμοι εσονται

והקרבתם עלה אשה ריח ניתח ליהוה פרים בני בקר שלשה עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם יהיו

Notes: G = H. The Greek dative case translates the Hebrew preposition *lamed*.

Numbers 29:17

και τη ημερα τη δευτερα μοςχους ⌘ εκ βοων ✓ ῑ β̄ κρειους β̄ αμνους ενιαυσιους δ̄ και ῑ αμωμους

וביום השני פרים בני בקר שנים עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם

Notes: G = H. The preposition εκ is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* despite not being the usual translation for בְּנִי. The discrepancy arises due to concern for the Greek idiom.

Numbers 29:39

ταυτα ποιησεται κω εν ταις εορταις υμων ⌘ πλην των ευχων υμων ✓ και τα εκουσια υμων και τα ολοκαυτωματα υμων και τας θυσιας υμων και τας σπονδας υμων και τα σωτηρια υμων ✓

אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתים לעלתיכם ולמנחתיכם ולנסכיכם ולשלמיכם

Notes: G = H.

Numbers 30

Numbers 30:5

και ακουση ο π̄ρ αυτης τας ευχας αυτης και τους ορισμους αυτης ους ωρισατο κατα

της ψυχης αυτης και παρασιωπηση ✠ αυτης ✓ και στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και παντες οι ορισμοι ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης μενουσιν αυτη

ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה והחריש לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום

Notes: G = H.

Numbers 30:6

εαν δε ÷ ανανευων ✓ ανανευση ο π̄ρ αυτης ✠ αυτη ✓ η αν ημερα ακουση πασας τας ευχας αυτης και τους ορισμους αυτης ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης ου στησονται και κ̄ς καθαρει αυτην οτι ανενευσεν ο π̄ρ αυτης ✠ αυτη ✓

ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום ויהוה יסלח לה כי הניא אביה אתה

Notes: G = H.

Numbers 30:9

εαν δε ÷ ανανευων ανανευση ✓ η αν ημερα ακουση ο ανηρ αυτης ανανευση αυτη ÷ πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης ✠ και διασκεδαση την ευχην αυτης την επ αυτης η την διαστολην των χειλεων αυτης ✓ οσα ωρισατο κατα της ψυχης αυτης ÷ ου μενουσιν οτι ανηρ ανενευσεν επ αυτης ✓ και κ̄ς καθαρει αυτην

ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה ויהוה יסלח לה

Notes: G = H.

Numbers 30:10

και ευχην χηρας και εκβεβλημενης ✠ παντα ✓ οσα αν ευξηται κατα της ψυχης αυτης μενουσιν αυτη

ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה

Notes: G = H.

Numbers 30:11

εαν δε εν τω οικω του ανδρος αυτης η ευχη αυτης ✠ η ον ωρισατο ορισμον ✓ κατα της ψυχης αυτης μεθ ορκου

ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבעה

Notes: The Greek clause η ον ωρισατο ορισμον is not formally equivalent to the Hebrew clause אִסַּר אֶת־הַיִּשָּׁה או אִסַּרְהָ אִסַּר. The word order changes between Greek and Hebrew. In the Hebrew *Vorlage* the noun precedes the verb, while the noun follows the verb in Greek. Additionally, the Hebrew text implies the relative pronoun, while the Greek translation makes the relative pronoun explicit and employs an incorporated relative clause (ον ωρισατο ορισμον) which better accommodates the target language.

Numbers 30:13

εαν δε περιελων περιελη * αυτα ✓ ο ανηρ αυτης η αν ημερα ακουση παντα οσα εαν
εξελθη εκ των χειλεων αυτης κατα τας ευχας αυτης και κατα τους ορισμους τους
κατα της ψυχης αυτης ÷ ου μενι αυτη ✓ ο ανηρ αυτης περιειλεν * αυτα ✓ και κ̄ς
καθαρισει αυτην

ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתיה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם
ויהוה יסלח לה

Notes: G = H. The second asterisk and *metobelus* (* αυτα ✓) are added later by a corrector. These readings do not occur in the second apparatus.

Numbers 30:15

εαν δε σιωπων παρασιωπηση αυτη * ο ανηρ αυτης ✓ ημεραν εξ ημερας και στησει
÷ αυτη ✓ πασας τας ευχας αυτης και * παντας ✓ τους ορισμους τους επ αυτης
στησει αυτη οτι εσιωπησεν αυτη η ημερα ηκουσεν

ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום והקים את כל נדריה או את כל אסריה אשר עליה הקים
אתם כי החרש לה ביום שמעו

Notes: G = H.

Numbers 30:17

ταυτα τα δικαιωματα οσα εντειλατο κ̄ς τω μωση ανα μεσον ανδρος και γυναικος
αυτου και ανα μεσον π̄ρς και θυγατρος * αυτου ✓ εν νεοτητι * αυτης εν οικω π̄ρς

אלה החקים אשר צוה יהוה את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעריה בית אביה

Notes: G = H. The second asterisk looks as though it was added by a corrector as an afterthought.

Numbers 31

Numbers 31:6

και απεστειλεν αυτους μωσης χειλιους εκ φυλης ÷ χειλιους εκ φυλης συν δυναμι αυτων και φινεες ῡς ελεαζαρ ÷ ῡα αρων' του ιερεως ⌘: εις παραταξιν √ και τα σκευη τα αγια και αι σαλπιγγες των σημασιων εν ταις χερσιν αυτων

וישלח אתם משה אף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצרות התרועה בידו

Notes: G = H.

Numbers 31:9

και επρονομευσαν ⌘: οι υιοι ιηλ √ τας γυναικας μαδιαμ και την αποσκευην αυτων και τα κτηνη αυτων και παντα τα εγκτητα αυτων και ⌘: πασαν √ την δυναμιν αυτων επρονομευσαν

וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקנהם ואת כל חילם בזו

Notes: G = H.

Numbers 31:10

και πασας τας πολεις αυτων τας εν ταις οικιαις αυτων και ⌘: πασας √ τας επαυλεις αυτων ενεπρησαν πυρι

ואת כל עריהם במושבתם ואת כל טירתם שרפו באש

Notes: G = H.

Numbers 31:23

παν πραγμα ο διελευσεται εν πυρι ⌘: και πυρι διεξεται καθαρισθησεται αλλ η τω υδατι του αγνισμου αγνισθησεται και παντα οσα εαν μη διαπορευηται δια πυρος διελευσεται δι υδατος

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים

Notes: G = H. The conjunction και has no equivalent in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 31:24

και πλυνιτε τα ιματια ⌘ υμων √ τη ημερα τη ζ̄ και καθαρισησεσθαι και μετα ταυτα εισελευσεσθαι εις την παρεμβολην

וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המתנה

Notes: G = H.

Numbers 31:30

και απο του ημισους των υιων ιηλ̄ λημψη εν ⌘ το κρατουμενον √ απο των ν̄ απο των ανθρωπων απο των βοων και απο των ονων και απο των προβατων και απο παντων των κτηνων και δωσεις αυτα τοις λευειταις τοις φυλασσουσιν τας φυλακας εν τη σκινη κ̄υ

וממחצת בני ישראל תקח אחד אחד את מן החמשים מן האדם מן הבקר מן החמרים ומן הצאן מכל

Notes: G = H.

Numbers 31:32

και εγενηθη ⌘ τα σκυλα √ το πλεονασμα της προνομης ο επρονομευσαν οι ανδρες οι πολεμισται απο των προβατων χ̄ χειλιαδες και ο̄ ⌘ χειλιαδες √ και ε̄ χειλιαδες

ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזו עמ הצבא צאן ש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים

Notes: G = H. The second asterisked reading preserves an example of itacism, with confusion between ι and the ει diphthong. Manuscripts 130 and 321 preserve τα σκυλα in the text.⁴¹

Numbers 31:36

και εγενηθη το ημισευμα η μερις των εκπορευομενων εις τον πολεμον εκ του αριθμου των προβατων τ̄ ⌘ χειλιαδες √ και λ̄ χειλιαδες και ζ̄ χειλιοι και φ̄

ותהי המחצה חלק היצאים בצבא מספר הצאן שלש מאות אלף ושבעת אלפים וחמשת מאות

Notes: G = H. The asterisked reading preserves an example of itacism, with confusion between ι and the ει diphthong.

⁴¹ Wevers, *Numbers*, 363.

Numbers 31:38

και βοες ζ̄ και λ̄ χειλιαδες και το τελος * αυτων τω √ κω̄ β̄ και ο̄

והבקר ששה ושלישים אלה ומכסם ליהוה שנים ושבעים

Notes: G = H.

Numbers 31:47

και ελαβεν μωσης απο του ημισευματος των υιων ιηλ το * κρατουμενον √ εν απο των ν̄ απο των ανων̄ και απο των κτηνων και εδωκεν αυτα τοις λευιταις τοις φυλασσουσιν τας φυλακας της σκηνης κω̄ ον τροπον συνεταξεν κς̄ τω μωση

ויקח משה ממחצת בני ישראל את האתז אחד מן החמשים מן האדם ומן הבהמה ויתן אתם ללויים שמרי משמרת משכן יהוה כאשר צוה יהוה את משה

Notes: G = H. The Hebrew article is already present in the Greek translation outside of the asterisk.

Numbers 31:50

και προσενηνοχαμεν το δωρον κω̄ ανηρ ο ευρεν σκευος χρυσουν χλιδωνα και ψελιον και δακτυλιον και περιδεξιον και ενπλοκιον εξειλασασθαι περι * ψυχων √ ημων εναντι κω̄

ונקרר את קרבן יהוה איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני יהוה

Notes: G = H.

Numbers 32

Numbers 32:26

η αποσκευη ημων και αι γυναικες ημων * και αι κτησις ημων √ και παντα τα κτηνη ημων εσονται εν ταις πολεσιν γαλααδ

טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד

Notes: G = H. The Greek conjunction και does not correspond to anything in the Hebrew text. The Hebrew text lists several nouns *seriatim* and only places the *waw* conjunction on the last item in the series.

Numbers 32:32

ημεις διαβησομεθα ενωπλισμενοι εναντι κ̄υ εις γην χανααν και δωσεται την κατασχεσιν ✠ της κληρονομιας ✓ ημιν εν τω περαν του ιορδανου

נחנו נעבר חלוצים לפני יהוה ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן

Notes: G = H.

Numbers 32:35

και την ✠ αταρωθ ✓ σωφαρ και την ιαζηρ και υψωσαν αυτας

ואת עטרת שופן ואת יעזר ויגבהה

Notes: G = H.

Numbers 32:37

και οι υιοι ρουβην ωκοδομησαν την εσεβων και ✠ την ✓ ελεαλη και ✠ την ✓ καριαθαιμ

ובני ראובן בנו את חשבון ואת אלעלא ואת קריתים

Notes: G = H. Despite these articles being unnecessary in the Greek idiom, Origen needed to add them to produce a Greek text formally equivalent to his Hebrew *Vorlage*.

Numbers 32:38

και την ναβωθ και την βεελμεων περικεκυκλωμενας ✠ ονοματι ✓ και την σεβαμα και επωνομασαν κατα τα ονοματα τα ονοματα των πολεων ας ωκοδομησαν ✓

ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם ואת שבמה ויקראו בשמת את שמות הערים אשר בנו

Notes: G = H.

Numbers 32:39

και επορευθη ῡς μαχειρ ῡν μανασση ✠ εις ✓ γαλααδ και ελαβεν αυτην και απωλεσεν τον αμορραιον τον ÷ κατοικουντα ✓ εν αυτη

וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדה ויורש את האמרי אשר בה

Notes: G = H. The Hebrew reads הַגְּלִיעָה, which has the directional *he* suffixed. The asterisk provides a word to signify the same thing as the Hebrew directional *he*.

Numbers 33

Numbers 33:23

και απηραν εκ μακελλαθ και παρενεβαλλον εις * ορος √ σαφαρ

ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר

Notes: G = H. The prefixed preposition *ב* is already translated outside the asterisk with the Greek preposition *εις*. The second apparatus lists the reading *εν ορει σαφαρ* in the LXX and 344.⁴²

Numbers 33:24

και απηραν εξ * ορους √ σαφαρ και παρενεβαλον εις χαραδαθ

ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה

Notes: G = H. The prefixed preposition *מן* is already translated outside the asterisk with the Greek preposition *εξ*.

Numbers 33:38

και ανεβη ααρων ο ιερευς * εις ωρ το ορος √ δια προσταγματος κ̄ και απεθανεν εκει εν τω μ̄ ετει της εξοδου των υιων ιη̄λ εκ γης αιγυπτου τω μηνι τω ε̄ μια του μηνος

ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש

Notes: G = H.

Numbers 33:40

και ακουσας ο χανανις βασιλευς αραδ και ουτος κατωκει * εν τω νοτω √ εν γη χανααν οτε εισεπορευοντο οι υιοι ιη̄λ

⁴² Wevers, *Numbers*, 389.

וישמע הכנעני מלך ערד והוא ישב בנגב בארץ כנען בבא בני ישראל

Notes: G = H.

Numbers 33:51

λαλησον τοις υιοις ιηλ και ερεις προς αυτους ⊗ οτι υμεις διαβαινεται τον ιορδανην εις χαναναϊαν

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען

Notes: G = H. The word οτι is not required by the Greek syntax, but considerations of formal equivalence outweighed considerations of Greek style.

Numbers 33:52

και απολειτε παντας τους κατοικουντας εν τη γη προ προσωπου υμων και εξαρειτε ⊗ πασας τας σκοπιας αυτων και παντα τα ειδωλα τα χωνευτα αυτων απολειτε ÷ αυτα και πασας τας στηλας αυτων εξαρειτε

והורשתם את כל יבבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משכיתם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו ואת כל במתם תשמידו

Notes: G = H.

Numbers 33:56

και εσται καθοτι διεγνωκειν ⊗ του ποιησαι αυτοις ποιησω υμιν

והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם

Notes: G = H.

Numbers 34

Numbers 34:2

εντειλαι τοις υιοις ιηλ και ερεις προς αυτους ÷ λεγων ⊗ οτι υμεις εισπορευεσθαι εις την γην χανααν αυτη ⊗ η γη εσται υμιν εις κληρονομιαν γη χανααν συν τοις οριοις αυτης

צו את בני ישראל ואמרת אלהם כי אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתיה

Notes: G = H. The word *στι* is not required by the Greek syntax, but considerations of formal equivalence outweighed considerations of Greek style.

Numbers 34:11

και καταβησεται τα ορια ÷ βηλα * και συγκρουσει √ επι νωτου θαλασσης
χεννανερεθρα απο ανατολων και καταβησεται τα ορια βηλα επι τον ιορδανην

וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבול ומחה על כתף ים כנרת קדמה

Notes: It is difficult to discern the reference point for this asterisk in the present MT. The Greek clause *και συγκρουσει* does not correspond to the Hebrew *Vorlage*. The latter reads a location at the point which the asterisk is referencing (מִשְׁפָּט הַרְבֵּלָה). It is possible that this asterisk points to a different Hebrew *Vorlage*.

Numbers 34:14

στι ελαβεν φυλη υιων ρουβην √ * κατ οικους πατριων * αυτων √ και φυλη υιων
γαδ κατ οικους πατριων αυτων √ και το ημισυ φυλης μανασση απελαβον τους
κληρους αυτων

כי לקחו מטה בני הראובני לבית אבתם ומטה בני הגדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם

Notes: G = H. The Greek pronoun *αυτων* is included within a second-hand asterisk and the *metobelus* is second-hand.

Numbers 34:18

και αρχοντα ενα * αρχον ενα √ εκ φυλης λημψεσθαι κατακληρονομησε ÷ υμιν √
την γην

ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את הארץ

Notes: G = H. The phrase is unnecessary in Greek but shows concern for precise representation of the Hebrew *Vorlage*. The asterisked reading preserves a Greek grammatical solecism since the neuter form of the participle communicates a non-living entity in contrast to the non-asterisked *αρχοντα ενα*.

Numbers 35

Numbers 35:3

και εσονται αι πολεις αυτοις κατοικειν και τα αφορισματα αυτων εσται τοις
κτηνεσιν αυτων * και τη υπαρξει αυτων και πασιν τοις τετραποσιν αυτων √

והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם

Notes: G = H. The portion και πασιν τοις τετραποσιν αυτων is attested elsewhere in the Greek tradition and does not belong *sub asterico*.⁴³

Numbers 35:5

και μετρησεις εξω της πολεως το κλιτος το προς ανατολας ✠ επι ✓ δισχειλιους πηχεις και το κλιτος το προς λιβαν δισχειλιους πηχεις και το κλιτος το προς θαλασσαν δισχειλιους πηχεις και το κλιτος το προς βορραν δισχειλιους πηχεις και η πολις μεσον τουτου εσται υμιν και τα ομορα των πολεων

ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים

Notes: The asterisked reading επι does not have anything in the MT to which it formally corresponds.

Numbers 35:6

✠ και τας πολεις ✠ ας ✓ δωσεται τοις λευιταις τας ζ πολεις των φυγαδευτηριων ας δωσεται το φυγειν εκει τω φονευσαντι και προς ταυταις ✠ δωσετε ✓ $\bar{\mu}$ και $\bar{\beta}$ πολεις

ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנס שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר

Notes: G = H.

Numbers 35:8

και τας πολεις ας δωσεται απο της κατασχεσεως υιων $\bar{\eta\lambda}$ απο των τα πολλα πολλα και απο των ελαττωνων ελαττω εκαστος κατα την κληρονομιαν αυτου ην κληρονομησουσιν δωσουσιν απο των πολεων ✠ αυτου ✓ τοις λευιταις

והערים אשר תתנו מאחזת בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעטו איש כפי נחלתו אשר ינחלו יתן מעריו ללויים פ

Notes: G = H. Both the asterisk and *metobelus* were added by a corrector.

⁴³ Wevers, *Text History of Numbers*, 50.

Numbers 35:10

λαλησον τοις υιοις ιηλ̄ και ερεις προς αυτους ✠ οτι ✓ υμεις διαβενετε τον ιορδανην εις γην χανααν

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ב אתם עברים את הירדן ארצה כנען

Notes: G = H. The word οτι is not required by the Greek syntax, but considerations of formal equivalence outweighed considerations of Greek style.

Numbers 35:11

και διαστελειται υμιν αυτοις πολεις ✠ πολεις ✓ φυγαδευτηρια εσται υμιν φυγειν εκει τον φονευτην ÷ πας ✓ ο παταξας ψυχην ακουσιως

והקריתם לכם ערים ערֵי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה נפש בשגגה

Notes: G = H. The repetition signifies a distributive function in Hebrew but not in Greek. The asterisked reading brings the Greek text into formal alignment with the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 35:14

τας γ̄ πολεις δωσεται τα εν τω περαν του ιορδανου και τας γ̄ πολεις δωσεται εν γη χανααν ✠ πολεις ✓

את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערֵי מקלט תהיינה

Notes: G = H. The Greek verse stops at the asterisked reading, while the Hebrew verse continues. This reading preserves an occurrence of itacism, since πολεις should be the plural πολεις. There is confusion between the ι and the ει diphthong.

Numbers 35:25

και εξελειτε η συναγωγή τον φονευσαντα απο ✓ ✠ χειρος ✓ του αγχιστευοντος το αιμα και αποκαταστησουσιν αυτον η συναγωγή εις την πολιν του φυγαδευτηριου αυτου ου κατεφυγεν ✠ εκει ✓ και κατοικησει εκει εως αν αποθानη ο ιερευς ο megas ον εχρισαν αυτον τω ελεω τω αγιω

והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משח אתו בשמן הקדש

Notes: G = H. The prefixed Hebrew preposition מן is already present in the Greek translation (απο) outside the asterisk. The translation εκει is redundant in Greek since the adverb ου already specifies location. However, the concern for formal equivalence took precedence over concern for the Greek idiom.

Numbers 35:26

εαν δε εξοδω εξελθη ο φονευσας τα ορια της πολεως ~~✱~~ του φυγαδευτεριου ✓ εις ην κατεφυγεν εκει

ואם יצא יצא הרצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה

Notes: The Greek phrase του φυγαδευτεριου is not quite formally equivalent to the Hebrew phrase מְקַלְטוֹ since the pronominal suffix was not translated. This asterisk was added later, and the original scribe did not intend for an asterisk to be here since the script does not leave sufficient space for a sign.

Numbers 35:30

πας πανταξας ~~✱~~ ψυχην δια στοματος ✓ μαρτυρων φονευσει τον φονευσαντα και μαρτυς εις ου μαρτυρησει επι ψυχην αποθανειν

כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרצח ועד אחד לא יענה בנפש למות

Notes: G = H. A carat appears before the original asterisk, pointing to the marginal reading ψυχην δια, which is also included *sub asterico*.

Numbers 35:32

~~✱~~ και ✓ ου ✓ λημψεσθαι λυτρα του φυγειν εις πολιν των φυγαδευτηριων αυτου του παλιν κατοικειν επι της γης εως αν αποθανη ο ιερευς ÷ ο μεγας ✓

ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן

Notes: G = H. The asterisk before ου is crossed out, although the *metobelus* remains. This occurrence of ου provides a formally equivalent translation of the Hebrew *Vorlage* לָא. It is also attested in the Greek manuscript tradition outside of the O' group.

Numbers 36

Numbers 36:3

και εσονται ενι ~~✱~~ των υιων ✓ των φυλων υιων ιηλ γυναικες και αφαιρεθησεται ο

κληρος αυτων εκ της κατασχεσεως των πατερων ημων και προστεθισεται η κληρονομια της φυλης οis αν γενωνται γυναικες και εκ του κληρου της κληρονομιας ημων αφερεθισεται ✓

והיו לאחד מבני שבטי בני ישראל לנשים ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומגרל נחלתנו יגרע

Notes: G = H. The Greek genitive case translates the Hebrew preposition מן.

Numbers 36:6

τουτο το ρημα ο συνεταξεν κ̄ς ταις θυγατρασιν σαλπααδ λεγων ου αρεσκει εναντιον αυτων εστωσαν γυναικες πλην εκ του δημου ✕ της φυλης ✓ του π̄ρς αυτων εστωσαν γυναικες

זה הדבר אשר צוה יהוה לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים

Notes: G = H.

Numbers 36:8

και πασα θυγατηρ αγχιστευουσα κληρονομιαν εκ των φυλων υιων ιηλ̄ ενι των εκ του δημου ✕ της φυλης του π̄ρς αυτης ✓ εσονται γυναικες ινα αγχιστευσωσιν οι υιοι ιηλ̄ εκαστος την κληρονομιαν την πατριακην αυτου

וכל בת ירשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו

Notes: G = H. The portion του π̄ρς αυτης is attested elsewhere in the Greek tradition and does not properly belong *sub asterico*.⁴⁴

Numbers 36:9

και ου περιστραφησεται κληρος εκ της φυλης επι φυλην ετεραν αλλ εκαστος εν τη κληρονομια εαυτου προσκολληθησονται ✕ αι φυλαι ✓ υιων ιηλ̄

ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל

Notes: G = H.

⁴⁴ Wevers, *Text History of Numbers*, 50.

Numbers 36:13

αυται αι εντολαι ÷ και τα δικαιωματα ✓ και τα κριματα α εντειλατο κ̄ς εν χειρι
μωση ✕ προς τους υιους ιηλ ✓ επι δυσμων μωαβ επι του ιορδανου κατα ιεριχω ✓

אלה המצות והמשפטים אשר צוה יהוה ביד משה אל בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו

Notes: G = H.

Summary

The foregoing commentary on the asterisks in LXX Numbers in G illuminate some aspects of Origen's work. First, the putative Hebrew *Vorlage* for the original translation appears to be similar to the present MT. The differences can best be accounted for by the translator's tendency to avoid problems in the Greek translation. The original translation of Numbers smoothed out some of the portions of the Hebrew text that would not be idiomatic in Greek. For example, the translator did not normally translate doubled nouns from Hebrew into Greek because the idioms did not match (2:9; 13:3; 14:34; 34:18; 35:11). The original translator also did not always translate *οτι* with verbs of saying (34:2; 35:10). The original translator's penchant for explanation, glossing, and interpretation will become clearer after examining the use of the *obelus* in Numbers. Despite this tendency, the remaining text of Numbers does demonstrate basic formal equivalence to the putative Hebrew *Vorlage*.

The kinds of readings preserved in the asterisked material give clues regarding Origen's Hebrew *Vorlage*. The asterisked readings point to a Hebrew text similar to the present MT. Of the correctly placed asterisks, the only ones that do not contain a reading formally equivalent to the MT are in 16:10 and 30:11. Formal equivalence with the Hebrew *Vorlage* was the rule even if awkwardness resulted in the Greek text (cf. 4:8). The asterisked material occasionally alters the meaning of

the Greek text entirely (cf. 5:10; 15:10; 16:26).

The fact that the asterisked readings tend to be formally equivalent to the putative Hebrew *Vorlage* raises the question of the number and kind of asterisk problems in Numbers. One may group these problems into four categories, from less to more problematic: asterisks added later, *obeli* corrected to asterisks, asterisks misplaced, and uncorrected, and correctly placed asterisks stricken.

G preserves eight examples of asterisks added later. These are asterisks that are inserted into the text where no sign previously existed. These asterisks occur in Numbers 4:7; 14:22; 30:13, 17; 34:2, 14; 35:8, 26. These asterisks are formally equivalent to a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. None of these later additions are placed incorrectly. The added asterisks demonstrate familiarity with both the Greek text and the Hebrew *Vorlage*, as well as carelessness on the part of the original scribe of Numbers.

G preserves seven examples of *obeli* corrected to asterisks. These corrections occur in 5:4; 6:21; 15:28, 30; 18:30; 30:15; 35:30. These corrections show that the initial scribe was careless in his transcription of Numbers. This is a characteristic of the scribe of Numbers, who also worked on Joshua and Judges, which share similar problems. The corrections also demonstrate that G went through an editorial process since someone was able to find the mistakes and fix them.

G preserves seven examples of misplaced asterisks that went uncorrected. These occur in 4:23, 33; 5:22; 14:25, 39; 34:11; 35:5. These seven examples demonstrate the carelessness of the scribe of Numbers. They also demonstrate that the editorial process in G did not reach its conclusion. This information may help scholars date G more precisely, especially if the manuscript has Eusebian provenance.

G preserves one example of a correct asterisk being incorrectly stricken in

6:12. What is interesting about this correction is that it appears to be a correction *prima manus*. In other words, the careless scribe who transcribed Numbers attempted to fix a problem in his work although no problem existed.

Both the original translation of Numbers and the subsequent asterisked readings point in the direction of a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. The remaining mistakes in the asterisk tradition may be ascribed to the carelessness of the scribe whose work was not corrected fully before G was made public.

Deuteronomy

G preserves 120 asterisks in Deuteronomy. Deuteronomy has the third-most occurrences of the asterisk in G after Numbers and Joshua. The asterisk is regularly employed with accuracy in Deuteronomy, seldom used counter to Origen's statements. However, Deuteronomy contains several instances in which illegibility makes it difficult to discern the asterisk.

The original translation of Deuteronomy points to a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. Specific points of translation philosophy that have bearing on Origen's interaction with the original translation will be discussed in the subsequent commentary with a summary at the end and in the following chapter on the *obelus*.

Deuteronomy also shows signs of second-hand addition and correction that must be taken into account when discussing the asterisk. Additions and corrections are included in the asterisk count since it is assumed that the later editor sought to conform the text more fully to the received Origenic tradition.

Deuteronomy 4

Deuteronomy 4:11

[...]✱ [καρ]διας √ του ουρανου σκοτος θυελλα γνοφος

תקרבו ונתעמדו תחת ההר וההר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל

Notes: G = H.

Deuteronomy 4:15

και φυλαξεσθε σφοδρα τας ψυχας υμων οτι ουκ ειδετε * παν √ ομοιωμα εν τη
ημερα η ελαλησεν κς̄ προς υμας εν χωρηβ ÷ εν τω ορει √ εκ μεσου του πυρος

ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך האש

Notes: G = H.

Deuteronomy 4:19

και μη * ποτε √ αναβλεψας εις τον ουρανον και ιδων τον ηλιον και την σεληνην και
÷ τους αστερας ÷ και √ παντα τον κοσμον του ουρανου πλανηθεις προσκυνησης
αυτοις και λατρευσης αυτοις α απενιμεν κς̄ ο θς̄ σου αυτα πασιν τοις εθνεσιν ÷ τοις
√ υποκατω * παντος √ του ουρανου

ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת
והשתחית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים

Notes: G = H. The Aristarchian signs are written faintly in the manuscript at this verse. The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן. This reading is present in Aquila and Theodotion.⁴⁵

Deuteronomy 4:21

και κς̄ εθυμωθη μοι περι των λεγομενων υφ υμων και ωμοσεν ινα μη διαβω τον
ιορδανην και ινα μη εισελθω εις την γην * την αγαθην * ην κς̄ ο θς̄ * σου √
διδωσιν σοι εν κληρω

ויהוה התאנף בי על דבריכם וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר יהוה
אלהיך נתן לך נחלה

Notes: G = H. The Aristarchian signs are written faintly in the manuscript at this verse. The asterisk is written repeatedly although all of the asterisked readings occur sequentially. All the asterisks are written *prima manus*.

⁴⁵ John W. Wevers, ed., *Deuteronomy*, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 3.2 (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1977), 99.

Deuteronomy 4:23

και προσεχετε υμεις μηποτε επιλαθησθαι την διαθηκην κ̄ω του θ̄υ υμων ην διεθετο προς υμας και ποιησετε υμιν ✠ αυτοις γλυπτον ομοιωμα παντων ων συνεταξεν σοι κ̄ς ο θ̄ς σου

השמרו לכם פן תשכחו את ברית יהוה אלהיכם אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוך יהוה אלהיך

Notes: The Aristarchian signs are written faintly in the manuscript at this verse. This asterisk is misplaced and should be an *obelus*. The Hebrew text does not have any word that corresponds to the intensive use of αυτος present here *sub asterico*.

Deuteronomy 7

Deuteronomy 7:15

και περιελει κ̄ς απο σου πασαν μαλακιαν και πασας νοσους αιγυπτου τα πονηρα ÷ α εωρακας και ✓ οσα εγνωσ ουκ επαξει ✠ αυτα επι σε και επιθησει αυτα επι παντας τους μεισουντας σε

והסיר יהוה ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישׂימם בך ונתנם בכל שנאיך

Notes: G = H. This reading appears in both Aquila and Theodotion.⁴⁶

Deuteronomy 7:25

τα γλυπτα των θεων αυτων κατακαυσετε πυρι και ουκ επιθυμησεις αργυριον ουδε χρυσιον παρ αυτων ουδε λημψη σεαυτω μη ✠ ποτε πταισης δι αυτο οτι βδελυγμα κ̄ω τω θ̄ω σου εστιν

פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת יהוה אלהיך הוא

Notes: The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן. This reading appears in Aquila.⁴⁷

⁴⁶ Wevers, *Deuteronomy*, 133.

⁴⁷ Wevers, *Deuteronomy*, 136.

Deuteronomy 7:26

και ουκ εισοισεις βδελυγμα εις τον οικον σου και εση αναθημα ωσπερ τουτο προσοχθισματι προσοχθισεις ✠ αυτο √ και βδελυγματι βδελυξη ✠ αυτο √ οτι αναθημα εστιν

ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא

Notes: G = H.

Deuteronomy 8

Deuteronomy 8:2

και μνησθηση πασαν την οδον ην ηγαγεν σε κ̄ς ο θ̄ς ✠ τουτο μ̄ ετος √ εν τη ερημω οπως αν κακωση σε και πειραση σε γνω[σ]θη τα εν τη καρδια σου ει φυλαξη τας εντολας αυτου η ου

וזכרת את כל הדרך אשר הליכך יהוה אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו אם לא

Notes: G = H.

Deuteronomy 8:3

εκακωσεν σε και ελιμαγχονησεν σε και εψωμισεν σε το μαννα ✠ ο √ ουκ ηδεις και ουκ ηδειςαν οι πρες σου ινα αναγγειλη σοι οτι ουκ [ε]π αρτω μονω ζησεται αν̄ος αλλ επι παντι ÷ ρηματι √ τω εκπορευομενω δια στοματος θ̄υ ζησεται ο αν̄ος

ויענגך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתך למען הודעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם

Notes: G = H.

Deuteronomy 8:9

γη εφ ης ου μετα πτωχειας φαγη ✠ εν αυτη ÷ τον √ αρτον ÷ σου √ ουκ ενδεηση ουδεν επ αυτης γη ης οι λιθοι αυτης σιδηρος και εκ των ορειων αυτης μεταλλευσεις χαλκον

ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת

Notes: G = H.

Deuteronomy 8:11

προσεχε σεαυτω μη ✠ ποτε ✓ επιλαθη $\bar{\kappa}\bar{\omega}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ σου του μη φυλαξαι τας εντολας αυτου και τα κριματα ✠ αυτου ✓ και τα δικαιωματα αυτου οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον

השמר לך פן תשכח את יהוה אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום

Notes: G = H. The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן.

Deuteronomy 8:12

μη ✠ ποτε ✓ φαγων και εμπλησθεις και οικιας καλας οικοδομησας και κατοικησας \div εν αυταις ✓
פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת

Notes: The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן.

Deuteronomy 9

Deuteronomy 9:10

και εδωκεν $\bar{\kappa}\bar{\zeta}$ εμοι τας δυο πλακας τας λιθινας γεγραμμενας εν τω δακτυλω του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ και επ αυταις \div εγεγραπτο ✓ παντες οι λογοι ους ελαλησεν $\bar{\kappa}\bar{\zeta}$ προς υμας εν τω ορει ✓ ✠ εκ μεσου του πυρος εν ημερα εκκλησιας ✓

ויתן יהוה אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל

Notes: G = H.

Deuteronomy 9:15

και επιστρεψας κατεβην εκ του ορους και το ορος εκαιετο πυρι και αι δυο πλακες ✠ της διαθηκης ✓ επι ταις δυο χερσιν μου

ואפן וארד מן ההר וההר בער באש ושני לוחת הברית על שתי ידי

Notes: G = H. Aquila uses the phrase της συνθηκης here.⁴⁸

Deuteronomy 9:16

και ιδων οτι ημαρτετε εναντι $\bar{\kappa}\bar{\omega}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ υμων και εποιησατε υμιν εαυτοις μοσχον
χωνευτον και παρεβητε ⌘ ταχυ \checkmark απο της οδου ης εντειλατο $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ υμιν

וארא והגה חטאתם ליהוה אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן הדרך אשר צוה יהוה
אתכם

Notes: G = H.

Deuteronomy 9:21

και την αμαρτιαν υμων ην εποιησατε τον μοσχον ελαβον ÷ αυτον \checkmark και κατεκαυσα
αυτον εν πυρι και συνεκοψα αυτον καταλεσας σφοδρα εως ου εγενετο λεπτον ÷ και
εγενηθη \checkmark ωσει κονιορτος και ερρειψα τον κονιορτον ⌘ αυτου \checkmark εις τον
χειμαρρουν τον καταβαινοντα απο του ορους

ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף אתו באש ואכת אתו טחון היטב עד אשר דק
לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר

Notes: G = H.

Deuteronomy 9:27

μνησθητι των θεραποντων σου αβρααμ και ισαακ και ιακωβ μη επιβλεψης επι την
σκληροτητα του λαου τουτου και επι τα ασεβηματα αυτου και ⌘ επι τα
αμαρτηματα αυτων \checkmark

זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו

Notes: G = H.

Deuteronomy 9:28

μηποτε ειπωσιν ÷ οι κατοικουντες την γην \checkmark οθεν εξηγαγες ημας εκειθεν ÷ λεγοντες
 \checkmark παρα το μη δυνασθαι $\bar{\kappa}\bar{\omega}$ εισαγαγειν αυτους εις την γην ην ειπεν αυτοις και παρα
το μεισησαι $\bar{\kappa}\bar{\omega}$ αυτους εξηγαγεν αυτους αποκτειναι ⌘ αυτους \checkmark εν τη ερημω

פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלי יכולת יהוה להביאם אל הארץ אשר דבר להם ומשנאתו

⁴⁸ Wevers, *Deuteronomy*, 150.

אותם הוציאם להמתם במדבר

Notes: G= H.

Deuteronomy 10

Deuteronomy 10:4

και εγραψεν επι τας πλακας κατα την γραφην την πρωτην τους δεκα λογους ους
ελαλησεν $\bar{k}s$ προς υμας εν τω ορει εκ μεσου του πυρος \times εν τη ημερα της εκκλησιας
 \surd και εδωκεν αυτας $\bar{k}s$ εμοι

ויכתב על הלחת כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום
הקהל ויתנם יהוה אלי

Notes: G = H.

Deuteronomy 10:8

εν τω καιρω εκεινω διεστειλεν $\bar{k}s$ την φυλην την λευει αιρειν την κιβωτον της
διαθηκης $\bar{k}w$ παρεσταναι εναντι $\bar{k}w$ λιτουργειν \times αυτω \surd και επευχεσθαι επι τω
ονοματι αυτου εως της ημερας ταυτης

בעת ההוא הבדיל יהוה את שבט הלוי לשאת את ארון ברית יהוה לעמד לפני יהוה לשרתו ולברך
בשמו עד היום הזה

Notes: G = H.

Deuteronomy 10:9

δια τουτο ουκ εστιν τοις λευειταις μερις και κληρος εν τοις αδελφοις αυτου $\bar{k}s$
αυτος κληρος αυτου καθα ειπεν \times $\bar{k}s$ ο $\bar{\theta}s$ σου \surd αυτω

על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר דבר יהוה אלהיך לו

Notes: The phrase $\bar{k}s$ ο $\bar{\theta}s$ σου is formally equivalent to the Hebrew phrase יהוה
אלהיך.

Deuteronomy 10:10

καγω ειστην εν τω ορει \times ως ημεραι αι πρωται \surd $\bar{\mu}$ ημερας και $\bar{\mu}$ νυκτας και
εισηκουσεν $\bar{k}s$ εμου και εν τω καιρω εκεινω και ουκ ηθελησεν $\bar{k}s$ εξολεθρευσαι υμας

ואנכי עמדתי בהר בימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא לא

אבה יהוה השחיתך

Notes: G = H.

Deuteronomy 10:21

αυτος καυχημα σου και αυτος ο $\bar{\theta}$ ς σου οστις εποιησεν εν σοι τα μεγαλα και ✠ τα \checkmark
ενδοξα ταυτα α ειδον οι οφθαλμοι σου

הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה אתך את הגדלת ואת הנוראת האלה אשר ראו עיניך

Notes: G = H. Without this article, the following ταυτα would have an ambiguous relationship to ενδοξα, since it would normally be read as a predicate, though it could be read as an attributive because of the word order.⁴⁹ The article disambiguates the construction.

Deuteronomy 11

Deuteronomy 11:2

και γνωσεσθε σημερον οτι ουχι τα παιδια υμων οσοι ουκ οιδασιν ουδε ειδον την
παιδειαν $\bar{\kappa}\bar{\omega}$ του $\bar{\theta}$ ς σου και τα μεγαλεια αυτου και την χειρα ✠ αυτου \checkmark την
κραταιαν και τον βραχειονα ✠ αυτου \checkmark τον υψηλον

וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר יהוה אלהיכם את גדלו את ידו
החזקה זרעו הנטויה

Notes: G = H.

Deuteronomy 11:10

εστιν γαρ η γη εις ην υμεις εισπορευεσθε εκει κληρονομησαι αυτην ουχ ωσπερ η γη
αιγυπτου εστιν οθεν εκπεπορευσθαι εκειθεν οταν σπειρωσιν τον σπορον ✠ σου \checkmark
και ποτιζωσιν τοις ποσιν ✠ σου \checkmark ωσει κηπον λαχανειας

כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך
והשקית ברגלך כגן הירק

Notes: G = H. These readings are found in Aquila and Symmachus.⁵⁰

⁴⁹ Smyth, *Greek Grammar*, §1178f.

⁵⁰ Wevers, *Deuteronomy*, 165.

Deuteronomy 11:11

η δε γη εις ην ✠ υμεις ✓ εισπορευεσθε εκει κληρονομησαι αυτην γη ορεινη και πεδινη εκ του υετου του ουρανου πιεται υδωρ

והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים

Notes: G = H. This reading occurs in Theodotion.⁵¹

Deuteronomy 11:18

και εμβालειτε τα ρηματα ✠ μου ✓ ταυτα εις την καρδιαν υμων και εις την ψυχην υμων και αφαψετε αυτα εις σημειον επι της χειρος υμων και εσται [...]λευτον προ οφθαλμων υμων

ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם

Notes: G = H.

Deuteronomy 11:19

και διδαξετε ✠ αυτα ✓ τα τεκνα υμων λεγειν αυτα καθημενου ✠ σου ✓ εν οικω σου και πορευομενου ✠ σου ✓ εν οδω και κοιταζομενου ✠ σου ✓ και διανισταμενου ✠ σου ✓

ולמדתם את בניכם לדבר במ בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך

Notes: G = H. These readings do not occur in the second apparatus.

Deuteronomy 11:22

και εσται εαν ακοη ακουσητε πασας τας εντολας ταυτας οσας εγω εντελλομαι σοι ÷ σημερον ✓ ποιειν ✠ αυτας του ✓ αγαπαν $\bar{\kappa}\nu$ τον $\bar{\theta}\nu$ ημων και πορευεσθαι εν πασαις ταις εντολαις αυτου και προσκολλασθαι αυτω

כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את יהוה אלהיכם וללכת בכל דרכיו ולדבקה בו

Notes: G = H.

⁵¹ Wevers, *Deuteronomy*, 165.

Deuteronomy 11:24

παντα τον τοπον ον εαν πατηση το ιχνος του ποδος υμων ✠ εν αυτω ✓ υμιν εσται απο της ερημου και αντιλιβανου και απο του ποταμου του μεγαλου ποταμου ευφρατου και εως της θαλασσης της επι δυσμων εσται τα ορια σου

כל המקום אשר תדרך כף רגלכם ב לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם

Notes: G = H.

Deuteronomy 12

Deuteronomy 12:2

απωλεια απολειτε παντας τους τοπους εν οις ελατρευσαν εκει τα εθνη ους υμεις κατακληρονομειτε αυτους τοις θεοις αυτων επι των ορεων των υψηλων και επι των θεινων και υποκατω ✠ παντος ✓ δενδρου δασεος

אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת ב עץ רענן

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:3

και κατασκαψετε τους βωμους αυτων και συντριψετε τας στηλας αυτων και τα αλση αυτων εκκοψετε ✠ πυρι ✓ και τα γλυπτα των θεων αυτων κατακαυσετε πυρι και απολειτε το ονομα αυτων εκ του τοπου εκεινου

ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ✓ ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא

Notes: G = H. The Greek dative case translates the Hebrew preposition *beth*.

Deuteronomy 12:6

και οισετε εκει τα ολοκαυτωματα υμων και τα θυσιασματα υμων ✠ και τας δεκατας υμων ✓ και τας απαρχας ✠ των χειρων ✓ υμων και τας ευχας υμων και τα εκουσια υμων και τα πρωτοτοκα των βοων υμων και των προβατων υμων

והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ✓ ואת תרומת ידכם ✓ ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:7

και φαγεσθε εκει εναντι $\overline{\kappa\omega}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων και ευφρανθησεσθε επι πασιν ου αν επιβαλητε τας χειρας ⌘ υμων \checkmark υμεις και οι οικoi υμων καθoτι ευλογησεν σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου

ואכלתם שם לפני יהוה אלהיכם ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך יהוה אלהיך

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:11

και εσται ο τοπος ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων ⌘ εν αυτω \checkmark επικληθηναι το ονομα αυτου εκει εκει οισετε παντα οσα εγω εντελλομαι υμιν σημερον τα ολοκαυτωματα υμων και τα θυσιασματα υμων και τα επιδεκατα υμων και τας απαρχας των χειρων υμων ÷ και τα δοματα υμων \checkmark και παν εκλεκτον των δωρων υμων οσα αν ευξησθε τω $\overline{\kappa\omega}$ υμων

והיה המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו ליהוה

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:13

προσεχε σεαυτω μη ⌘ ποτε \checkmark ανενεγκης τα ολοκαυτωματα σου εν παντι τοπω ου εαν ιδης

השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה

Notes: The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן.

Deuteronomy 12:15

αλλ η εν παση επιθυμια ⌘ ψυχης \checkmark σου θυσεις και φαγη κρεα κατα την ευλογιαν $\overline{\kappa\omega}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου ην εδωκεν σοι εν παση πολει ⌘ σου \checkmark ο ακαθαρτος ÷ εν σοι \checkmark και ο καθαρoς ÷ επι το αυτο \checkmark φαγετε αυτο ως δορκαδα η ελαφον

רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל

Notes: G = H. The signs in this verse are difficult to see. It is possible that they are later additions. If they are later, then the corrector accurately recorded the asterisks.

Deuteronomy 12:17

ου δυνηση φαγειν εν ταις πολεσιν σου το επιδεκατον του σιτου σου και του οινου σου και του ελαιου σου τα πρωτοτοκα των βοων σου και των προβατων σου και πασας ευχ[...] σου √ οσας αν ευξησθαι και τας ομολογιας υμων και τας απαρχας των χειρων υμων

לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדרך אשר תדר ונדבתך ותרומת ירך

Notes: G = H. The asterisk in this verse is small, faint, and written above the line of text. This reading is present in ms 344.

Deuteronomy 12:19

προσεχε σεαυτω μη * ποτε √ εγκαταλειπης τον λευειτην παντα τον χρονον οσον εαν ζης επι της γης

השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימך על אדמתך

Notes: The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן.

Deuteronomy 12:21

εαν δε μακροτερον σου αποσχη σου ο τοπος εαν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου επικληθηναι το ονομα αυτου εκει και θυσης απο των βοων σου και απο των προβατων σου ων εαν δω ο θ̄ς σοι ον τροπον ενετειλαμην σοι και φαγη εν ταις πολεσιν σου κατα * πασαν √ την επιθυμιαν της ψυχης σου

כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך

Notes: G = H. The preposition *beth* was already translated in the Greek text.

Deuteronomy 12:22

ως εσθετε η δορκας και η ελαφος ουτως φαγη αυτο ο ακαθαρτος ÷ εν σοι √ και ο καθαρως ωσαυτως εδετε * αυτο √

אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:24

ου φαγεσθε ✠ αυτο ✓ επι την γην εκχειτε αυτο ως υδωρ

לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:28

φυλασσου και ακουε ÷ και ποιησεις ✓ παντας τους λογους ✠ τουτους ✓ ους εγω εντελλομαι σοι ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου ✠ μετα σε ✓ δι αιωνος εαν ποιησης το καλον και το αρεστον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου ✓

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני יהוה אלהיך

Notes: G = H.

Deuteronomy 12:30

προσεχε σεαυτω μη ✠ ποτε ✓ εκζητησης επακολουθησαι αυτοις μετα το εξολεθρευθηναι αυτοις απο προσωπου σου ου μη ✠ ποτε ✓ εκζητησης τους θεους αυτων λεγων πως ποιουσιν τα εθνη ταυτα τοις θεοις αυτων ποιησω ✠ ουτως ✓ καγω

השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמים מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה בן גם אני

Notes: G = H. In both occurrences, the Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן.

Deuteronomy 13

Deuteronomy 13:3

και ελθη το σημιον η το τερας ο ελαλησεν προς σε λεγων πορευθωμεν ✠ ακολουθησωμεν και θυσωμεν θεοις ετεροις ους ουκ οιδατε και λατρευσωμεν αυτοις

ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם

Notes: This asterisk is used incorrectly. It should be an *obelus*. The Greek text from ακολουθησωμεν—θυσωμεν has no correspondence to the MT. It is possible that a different Hebrew *Vorlage* is present here but given the high percentage of correspondence to the MT the burden of proof is on the one who wants to posit a different *Vorlage*.

Deuteronomy 13:4

ουκ ακουσεσθε των λογων του προφητου εκεινου η του ενυπνιαζομενου το ενυπνιον εκεινο οτι πειραζει $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ $\overline{\ast}$ υμων $\overline{\zeta}$ υμας ειδεναι ει $\overline{\ast}$ υμεις $\overline{\zeta}$ αγαπατε $\overline{\kappa\bar{\nu}}$ τον $\overline{\theta\bar{\nu}}$ υμων εξ ολης της καρδιας υμων και εξ ολης της ψυχης υμων

לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם

Notes: G = H.

Deuteronomy 13:5

οπισω $\overline{\kappa\bar{\nu}}$ τουτου θεου υμων πορευεσθαι και αυτον φοβηθησεσθαι και τας εντολας αυτου φυλαξεσθε και της φωνης αυτου ακουσεσθε $\overline{\ast}$ και αυτω λατρευσετε $\overline{\zeta}$ και αυτω προστεθησεσθε

אחרי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון

Notes: G = H.

Deuteronomy 13:9

ου συνθελησεις αυτω και ουκ εισακουση αυτου και ου φεισεται ο οφθαλμος σου επ αυτω και ουκ επιποθησεις επ αυτω ουδε μη σκεπασης $\overline{\ast}$ επ $\overline{\zeta}$ αυτον

לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עיניך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו

Notes: G = H. The asterisked preposition is not needed for the Greek text to make sense, but the scribe demonstrates concern for a precise representation of the Hebrew *Vorlage*.⁵²

⁵² Henry George Liddle and Robert Scott, *A Greek-English Lexicon, with a Revised Supplement*, 9th ed., rev. Henry Stuart Jones and Frederick McKenzie (Oxford: Oxford University Press, 1996), σκεπάζω, 1606.

Deuteronomy 13:13

εαν δε ακουσης εν μια των πολεων * σου √ ων κ̄ς ο θ̄ς σου διδωσιν σοι κατοικειν εκει λεγοντων

כי תשמע באחת עריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר

Notes: G = H.

Deuteronomy 13:16

αναιρων ανελεις ÷ παντας √ τους κατοικουντας εν τη πολει εκεινη εν φω μαχαιρας ÷ αναθεματι √ αναθεματιειτε αυτην και παντα τα εν αυτη * και τα κτηνη αυτης εν φονω στοματ[...]μαχαριας √

הכה תכה את ישבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב

Notes: The phrase και τα κτηνη αυτης εν φονω στοματ[...]μαχαριας is missing the ending of the word στομα due to manuscript damage. This phrase is not formally equivalent to the MT. The word φονω has no corresponding element in the Hebrew phrase ואת בהמתה לפי חרב. The remainder of the Greek phrase is formally equivalent.

Deuteronomy 14

Deuteronomy 14:12

και ταυτα ου φαγεσθε απ αυτων τον αετον και τον γρυπα και τον αλαιετον * και τον ιξον √

זוה אשר לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה

Notes: The asterisk in this verse is incorrect. It should be an *obelus* since this Greek phrase has no correspondence with the Hebrew *Vorlage*.

Deuteronomy 14:21

ου φαγεσθαι παν θνησιμαιον τω παροικω τω εν ταις πολεσιν σου δοθησεται και φαγεται * αυτο √ η αποδωση τω αλλοτριω οτι λαος αγιος ει κ̄ω τω θ̄ω σου ουχ εψησεις αρνα εν γαλακτι μ̄ρ̄ς αυτου

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואבלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו

Notes: G = H.

Deuteronomy 14:26 (14:27)

και ο λευειτης ο εν ταις πολεσιν σου ✠ ουκ εγκαταλιψεις αυτον ✓ οτι ουκ εστιν αυτω μερις ουδε κληρος μετα σου

והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך

Notes: G = H.

Deuteronomy 14:28 (14:29)

και ελευσεται ο λευειτης οτι ουκ εστιν αυτω μερις ουδε κληρος μετα σου και ο προσηλυτος και ο ορφανος και η χηρα η εν ταις πολεσιν σου και φαγονται και ευφρανθησονται ινα ευλογηση σε $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ ο $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ σου εν πασιν τοις εργοις ✠ των χειρων σου ✓ οις εαν ποιης

ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה

Notes: G = H.

Deuteronomy 15

Deuteronomy 15:2

και ουτως το προσταγμα της αφεσεως αφησεις παν χρεος ιδιον ο οφειλει σοι \div ο πλησιον ✠ σου ✓ ουκ απαιτησεις ✠ τον πλησιον σου ✓ και τον αδελφον σου οτι επικεκληται αφεσις $\bar{\kappa}\bar{\omega}$ \div τω $\bar{\theta}\bar{\omega}$ σου ✓

וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה

Notes: These asterisks pose some problems. The Hebrew of the MT reads $\text{אֲשֶׁר יִשֶׂה בְּרֵעֵהוּ}$ where the Greek translation, without the asterisk, reads ο οφειλει σοι ο πλησιον. The meaning of the Hebrew text has changed in translation. In the Hebrew text, the subject of the verb is lending to his neighbor, whereas the neighbor lends to the addressee in Greek. This feature of the text —changing the subject of the sentence—is targumic.⁵³ The Greek pronoun σου is formally equivalent to the

⁵³ Martin McNamara, *Targum and Testament Revisited: Aramaic Paraphrases of the Hebrew Bible*, 2nd ed. (Grand Rapids: Eerdmans, 2010), 110.

pronominal suffix on בְּרַעְהוּ. The phrase τον πλησιον σου is formally equivalent to the Hebrew phrase אֶת רַעְהוּ.

Deuteronomy 15:7

εαν δε γενηται εν σοι ενδεης ✠ εκ των αδελφων σου εν μια των πολεων σου εν τη γη ην $\bar{k}\bar{s}$ ο $\bar{\theta}\bar{s}$ σου διδωσιν σοι ουκ αποστερξεις την καρδιαν σου ουδε μη συσφιγξης την χειρα σου απο του αδελφου σου του επιδεομενου σου

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שערך בארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחד האביון

Notes: The Greek word εκ is formally equivalent to the prefixed preposition in the Hebrew phrase מאחד. The Hebrew word אֶת is not translated in the manuscript.

Deuteronomy 15:8

✠ οτι ανοιγων ανοιξεις την χειρα σου αυτω δανιον δανιεις αυτω ✠ ικανον οσον επιδειται καθ οσον υστερειτε

כי פתח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו

Notes: G = H.

Deuteronomy 15:9

προσεχε σεαυτω μη ✠ ποτε γενηται ρημα ÷ κρυπτον εν τη καρδια σου ανομημα λεγων εγγιζει το ετος το εβδομον ετος της αφεσεως και πονηρευσητε ο οφθαλμος σου τω αδελφω σου τω επιδεομενω και ου δωσεις αυτω και βοησεται κατα σου προς $\bar{k}\bar{v}$ και εσται εν σοι αμαρτια ÷ μεγαλη

השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא

Notes: The Greek particle ποτε does not add a word to the Greek translation, but its addition to μη better communicates the meaning of the Hebrew particle פן.

Deuteronomy 15:12

εαν δεπραθη σοι ο αδελφος σου ο εβραιος η η εβραια δουλευσει σοι εξ ετη και ✠ τω εβδομω εξαποστειλεις αυτον ελευθερον απο σου

כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעת תשלחנו חפשי מעמך

Notes: The Greek translation of εβδομω is not strictly a formal equivalent to the MT, which reads וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִתָּה. The manuscript does not have an equivalent for שְׁנָה. The asterisked Greek article is formally equivalent to the article on הַשְּׁבִיעִתָּה.

Deuteronomy 15:15

και μνησθηση οτι οικετης ησθα εν γη αιγυπτου και ελυτρωσατο σε κς̄ ο θς̄ σου ÷
εκειθεν ✓ δια τουτο εγω εντελλομαι σοι ÷ ποιειν ✓ το ρημα τουτο * σημερον ✓

וּזְכַרְתָּ כִּי עַבְדַּת הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אֲנִי מְצַוְךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם

Notes: G = H.

Deuteronomy 16

Deuteronomy 16:15

ζ̄ ημερας εορτασεις κω̄ τω θω̄ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κς̄ ÷ ο θς̄ σου αυτω ✓
εαν δε ευλογηση σε κς̄ ο θς̄ σου εν πασιν τοις γενημασι σου και εν παντι εργω των
χειρων σου και εση * πλην ευφραينوμενος

שִׁבְעַת יָמִים תַּחַג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל
מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ שִׂמְחָה

Notes: G = H. This asterisk was originally an *obelus*. The corrector corrected the sign to bring it into alignment with Origen's intentions.

Deuteronomy 17

Deuteronomy 17:4

και αναγγελη σοι * και ακουσης ✓ και εκζητησης σφοδρα και ιδου αληθως γεγονεν
το ρημα γεγενηται το βδελυγμα τουτο εν ιηλ

וְהָגַדְתָּ לְךָ וּשְׂמַעְתָּ וּדְרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהָנָה אִמַּת נְכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל

Notes: G = H.

Deuteronomy 17:5

και εξαρεις τον ανων̄ εκεινον η την γυναικα εκεινην * οι εποιησαν το ρημα το
πονηρον τουτο προς πυλαις σου τον ανδρα η την γυναικα ✓ και λιθοβολησετε
αυτους εν λιθοις και τελευτησουσιν

והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו

Notes: G = H.

Deuteronomy 17:8

εαν δε αδυνατηση απο σου ρημα εν κρισει ανα μεσον αιματος και ανα μεσον κρισεως κρισις και ανα μεσον αφης αφη ÷ και ανα μεσον αντιλογιας αντιλογια ✓ ρηματα κρισεως εν ταις πολεσιν σου και αναστας αναβηση εις τον τοπον ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ✠ εν αυτω ÷ επικληθηναι το ονομα αυτου εκει ✓

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו

Notes: G = H.

Deuteronomy 17:11

κατα τον νομον ✠ ον αν φωτισω σοι ✓ και κατα την κρισιν ην αν ειπωσιν σοι ποιησεις ουκ εκκλεινεις απο του ρηματος ου εαν αναγγελωσιν σοι δεξια ουδε αριστερα

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל

Notes: G = H.

Deuteronomy 18

Deuteronomy 18:15

προφητην ✠ εκ μεσου σου ✓ εκ των αδελφων σου ως εμε αναστησει σοι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου αυτου ακουσεσθε

נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך יהוה אלהיך אליו תשמעון

Notes: G = H.

Deuteronomy 18:16

κατα παντα οσα ητησω παρα $\overline{\kappa\omega}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου εν χωρηβ τη ημερα της εκκλησιας λεγοντες ου προσθησομεν ✠ του ✓ ακουσαι την φωνην $\overline{\kappa\omega}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ ημων και το πυρ

το μεγα τουτο ουκ οψομεθα ετι ουδε μη αποθανωμεν

ככל אשר שאלת מעם יהוה אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול יהוה אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות

Notes: G = H. The Greek article makes the purpose function of the infinitive explicit.

Deuteronomy 19

Deuteronomy 19:2

τρεις πολεις διαστελεις σεαυτω εν μεσω της γης σου ην $\bar{\kappa}\zeta$ ο $\bar{\theta}\varsigma$ σου διδωσιν σοι \otimes
του κληρονομησαι αυτην ✓

שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך לרשתה

Notes: G = H.

Deuteronomy 28

Deuteronomy 28:15

και εσται εαν μη εισακουσητε της φωνης $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ υμων φυλασσειν και ποιειν
πασας τας εντολας αυτου \otimes και τα ηκρειβασμενα αυτου ✓ οσα εγω εντελλομαι σοι

והיה אם לא תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:19

επικαταρατος συ εν τω εισπορευεσθαι \otimes σε ✓ και επικαταρατος συ εν τω
εκπορευεσθαι \otimes σε ✓

ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:26

και εσονται οι νεκροι υμων καταβρωμα τοις \otimes πασαν ✓ πετεινοις του ουρανου και
τοις θηριοις της γης και ουκ εσται ο αποσοβων

והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד

Notes: G = H. However, the case of this reading does not align with the surrounding words, resulting in a grammatical solecism in Greek.

Deuteronomy 28:32

οι υιοι σου και αι θυγατερες σου δεδομεναι εθνει ετερω και οι οφθαλμοι σου βλεψονται και σφακελιζοντες εις αυτα * ολην την ημεραν ✓ και ουκ ισχυσει η χειρ σου

בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:33

τα εκφορια της γης σου και παντας τους πονους σου φαγεται εθνος ο ουκ επιστασαι και εση * τοτε ✓ αδικουμενος και τεθραυσμενος πασας τας ημερας

פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוף כל הימים

Notes: G = H. This asterisk looks like it was added by a later hand, while the text is original. The asterisk is correctly employed.

Deuteronomy 28:48

και λατρευσεις τοις εχθροις σου ους επαποστελει * αυτους κς ✓ επι σε εν λειμω και εν διψει και εν γυμνοτητι και εν εκλειψει παντων και επιθησει κλοιον σιδηρουν επι τον τραχηλον σου εως αν εξολεθρευση σε

ועבדת את איביך אשר ישלחנו יהוה בך ברעב ובצמא ובעירים ובחסר כל ונתן על ברזל על צוארך עד השמידו אתך

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:51

και κατεδεται τα εκγονα των κτηνων σου και τα γεννηματα της γης σου * εως εκτριψη σε ✓ ωστε μη καταλιπειν σοι σιτον οινον ελαιον βουκολια των βοων σου και τα ποιμνια των προβατων σου εως αν απολεση σε

ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד השמדך אשר לא ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגר אלפיך ועשתרת צאנך עד האבדו אתך

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:52

και εκτριψη σε εν πασαις ταις πολεσιν σου εως αν καθαιρεθωσιν τα τειχη σου τα
υψηλα και τα οχυρα εφ οισ συ πεποιθας επ αυτοις εν παση τη γη σου και θλειψει σε
εν πασαις ταις πολεσιν σου ⌘ εν παση γη σου ∟ η εδωκεν $\bar{\kappa}\zeta$ ο $\bar{\theta}\varsigma$ σου σοι

והצר לך בכל שעריך עד רדת חמתך הגבהות והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל ארצך והצר לך
בכל שעריך בכל ארצך אשר נתן יהוה אלהיך לך

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:54

⌘ ο ανηρ ∟ ο απαλος εν σοι και ο τρυφερος σφοδρα βασκanei τω οφθαλμω αυτου
τον αδελφον αυτου και την γυναικα την εν τω κολπω αυτου και τα καταλειμμενα
τεκνα αυτου α εαν καταλειφθη

הַאִישׁ הָרֵךְ בְּךָ וְהַעֲנָג מֵאֵד תִּרְעַע עֵינָיו בְּאֶחָיו וּבְאִשְׁתּוֹ חִיקוּ וּבֵיתָר בְּנֵיו אֲשֶׁר יוֹתֵר

Notes: G = H.

Deuteronomy 28:63

και εσται ον τροπον ευφρανθη $\bar{\kappa}\zeta$ εφ υμιν ευ ποιησαι υμας και πληθυναι υμας
ουτως ευφρανθησεται $\bar{\kappa}\zeta$ εφ υμιν ⌘ του εξολεθρευσαι υμας και του εκτριψαι υμας
∟ και εξαρθησεσθαι απο της γης εις ην υμεις εισπορευεσθαι εκει κληρονομησαι
αυτην

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֵתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֵתְכֶם כֵּן יִשְׂשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֵתְכֶם
וּלְהַשְׁמִיד אֵתְכֶם וּנְסַחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵתָּה בָּא שְׂמָה לְרִשְׁתָּהּ

Notes: G = H.

Deuteronomy 29

Deuteronomy 29:1 (28:69)⁵⁴

ουτοι οι λογοι της διαθηκης οσα ενετειλατο κυριος ⌘ τω ∟ μωση στησαι τοις υιοις
 $\bar{\eta}\lambda$ εν γη μωαβ πλην της διαθηκης ης διεθετο αυτοις εν χωρηβ

⁵⁴ The Greek versification appears first, followed by the Hebrew versification.

אלה דברי הברית אשר צוה יהוה את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בחרב

Notes: G = H. The case has been selected to function appropriately within Greek syntax.

Deuteronomy 29:5 (29:4)

και ηγαγεν υμας $\bar{\mu}$ ετη εν τη ερημω ουκ επαλαιωθη τα ιματια υμων ✠ επανωθεν υμων και τα υποδηματα υμων ου κατετριβη απο των ποδων υμων

ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך

Notes: G = H.

Deuteronomy 29:11 (29:10)

τα τεκνα υμων και αι γυναικες υμων και ο προσηλυτος ✠ υμων $\not\leftarrow$ ο εμμεσω της παρεμβολης υμων απο ξυλοκοπου υμων εως υδροφορου υμων

טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עצך עד שאב מימך

Notes: G = H.

Deuteronomy 29:13 (29:12)

ινα στηση σε ✠ σημερον εαυτω εις λαον $\not\leftarrow$ και αυτος εσται σου $\bar{\theta}$ ς ον τροπον ειπεν σοι και ον τροπον ωμοσεν τοις πατρασιν σου αβρααμ και ισακ και ιακωβ

למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב

Notes: G = H.

Deuteronomy 29:15 (29:14)

αλλα και τοις ουσιν ωδε ουσι μεθ υμων ✠ εστωσι σημερον $\not\leftarrow$ εναντι $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ υμων και τοις μη ουσιν ωδε μεθ ημων σημερον

כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום

Notes: G = H.

Deuteronomy 29:18 (29:17)

μη τις εστιν εν υμιν ανηρ η γυνη πατρια η φυλη τινος η διανοια ✠ αυτου ✓
εξεκλεινεν ✠ σημερον ✓ απο $\bar{k}\bar{w}$ του $\bar{\theta}\bar{u}$ υμων πορευθενες λατρευειν τοις θεοις των
εθνων εκεινων μη τις εστιν εν υμιν ριζα ÷ ανω ✓ φυουσα εν χολη και πικρια

פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד
את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה

Notes: G = H.

Deuteronomy 29:26 (29:25)

και πορευθεντες ελατρευσαν θεοις ετεροις και προσεκυνησαν αυτοις ✠ θεοις ✓ οις
ουκ ηπισταντο ουδε διενιμεν αυτοις

וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם

Notes: G = H.

Deuteronomy 30

Deuteronomy 30:2

και επιστραφηση επι $\bar{k}\bar{w}$ τον $\bar{\theta}\bar{v}$ σου και υπακουση της φωνης αυτου κατα παντα
οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον ✠ συ και οι υιοι σου ✓ εξ ολης της καρδιας σου και
εξ ολης της ψυχης σου

ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך

Notes: G = H.

Deuteronomy 30:7

και δωσει $\bar{k}\bar{s}$ ο $\bar{\theta}\bar{s}$ σου ✠ πασας τας αρας ταυται (sic) ✓ επι τους εχθρους σου και επι
τους μεισουντας σε οι εδιωξαν σε

ונתן יהוה אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך

Notes: G = H.

Deuteronomy 30:8

και συ επιστραφηση και εισακουση της φωνης $\bar{k}\bar{w}$ του $\bar{\theta}\bar{u}$ σου και ποιησεις ✠ πασας

✓ τας εντολας αυτου ας εγω εντελλομαι σοι σημερον

ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום

Notes: G = H.

Deuteronomy 30:9

και πολυωρησει σε $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ ο $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ σου εν παντι εργω των χειρων σου και εν τοις εκγονοις της κοιλιας σου και εν τοις εκγονοις των κτηνων σου και εν τοις γενημασιν της γης σου ✠ εις αγαθον ✓ οτι επιστρεψει $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ ÷ ο $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ σου ✓ ευφρανθησαι επι σε εις αγαθα καθοτι ευφρανθη επι τοις πατρασιν σου

והותרך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטנד ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב יהוה לשוב עִלְיך לטוב כאשר שָׁשׁ על אבתך

Notes: G = H.

Deuteronomy 30:12

ουκ εν τω ουρανω εστιν λεγων τις αναβησεται ημων εις τον ουρανον και λημψεται αυτην ημιν και ακουσαντες αυτην ποιησομεν ✠ αυτην ✓

לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה

Notes: G = H.

Deuteronomy 30:13

ουδε περαν της θαλασσης εστιν λεγων τις διαπερασει ημιν εις το περαν της θαλασσης και λημψεται αυτην ημιν και ακουσαντες αυτην ποιησομεν ✠ αυτην ✓

ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה

Notes: G = H.

Deuteronomy 30:16

÷ εαν δε εισακουση της φωνης $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ σου ✓ οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον αγαπαν $\bar{\kappa}\bar{\nu}$ τον $\bar{\theta}\bar{\nu}$ σου πορευεσθαι εν ÷ πασαις ✓ ταις οδοις αυτου φυλασσειν ✠ τας εντολας αυτου ✓ τα δικαιωματα αυτου και τας κρισεις αυτου και ζησεσθαι και πολλοι εσεσθα[ι] και ευλογησει σε $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ ο $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ σου εν ÷ παση ✓ τη γη εις ην εισπορευη εκει κληρονομησαι αυτην

אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחייית
ורבית וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה

Notes: G = H. This asterisked reading makes the Greek manuscript read a series of items without a conjunction.

Deuteronomy 30:18

αναγγελλω σοι σημερον οτι απωλεια απολεισθαι και ου μη πολυημεροι γενησθε επι
της γης ÷ ης κ̄ς ο θ̄ς σου διδωσιν σοι ✓ εις ην υμεις διαβαινεται τον ιορδανην ✱
εισελθειν ✓ εκει κληρονομησαι αυτην

הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבא שמה
לרשתה

Notes: G = H. The Hebrew preposition *lamed* is left untranslated.

Deuteronomy 31

Deuteronomy 31:5

και παρεδωκεν αυτους κ̄ς εις τας χειρας υμων και ποιησετε αυτοις ÷ καθοτι ✱ κατα
πασαν την εντολην την ην ✓ ενετειλαμην υμιν

ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם בכל המצוה אשר צויתי אתכם

Notes: G = H, with the exception that την is not needed *sub asterico*.

Deuteronomy 31:8

και κ̄ς ✱ αυτος ✓ ο συμπορευομενος σοι ✱ αυτος ✓ εσται μετα σου ουκ ανησει σε
ουδε μη εγκαταλιπη σε μη φοβου μηδε δειλια

ויהוה הוֹאֵה הַהֶלֶךְ לַפְּנֵיךְ הוֹאֵה יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יֵעֻזְבְּךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת

Notes: G = H. The first asterisk was added *secunda manus* above the line.

Deuteronomy 31:9

και εγραψεν μωσης τα ρηματα του νομου τουτου ÷ εις βιβλιον ✓ και εδωκεν ✱
αυτον ✓ τοις ιερευσιν τοις υιοις λευει τοις αιρουσιν την κιβωτον της διαθηκης κ̄ω
και τοις πρεσβυτεροις υιων ιηλ

ויכתב משה את התורה הזאת ויִתְּנָהּ אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לׁוֹי הַנְּשָׂאִים אֶת אַרְוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֵל כָּל זִקְנֵי

ישראל

Notes: G = H.

Summary

The foregoing commentary discussed elements of Origen's work in G. From these elements, one may draw conclusions about Origen's methods and their preservation.

First, it is to be noted that the original translation of Deuteronomy already conformed, in large measure, to a Hebrew text similar to the present MT. The translation deviated from formal equivalence to avoid explicit repetition (10:21) or repetition implied by the context (4:21; 15:7, 12; 18:16; 28:15, 19; 30:18). These variations do not require a different putative Hebrew *Vorlage*, but only a sense that the original translator did not seek to translate the Hebrew idiom *in toto* into Greek.

The asterisk tradition was well-preserved in G. Only three asterisks remain uncorrected (4:23; 13:3; 14:2). Five asterisks were added *secunda manus* (12:15 [2x], 17; 28:33; 31:8). One *obelus* was corrected to an asterisk (16:15). And one asterisk was changed when it should not have been (15:2). Otherwise, the asterisks are used in accordance with Origen's purposes throughout the extant text of Deuteronomy. The evidence from later hands demonstrates an editorial process designed to bring the manuscript into alignment with Origen's asterisk tradition.

The asterisks point to a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. The translations marked by the asterisks are formally equivalent to a text like the MT with the exceptions of 13:16 and 15:12. These two deviations from formal equivalence do not require positing a Hebrew *Vorlage* other than an early form of the present MT.

It is worth noting one additional tendency in the asterisk tradition of Deuteronomy in G: the occurrence of *ποτε sub asterico*. This phenomenon occurs

nine times (4:19; 7:25; 8:11, 12; 12:13, 19, 30 [2x]; 15:19). In each of these occurrences, the asterisk joins ποτε to a preceding μη, changing the Greek reading to μηποτε. The asterisk does not address a minus in the Greek text *vis-à-vis* the Hebrew *Vorlage* but modifies an existing Greek word so that the Greek text better represents the Hebrew text (יִפְּ). The asterisk conforms the Greek text to the Hebrew *Vorlage* more fully, translating the modality of יִפְּ and preventing the reader from assuming either אֲלֹ or לֹא as the Hebrew *Vorlage* when reading the Greek μη.

Joshua

In G, Joshua preserves 169 occurrences of the asterisk. Thirty-one asterisks occur in Joshua 12, in which ενα is marked repeatedly. The asterisk is clearly misused eight times. Several *obeli* have been corrected to asterisks and *vice versa*. The frequency of occurrences and errors demonstrates that the asterisk tradition has been preserved more sloppily in Joshua than in the Pentateuch.

Joshua 10

Joshua 10:1

ως δε ηκουσεν αδωνιβεζεκ βασιλευς ιελμ̄ οτι ελαβεν ις̄ την γαι και εξωλεθρευσεν αυτην ον τροπον εποιησεν την ιεριχω και τον βασιλεα αυτης ουτως εποιησαν και την γαι και τον βασιλεα αυτης και οτι ηυτομολησαν οι κατοικουντες γαβαων ÷ προς ιβ̄ και ✓ προς ισραηλ ✕ και εγενοντο εν μεσω αυτων ✓

ויהי כשמע אדני צדק מלך ירושלם כי לכד יהושע את העי ויחרימה כאשר עשה ליריחו ולמלכה כן עשה לעי ולמלכה וכי השלימו ישיבי גבעון את ישראל ויהיו בקרבם

Notes: G = H

Joshua 10:2

÷ και εφοβησαν εν αυτοις σφοδρα ειδη γαρ ✓ οτι η πολις μεγαλη γαβαων ωσει και μια των μητροπολεων ✕ των βασιλεων οτι αυτη μεγαλη υπερ την γαιν ✓ και παντες οι ανδρες αυτης ισχυροι

וייראו מאד כי עיר גדולה גבעון כאחת ערי הממלכה וכי היא גדולה מן העי וכל אנשיה גברים

Notes: G = H

Joshua 10:4

÷ δευτε ✓ αναβητε προς με και βοηθησατε μοι και εκπολεμησωμεν ✘ την ✓ γαβαων ηυτομολησαν γαρ τον $\bar{\iota\nu}$ και προς τους υιους $\bar{\iota\eta\lambda}$

עלו אלי ועזרני ונכה את גבעון כי השלימה את יהושע ואת בני ישראל

Notes: G = H

Joshua 10:5

✘ και συνηχθησαν ✓ και ανεβησαν οι $\bar{\epsilon}$ βασιλεις του αμορραιου βασιλευς $\bar{\iota\epsilon\lambda\mu}$ και βασιλευς χεβρων και βασιλευς ιεριμουθ και βασιλευς λαχεις και βασιλευς οδολλαμ αυτοι και πας ο λαος αυτων και περιεκαθισαν ✓ την γαβαων και εξεπολιορκουν αυτην

יאספו ויעלו חמשת מלכי האמרי מלך ירושלם מלך חברון מלך ירמות מלך לכיש מלך עגלון הם וכל מחניהם ויחנו על גבעון וילחמו עליה

Notes: G = H.

Joshua 10:12

τοτε ελαλησεν $\bar{\iota\varsigma}$ προς $\bar{\kappa\nu}$ η ημερα παρεδωκεν ο $\bar{\theta\varsigma}$ τον αμορραιον υποχειριον ✘ $\bar{\iota\omega\omega\alpha\iota\omega\alpha\iota\omega}$ ✓ $\bar{\iota\eta\lambda}$ ÷ ηνικα συνετριψεν αυτους εν γαβαων ✓ και συνετριβη ÷ σαν απο προσωπου $\bar{\iota\eta\lambda}$ ✓ και ειπεν $\bar{\iota\varsigma}$ ο ηλιος κατα γαβαων στητω και η σεληνη κατα φαραγγα αιλων

אז ידבר יהושע ליהוה ביום תת יהוה את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון

Notes: G = H.

Joshua 10:13

και εστη ο ηλιος και η σεληνη εν στασει εως ημυνατο ο $\bar{\theta\varsigma}$ τους εχθρους αυτων ✘ ουχι τουτο γεγραμμενον επι βιβλιου του ευθους ✓ και εστη ο ηλιος κατα μεσον του ουρανου ου προεπορευετο εις δυσμας εις τελος ημερας μιας ✓

וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים

ולא אץ לבוא כיום תמים

Notes: G = H.

Joshua 10:14

και ουκ εγενετο ημερα τοιαυτη ουδε το προτερον ουδε το εσχατον ωστε επακουσαι
θῶ ✠ φωνης ✓ ανου οτι κς συνεπολεμησεν τω ιηλ

ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמע יהוה בקול איש כי יהוה נלחם לישראל

Notes: G = H. The genitive case translates the Hebrew preposition *beth*.

Joshua 10:15

✠ και επεστρεψεν ις και πας ιηλ μετ αυτου εις την παρεμβολην εις γαλαλαν ✓

וישב יהושע וכל ישראל עמו אל המחנה הגלגלה

Notes: G = H. The asterisked reading supplies a verse originally omitted in the Greek text.

Joshua 10:18

και ειπεν ις κυλισατε λιθους ✠ μεγαλους ✓ επι το στομα του σπηλαιου και
καταστησατε επ αυτου ανδρας φυλασσειν επ αυτους

ויאמר יהושע גלו אבנים גדלות אל פי המערה והפקידו עליה אנשים לשמרם

Notes: G = H.

Joshua 10:19

υμεις δε μη εστηκατε καταδιωκοντες οπισω των εχθρων υμων και καταλαβεται την
ουραγιαν αυτων ✓ και μη αφητε ✠ αυτους ✓ εισελθειν εις τας πολεις αυτων
παρεδωκεν γαρ αυτους κς ο θς ημων εις τας χειρας ημων ✓

ואתם אל תעמדו רדפו אחרי איביכם וזנבתם אותם אל תתנום לבוא אל עריהם כי נתנם יהוה
אלהיכם בידכם

Notes: G = H.

Joshua 10:20

και εγενετο ως κατεπαυσεν $\bar{\iota}\varsigma$ και οι υιοι $\bar{\iota}\eta\lambda$ κοπτοντες αυτους κοπην μεγαλην σφοδρα εως εις τελος και οι διασωζομενοι διεσωθησαν ✠ απ αυτων και εισηλθον \sphericalangle εις τας πολεις τας οχυρας

ויהי ככלות יהושע ובני ישראל להכותם מכה גדולה מאד עד תמם והשרידים שרדו מהם ויבאו אל ערי המבצר

Notes: G = H.

Joshua 10:21

και απεστραφη πας ο λαος προς $\bar{\iota}\nu$ εις μακηδα ✠ εις την παρεμβολην \sphericalangle υγιεις και ουκ εγρυξεν των υιων $\bar{\iota}\eta\lambda$ ουδεις τη γλωσση αυτου.

וישבו כל העם אל המחנה אל יהושע מקדה בשלום לא חרץ לבני ישראל לאיש את לשנו

Notes: G = H. The Greek translation employs a different word order than what is present in the Hebrew *Vorlage*.

Joshua 10:22

και ειπεν $\bar{\iota}\varsigma$ ανοιξατε το σπηλαιον και εξαγαγεται ✠ προς με \sphericalangle τους $\bar{\epsilon}$ βασιλεις τουτους εκ του σπηλαιου

ויאמר יהושע פתחו את פי המערה והוציאו אלי את חמשת המלכים האלה מן המערה

Notes: G = H.

Joshua 10:23

✠ και εποιησαν ουτως \sphericalangle και εξηγαγοςαν ✠ προς αυτον \sphericalangle τους $\bar{\epsilon}$ βασιλεις τουτους εκ του σπηλαιου τον βασιλεα $\bar{\iota}\epsilon\lambda\mu$ και τον βασιλεα χεβρων και τον βασιλεα ιεριμουθ και τον βασιλεα λαχεις και τον βασιλεα οδολλαμ

ויעשו בן וציאו אליו את חמשת המלכים האלה מן המערה את מלך ירושלם את מלך חברון את מלך ירמות את מלך לכיש את מלך עגלון

Notes: G = H.

Joshua 10:24

και επι εξηγαγον αυτους προς $\bar{\iota}\nu$ και συνεκαλεσεν $\bar{\iota}\varsigma$ παντα ✠ ανδρα \sphericalangle $\bar{\iota}\eta\lambda$ λεγων

αυτοις και τους εναρχομενους του πολεμου τους συμπορευομενους αυτω
προπορευεσθε και επιθετε τους ποδας υμων επι τους τραχηλους αυτων ✓ και
προσελθοντες επεθηκαν τους ποδας αυτων επι τους τραχηλους αυτων ✓

ויהי כהוציאם את המלכים האלה אל יהושע ויקרא יהושע אל כל איש ישראל ויאמר אל קציני אנשי
המלחמה ההלכוא אתו קרבו שימו את רגליכם על צוארי המלכים האלה ויקרבו וישימו את רגליהם
על צואריהם

Notes: G = H. The surrounding Greek translation does not aim at exact formal
precision, but the asterisked reading is unaffected by the more dynamic translation
quality of Joshua.

Joshua 10:26

και απεκτεινεν αυτους ις * μετα τουτο και εθανατωσεν αυτους ✓ και εκρεμασεν
αυτους επι ε ξυλων και ησαν κρεμαμενοι επι των ξυλων εως εσπερας

ויכם יהושע אחרי בן וימיתם ויתלם על חמשה עצים ויהיו תלויים על העצים עד הערב

Notes: G = H.

Joshua 10:27

και εγενηθη προς δυσμας ηλιου ενετειλατο ις και καθειλον αυτους απο των ξυλων
και ερριψαν αυτους εις το σπηλαιον εις ο κατεφυγосαν εκει και επεκυλισαν λιθους
* μεγαλους ✓ επι το σπηλαιον εως της ημερας σημερον

ויהי לעת בוא השמש צוה יהושע וירידום מעל העצים וישלכם אל המערה אשר נחבאו שם וישמו
אבנים גדלות על פי המערה עד עצם היום הזה

Notes: G = H.

Joshua 10:28

και την μακηδα ελαβοσεν * ις ✓ εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτους εν
στοματι ξιφους * και τον βασιλεα αυτης ✓ και εξωλεθρευσαν * αυτους και ✓ παν
εμπνεον ο ην εν αυτη και ου κατελειφθη εν αυτη ÷ ουδεις ✓ διασεσωσμενος και
εποιησαν τω βασιλει μακηδα ον τροπον εποιησαν τω βασιλει ιεριχω

ואת מקדה לכד יהושע ביום ההוא ויכה לפי חרב ואת מלכה החרם אותם ואת כל הנפש אשר בה לא
השאיר שריד ויעש למלך מקדה כאשר עשה למלך יריחו

Notes: G = H.

Joshua 10:29

και απηλθεν ις και πας ιηλ μετ αυτου εκ μακηδα εις λεβνα και επολιορκει ⊗ επι λεβνα

ויעבר יהושע וכל ישראל עמו ממקדה לבנה וילחם עם לבנה

Notes: G = H.

Joshua 10:30

και παρεδωκεν κς ⊗ και αυτην εν χειρι ιηλ ÷ και ελαβον αυ ÷ την και τον βασιλεα αυτης και εφονευσαν αυτην εν στοματι ξιφους και παν εμπνεον ⊗ ο εν αυτη ου κατελειφθη εν αυτη ουδε εις διασεσωσμενος ÷ και διαπεφευγως και εποιησεν τω βασιλει αυτης ον τροπον εποιησεν τω βασιλει ιεριχω

ויתן יהוה גם אותה ביד ישראל ואת מלכה ויכה לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר בה שריד ויעש למלכה כאשר עשה למלך יריחו

Notes: G = H.

Joshua 10:35

÷ και παρεδωκεν αυτην κς εν χειρι ιηλ και ελαβεν αυτην εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτην εν στοματι ξιφους και παν εμπνεον εν αυτη ⊗ εν τη ημερα εκεινη εφονευσαν ον τροπον εποιησαν τη λαχεις

וילכדוה ביום ההוא ויכוה לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה ביום ההוא החרים ככל אשר עשה ללכיש

Notes: G = H.

Joshua 10:36

και απηλθεν ις και πας ιηλ μετ αυτου ⊗ απο εγλωμ εις χεβρων και περιεκαθισεν αυτην

ויעל יהושע וכל ישראל עמו מעגלונה חברונה וילחמו עליה

Notes: G = H.

Joshua 10:37

⊗ και κατελαβοντο αυτην και επαταξεν αυτην εν στοματι ξιφους ⊗ και τον βασιλεα αυτης και τας πασας κωμας αυτης και παντα τα εμπνεοντα οσα ην εν

αυτη ουκ ην διασεσωσμενος ον τροπον εποιησαν τη οδολλαμ εξωλεθρευσαν αυτην
και * παν * ενπνεον √ οσα εν αυτη

וילכדוה ויכוה לפי חרב ואת מלכה ואת כל עריה ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר שריד ככל אשר
עשה לעגלון ויחרם אותה ואת כל הנפש אשר בה

Notes: G = H. The asterisk preceding παν was added by a later hand. It is placed correctly, so originally the asterisked reading had become part of the Greek text.

Joshua 10:40

και επαταξεν ις * την √ πασαν την γην της ορεινης και την ναγεβ και την πεδινην
και την ασηδωθ και τους * παντας √ βασιλεις αυτης ου κατελιπον εν ÷ αυτη √
σεσωσμενον και παν εμπνεον ÷ ζωης √ εξωλεθρευσαν ον τροπον ενετειλατο κς ο θς
ιηλ

ויכה יהושע את כל הארץ ההר והנגב והשפלה והאשדות ואת כל מלכיהם לא השאיר שריד ואת כל
הנשמה החרים כאשר צוה יהוה אלהי ישראל

Notes: G = H. By adding την, the scribe introduces a grammatical solecism. The asterisk on παντας was added *secunda manus*. The asterisk is placed correctly, which means that παντας had already been incorporated into the Greek text.

Joshua 10:41

και απεκτεινεν αυτους ις απο καδης βαρνη εως γαζης * και την √ πασαν την γοσον
εως της γαβαων

ויכם יהושע מקדש ברנע ועד עזה ואת כל ארץ גשן ועד גבעון

Notes: G = H.

Joshua 10:43

* και ανεστρεψεν ις και πας ιηλ μετ αυτου εις πολεμον εις την παρεμβολην εις
γαλαλα √

וישב יהושע וכל ישראל עמו אל המחנה הגלגלה

Notes: G = H. The asterisk adds an entire verse missing from the translation.

Joshua 11

Joshua 11:4

και εξηλθον αυτοι και οι βασιλεις αυτων μετ αυτων ✠ λαος πολυς ✓ ωσπερ η αμμος η επι το χειλος της θαλασσης τω πληθει και ιπποι και αρματα πολλα σφοδρα

ויצאו הם וכל מחניהם עמם עם רב כחול אשר על שפת הים לרב וסוס ורכב רב מאד

Notes: G = H.

Joshua 11:6

και ειπεν $\bar{\kappa}\varsigma$ προς $\bar{\iota}\nu$ μη φοβηθης απο προσωπου αυτων οτι την αυριον ωραν ταυτην εγω παραδιδωμι ✠ παντας αυτους ✓ τετροπωμενους εναντιον ✠ υιων ✓ $\bar{\iota}\eta\lambda$ τους ιππους αυτων νευροκοπησεις και τα αρματα αυτων κατακαυσεις εν πυρι ✓

ויאמר יהוה אל יהושע אל תירא מפניהם כי מחר כעת הזאת אנכי נתן את כלם חללים לפני ישראל את סוסיהם תעקר ואת מרכבתיהם תשרף באש

Notes: The Greek phrase παντας αυτους is formally equivalent to the Hebrew phrase כלם. The asterisk before the Greek word υιων is incorrect. The word has no correspondence in the Hebrew *Vorlage*. The sign should be an *obelus*.

Joshua 11:10

και επεστρεψεν $\bar{\iota}\zeta$ εν τω καιρω εκεινω και κατελαβετο ✠ την ✓ ασωρ και τον βασιλεα αυτης ✠ απεκτεινεν εν ρομφαια ✓ ην δε ασωρ το προτερον αρχουσα πασων των βασιλειων τουτων

וישב יהושע בעת ההיא וילכד את חצור ואת מלכה הכה בחרב כי חצור לפנים היא ראש כל הממלכות האלה

Notes: G = H. The asterisk before απεκτεινεν εν ρομφαια is an addition *secunda manus*. The addition is correct.

Joshua 11:11

και απεκτειναν παν ενπνεον ✠ ο ✓ εν αυτη εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν ✓ ÷ παντας ✓ και ου κατελιφθη εν αυτη ενπνεον και την ασωρ ενεπρησαν εν πυρι

ויכו את כל הנפש אשר בה לפי חרב החרם לא נותר כל נשמה ואת חצור שרף באש

Notes: G = H.

Joshua 11:12

και πασας τας πολεις των βασιλεων * τουτων / και * παντας / τους βασιλεις αυτων ελαβεν ις και ανειλεν αυτους εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσεν αυτους ον τροπον συνεταξεν μωσης ο παις κω

ואת כל ערי המלכים האלה ואת כל מלכיהם לכד יהושע ויכם לפי חרב החרים אותם כאשר צוה משה עבד יהוה

Notes: G = H. The asterisk and *metobelus* for παντας are later additions.

Joshua 11:13

αλλα πασας τας πολεις τας κεχωματισμενας * αυτων / ουκ ενεπρησεν ιηλ / πλην * την / ασωρ μονην ÷ αυτην / ενεπρησεν ις

רק כל הערים העמדות על תלם לא שרפם ישראל זולתי אַת חצור לבדה שרף יהושע

Notes: The pronoun αυτων is formally equivalent to the pronominal suffix in the Hebrew phrase על תלם. The Greek translation surrounding this asterisk is not a formal translation. The word την is formally equivalent to the Hebrew direct object marker.

Joshua 11:14

και παντα τα σκυλα αυτης * και τα κτηνη / επρονομευσαν εαυτοις οι υιοι ιηλ * κατα το ρημα κω ο ενεταλατο τω ιω / αυτους δε παντας εξωλεθρευσαν εν στοματι ξιφους εως απωλεσεν αυτους ου κατελιπον ÷ αυτω / ουδε εν ενπνεον

וכל שלל הערים האלה והבהמה בזו להם בני ישראל רק את כל האדם הכו לפי חרב עד השמדם אותם לא השאירו כל נשמה

Notes: The Greek phrase και τα κτηνη is formally equivalent to the Hebrew phrase והבהמה. The asterisked Greek clause κατα το ρημα κω ο ενεταλατο τω ιω is an incorrect use of the asterisk. It should be an *obelus* because it has no corresponding element in the Hebrew *Vorlage*.

Joshua 11:16

και ελαβεν ις * την / πασαν την γην την * ταυτην / ορεινην και * την / πασαν την νεγεβ και πασαν την γην γοσσον και την πεδινην και την προς δυσμαις και το ορος ιηλ και τα ταπεινα

ויקח יהושע את כל הארץ הזאת ההר ואת כל הנגב ואת כל ארץ הגשן ואת השפלה ואת הערבה

ואת הר ישראל ושפלתה

Notes: G = H.

Joshua 11:17

τα προς τω ορει απο ορους ααλακ και ο προσαναβαινει εις σσειρα και εως βααλαγαδ και το πεδιον του λιβανου υπο το ορος το αερμων και παντας τους βασιλεις αυτων ελαβεν και ανειλεν αυτους και απεκτεινεν ✠ αυτους ✠

מן ההר החלק העולה שעיר ועד בעל גד בבקעת הלבנון תחת הר חרמון ואת כל מלכיהם לכד ויכם וימיתם

Notes: G = H.

Joshua 11:18

και ημερας πλειους εποιησεν ις̄ προς ✠ παντας ✠ τους βασιλεις τουτους τον πολεμον

ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה

Notes: G = H.

Joshua 11:19

και ουκ ην πολις τις ου παρεδωκεν τοις υιοις ιηλ̄ ✠ ✠ πλην ο ευλιος ο κατοικων εν γαβαων ✠ παντας ελαβεν εν πολεμω

לא היתה עיר אשר השלימה אל בני ישראל בלתי החוי ישבי גבעון את הכל לקחו במלחמה

Notes: G = H.

Joshua 11:23

και ελαβεν ις̄ ✠ την ✠ πασαν την γην καθοτι ενετειλατο κς̄ τω μωση και εδωκεν αυτους ις̄ εν κληρονομiais ιηλ̄ εν μερισμω ✠ αυτων ✠ κατα φυλας αυτων και η γη κατεπαυσεν πολεμουμενη ✠

ויקח יהושע את כל הארץ ככל אשר דבר יהוה אל משה ויתנה יהושע לנחלה לישראל במחלקתם לשבטיהם והארץ שקטה ממלחמה

Notes: G = H.

Joshua 12

Joshua 12:2

σηων τον βασιλεα των αμορραιων ος κατωκει εν εσεβων κυριευων απο αροηρ η
εστιν επι του χειλους εν τη φαραγγι * αρνων √ κατα μεσον της φαραγγος και το
ημισυ της γαλααδ εως ιαβοκ * του χιμαρρου √ ορια υιων αμμων

סיחון מלך האמרי היושב בחשבון משל מערוער אשר על שפת נחל ארנון ותוך הנחל וחצי הגלעד
ועד יבק הנחל גבול בני עמון

Notes: G = H. The asterisk preceding αρνων is a correct addition *secunda manus*.

Joshua 12:4

και * ορια √ ωγ βασιλεως βασαν υπελιφθη εκ των γιγαντων ο κατοικων εν
ασθαρωθ και εν εδραι

וגבול עוג מלך הבשן מיתר הרפאים היושב בעשתרות ובאדרעי

Notes: G = H.

Joshua 12:5

αρχων απο ορους αερμων και απασαν την βασαν εως οριων γεσουρε και την μαχαθι
και το ημισυ γαλααδ * εως √ οριων σηων βασιλεως εσεβων

ומשל בהר חרמון ובסלכה ובכל הבשן עד גבול הגשורי והמעכתי וחצי הגלעד גבול סיחון מלך חשבון

Notes: The asterisk is incorrect here since there is no equivalent for εως in the
Hebrew *Vorlage*. The sign should be an *obelus*.

Joshua 12:9

τον βασιλεα ιεριχω * ενα √ και τον βασιλεα της γαι η εστιν πλησιον βαιθηλ * ενα
∇

מלך יריחו אחד מלך העי אשר מצד בית אל אחד

Notes: G = H.

Joshua 12:10

βασιλεα ιελμ * ενα √

מלך ירושלים אחד מלך תברון אחד

Notes: G preserves only one half of this verse. The adjective ενα is formally equivalent to the Hebrew word דָּקָא.

Joshua 12:11

βασιλεα ιερειμουθ ✠ ενα βασιλεα λαχεις ✠ ενα

מלך ירמות אחד מלך לכיש אחד

Notes: G = H.

Joshua 12:12

βασιλεα εγλωμ ✠ ενα βασιλεα γαζερ ✠ ενα

מלך עגלון אחד מלך גזר אחד

Notes: G = H.

Joshua 12:13

βασιλεα δαβειρ ✠ ενα βασιλεα γαδερ ✠ ενα

מלך דבר אחד מלך גדר אחד

Notes: G = H.

Joshua 12:14

βασιλεα ερμα ✠ ενα βασιλεα αδερ ✠ ενα

מלך חרמה אחד מלך ערד אחד

Notes: G = H.

Joshua 12:15

βασιλεα λεβνα ✠ ενα βασιλεα οδολλαμ ✠ ενα

מלך לבנה אחד מלך עדלם אחד

Notes: G = H.

Joshua 12:16

βασίλεια μακηδα ✠ ενα ✓ βασίλεια βηθηλ ✠ ενα ✓

מלך מקדה אחא מלך בית אל אחא

Notes: G = H.

Joshua 12:17

βασίλεια θαφφου ✠ ενα ✓ βασίλεια εφερ ✠ ενα ✓

מלך תפוח אחא מלך חפר אחא

Notes: G = H.

Joshua 12:18

βασίλεια αφεκ ✠ ενα ✓ βασίλεια εσαρων ✠ ενα ✓

מלך אפק אחא מלך לשרון אחא

Notes: G = H.

Joshua 12:19

βασίλεια αμορων ✠ ενα ✓ βασίλεια ασωρ ✠ ενα ✓

מלך מדון אחא מלך חצור אחא

Notes: G = H.

Joshua 12:20

βασίλεια μαρων ✠ ενα ✓ βασίλεια αχσαφ ✠ ενα ✓

מלך שמרון מראון אחא מלך אכשף אחא

Notes: G = H.

Joshua 12:21

βασίλεια θαναχ ✠ ενα ✓ βασίλεια μαγεδω ✠ ενα ✓

מלך תענך אחא מלך מגדו אחא

Notes: G = H.

Joshua 12:22

βασιλεα κεδες ✠ ενα ✓ βασιλεα ιεκοναμ ✠ ενα ✓ του χερμελ ✠ ενα ✓

מלך קדש אחא מלך יקנעם לכרמל אחא

Notes: The second asterisk should be an *obelus*. This verse has one extra occurrence of ενα compared to the Hebrew *Vorlage*.

Joshua 12:23

βασιλεα δωρ του αφαθδωρ ✠ ενα ✓ βασιλεα γωειμ της γελεγελ ✠ ενα ✓

מלך דור לנפת דור אחא מלך גוים לגלגל אחא

Notes: G = H

Joshua 12:24

βασιλεα θερσα ✠ ενα ✓ παντες ουτοι βασιλεις $\bar{\lambda}$ και $\bar{\alpha}$

מלך תרצה אחא כל מלכים שלשים ואחא

Notes: G = H.

Joshua 13

Joshua 13:1

και $\bar{\iota}\zeta$ πρεσβυτερος προβεβηκως των ημερων και ειπεν $\bar{\kappa}\zeta$ προς $\bar{\iota}\nu$ ✠ συ γεγηρακας ✓ ✓ προβεβηκας των ημερων και η γη υπολελειπται πολλη ✠ σφοδρα ✓ εις κληρονομιαν

ויהושע זקן בא בימים ויאמר יהוה אליו אתה זקנתה באת בימים והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה

Notes: G = H.

Joshua 13:2

και αυτη η γη η καταλειμμενη ✠ παντα ✓ ορια φυλισθειν ✠ και πας ✓ ο γεσουρει ÷ και ο χαναναιος ✓

זאת הארץ הנשארת בל גלילות הפלשתים ובל הגשורי

Notes: G = H.

Joshua 13:6

πας ο κατοικων την ορινην απο του λιβανου εως της μασρεφωθμαιμ παντας τους σειδωνιους εγω εξολεθρευσω αυτους απο προσωπου ⋆ υιων ✓ ιηλ̄ αλλα διαδος αυτην τω ιηλ̄ εν κληρω ον τροπον ενετειλαμην σοι

כל יִשְׂבִי הָהָר מִן הַלְּבָנוֹן עַד מִשְׁרַפְתַּת מִים כָּל צִידָנִים אֲנֹכִי אֹרִישֶׁם מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל רַק הַפְּלֵא לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ

Notes: G = H.

Joshua 13:7-8

και νυν μερισον την γην ταυτην εν κληρονομια ταις θ̄ φυλαις και τω ημισει φυλης μανασση ÷ απο του ιορδανου εως της θαλασσης της μεγαλης κατα δυσμας ηλιου δωσεις αυτην η θαλασσα η μεγαλη ορει ✓ (8) ταις δε δυσιν φυλαις και τω ημισει φυλης μανασση ✓ τοις μετ αυτου τω ρουβην και τω γαδ ⋆ ελαβοσαν κληρονομιαν αυτων ✓ ην εδωκεν αυτοις μωσης εν τω περαν του ιορδανου κατ ανατολας ηλιου δεδωκεν αυτοις μωσης ο παις κ̄ω

ועתה חלק את הארץ הזאת בנחלה לתשעת השבטים וחצי השבט המנשה עמו הראובני והגדי לקחו נחלתם אשר נתן להם משה בעבר הירדן מזרחה כאשר נתן להם משה עבד יהוה

Notes: G = H.

Joshua 13:9-10

απο αροηρ η εστιν επι του χειλους χειμαρρου αρνων και την πολιν την εν μεσω της φαραγγος και πασαν την μεισωρ απο ναιβααβ ⋆ εως δειβων (10) και ✓ πασας τας πολεις σηων βασιλεως αμορραιων ος εβασилευσεν εν εσεβων εως των οριων υιων αμμων

מערוער אשר על שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל וכל המישר מידבא עד דיבון וכל ערי סיחון מלך האמרי אשר מלך בחשבון עד גבול בני עמון

Notes: G = H. The asterisked reading splits over a verse division.

Joshua 13:12

πασαν την βασιλειαν ωγ εν τη βασανιτιδι ος εβασιλευσεν εν ασθαρωθ και εδραι ουτος κατελειφθη απο * του λιμματος √ των γιγαντων και επαταξεν αυτον μωσης και εξωλεθρευσεν * αυτον √

כל ממלכות עוג בבשן אשר מלך בעשתרות ובאדרעי הוא נשאר מיתר הרפאים וכס משה וירשם

Notes: G = H. The asterisked reading preserves an occurrence of itacism. The standard spelling of λιμματος is λειμματος.

Joshua 13:14

πλην της φυλης λευει ουκ εδοθη κληρονομια * παρα √ κς ο θς ιηλ ουτος αυτων κληρονομια καθα ειπεν αυτοις ÷ κς και ουτος ο καταμερισμος ον κατεμερισεν μωσης τοις υιοις ιηλ εν αραβωθ μωαβ εν τω περαν του ιορδανου κατα ιεριχω

רק לשבט הלוי לא נתן נחלה אשי יהוה אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר לו

Notes: G = H. Although the preposition provides an element in the Greek text corresponding to the Hebrew *Vorlage*, several problems arise. The Hebrew *Vorlage* is not a preposition, but a noun. The asterisked reading introduces a grammatical solecism into the Greek text since the nominative case follows the preposition. More than likely, the Greek text had become well-established by this point and so the word *sub asterico* had to be chosen that would prove the least disruptive to the received text. Translating a noun here would have required changing the subsequent text into the genitive case, while the preposition can be read so as to communicate something of the intended sense despite being grammatically incorrect.

Joshua 13:15

και εδωκεν μωσης τη φυλη * υιων √ ρουβην κατα δημους αυτων

ויתן משה למטה בני ראובן למשפחתם

Notes: G = H.

Joshua 13:16

και εγενηθη αυτων τα ορια απο αροηρ η εστιν κατα προσωπον φαραγγος αρνων και η πολις * η √ εν τη φαραγγι ÷ αρνων √ και πασαν την μεισωρ * και μαιδαβα √

ויהי להם הגבול מערוער אשר על שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל וכל המישר על מידבא

Notes: The first asterisk was added later *secunda manus*. The sign is placed correctly. The word η is formally equivalent to the Hebrew relative pronoun אשר. The Greek word can be read either as an article or a relative pronoun. For the purposes of the manuscript and correspondence to the Hebrew *Vorlage*, the distinction is insignificant. The Greek phrase και μαιδαβα is formally equivalent to the Hebrew phrase על מִדְבָּא. The conjunction και translates the Hebrew preposition על.

Joshua 13:17

εως εσεβων και πασας τας πολεις * αυτων / τας ουσας εν τη μεισωρ και δαιβων και βαμωθβααλ και οικους βεελμωθ

חשבון וכל עריה אשר במישר דיבון ובמות בעל ובית בעל מעון

Notes: G = H. The asterisk was added to the text *secunda manus*. The sign is placed correctly.

Joshua 13:21

και πασας τας πολεις του μεισωρ και πασαν την βασιλειαν του σηων βασιλεως των αμορραιων * ος εβασιλευσεν εν εσεβων / ον επαταξεν μωσης αυτον και τους ηγουμενους μαδιαμ και τον ευει και τον ροκομ και τον σουρ και τον ροβεκ αρχοντα σειων τους κατοικουντας την γην

וכל ערי המישר וכל ממלכות סיחון מלך האמרי אשר מלך בחשבון אשר הכה משה אתו ואת נשיאי מדין את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון ישיבי הארץ

Notes: G = H.

Joshua 13:22

και τον βαλααμ τον του βεωρ τον μαντιν απεκτειναν * οι υιοι ιηλ εν ρομφαια / εν τη ροπη

ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם

Notes: G = H.

Joshua 13:23

εγενετο δε τα ορια * υιων / ρουβην ο ιορδανης οριον αυτη η κληρονομια υιων ρουβην κατα δημους αυτων και πολεις και επαυλεις αυτων

ויהי גבול בני ראובן הירדן וגבול זאת נחלת בני ראובן למשפחתם הערים וחצריהן

Notes: G = H.

Joshua 13:29

και εδωκεν μωσης τω ημισει φυλης μανασση ✠ και εγενηθη τοις ημισεσιν φυλης υιων μανασση ✓ κατα δημους αυτων

ויתן משה לחצי שבט מנשה ויהי לחצי מטה בני מנשה למשפחותם

Notes: G = H.

Joshua 13:33

✠ και τη φυλη λευει ουκ εδωκεν μωσης κληρονομιαν κς ο θς ιηλ αυτος κληρονομια αυτων ον τροπον ελαλησεν αυτοις ✓

ולשבט הלוי לא נתן משה נחלה יהוה אלהי ישראל הוא נחלתם כאשר דבר להם

Notes: G = H. The asterisked reading adds a verse missing from the original Greek translation.

Joshua 14

Joshua 14:3

✠ εδωκεν γαρ μωσης κληρονομιαν ταις β φυλαις και τω ημισει της φυλης ✓ απο του περαν του ιορδανου και τοις λευειταις ουκ εδωκεν κληρον εν αυτοις

כי נתן משה נחלת שני המטות וחצי המטה מעבר לירדן וללויים לא נתן נחלה בתוכם

Notes: G = H. A clause of such length may have been originally omitted from the Greek textual tradition because it overlaps with the terminal clause in Joshua 14:2.

Joshua 14:4

οτι ησαν υιοι ιωσηφ β φυλαι μανασση και εφραιμ και ουκ εδοθη μερις τοις λευειταις εν τη γη αλλ η πολις κατοικειν και τα αφωρισμενα αυτων τοις κτηνεσιν ✠ αυτων ✓ και τα κτηνη αυτων

כי היו בני יוסף שני מטות מנשה ואפרים ולא נתנו חלק ללויים בארץ כי אם ערים לשבת ומגרשיהם למקניהם ולקנינים

Notes: G = H.

Joshua 14:9

και ωμοσεν μωσης εν τη ημερα εκεινη λεγων *στι η γη εφ ην επεβης *εν αυτη
σοι εσται εν κληρω και τοις τεκνοις σου εις τον αιωνα οτι προσετεθην
επακολουθησαι οπισω κ̄υ του θ̄υ μου

וישבֹע משה ביום ההוא לאמר אם לא הארץ אשר דרכה רגלך בה לך תהיה לנחלה ולבניך עד עולם
כי מלאת אחרי יהוה אלהי

Notes: The Greek conjunction στι is not formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* אם. The Greek phrase εν αυτη is formally equivalent to the Hebrew phrase בה.

Joshua 14:10

και νυν *ιδου διεθρεψεν με κ̄ς ον τροπον ειπεν τουτο μ̄ και ε̄ ετος αφ ου ελαλησεν
κ̄ς το ρημα τουτο προς μωσην και επορευθη ιηλ̄ εν τη ερημω και νυν ιδου εγω ειμι
σημερον ε̄ *ῡς ε̄ και π̄ ετων

ועתה הנה החיה יהוה אותי כאשר דבר זה ארבעים וחמש שנה מאז דבר יהוה את הדבר הזה אל
משה אשר הלך ישראל במדבר ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמונים שנה

Notes: G = H. The *nomen sacrum* ῡς is formally equivalent to the Hebrew noun בן. The Greek text does not require this asterisk to communicate age, but ῡς was added due to the concern for a precise representation of the Hebrew *Vorlage*.

Joshua 15

Joshua 15:1

και εγενετο τα ορια φυλης *υων ιουδα κατα δημους αυτων απο των οριων της
ιδουμαιας απο της ερημου σιν εως καδης προς νοτον

ויהי הגורל למטה בני יהודה למשפחתם אל גבול אדום מדבר צן נגבה מקצה תימן

Notes: G = H. The asterisk was added *secunda manus*. It is used correctly. The *omega* is added above the line, clarifying that the case is the genitive, not the accusative.

Joshua 15:5

και τα ορια απο ανατολων ÷ πασα η θαλασσα η αλυκη εως *μερους του
ιορδανου και τα ορια αυτων επι βορραν ÷ και απο της λοφιας της θαλασσης και
απο του μερους του ιορδανου

וגבול קדמה ים המלח עד קצה הירדן וגבול לפאת צפונה מלשון הים מקצה הירדן

Notes: G = H.

Joshua 15:7

και προσαναβαινει τα ορια επι το τεταρτον της φαραγγος αχωρ ~~✱~~ και κατα βορραν
καταβαινει επι γαλααλ η εστιν απεναντι της προσβασεως αδδαμειμ η εστιν κατα
νοτον τον τη φαραγγι και διεκβαλει ~~✱~~ το οριον ~~✓~~ επι το υδωρ πηγης ηλιου και
εσται η διεξοδος αυτου πηγη ρωγηλ

ועלה הגבול דברה מעמק עכור וצפונה פנה אל הגלגל אשר נכח למעלה אדמים אשר מגב לנחל
ועבר הגבול אל מי עין שמש והיו תצאתיו אל עין רגל

Notes: G = H. The word αχωρ was originally *sub asterico*, but a corrector crossed out the asterisk.

Joshua 15:8

και αναβαινει τα ορια εις φαραγγα ~~✱~~ υιου ~~✓~~ εννομ επι νωτου του ιεβους απο νοτου
αυτη εστιν ε̅λ̅μ και διεκβαλλει τα ορια επι κορυφην ορους η εστιν κατα προσωπον
φαραγγος εννομ προς θαλασση η εστιν εκ μερους γης ραφαιμ επι βορραν

ועלה הגבול גי בן הנם אל כתף היבוסי מגב היא ירושלם ועלה הגבול אל ראש ההר אשר על פני גי
הנם ימה אשר בקצה עמק רפאים צפנה

Notes: G = H. The asterisk was added *secunda manus*.

Joshua 15:9

και διεκβαλλει το οριον απο κορυφης του ορους επι πηγην υδατος ναφθω και
διεκβαλλει ~~✱~~ ε̅πι̅ κ̅ω̅μ̅α̅ς̅ ~~✓~~ ορους εφρων και αξι το οριον εις βααλ αυτη εστιν πολις
ιαρειμ

ותאר הגבול מראש ההר אל מעין מי נפתוח ויצא אל ערי הר עפרון ותאר הגבול בעלה היא קרית
יערים

Notes: G = H.

Joshua 15:10

και περιελυσεται οριον απο βααλ επι θαλασσαν ~~✱~~ και παρελυσεται εις ορος
σηειρ και παρελυσεται επι νωτου πολιν ιαρειμ απο βορρα αυτη εστιν χασλων και

καταβησεται επι πολιν ηλιου

ונסב הגבול מבעלה ימה אל הר שעיר ועבר אל כתף הר יערים מצפונה היא כסלון וירד בית שמש ועבר תמנה

Notes: The Greek clause και παρελευσεται εις ορος is not formally equivalent to the Hebrew of the MT. The Hebrew *Vorlage* has no elements corresponding to the Greek words και παρελευσεται. The prepositional phrase εις ορος is formally equivalent to the Hebrew prepositional phrase אל הר.

Joshua 15:14

και εξωλεθρευσεν εκειθε χαλεβ ÷ υς̄ ιεφοννη τους γ̄ υιους ενακ τον σουσι και τον αχειμα και τον θολμαι ✱ γεννηματα του ενακ ✓

וירש משם כלב את שלושה בני הענק את ששי ואת אחימן ואת תלמי ילדי הענק

Notes: G = H.

Joshua 15:20

αυτη η κληρονομια υιων ιουδα ✱ κατα δημους αυτων ✓

זאת נחלת מטה בני יהודה למשפחתם

Notes: G = H.

Joshua 15:25

και αι πολεις εσρωμ αυτη ✱ εστιν ✓ ασωρ

וחצור חדתה וקריות חצרון היא חצור

Notes: G = H. This asterisk demonstrates that it was possible to understand the third person Hebrew personal pronoun as a copula by the time of the manuscript's transcription.

Joshua 15:63

και ο ιεβουσαιος κατωκει εν ιλμ και ουκ εδυνασθησαν οι υιοι ιουδα απολεσαι αυτους και κατωκησεν ο ιεβουσαιος ✱ μετα των υιων ιουδα ✓ εν ιημ εως της ημερας ταυτης

ואת היבוסי יושבי ירושלם לא יוכלו בני יהודה להורישם וישב היבוסי את בני יהודה בירושלם עד

היום הזה

Notes: G = H.

Joshua 16

Joshua 16:1

και εγενετο ορια υιων ιωσηφ απο του ιορδανου του κατα ιεριχω ✠ απο υδατος του κατα ιεριχω ✓ απο ανατολων την ερημον και αναβησεται απο ιεριχω εις την ορινην εις βαιθηλ

ויצא הגורל לבני יוסף מירדן יריחו למי יריחו מזרחה המדבר עלה מיריחו בהר בית אל

Notes: The Greek phrase απο υδατος του κατα ιεριχω is not formally equivalent to the Hebrew phrase למי יריחו. The reading matches styles with the original Greek translation of the verse, which is also not formally equivalent.

Joshua 16:3

και διελευσεται επι την θαλασσαν επι τα ορια του ιεφλητει εως των οριων βαιθωρων της κατω ✠ και εως γαζερ ✓ και εσται η διεξοδος αυτων επι την θαλασσαν

וירד ימה אל גבול היפלטִי עד גבול בית חורן תחתון ועד גזר והיו תצאתו ימה

Notes: G = H.

Joshua 16:6

και διελευσεται τα ορια επι την θαλασσαν εις μαχωθ απο βορρα και παρελευσεται ✠ το οριον ✓ επ ανατολας εις θηναθ σηλω και παρελευσεται αυτο απο ανατολων εις ιενωχα

ויצא הגבול הימה המכמתת מצפון ונסב הגבול מזרחה תאנת שלה ועבר אותו ממזרח ינוחה

Notes: G = H.

Joshua 16:7

✠ και καταβησεται απο ιενωχα ✓ και εις αταρωθ ÷ και αι κωμαι αυτων ✓ και ÷ εις ✓ ναραθ και ελευσεται επι ιεριχω και διεκβαλλει επι τον ιορδανην

וירד מינוחה עטרות ונערתה ופגע ביריחו ויצא הירדן

Notes: G = H.

Joshua 17

Joshua 17:1

και εγενετο τα ορια φυλης μανασση οτι ουτος πρωτοτοκος τω ιωσηφ τω μαχειρ
πρωτοτοκω μανασση π̄ρι γαλααδ ην ⌘ αυτος ✓ γαρ ανηρ πολεμιστης εν τη
γαλααδιτιδι και εν τη βασανιτιδι

ויהי הגורל למטה מנשה כי הוא בכור יוסף למכיר בכור מנשה אבי הגלעד כי הוא היה איש מלחמה
ויהי לו הגלעד והבשן

Notes: G = H.

Joshua 17:2

και εγενηθη τοις υιοις μανασση τοις λοιποις κατα δημους αυτων τοις υιοις αβιαζερ
και τοις υιοις ελεκ και τοις υιοις εσριηλ και τοις υιοις σεχεμ και τοις υιοις σεφερ και
τοις υιοις εμιλ ουτοι ✓ ⌘ υιοι μανασση ῡ ιωσηφ οι ✓ αρσενες κατα δημους αυτων

ויהי לבני מנשה הנותרים למשפחתם לבני אביעזר ולבני חלק ולבני אשריאל ולבני שכם ולבני חפר
ולבני שמידע אלה בני מנשה בן יוסף הזכרים למשפחתם

Notes: G = H.

Joshua 17:3

και τω σαλφαδ υιω εφερ ⌘ υιοι γαλααδ ῡ μαχειρ ῡ μανασση ✓ ουκ ησαν αυτω
υιοι αλλ η θυγατραις και ταυτα τα ονοματα των θυγατερων σαλφαδ αδμααλα και
νουα και εγλα και μελχα και θερσα

ולצלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה לא היו לו בנים כי אם בנות ואלה שמות בנותיו מחלה
ונעה חגלה מלכה ותרצה

Notes: G = H.

Joshua 17:4

και εστησαν εναντιον ελεαζαρ του ιερεως και εναντιον ῑῡ ῡῡ ναυη και εναντιον των
αρχοντων λεγουσαι ο θ̄ς ενετειλατο δια χειρος μωση δουναι ημιν κληρονομια εν
μεσω των αδελφων ημων και εδοθη αυταις ⌘ κληρονομια ✓ δια προσταγματος κ̄ῡ
κληρος εν τοις αδελφοις του π̄ρ̄ς αυτων

ותקרבנה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן נון ולפני הנשיאים לאמר יהוה צוה את משה לתת לנו נחלה בתוך אחינו ויתן להם אל פי יהוה נחלה בתוך אחי אביהן

Notes: The asterisk here is employed incorrectly since there is no corresponding element in the Hebrew *Vorlage*.

Joshua 17:8-9

τω μανασση εσται * η γη θαφθωθ ε̅ επι των οριων μανασση * τοις υιοις εφραιμ (9) και καταβησεται τα ορια ε̅ επι φαραγγα κανε επι νοτον κατα φαραγγα Ιαιρι η τερεμινθος την εφραιμ ανα μεσον πολεως μανασση επι βορραν εις τον χειμαρρουν και εσται η διεξοδος αυτου θαλασσα

למנשה היתה ארץ תפוח ותפוח אל גבול מנשה לבני אפרים וירד הגבול נחל קנה נגבה לנחל ערים האלה לאפרים בתוך ערי מנשה וגבול מנשה מצפון לנחל ויהי תצאתיו הימה

Notes: G = H.

Joshua 17:11

και εσται μανασση εν ισαχαρ και εν ασηρ βαιθσαν και αι κωμαι αυτων * και ιεβλααμ και θυγατερες αυτης ε̅ και τους κατοικουντας δωρ και τας κωμας αυτης * και τους κατοικουντας δωρ και τας κωμας αυτης και τους κατοικουντας θααναχ και τας κωμας αυτης ε̅ και τους κατοικουντας μαγεδδω και τας κωμας αυτης και το τριτον της νοφθ ÷ και τας κωμας αυτης ε̅

ויהי למנשה ביששכר ובאשר בית שאן ובנותיה ויבלעם ובנותיה ואת ישבי דאר ובנותיה וישבי עין דר ובנותיה וישבי תענד ובנותיה וישבי מגדו ובנותיה שלשת הנפת

Notes: G = H. The asterisks for the first reading (a medial asterisk initiates the reading; a marginal asterisk continues the reading) are both later insertions and smaller than other asterisks on the same page.

Joshua 17:15

και ειπεν αυτοις ις̅ ει λαος πολυς ει συ αναβηθι εις τον δρυμον και εκκαθαρον σεαυτω * εκει εν τη γη τους φερεζαιους και τους ραφαιν ε̅ ει στενοχωρι σε το ορος ε̅ ÷ εφραιμ ε̅

ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים כי אין לך הר אפרים

Notes: G = H.

Joshua 17:16

και ειπαν οι υιοι ιωσηφ ουκ αρκεσει ημιν το ορος ÷ το εφραιμ √ και ιππος επιλεκτος και σιδηρος ✕ παντι √ τω χαναναιω τω κατοικουντι ✕ εν τη γη εν εμοι √ εν βαιθσαν και εν ταις κωμαις αυτης ✕ και √ εν τη κοιλαδι ιεζραελ

ויאמרו בני יוסף לא ימצא לנו ההר ורכב ברזל בכל הכנעני הישב בארץ העמק לאשר בבית שאן ובנותיה ולאשר בעמק יזרעאל

Notes: The asterisk preceding παντι was added *secunda manus*. The word παντι is formally equivalent to the Hebrew phrase בְּכָל. The Hebrew preposition is translated by the Greek dative case. The phrase εν εμοι does not have any corresponding element in the Hebrew text. The Greek conjunction και is formally equivalent to the Hebrew conjunction *waw*.

Joshua 17:18

ο γαρ δρυμος εσται σοι οτι δρυμος εστιν και εκκαθαριεις αυτην και εσται σοι ✕ η εξοδια αυτου √ οταν εξολεθρευσης τον χαναναιον οτι ιππος επιλεκτος εστιν αυτω ✕ οτι ισχυρος εστιν √ ÷ συ γαρ επερισχυεις αυτον √

כי הר יהיה לך כי יער הוא ובראתו והיה לך תצאתיו כי תוריש את הכנעני כי רכב ברזל לו כי חזק הוא

Notes: G = H.

Joshua 18

Joshua 18:2

και κατελειφθησαν οι υιοι ιηλ οι ου κατεκληρονομησαν ✕ την κληρονομιαν αυτου √ ζ φυλαι

ויותרו בבני ישראל אשר לא חלקו את נחלתם שבעה שבטים

Notes: G = H.

Joshua 18:3

και ειπεν ις τοις υιοις ιηλ εως τινος ✕ υμεις εκλυθησεσθαι ✕ εισελθειν κληρονομησαι την γην ην εδωκεν ημιν κς ο θς των πατερων ημων

ויאמר יהושע אל בני ישראל עד אנה אתם מתרפים לבוא לרשת את הארץ אשר נתן לכם יהוה אלהי

אבותיכם

Notes: G = H.

Joshua 18:4

δοτε εξ υμων γ̄ ανδρας εκ φυλης * και αποστελω αυτους √ και ανασταντες
διελθετωσαν την γην και διαγραψατωσαν αυτην * εναντιον εμου √ καθα δεησει
διελειν αυτην και ηλθον προς αυτον

הבו לכם שלשה אנשים לשבט ואשלחם ויקמו ויתהלכו בארץ ויכתבו אותה לפי נחלתם ויבאו אלי

Notes: G = H.

Joshua 18:5

και διειλεν αυτοις ζ̄ μεριδας ιουδας στησεται οριον απο νοτου αυτοις και οι υιοι
ιωσηφ στησονται * επι το οριον √ αυτων απο βορρα

והתחלקו אתה לשבעה חלקים יהודה יעמד על גבולו מגב ובית יוסף יעמדו על גבולם מצפון

Notes: The asterisk was added *secunda manus* above the line of text. It is used correctly. The Greek phrase επι το οριον is formally equivalent to the Hebrew phrase על גבולם. This reading poses an interesting problem because it closes prior to the possessive pronoun αυτων. If the reading closes correctly, then αυτων was original to the Greek text without anything to modify. Since the signs were later additions here it is possible that the *metobelus* was placed in the wrong position.

Joshua 18:6

υμεις δε μερισαται την γην ζ̄ μεριδας και ενεγκατε προς με ωδε και εξοισω υμιν
κληρον * ωδε √ εναντι κ̄υ του θ̄υ ημων

ואתם תכתבו את הארץ שבעה חלקים והבאתם אלי הנח ויריתי לכם גורל פה לפני יהוה אלהינו

Notes: G = H.

Joshua 18:8

και ανασταντες οι ανδρες επορευθησαν √ και ενετειλατο ις̄ τοις ÷ ανδρασιν √ τοις
πορευομενοις χωροβατησαι την γην λεγων * διελθετε και √ πορευθητε την γην και
χωροβατησατε αυτην και παραγενηθηται προς με και ωδε εξοισω υμιν κληρον
εναντιον κ̄υ εν σηλω

ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את ההלכים לכתב את הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אותה ושובו אלי ופה אשליך לכם גורל לפני יהוה בשלה

Notes: G = H.

Joshua 18:9

και επορευθησαν ✱ οι ανδρες και διηλθον εν την γην (sic) και εχωροβατησαν αυτην ÷ και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην ✓ κατα πολεις αυτης ζ̄ μεριδας εις βιβλιον και ηνεγκαν προς ιβ̄ ✱ εις την παρεμβολην εν σηλω ✓

וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה ויחלקו חלקים על ספר ויבאו אל יהושע אל המחנה שלה

Notes: G = H. The first asterisk was added *secunda manus*. It was placed correctly. The highlighted asterisk contains a reading that covers parts of two clauses. The Greek prepositional phrase εν την γην is a grammatical solecism.

Joshua 18:10

και ενεβαλεν αυτοις ις κληρον εν σηλω εναντι κβ̄ ✱ και εμερισεν ις̄ εκει την γην τοις υιοις ιηλ̄ ✓ κατα μερισμους αυτων ✓

וישלך להם יהושע גורל בשלה לפני יהוה ויחלק שם יהושע את הארץ לבני ישראל כמחלקתם

Notes: G = H.

Joshua 18:15

και μερος το προς νοτον απο μερους कारιαθβααλ και διελευσεται ορια εις γασιν ✱ και εξελευσεται ✓ επι πηγην υδατος ναφθω

ופאת נגבה מקצה קרית יערים ויצא הגבול ימה ויצא אל מעין מי נפתוח

Notes: G = H. The asterisk was added *secunda manus*. It is placed correctly.

Joshua 18:17

✱ και διεκβαλει απο βορραν ✓ και διελευσεται επι πηγην σαμες και παρελευσεται επι γαλειλωθ η εστιν απεναντι προς αναβασιν εδωμειμ και κατεβησεται επι λιθον βααν υιων ρουβην

ותאר מצפון ויצא עין שמש ויצא אל גלילות אשר נכח מעלה אדמים וירד אבן בהן בן ראובן

Notes: G = H.

Joshua 18:18-19

και διελευσεται κατα νωτου βαιθαρα απο βορρα και καταβησεται επι ✠ αραβα (19) και παρελευσεται επι ✓ τα ορια επι νωτον βηθαγλα απο βορρα και εσται η διεξοδος των οριων επι λοφιαν της θαλασσης των αλων απο βορρα εις μερος του ιορδανου απο νοτου ταυτα τα ορια εστιν απο νοτου

ועבר אל כתף מול הערבה צפונה וירד הערבחה
ועבר הגבול אל כתף בית חגלה צפונה והיה תצאותיו הגבול אל לשון ים המלח צפונה אל קצה הירדן
נגבה זה גבול נגב

Notes: In 18:18, G = H. The Greek clause και παρελευσεται επι is not formally equivalent to the Hebrew of the MT. The Greek clause και παρελευσεται is formally equivalent to the Hebrew clause וְעָבַר, but the Greek preposition επι has no corresponding element in the Hebrew text.

Joshua 19

Joshua 19:1

και εξηλθεν ο κληρος ο δευτερος τω συμεων ✠ τη φυλη ✓ υιων συμεων ✠ κατα δημους αυτων ✓ και εγενηθη η κληρονομια αυτων ανα μεσον κληρων υιων ιουδα

ויצא הגורל השני לשמעון למטה בני שמעון למשפחותם ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה

Notes: G = H. Both asterisks are written *secunda manus*.

Joshua 19:2

και εγενηθη ✠ αυτοις ✓ ο κληρος αυτων βηρσαβεε και σαβεκ και μωλαδαν

ויהי להם בנחלתם באר שבע ושבע ומולדה

Notes: G = H.

Joshua 19:8

✠ και πασαι αι επαυλεις ✓ αι περικυκλω των πολεων τουτων εως βαελεθβηρραμωθ ÷ πορευομενων ιαμεθ ✓ κατα νοτον αυτη η κληρονομια φυλης υιων συμεων κατα δημους αυτων

וכל החצרים אשר סביבות הערים האלה עד בעלת באר ראמת נגב זאת נחלת מטה בני שמעון

למשפחתם

Notes: G = H. The asterisk before και πασαι αι επαυλεις is an addition *secunda manus*. It is used correctly.

Joshua 19:11

✱ και προσαναβαινει τα ορια αυτων η θαλασσα και μαραλα και συναξει επι
δαβασθε ✱ και απαντησει ↙ εις την φαραγγαν η εστιν κατα προσωπον ιεκναμ

ועלה גבולם לימה ומרעלה ופגע בדבשת ופגע אל הנחל אשר על פני יקנעם

Notes: G = H.

Joshua 19:15

και κοτταθ και νααλωθ και σεμρων και ιεδαλα και βηθλεεμ ✱ πολεις ιβ̄ ↙

וקטת ונהלל ושמרון וידאלה ובית לחם ערים שתים עשרה וחצריהן

Notes: G = H.

Joshua 19:17

και τω ισσαχαρ εξηλθεν κληρος ο τεταρτος ✱ τοις υιοις ισσαχαρ κατα συγγενιας
αυτων ↙

ליששכר יצא הגורל הרביעי לבני יששכר למשפחותם

Notes: G = H.

Joshua 19:22

και συναψει τα ορια επι θαβωρ και επι σασειμα κατα θαλασσαν και βηθσαμς και
εσται η διεξοδος των οριων αυτων ο ιορδανης ✱ πολεις ζ̄ και ῑ και αι κωμαι αυτων
↙

ופגע הגבול בתבור ושחצומה ובית שמש והיו תצאות גבולם הירדן ערים שש עשרה וחצריהן

Notes: G = H. The initial asterisk (medial) was added *secunda manus* above the line. The addition is correct.

Summary

The foregoing survey highlights some important facts about Joshua in G. The base Greek translation on which Origen performed his work did not exhibit the same formal equivalence to the putative Hebrew *Vorlage* as the Pentateuch. Despite the lack of correspondence to the putative Hebrew *Vorlage*, it would be incorrect to conclude that the original translation derived from a different Hebrew *Vorlage*. The original translator sought to conform the translation more closely to the Greek idiom than the Hebrew. For example, he consistently did not translate יָרָא and its different forms (10:12; 13:15, 22, 23; 15:1, 8, 63; 17:2, 3; 19:17). The original Greek translation was generally abbreviated relative to the Hebrew *Vorlage* (e.g., 10:2, 15, 43; 11:14; 13:33; 14:3; 17:11; 18:10). As a result, Origen had to insert entire verses to align the translation with the Hebrew text.

Joshua shows significant editorial activity. The asterisk tradition is preserved moderately well *prima manus*, but later editorial activity was required to align the manuscript more fully with Origen's intentions. The manuscript contains many asterisks added *secunda manus* (10:37, 40; 11:10, 12; 12:2; 13:16, 17; 15:1, 8; 17:11, 16; 18:4, 5, 9, 15; 19:1, 8, 22). Joshua 15:7 was corrected *secunda manus* from an *obelus* to an asterisk. Despite the editorial work, four errors remain in the text (11:6, 14; 12:5; 17:4). These errors and corrections demonstrate the general sloppiness of *librarius secundus* already demonstrated in Numbers. The remaining errors demonstrate that the editorial process was left incomplete when G was published.

With the background of the original translation's Hebrew and the preservation of the asterisk tradition, one may examine Origen's work more closely. The asterisks in Joshua in G add readings formally equivalent to a Hebrew text similar to the present MT. Exceptions to this rule are found in 14:9; 15:10; 16:1; 17:16; 18:18–19. The goal of formal equivalence is more pronounced in Joshua than

in the Pentateuch. Likely this is due to the original translation's lack of formal equivalence: since the original translation did not correspond closely to the putative Hebrew *Vorlage*, Origen overcompensated with some of the asterisked readings. The manuscript consistently preserves an asterisked Greek article corresponding to the Hebrew direct object marker (10:4, 40, 41; 11:10, 13, 16 [2x], 23). This phenomenon is rare in the Pentateuch. Occasionally, the freedom of the surrounding translation creates a context in which the asterisked readings, being formally equivalent to the Hebrew *Vorlage*, are awkward in the Greek translation (13:14; 14:10).

Judges

G does not preserve much of Judges; therefore, the asterisk tradition is not as rich as it otherwise might be. Judges preserves 46 occurrences of the asterisk. This data set is small, but given the relative paucity of text preserved, it is a higher rate of preservation than Leviticus.

Judges preserves the asterisk tradition accurately. We find one clear error in 9:54. Judges 18:15 and 20:32 have questionable readings that will be examined below. The remainder of the asterisks function according to Origen's intentions. We do not find evidence of correction *secunda manus* in Judges as we find in the other books.

The majority of the asterisks are not included in Rahlfs' edition. We find four exceptions (20:32, 36, 38, 44). The remaining readings need to be incorporated into future critical editions.

Judges 9

Judges 9:54

[...]του και ειπεν αυτω σπασαι την μαχαιραν σου και θανατωσον με μηποτε ειπωσιν
✱ οτι ✓ γυνη απεκτεινεν αυτον. και εξεκεντησεν αυτον το παιδαριον αυτου και
απεθανεν ÷ [...]μελεχ ✓

ויקרא מהרה אל הנער נשא כליו ויאמר לו שלף חרבך ומותתני פן יאמרו לי אשה הרגתהו וידקרהו נערו וימת

Notes: The asterisked reading does not correspond to any element in the Hebrew *Vorlage*; therefore it is used in error.

Judges 10

Judges 10:6

και προσεθεντο οι υιοι ιηλ ποιησαι το πονηρον εναντι κ̄ω και ελατρευσαν συν ταις βααλειμ και ✠ συν ταις ασταρωθ ✠ και συν τοις[...]

ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את יהוה ולא עבדוהו

Notes: G = H. The following phrase is in the dative because it is the object of ελατρευσαν. The Greek phrase και συν τοις is incomplete because the page ends and the subsequent pages have been lost. The intended Hebrew *Vorlage* is ואת אלהים. The use of σύν to translate the Hebrew direct object marker is characteristic of Aquila.

Judges 15

Judges 15:8

και επαταξεν αυτους ✠ κνημην επι μηρον πληγην μεγαλην και εκατεβη και κατωκει παρα τω χειμαρρω εν τω σπηλεω ηταμ

ויד אותם שוק על ירך מכה גדולה וירד וישב בסעיף סלע עיטם

Notes: G = H.

Judges 15:10

και ειπαν ÷ αυτοις πας ανηρ ιουδα ινα τι ανεβητε εφ ημας και ειπαν ÷ οι αλλοφυλοι ÷ δησαι τον σαμψων ✠ ανεβημεν και ποιησε αυτω ον τροπον εποιησεν ημιν

ויאמרו איש יהודה למה עליכם עלינו ויאמרו לאסור את שמשון עלינו לעשות לו כאשר עשה לנו

Notes: G = H.

Judges 16

Judges 16:1

και επορευθη σαμψων ÷ εκειθεν ✓ ✠ εις γαζαν ✓ και ειδεν εκι γυναικα πορνην και εισηλθεν προς αυτην

וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה ויבא אליה

Notes: G = H.

Judges 16:9

και το ενεδρον ÷ αυτου ✓ εκαθητο αυτον εν τω ταμειω και ειπεν προς αυτον αλλοφυλοι επι σε σαμψων και διερρηξεν τας επτα νευρας ον τροπον διασπατε κλωσμα του αποτιναγματος εν τω οσφρανθηται ✠ αυτο ✓ πυρος ✓ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου ✓

והארב ישב לה בחדר ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון וינתק את היתרים כאשר ינתק פתיל הנערת בהריחו אש ולא נודע כחו

Notes: G = H.

Judges 16:14

και ειπεν προς αυτον οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και εξηγερθη εκ του υπνου αυτου και εξεσπασεν ✠ συν ✓ τους πασσαλους συν τω υφασματι ÷ εκ του τοιχου ✓ και ✠ συν ✓ το διασμα ÷ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου ✓

ותתקע ביתד ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון וייקץ משנתו ויסע את היתד הארג ואת המסכת

Notes: G = H. The use of σύν to translate the Hebrew direct object marker is characteristic of Aquila.

Judges 17

Judges 17:3

και απεδωκεν τους χιλιους και εκατον ✠ αργυρους ✓ τη μητρι αυτου και ειπεν η μητηρ αυτου αγιαστω ηγιασα ✠ συν ✓ το αργυριον τω κω εκ της χειρος μου κατα μονας του ποιησαι γλυπτον και χωνευτον και νυν επιστρεψω αυτο σοι

וישב את אלה ומאה הכסף לאמו ותאמר אמו הקדש הקדשת את הכסף ליהוה מידי לבני לעשות פסל ומסכה ועתה אשיבנו לך

Notes: G = H.

Judges 18

Judges 18:2

και εξαπεστιλαν οι υιοι δαν εκ των συγγενιων αυτων πεντε ανδρας απο μερους αυτων ✠ ανδρας ✓ υιους δυναμεως εκ σαραα και εσθαολ του κατασκευασθαι ✠ συν ✓ την γην και εξιχνιασαι αυτην και ειπαν προς αυτους πορευεσθαι και εξεραυνησατε ✠ συν ✓ την γην και παρεγενοντο εις ορος εφραιμ εως οικου μειχα και κατεπαυσεν εκει ✓

וישלחו בני דן ממשפחתם חמשה אנשים מקצותם אנשים בני חיל מצרעה ומאשתאל לרגל את הארץ ולחקרה ויאמרו אלהם לכו חקרו את הארץ ויבאו הר אפרים עד בית מיכה וילינו שם

Notes: G = H.

Judges 18:7

και επορευθησαν οι πεντε ανδρες και παρεγενοντο εις λαισα και ειδον ✠ συν ✓ τον λαον τον εν αυτη κατοικουντα εν ελπιδι κατα την συγκρισιν των σιδωνιων ησυχαζοντας εν ελπιδι και μη δυναμενους λαλησαι ρημα ✠ εν τη γη κληρονομος ✓ θησαυρου ✓ οτι μακραν εισιν απο σιδωνος και λογος ουκ ην αυτοις μετα συριας

וילכו חמשת האנשים ויבאו לישה ויראו את העם אשר בקרבה יושבת לבטח כמשפט צדנים שקט ובטח ואין מכלים דבר בארץ יורש עצר ורחקים המה מצדנים ודבר אין להם עם אדם

Notes: G = H.

Judges 18:9

και ειπεν αναστηται και αναβωμεν επ αυτους ÷ οτι εισηλθαμεν και ενπεριεπατησαμεν εν τη γη εως εις λαον σεκα ειδομεν τον λαον τον κατοικουντα εν αυτη εν ελπιδι κατα το συκριματων σιδωνιων και μακραν απεχοντες εκ σιδωνος και λογος ουκ ην αυτοις μετα συριας αλλα αναστηται και αναβωμεν επ αυτους ✓ οτι ευρηκαμεν ✠ συν ✓ την γην και ιδου αγαθη σφοδρα και υμεις σιωπατε μη σκηνησητε του πορευθηναι του εισελθειν του κατακληρονομησαι ✠ συν ✓ την γην

ויאמרו קומה ונעלה עליהם כי ראינו את הארץ והנה טובה מאד ואתם מחשים אל תעצלו ללכת לבא לרשת את הארץ

Notes: G = H.

Judges 18:10

ηνικα αν εισελθητε ηξετε προς λαον πεποιθοτα και η γη ευρυχωρος οτι ✠ χερσιν ✓ παρεδωκεν αυτην ο θς εν χειρι υμων τοπος ου ουκ εστιν εκει υστερημα παντος ρηματος οσα εν τη γη

כבאכם תבאו אל עם בטח והארץ רחבת ידים כי נתנה אלהים בידכם מקום אשר אין שם מחסור כל דבר אשר בארץ

Notes: G = H.

Judges 18:11

και απηραν ✠ εκειθεν ✓ εκ συγγενιας του δαν εκ σαραα και εσθαολ εξακοσιοι ανδρες περιεζωσμενοι σκευη πολεμικα ✓

ויסעו משם ממשפחת הדני מצרעה ומאשתאל שש מאות איש חגור כלי מלחמה

Notes: G = H.

Judges 18:14

και απεκριθησαν οι πεντε ανδρες οι πορευομενοι κατασκεψασθαι την γην ✠ λαισα ✓ και ειπαν προς τους αδελφους αυτων ει οιδατε οτι ✠ εστιν ✓ εν τοις οικοις τουτοις εφουδ και θεραφειμ και γλυπτον και χωνευτον και νυν γνωτε τι ποιησετε

ויענו חמשת האנשים ההלכים לרגל את הארץ ליש ויאמרו אל אחיהם הידעתם כי יש בבתים האלה אפוד ותרפים ופסל ומסכה ועתה דעו מה תעשו

Notes: G = H.

Judges 18:15

και εξεκλιναν εκει και εισηλθοσαν εις τον οικον του παιδαριου του λευειτου εις τον οικον μιχα ✠ και ησπασαντο αυτον ✠ εις ιρηνην ✓

ויסורו שמה ויבאו אל בית הנער הלוי בית מיכה וישאלו לו לשלום

Notes: G = H. The asterisks are repeated even though the readings are consecutive. The asterisked translation preserves an occurrence of itacism. The ι stands in for the diphthong ει.

Judges 18:16

και οι εξακοσιοι ανδρες περιεζωσμενοι σκευη πολεμικα ✠ αυτων ✓ εστηλωμενοι παρα την θυραν του ποιλωνος οι εκ των υιων δαν

וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ חֲגוּרִים כְּלִי מִלְחָמָתָם נִצְבִים פֶּתַח הַשַּׁעַר אֲשֶׁר מִבְּנֵי דָן

Notes: G = H.

Judges 19

Judges 19:29

και εισηλθεν εις ÷τον ✓ οικον αυτου και ελαβεν ✠ συν ✓ την μαχαιραν και επελαβετο της παλλακης αυτου και εμελισεν αυτην κατα τα οστα αυτης εις δωδεκα μεριδας και εξαπεστιλεν ÷αυτα ✓ εις πασας τας φυλας ιηλ

וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמֶּאֱכָלֶת וַיִּחַק בְּפִילְגָשׁוֹ וַיִּנְתַּח לְעִצְמֵיהָ לְשָׁנָיִם עֶשֶׂר נִתְחָה וַיִּשְׁלַח בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל

Notes: G = H.

Judges 20

Judges 20:5

και ανεστησαν επ εμε οι ανδρες οι παρα της γαβαα και περιεκυκλωσαν επε ✠ συν ✓ την οικιαν νυκτος και εμε ηθελησαν αποκτιναι και την παλλακιην μου εταπινωσαν ÷ και ενεπεξαν αυτη και απεθανεν

וַיִּקְמוּ עָלַי בְּעָלֵי הַגְּבֵעָה וַיִּסְבוּ עָלַי אֶת הַבַּיִת לַיְלָה אוֹתִי דָמוֹ לְהָרֵג וְאֵת פִּילְגָשִׁי עִנּוּ וַתִּמָּת

Notes: G = H.

Judges 20:7

ιδου παντες υμεις υιοι ιηλ δοτε εαυτοις λογον και βουλην ✠ ωδε ✓

הִנֵּה כָלְכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָבּוּ לָכֶם דְּבַר וְעֵצָה הֲלֵם

Notes: G = H.

Judges 20:10

και λημψομεθα δεκα ανδρας τοις εκατον ✠ ταις πασαις φυλαις ιηλ ✓ και εκατον

τοὺς χίλιους ✓ και χίλιους τοὺς μυριοὺς λαβεῖν ἐπισιτισμὸν τῷ λαῷ ἐπιτελεσε τοὺς εἰσπορευομένοις τὴν γαββα τοῦ βενιαμὶν κατὰ πᾶσαν τὴν ἀφροσυνὴν ἣν ἐποίησαν ἐν ἡ̄λ

ולקחנו עשרה אנשים למאה לכל שבטי ישראל ומאה לאלף ואלף לרבבה לקחת צדה לעם לעשות לבואם לגבע בנימן ככל הנבלה אשר עשה בישראל

Notes: G = H.

Judges 20:13

και νυν δοτε ✘: συν ✓ τοὺς ἀνδρας τοὺς ἀσεβῆς τοὺς ἐν γαββα ÷ τοὺς υἱοὺς βελιαμ ✓ και θανατωσομεν αὐτοὺς και ἐξαρουμεν κακίαν ἐξ ἡ̄λ και οὐκ ἠθελησαν οἱ υἱοὶ βενιαμὶν εἰσακουσαι τῆς φωνῆς τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν τῶν υἱῶν ἡ̄λ

ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם ונבערה רעה מישראל ולא אבו כ בנימן לשמע בקול אחיהם בני ישראל

Notes: G = H.

Judges 20:15

και ἐπεσκεπησαν οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ τῶν πολεῶν πεντε και εικοσι χιλιάδες ἀνδρῶν σπῶμενων ρομφαίαν χωρὶς τῶν κατοικούντων τὴν γαββα ÷ οὗτοι ✓ ἐπεσκεπησαν ἐπτακοσιοὶ ἀνδρες ÷ νεανισκοὶ ✘: ἐκλεκτοὶ ἐκ παντοῦ τοῦ λαοῦ τούτου ἐπτακοσιοὶ ἀνδρες ✓ ἐκλεκτοὶ

ויתפקדו בני בנימן ביום ההוא מהערים עשרים וששה אלף איש שלף חרב לבד מישבי הגבעה התפקדו שבע מאות איש בחור

Notes: This asterisk is placed incorrectly. It should be an *obelus*. The Greek phrase ἐκλεκτοὶ ἐκ παντοῦ τοῦ λαοῦ τούτου ἐπτακοσιοὶ ἀνδρες has no corresponding elements in the Hebrew of the MT.

Judges 20:18

και ἀνεστησαν και ἀνεβησαν εἰς βαιθηλ και ἐπηρωτησαν ἐν τῷ θ̄ω και εἶπαν οἱ υἱοὶ ἡ̄λ τις ἀναβησεται ἡμῖν ἀφηγουμενος πολεμησαὶ μετὰ ✘: υἱῶν ✓ βενιαμὶν και εἶπεν κ̄ς ἰουδας ἀναβησεται ἀφηγουμενος

ויקמו ויעלו בית אל וישאלו באלהים ויאמרו בני ישראל מי יעלה לנו בתחלה למלחמה עם בני בנימן ויאמר יהודה בתחלה

Notes: G = H.

Judges 20:22

και ενισχυσαν ‡ ο λαος ✓ ανηρ יְהִל και προσεθεντο παραταξασθαι πολεμον εν τω τοπω ω παρεταξαντο εκει εν τη ημερα τη πρωτη ✓

ויתחזק העם איש ישראל ויספו לערך מלחמה במקום אשר ערכו שם ביום הראשון

Notes: G = H.

Judges 20:23

και ανεβησαν οι υιοι יְהִל και εκλαυσαν ενωπιον κ̄ω εως εσπερας και επηρωτησαν εν κ̄ω λεγοντες ει προσθω προσεγγισε εις πολεμον μετα ‡ υιων ✓ βενιαμειν του αδελφου μου και ειπεν κ̄ς αναβητε προς αυτον ✓

ויעלו בני ישראל ויבכו לפני יהוה עד הערב וישאלו ביהוה לאמר האוסיף לגשת למלחמה עם בני בנימן אחי ויאמר יהוה עלו אליו

Notes: G = H.

Judges 20:24

και προσηλθοσαν οι υιοι יְהִל προς ‡ υιους ✓ βενιαμειν εν τη ημερα τη δευτερα

ויקרבו בני ישראל אל בני בנימן ביום השני

Notes: G = H.

Judges 20:26

και ανεβησαν παντες οι υιοι יְהִל και πας ο λαος και ηλθοσαν ει βαιθηλ και εκλαυσαν ‡ και εκαθισαν εκει ✓ εναντι κ̄ω και ενηστευσαν εν τη ημερα εκεινη ‡ εως εσπερας ✓ και αν...αν ολοκαυτωματα σωτηριου εναντι κ̄ω

ויעלו כל בני ישראל וכל העם ויבאו בית אל ויבכו וישבו שם לפני יהוה ויצומו ביום ההוא עד הערב ויעלו עלות ושלמים לפני יהוה

Notes: G = H.

Judges 20:30

και εταξαν ‡ υιοι ✓ יְהִל προς τον βενιαμειν εν τη ημερα τη τριτη και παρεταξαντο προς γαβαα καθως απαξ και απαξ

ויעלו בני ישראל אל בני בנימן ביום השלישי ויערכו אל הגבעה כפעם בפעם

Notes: G = H.

Judges 20:31

και εξηλθον οι υιοι βενιαμειν εις απαντησιν του λαου και εξιλकुσθησαν εκ της πολεως και ηρξαντο τυπτειν εκ του λαου ✠ τραυματίας ✠ καθως απαξ εν ταις οδοις η εστιν μια αναβαινουσα εις βηθηλ και μεια ÷ αναβενουσα ✠ εις γαβαα εν τω αγρω ωσι τριακοντα ανδρας εν τω τηλ

ויצאו בני בנימן לקראת העם הנתקו מן העיר ויחלו להכות מהעם חללים כפעם בפעם במסלות אשר אחת עלה בית אל ואחת גבעתה בשדה כשלשים איש בישראל

Notes: G = H.

Judges 20:32

και ειπαν οι υιοι βενιαμειν ✠ προ[...]πτουσιν αυτοι ενωπιον ημων καθως εμπροσθεν και οι υιοι ισραηλ ειπαν φυγωμεν και εκσπασωμεν αυτους εκ της πολεως εις τας οδους

ויאמרו בני בנימן נגפים הם לפנינו כבראשנה ובני ישראל אמרו ננוסה ונתקנהו מן העיר אל המסלות

Notes: The asterisked reading cannot be discerned due to *lacunae* in the manuscript.

Judges 20:36

✠ και ✠ ειδον οι υιοι βενιαμιν οτι τετροπωνται και εδωκεν ανηρ τηλ τοπον τω βενιαμειν οτι ηλπισαν επι το ενεδρον ο εταξαν προς την γαβαα

ויראו בני בנימן כי נגפו ויתנו איש ישראל מקום לבנימן כי בטחו אל הארב אשר שמו אל הגבעה

Notes: G = H.

Judges 20:38

και η συνταγη ην ανδρι τηλ ✠ προς το ενεδρον ✠ μαχαιρα του ανενεγκε αυτους πυρσον του καπνου της πολεως

והמועד היה לאיש ישראל עם הארב הרב להעלותם משאת העשן מן העיר

Notes: G = H.

Judges 20:39

και ανεστρεψαν ανηρ $\overline{\iota\eta\lambda}$ εν τω πολεμω και βενιαμειν ηρκαται του τυπτιν τραυματιας εν τω ανδρι $\overline{\iota\eta\lambda}$ ωσι τριακοντα ανδρας οτι ειπαν πλην τροπουμενος τροπουται ✠ αυτος \surd εναντιον ημων καθως ο πολεμος ο εμπροσθεν

ויהפך איש ישראל במלחמה ובנימן החל להכות חללים באיש ישראל כשלשים איש כי אמרו אך נגוף נגף הוא לפנינו כמלחמה הראשנה

Notes: G = H.

Judges 20:44

και επεσαν εκ του βενιαμειν οκτωκαιδεκα χιλιαδες ✠ ανδρων \surd συν πασιν τουτοις ανδρες δυνατοι

ויפלו מבנימן שמנה עשר אלף איש את כל אלה אנשי חיל

Notes: G = H.

Judges 20:45

και εξεκλιναν και εφυγον εις την ερημον προς την πετραν την ρεμμων και εκαλαμησαντο ✠ αυτον \surd εν ταις οδοις πεντε χιλιαδες ανδρων και προσεκολληθησαν οπισω αυτου εως γαδααμ και επαταξαν εξ αυτων διςχιλιους ανδρας

ויפנו וינסו המדברה אל סלע הרמון ויעללהו במסלות חמשת אלפים איש וידביקו אחריו עד גדעם ויכו ממנו אלפים איש

Notes: G = H.

Summary

The preceding survey allows for certain conclusions about the Greek text of Judges and the asterisk tradition in G. Unlike Joshua, the original translation of Judges appears to be formally equivalent to a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. More will be said about the translation quality in the chapter on the *obelus*. Judges was transcribed by *librarius secundus* and, as in Numbers and Joshua, the work is marked by a general carelessness and a prominence of itacism (e.g., 15:10).

Unlike the other books transcribed by *librarius secundus*, Judges preserves the asterisk traditional accurately. There is less evidence of editorial activity to align the manuscript with Origen's intentions. Two errant asterisks remain (9:54; 20:15). Otherwise, the asterisks are used in accordance with Origen's stated purpose.

The asterisked readings provide a glimpse into Origen's Hebrew *Vorlage*. The readings consistently insert Greek readings that are formally equivalent to a Hebrew text similar to the present MT. Frequently, the quest for formal equivalence produces grammatical solecisms in the Greek translation. While Joshua preserves examples of the asterisk translating the Hebrew direct object marker with the Greek article, Judges preserves the Greek preposition *συν* as the translation for the Hebrew direct object marker (10:6 [2x]; 16:14 [2x]; 17:3; 18:2 [2x], 7, 9 [2x]; 19:29; 20:5, 13). This translation pattern shows the influence of Aquila more fully in Judges than it does in any other book in G.

Conclusion

From the foregoing commentary, one must draw conclusions about the use of the asterisk, the putative Hebrew *Vorlagen* of the original translations and of Origen, and corrections to be made in the critical editions of the LXX.

The Use of the Asterisk

The use of the asterisk in G shows a commitment to formal equivalence. One can note, therefore, that when Origen says he was concerned about the textual cacophony before him, he was not concerned about differences in meaning within the Greek traditions and in relation to the Hebrew *Vorlage*. He was also not interested in returning to a pristine *Ur-text* of the LXX. Rather, his concern was with the form of the texts before him. To this end, he was willing to mingle Greek readings *sub asterico* with his model Greek text to better represent the form of his Hebrew *Vorlage*, even if these readings occasionally violated normal Greek idiom.

This trend becomes more pronounced outside the Pentateuch. In Joshua, the asterisk marks superfluous and grammatically incorrect articles to represent the Hebrew direct object marker. In Judges, Aquila's Hebraizing influence is rather pronounced since $\sigma\upsilon\nu$ is often used to mark the Hebrew direct object marker.

Throughout the manuscript, the asterisk is preserved accurately. However, some inaccuracies were noted throughout this chapter, and they must be accounted for. A full accounting cannot happen until the conclusion of this volume since other data must be analyzed first. But, three preliminary observations may help clarify the mis-transmission of some of the signs and the errors within some of the marked material.

First, many of the errors are limited to Numbers, Joshua, and Judges. Errors occur in the other books, but there is a marked qualitative difference between Numbers, Joshua, Judges and the rest. These three books were transcribed by *librarius secundus*. This scribe's work is generally characterized by poor quality, limited attention to detail, and significant editorial work *secunda manus*. The difference in scribal quality must be the baseline for any additional discussion of transmission problems.

Second, one must note the transmission of a text like G. G does not look like *P.Grenf.*, in that G has wide margins like Syh, while *P.Grenf.* does not. Most likely, G was copied from another manuscript that already had the signs. At this stage, the tradition was skewed, and so G did not preserve the full tradition and had some errors. Both of these phenomena could be due to scribal carelessness. A corrector came later and edited the signs, either correcting *obeli* to the asterisks they were supposed to be or *vice versa* or adding in the signs that were not initially copied. Evidence exists for both practices in G. Even stating the fact that signs were lost, it must be acknowledged remaining signs are accurately preserved.

Third, some of the asterisked readings provide a clue about the text's

transmission, containing material that was original to the Greek translation of the LXX. It must be asked why such material ended up *sub asterico*. The transpositions in Exodus may begin to provide one piece of this puzzle. Origen used the signs to begin one reading and end a previous reading if two readings followed sequentially. However, without the end of a line or another sign, it was unclear where a reading would end. The full picture of this phenomenon will come into view in the chapter on the *metobelus* in G.

The Hebrew *Vorlagen*

The character of the Greek translations in G provides some insight into the original Hebrew *Vorlage* of the Octateuch. The extant portions of the Pentateuch were already relatively formally equivalent to a Hebrew text similar to the present MT. The asterisked readings in the Pentateuch tend to be shorter, showing that the form of the Hebrew *Vorlage* was maintained. Outside of the Pentateuch, less care is shown for formal equivalence. The tendency toward a freer translation is most marked in Joshua, in which some asterisks insert entire verses from the Hebrew text. Judges tends toward formal equivalence, but it is not without problems. If it can be established that the intra-Greek transmission of the LXX aligns with G, then the LXX provides an early witness for a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT for the Octateuch. These conclusions should be moderated by considerations of the intra-Greek textual transmission, and a full study of the translation philosophy of these books lies outside the scope of the present project. The observations are offered here simply to provide background for discussion of the employment of the Aristarchian signs.

While a full study of the translation philosophy of the Octateuch books is outside the scope of the present project, the examination of the asterisked material leads to some conclusions about Origen's Hebrew *Vorlage*. The asterisks

overwhelmingly support a Hebrew text similar to the present MT. The original transcription of Numbers, Joshua, and Judges appears to show deviation from the putative Hebrew *Vorlage*, but later editorial work brings the asterisk tradition in these books into alignment with the Hebrew text. One may conclude that Origen sought to align his Greek *Vorlage* with a Hebrew text similar to the present MT. As a result of this conclusion, Origen's work testifies to the existence of the MT tradition at least to the third century AD in Caesarea.

Corrections to the Critical Editions

In view of the present study, the collation books and critical editions should be updated to include the following corrections:

Genesis 31:53 should not be listed for an asterisked reading in G.

Exodus 39:20 (39:40) is one reading in the critical edition, but multiple asterisks exist in G.⁵⁵

In Numbers, several corrections are in order. Numbers 6:6 should have επι *sub asterico*. Wevers lists υμεις *sub asterico* in 14:25.⁵⁶ This is an error. Numbers 15:23 should exclude κατα from the asterisk.⁵⁷

In Deuteronomy, asterisks must be added to the critical edition for the following verses: 9:27 (επι τα αμαρτηματα αυτων); 11:19 (final σου); 13:5 (και αυτω λατρευσατε); 30:7 (include ταυται *sub asterico*), 16 (τας εντολας αυτου).

The edition of Joshua leaves many additions to be made. The asterisk tradition only appears in Rahlfs in 10:2 and 11:13. The remaining asterisks in this study must be added to any forthcoming critical edition.

⁵⁵ Wevers, *Exodus*, 435.

⁵⁶ Wevers, *Text History of Numbers*, 46.

⁵⁷ *Contra Wevers*, *Text History of Numbers*, 46.

The edition of Judges requires several corrections. Rahlfs includes the asterisked material from Judges 20:32, 36, 38, and 44 in his apparatus. The remaining asterisks in the present work must be incorporated into future critical editions.

CHAPTER 4

THE *OBELUS*

Origen employed the *obelus* to mark a plus in the LXX *vis-à-vis* his Hebrew *Vorlage*.¹ The plus generally corresponds to any lack of formal equivalence between the LXX and the Hebrew *Vorlage*. Codex Colbertinus-Sarravianus generally employs the *obelus* in line with Origen's intentions.

Unlike the asterisk, the *obelus* does not maintain one form throughout the manuscript. One finds three different forms in use. One form occurs in the margins in Genesis—Joshua. This form resembles an em-dash (—). In Judges, the marginal *obelus* resembles the traditional lemnisk.² Its form is like a division sign (÷). Also, the *obelus* has a medial form. This version of the *obelus* occurs whenever an athetized reading begins in the middle of a line. The sign resembles a colon with an overline extending twice the space of the colon (⸗). If a reading begins with a medial *obelus* and extends to the next line, the marginal *obelus* continues the reading.

The size of the *obelus* remains fairly consistent throughout the manuscript. Unlike the asterisk, the *obelus* has a medial form which allows the scribe to compensate more easily if he did not exercise foresight when placing the signs. Occasionally the medial *obelus* is smaller than normal, especially if a corrector

¹ Origen, *Origenes Matthäuserklärung I: die griechisch erhaltenen Tomoi*, Band 10 of *Origenes Werke*, Edited by Erich Klostermann, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte 40 (Berlin: De Gruyter, 2015), 15.14; Origen, *Sur les Ecritures: Philocalie, 1–20 et La Lettre à Africanus*, ed. and trans. N. R. M. de Lange, Sources Chrétiennes 302 (Paris: Les Éditions du Cerf, 1983).

² Henry Omont, ed., *Vetus Testamentus Graece Codicis Sarraviani-Colbertini quae supersunt in Bibliothecis Leidensi Pariensi Petropolitana phototypice edita* (Leiden: A. W. Sijthoff, 1897), ix.

is at work; the marginal *obeli* maintain the same size throughout the manuscript, whether the form of Genesis—Joshua or Judges is used.

While preliminary catalogs exist for the asterisks in the Greek Pentateuch, few such catalogs exist for the *obelus*. Wevers does list the *obeli* of Leviticus.³ However, they are not consistently catalogued in his works. In part, this situation exists because the *obelus* does not help establish a particular text family like the asterisk does. By tracing the asterisked readings, one is able to discern the *O'* group.⁴ The *obelus* only states that the athetized reading is not present in the Hebrew *Vorlage*, and so one gains no additional textual information about the reading's origin.

Since *obeli* tell what is not present, the job is to show how the obelized readings arose in the first place. The following commentary lists the different instances and uses of the *obelus* in Codex G according to the scheme of word, phrase, and clause. Special attention is given to the probable source of each obelized reading and reason why it was included in the original translation. The full catalog of signs appears in Appendix I.

Genesis

In G, Genesis preserves 34 occurrences of the *obelus*. In 31 occurrences, the *obelus* is employed according to Origen's intentions. The *obelus* is misused three times (32:2 [3]; 34:30 [2x]). In 34:30, the original scribe recognized his error and placed deletion dots over the errant words.

Since the *obelus* marks pluses in the Greek relative to Origen's Hebrew

³ John William Wevers, *Text History of the Greek Leviticus* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1986).

⁴ In Wevers' *Text History* series, the list of asterisks always occurs in the chapter on the *O* group.

Vorlage, the character of these readings will be discussed. The translator added the readings now obelized to clarify and harmonize the Greek translation. Under clarification, the translator would comment on the text at different points. Harmonizations were generally inserted from similar passages in Genesis or in the Pentateuch.

Genesis 32

Genesis 32:1 (2)

και ιακωβ απηλθεν εις την εαυτου οδον ÷ και αναβλεψας ειδεν παρεμβολην $\overline{\theta\upsilon}$
παρεμβεβληκυιαν ∇ και συνηντησαν αυτω οι αγγελοι του $\overline{\theta\upsilon}$

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים

Notes: The obelized clause και αναβλεψας ειδεν παρεμβολην $\overline{\theta\upsilon}$ παρεμβεβληκυιαν adds information that makes the scene change in this verse more understandable. Jacob had just left his father in law and is suddenly met by angels. This clause specifies that Jacob saw the army of God before they met him. It does not correspond to any element in Origen's Hebrew *Vorlage*.

Genesis 32:2 (3)

ειπεν δε ιακωβ ηνικα ειδεν αυτους παρεμβολη $\overline{\theta\upsilon}$ αυτη και εκαλεσεν το ονομα του
τοπου ÷ εκεινου παρεμβολαι

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כֹּאשֶׁר רָאִים מִחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מִחֲנֵים

Notes: The *obelus* is misplaced here. The obelized reading corresponds to the Hebrew demonstrative הַהוּא.

Genesis 32:5 (6)

και εγενοντο μοι βοες και ονοι και προβατα και παιδες και παιδισκαι και απεστειλα
αναγγειλαι τω $\overline{\kappa\omega}$ μου ÷ ησαυ ∇ ινα ευρη ο παις σου χαριν εναντιον σου

וַיְהִי לִי שׁוֹר וְחִמּוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאִשְׁלָחָה לְהַגִּיד לְאֲדָנִי לְמִצְאָתָן בְּעֵינַי

Notes: The obelized reading ησαυ stands in apposition to the *nomen sacrum* τω $\overline{\kappa\omega}$. It is likely that this reading was inserted to identify the κυριος more precisely as Esau, especially since the *nomen sacrum* was used.

Genesis 32:8 (9)

και ειπεν ÷ ιακωβ ✓ εαν ελθη ησασ εις παρεμβολην μιαν και εκκοψη αυτην και εσται η παρεμβολη η δευτερα εις το σωζεσθαι ✓

ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה

Notes: The obelized reading ιακωβ specifies the subject of the verb more precisely.

Genesis 32:13 (14)

και εκοιμηθη εκει την νυκτα εκεινην και ελαβεν ων εφερην ✘ εν χειρι αυτου ✓ δωρα ÷ και εξαπεστειλεν ✓ ησασ τω αδελφω αυτου

וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו

Notes: The obelized reading και εξαπεστειλεν was part of the original translation and was likely included because the asterisked reading εν χειρι αυτου was not originally present. With the asterisked reading, the syntax and meaning are understandable. Without the asterisked reading, another verb is necessary to clarify the intended sense.

Genesis 32:19 (20)

και ενετειλατο ÷ τω πρωτω και ✓ τω δευτερω και τω τριτω και πασιν τοις προπορευομενοις οπισω των ποιμνιων τουτων λεγων κατα το ρημα τουτο λαλησατε ησασ εν τω ευρειν υμας αυτον

יצו גם את השני גם את השלישי גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה תדברון אל עשו במצאכם אתו

Notes: The obelized phrase τω πρωτω και corrects a perceived lack of balance in the Hebrew *Vorlage*.

Genesis 32:20 (21)

και ερειτε ιδου ο παις σου ιακωβ ÷ παρεγ[ι]νεται ✓ οπισω ημων ειπεν γαρ εξειλασομαι το προσωπον αυτου εν τοις δωροις τοις προπορευομενοις αυτου και μετα τουτο οψομαι το προσωπον αυτου ισως γαρ προσδεξεται το προσωπον μου

ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו כי אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני

Notes: The obelized word παρεγινεται makes the action implied in the Hebrew

Vorlage explicit for the Greek reader.

Genesis 32:28 (29)

ειπεν δε αυτω ουκ ετι ιακωβ κληθησεται το ονομα σου αλλα $\overline{\iota\eta\lambda} \div \underline{\text{εσται σου το ονομα}}$ $\not\leftarrow$ οτι ενισχυσας μετα $\overline{\theta\upsilon}$ και μετα $\overline{\alpha\tilde{\nu}\omega\tilde{\nu}}$ δυνατος

Notes: The obelized clause εσται σου το ονομα fills in the implied clause after the disjunctive particle αλλα.

Genesis 32:29 (30)

ηρωτησεν δε ιακωβ και ειπεν αναγγειλον μοι το ονομα σου \div οτι ενισχυσας $\not\leftarrow$ και ειπεν ινα τι τουτο ερωτας το ονομα μου και ηυλογησεν αυτον εκει

וַיֹּאמֶר לֹא יֵעֲקֹב יִמְרֵךְ עוֹד שְׂמִי כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂרִית עִם אֱלֹהִים וְעַם אַנְשִׁים וְתוֹכֵל

Notes: The obelized reading has deletion dots placed over it, demonstrating that the scribe understood this reading was not native to the Greek text. The *obelus* agrees with the deletion dots.

Genesis 33

Genesis 33:1

αναβλεψας δε ιακωβ \times τοις οφθαλμοις αυτου $\not\leftarrow$ ειδεν και ιδου ησαυ \div ο αδελφος αυτου $\not\leftarrow$ ερχομενος και μετ αυτου $\overline{\upsilon}$ ανδρες και επιδιειλεν \div ιακωβ $\not\leftarrow$ τα παιδια επι λειαν και ραχηλ και τας β παιδισκας

וַיִּשְׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֵה עֹשֶׂה בָּא וְעַמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַד אִתּוֹ הַיְלָדִים עַל לֵאלֹהֵי וְעַל רַחֵל וְעַל שֵׁשׁ הַשְּׂפֹתוֹת

Notes: The obelized phrase ο αδελφος αυτου unites name and relationship. The coordination of these two elements occurs in Genesis 27:23 and 32:4 [32:3]. The original translator sought to smooth out perceived inconsistencies in the Hebrew text. The obelized reading ιακωβ clarifies the subject of επιδιειλεν since the subject could technically be Esau.

Genesis 33:4

και προσεδραμεν ησαυ εις συναντησιν αυτω και περιλαβεν αυτον \div εφιλησεν $\not\leftarrow$ και προσεπεσεν επι τον τραχηλον αυτου και κατεφιλησεν αυτον και εκλαυσαν αμφοτεροι

וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקהו ויבכו

Notes: The obelized reading εφίλησεν anticipates the verb κατεφίλησεν. Perhaps the original translator wanted to clarify that the verbs περιλαβεν and προσεπεσεν did not refer to any violent action.

Genesis 33:17

και ιακωβ απαιρει εις σκηνας και εποιησεν εαυτω εκει οικιας και τοις κτηνεσιν αυτου εποιησεν σκηνας δια τουτο εκαλεσεν το ονομα του τοπου ÷ εκεινου √ σκηνα

ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות

Notes: The obelized reading εκεινου assumes the standard Hebrew phrase המקום ההוא common in Genesis when places are named (e.g., 22:14; 28:19; 32:3). Of special interest in the present context is the reference to Genesis 32:3 (Grk 32:2). The demonstrative εκεινου belongs there in a similar phrase. It appears the original translator attempted to harmonize similar readings.

Genesis 34

Genesis 34:5

ιακωβ δε ηκουσεν οτι εμιανεν ÷ ο υιος εμμωρ √ διναν την θυγατερα αυτου οι δε υιοι αυτου ησαν μετα των κτηνων αυτου εν τω πεδιω παρεσιωπησεν δε ιακωβ εως του ελθειν αυτους

ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו ובניו היו את מקנהו בשדה והחרש יעקב עד באם

Notes: The obelized phrase makes the subject of the verb εμιανεν more explicit in the Greek text.

Genesis 34:14

και ειπαν αυτοις ÷ συμεων και λευει οι αδελφοι δεινας υιοι λειας √ ου δυνησομεθα ποιησαι το ρημα τουτο δουναι την αδελφην ημων ανω ος εχει ακροβυστιαν εστιν γαρ ονειδος ημιν

ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו

Notes: The obelized phrase clarifies two points in the Greek text. First, it specifies which sons of Jacob speak to Shechem and Hamor. Second, it provides a motive for the brothers, since they are both brothers of Dinah and sons of Leah. The obelized phrase preserves an occurrence of itacism. The noun δεινας uses the diphthong ει for ι.

Genesis 34:15

εν τούτω ομοιωθησομεθα υμιν ÷ και κατοικησομεν εν υμιν ✓ εαν γενησθαι καθως ημεις ÷ και υμεις ✓ εν τω περιτμηθηναι υμων παν αρσενικον

אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל לכם כל זכר

Notes: The obelized clause και κατοικησομεν εν υμιν adds a clause from 34:16. The original translator added it to smooth out the translation. The obelized reading και υμεις makes the implied reciprocal relationship in this verse explicit.

Genesis 34:16

και δωσομεν τας θυγατερας ημων υμιν και απο των θυγατερων υμων λημψομεθα ημιν ÷ γυναικας ✓ και οικησομεν παρ υμιν και εσομεθα ως γενος εν

ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לעם אחד

Notes: The obelized reading γυναικας makes explicit the idea implied in the Hebrew text.

Genesis 34:23

και τα υπαρχοντα αυτων και τα κτηνη αυτων και τα τετραποδα ουχ ημων εσται ÷ εν τούτω ✓ μονον ομοιωθωμεν αυτοις και οικησουσιν μεθ ημων

מקנהם וקנינים וכל בהמתם הלוא לנו הם אך נאותה להם וישבו אתנו

Notes: The obelized phrase εν τούτω summarizes the entire preceding passage in the Greek text.

Genesis 34:24

και εισηκουσαν εμμωρ και συχεμ του υιου αυτου παντες οι εκπορευομενοι την πυλην της πολεως αυτων και περιετεμοντο ÷ την σαρκα της ακροβυστιας αυτων ✓ παν αρσην ✕ παντες εξερχομενοι πυλην πολεως αυτου ✓

וישמעו אל חמור ואל שבם בנו כל יצאי שער עירו וימלו כל זכר כל יצאי שער עירו

Notes: The obelized Greek phrase adds the specification originally mentioned in Genesis 34:14.

Genesis 34:27

οι δε υιοι ιακωβ εισηλθον επι τους τραυματιας και διηρπασαν την πολιν εν η
εμιαναν ÷ δειναν ✓ την αδελφην αυτων

בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אחותם

Notes: The obelized reading δειναν stands in apposition to the phrase την αδελφην. Throughout this chapter of Genesis, the name Dinah and her relationship to family member stand together (Gen 34:1, 3, 5, 13, 25). The original Greek translation continues this pattern.

Genesis 34:30

ειπεν δε ιακωβ συμεων και λευει μεισητον με πεποηκατε ωστε πονηρον με ειναι ÷
πασιν τοις κατοικουσιν ÷ πασαν την γην εν τε τοις χαναναιοις και τοις φερεζαιοις
εγω δε ολιγοστος ειμι εν αριθμω και συναχθεντες επ εμε συγκοψουσιν με και
εκτριβησομαι εγω και ο οικος μου

ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאישני בישב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי מספר
ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי

Notes: The obelized readings were known to be erroneous in the Greek text. They were placed under deletion dots by the original scribe. The *obelus* clarifies to the reader that these words not only do not belong in the Greek text but have no corresponding element in the Hebrew *Vorlage*.

Genesis 35

Genesis 35:3

και ανασταντες αναβωμεν εις βαιθηλ και ποιησωμεν εκει θυσιαστηριον τω θ̄ω τω
επακουσαντι μοι εν ημερα θλιψεως ος ην μετ εμου ÷ και διεσωσεν με ✓ εν τη οδω η
επορευθην

ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי

Notes: The obelized reading και διεσωσεν με adds commentary to the previous statement τω επακουσαντι μοι εν ημερα θλιψεως.

Genesis 35:4

και εδωκαν τω ιακωβ τους θεους τους αλλοτριους οι ησαν εν ταις χερσιν αυτων και
τα ενωτια τα εν τοις ωσιν αυτων και κατεκρυψεν αυτα ιακωβ υπο την τερεμινθον
την εν σικιμοις ÷ και απωλεσεν αυτα εως της σημερον ημερας ✓

ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האלה אשר עם שכם

Notes: The manuscript is difficult to read at this point, although the reading can be discerned. The *obeli* are clear. The obelized clause και απωλεσεν αυτα εως της σημερον ημερας is commentary that strengthens the previous phrase και κατεκρυψεν αυτα ιακωβ υπο την τερεμινθον την εν σικιμοις. The translator was concerned to show that Jacob did not just hide the foreign gods but destroyed them.

Genesis 35:5

και εξηρεν ιηλ ÷ εκ σικιμων και εγενετο φοβος θη επι τας πολεις τας κυκλω αυτων και ου κατεδιωξαν οπισω των υιων ιηλ

ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבתיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב

Notes: The obelized phrase further specifies Israel's point of departure.

Genesis 35:6

ηλθεν δε ιακωβ εις λουζα η ÷ εστιν √ εν γη χανααν ο εστιν βαιθηλ αυτος και πας ο λαος μετ αυτου

ויבא יעקב לזוה אשר בארץ כנען הוא בית אל הוא וכל העם אשר עמו

Notes: The obelized reading εστιν makes the copula implied in the Hebrew text explicit.

Genesis 35:7

και ωκοδομησεν εκει θυσιαστηριον και εκαλεσεν το ονομα του τοπου ✕ ισχυρος βαιθηλ εκει γαρ επεφανη αυτω ο θη εν τω αποδιδρασκειν αυτον απο προσωπου ÷ ησαυ √ του αδελφου αυτου

ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו

Notes: The obelized reading ησαυ unites name and relationship. The coordination of these two elements occurs in Genesis 27:23; 32:4 [32:3], 32:14 [32:13]. The original translator sought to smooth out perceived inconsistencies in the Hebrew text.

Genesis 35:9

ωφθη δε ο θεος ιακωβ ετι ÷ εν λουζα √ οτε παρεγενετο εκ μεσοποταμιας της συριας

και ευλογησεν αυτον ÷ ο θς ✓

וירא אלהים אל יעקב עוד בבאו מפדן ארם ויברך אתו

Notes: The obelized phrase εν λουζα clarifies that Jacob is still in the same place mentioned in 35:6. The obelized reading ο θς specifies the subject of the verb since the context could be read with either Jacob or God as the subject.

Genesis 35:12

και την γην ην εδωκα αβρααμ και ισακ σοι δεδωκα αυτην ÷ σοι εσται ✓ και τω σπερματι σου μετα σε δωσω την γην ταυτην

ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ

Notes: The obelized clause σοι εσται adds commentary to the previous clauses concerning possession of the land. This clause strengthens the notion of present possession of the land.

Genesis 35:20

και εστησεν ιακωβ στηλην επι του μνημιου αυτης αυτη εστιν στηλη μνημιου ραχηλ εως της σημερον ÷ ημερας ✓

ויצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קברת רחל עד היום

Notes: The Greek word σημερον is a common translation for the Hebrew phrase היום. The original Greek translation translated the sense of the Hebrew *Vorlage* more fully. The *obelus* restores formal equivalence.

Genesis 35:22

εγενετο δε ηνικα [κ]ατωκησεν ισραηλ εν τη γη εκεινη επορευθη ρουβην και εκοιμηθη μετα βαλλας της παλλακης του πρς αυτου και ηκουσεν ιηλ ÷ και πονηρον εφανε ενωπιον αυτου ✓

ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל פ ויהיו בני יעקב שנים עשר

Notes: The obelized clause και πονηρον εφανε ενωπιον αυτου adds commentary to the remainder of the verse. Israel's reaction to Reuben's indiscretion was not noted in the Hebrew *Vorlage*. The original Greek translator supplied the implied and intended meaning of the text.

Genesis 35:27

ηλθεν δε ιακωβ προς ισακ τον πατρα αυτου εις μαμβρη πολιν του πεδιου αυτη εστιν
χεβρων ÷ εν γη χανααν ✓ ου παρωκησεν αβρααμ και ισακ

ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק

Notes: The obelized phrase specifies the broader location of χεβρων.

Genesis 35:28

εγενοντο δε πασαι αι ημεραι ισακ ÷ ας εξησεν ✓ ετη ρπ̄

ויהיו ימי יצחק מאת שנה ושמונים שנה

Notes: The obelized clause ας εξησεν is inserted from Genesis 25:7. Genesis 25:7 summarizes Abraham's life and includes the clause אשר חי in Hebrew. The translator inserted the Greek phrase to add a parallel between the summaries of the lives of Abraham and Isaac.

Conclusion

G preserves the *obelus* tradition accurately in Genesis. Only three occurrences are misplaced. Two of these occurrences (34:30) were recognized as erroneous by the original scribe and was placed under deletion dots.

The *obelus* tradition gives insight into the nature of the original Greek translation of Genesis. The original translation was more expansive at certain points than the Hebrew text from which it was translated. The obelized readings clarified and harmonized the translation. These categories are heuristics applied to the kinds of readings, since harmonizations can clarify and clarifications can be inserted from other portions of the text to harmonize the readings.

The obelized readings chiefly existed to clarify the Greek translation. One common point of clarification was the name of the person in the narrative (e.g., 32:5 [6], 8 [9]; 33:1; 34:5, 14; 35:7). Another method of clarification was commentary. Gen 32:1 [2] is a good example of this phenomenon. The translator apparently thought the transition from Jacob departing to Jacob meeting angels was too abrupt,

and so he inserted a comment to explain where the angels came from. Other examples of this kind of commentary are present in Genesis (e.g., 32:28 [29]; 35:3, 4).

Aside from providing clarification, the obelized readings also harmonize passages across the book. Genesis does not have harmonization with passages from across the Pentateuch, but it does have internal harmonization. Examples of harmonization include Genesis 33:17; 34:24, 27 and 35:7.

Occasionally the coordination of the asterisk and the *obelus* provides insight into the reasons for their use. In Genesis 32:13 [14] the *obelus* was originally translated to compensate for the asterisked reading not present. Other examples like this one will be seen in other books.

The original translation created challenges for Origen's later work. In order to conform Genesis to his Hebrew *Vorlage*, Origen had to athetize glosses and harmonizations. His athetizations do not imply disagreement with the comments of the translator; rather, Origen sought formal equivalence with the Hebrew text. The athetized readings leave Greek text that resembles the present MT. It would be appropriate to conclude that Origen had a text like the MT as the basis for his corrections in Genesis.

This leads to the question whether one can make any conclusions about the Hebrew *Vorlage* of the original translation. It must be said initially that the additions in the Greek translation do not require positing a different Hebrew *Vorlage* than what currently exists. The kinds of additions clarify or harmonize the Greek translation. The original translator had a tendency to add to the text in translation. It must be conceded that Origen could have been using a different Hebrew text than the one from which the original translation was made. But if this were the case, the original Hebrew did not differ significantly from Origen's Hebrew text. This question must be left open until the rest of the data has been analyzed.

Exodus

Exodus preserves 21 occurrences of the *obelus*. Of these, one can be certain that nineteen are used correctly. Two of the *obeli* are unclear due to problems in the manuscript. In Exodus, the obelized readings clarify and harmonize the Greek translation. One exception to this rule is Exodus is the use of the asterisk and *obelus* in conjunction to transpose large portions of text. The following commentary details the different uses of the *obelus* in Exodus.

Out of Order

Exodus 39:2a (38:25)

και αργυριου ÷ αφαιρεμα ✓ παρα των επεσκεμμενων ÷ ανδρων ✓ της συναγωγης εκατον ταλαντα και πεντε και εβδομηκοντα και χιλιοι και επτακοσιοι σικλοι ✱ εν τω σικλω τω αγιω ✓

וכסו פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש

Notes: The obelized word αφαιρεμα adds commentary to this verse, communicating the sense of tribute for the temple from the offerings being made. The obelized word ανδρων supplies the noun implied in the participial phrase των επεσκεμμενων.

Exodus 36

Exodus 36:8 (39:1b)

και εποησεν τας στολας των αγιων αι εισιν ααρων ÷ τω ιερει ✓ καθαπερ συνεταξεν κς τω μωση

ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה יהוה את משה

Notes: The obelized phrase τω ιερει further specifies Aaron's function in the context. This is a common epithet for Aaron in the Pentateuch.

Exodus 36:10 (39:3)

και ετμηθη τα πεταλα του χρυσιου τριχες ωστε συνυφαναι συν τη υακινθω και τη πορφυρα και συν τω κοκκινω τω διανενησμενω και συν τη βυσσω ÷ τη κεκλωσμενη ✓ εργον υφαντον

וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חשב

Notes: The obelized phrase τη κεκλωσμενη is a common element in the passages with parallel phrasing (e.g., 36:12; 37:3, 5 Grk). The translator added it to harmonize perceived inconsistencies in the Hebrew *Vorlage*.

Exodus 36:12 (39:5)

συμπελεγμενα εργον υφαντων ÷ εις αλληλα ✓ καθ εαυτο εξ αυτου εποιησαν κατα την ποιησιν αυτου εκ χρυσιου και υακιμθου και πορφυρας και κοκκινου διανενησμενου και βυσσου κεκλωσμενης καθα συνεταξεν κ̄ς τω μωση

וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר כאשר צוה יהוה את משה

Notes: It is difficult to determine the translator's intent with the obelized εις αλληλα. The Greek word αλληλα is not attested in other Greek literature or in the remainder of the LXX. The phrase does not have a parallel in the Hebrew *Vorlage*, so transliteration cannot shed any light on the matter.

Exodus 36:17 (39:10)

και συνυφανθη εν αυτω ÷ υφασμα καταλιθον ✓ τετραστιχον λιθων στιχος σαρδιον και τοπαζιον και σμαραγδος ο στιχος ο εις

וימלאו בו ארבעה טורי אבן טור אדם פטדה וברקת הטור האחד

Notes: The obelized phrase υφασμα καταλιθον occurs as part of the Greek translation in Exodus 28:17. That verse reads και καθυφανεις εν αυτω υφασμα καταλιθον τετραστιχον στιχος λιθων εσται σαρδιον τοπαζιον σμαραγδος ο στιχος ο εις. The number of close parallels between these two verses led the translator to harmonize what he perceived to be an inconsistency in the Hebrew *Vorlage*.

Exodus 36:23 (39:16a)

και εποιησαν δυο ασπιδισκας χρυσας και δυο δακτυλιους χρυσους και επεθηκαν επι τους δυο δακτυλιους ÷ τους χρυσους ✓ επ αμφοτερας τας αρχας του λογιου

ויעשו שתי משבצת זהב ושתי טבעת זהב ויתנו את שתי הטבעת על שני קצות החשן

Notes: In Exodus, the word δακτυλιους commonly occurs with the word χρυσους (25:11, 25; 26:29; 30:4; 36:27, 28; 38:3). With the obelized reading τους χρυσους the translator sought to harmonize perceived inconsistencies in the Hebrew *Vorlage*.

Exodus 36:27 (39:18)

και εποιησαν δυο δακτυλιους χρυσους και επεθηκαν επι τα δυο πτερυγια ÷ επι ακρου √ του λογειου επι το ακρον του οπισθιου της επωμειδος εσωθεν

ואת שתי קצות שתי העבתת נתנו על שתי המשבצת ויתנם על כתפת האפד אל מול פניו

Notes: The obelized reading επι ακρου harmonizes with the subsequent phrase επι το ακρον.

Exodus 37

Exodus 37:5 (36:37)

και εποιησεν το καταπετασμα της θυρας της σκηνης ÷ του μαρτυριου √ εξ υακινθου και πορφυρας και κοκκινου νενησμενου και βυσσου κεκλωσμενης εργον υφαντου ÷ χερουβιμ √

ויעש מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משור מעשה רקם

Notes: The phrase η σκηνη του μαρτυριου occurs together throughout the Tabernacle account and into the remainder of the Pentateuch, so the translator harmonized a perceived inconsistency in the Hebrew *Vorlage* with the obelized reading του μαρτυριου. The *obelus* before χερουβιμ was added *secunda manus*. The obelized word χερουβιμ was inserted into the translation here since 37:5 and 37:3 share so many parallels. Exodus 37:3 reads as follows: και εποιησαν το καταπετασμα εξ υακινθου και πορφυρας και κοκκινου νενησμενου και βυσσου κεκλωσμενης εργον υφαντον χερουβιμ. The only substantive difference is 37:5 adds the phrase της θυρας της σκηνης. The translator inserted the word to harmonize the similar texts and smooth out perceived inconsistencies.

Exodus 38

Exodus 38:4 (37:4–5)

÷ ευρεις τοις διωστηρσι √ ✱ αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι τοις [...]ροις της κιβωτ [...]τε αιρειν αυτην ÷ εν αυτοις √

ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב ויבא את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן

Notes: The obelized clause ευρεις τοις διωστηρσι further describes the κλιτη of the

previous verse. It is important to note that ευρεις is the plural of ευρος rather than a verb form of ευρισκω. It is possible that the original translator had a different Hebrew *Vorlage* in front of him. It is equally possible that the translator intended to provide commentary on the previous verse. The obelized phrase εν αυτοις refers back to τοις διωστηρσιν and clarifies how the action αιρειν αυτην will take place. Since this phrase does not correspond to the Hebrew *Vorlage* and since the antecedent clause was obelized, this phrase has no remaining reference point in the context.

Exodus 38:8–11 (37:10-15)

και εγενοντο οι χερουβειμ εκτεινοντες τας πτερυγας επανωθεν συν σκιαζοντες ταις πτερυξιν αυτων επι το ιλαστηριον κατα προσωπον αυτων ανηρ προς τον αδελφον αυτου επι το ιλαστηριον ησαν τα προσωπα των χερουβειμ ✓ [9] και εποιησεν την τραπεζαν ÷ την προκειμενην εκ χρυσιου καθαρου [10] και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους δυο επι του κλιτους του ενος και δυο επι του κλιτους του δευτερου ευρεις ωστε αιρειν τοις ζωστηρσιν εαυτοις [11] και τους ζωστηρας της κιβωτου και της τραπεζης εποιησεν και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ✽ εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων το μηκος αυτης και πηχεος το ευρος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω και εποιησεν αυτη στεφανην παλαιστου κυκλω και εποιησεν κυματιον χρυσουν τη στεφανη αυτης κυκλω και εποιησεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους χρυσους και επεξηκεν τους δακτυλιους επι τα τεσσαρα μερη α εστιν των τεσσαρων ποδων αυτης υπο την στεφανην και εγενοντο οι δα...τυλιοι εις θηκας τοις αναφορευσιν ωστε αιρειν την τραπεζαν και εποιησεν τους αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ωστε αιρειν την τραπεζαν

ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו
ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב
ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב
ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו
לעממת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את השלחן
ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן

Notes: The obelized portion parallels Exodus 38:3–4, which the translator likely inserted to harmonize the Greek translation between the passages.

Exodus 38:13–17 (37:15-21)

και εποιησεν την λυχνιαν ÷ ην φωτιζη χρυσην στερεαν τον καυλον [14] και τους καλαμισκους εξ αμφοτερων των μερων αυτης [15] εκ των καλαμισκων αυτης οι βλαστοι εξεχοντες εκ τουτου και τρεις εκ τουτου εξισουμενοι αλληλοις [16] και τα λαμπαδεια αυτων α εστιν επι των ακρων καρωτα εξ αυτων και τα ανθεμια εν αυτοις ινα ωσιν επ αυτων οι λυχνοι και το ανθεμιον το εβδομον το επ ακρου του λαμπαδειου επι της κορυφης ανωθεν στερεον ολον χρυσουν [17] και επτα λυχνους

αυτης επ αυτης χρυσους και τας λαβιδας αυτης χρυσας και τας επαrustριδας αυτης χρυσας ✠ εκ χρυσιου καθαρου τορευτην εποιησεν την λυχνειαν τον καυλον αυτης και τους καλαμισκους αυτης και τους κρατηρας αυτης κια τους σφαιρωτηρας αυτης και τα κρινα αυτης εξ αυτης ησαν εξ δε καλαμισκοι εκπορευομενοι εκ πλαγιων αυτης τρεις καλαμισκοι της λυχνειας εκ του κλιτους αυτης του ενος και τρεις καλαμισκοι της λυχνειας εκ του κλιτους αυτης του δευτερου τρεις κρατηρες εκ τετυπωμενοι καρυισκους εν καλαμισκω τω ενι σφαιρωτηρ και κρινον και τρεις κρατηρες εκ τετυπωμενοι καρυισκους εν τω καλαμισκω τω ενι σφαιρωτηρ και κρινον ουτως τοις εξ καλαμισκοις τοις εκπορευομενοις εκ της λυχνειας και εν τη λυχνεια τεσσαρες κρατηρες εκ τετυπωμενοι καρυισκους οι σφαιρωτηρες αυτης και τα κρινα αυτης οσφαιρωτηρ υπο τους[...]

ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערותיו ואת כפתיו ואת מנקיתיו ואת הקשות אשר יסך בהן זהב טהור ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעה כפתריה ופרחיה ממנה היו וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היצאים מן המנרה ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים ממנה

Notes: The obelized portion here has no strictly parallel passage in Exodus. However, the elements described are mentioned throughout descriptions of the Tabernacle. Since a passage like this does not occur elsewhere in Exodus, and given the translator's penchant for harmonizing similar passages, it is reasonable to assume that the original translator was looking at a different Hebrew *Vorlage* at this point in the translation.

Exodus 40

Exodus 40:6 (40:6–8)

[...] ÷ κω̄ ✓ κυκλω ✠ και θησεις τον λουτηρα ανα μεσον της σκηνης του μαρτυριου και ανα μεσον του θυσιαστηριου και δωσει εκει υδωρ και θησεις την αυλην κυκλω και δωσει το επισπαστρον της πυλης της αυλης ✓

ונתתה את מזבח העלה לפני פתח משכן אהל מועד ונתת את הכיר בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שם מים ושמת את החצר סביב ונתת את מסך שער החצר

Notes: The *lacuna* preceding the obelized *nomen sacrum* hinders one from discerning the original translator's purpose. The problem is compounded since the

original Greek text ends with the termination of Hebrew 40:8 while the subsequent asterisked material supplies Hebrew 40:7–8. Apparently, the original translator intended to specify the courtyard’s dedication to Yahweh. This use of the *nomen sacrum* parallels use in the sacrificial passages in Leviticus.

Exodus 40:15 (40:17)

και εγενετο εν τω μηνι τω πρωτω ετει τω δευτερω ÷ εκπορευομενων αυτων εξ αιγυπτου √ νουμηνια εσταθη η σκηνη

ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן

Notes: The obelized phrase is parallel to a repeated phrase in Deuteronomy (Deut 23:4 [5], 23 [24]; 24:9; 25:17). The translator inserted this phrase to unify the text of the Pentateuch.

Exodus 40:20 (40:22)

και εθηκεν την τραπεζαν εις την σκηνην του μαρτυριου επι το κλιτος της σκηνης ÷ του μαρτυριου √ το προς βορραν εξωθεν του καταπετασματος ÷ της σκηνης √

ויתן את השלחן באהל מועד על ירך המשכן צפנה מחוץ לפרכת

Notes: The phrase η σκηνη του μαρτυριου occurs together throughout the Tabernacle account and into the remainder of the Pentateuch, so the translator harmonized a perceived inconsistency in the Hebrew *Vorlage* with the obelized reading του μαρτυριου. The obelized reading της σκηνης produces internal harmony within this verse, since otherwise του καταπετασματος is the only element explicitly listed without reference to the Tabernacle.

Exodus 40:23 (40:25)

και επεθηκεν τους λυχνους ÷ αυτης √ εναντι κ̄ω̄ ον τροπον συνεταξεν κ̄ς τω μωση

ויעל הנרת לפני יהוה כאשר צוה יהוה את משה

Notes: The obelized word αυτης makes the relationship between τους λυχνους and την λυχνιαν (40:22) explicit.

Exodus 40:26 (40:29–32)

και το θυσιαστηριον των καρπωματων εθηκεν παρα τας θυρας της σκηνης ✱ της σκεπης √ του μαρτυριου (Heb 40:30–32) ✱ και ανηνεγκεν επ αυτου την ολοκαυτωσιν και την θυσιαν √ καθα ενετειλατο κ̄ς τω μωση και εποιησεν το λουτηρα ✱ ανα μεσον της σκηνης του μαρτυριου και ανα μεσον του θυσιαστηριου

και εδωκεν εκει υδωρ ινα νιπτωνται εξ αυτου μωσης και ααρων και οι υιοι αυτου
τας χειρας αυτων και τους ποδας εισπορευομενων αυτων εις την σκηνην του
μαρτυριου η οταν προσπορευωνται προς το θυσιαστηριον ÷ λιτουργειν ✓ ενιπτοντο
εξ αυτου καθαπερ συνεταξεν κ̄ς τω μωση

ואת מזבח העלה שם פתח משכן אהל מועד ויעל עליו את העלה ואת המנחה כאשר צוה יהוה את
משה
וישם את הכיר בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה
ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם
בבאם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו כאשר צוה יהוה את משה

Notes: The obelized word *λιτουργειν* does not appear in Wevers' critical edition of Exodus.⁵ This word appears to summarize the instructions included in the preceding asterisks. The original translator may have wished to summarize these instructions, especially since the following *ενιπτοντο* is related to key terms in the asterisked material (το λουτηρα, υδωρ, νιπτωνται). Another possibility is that the translator's Hebrew *Vorlage* had already summarized these instructions with the Hebrew clause לעבד. If so, the original translator would be following the principle of formal equivalence.

Exodus 40:27 (40:33)

και εστησεν την αυλην κυκλω της σκηνης και του θυσιαστηριου ✕ και εθηκεν το
επισπαστρον της πυλης της αυλης ✓ και συνετελεσεν μωσης ÷ παντα ✓ τα εργα

ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה

Notes: The obelized word *παντα* specifies the extent of the work that Moses completed.

Conclusion

The extent to which the Greek Tabernacle Account deviates from the Hebrew adds a layer of difficulty to discerning the function of the *obelus* in Exodus. However, assuming the principle of local conformity deduced in the previous chapter, the *obelus* does athetize readings in Exodus in accordance with Origen's purposes. All of the *obeli* that can be accurately discerned are used correctly in Exodus. One *obelus* was inserted later (37:5 [36:37]); otherwise, the tradition was

⁵ Wevers, *Exodus*, 443.

accurately preserved in the initial transcription of the manuscript.

The obelized readings either clarify or harmonize. In Exodus, harmonization takes priority over clarification. Examples of harmonization are 36:8 [39:1b], 10 [39:3], 17 [39:10] 23 [39:16a], 27 [39:18]; 37:5 [36:37]; 40:15 [40:17], 20 [40:22]. The original translator did not only harmonize within the book, but also harmonized readings in the Tabernacle Account with texts elsewhere in the Pentateuch (cf. 40:15 [40:17]. Clarification occurred less frequently (e.g., 39:2a [38:25]; 40:6 [40:6–8]).

The whole Exodus Tabernacle Account demonstrates a different Hebrew *Vorlage* for the initial translation. Origen's work demonstrates a Hebrew text similar to the present MT. This discrepancy between Hebrew *Vorlagen* led to problems for Origen that do not exist in the other books of G. Aside for the different Hebrew *Vorlagen* at the macro level, a few obelized readings may point to some differences between Origen's Hebrew *Vorlage* and the present MT (38:4 [37:4–5], 13–17 [37:15–21]). Once again, the difficulty of Exodus makes any conclusion less certain.

Leviticus

Leviticus preserves 129 occurrences of the *obelus*. These *obeli* are evenly distributed throughout the extant manuscript. The majority of these (121) are preserved correctly. Nine of them are incorrect. This commentary supplements the work of Wevers, who only noted evidence of the *obelus* within the later manuscript traditions.⁶

The obelized readings clarify the translation and harmonize similar

⁶ Wevers, *Text History of Leviticus*, 23. Wevers divides the obelized readings into two categories: those that stand alone, and those that have been lost. Regarding the first, he means that the *obelus* tradition is still extant in the later manuscripts. Regarding the second, obelized readings were not copied into the later manuscripts, having been understood to not align with the Hebrew *Vorlage*.

passages, either within the book or with other texts in the Pentateuch. In Leviticus, the translator inserted the majority of the now obelized readings to clarify the text in translation. It will be seen that earlier chapters tend toward harmonization and later chapters toward clarification, though both occur throughout. The following commentary discusses each occurrence of the *obelus*, providing explanations for the translator's work.

Leviticus 1

Leviticus 1:10

εαν δε απο των προβατων το δωρον αυτου ÷ τω κ̄ω √ απο τε των αρνων και των εριφων εις ολοκαυτωμα αρσεν αμωμον προσαξει αυτο ÷ και επιθησει την χειρα επι την κεφαλην αυτου √

ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה זכר תמים יקריבנו

Notes: Leviticus 1:2 juxtaposes δωρον and τω κ̄ω, translating the Hebrew *Vorlage* in a formally equivalent manner. This juxtaposition occurs elsewhere in Leviticus (1:14; 2:4, 11; 17:4; 27:9, 11). The translator maintains this juxtaposition in Leviticus 1:10, harmonizing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*. The obelized clause και επιθησει την χειρα επι την κεφαλην αυτου appears in Leviticus 1:4. The translator sought to harmonize the text in his translation.

Leviticus 2

Leviticus 2:6

και διαθρυσεις αυτα κλασματα και επιχειεις επ αυτα ελαιον θυσια ÷ εστιν √ κ̄ω

פתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא

Notes: The obelized word εστιν makes the copula implied in the Hebrew text explicit.

Leviticus 2:12

δωρον απαρχης προσοισετε αυτα κ̄ω επι δε το θυσιαστηριον ουκ αναβιβασθησεται εις οσμην ευωδιας ÷ κ̄ω √

קרבן ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח

Notes: The phrase εὐωδίας κῶ is a common termination of verses in Leviticus (1:9, 13, 17; 2:2, 9; 3:5, 11, 16; 4:31; 6:21 [14]; 17:6; 23:18). The translator originally added the obelized word to harmonize perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 3

Leviticus 3:1

εαν δε θυσια σωτηριου το δωρον αυτου ÷ τω κῶ √ εαν μεν εκ των βοων αυτου προσαγη εαν τε αρσεν εαν τε θηλυ αμωμον προσαξει αυτο εναντι κῶ

ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני יהוה

Notes: See the notes on 1:10.

Leviticus 3:2

και επιθησει τας χειρας αυτου επι την κεφαλην του δωρου ✘ αυτου √ και σφαξει ✘ αυτο √ παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων οι ιερεις το αιμα επι το θυσιαστηριον ÷ των ολοκαυτωματων √ κυκλω

וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב

Notes: The phrase το θυσιαστηριον των ολοκαυτωματων occurs frequently in the LXX as a formally equivalent translation of the Hebrew phrase מִזְבַּח הָעֹלָה (3:5; 4:7, 24, 25, 30; 9:14). Variations of this phrase occur, but the phrase is common. The Greek translator added των ολοκαυτωματων to harmonize a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 3:8

επιθησει την χειρα ✘ αυτου √ επι την κεφαλην του δωρου αυτου και σφαξει αυτο παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων ÷ οι ιερεις √ το αιμα ✘ αυτου √ επι το θυσιαστηριον κυκλω

וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב

Notes: The obelized phrase οι ιερεις stands in apposition to οι υιοι ααρων. The translator added the phrase to clarify the role of Aaron's sons.

Leviticus 3:13

και επιθησει τας χειρας αυτου επι την κεφαλην αυτου και σφαξουσιν αυτο εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων \div οι ιερεις \checkmark το αιμα \times αυτου \checkmark επι το θυσιαστηριον κυκλω

וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב

Notes: See the notes on Leviticus 3:8.

Leviticus 4

Leviticus 4:2

λαλησον προς τους υιους $\overline{\eta\lambda}$ λεγων ψυχη εαν αμαρτη \div εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ \checkmark ακουσιως απ[ο π]αντων προσταγμάτων $\overline{\kappa\upsilon}$ ων ου δει ποιειν και ποιηση εν τι απ αυτων

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ועשה מאחך מהנה

Notes: The phrase εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ occurs throughout Leviticus as a translation of the Hebrew phrase לפני יהוה (Lev 1:3, 5, 11; 3:7, 12, 13; 4:2, 4, 6, 7, 15, 17; 5:19; 6:6 [5:26], 6:14 [6:7], 24 [17], 25 [18], 32 [7:2]; 7:20 [30], 28 [38]; 8:26, 27, 29; 9:2, 4, 5, 21; 10:2, 15, 17, 19; 12:7; 14:11, 12, 16, 18, 20, 23, 24, 27, 29, 31; 15:14, 15, 30; 16:1, 7, 10, 13, 30; 19:22; 23:20, 28, 40; 24:4, 6, 8).⁷ The translator originally included it in this verse to harmonize perceived discrepancies within the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 4:4

και προσαξει τον μοσχον παρα την θυραν της σκηνης του μαρτυριου εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και επιθησει την χειρα αυτου επι την κεφαλην του μοσχου \div εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ \checkmark και σφαξει τον μοσχον ενωπιον $\overline{\kappa\upsilon}$

והביא את הפר אל פתח אהל מועד לפני יהוה וסמך את ידו על ראש הפר ושחט את הפר לפני יהוה

Notes: See notes on Leviticus 4:2. Also, the parallel phrase ενωπιον $\overline{\kappa\upsilon}$ appears at the end of the verse, strengthening the perceived need for harmonization.

Leviticus 4:5

και λαβων ο ιερευς ο χρειστος \div ο τετελειωμενος τας χειρας απο του αιματος του

⁷ Where there are two numbering systems, the Greek numbering system is listed first, followed by the Hebrew system in parentheses.

μοσχου και εισοισει αυτο εις την σκηνην του μαρτυριου

ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביא אתו אל אהל מועד

Notes: The obelized phrase ο τετελειωμενος provides commentary on the phrase ο ιερευς ο χριστος.

Leviticus 4:7

και επιθησει ο ιερευς απο του αιματος ÷ του μοσχου ✓ επι τα κερατα του θυσιαστηριου του θυμιαματος της συνθεσεως του εναντι κ̄ω ο εστιν εν τη σκηνη του μαρτυριου και παν το αιμα του μοσχου εκχει παρα την βασιν του θυσιαστηριου της ολοκαυτωσεως ο εστιν παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου

ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד

Notes: The obelized phrase του μοσχου brings the prepositional phrase απο του αιματος του μοσχου into alignment with the prepositional phrase in Leviticus 4:5, harmonizing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 4:14

και γνωσθη αυτοις η αμαρτια ην ημαρτον εν αυτη και προσαξει η συναγωγή μοσχον εκ βοων ÷ αμωμον ✓ περι της αμαρτιας και προσαξει αυτον παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου

ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל דם ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד

Notes: In Leviticus 4:3, the phrase μοσχον εκ βοων αμωμον occurs. The original translator added αμωμον to bring 4:14 into alignment with 4:3 and smooth out perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 4:17

[...]απο του αιματος του ÷ μοσχου ✓ και ρανει επτακις εναντι κ̄ω κατενωπιον του καταπετασματος ÷ του αγιου ✓

וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני יהוה את פני הפרכת

Notes: The *obelus* correctly athetizes μοσχου, but the tradition errs in that the preceding article is not also athetized. The resulting reading makes no sense. The obelized reading aligns Leviticus 4:17 with Leviticus 4:16, where the phrase απο

του αιματος του μοσχου occurs. The translator sought to harmonize perceived discrepancies in his Hebrew *Vorlage*. The phrase του αγιου adds commentary by specifying the location of του καταπετασματος.

Leviticus 4:18

και απο του αιματος επιθησει ÷ ο ιερεις ✓ επι τα κερατα του θυσιαστηριου των θυμιαματων ÷ της συνθεσεως ο εστιν ενωπιον κ̄ω ο εστιν επι της σκηνης του μαρτυριου και το παν αιμα εκχει προς την βασιν του θυσιαστηριου των καρπωσεων το ον προς τη θυρα της σκηνης του μαρτυριου

ומן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד

Notes: The obelized phrase ο ιερεις makes the agency of the priest more explicit in this verse and harmonizes the text with Leviticus 4:16–17, both of which explicitly name the priest as the agent of the verb in the Hebrew *Vorlage*. The translator sought to harmonize perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*. The obelized phrase της συνθεσεως harmonizes 4:18 with Leviticus 4:7, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 4:20

[...]οιησει τον μο[...] ✕ [...]τω ✓ και εξειλασεται περι αυτων ο ιερεις και αφεθησεται αυτοις ÷ η αμαρτια ✓

ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם הכהן ונסלח להם

Notes: The translator provided commentary on this verse and the entire chapter preceding by including the obelized phrase η αμαρτια, making the subject of the verb explicit. The chapter began with the discussion of a sin offering (Lev 4:2) and the conclusion implied in the Hebrew *Vorlage* is that the sin is forgiven.

Leviticus 4:21

και εξοισουσιν τον μοσχον ÷ ολον ✓ εξω της παρεμβολης και κατακαυσουσιν τον μοσχον ον τροπον κατεκαυσαν τον μοσχον τον προτερον αμαρτια συναγωγης εστιν

והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא

Notes: The obelized reading ολον was added to bring Leviticus 4:21 into harmony with Leviticus 4:12, which reads και εξοισουσιν ολον τον μοσχον εξω της παρεμβολης. The translator was concerned to harmonize perceived discrepancies in his Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 4:25

και επιθησει ο ιερευς απο του αιματος του της αμαρτιας τω δακτυλω ÷ αυτου και δωσει √ επι τα κερατα του θυσιαστηριου των ολοκαυτωματων και το παν αιμα αυτου εκχει παρα την βασιν του θυσιαστηριου των ολοκαυτωματων

לקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה

Notes: This *obelus* is incorrectly placed. The obelized phrase covers portions of two clauses and translates the Hebrew *Vorlage* בְּאֶצְבָּעוֹ יִתֵּן.

Leviticus 4:29

και επιθησει την χειρα επι την κεφαλην του αμαρτηματος αυτου και σφαξουσιν την ÷ χιμαρραν √ περι της αμαρτιας εν τοπω ου σφαξουσιν τα ολοκαυτωματα

וְסָמְךָ אֵת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֹטֵאת וְשִׁחַתְתָּ אֵת הַחֹטֵאת בַּמָּקוֹם הַהוּא

Notes: The obelized word χιμαρραν is used only three times in the LXX (standard spelling χιμαιρα). However, this construction parallels similar constructions using the masculine form χιμαρος (9:13; 10:16; 16:15). The original translator sought to harmonize perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*. This obelized reading preserves an example of itacism (α for αι).

Leviticus 4:34

και λαβων ο ιερευς απο του αιματος του της αμαρτιας τω δακτυλω αυτου και επιθησει επι τα κερατα του θυσιαστηριου της ολοκαυτωσεως και παν αυτου το αιμα εκχει παρα την βασιν του θυσιαστηριου ÷ της ολοκαυτωσεως √

לקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח

Notes: The obelized phrase harmonizes the final prepositional phrase παρα την βασιν του θυσιαστηριου της ολοκαυτωσεως with the preceding phrase επι τα κερατα του θυσιαστηριου της ολοκαυτωσεως. The translator addressed a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 5

Leviticus 5:8

και οισει αυτα προς τον ιερεα και προσαξει ÷ ο ιερευς √ το περι της αμαρτιας προτερον και αποκνισει ÷ ο ιερευς √ την κεφαλην αυτου απο του σφονδylου αυτου και ου διελοι

והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל

Notes: Both occurrences of the obelized reading ο ιερευς add commentary by more exactly specifying the agent of the verbs. The translator likely perceived this commentary as necessary since the one bringing the sacrifice was the agent of the prior verbs in Leviticus 5.

Leviticus 6

Leviticus 6:5 (5:24)

απο παντος ÷ πραγματος ✓ ου ωμοσεν περι αυτου αδικως και αποτεισει αυτο το κεφαλαιον ✕ αυτου ✓ και το επιπεμπτον αυτου προσθησει επ αυτον τονος εστιν αυτω αποδωσει αυτο η αν ημερα ελεγχθη

או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו

Notes: The obelized word πραγματος makes the implied meaning of the Hebrew word כל explicit, showing the translator's concern to interpret the text for his readers as he translated.

Leviticus 6:9 (6:2)

εντειλε ααρων και τοις υιοις αυτου λεγων ουτος ο νομος της ολοκαυτωσεως αυτη η ολοκαυτωσις επι της καυσεως αυτης επι του θυσιαστηριου ολην την νυκτα εως το πρωι και το πυρ του θυσιαστηριου καυθησεται επ αυτου ÷ ου σβεσθησεται ✓

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו

Notes: The obelized phrase ου σβεσθησεται occurs in Leviticus 6:12 (5) and 6:13 (6). The translator inserted the phrase here to harmonize a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 6:13 (6:6)

÷ και ✓ πυρ δια παντος καυθησεται επι το θυσιαστηριον ου σβεσθησεται

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

Notes: In 6:12, the verse begins similarly (και πυρ). The translator sought to harmonize perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 6:29 (6:22)

πας αρσην εν τοις ιερευσιν φαγεται αυτα αγια αγιων εστιν ÷ κω ✓

כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים הוא

Notes: Many verses in Leviticus pertaining to sacrifices end with the dative *nomen sacrum* κω. The translator originally added the obelized reading to harmonize the termination of this verse with other verses, addressing perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 6:31 (7:1)

και ουτος ο νομος ÷ του κρειου του περι ✓ της πλημμελειας αγια αγιων εστιν

וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא

Notes: The translator added commentary by adding the obelized phrase του κρειου του περι. This phrase specifies the animal involved in the sacrifice.

Leviticus 6:32 (7:2)

εν τοπω ου σφαζουσιν το ολοκαυτωμα σφαζουσιν ÷ τον κρειον ✓ της πλημμελειας ÷ εναντι κυ ✓ και το αιμα αυτου προσχει επι την βασιν του θυσιαστηριου κυκλω

במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם ואת דמו יזרק על המזבח סביב

Notes: The translator added commentary by adding the obelized phrase τον κρειον. For the phrase εναντι κυ, see Leviticus 4:2.

Leviticus 6:33 (7:3)

και παν το στεαρ αυτου προσοισει απ αυτου την οσφυν και παν το στεαρ το κατακαλυπτον τα ενδοσθια ÷ και παν το στεαρ το επι των ενδοσθιων ✓

ואת כל חלבו יקריב ממנו את האליה ואת החלב המכסה את הקרב

Notes: The full phrase παν το στεαρ το κατακαλυπτον τα ενδοσθια και παν το στεαρ το επι των ενδοσθιων only occurs in Leviticus 4:8 and here, and the phrase το στεαρ το επι των ενδοσθιων occurs in Leviticus 8:16. This verse is the only verse lacking a Hebrew *Vorlage* for this phrase, so the translator harmonized the Greek text in view of perceived discrepancies with the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 8

Leviticus 8:11

και ερρανεν αυτου επι το θυσιαστηριον επτακις και εχρεισεν το θυσιαστηριον ÷ και ηγιασεν αυτο ✓ και παντα τα σκευη αυτου και τον λουτηρα και την βασιν αυτου και ηγιασεν αυτα

וְיִזְמְנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַת פְּעָמִים וַיִּמְשַׁח אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֵת כָּל כֵּלָיו וְאֵת הַכִּיֹּר וְאֵת כֶּנֹּס לְקֹדֶשׁ

Notes: The obelized clause και ηγιασεν αυτο occurs in Leviticus 8:15 regarding the θυσιαστηριον. The translator inserted it here to harmonize the passages in translation.

Leviticus 8:12

και επεχεεν ÷ μωσης ✓ απο του ελαιου της χρισεως επι την κεφαλην ααρων και εχρεισεν αυτον και ηγιασεν αυτον

וַיִּצַק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ

Notes: The Hebrew text explicitly names Moses as the verbal agent in Leviticus 8:1–11. The obelized reading here demonstrates that the translator was concerned to harmonize perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 8:14

και προσηγαγεν ÷ μωσης ✓ τον μοσχον τον περι της αμαρτιας και επεθηκεν ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας αυτων επι την κεφαλην του μοσχου του της αμαρτιας

וַיִּגֶשׁ אֶת פֶּרֶךְ הַחֲטָאתָ וַיִּסְמַךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ פֶּרֶךְ הַחֲטָאתָ

Notes: See notes on Leviticus 8:12.

Leviticus 8:15

και εσφαξεν ÷ αυτον ✓ και ελαβεν μωσης απο του αιματος και επεθηκεν επι τα κερατα του θυσιαστηριου κυκλω τω δακτυλω αυτου και εκαθαρισεν το θυσιαστηριον και το αιμα εξεχεεν επι την βασιν του θυσιαστηριου και ηγιασεν αυτο του εξειλασασθαι επ αυτου

וַיִּשְׁחַט וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת הַדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאַצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֵת הַדָּם יִצַק אֶל יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו

Notes: The translator included the obelized pronoun αυτον to make the implied direct object explicit.

Leviticus 8:16

και ελαβεν ÷ μωσης ✓ παν το στεαρ το επι των ενδοσθιων και τον λοβον τον επι του ηπατος και αμφοτερους τους νεφρους και το στεαρ το επ αυτων και ανηνεγκεν μωσης επι το θυσιαστηριον

ויקח את כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת חלבהן ויקטר משה המזבחה

Notes: See notes on Leviticus 8:12.

Leviticus 8:18

και προσηγαγεν ÷ μωσης ✓ τον κρειον τον εις ολοκαυτωμα και επεθηκεν ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας αυτων επι την κεφαλην του κρειου

ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל

Notes: See notes on Leviticus 8:12.

Leviticus 8:19

και εσφαξεν ÷ μωσης τον κρειον ✓ και προσεχεεν μωσης το αιμα επι το θυσιαστηριον κυκλω

וישחט ויזרק משה את הדם על המזבח סביב

Notes: The obelized phrase μωσης τον κρειον specifies both the agent and object of the verb. Both of these words are mentioned in Leviticus 8:18, and so the translator sought to harmonize the Greek text due to perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*. The obelized reading preserves an occurrence of itacism in κρειον (ει for ι).

Leviticus 8:22

και προσηγαγεν ÷ μωσης ✓ τον κρειον τον δευτερον κρειον τελειοις και επεθηκεν ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας...επι την κεφαλην...κρειου

ויקרב את האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל

Notes: See notes on Leviticus 8:12.

Leviticus 8:23

και εσφαξεν ÷ αυτον ✓ και ελαβεν μωσης απο του αιματος αυτου και επεθηκεν επι

τον λοβον του ωτος ααρων του δεξιου και επι το ακρον της χειρος της δεξιας και επι το ακρον του ποδος αυτου του δεξιου

וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך און אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית

Notes: The translator included the obelized pronoun αυτον to make the implied direct object explicit.

Leviticus 8:28

και ελαβεν μωσης αυτα απο των χειρων αυτων και ανηνεγκεν αυτα ÷ μωσης ✓ επι το θυσιαστηριον επι το ολοκαυτωμα της τελειωσεως ο εστιν οσμη ευωδιας καρπωμα εστιν κω

ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה מלאים הם לריח ניחח אשה הוא ליהוה

Notes: The verse begins by stating Moses' agency explicitly. The original translator added the obelized occurrence of μωσης to harmonize a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 8:31

και ειπεν μωσης προς ααρων και τους υιους αυτου εψησατε τα κρεα εν τη αυλη της σκηνης του μαρτυριου ÷ εν τοπω αγιω ✓ και εκει φαγεσθε αυτα και τους αρτους τους εν τω κανω της τελειωσεως ον τροπον συντετακται μοι λεγων ααρων και οι υιοι αυτου φαγονται αυτα

ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אתו ואת הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלוהו

Notes: In Leviticus, sacrificial actions are commonly associated with some combination of εν τοπω αγιω. The translator harmonized Leviticus 8:31 due to a perceived discrepancy with the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 8:33

και απο της θυρας της σκηνης του μαρτυριου ουκ εξελευσεσθε επτα ημερας εως ημερα πληρωθη ημερα τελειωσεως υμων επτα γαρ ημερας ÷ εν ✓ τελειωσει τας χειρας υμων

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם

Notes: The clause τελειωσει τας χειρας υμων translates the Hebrew clause תמלא ידך. The preposition εν only makes sense if the following τελειωσει is a noun rather than a verb. The original translator could have had a different *Vorlage* here, but

most of Leviticus agrees with the substance of a text like the present MT. It is possible that the translator intended to render this portion of the verse idiomatically, but in so doing he introduced a grammatical solecism by not rendering τας χειρας in the genitive case.

Leviticus 9

Leviticus 9:2

και ειπεν ÷ μωσης ✓ προς ααρων λαβε σεαυτω μοσχαριον εκ βωων περι αμαρτιας και κρειον εις ολοκαυτωμα αμωμα και προσενεγκε ÷ αυτα ✓ εναντι κυ

וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן־בָּקָר לְחֹטְאָת וְאֵילִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לִפְנֵי יְהוָה

Notes: The obelized reading μωσης harmonizes Leviticus 9:2 with Leviticus 9:1, which explicitly names Moses as the agent of the verb. The obelized reading αυτα makes the implied direct object from the Hebrew *Vorlage* explicit.

Leviticus 9:14

και επλυνεν την κοιλιαν και τους ποδας ÷ υδατι ✓ και επεθηκεν επι το ολοκαυτωμα επι το θυσιαστηριον

וַיִּרְחֹץ אֶת הַקֶּרֶב וְאֶת הַכַּרְעִים וַיִּקְטֹר עַל הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחַ

Notes: In Leviticus 1:9, 13 and 8:21 the Greek verb πλυνω is associated with the instrumental dative υδατι, translating בַּמַּיִם. The Hebrew phrase בַּמַּיִם does not occur in 9:14, so the original translator inserted υδατι to harmonize stylistic differences in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 9:19

και το στεαρ το απο του μοσχου και του κριου την οσφυν και ÷ το στεαρ ✓ το κατακαλυπτον ÷ την κοιλιαν ✓ και τους δυο νεφρους ÷ και το στεαρ το επ αυτων ✓ και τον λοβον τον επι του ηπατος

וְאֶת הַחֲלָבִים מִן הַשּׁוֹר וּמִן הָאֵילִל הָאֵלִיָּה וְהַמַּכְסָּה וְהַכְּלִיָּת וְיִתְרַת הַכֶּבֶד

Notes: The first two obelized phrases (το στεαρ and την κοιλιαν) combine with το κατακαλυπτον to form the phrase το στεαρ το κατακαλυπτον την κοιλιαν, which appears in Leviticus 3:3, 9, 14. The translator included the obelized phrases to harmonize Leviticus 9:19 with these earlier verses, addressing a stylistic difference in the Hebrew *Vorlage*. The full phrase τους δυο νεφρους και το στεαρ το επ αυτων occurs in 3:10, 15; 4:9; 6:34 (7:4) and 8:25. The translator added the obelized phrase to harmonize Leviticus 9:19 with these earlier passages, addressing a

perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 10

Leviticus 10:6

και ειπεν μωσης προς ααρων και ελεαζαρ και ιθαμαρ τους υιους αυτου ÷ τους καταλελειμμενους την κεφαλην υμων ουκ αποκιδαρωσετε και τα ιματια υμων ου διαρρηξετε ινα μη αποθανητε και επι πασαν την συναγωγην εσται θυμος οι αδελφοι υμων πας ο οικος יהל κλαυσονται τον εμπυρισμον ον ενεπυρισθησαν απο כּוּ

ויאמר משה אל אהרן ולא לעזר ולא למר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף יהוה

Notes: The obelized phrase τους καταλελειμμενους occurs later in Leviticus 10:16. The translator added the phrase here as a harmonizing commentary on the text, addressing a stylistic difference in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 10:9

οινον και σικερα ου πιεσθε συ και οι υιοι σου μετα σου ηνικα αν εισπορευησθε εις την σκηνην του μαρτυριου ÷ η προσπορευομενων υμων προς το θυσιαστηριον ✓ και ου μη αποθανητε νομιμον αιωνιον εις τας γενεας υμων

יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדרתים

Notes: The translator added the obelized clause η προσπορευομενων υμων προς το θυσιαστηριον to provide commentary on the text. The added text makes a distinction between the Tent of Meeting and the altar.

Leviticus 10:15

τον βραχιονα του αφαιρεματος και το στηθυσιον του αφορισματος επι των καρπωματων των στεατων προσοισουσιν αφορισαι αφορισμα εναντι כּוּ και εσται σοι και τοις υιοις σου ÷ και ταις θυγατρασι σου ✓ μετα σου νομιμον αιωνιον ον τροπον συνεταξεν כּס τω μωση

שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה יהוה

Notes: The obelized phrase και ταις θυγατρασι σου inserts a sense of balance in the text since τοις υιοις have already been mentioned.

Leviticus 10:16

και τον χιμαρον τον περι της αμαρτιας ζητων εξεζητησεν μωσης και οδε
ενεπεπυριστο και εθυμωθη ÷ μωσης √ επι ελεαζαρ και ιθαμαρ τους υιους ααρων
τους καταλειμμενους λεγων

ואת שעיר החטאת דרש משה והנה שרץ ויקצץ על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר

Notes: The obelized reading μωσης harmonizes εθυμωθη with εξεζητησεν, which explicitly names Moses as the agent of the verb.

Leviticus 10:17

δια τι ουκ εφαγετε το περι της αμαρτιας εν τοπω αγιω οτι γαρ αγια αγιων εστιν
τουτο εδωκεν υμιν ÷ φαγειν √ ινα αφελητε την αμαρτιαν της συναγωγης και
εξειλασησθε περι αυτων εναντι κυ

מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון
העדה לכפר עליהם לפני יהוה

Notes: The obelized reading φαγειν makes the implied direct object in the Hebrew *Vorlage* explicit in the Greek translation.

Leviticus 11

Leviticus 11:3

παν ÷ κτηνος √ διχηλουν οπλην και ονυχιστηρας ονυχιζον δυο χηλων και αναγον
μηρυκισμον εν τοις κτηνεσιν, ταυτα φαγεσθε

כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלה גרה בבהמה אתה תאכל

Notes: The *obelus* in this verse was inserted *secunda manus*. The obelized word κτηνος makes the implied concept in the Hebrew *Vorlage* explicit.

Leviticus 11:4

πλην απο τουτων ου φαγεσθε απο των αναγοντων μηρυκισμον και απο των
διχηλουντων τας οπλας ÷ και ονυχιζοντων ονυχιστηρας √ τον καμηλον οτι αναγει
μηρυκισμον οπλην δε ου διχηλει ακαθαρτον τουτο υμιν

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו
מפריס טמא הוא לכם

Notes: The obelized clause και ονυχιζοντων ονυχιστηρας harmonizes Leviticus 11:4

with Leviticus 11:3.

Leviticus 11:6

και τον χοιρογρυλλιον οτι αναγει μηρυκισμον ÷ τουτο ✓ και οπλην ου διχηλει ακαθαρτον τουτο υμιν

ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם

Notes: This *obelus* is placed incorrectly. The demonstrative *τουτο* is formally equivalent to the Hebrew pronoun הוא.

Leviticus 11:9

ταυτα φαγεσθε απο παντων των εν τοις υδασι παντα οσα εστιν αυτοις πτερυγια και λεπιδες εν τοις υδασι ÷ και ✓ εν ταις θαλασσαις και εν τοις χειμαρροις ταυτα φαγεσθε

את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו

Notes: The translator added the obelized *και*, creating a *και...και* construction. This is the meaning implied in the Hebrew *Vorlage*, although this is not a formally equivalent translation.

Leviticus 11:16

και στρουθον και γλαυκα και λαρον ÷ και τα ομοια αυτω ✓

ואת בת היענה ואת התחמס ואת השחף ואת הנץ למינהו

Notes: The obelized phrase *και τα ομοια αυτω* adds commentary to the text, extending the claim of the law to animals similar to the ones explicitly mentioned. The added text makes the original text the basis for extrapolation rather than a circumscribed number of animals.

Leviticus 11:31

ταυτα ακαθαρτα υμιν απο παντων των ερπετων ÷ των επι της γης ✓ πας ο απομμενος αυτων τεθνηκοτων ακαθαρτος εσται εως εσπερας

אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנגע בהם במתם יטמא עד הערב

Notes: The phrase *απο των ερπετων των επι της γης* appears in Leviticus 11:29. The translator added the phrase *των επι της γης* to harmonize Leviticus 11:31 with Leviticus 11:29, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 11:39

εαν δε αποθانه των κτηνων ο εστιν ÷ τουτο √ υμιν φαγειν ο αποτομενος των θνησιματων αυτων ακαθαρτος εσται εως εσπερας

וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב

Notes: This *obelus* is placed incorrectly. The demonstrative *τουτο* is formally equivalent to the Hebrew pronoun היא.

Leviticus 11:42

και πας ο πορευομενος επι κοιλιας και πας ο πορευομενος επι τεσσαρων δια παντος ο πολυπληθει ποσιν πασιν τοις ερπετοις τοις ερπουσιν επι της γης ου φαγεσθε αυτο οτι βδελυγμα ÷ υμιν √ εστιν

כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם

Notes: This verse is the first verse in Leviticus 11 in which βδελυγμα does not occur with υμιν. In the Hebrew *Vorlage*, the prepositional phrase *על הארץ* does not occur in this verse. The original translator harmonized differences in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 11:43

και ου μη βδελυξητε τας ψυχας υμων εν πασιν τοις ερπετοις τοις ερπουσιν ÷ επι της γης √ ου μianθησεσθε εν τουτοις και ουκ ακαθαρτοι εσεσθε εν αυτοις

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם במ

Notes: The phrase *εν πασιν τοις ερπετοις τοις ερπουσιν επι της γης* appears in Leviticus 11:42. The translator added *επι της γης* to harmonize Leviticus 11:43 with Leviticus 11:42, addressing a difference in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 11:44

οτι εγω ειμι κς̄ ο θς̄ υμων και αγιασθησεσθε και αγιοι εσεσθε οτι αγιος ÷ ειμι √ εγω ÷ κς̄ ο θς̄ υμων √ και ου μianειτε τας ψυχας υμων εν πασιν τοις ερπετοις τοις κεινουμενοις επι της γης

כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ

Notes: The obelized reading *ειμι* makes the Hebrew copula explicit in the Greek text.

The obelized phrase $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων initially appears at the beginning of this verse. The translator added it after the second occurrence of εγω to harmonize a difference in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 11:45

στι εγω $\overline{\kappa\varsigma}$ ο αναγαγων υμας εκ γης αιγυπτου ειναυ υμων $\overline{\theta\varsigma}$ και εσεσθε αγιοι στι
αγιος ÷ ειμι ∇ εγω

כי אני יהוה המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים כי קדוש אני

Notes: The obelized reading ειμι makes the Hebrew copula explicit in the Greek text.

Leviticus 12

Leviticus 12:2

λαλησον τοις υιοις $\overline{\eta\lambda}$ και ερεις ÷ προς αυτους ∇ γυνη ητις εαν σπερματισθη και
τεκη αρσεν και ακαθαρτος εσται επτα ημερας κατα τας ημερας του χωρισμου της
αφεδρου αυτης ακαθαρτος εσται

דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא

Notes: This *obelus* was added *secunda manus*. It is smaller than nearby *obeli*, and it is fitted into a small space between letters while the other *obeli* are part of the text. The clause και ερεις προς αυτους occurs in Leviticus 1:2; 15:2; 18:2; 19:2; 23:2; 25:2, and 27:2. The translator added the obelized phrase προς αυτους to harmonize the Greek translation, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 12:6

και οταν αναπληρωθωσιν αι ημεραι καθαρσεως αυτης εφ υιω η επι θυγατρι
προσοισει αμνον ενιαυσιον ÷ αμωμον ∇ εις ολοκαυτωμα και νοσσον περιστερας η
τρυγωνα περι αμαρτιας επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου προς τον ιερα

ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל
מועד אל הכהן

Notes: This verse, Leviticus 4:14, and Leviticus 23:18 are the only times that a form of αμωμος does not have a corresponding element in the Hebrew *Vorlage*. The translator sought to harmonize the perceived discrepancies in these verses. The manuscript lacks Leviticus 23, but one can extrapolate the same phenomenon in Leviticus 23:18 as is seen in Leviticus 4:14 and the present verse.

Leviticus 12:7

προσοισει αυτον εναντι κυριου και εξειλασεται περι αυτης ÷ ο ιερευς ✓ και καθαριει αυτην απο πηγης του αιματος αυτης ουτος ο νομος της τικτουσης αρσεν η θηλυ

והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקר דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה

Notes: The obelized phrase ο ιερευς makes the implicit subject of the verb explicit.

Leviticus 13

Leviticus 13:3

και οψεται ο ιερευς την αφην εν δερματι του χρωτος ÷ αυτου ✓ και η θριξ εν τη αφη μεταβαλη λευκη και η οψις της αφης ταπεινη απο του δερματος του χρωτος αυτου αφη λεπρας εστιν και οψεται ο ιερευς και μιανει αυτον

וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו

Notes: The obelized possessive pronoun αυτου communicates the idea implied in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 13:4

εαν δε τηλαυγης λευκη η εν τω δερματι του χρωτος αυτου και ταπεινη μη η η οψις αυτης απο του δερματος και θριξ αυτου ου μετεβαλεν τριχα λευκην ÷ αυτη δε εστιν αμαυρα ✓ και αφοριει ο ιερευς την αφην επτα ημερας

ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים

Notes: The obelized clause αυτη δε εστιν αμαυρα has parallels in Leviticus 13:6, 21, 26, 28, and 56. The translator was familiar with the contents later in the chapter and inserted the phrase at the head of the chapter to harmonize the translation.

Leviticus 13:8

και οψεται ο ιερευς και ιδου ÷ ου ✓ μετεπεσεν η σημασια εν τω δερματι και μιανει αυτον ο ιερευς λεπρα εστιν

וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן צרעת הוא

Notes: The obelized reading ου is probably best read as the Greek adverb of location; otherwise, the translation does not make much sense. The reading adds

some commentary to the translation.

Leviticus 13:13

και οψεται ο ιερευς και ιδου εκαλυψεν η λεπρα παν το δερμα του χρωτος αυτου και καθαριει ÷ αυτον ο ιερευς ✓ την αφην οτι παν μετεβαλεν λευκον καθαρον εστιν

וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא

Notes: The obelized phrase αυτον ο ιερευς adds commentary to the text, supplying the implied agent and patient of the verb καθαριει.

Leviticus 13:49

...ιματιω η εν τω δερματι η εν τω στημονι η εν τη κροκη η εν παντι σκευει ÷ εργασιμω ✓ δερματος αφη λεπρας εστιν και δειξει τω ιερει

והיה הנגע ירקרק או אדמדם בבגד או בעור או בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע צרעת הוא והראה את הכהן

Notes: The obelized reading εργασιμω is inserted into this verse from Leviticus 13:48, which has the phrase εν παντι εργασιμω δερματι. The translator included εργασιμω to harmonize a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 13:51

και οψεται ÷ ο ιερευς ✓ την αφην τη ημερα τη εβδομη εαν δε διαχειται η αφη εν τω ιματιω η εν τω στημονι η εν τη κροκη η εν τω δερματι κατα παντα οσα αν ποιηθη δερματα εν τη εργασιω λεπρα εμμονος εστιν η αφη ακαθαartos εστιν

וראה את הנגע ביום השביעי כי פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא הוא

Notes: The translator inserted the obelized phrase ο ιερευς to harmonize Leviticus 13:51 with Leviticus 13:50, both of which read και οψεται ο ιερευς.

Leviticus 13:54

και συνταξει ο ιερευς και πλυνει εφ ου αν η επ αυτου η αφη και αφοριει ÷ ο ιερευς ✓ αυτο επτα ημερας το δευτερον

יצוה הכהן וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית

Notes: The obelized phrase ο ιερευς makes the implied agent of the verb αφοριει explicit.

Leviticus 13:57

εαν δε οφθη επι εν τω ιματιω η εν τω στημονι η εν τη κροκη η εν παντι σκευει
δερματινω ÷ λεπρα ✓ εξαρθουσα εστιν εν πυρι κατακαυθησεται εν ω εστιν η αφη

ואם תראה עוד בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור פרתת הוא באש תשרפנו את אשר בו הנגע

Notes: The obelized reading makes the intended sense of the Hebrew *Vorlage* explicit.

Leviticus 14

Leviticus 14:38

και εξελθων ο ιερεις εκ της οικιας επι την θυραν της οικιας και αφορειει ÷ ο ιερεις ✓
την οικιαν επτα ημερας

ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים

Notes: The obelized phrase ο ιερεις balances this verse by stating the explicit agent of each verb.

Leviticus 14:39

και επανηξει ο ιερεις τη ημερα τη εβδομη και οψεται ÷ την οικιαν ✓ και ιδου ου
διεχυθη η αφη εν τοις τοιχοις της οικιας

ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית

Notes: The obelized phrase την οικιαν makes the implicit object of the verb explicit. The object is named explicitly in Leviticus 14:38.

Leviticus 14:42

και λημψονται λιθους ÷ απεξυσμενους ✓ ετερους και αντιθησουσιν αντι των λιθων
και χουν ετερον λημψονται και εξαλειψουσιν την οικιαν

ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקה וטח את הבית

Notes: The obelized participle απεξυσμενους continues the idea from αποξουσουσιν in the previous verse.

Leviticus 14:47

και ο κοιμωμενος εν τη οικια πλυνει τα ιματια αυτου ÷ και ακαθαρτος εσται εως εσπερας ✓ και ο εσθειων εν τη οικια πλυνει τα ιματια αυτου ÷ και ακαθαρτος εσται εως εσπερας ✓

והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו

Notes: The obelized clause και ακαθαρτος εσται εως εσπερας harmonizes Leviticus 14:47 with 14:46. The insertion also adds a repetition that comments on the text, stressing the unclean state of the individual.

Leviticus 16

Leviticus 16:2

και ειπεν κς προς μωσην λαλησον προς ααρων τον αδελφον σου και μη εισπορευεσθω πασαν ωραν εις το αγιον εσωτερον του καταπετασματος εις προσωπον του ιλαστηριου ο εστιν επι της κιβωτου ÷ του μαρτυριου ✓ και ουκ αποθανειται εν γαρ νεφελη οφθησομαι επι του ιλαστηριου

ויאמר יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת

Notes: The phrase η κιβωτος του μαρτυριου, or some variation thereof, is common in the Pentateuch (Exod 25:9 [10]; 26:33, 34; 30:26; 35:11 [12]; 40:3, 19 [21]; Numbers 7:89). The translator added the obelized phrase του μαρτυριου to harmonize a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 16:3

÷ ουτως εισελευσεται ααρων εις το αγιον εν μοσχω εκ βοων περι αμαρτιας και κριον εις ολοκαυτωμα

בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה

Notes: This *obelus* is a mistake since the obelized word ουτως is formally equivalent to the Hebrew phrase וְזֹאת. A later hand corrected it.

Leviticus 16:10

και τον χιμαρον εφ ον επηλθεν επ αυτον ο κληρος του αποπομπαιου στησει αυτον ζωντα εναντι κυριου του εξιλασασθαι επ αυτου ωστε αποστειλαι αυτον εις την αποπομπην ÷ αφησει αυτον ✓ εις την ερημον

והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה

Notes: The obelized clause αφησει αυτον contains the only use of αφημι in Leviticus that does not correspond to the forgiveness of sins. This phrase clarifies the rites concerning the scapegoat in Leviticus 16.

Leviticus 16:15

και σφαξει τον χιμαρον τον περι της αμαρτιας τον περι του λαου ÷ εναντι κ̅υ ✓ και εισοισει του αιματος αυτου εσωτερον του καταπετασματος και ποιησει το αιμα αυτου ον τροπον εποιησεν το αιμα του μοσχου και ρανει το αιμα αυτου επι το ιλαστηριον κατα προσωπον του ιλαστηριου

ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת

Notes: See notes for Leviticus 4:2.

Leviticus 16:20

και συντελεσει εξιλασκομενος το αγιον και την σκηνην του μαρτυριου και το θυσιαστηριον ÷ και περι των ιερεων καθαριει ✓ και προσαξει τον χιμαρον τον ζωντα

וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי

Notes: The obelized clause και περι των ιερεων καθαριει is synonymous with the phrase εξιλασεται περι ιερεων in Leviticus 16:24 and 16:33. This obelized phrase harmonizes these verses in the translated text.

Leviticus 16:21

και επιθησει ααρων τας δυο χειρας αυτου επι την κεφαλην του χιμαρου του ζωντος ✓ και εξαγορευσει επ αυτου πασας τας ανομιας των υιων ιηλ και πασας τας αδικιας αυτων και πασας τας αμαρτιας αυτων και επιθησει αυτας επι την κεφαλην του χιμαρου ÷ του ζωντος ✓ και εξαποστελει εν χειρι ανθρωπου ετοιμου εις την ερημουν

וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה

Notes: The obelized phrase του ζωντος provides commentary on the text, specifying which animal is in view.

Leviticus 16:29

και εσται ÷ τουτο ημιν νομιμον αιωνιον √ εν τω μηνι τω εβδομω δεκατη του μηνος ταπεινωσετε τας ψυχας υμων και παν εργον ου ποιησετε ο αυτοχθων και ο προσηλυτος ο προσκειμενος εν υμιν

והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו
האזרח והגר הגר בתוכם

Notes: This *obelus* is an error. If the text was native to the Greek translation, no sign should be here. If text needed to be added, the *obelus* should be an asterisk.

Leviticus 17

Leviticus 17:4

και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη αυτο ÷ ωστε ποιησαι αυτο εις ολοκαυτωμα η εις σωτηριον κ̄ω δεκτον εις οσμην ευωδιας και ος αν σφαξη εξω και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη αυτο √ ωστε προσενεγκαι δωρον κυριω απεναντι της σκηνης κ̄ω αιμα λογισθησεται τω ανω εκεινω αιμα εξεχεεν εξολεθρευθησεται η ψυχη εκεινη εκ του λαου αυτης

ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך
ונכרת האיש ההוא מקרב עמו

Notes: The obelized reading clarifies the text. Several phrases in the reading repeat information that has already been stated in 17:3–4. For instance, ος αν σφαξη εξω και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη αυτο reads like ος αν σφαξη εξω της παρεμβολης και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη, which is the phrase immediately preceding the obelized text. The ωστε clause that initiates the reading specifies the result of the offering in question, employing the different varieties of sacrifice already mentioned in Leviticus. Nothing in the context required this reading, but the obelized portion clarifies the result of the sacrifice in specific detail.

Leviticus 17:6

και προσχει ο ιερευς το αιμα επι το θυσιαστηριον ÷ κυκλω απεναντι √ κ̄ω παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και ανοισει το στεαρ εις οσμην ευωδιας τω κ̄ω

וזרק הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה

Notes: The obelized phrase κυκλω απεναντι is commentary added by the original translator. This commentary places conceptual distance between θυσιαστηριον and κ̄ω. Also, it places απεναντι near θυσιαστηριον, which is a frequent juxtaposition in

Leviticus.

Leviticus 19

Leviticus 19:12

και ουκ ομεισθε τω ονοματι μου επ αδικω και ου βεβηλωσετε το ονομα του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων
εγω ÷ ειμι $\nless \overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων

ולא תשבועו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יהוה

Notes: The obelized word ειμι makes the implied copula in the Hebrew *Vorlage* explicit.

Leviticus 19:14

ου κακως ερεις κωφον και απεναντι τυφλου ου προσθησεις σκανδαλον και
φοβηθηση τον $\overline{\theta\nu}$ σου εγω ειμι κυριος ÷ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων \nless

לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה

Notes: The obelized reading ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων accomplishes two purposes. First, it parallels τον $\overline{\theta\nu}$ σου within the verse. Second, it produces the full formula $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων which is common in Deuteronomy. This phrase demonstrates the translator's grasp of the entire Pentateuch and his desire to harmonize the phrases throughout the corpus.

Leviticus 19:16

ου πορευση δολω εν τω εθνει σου ουκ επισυστηση εφ αιμα του πλησιον σου εγω $\overline{\kappa\varsigma}$
÷ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων \nless

לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על דם רעך אני יהוה

Notes: The obelized reading ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων produces the full formula $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων which is common in Deuteronomy. This phrase demonstrates the translator's grasp of the entire Pentateuch and his desire to harmonize the phrases throughout the corpus.

Leviticus 19:19

τον νομον μου φυλαξεσθε τα κτηνη σου ου κατοχετευσεις ετεροζυγω και τον
αμπελωνα σου ου κατασπερεις διαφορον και ιματιον εκ δυο υφασμενον ÷ κιβδηλον
 \nless ουκ επιβαλεις σεαυτω \nless

את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה

דלע

Notes: The translator added the obelized word *κιβδηλον* to comment on the implications of the preceding prohibitions.

Leviticus 19:20

και εαν τις κοιμηθη μετα γυναικος κοιτην σπερματος και αυτη οικειτις
διαπεφυλαγμενη ανθρωπω και λυτροις ου λελυτρωται η ελευθερια ουκ εδοθη αυτη
επισκοπη εσται ÷ αυτοις ✓ ουκ αποθानουνται οτι ουκ ηλευθερωθη

ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן
לה בקרת תהיה לא יומתו כי לא חפשה

Notes: The obelized word *αυτοις* makes the recipients of the punishment implied in the Hebrew *Vorlage* explicit.

Leviticus 19:23

οταν δε εισελθητε εις την γην ÷ ην κ̄ς ο θ̄ς υμων διδωσιν υμιν ✓ και καταφυτευσετε
παν ξυλον βρωσιμον και περικαθαριετε την ακαθαρσιαν αυτου ο καρπος αυτου
τρια ετη εσται υμιν απερικαθαρτος ου βρωθησεται

וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא
יאכל

Notes: The obelized clause *ην κ̄ς ο θ̄ς υμων διδωσιν υμιν* does not occur elsewhere in Leviticus, although the clause *ην εγω διδωμι υμιν* is not uncommon. This full clause is a *leitmotif* in Deuteronomy. The translator was aware of the connections within the Pentateuch and inserted this phrase to harmonize the different books.

Leviticus 19:32

απο προσωπου πολιου εξαναστηση και τιμησεις προσωπον πρεσβυτερου και
φοβηθηση τον θ̄ν σου εγω ειμι κ̄ς ÷ ο θ̄ς υμων ✓

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה

Notes: See notes on Leviticus 19:14.

Leviticus 24

Leviticus 24:15

και τοις υιοις $\overline{\text{יהל}}$ λαλησον λεγων \div και ερεις προς αυτους \sphericalangle $\overline{\text{ανος ανος}}$ εαν καταρασηται $\overline{\text{θν}}$ αυτου λημψεται αμαρτιαν ✠ αυτου \sphericalangle

ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו

Notes: The clause και ερεις προς αυτους occurs in Leviticus 1:2; 15:2; 18:2; 19:2; 23:2; 25:2, and 27:2. The translator inserted the obelized phrase here to harmonize the translation.

Leviticus 24:16

ονομαζων δε το ονομα $\overline{\text{κυ}}$ θανατω θανατουσθω λιθοις λιθοβολειτω αυτον πασα συναγωγή εαν τε προσηλυτος εαν τε αυτοχθων εν τω ονομασαι αυτον το ονομα \div $\overline{\text{κυ}}$ \sphericalangle τελευτατω

ונקב שם יהוה מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה כגר כאזרח בנקבו שם יומת

Notes: The obelized *nomen sacrum* $\overline{\text{κυ}}$ was inserted to harmonize with the parallel phrase ονομαζων δε το ονομα $\overline{\text{κυ}}$ at the beginning of the verse.

Leviticus 24:21

✠ και ο τυπτων κτηνος αποτεισατω αυτω \sphericalangle ος αν παταξη $\overline{\text{ανον}}$ \div και αποθανη \sphericalangle θανατω θανατουσθω

ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת

Notes: The obelized clause και αποθανη clarifies the preceding action in the clause ος αν παταξη $\overline{\text{ανον}}$, communicating the result of the action. The translator inserted this clause to help make sense of the punishment incurred for the action.

Leviticus 25

Leviticus 25:2

λαλησον τοις υιοις $\overline{\text{יהל}}$ και ερεις προς αυτους εαν εισελθητε εις την γην ην εγω διδωμι υμιν και αναπαυσεται η γη \div ην εγω διδωμι υμιν \sphericalangle σαββατα τω $\overline{\text{κω}}$

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה

Notes: The obelized clause ην εγω διδωμι υμιν repeats the same phrase from the previous sentence, harmonizing the two main sentences in this verse.

Leviticus 25:9

και διαγγελοιτε σαλπιγγος φωνη ÷ εν παση τη γη υμων √ τω μηνι τω εβδομω τη δεκατη του μηνος τη ημερα του εξειλασμου διαγγελοιτε σαλπιγγι εν παση τη γη υμων

והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם

Notes: The obelized phrase εν παση τη γη υμων harmonizes the first part of the verse with the second, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 25:18

και ποιησετε ÷ παντα √ τα δικαιωματα μου και τας κρισεις μου ÷ πασας √ και φυλαξασθε και ποιησετε αυτα και κατοικησετε επι της γης πεποιθοτες

ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על הארץ לבטח

Notes: The translator added both of the obelized readings in this verse as commentary on the text, signifying the extent of obedience expected.

Leviticus 25:25

εαν δε πενηται ο αδελφος σου ÷ ο μετα σου √ και αποδωται απο της κατασχεσεως αυτου και ελθη ο αγχιστευων αυτω εγγιστα αυτω και λυτρωσετε την πρασιν του αδελφου αυτου

כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו ובא גאלו הקרב אליו וגאל את ממכר אחיו

Notes: The obelized phrase ο μετα σου produces a full phrase ο αδελφος σου ο μετα σου, a close variation of which appears in Leviticus 25:36. Although this phrase appears later, the translator was aware of it and brought this verse into harmony with the later verse, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 25:31

αι δε οικιαι αι εν επαυλεσιν αις ουκ εστιν αυταις τειχος κυκλω προς τον αγρον της γης λογισθησονται λυτρωται ÷ δια παντος √ εσονται και εν τη αφεσει εξελευσονται

ובתי החצרים אשר אין להם חמה סביב על שדה הארץ יחשב גאלה תהיה לו וביבל יצא

Notes: The obelized phrase δια παντος appears with the verb λυτρωται in Leviticus

25:32. The translator was aware of the following verse and harmonized Leviticus 25:31 with it.

Leviticus 25:35

εαν δε πενηται ο αδελφος σου και αδυνατηση ταις χερσιν παρα σοι αντιλημψη αυτου ως προσηλυτου και παροικου και ζησεται ÷ ο αδελφος σου ✓ μετα σου

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך

Notes: The obelized phrase ο αδελφος σου produces a full phrase ο αδελφος σου ο μετα σου, a close variation of which appears in Leviticus 25:36. Although this phrase appears later, the translator was aware of it and brought this verse into harmony with the later verse, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 25:36

ου λημψη παρ αυτου τοκον ουδε επι πληθει και φοβηθηση τον θ̄ν σου ÷ εγω κ̄ς ✓ και ζησεται ο αδελφος σου μετα σου

אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך

Notes: The obelized phrase εγω κ̄ς appears throughout Leviticus 18—26 (18:2,, 4, 5, 6, 21; 19:3, 4, 10, 12, 14, 16, 18, 25, 28, 30, 31, 32, 34, 36, 37; 20:8, 24, 26; 21:12, 15, 23; 22:2, 3, 8, 9, 16, 30, 32, 33; 23:22, 43; 24:22; 25:17, 38; 26:1 [25:35], 2, 13, 44, 45). The translator was aware of this common phrase, especially its juxtaposition to the clause φοβηθηση τον θ̄ν σου in 19:14. The translator sought to harmonize the Greek translation, addressing perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 25:41

και εξελυσεται ÷ τη αφεσει ✓ και τα τεκνα αυτου μετ αυτου και απελευσεται εις την γενεαν αυτου εις την κατασχεσιν την πατρικην αποδραμειται

ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ולא אחזת אבתי ישוב

Notes: The obelized phrase τη αφεσει is makes Leviticus 25:41 read parallel to 25:28, and is similar to the phrase εν τη αφεσει, which appears juxtaposed with the verb εξελυσεται three times in Leviticus 25 (25:30, 31, 33).

Leviticus 25:42

διοτι οικεται μου εισιν ÷ ουτοι ✓ ους εξηγαγον εκ γης αιγυπτου ου πραθησεται εν πρασει οικετου

כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד

Notes: The *obelus* is misplaced in this verse. The obelized word ουτοι is formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* הם. Since the copula is implied in the Hebrew text, the *obelus* would be correct on εισιυ.

Leviticus 25:48

μετα το πραθηναι ÷ αυτω λυτρωσις αυτου εσται εις των αδελφων αυτου
λυτρωσεται αυτον

אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו

Notes: The obelized pronoun αυτω specifies the recipient of the implied subject of the verb. The recipient is implied in the Hebrew *Vorlage* and the translator makes it explicit in the Greek translation.

Leviticus 25:49

αδελφος πατρος αυτου η υιος αδελφου πατρος αυτου λυτρωσεται αυτον η απο των
οικειων των σαρκων αυτου εκ της φυλης αυτου λυτρωσεται αυτον εαν δε
ευπορηθεις ταις χερσιν εαυτου λυτρωται ÷ εαυτον

או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל

Notes: The obelized pronoun εαυτον makes the reflexive idea implied in the Hebrew *Vorlage* explicit in the translation.

Leviticus 26

Leviticus 26:6

και δωσω ιρηνην επι της γης υμων και κοιμηθησεσθε και ουκ εσται ÷ υμας ο
εκφοβων και απολωθηρια πονηρα εκ της γης ÷ υμων

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מתריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם

Notes: The *obelus* before υμας ο εκφοβων is placed correctly, but more text is obelized than is correct. The articular participle ο εκφοβων corresponds to the Hebrew מְתַרֵּד. The obelized pronoun υμων inserts a parallel construction to the phrase επι της γης υμων at the beginning of the verse. The translator sought to harmonize perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 26:10

και φαγεσθε ÷ παλαια ✓ και παλαια παλαιων και παλαια εκ προσωπου νεων
εξοισετε

ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציא

Notes: The translator added the obelized reading παλαια to show a progression of age in the text. This idea appears to be the translator's own interpretation since the meaning is not a necessary interpretation of the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 26:16

και εγω ποιησω ουτως υμιν και επισυστησω εφ υμας ✘ σπουδη ✓ την αποριαν ÷
την τε ψοραν ✓ και τον ικτερον σφακελιζοντας τους οφθαλμους ÷ υμων ✓ και
εκτηκουσαν την ψυχην ÷ υμων ✓ και σπερειτε δια κενης τα σπερματα υμων και
εδονται αυτα οι υπεναντιοι υμων

הא אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש
וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם

Notes: The obelized phrase την τε ψοραν (*sic*) introduces the rare word ψωρα into the text. The translator is adding commentary since the parallel phrase την αποριαν την τε ψοραν does not occur elsewhere in the LXX. The word ψωρα occurs in Deuteronomy 28:27, and so the translator is employing his knowledge of the whole Pentateuch and bringing a similar concept into Leviticus from Deuteronomy. Both occurrences of the obelized pronoun υμων make the implicit idea of possession explicit.

Leviticus 26:20

και εσται εις κενον η ισχυς υμων και ου δωσει η γη υμων τον σπορον αυτης και το
ξυλον του αγρου ÷ υμων ✓ ου δωσει τον καρπον αυτου

ותם לריק כחכם ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ הארץ לא יתן פרי

Notes: The obelized pronoun υμων makes the implicit idea of possession explicit.

Leviticus 26:32

και εξερημωσω εγω την γην ÷ υμων ✓ και θαυμασονται επ αυτην οι εχθροι υμων ο
ενοικουντες εν αυτη

והשמתי אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה

Notes: The obelized pronoun υμων makes the implicit idea of possession explicit.

Leviticus 26:34

τοτε ευδοκησει η γη τα σαββατα αυτης πασας τας ημερας της ερημωσεως αυτης και υμεις ÷ εσεσθε √ εν τη γη των εχθρων υμων τοτε σαββατιει η γη και ευδοκησει τα σαββατα αυτης

אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה

Notes: The obelized word εσεσθε makes the copula implicit in the Hebrew *Vorlage* explicit.

Leviticus 26:41

και εγω επορευθην μετ αυτων ÷ θυμω √ πλαγιω και απολω αυτους εν τη γη των εχθρων αυτων τοτε εντραπησεται η καρδια αυτων η απεριτμητος και τοτε ευδοκησουσιν τας αμαρτιας αυτων

אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אתם בארץ איביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם

Notes: The phrase θυμω πλαγιω occurs in Leviticus 26:24, 28, and 41. The phrase is the standard translation for both the Hebrew *Vorlagen* קרי and קמת קרי. The latter occurs only in Leviticus 26:28. The original translator added θυμω to harmonize perceived discrepancies in his Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 26:43

και η γη εγκαταλειφθησεται ÷ απ αυτων √ τοτε προσδεξεται η γη τα σαββατα αυτης εν τω ερημωθηναι αυτην δι αυτους και αυτοι προσδεχονται τας ανομιας αυτων ανθ ων τα κριματα μου υπερειδον και τοις προσταγμασιν μου προσωχθισαν τη ψυχη αυτων

והארץ תעזב מהם ותרוץ את שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם

Notes: This *obelus* is placed incorrectly. The Hebrew *Vorlage* reads מהם.

Leviticus 26:45

και μνησθησομαι αυτων διαθηκας της προτερας οτε εξηγαγον αυτους εκ γης αιγυπτου ÷ εξ οικου δουλειας √ εναντι των εθνων του ειναι αυτων $\overline{\theta\varsigma}$ εγω $\overline{\kappa\varsigma}$

וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני

יהוה

Notes: The obelized phrase *ἐξ οἴκου δουλείας* is juxtaposed to the phrase *ἐκ γῆς αἰγυπτου* in Exodus 20:1 and again four times in Deuteronomy (5:6; 6:12; 8:14; 13:11). The original translator sought to harmonize these parallel passages, addressing perceived discrepancies in the Hebrew *Vorlage*.

Leviticus 27

Leviticus 27:7

εαν δε απο εξηκονταετους και επανω εαν μεν αρσης η εσται η τιμη αυτου πεντεκαιδεκα διδραχμα ÷ α[ργ]υριου √ εαν δε θηλεια δεκα διδραχμα

ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והיה ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים

Notes: The obelized noun *αργυριου* restates the unit of currency first mentioned in Leviticus 27:3, clarifying the text for the reader.

Leviticus 27:15

εαν δε ο αγιασας ÷ αυτην √ λυτρωται την οικιαν αυτου προσθησει το επιπεμπτον του αργυριου [τ]ης τιμης επ αυτην και εσται αυτω

ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו

Notes: The obelized pronoun *αυτην* makes the implied direct object of the participle *ο αγιασας* explicit.

Conclusion

The foregoing commentary demonstrates the preserved *obeli* accurately accomplish Origen's intention of marking what is not present in the Hebrew *Vorlage*. On eight occasions the *obelus* is placed improperly (4:25; 8:33; 11:6, 39; 16:3, 29; 25:42; 26:6). Of these, 16:3 was corrected *secunda manus*. Two other *obeli* were inserted *secunda manus* (11:3; 12:2).

This examination of the *obelus* tradition in G illuminates the quality of the original Greek translation and the purpose of the *obelus* in the Hexaplaric tradition. The original Greek translation of Leviticus was not overly expansive. The translation

sought formal equivalence from the beginning. The obelized readings were generally short explanatory glosses added to clarify the text. The longer phrases served the same function, although some of these phrases included theological interpretation. The tendency toward harmonization, while present, is less pronounced in Leviticus. The translator harmonized similar passages within Leviticus as well as passages across the Pentateuch.

The nature of Origen's corrections provides insight into his Hebrew *Vorlage*. He corrected Leviticus based on a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT. When the *obeli* are removed the resulting Greek text is generally formally equivalent to the present MT.

The obelized readings also allow insight into the original Greek translation. The obelized readings do not indicate that a different Hebrew *Vorlage* was behind the original translation of Leviticus. The readings either clarify the existing text or supplement from other passages. Given that harmonization is more likely to happen later in a text's history, it is reasonable to posit a shorter, non-harmonized text as the basis for the original Greek translation. As a result, it is reasonable to posit a Hebrew *Vorlage* similar to the present MT as the basis for the original translation of Leviticus. A different Hebrew *Vorlage* is unnecessary to account for the obelized readings.

In view of the foregoing commentary, some corrections must be made to Wevers' work. He notes *obeli* in Leviticus 9:19; 13:54; 16:1 and misses *obeli* in 16:3 and 19:32.⁸ The *obelus* in 16:3 was corrected within G, and since Wevers does not aim to provide a full accounting, it is understandable that he would omit this one. Nothing would signal later scribes to omit it or to continue to copy the errant *obelus*. In 19:32, Wevers notes the *obelus* in Syh but does not recognize the same reading in

⁸ Wevers, *Text History of Leviticus*, 23.

G. The other three readings do not have *obeli* and should be corrected in the critical editions.

Numbers

The *obelus* occurs with greater frequency in Numbers than it does in the other books of G. The *obelus* is distributed throughout the whole extant text of Numbers. The manuscript preserves 212 occurrences. Of these, one can be certain that 204 are used correctly. With the frequency of *obelus* usage, the error and correction rates both rise. Numbers has six *obeli* that are blatantly misused. Nine other occurrences are questionable. Aside from these errors, the manuscript preserves twelve corrections. Six of these corrections change an *obelus* to an asterisk or *vice versa*, while the other six are additions *secunda manus*. The following commentary will address all of the discrepancies as they arise.

The obelized readings clarify the Greek translation and harmonize similar passages. In Numbers, harmonization is more prominent than clarification. The original translator harmonized similar passages within Numbers, but also harmonized across the books of the Pentateuch. In particular, similar passages between Exodus and Numbers were harmonized. The theological *Tendenz* of the translator is more pronounced in Numbers than in other books of the Pentateuch, as the following commentary will show in detail.

Numbers 1

Numbers 1:1

και ελαλησεν $\overline{\kappa\zeta}$ προς μωσην εν τη ερημω \div τη \swarrow σινα εν τη σκηνη του μαρτυριου εν μια του μηνος του δευτερου ετους του δευτερου εξελθοντων αυτων εκ γης αιγυπτου λεγων

וידבר יהוה אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר

Notes: The obelized article τη places σινά in apposition to τη ερημω. In the Hebrew text, σινά stands in the absolute state in a bound phrase. The translator sought to further specify τη ερημω for his readers.

Numbers 1:3

απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν δυναμει ηλ̄ επισκεψασθε
αυτους συν δυναμει αυτων συ και αρων ÷ επισκεψασθε αυτους ∟

מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן

Notes: The translator inserted the obelized clause επισκεψασθε αυτους to add a sense of balance to the verse.

Numbers 1:18

και πασαν την συναγωγήν συνηγαγον εν μια του μηνος του δευτερου ετους και
επεσκεπησαν κατα γενεσις αυτων η κατα πατριας αυτων κατα αριθμον ονοματων ÷
αυτων ∟ απο κ̄ ετους και επανω ÷ αρσενικον ∟ κατα κεφαλην αυτων

ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן
עשרים שנה ומעלה לגלגלתם

Notes: The obelized pronoun αυτων further specifies and limits the previous phrase for the readers of the translation. The obelized word αρσενικον occurs in some form throughout Numbers 1 (1:20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42). The translator inserted it here to harmonize the similar verses in the chapter.

Numbers 1:20

και εγενοντο οι υιοι ρουβην πρωτοτοκου ηλ̄ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους
αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατα αριθμους ονοματων ÷ αυτων ∟ κατα
κεφαλην αυτων παντα αρσενικα απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος
εν τη δυναμει

ויהיו בני ראובן בכר ישראל תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: The obelized pronoun αυτων further specifies and limits the previous phrase for the readers of the translation.

Numbers 1:22

τοις υιοις συμεων κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων * και επισκεψις αυτων κ̅ κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κ̅ κατα κεφαλην αυτων απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

לבני שמעון תולדתם למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: The obelized pronoun αυτων further specifies and limits the previous phrase for the readers of the translation.

Numbers 1:24

τοις υιοις γαδ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα κ̅ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

לבני גד תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: The obelized phrase αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα is added from 1:20. By adding this phrase, the translator provides a sense of literary balance with throughout the chapter.

Numbers 1:26

τοις υιοις ιουδα κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα κ̅ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

לבני יהודה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:28

τοις υιοις ισασαχαρ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα κ̅ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

לבני יששכר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:30

τοὺς υἱοὺς ζαβουλῶν κατὰ συγγενίας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✎ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:32

τοὺς υἱοὺς ἰωσήφ υἱοὺς ἐφραΐμ κατὰ συγγενίας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✎ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

לבני יוסף לבני אפרים תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:34

τοὺς υἱοὺς μανασσῆ κατὰ συγγενίας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✎ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

לבני מנשה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:36

τοὺς υἱοὺς βενιαμὴν κατὰ συγγενίας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✎ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

לבני בנימין תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:38

τοις υιοις δαν κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα < απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

לבני דן תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:40

τοις υιοις ασηρ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα < απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

לבני אשר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:42

τοις υιοις νεφθαλειμ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα < απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

בני נפתלי תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

Notes: See Numbers 1:24.

Numbers 1:44

αυτη η επισκεψις ην αποσκεψαντο μωσσης και ααρων και οι αρχοντες יהל ιβ ανδρες ανηρ εις ÷ κατα φυλην μιαν κατα φυλην < εις οικον πατριας αυτων ησαν

אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל שנים עשר איש איש אחד לבית אבתיו היו

Notes: The obelized phrase κατα φυλην μιαν κατα φυλην provides a summary of the previous census material. It further interprets the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 1:50

και συ επιστησον τους λευειτας επι την σκηνην του μαρτυριου και επι παντα τα

σκευη αυτης και επι παντα οσα εστιν ÷ εν ✓ αυτη αυτοι αρουσιν την σκηνην και παντα τα σκευη αυτης και αυτοι λιτουργησουσιν εν αυτη και κυκλω της σκηνης παρεμβalousιν

ואתה הפקד את הלויים על משכן העדת ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו וסביב למשכן יחנו

Notes: The obelized preposition εν was inserted to clarify the case of the following noun.

Numbers 1:53

οι δε λευειται παρεμβαλετωσαν ÷ εναντιοι ✓ κυκλω της σκηνης του μαρτυριου και ουκ εστε αμαρτημα * επι την συναγωγην ✓ εν υιοις ιηλ και φυλαξουσιν οι λευειται ÷ αυτοι ✓ την φυλακην της σκηνης του μαρτυριου

והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות

Notes: The obelized reading εναντιοι parallels a similar reading in Numbers 2:2. The obelized αυτοι is the intensive use of αυτος, adding clarification to the text.

Numbers 1:54

και εποιησαν οι υιοι ιηλ κατα παντα α ενετειλατο κς τω μωση ✓ ÷ και αρων ✓ ουτως εποιησαν

ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה בן עשו

Notes: The obelized reading places Aaron in the same place of authority as Moses.

Numbers 2

Numbers 2:2

ανος ο εχομενος αυτου κατα ταγμα αυτου κατα σημαιας κατ οικους πατριων αυτων παρεμβαλετωσαν οι υιοι ιηλ εναντιοι κυκλω της σκηνης του μαρτυριου ου παρεμβalousιν ÷ οι υιοι ιηλ ✓

איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו

Notes: The *obelus* was originally in the margin at the end of παρεμβalousιν. It was

corrected, and the medial *obelus* inserted later. The obelized phrase $\text{οι υιοι } \overline{\text{ηλ}}$ harmonizes the final occurrence of παρεμβαλουσιν with the earlier occurrence of the clause $\text{παρεμβαλετωσαν οι υιοι } \overline{\text{ηλ}}$, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 2:3

και οι παρεμβαλλοντες πρωτοι \div κατα νοτον \swarrow κατ ανατολας ταγμα παρεμβολης
ιουδα συν δυναμει αυτων και ο αρχων των υιων ιουδα ναασσων $\overline{\text{υς}}$ αμειναδαβ

והחנים קדמה מזרחת דגל מחנה יהודה לצבאתם ונשיא לבני יהודה נחשון בן עמינדב

Notes: The translator inserted the obelized phrase κατα νοτον to further specify the location of $\text{ταγμα παρεμβολης ιουδα}$.

Numbers 2:7

\div και οι παρεμβαλλοντες εχομενοι \swarrow φυλη ζαβουλων και αρχων των υιων ζαβουλων
ελιαβ $\overline{\text{υς}}$ χελων

מטה זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב בן חלן

Notes: The obelized phrase $\text{και οι παρεμβαλλοντες}$ occurs in Numbers 2:3 and the phrase $\text{και οι παρεμβαλλοντες εχομενοι}$ occurs in Numbers 2:5. It occurs with the possessive αυτου in Numbers 2:12. The translator inserted this obelized phrase to produce internal agreement in the Greek translation, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 2:14

και \div οι παρεμβαλλοντες εχομενοι αυτων \swarrow φυλη γαδ και ο αρχων των υιων γαδ
ελισαφ $\overline{\text{υς}}$ ραγουηλ

ומטה גד ונשיא לבני גד אליסף בן רעואל

Notes: See notes on Numbers 2:7.

Numbers 2:20

και \div οι παρεμβαλλοντες \swarrow εχομενοι αυτων φυλη μανασση και ο αρχων των υιων
μανασση γαμαλιηλ $\overline{\text{υς}}$ φαδασσουρ

ועליו מטה מנשה ונשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור

Notes: See notes on Numbers 2:7. The obelized reading ends after παρεμβαλλοντες rather than the expected αυτων.

Numbers 2:22

και ÷ οι παρεμβαλλοντες < εχομενοι φυλη βενιαμειν και ο αρχων των υιων βενιαμειν αβειδαν υς̄ γαδεωνει

ומטה בנימן ונשיא לבני בנימן אבידן בן גדעני

Notes: See notes on Numbers 2:7. The obelized reading ends after παρεμβαλλοντες rather than the expected αυτων.

Numbers 2:29

και ÷ οι παρεμβαλλοντες εχομενοι αυτου < φυλη νεφθαλει και ο αρχων των υιων νεφθαλει αχειρε υιος αιναν

ומטה נפתלי ונשיא לבני נפתלי אחירע בן עיני

Notes: See notes on Numbers 2:7

Numbers 2:34

και εποιησαν οι υιοι ιηλ̄ κατα παντα οσα συνεταξεν κς̄ τω μωση ουτως παρενεβαλον κατα ταγματα αυτων και ουτως εξηρον εκαστος ÷ εχομενοι < κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων

ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה בן חנו לדגליהם וכן נסעו איש למשפחתו על בית אבתו

Notes: The obelized participle εχομενοι further clarifies the text. The verb εχω in the middle voice can have the sense of being close to or bordering, especially when speaking of peoples.⁹

⁹ Henry George Liddle and Robert Scott, *A Greek-English Lexicon, with a Revised Supplement*, 9th ed., rev. Henry Stuart Jones and Frederick McKenzie (Oxford: Oxford University Press, 1996), 750 ἔχω II.C.

Numbers 3

Numbers 3:9

και δωσεις τους λευειτας ααρων και τοις υιοις αυτου ÷ τοις ιερευσιν < δομα
δεδομενοι εισιν ουτοι ÷ μοι < απο των υιων $\overline{\text{יהל}}$

ונתתה את הלויים לאהרן ולבניו נתונם נתונם המה לו מאת בני ישראל

Notes: The obelized phrase τοις ιερευσιν stands in apposition to the phrase τοις υιοις αυτου, continuing a common epithet in the Pentateuch. The obelized pronoun μοι more closely specifies the implied recipient in the clause δεδομενοι εισιν ουτοι.

Numbers 3:10

και ααρων και τους υιους αυτου καταστησεις ÷ επι της σκηνης του μαρτυριου < και
φυλαξουσιν την ιερατειαν αυτων ÷ και παντα τα κατα τον βωμον και τα εσω του
καταπετασματος < και ο αλλογενης ο απομενος αποθανεται

ואת אהרן ואת בניו תפקד ושמרם את כהנתם והזר הקרב יומת

Notes: The original translation would have read και ααρων και τους υιους αυτου καταστησεις και φυλαξουσιν την ιερατειαν αυτων και ο αλλογενης ο απομενος αποθανεται. The translator added commentary and clarification to the phrase την ιερατειαν αυτων. The first obelized phrase επι της σκηνης του μαρτυριου specifies the general location where Moses stationed the priests. The second obelized phrase και παντα τα κατα τον βωμον και τα εσω του καταπετασματος further elaborates what the priests are to guard.

Numbers 3:12

και εγω ειδου ειληφα τους λευειτας εκ μεσου των υιων $\overline{\text{יהל}}$ αντι παντος
πρωτοτοκου διανοιγοντος μητραν παρα των υιων $\overline{\text{יהל}}$ ÷ λυτρα αυτων εσονται < και
εσονται εμοι οι λευειται

ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים

Notes: The translator inserted the obelized phrase λυτρα αυτων εσονται to add commentary to the text. The Levites are here taken instead of the firstborn. Later, Numbers 18:15, the translation says of the firstborn λυτροις λυτρωθησεται τα πρωτοκα. The translator explicitly connects the status of the Levites to the status of the firstborn.

sacrum $\overline{\upsilon\varsigma}$ stands in the nominative case and in apposition to ελειςαφατ.

Numbers 3:26

και τα ιστια της αυλης και το καταπετασμα της πυλης της αυλης της \div ουσης \checkmark επι της σκηνης * επι του θυσιαστηριου κυκλω \checkmark και τα καταλοιπα αυτου παντων των εργαων αυτου

וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו לכל עבדתו

Notes: The obelized participle ουσης specifies the copula implied in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 3:34

η επισκεψις αυτων κατ αριθμον παν αρσενικον απο μηνιαιου και επανω εξακισχειλιοι και $\zeta \div$ και $\bar{\nu}$ \checkmark

ופקדיהם במספר כל זכר מבן חדש ומעלה ששת אלפים ומאתים

Notes: The translator added the obelized phrase και $\bar{\nu}$ to attempt to bring a more precise number across into the translation.

Numbers 3:40

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην \div λεγων \checkmark επισκεψαι παν πρωτοτοκον αρσεν των υιων $\overline{\eta\lambda}$ απο μηνιαιου και επανω και λαβε τον αριθμον εξ ονοματων αυτων

ויאמר יהוה אל משה פקד כל בכר זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה ושא את מספר שמתם

Notes: The participle λεγων frequently appears in the LXX, translating the Hebrew infinitive construct לְאָמַר . Since λεγων appears so frequently with finite verbs of speaking, the translator inserted it here to further harmonize the Greek translation.

Numbers 3:49

και ελαβεν μωσης το αργυριον τα λυτρα παρα των πλεοναζοντων \div εν αυτοις \checkmark εις την εκλυτρωσιν των λευειτων

ויקח משה את כסף הפדיום מאת העדפים על פדויי הלויים

Notes: The obelized phrase εν αυτοις further specifies the sphere in which the action πλεοναζοντων takes place.

Numbers 3:50

παρα των πρωτοτοκων των υιων $\overline{\eta\lambda}$ ελαβεν το αργυριον $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\xi}$ και $\bar{\tau}$ και χειλιους \div σικλους \swarrow κατα τον σικλον τον αγιον

מאת בכור בני ישראל לקח את הכסף חמשה וששים ושלו מאות ואלף בשקל הקדש

Notes: The obelized word σικλους specifies the unit of currency implied by the word χειλιους.

Numbers 3:51

και εδωκεν μωσης το αργυριον τα λυτρα \div των πλεοναζοντων \swarrow ααρων και τοις υιοις αυτου δια φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ ον τροπον ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση

ויתן משה את כסף הפדים לאהרן ולבניו על פי יהוה כאשר צוה יהוה את משה

Notes: The translator inserted the obelized phrase των πλεοναζοντων to harmonize Numbers 3:51 with Numbers 3:49.

Numbers 4

Numbers 4:3

απο $\bar{\kappa}$ και $\bar{\epsilon}$ ετων και επανω και εως * υιου \swarrow $\bar{\nu}$ ετων πας ο εισπορευομενος λειτουργειν ποιησαι \div παντα \swarrow τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד

Notes: The obelized word παντα occurs elsewhere in the phrase παντα τα εργα. The translator inserted the word to harmonize this phrase with the other like phrases.

Numbers 4:4

και ταυτα τα ονοματων των υιων καθ \div εκ μεσου υιων λευει κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων \swarrow εν τη σκη (sic) του μαρτυριου αγιον των αγιων

זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים

Notes: The obelized phrase εκ μεσου υιων λευει κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων is added from Numbers 4:2.

Numbers 4:6

και επιθησουσιν επ αυτο κατακαλυμμα δερμα υακινθινον και επιβαλουσιν ÷ επ
αυτην < ιματιον ολον υακινθινον ανωθεν και διεμβαλουσιν τους αναφορεις

ונתנו עליו כסוי עור תחשו ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה ושמו בדיו

Notes: The obelized phrase επ αυτην was inserted so that the clause επιβαλουσιν ιματιον ολον υακινθινον would read parallel to the previous clause επιθησουσιν επ αυτο κατακαλυμμα δερμα υακινθινον.

Numbers 4:7

και επι την τραπεζαν την προκειμενην επιβαλουσιν ÷ επ αυτην * ιματιον
ολοπορφυρον και δωσουσιν επ αυτης < τα τρυβλια και τας θυισκας και τους
κυαθους και τα σπονδια εν οις σπενδει και οι αρτοι οι δια παντος επ αυτης εσονται

ועל שולחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקערת ואת הכפת ואת המנקית ואת קשות הנסך
ולחם התמיד עליו יהיה

Notes: The obelized phrase επ αυτην was inserted to harmonize Numbers 4:7 with the previous verse, which also contains the insertion επ αυτην after επιβαλουσιν.

Numbers 4:10

και εμβαλουσιν αυτην και παντα τα σκευη αυτης εις καλυμμα δερματινον
υακινθινον και επιθησουσιν ÷ αυτην < επ αναφορεων

ונתנו אתה ואת כל כליה אל מכסה עור תחשו ונתנו על המוט

Notes: The obelized word αυτην makes the implicit direct object explicit and harmonizes this sentence with the first sentence of the verse.

Numbers 4:14

και επιθησουσιν επ αυτο παντα τα σκευη οσοις λειτουργουσιν επ αυτο εν αυτοις
και τα πυρια και τας κρεαγρας και τας φιαλας και τον καλυπτηρα και παντα τα
σκευη του θυσιαστηριου και επιβαλουσιν επ αυτο καλυμμα δερματινον υακινθινον
και διεμβαλουσιν τους αναφορεις αυτου ÷ και λημψονται ιματιον πορφυρον και
συνκαλυψουσιν τον λουτηρα και την βασιν αυτου και εμβαλουσιν αυτα εις καλυμμα
δερματινον υακινθινον και επιθησουσιν απαναφορεις <

ונתנו עליו את כל כליו אשר ישרתו עליו בהם את המחנת את המזלגת ואת היעים ואת המזרקת כל כלי המזבח ופרשו עליו כסוי עור תחש ושמו בדי

Notes: The translator inserted the obelized clause και λημψονται ιματιον πορφυρουν και συνκαλυψουσιν τον λουτηρα και την βασιν αυτου και εμβalousιν αυτα εις καλυμμα δερματινον υακινθινον και επιθησουσιν απαναφορεις to add commentary to the text. The elements mentioned in the reading correspond to elements from the Exodus Tabernacle account. The translator sought to explicitly connect the present passage to the Tabernacle account.

Numbers 4:26

και τα ιστια της αυλης και το επισπαστρον * της θυρας της πυλης της αυλης οσα επι της σκηνης ÷ του μαρτυριου * και επι του θυσιαστηριου κυκλω < και τα περισσα αυτων και παντα τα σκευη τα λιτουργικα αυτων και παντα οσα λειτουργουσιν εν αυτοις ποιησουσιν

ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריהם ואת כל כלי עבדתם ואת כל אשר יעשה להם ועבדו

Notes: The original translation of Numbers 4:26 omitted significant details (preserved in the asterisked material) and included the obelized phrase του μαρτυριου, which does not make sense in the context. All of the signs in G are original and without later correction, so these idiosyncrasies are not a result of scribal carelessness. It is possible that the Hebrew *Vorlage* differed in this verse.

Numbers 4:31

και ταυτα τα φυλαγματα των αιρομενων υπ αυτων κατα παντα τα εργα αυτων εν τη σκηνη του μαρτυριου τας κεφαλειδας της σκηνης και τους μοχλους αυτης και τους στυλους αυτης και τας βασεις αυτης ÷ και το κατακαλυμμα και αι βασεις αυτων και οι στυλοι αυτων και το κατακαλυμμα της θυρας της σκηνης <

וזאת משמרת משאם לכל עבדתם באהל מועד קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו

Notes: The obelized phrase και το κατακαλυμμα και αι βασεις αυτων και οι στυλοι αυτων και το κατακαλυμμα της θυρας της σκηνης inserts several elements of the Tabernacle into the present text from the Exodus Tabernacle account. Although no specific verses include this precise list in this order, the elements are common, and the translator was aware of them.

Numbers 4:32

και τους στυλους της αυλης κυκλω και αι βασεις αυτων ÷ και τους στυλους του

καταπετασματος της πυλης της αυλης και τας βασεις αυτων \sphericalangle και τους πασσαλους αυτων και τους καλους αυτων και παντα τα σκευη αυτων και παντα τα λειτουργηματα αυτων εξ ονοματων επισκεψασθαι \div αυτους και παντα \sphericalangle τα σκευη της φυλακης των αιρομενων υπ αυτων

ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם לכל כליהם ולכל עבדתם ובשמת תפקדו את כלי משמרת משאם

Notes: The first obelized phrase και τους στυλους του κατα πετασματος της πυλης της αυλης και τας βασεις αυτων inserts elements of the Tabernacle into the present text from the Exodus Tabernacle account. Although no specific verses include this precise list in this order, the elements are common, and the translator was aware of them. The second obelized phrase αυτους και παντα includes elements from two different clauses. The pronoun αυτους specifies the implied direct object of the infinitive επισκεψασθαι. The adjective παντα was inserted by the original translator to specify the extent of τα σκευη in view.

Numbers 4:41

αυτη η επισκεψις δημου υιων γερσων πας ο λειτουργων εν τη σκηνη του μαρτυριου ους επεσκεψατο μωσης και ααρων δια φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ \div εν χειρι μωση \sphericalangle

אלה פקודי משפחת בני גרשון כל העבד באהל מועד אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה

Notes: The obelized phrase εν χειρι μωση aligns the clause ους επεσκεψατο μωσης και ααρων δια φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ with the similar clause καθα επεσκεψατο μωσης και ααρων δια φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ εν χειρι μωση in Numbers 4:37.

Numbers 4:44

και εγενηθη η επισκεψις αυτων κατα δημους αυτων \div κατ οικους πατριων αυτων \sphericalangle τρεισχιλιοι και $\overline{\xi}$

ויהיו פקדיהם למשפחתם שלש אלפים ומאתים

Notes: The obelized phrase κατ οικους πατριων αυτων aligns the phrase κατα δημους αυτων with the full phrase κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων common in Numbers 1.

Numbers 5

Numbers 5:6

λαλησον τοις υιοις $\overline{\text{יְהִל}}$ \div $\underline{\text{λεγων}}$ \sphericalangle ανηρ η γυνη οστις αν ποιηση απο των αμαρτιων των ανθρωπινων * και $\underline{\text{παριδων}}$ \sphericalangle $\overline{\text{παριδη εν κω}}$ και πλημμεληση η ψυχη εκεινη

דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא

Notes: See notes on Numbers 3:40.

Numbers 5:8

εαν δε μη η τω ανθρωπω ο αγχιστευων ωστε αποδουναι \div $\underline{\text{αυτω}}$ \sphericalangle το πλημμελημα προς αυτον το πλημμελημα το αποδιδομενον τω $\overline{\text{κω}}$ τω ιερει \sphericalangle \div $\underline{\text{εσται}}$ \sphericalangle πλην του κρειου του ειλασμου δι ου εξειλασεται εν αυτω περι αυτου

ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלבד איל הכפרים אשר יכפר בו עליו

Notes: The obelized word $\underline{\text{αυτω}}$ was inserted to specify the recipient of the verb αποδουναι. The obelized word $\underline{\text{εσται}}$ makes the implied copula explicit.

Numbers 5:9

και πασα απαρχη κατα παντα τα αγιαζομενα εν υιοις $\overline{\text{יְהִל}}$ οσα αν προσφερωσιν \div $\underline{\overline{\text{κω}}}$ \sphericalangle τω ιερει αυτω εσται

וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה

Notes: The obelized reading $\overline{\text{κω}}$ makes the implied recipient of the offering explicit.

Numbers 5:17

και λημψεται ο ιερευς υδωρ καθαρων \div $\underline{\text{ζων}}$ \sphericalangle εν ανγιω \sphericalangle οστρακινω και απο της γης της ουσης επι του εδαφους της σκηνης \div $\underline{\text{του μαρτυριου}}$ \sphericalangle και λαβων ο ιερευς εμβαλει εις το υδωρ

ולקח הכהן מים קדשים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים

Notes: The *obelus* preceding $\underline{\text{ζων}}$ was added *secunda manus*. This reading provides commentary, specifying the kind of water used for this procedure. The *metobelus*

before εν ανγιω was originally an *obelus*, corrected to a *metobelus secunda manus*. The *metobelus* is correct. The word ανγιω has a *nu* where one would expect the *gamma* nasal and preserves an occurrence of itacism (ι for ει). The obelized phrase του μαρτυριου was inserted to make the text read the standard της σκηνης του μαρτυριου, harmonizing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 5:18

και στησει ο ιερευς την γυναικα εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και αποκαλυψει την κεφαλην της γυναικος και δωσει επι τας χειρας αυτης την θυσιαν του μνημοσυνου την θυσιαν της ζηλοτυπιας εν δε τη χειρι του ιερεως εσται το υδωρ του ελεγμου το επικαταρωμενον ÷ τουτο \swarrow

והעמיד הכהן את האשה לפני יהוה ופרע את ראש האשה ונתן על כפיה את מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא וביד הכהן יהיו מי המרים המאררים

Notes: The obelized reading τουτο could be read a couple different ways grammatically. It could function as a demonstrative for το υδωρ assuming that everything following εσται belongs together. It could also modify το επικαταρωμενον if this participle is used as a substantive rather than an adjective. Regardless of the grammatical sense, the obelized reading adds a degree of specificity only implied in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 5:21

και ορκιει ο ιερευς την γυναικα εν τοις ορκοις της αρας ÷ ταυτης \swarrow και ερει ο ιερευς τη γυναικι δωη $\overline{\kappa\varsigma}$ σε εν αρα και ενορκιον εν μεσω του λαου σου εν τω δουναι $\overline{\kappa\upsilon}$ τον μηρον σου διαπεπτωκοτα και την κοιλιαν σου πεπρησμενην

והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יהוה את ירכך נפלת ואת בטנג צבה

Notes: The obelized word ταυτης adds a degree of specificity implied in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 5:23

και γραψει ο ιερευς τας αρας ταυτας εις βιβλιον και εξαλειψει εις το υδωρ του ελεγμου ÷ του επικαταρωμενου \swarrow

וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים

Notes: The obelized phrase του επικαταρωμενου harmonizes Numbers 5:23 with Numbers 5:18 so that both texts read του ελεγμου του επικαταρωμενου.

Numbers 5:30

η ανθρωπος ω εαν επελθη επ αυτον $\overline{\pi\nu\alpha}$ ζηλωσεως και ζηλωση την γυναικα αυτου και στησει την γυναικα \div αυτου \sphericalangle εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και ποιησει αυτη ο ιερευς παντα τον νομον τουτον

או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני יהוה ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת

Notes: The *obelus* is an addition *secunda manus*. The obelized word αυτου makes the implicit sense of possession explicit.

Numbers 5:31

και αθωος εσται ο ανθρωπος απο αμαρτιας και η γυνη \div αυτη \sphericalangle λημψεται την αμαρτιαν αυτης

ונקה האישה מעון והאשה ההוא תשא את עונה

Notes: The obelized word αυτη adds further specificity to the nominative η γυνη.

Numbers 6

Numbers 6:3

απο οινου και σικερα αγνισθησεται \div απο οινου \sphericalangle και οξος εξ οινου και οξος εκ σικερα ου πιεται και οσα κατεργαζεται εκ σταφυλης ου πιεται και σταφυλην προσφατον και σταφίδα ου φαγεται

מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל

Notes: The obelized phrase απο οινου repeats the earlier occurrence at the beginning of the verse. It is possible that the translator inserted this phrase to add emphasis.

Numbers 6:7

επι πρι * αυτου \sphericalangle και επι μητρι * αυτου \sphericalangle και επ αδελφω * αυτου \sphericalangle και επ αδελφη * αυτου \sphericalangle ου μιανθησεται επ αυτοις αποθανοντων αυτων οτι ευχη θ $\bar{\nu}$ αυτου \div επ αυτω \sphericalangle επι κεφαλης αυτου

לאביו ולאמו ולאחיו ולאחתו לא יטמא להם במתם כי נזר אלהיו על ראשו

Notes: The obelized phrase επ αυτω clarifies the meaning of the following phrase επ κεφαλης αυτου.

Numbers 6:11

και ποιησει ο ιερευς μίαν περι αμαρτιας και μίαν εις ολοκαυτωμα και εξειλασεται περι αυτου ÷ ο ιερευς √ περι ων ημαρτεν περι της ψυχης και αγιασει την κεφαλην αυτου εν τη ημερα εκεινη √

ועשה הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא

Notes: The obelized phrase ο ιερευς specifies the implied agent of the verb εξειλασεται and harmonizes this verse with similar verses in Leviticus.

Numbers 7

Numbers 7:2

και προσηνηγκαν οι αρχοντες ιηλ ÷ ιβ √ αρχοντες οικων πατριων αυτων ουτοι αρχοντες φυλων ουτοι οι παρεστηκοτες επι της επισκοπης

ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים על הפקדים

Notes: The obelized word ιβ makes the implied number of αρχοντες explicit.

Numbers 7:12

και ην ο προσφερων τη ημερα τη πρωτη το δωρον αυτου ναασσων υξ αμειναδαβ ÷ αρχων √ της φυλης ιουδα

ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה

Notes: The obelized word αρχων specifies the implied relationship between Aminadab and the tribe of Judah.

Numbers 7:13

και √ ÷ προσηνηγκεν √ το δωρον αυτου τρυβλιον αργυρου εν λ̄ και ρ̄ ολκη αυτου φιαλην μίαν αργυραν ο̄ σικλων κατα τον σικλον τον αγιον αμφοτερα πληρη σιμιδαλεως αναπεποιημενης εν ελαιω εις θυσιαν

וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה

Notes: The obelized verb προσηνηκεν clarifies the action of this verse by specifying that the action of προσφερων from Numbers 7:12 continues.

Numbers 7:18

τη ημερα τη δευτερα προσηνεγκεν ναθαναηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ σωγαρ αρχων \div της φυλης \swarrow ισσαχαρ

ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר

Notes: The obelized phrase της φυλης was inserted so that Numbers 7:18 would read the same as Numbers 7:12, the end of which reads αρχων της φυλης ιουδα.

Numbers 7:84

ουτος ο εγκαινισμος του θυσιαστηριου η ημερα εχρεισεν αυτο παρα των αρχοντων \div των υιων \swarrow $\overline{\iota\eta\lambda}$ τρυβλια αργυρα $\overline{\iota\beta}$ φιαλαι αργυραι $\overline{\iota\beta}$ θυισκαι χρυσαι $\overline{\iota\beta}$

זאת חנכת המזבח ביום המשח אתו מאת נשיאי ישראל קערת כסף שתים עשרה מזרקי כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה

Notes: The translator inserted the obelized phrase των υιων so that the phrase των αρχοντων των υιων $\overline{\iota\eta\lambda}$ would parallel the phrase αρχων των υιων preceding the names of most of the tribes in Numbers 7 (7:24, 30, 36, 42, 48, 54, 60, 66, 72, 78).

Numbers 7:85

$\overline{\lambda}$ και $\overline{\rho}$ \div σικλων \swarrow το τρυβλιον το εν \ast αργυριου και $\overline{\omicron}$ \swarrow η φιαλη η μια σικλων παν το αργυριον των σκευων[...]

שלשים ומאה הקערה האחת כסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקדש

Notes: The *obelus* was added *secunda manus*. The obelized word σικλων specifies the implied unit of currency and harmonizes the first part of the verse with the second.

Numbers 11

Numbers 11:18

[...]τις ψωμει ημας κρεα οτι καλον ημιν εν αιγυπτω και δωσει $\overline{\kappa\varsigma}$ υμιν \div φαγειν \swarrow
κρεα και φαγεσθαι

ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר ואכלתם

Notes: The obelized infinitive φαγειν specifies the purpose and use of the κρεα.

Numbers 11:20

εως μηνος ημερων \div φαγεσθαι \swarrow εως αν εξελθη εκ του μυκτηρου υμων και εσται
υμιν εις χολεραν οτι ηπειθησατε $\overline{\kappa\omega}$ ος εστιν εν υμιν και εκλαυσσεται εναντιον αυτου
λεγοντες ινα τι ημιν εξελθειν εξ αιγυπτου

עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את יהוה אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים

Notes: The obelized verb φαγεσθαι specifies the implied action in the first part of this verse. The reading preserves an example of etacism. The diphthong αι should be a single vowel ε.

Numbers 12

Numbers 12:1

και ελαλησεν ααρων και μαριαμ κατα μωση ενεκεν της γυναικος της αιθιοπισσης ην
ελαβεν \div μωσης \swarrow οτι γυναικα αιθιοπισσαν ελαβεν

ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח

Notes: The obelized reading μωσης specifies the implied subject of the verb ελαβεν. The translator perceived that the subject could be unclear due to the presence of two men in the sentence.

Numbers 12:2

και ειπαν μη μωση \div μονω \swarrow ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ουχι και ημιν ελαλησεν και ηκουσεν $\overline{\kappa\varsigma}$

ויאמרו הרק אַך במשה דבר יהוה הלא גם בנו דבר וישמע יהוה

Notes: The *obelus* is incorrectly placed here. The adjective μονω appears to be formally equivalent to the Hebrew *Vorlage* תא.

Numbers 12:4

και ειπεν κ̄ς παραχρημα προς μωσην και ααρων και μαριαμ εξελθατε οι τρεις υμεις εις την σκηνην του μαρτυριου και εξηλθον ÷ οι γ̄ εις την σκηνην του μαρτυριου ∟

ויאמר יהוה פתאם לא משה ולא אהרן ולא מרים צאו שלשתכם לא אהל מועד ויצאו שלשתם

Notes: The obelized phrase οι γ̄ εις την σκηνην του μαρτυριου repeats the substance of the preceding phrase τρεις υμεις εις την σκηνην του μαρτυριου, providing a parallel structure to the verse.

Numbers 12:5

και κατεβη κ̄ς εν στυλω νεφελης και εστη επι της θυρας της σκηνης ÷ του μαρτυριου και εκληθησαν ααρων και μαριαμ και εξηλθον αμφοτεροι

וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם

Notes: The obelized phrase του μαρτυριου was inserted to make the text read the standard της σκηνης του μαρτυριου, harmonizing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 12:6

και ειπεν ÷ προς αυτους ∟ ακουσατε * δη ∟ των λογων μου εαν γενηται προφητης υμων κ̄ω εν οραματι αυτω γνωσθησομαι και εν υπνω λαλησω αυτω

ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו

Notes: In the Pentateuch, verbs of speaking often include the addressees in a prepositional phrase אֶל־הֵם, which is translated into Greek προς αυτους. The original translator inserted this obelized phrase to harmonize the translation of this verse with other similar verses in the Pentateuch.

Numbers 12:12

μη και γενηται ωσει εισον θανατω ÷ ωσει εκτρωμα ∟ εκπορευομενον εκ μητρας μητρος * αυτου ∟ και κατεσθιει το ημυσυ της σαρκος αυτης

אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו

Notes: The obelized phrase ωσει εκτρωμα introduces a rare word into the text of Numbers. It specifies an idea implicit in the Hebrew *Vorlage*. If the obelized phrase is included in the text of Numbers, the phrase ωσει εκτρωμα εκπορευομενον εκ μητρας μητρος is nearly identical with the phrase ωσπερ εκτρωμα εκπορευομενον εκ μητρας μητρος in Job 3:16. The later translator of Job includes this phrase from Numbers in his translation although the Hebrew *Vorlage* of Job does not contain the same text as Numbers 12:12.

Numbers 13

Numbers 13:3 (13:2)

αποστειλον σεαυτω ανδρας και κατασκευασθωσαν την γην των χαναναιων ην εγω
διδωμι τοις υιοις ιηλ ÷ εις κατασχεσιν < ανδρα ενα * ανδρα ενα < κατα φυλην
κατα δημους πατριων αυτων αποστειλεις ÷ αυτους < παντα αρχηγον εξ αυτων

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו
תשלחו כל נשיא בהם

Notes: The translator inserted the obelized phrase εις κατασχεσιν in close proximity to the verb διδωμι. The juxtaposition of these words harmonizes the present text with Gen 17:8 and 48:4.

Numbers 13:21 (13:20)

και τις η γη ει πιων η παρειμενη ει εστιν εν αυτη δενδρα η ου και
προσκαρτερησαντες λημψεσθε απο των καρπων της γης και αι ημεραι ημεραι ÷
εαρος < προδρομοι σταφυλης

ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי
בכורי ענבים

Notes: The obelized word εαρος specifies the time in which the action takes place.

Numbers 13:24 (13:23)

και ηλθον εως φαραγγος βοτρυος ÷ και κατεσκαψαντο αυτην < και εκοψαν
εκειθεν κλημα και βοτρυν σταφυλης ενα ÷ απ αυτου < και ηραν αυτους εν
αναφορευσιν * δυσιν < και απο των ρωων και απο των συκων

ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים

Notes: The obelized clause και κατεσκαψαντο αυτην adds explanatory commentary, specifying how the spies obtained what they brought back. The obelized phrase απ αυτου further specifies the implied idea of separation in the context.

Numbers 13:29 (13:28)

αλλ η οτι θρασυ το εθνος το κατοικουν την γην και αι πολεις οχυραι ÷ τετειχισμεναι κ και μεγαλαι σφοδρα και την γενεαν ενεκ εωρακαμεν εκει

אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם

Notes: The obelized word τετειχισμεναι further qualifies the οχυραι.

Numbers 13:30 (13:29)

αμαληκ εκει κατοικει εν τη γη τη προς νοτον και ο χετταιος και ÷ ο ευεος κ και ο ιεβουσαιος και ο αμορραιος κατοικει εν τη ορεινη και ο χαναναιος κατοικει παρα θαλασσαν και παρα τον ιορδανην κ

עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני ישב על הים ועל יד הירדן

Notes: The obelized phrase ο ευεος was inserted to round out the list of nations mentioned in this verse.

Numbers 13:31 (13:30)

και κατεσιωπησε χαλεβ τον λαον προς μωσην και ειπεν ÷ αυτω ουχι αλλα κ αναβαντες αναβησομεθα και κατακληρονομησομεν αυτην οτι δυνατοι δυνησομεθα προς αυτους

ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה

Notes: The obelized reading incorporates elements from two clauses. The word αυτω specifies the addressee, having the antecedent τον λαον. The words ουχι αλλα specify the disjunction and contradiction implied by the context.

Numbers 13:32 (13:31)

και οι ανθρωποι οι συναβαντες μετ αυτου ειπαν ÷ ουκ αναβαινομεν οτι κ ου μη δυνωμεθα αναβηναι προς το εθνος οτι ισχυροτερον εστιν ημων ÷ μαλλον κ

והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו

Notes: The translator inserted the obelized clause ουκ αναβαινομεν οτι to supply a statement for which the following clauses provide explanation. The *obelus* before μαλλον was added *secunda manus*. The *metobelus* was originally an *obelus* but was misplaced and corrected to the present sign. The obelized word μαλλον is an explanatory gloss added by the translator to further qualify the degree to which the nation of the land is mightier than Israel.

Numbers 14

Numbers 14:1

και αναλαβουσα πασα η συναγωγην εδωκαν * την φωνην * αυτων < και εκλαιεν ο λαος ÷ ολην ÷ την νυκτα εκεινην

ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא

Notes: The obelized reading ολην further specifies the implied duration of την νυκτα εκεινην. The second *obelus* closes the reading and will be discussed further in the chapter on the *metobelus*.

Numbers 14:9

αλλα απο του $\overline{\kappa\upsilon}$ μη αποσταται ÷ γεινεσθαι < υμεις δε μη φοβεισθαι τον λαον της γης οτι καταβρωμα ημιν εστιν αφεστηκεν γαρ ο καιρος * αυτων < απ αυτων ο δε $\overline{\kappa\varsigma}$ εν ημιν μη φοβηθητε αυτους

אך ביהוה אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ויהוה אתנו אל תיראם

Notes: The obelized reading γεινεσθαι specifies the implied copula in the Hebrew *Vorlage*. The reading contains two examples of itacism: ει for ι and αι for ε.

Numbers 14:10

και ειπεν πασα η συναγωγη καταλιθοβολησαι αυτους εν λιθοις και η δοξα $\overline{\kappa\upsilon}$ ωφθη ÷ εν νεφελη < επι της σκηνης του μαρτυριου εν πασιν τοις υιοις $\overline{\eta\lambda}$

ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד יהוה נראה באהל מועד אל כל בני ישראל

Notes: The translator inserted the obelized phrase εν νεφελη after the verb ωφθη to

connect this text to Exodus 16:10, where the full phrase η δοξα κυ ωφθη εν νεφελη appears. The context in Exodus 16 is the grumbling of the Israelites. Numbers 14 has the same context. The original translator sought to harmonize these texts and, in doing so, comment on their significance. The connections with Israel's sins in Exodus permeate the obelized additions to Numbers 14.

Numbers 14:12

παταξω αυτους θανατω και απολω αυτους και ποιησω σε ÷ και τον οικον του κυ σου ÷ εις εθνος μεγα και πολυ μαλλον η τουτο

אכנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו

Notes: The phrase οικος πατριας and its variations occur throughout Numbers (1:2, 4, 20, 22, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44 *et passim*). The translator added the obelized phrase και τον οικον του κυ σου to harmonize the present text with the familial *leitmotif* of Numbers.

Numbers 14:18

κυ μακροθυμος και πολυελεος ÷ και αληθινος ÷ αφαιρων ανομιαις και αδικιαις ÷ και αμαρτιας ÷ και καθαρισμω ου καθαριει ÷ τον ενοχον ÷ αποδιδους αμαρτιας πατερων επι τεκνα εως τριτης και τεταρτης

יהוה ארץ אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקמה לא ינקה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים

Notes: All three obelized phrases in this verse come from Exodus 34:6–7. The translator inserted them so that the two passages would agree in wording.

Numbers 14:20

και ειπεν κυ ÷ προς μωσην ÷ ειλεως ÷ αυτοις ÷ ειμι κατα το ρημα σου

ויאמר יהוה סלחתי כדברך

Notes: Verbs of speech in the Pentateuch often include the addressee(s) with a prepositional phrase with προς. The translator inserted this obelized phrase to harmonize this occurrence of a verb of speech with others in the Pentateuch. The obelized reading αυτοις specifies the implied recipients of the adjective ιλεως. The *obelus* originally continued onto the subsequent line of text, but a corrector crossed it out.

Numbers 14:21

αλλα ζω εγω ÷ και ζων το ονομα μου ✓ και εμπλησει η δοξα $\overline{\kappa\upsilon}$ πασαν την γην

ואולם חי אני וימלא כבוד יהוה את כל הארץ

Notes: The obelized clause και ζων το ονομα μου occurs only here in the LXX. The translator added it to comment on the text, possibly referring to the name of Yahweh in Exodus 34:6–7, especially since Moses has just cited Yahweh's revelation from Exodus 34:6–7 in Numbers 14:18.

Numbers 14:22

οτι παντες οι ανδρες οι ορωντες την δοξαν μου και τα σημεια * μου ✓ α εποιησα εν αιγυπτω και εν τη ερημω ÷ ταυτη ✓ και επιρασαν με τουτο δεκατον και ουκ εισηκουσαν της φωνης μου

כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי

Notes: The obelized word ταυτη further specifies τη ερημω to distinguish it from αιγυπτω.

Numbers 14:23

ει μην οψονται την γην ην ωμοσα τοις πατρασιν αυτων ÷ αλλ η τα τεκνα αυτων α εστιν μετ εμου ωδε οσοι ουκ οιδασιν αγαθον η και κακον πας νεωτερος απερος τουτοις δωσω την γην ✓ παντες δε οι παροξυναντες με ουκ οψονται αυτην

אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה

Notes: The translator inserted the obelized clause αλλ η τα τεκνα αυτων α εστιν μετ εμου ωδε οσοι ουκ οιδασιν αγαθον η και κακον πας νεωτερος απερος τουτοις δωσω την γην as commentary on the text. He specifies the implication of the present text, which is spelled out more fully in Deuteronomy 1:39. The reading preserves an occurrence of itacism in the word απερος, which reads and ε for the diphthong ει.

Numbers 14:31

και τα παιδια * υμων ✓ α ειπαται διαρπαγην εσεσθαι εισαξω αυτους ÷ εις την γην ✓ και κληρονομησουσιν την γην ην ÷ υμεις ✓ απεστητε απ αυτης

וטפכם אשר אמרתם לְבוּ יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה

Notes: The obelized prepositional phrase εις την γην specifies the idea of entering the land implicit in the context. The translator inserted the obelized reading υμεις to add emphasis to the subject of the sentence.

Numbers 14:34

κατα τον αριθμον των ημερων οσας επεσκεψασθαι την γην $\bar{\mu}$ ημερας ημεραν του ενιαυτου * ημεραν του ενιαυτου \leftarrow λημψεσθαι τας αμαρτιας υμων $\bar{\mu}$ ετη και γνωσεσθαι τον θυμον \div της οργης \leftarrow μου

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם את תגואתי

Notes: The Greek words θυμος and οργη often appear together in different combinations in the LXX. The phrase τον θυμον της οργης appears in Numbers 34:14. The original translator inserted the obelized phrase της οργης to harmonize this passage with others like it.

Numbers 14:41

και ειπεν μωσης ινα τι * τουτο \leftarrow υμεις παραβαινεται το ρημα $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ ουκ ευοδα εσται \div υμιν \leftarrow

ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי יהוה והוא לא תצלח

Notes: The obelized reading originally read υμεις but was corrected to the present form. The translator inserted the obelized reading υμιν to specific the interested parties in the sentence ουκ ευοδα εσται.

Numbers 14:45

και κατεβη ο αμαληκ και ο χαναναιος ο εγκαθημενος εν τω ορι εκεινω και ετρεψαντο αυτους και κατεκοψαν αυτους εως ερμα \div και απεστραφησαν εις την παρεμβολην \leftarrow

וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא ויכום ויכתום עד החרמה

Notes: The translator added the obelized clause και απεστραφησαν εις την παρεμβολην to specify the implied result of the preceding actions in the verse.

Numbers 15

Numbers 15:3

και ποιησεται ÷ ολο ∟ καρπωμα κυριω ολοκαυτωματα η θυσιαν μεγαλυναι ευχην η καθ εκουσιον η εν ταις εορταις υμων ποιησαι οσμην ευωδιας κ̄ω ει μεν απο των βοων ει απο των προβατων

ועשיתם אֶשָׁה ליהוה עלה או זבח לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח ליהוה מן הבקר או מן הצאן

Notes: The word ολοκαρπωμα is rare. It translates הלֶעֶ. The Hebrew *Vorlage* here is הֶשֶׁה, not עלה. The *obelus* does not athetize a word but changes the existing word to provide the standard translation of the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 15:4

και προσοισει ο προσφερων το δωρον αυτου κ̄ω θυσιαν σιμιδαλεως δεκατον ÷ του οιφι ανα ∟ πεπυραμενης εν τεταρτω του ειν εν ελαιω

והקריב המקריב קרבנו ליהוה מנחה סלת עֶשְׂרוֹן בלול ברביעית ההין שמן

Notes: The unit of measurement οιφι occurs four other times in the Pentateuch in sacrificial contexts (Lev 5:11; 6:20 [13]; Num 5:15; 28:5). The translator added this word to harmonize this verse with others like it.

Numbers 15:5-6

και οινον ει σπονδην το τεταρτον του ειν ποιησεται επι της ολοκαυτωσης η επι της θυσιας τω αμνω τω ενι ÷ ποιησεις τουτο καρπωμα οσμην ευωδιας τω κ̄ω (6) και τω κρיו οταν ποιηται αυτον η εις ολοκαυτωμα εις θυσιαν ∟ *η τω κρειω ∟ ποιησεις θυσιαν σιμιδαλεως β̄ δεκατα αναπεφυραμενης εν ελαιω το τριτον του ειν

ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העלה או לזבח לכבש האחד או לאיל תעשה מנחה סלת שני עֶשְׂרִים בלולה בשמן שלשית ההין

Notes: The obelized clause ποιησεις τουτο καρπωμα οσμην ευωδιας τω κ̄ω και τω κρיו οταν ποιηται αυτον η εις ολοκαυτωμα εις θυσιαν adds instruction from Leviticus. This addition demonstrates the translator's penchant for harmonizing similar passages within the Pentateuch.

Numbers 15:14

εαν δε προσηλυτος εν υμιν προσγενηται ÷ εν τη γη υμ[...] η ος αν ÷ γενηται < εν
υμιν εν ταις γενεαις υμων και ποιησει καρπωμα οσμην ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$ ον τροπον
εποιειται ÷ υμεις < ουτως ποιησει η συναγωγη ÷ $\overline{\kappa\omega}$ <

וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדרתיכם ועשה אשה ריח ניחח ליהוה כאשר תעשו כן יעשה

Notes: The obelized phrase εν τη γη υμ[ων] further specifies the phrase εν υμιν, tying the people to the land. The obelized word γενηται specifies the implicit copula in the sentence ος αν εν υμιν εν ταις γενεαις υμων. The obelized word υμεις strengthens the subject of the verb εποιειται (itacism of αι for ε). The obelized word $\overline{\kappa\omega}$ specifies the implied interested party of the verb ποιησει.

Numbers 15:15

νομος εις υμιν και τοις προσηλυτοις τοις προσκειμενοις ÷ εν υμιν < νομος αιωνιος
εις γενεας υμων ως υμεις και ο προσηλυτος εσται εναντι $\overline{\kappa\omega}$

הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני יהוה

Notes: The obelized phrase εν υμιν specifies the idea implicit in the context of the verse.

Numbers 15:19

και εσται οταν εσθιητε υμεις απο των αρτων της γης αφειλιτε αφερεμα τω $\overline{\kappa\omega}$ ÷
αφορισμα <

והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה

Notes: The obelized word αφορισμα serves as commentary on the text. The translator specifies the type of offering that has just been described.

Numbers 15:20

απαρχην φυραματος υμων αρτον αφοριεται αφαιρεμα ÷ αυτο < ως αφαιρεμα απο
αλω ουτως αφειλιτε αυτον

ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה

Notes: The obelized word αυτο is written in the second hand above the line in an additional comment. The comment continues through the second αφαιρεμα in the

verse. The obelized word was inserted to specify a copula implicit in the Hebrew *Vorlage* and the translation of αφαιρεμα.

Numbers 15:23

καθα * παντα < συνεταξεν κυριος προς υμας εν χειρι μωση απο της ημερας ης
συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma} \div$ προς υμας < και επεκεινα εις τας γενεας υμων

את כל אשר צוה יהוה אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יהוה והלאה לדרתכם

Notes: Verbs of speech in the Pentateuch often include the addressee(s) with a prepositional phrase with προς. The translator inserted this obelized phrase to harmonize this occurrence of a verb of speech with others in the Pentateuch.

Numbers 15:24

και εσται εαν εξ οφθαλμων της συναγωγης γενηθη ακουσιως και ποιησει πασα η
συναγωγή μοσχον εκ βοων \div αμνον < ενα εις ολοκαυτωμα εις οσμην ευωδίας $\overline{\kappa\omega}$
και θυσιαν τουτου και σπονδην αυτου κατα την συνταξιν και χειμαρον εξ αιγων ενα
περι αμαρτίας

והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה
ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטת

Notes: The obelized word αμνον appears to be a simple error of translation since nothing in the context requires or suggests it.

Numbers 15:27

εαν δε ψυχη μια αμαρτη ακουσιον προσαξει αιγα \div μιαν < ενιαυσιαν περι αμαρτίας

ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת

Notes: The obelized reading μιαν specifies the number for ενιαυσιαν implied in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 15:33

και προσηγαγον αυτον οι ευροντες αυτον συλλεγοντα ξυλα προς μωση και ααρων
και προς πασαν συναγωγήν \div υιων τηλ <

ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה

Notes: The phrase συναγωγή υἰων $\overline{\eta\lambda}$ and its variants is common in Numbers (1:2; 8:9, 20; 13:27 [26]; 14:5, 7; 15:25, 33; 19:9; 25:6; 26:2). The translator inserted the obelized phrase υἰων $\overline{\eta\lambda}$ to harmonize this verse with the others like it.

Numbers 16

Numbers 16:9

μη μικρον \div εστιν τουτο υμιν οτι διεστειλεν ο $\overline{\theta\varsigma}$ $\overline{\eta\lambda}$ υμας εκ συναγωγης $\overline{\eta\lambda}$ και προσηγαγετο υμας προς εαυτον * εις το λειτουργειν \swarrow τας λειτουργιας της σκηνης $\overline{\kappa\upsilon}$ και παριστασθε εναντι της συναγωγης λατρευειν αυτοις

המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן יהוה ולעמד לפני העדה לשרתם

Notes: The obelized word εστιν specifies the implied copula in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 16:13

μη μικρον \div τουτο \swarrow οτι ανηγαγες ημας εις γην ρεουσαν γαλα και μελι αποκτειναι ημας εν τη ερημω οτι συ καταρχεις ημων αρχων

המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר

Notes: The obelized word τουτο harmonizes the initial phrase of Numbers 16:13 with the initial phrase of Numbers 16:9, addressing a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 16:16

και ειπεν μωσης προς κορε αγιασον την συναγωγήν σου και γινεσθε \div ετοιμοι \swarrow εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ συ και αυτοι και ααρων αυριον

ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני יהוה אתה והם ואהרן מחר

Notes: The obelized word ετοιμοι specifies the idea implicit in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 16:19

και επισυνεστησεν επ αυτω κορε την πασαν \div αυτου \swarrow συναγωγήν παρα την θυραν της σκηνης του μαρτυριου και ωφθη η δοξα $\overline{\kappa\upsilon}$ παση τη συναγωγή

ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד וירא כבוד יהוה אל כל העדה

Notes: The obelized pronoun *αυτου* clarifies the translation. The pronoun refers to *κορε* and distinguishes his *συναγωγή* from the larger *συναγωγή* of Israel.

Numbers 16:25

και ανεστη μωσης και επορευθη προς δαθαμ και αβειρων και συνεπορευθησαν μετ αυτου ÷ παντες < οι πρεσβυτεροι ιηλ

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל

Notes: The translator added the obelized reading *παντες* to specify which *πρεσβυτεροι* are the subject of the verb *συνεπορευθησαν*.

Numbers 16:30

αλλ εν χασματι διξει κ̄ και ανοιξασα η γη το στομα αυτης καταπιεται αυτους ÷ και τους οικους αυτων και τας σκηνας αυτων < και παντα οσα εστιν αυτοις και καταβησονται ζωντες εις αδου και γνωσεσθαι οτι παρωξυναν οι ανθρωποι ουτοι τον κυριον

ואם בריאה יברא יהוה ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יהוה

Notes: The translator inserted the obelized phrase *και τους οικους αυτων και τας σκηνας αυτων* from Numbers 16:32 to harmonize the passages.

Numbers 16:37 (17:2)

και προς ελεαζαρ ῡν̄ ααρων τον ιερεαν ανελεσθε τα πυρια ÷ τα χαλκα < εκ μεσου των κατακεκαυμενων και το πυρ ÷ το αλλοτριον τουτο < σπειρον εκει οτι ηγιασαν

אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחלת מבין השרפה ואת האש זרה הלאה כי קדשו

Notes: The obelized phrase *τα χαλκα* was inserted from Numbers 16:37 so that both verses would read *τα πυρ[ε]ια τα χαλκα*. The translator included the obelized phrase *το αλλοτριον τουτο* as commentary on this text. The only other places where *αλλοτριον* is used with *πυρ* in Numbers refer to Nadab and Abihu (Num 3:4; 26:61). The translator was explicitly connecting the rebellion of Korah with the illicit offering of Nadab and Abihu.

Numbers 16:39 (17:4)

και ελαβεν ελεαζαρ ÷ υς ααρων < ο ιερεις τα πυρεια τα χαλκα οσα προσηνεγκαν οι κατακαυθεντες και προσεθηκαν αυτα περιθεμα τω θυσιαστηριω

ויקח אלעזר הכהן את מחותות הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעום צפוי למזבח

Notes: The obelized phrase υς ααρων inserts the same epithet given to Eleazar in Numbers 16:39 (προς ελεαζαρ υν ααρων).

Numbers 16:44 (17:9)

και ελαλησεν κς προς μωσην ÷ και ααρων λεγων <

וידבר יהוה אל משה לאמר

Notes: The translator inserted the obelized phrase και ααρων λεγων to join Aaron together with Moses. This practice is traceable back to the beginning of LXX Numbers.

Numbers 16:46 (17:11)

και ειπεν μωσης προς ααρων λαβε το πυρειον και επιθες επ αυτο πυρ απο του θυσιαστηριου και επιβαλε ÷ επ αυτο < θυμιαμα και απενεγκε το ταχος εις την παρεμβολην και εξειλασαι περι αυτων εξηλθεν γαρ η οργη απο προσωπου κω ηρκται θραυειν ÷ τον λαον <

ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני יהוה החל הנגף

Notes: The translator inserted the obelized phrase επ αυτο with the verb επιβαλε so that the sentence would read parallel to the previous sentence επιθες επ αυτο πυρ. The *obelus* preceding τον λαον was added *secunda manus*. This obelized reading specifies the implied object of the infinitive θραυειν.

Numbers 16:47 (17:12)

και ελαβεν ααρων καθαπερ ελαλησεν ÷ αυτω < μωσης και εδραμεν εις * μεσην < την παρεμβολην και ηδη ηρκτο η θραυσεις εν τω λαω και επεβαλεν το θυμιαμα και εξειλασατο περι του λαου

ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם

Notes: The obelized word αυτω specifies the implied recipient of the action of the verb ελαλησεν.

Numbers 17

Numbers 17:3 (17:18)

και το ονομα ααρων επιγραφεις επι της ραβδου λευει εστιν γαρ ραβδος μια κατα φυλην οικου πατριων αυτων ÷ δωσουσιν <

ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם

Notes: The translator added the obelized word δωσουσιν to attempt to clarify the sentence εστιν ραβδος μια κατα φυλην οικου πατριων αυτων. The prepositional phrase κατα φυλην οικου πατριων αυτων can be problematic since the other tribes are in view with the pronoun αυτων, while only Aaron is in view at the beginning of the verse. With the addition of δωσουσιν the prepositional phrase need not be read with εστιν γαρ ραβδος μια, and the third person plural ending on the verb reincorporates the remaining tribes.

Numbers 17:8 (17:23)

και εγενετο τη επαυριον και εισηλθεν μωσης ÷ και ααρων < εις την σκηνην του μαρτυριου και ιδου εβλαστησεν η ραβδος η ααρων εις οικον λευει και εξηνηκεν βλαστον και εξηνησεν ανθη και εβλαστησεν καρυα

ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים

Notes: The translator inserted the obelized phrase και ααρων to join Aaron together with Moses. This practice is traceable back to the beginning of LXX Numbers.

Numbers 17:11 (17:26)

και εποιησεν μωσης < ÷ και ααρων < οσα συνεταξεν αυτω κς ουτως εποιησεν

ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו כן עשה

Notes: The translator inserted the obelized phrase και ααρων to join Aaron together with Moses. This practice is traceable back to the beginning of LXX Numbers.

Numbers 19

Numbers 19:3

και δωσεις αυτην προς ελεαζαρ τον ιερεα και εξαξουσιν αυτην εξω της παρεμβολης
÷ εις τοπον καθαρων ✓ και σφαξουσιν αυτην ενωπιον αυτου

וננתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו

Notes: The translator inserted the obelized phrase εις τοπον καθαρων from Numbers 19:9. The phrase in Numbers 19:9 reads εξω της παρεμβολης εις τοπον καθαρων. The translator sought to harmonize these two passages.

Numbers 19:13

πας ο απομενος του τεθνηκοτος απο ψυχης ανθρωπου εαν αποθانه και μη
αφαγνισθη την σκηνην του $\overline{\kappa\upsilon}$ εμιανεν εκτριβησεται η ψυχη εκεινη εξ $\overline{\eta\lambda}$ οτι υδωρ
ραντισμου ου περιερραντισθη επ αυτον ακαθαρτος εστιν ετι η ακαθαρσια αυτου εν
αυτω ✓ ÷ εστιν

כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההוא
מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו

Notes: The obelized word εστιν harmonizes the sentence ετι η ακαθαρσια αυτου εν αυτω with the previous sentence επ αυτον ακαθαρτος εστιν.

Numbers 19:14

÷ και ✓ ουτος ο νομος ανθρωπος εαν αποθانه εν οικια πας ο εισπορευομενος εις
την οικιαν και ✱ παντα ✓ οσα εστιν εν τη οικια ακαθαρτος εσται $\bar{\zeta}$ ημερας

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים

Notes: Originally a *metobelus* closed the previous verse and reading. A later hand corrected the *metobelus*, thereby incorporating *και sub obelo* from the previous verse. This reading is listed separately because the corrections required special comment. The obelized reading και would correspond to the Hebrew conjunction *waw* which commonly initiates a new verse and/or sentence. Nothing in the Hebrew *Vorlage* corresponds to και. The translator sought to harmonize a perceived discrepancy in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 19:18

και λημψοται υσσωπον και βαψει εις το υδωρ ανηρ καθαρως και περιρاني επι τον

οικον και επι * παντα < τα σκευη και επι τας ψυχας οσαι εαν ωσιν εκει και επι του ημμενον του οστεου ÷ του ανθρωπου < η του τραυματιου η του τεθνηκοτος η του μνηματος

ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר

Notes: The obelized phrase του ανθρωπου in the phrase του οστεου του ανθρωπου aligns this phrase with the similar phrase οστεου ανθρωπινου in Numbers 19:16.

Numbers 19:20

και ανθρωπος ος αν μιανθη και μη αφαγνισθη εξολεθρευθησεται η ψυχη εκεινη εκ μεσου της συναγωγης οτι τα αγια $\overline{\kappa\upsilon}$ εμιανε ÷ οτι < υδωρ ραντισμου ου περιεραντισθη επ αυτον ακαθαρτος εστιν

ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש יהוה טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא

Notes: The translator inserted the obelized word οτι to specify the causal connection implicit between the clauses οτι τα αγια $\overline{\kappa\upsilon}$ εμιανε and υδωρ ραντισμου ου περιεραντισθη επ αυτον.

Numbers 20

Numbers 20:5

και ινα τι ÷ τουτο < ανηγαγετε ημας εξ αιγυπτου παραγενεσθαι * ημας < εις τον τοπον τον πονηρον τουτον τοπος ου ου σπειρεται ουδε συκαι ουδε αμπελοι ουδε ροαι ουδε υδωρ εστιν πειν

ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשות

Notes: The obelized word τουτο has a cataphoric function, referring to the subsequent sentence. Numbers 20:4 also contains the interrogative ινα τι. The insertion of τουτο specifies that a different set of questions is in view.

Numbers 20:12

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην και ααρων οτι ουκ επιστευσατε < * εν εμοι < αγιασαι με εναντιον υιων $\overline{\eta\lambda}$ δια τουτο ουκ εισαξετε ÷ υμεις < την συναγωγην ταυτην εις την

γην ην εδωκα αυτοις

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם

Notes: The obelized pronoun υμεις emphasizes the subject included in the verb εισαξατε.

Numbers 20:16

και ανεβησαμεν προς κ̄ν και εισηκουσεν της φωνης ημων ÷ κ̄ς ✗ και αποστειλας αγγελον εξηγαγεν ημας εξ αιγυπτου και νυν εσμεν εκ καδης πολει εκ μερους των οριων σου

ונצעק אל יהוה וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך

Notes: The obelized *nomen sacrum* κ̄ς specifies the implied subject of the verb εισηκουσεν.

Numbers 20:20

ο δε ειπεν ου διελευση ÷ δι εμου ✗ και εξηλθεν εδωμ εις συναντησιν αυτω εν οχλω βαρει και εν χειρι ισχυρα

ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה

Notes: The obelized phrase δι εμου specifies the idea implicit in the context of the verse.

Numbers 25

Numbers 25:2

[...] ÷ αυτων ✗ και προσεκυνησαν τοις ειδωλοις αυτων

ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן

Notes: It is difficult to discern precisely what the obelized reading αυτων is modifying because the page on which Numbers 25:2 begins is missing. Taking the MT as the Hebrew *Vorlage* it would appear that the preceding Greek text would be εφαγεν ο λαος, in which case αυτων is specifying a people distinct from Israel.

Numbers 25:11

φεινεες υς̄ ελεαζαρ υιου ααρων του ιερεως κατεπαυσεν τον θυμον μου απο υιων
ισραηλ εν τω ζηλωσαι ÷ αυτον κ̄ τον ζηλον μου εν αυτοις και ουκ εξαναλωσα τους
υιους ιηλ̄ εν τω ζηλω μου

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאן את קנאתי בתוכם ולא כליתי
את בני ישראל בקנאתי

Notes: The *obelus* is placed incorrectly. The Hebrew *Vorlage* has a pronominal suffix on the infinitive construct יִקְנֵאֵן which is formally equivalent to the Greek phrase εν τω ζηλωσαι αυτον.

Numbers 25:15

και ονομα τη γυναικι τη πεπληγυη τη μαδιανιτιδει χασβει θυγατηρ σου αρχοντος
εθνους ÷ σομμοθ κ̄ οικου πατριας των μαδιαν εστιν

ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא

Notes: The translator apparently added the obelized name σομμοθ to further specify the εθνους before specifying the οικου πατριας.

Numbers 29

Numbers 29:12

[...]εορτασετε ÷ αυτην κ̄ εορτην κ̄̄ ζ̄ ημερας

ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו וחגתם חג
ליהוה שבעת ימים

Notes: The obelized word αυτην provides a second object for the verb εορτασετε, creating a double accusative of object-complement in the sentence. The translator inserted this word to specify that the rituals of Numbers 29:1-11 were contained in the festival.

Numbers 29:13

και προσαξεται ολοκαυτωματα καρπωματα εις οσμην ευωδιας * τω κ̄̄ ÷ τη ημερα
τη πρωτη κ̄̄ μοσχους εκ βοων γ̄ και ῑ κρειους β̄ αμνους ενιαυσιους δ̄ και ῑ αμωμοι
εσονται

והקרבתם עלה אשה ריח ניחח ליהוה פרים בני בקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בני שנה
ארבעה עשר תמימים יהיו

Notes: The *obelus* immediately follows the asterisked reading. The *obelus* originally began after τω. However, this may be a firsthand correction since there is space for the *obelus* on both sides of $\overline{\kappa\omega}$. The obelized reading τη ημερα τη πρωτη specifies the timing implied by the surrounding context. Numbers 29:17 reads τη ημερα τη δευτερα, so the reading τη ημερα τη πρωτη is implied in the earlier verse.

Numbers 29:18

η θυσια αυτων και η σπονδη αυτων τοι μοσχους και τοις κρειοις και τοις αμνοις κατ
αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν \div αυτων \sphericalangle

ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט

Notes: The translator added the obelized word αυτων to specify the implied possession.

Numbers 29:21

η θυσια αυ[...]και η σπονδη αυτ[...]τοις μοσχους \div [...] κρειοις και τοις αμνοις κατ
αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν \div αυτων \sphericalangle

ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט

Notes: The first *obelus* is a clear *obelus*, but it is followed immediately by a lacuna, so it cannot be said with certainty what follows. For the obelized αυτων, see notes on 29:18.

Numbers 29:24

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τοις μοσχους και τοις κρειοις και τοις αμνοις
κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν \div αυτων \sphericalangle

מנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט

Notes: See notes on 29:18.

Numbers 29:27

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι[...]τοις μοσχους [...]ς κρειοις και τοις αμνοις κατ

αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ÷ αυτων ✓

ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט

Notes: See notes on 29:18.

Numbers 29:28

και χειμαρον ÷ εξ αιγων ✓ περι αμαρτιας ενα της ολοκαυτωσεως της δια παντος αι
θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה

Notes: The translator inserted the obelized phrase εξ αιγων to align this reading with the beginning of Numbers 29:25, which reads και χειμαρον εξ αιγων.

Numbers 29:30

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τοις μοσχויς και τοις κρειοις και τοις αμνοις
κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ✓ ÷ αυτων ✓

ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט

Notes: See notes on 29:18. When the translation is the same across many identical verses, the translator adds the same word to maintain harmony.

Numbers 29:31

και χειμαρον ÷ εξ αιγων ✓ περι αμαρτιας ενα πλην της ολοκαυτωσεως της δια
παντος αι θυσιαι αυτων

ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכיה

Notes: See notes on Numbers 29:28.

Numbers 29:34

και χειμαρον ÷ εξ αιγων περι αμαρτιας α πλην της ολοκαυτωσεως της δια παντος αι
θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכה

Notes: See notes on Numbers 29:28.

Numbers 29:35

και τη ημερα τη η εξοδιον εσται υμιν παν εργον λατρευτον ου ποιησετε ÷ εν αυτη ✎

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו

Notes: The obelized phrase εν αυτη refers to τη ημερα and parallels the function of the resumptive pronoun in Hebrew.

Numbers 29:38

και χειμαρον ÷ εξ αιγων ✎ περι αμαρτιας ενα πλην της ολοκαυτωσης της δια παντος αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה

Notes: See notes on Numbers 29:28.

Numbers 30

Numbers 30:3

ανος ÷ ανος ✎ ος αν ευξηται ευχην κω η ομοση ορκον η ορισηται ορισμω περι της ψυχης αυτου ου βεβηλωσει το ρημα αυτου παντα οσα εαν εξελθη εκ του στοματος αυτου ποιησει

איש כי ידר נדר ליהוה או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה

Notes: The obelized word ανος brings a double ανος into the Greek translation. The implied Hebrew *Vorlage* יש א יש א communicates a distributive function in the Hebrew Bible (e.g., Num 9:10). The translator sought to bring a Hebrew idiom into his translation rather than translating the text in idiomatic Greek.

Numbers 30:8

και ακουση ο ανηρ αυτης εαν ημερα ακουση και παρασιωπηση αυτη ÷ και ουτως ✎ στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης στησονται

ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו נדריה ואסרה אשר אסרה על נפשה יקמו

Notes: The translator inserted the phrase και ουτως to interpret the asyndetical

relationship between the clauses και ακουση ο ανηρ αυτης εαν ημερα ακουση και παρασιωπηση αυτη and στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης.

Numbers 30:9

εαν δε ÷ ανανευων ανανευση √ η αν ημερα ακουση ο ανηρ αυτης ανανευση αυτη ÷ πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης * και διασκεδαση την ευχην αυτης την επ αυτης η την διαστολην των χειλεων αυτης √ οσα ωρισατο κατα της ψυχης αυτης ÷ ου μενουσιν οτι ανηρ ανενευσεν επ αυτης √ και $\overline{\kappa\varsigma}$ καθαριει αυτην

ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתייה אשר אסרה על נפשה ויהוה יסלח לה

Notes: The obelized clause ανανευων ανανευση implies a Hebrew infinitive absolute construction not present in the Hebrew *Vorlage*. The translator inserted it to strengthen the following verb ανανευση and to bring Numbers 30:9 into parallel structure with Numbers 30:13. The obelized phrase πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης is inserted from Numbers 30:8. The phrase introduces a grammatical solecism since the nouns are in the nominative plural and agree with none of the verbs. The obelized clause ου μενουσιν οτι ανηρ ανενευσεν επ αυτης specifies the implied result of the clause ανανευση αυτη.

Numbers 30:12

και ακουση ο ανηρ αυτης και παρασιωπηση αυτη και στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και παντες ορισμοι ÷ αυτης √ ος ωρισατο κατα της ψυχης αυτης στησονται ÷ κατ αυτης √

ושמע אישה והחרש לה לא הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום

Notes: The obelized pronoun αυτης harmonizes παντες ορισμοι with πασαι αι ευχαι αυτης. The obelized phrase κατ αυτης specifies the implied meaning in the context of the verse.

Numbers 30:13

εαν δε περιελων περιελη * αυτα √ ο ανηρ αυτης η αν ημερα ακουση παντα οσα εαν εξελθη εκ των χειλεων αυτης κατα τας ευχας αυτης και κατα τους ορισμους τους κατα της ψυχης αυτης ÷ ου μενι αυτη √ ο ανηρ αυτης περιειλεν * αυτα √ και $\overline{\kappa\varsigma}$ καθαρισει αυτην

ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתייה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם

ויהוה יסלח לה

Notes: The obelized clause ου μενι αυτη specifies the implied result of the following clause. The reading contains an occurrence of itacism in the word μενι, which confuses ι with the diphthong ει.

Numbers 31

Numbers 31:3

και ελαλησεν μωσης προς τον λαον λεγων εξοπλισαται ανδρας εξ υμων
παραταξασθαι εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ επι μαδιαν αποδουναι εκδικησιν \div παρα του $\overline{\kappa\upsilon}$ τη μαδιαν

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת יהוה במדין

Notes: The translator inserted the obelized phrase παρα του $\overline{\kappa\upsilon}$ to specify the source of the vengeance Israel would mete out.

Numbers 31:6

και απεστειλεν αυτους μωσης χειλιους εκ φυλης \div χειλιους εκ φυλης συν δυναμι
αυτων και φινεες $\overline{\upsilon\varsigma}$ ελεαζαρ \div $\overline{\upsilon\upsilon}$ ααρων \sphericalangle του ιερεως * εις παραταξιν \sphericalangle και τα
σκευη τα αγια και αι σαλπιγγες των σημασιων εν ταις χερσιν αυτων

וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצרות
התרועה בידו

Notes: The obelized reading χειλιους εκ φυλης repeats the identical phrase immediately preceding. This kind of repetition is common in Hebrew. Given the translator's penchant for formal equivalence or explanatory glosses, this phrase may indicate a slightly different Hebrew *Vorlage*. The *obelus* before $\overline{\upsilon\upsilon}$ ααρων begins as a medial *obelus* and continues as a marginal *obelus* on the subsequent line. The marginal *obelus* is original to the manuscript, while the medial *obelus* an addition *secunda manus*. The translator inserted the obelized reading $\overline{\upsilon\upsilon}$ ααρων to maintain consistency applying the epithet υιος ααρων and its variations in translation.

Numbers 31:8

και τους βασιλεις μαδιαμ απεκτειναν αμα τοις τραυματαις αυτων και τον ευει και
τον ροκομ και τον σουρ και τον ουρ και τον ροβοκ $\overline{\epsilon}$ βασιλεις μωαβ και τον βαλααμ
 $\overline{\upsilon\upsilon}$ βεωρ απεκτειναν εν ρομφαια \div συν τοις τραυματαις αυτων \sphericalangle

ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין
ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב

Notes: The translator inserted the obelized phrase συν τοις τραυματιαις αυτων to parallel the earlier phrase αμα τοις τραυματιαις αυτων. Both phrases follow the verb απεκτειναν and both occurrences of this verb have accusatives preceding.

Numbers 31:11

και ελαβον πασαν την προνομην και παντα τα σκυλα ÷ αυτων ↯ απο ανου εως κτηνους

ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה

Notes: The obelized pronoun αυτων specifies the possession implied in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 31:14

και ωργισθη θυμω ÷ σης επι τοις επισκοποις της δυναμεως χειλιαρχοις και εκατονταρχοις τοις ερχομενοις εκ της παραταξεως του πολεμου

ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה

Notes: This *obelus* is attended with a couple of problems. In the manuscript, the end of the previous line of text has the letters θυ, initiating the word θυμω. The μω breaks onto the subsequent line. It appears that the scribe continued to write the name of Moses after seeing the μω. Something is erased before the *obelus*, and then σης is obelized, although no *metobelus* exists to show where the reading ends. Given the present Greek text, this *obelus* is used incorrectly. It athetizes a part of the word μωσης which has correspondence to the Hebrew *Vorlage*. It then leaves the word θυμω which has no correspondence in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 31:17

και νυν αποκτεινατε παν αρσενικον εν ÷ παση ↯ τη απαρτια και πασαν γυναικα ει τις εγνω ανδρα εις κοιτην αρσενος αποκτεινεται

ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו

Notes: The translator inserted the obelized word παση to harmonize τη απαρτια with παν αρσενικον and πασαν γυναικα.

Numbers 31:21

και ειπεν ελεαζαρ ο ιερευς προς τους ανδρας της δυναμεως τους ερχομενους εκ ÷

της παραταξεως \sphericalangle του πολεμου \sphericalangle τουτο το δικαιομα του νομου ο συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω
μωση

וַיֹּאמֶר אֶלְעֹזֶר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצִּבָּא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה

Notes: The translator inserted the obelized phrase της παραταξεως from Numbers 31:14 from the clause τους ερχομενους εκ της παραταξεως του πολεμου so that both passages would align.

Numbers 31:48

και προσηλθον προς μωση \div παντες \sphericalangle οι καθεσταμενοι εις τας χειλιαρχιας της
δυναμεως χειλιαρχοι και εκατονταρχοι

וַיִּקְרְבוּ אֶל מֹשֶׁה הַפְּקָדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצִּבָּא שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת

Notes: The *obelus* before παντες was added *secunda manus*. As is common in LXX numbers, the translator inserted a form of πας to specify the extent and number of the noun being discussed. This form of πας was later obelized.

Numbers 32

Numbers 32:4

την γην ην παρεδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ενωπιον των υιων $\overline{\eta\lambda}$ γη κτηνοτροφος εστιν και τοις
παισιν σου κτηνη \div υπαρχει \sphericalangle

הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לְפָנַי עַד־תַּיִת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֵה הוּא וְלִעְבָדֶיךָ מִקְנֵה

Notes: The obelized verb υπαρχει specifies a copula implied in the Hebrew *Vorlage*.

Numbers 32:11

ει οψονται οι ανθρωποι \div εκεινοι \sphericalangle οι αναβαντες εξ αιγυπτου απο εικοσαετους και
επανω \div οι επισταμενοι το αγαθον και το κακον \sphericalangle την γην ην ωμοσα τω αβρααμ και
ισαακ και ιακωβ ου γαρ συνηκολουθησαν οπισω μου

אִם יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֲלִיִּים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה אֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
לִיצְחָק וְלִיעֲקֹב כִּי לֹא מְלֹאוּ אַחֲרָי

Notes: The obelized demonstrative pronoun εκεινοι further specifies which set of οι ανθρωποι are in the view of the text. The obelized clause οι επισταμενοι το αγαθον

και το κακον is connected to the obelized clause in Numbers 14:23. The translator is commenting on the text and emphasizing the willing disobedience of the Exodus generation.

Numbers 32:23

εαν δε μη ποιησθε ουτως αμαρτησεσθε εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και γνωσεσθαι την αμαρτιαν υμων οταν καταλαβη υμας \div τα κακα \leftarrow

ואם לא תעשו כן הנה חטאתם ליהוה ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם

Notes: The translator inserted the obelized phrase τα κακα. This insertion specifies the subject implied for the verb καταλαβη. It also provides commentary on the text, since the natural subject would be η αμαρτια. The translator has the consequences of sin in view, not sin itself.

Numbers 32:24

και οικοδομησεται \div υμιν αυτοις πολεις τη αποσκευη υμων και επαυλεις τοις κτηνεσιν υμων και το εκπορευομενον εκ του στοματος υμων ποιησετε

בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיכם תעשו

Notes: The *obelus* is misplaced since υμιν translates the Hebrew prepositional phrase לְכֶם. The *obelus* should be placed on αυτοις, which has no corresponding element in the Hebrew text.

Numbers 32:30

εαν δε μη διαβωσιν ενωπλισμενοι μεθ υμων \div εις τον πολεμον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και διαβιβασεται την αποσκευην αυτων και τας γυναικας αυτων και τα κτηνη αυτων προτερα υμων εις γην χανααν \leftarrow και συγκατακληρονομηθησονται εν υμιν εν τη γη χανααν

ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתככם בארץ כנען

Notes: The obelized clause εις τον πολεμον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και διαβιβασεται την αποσκευην αυτων και τας γυναικας αυτων και τα κτηνη αυτων προτερα υμων εις γην χανααν contains elements from Numbers 32:26–27 and 32:29. The translator inserted these elements to harmonize the texts.

Numbers 32:39

και επορευθη $\overline{\upsilon\varsigma}$ μαχειρ $\overline{\upsilon\upsilon}$ μανασση * εις \leftarrow γαλααδ και ελαβεν αυτην και

απωλεσεν τον αμορραιον τον κατοικουντα εν αυτη

וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדה ויורש את האמרי אשר בה

Notes: The obelized participles κατοικουντα specifies the action implied in the context.

Numbers 33

Numbers 33:4

και οι αιγυπτιοι εθαπτον ους επαταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ εξ αυτων τους τεθνηκοτας παντας παν πρωτοτοκον εν γη αιγυπτω και εν τοις θεοις αυτων εποιησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ την εκδικησιν

ומצרים מקברים את אשר הכה יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים

Notes: The obelized phrase τους τεθνηκοτας παντας further specifies the relative pronoun ους. The obelized phrase εν γη αιγυπτω further specifies the location in which the events of the verse occur. The phrase is implied by the nominative οι αιγυπτιοι, and the translator chose to make the implied location explicit.

Numbers 33:9

και απηραν εκ πικρειων και ηλθον εις ειλειμ και εν ειλειμ $\overline{\iota\beta}$ πηγαι υδατων και $\overline{\omicron}$ στελεχη φοινικων και παρενεβαλον εκει παρα το υδωρ

ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם

Notes: The translator inserted the obelized phrase παρα το υδωρ to specify the location implied by the mention of πηγαι υδατων.

Numbers 33:36

και απηραν εκ γεσιωνγαβερ και παρενεβαλον εν τη ερημω σειν και απηραν εκ της ερημου σειν και παρενεβαλον εις την ερημον φαραν αυτη εστιν καδης

ויסעו מעציון גבר ויחנו במדבר צן הוא קדש

Notes: The translator inserted the obelized clause και απηραν εκ της ερημου σειν και παρενεβαλον εις την ερημον φαραν to more closely specify the location of the following clause αυτη εστιν καδης.

Numbers 33:53

και απολειται ÷ τους κατοικουντας < την γην και κατοικησετε εν αυτη υμιν γαρ δεδωκα την γην ναι κατοικησεται εν αυτη υμιν γαρ δεδωκα την γην εν κληρω αυτων

והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה

Notes: The obelized reading τους κατοικουντας qualifies as a clause because it takes a direct object, though the direct object is outside of the reading. The translator inserted the clause to specify that the inhabitants, not the land itself, would be the object of destruction.

Numbers 33:54

και κατακληρονομησεται την γην ÷ αυτων < εν κληρω κατα φυλας υμων τοις πλειοσιν πληθυνειτε την κατασχεσιν αυτων και τοις ελαττοσιν ελαττωσεται την κατασχεσιν αυτων εις ο αν εξελθη το ονομα αυτου εκει αυτου εσται κατα φυλας πατριων υμων κληρονομησεται

והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחתכם לרב תרבו את נחלתו ולמעט תמעט את נחלתו אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבתיכם תתנחלו

Notes: The obelized pronoun αυτων specifies the sense of possession implied by the context.

Numbers 34

Numbers 34:2

εντειλαι τοις υιοις ιηλ̄ και ερεις προς αυτους ÷ λεγων * οτι < υμεις εισπορευεσθαι εις την γην χανααν αυτη * η γη < εσται υμιν εις κληρονομιαν γη χανααν συν τοις οριοις αυτης

צו את בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתיה

Notes: The participle λεγων frequently appears in the LXX, translating the Hebrew infinitive construct לֵאמֹר. Since λεγων appears so frequently with finite verbs of speaking, the translator inserted it here to further harmonize the Greek translation.

Numbers 34:8

και απο του ορους το ορος καταμετρησετε ÷ αυτας < εισπορευομενων εις εμαθ και
εσται η διεξοδος αυτου τα ορια σαραδα

מהר ההר תתאו לבא חמת והיו תוצאת הגבל צדדה

Notes: The obelized word αυτας does not have a clear antecedent because its gender does not match with previous words, resulting in a grammatical solecism. Despite the solecism, the translator's intention is clear: he sought to specify the implied object of the verb καταμετρησετε.

Numbers 34:11

και καταβησεται τα ορια ÷ βηλα * και συγκρουσει < επι νωτου θαλασσης
χεννανερεθρα απο ανατολων και καταβησεται τα ορια βηλα επι τον ιορδανην

וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבול ומחה על כתף ים כנרת קדמה

Notes: The obelized noun βηλα specifies the regions under discussion in this verse.

Numbers 34:13

και ενετειλατο μωσης τοις υιοις ιηλ λεγων αυτη η γη ην κατακληρονομησεται αυτην
μετα κληρου ον τροπον συνεταξεν κς δουναι ÷ αυτην < ταις θ φυλαις και τω ημισυ
φυλης ÷ μανασση <

ויצו משה את בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אתה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת
המטות וחצי המטה

Notes: The obelized pronoun αυτην has η γη as its antecedent and specifies the implied object of the verb δουναι. The obelized reading μανασση specifies which tribe was the half tribe in view, clarifying the identity in the translation.

Numbers 35

Numbers 35:11

και διαστελειται υμιν αυτοις πολεις * πολεις < φυγαδευτηρια εσται υμιν φυγειν
εκει τον φονευτην ÷ πας < ο παταξας ψυχην ακουσιως

והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה נפש בשגגה

Notes: The obelized word πας specifies the implied number modifying the participial phrase ο παταξας.

Numbers 35:12

και εσονται υμων αι πολεις φυγαδευτηρια απο αγχιστευοντος ÷ το αιμα ∟ και ου μη αποθανη ο φονευων εως αν στη εναντι της συναγωγης εις κρισιν

והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט

Notes: The obelized phrase το αιμα specifies the object of αγχιστευοντος implied in the context of the verse.

Numbers 35:21

η δια μηνιν επαταξεν αυτον τη χειρι αυτου και αποθανη θανατω θανατουσθω ο παταξας φονευτης εστιν ÷ θανατω θανατουσθω ο φονευων ∟ ο αγχιστευων το αιμα αποκτενει τον φονευσαντα εν τω συναντησαι αυτω

או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו

Notes: The obelized clause θανατω θανατουσθω ο φονευων was inserted to parallel the immediately preceding clause θανατω θανατουσθω ο παταξας.

Numbers 35:32

※ και ∟ ※ ου ∟ λημψεσθαι λυτρα του φυγειν εις πολιν των φυγαδευτηριων αυτου του παλιν κατοικειν επι της γης εως αν αποθανη ο ιερευς ÷ ο μεγας ∟

ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן

Notes: The translator inserted the obelized phrase ο μεγας to specify which priest is in view in this verse.

Numbers 36

Numbers 36:1

και προσηλθον οι αρχοντες των πατριων φυλης υιων γαλααδ υιου μαχειρ υιου μανασση εκ της φυλης υιων μανασση και ελαλησαν εναντιον μωση ÷ και εναντιον ελεαζαρ του ιερεως ∟ και εναντιον των αρχοντων οικων πατριων υιων ιηλ

ויקרבו ראשי האבות למשפחת בני גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו לפני משה ולפני הנשאים ראשי אבות לבני ישראל

Notes: The translator inserted the phrase και εναντιον ελεαζαρ του ιερεως to place Eleazar together with Moses as he had frequently done with Aaron earlier in the book. These insertions hint at a theological *Tendenz* in LXX Numbers toward placing the authority of the priest on par with that of Moses.

Numbers 36:13

αυται αι εντολαι ÷ και τα δικαιωματα κ̄ και τα κριματα α ενετειλατο κ̄ εν χειρι μωση * προς τους υιους ιηλ κ̄ επι δυσμων μωαβ επι του ιορδανου κατα ιεριχω κ̄

אלה המצות והמשפטים אשר צוה יהוה ביד משה אל בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו

Notes: The nouns εντολαι, δικαιωματα, and κριματα occur together throughout Deuteronomy. The translator knew this and inserted the obelized reading και τα δικαιωματα to harmonize this passage with others like it.

Summary

Numbers preserves a large quantity of *obeli* in G. This quantity provides many examples of Origen's work, but also contains a large number of errors and corrections. The errors and corrections do not necessarily demonstrate a deterioration in the preservation of Origen's work. Rather, the carelessness of the scribe for Numbers must be taken into account. The work done by the later corrector (2:2; 5:17, 30; 7:85; 13:32 [31]; 16:46 [17:11]; 31:6, 48) is all accurate. The existence of remaining errors leaves one to conclude that the corrector did not get a chance to complete the editorial work before the manuscript was published. The following errors remain: 3:23; 5:17; 12:2; 13:32 (31); 14:1; 25:11; 31:14; 32:24. Of these, 5:17 was correct but was changed to an asterisk.

Wevers has also commented on the *obelus* tradition in Numbers. He documents post-Hexaplaric activity, noting where later manuscripts omitted

readings *sub obelo* in earlier manuscripts.¹⁰ Wevers lists an *obelus* in Numbers 1:2 that is not present in the manuscript.¹¹ A *metobelus* is present after *αυτων*, but the next chapter will demonstrate that a *metobelus* does not necessarily signify a preceding Aristarchian sign. In 2:14 and 2:22, Wevers records the final pronoun as *αυτον* rather than *αυτων*.¹² Naturally, a full correlation between the present work and that of Wevers is impossible since he did not seek to produce a full catalog. The present project updates his work.

The use of the *obeli* in Numbers demonstrates that the original translation was both a translation proper and a commentary on the Hebrew text. The translator sought to equate Aaron with Moses throughout the translation. After Aaron's death, the translator records the same formula with Eleazar, Aaron's successor (Num 36:1). The translator connected Israel's refusal to enter the land with their episode of idolatry in Exodus (Num 14). The translator connected Korah's rebellion to the illicit offering of Nadab and Abihu (Num 16). The original translator saw connections between Numbers and earlier episodes in the Pentateuch and made those connections explicit in his translation.

The nature of the obelized readings provides insight into Origen's Hebrew *Vorlage*. Origen did not find the athetized readings in his Hebrew text. Without the rejected readings, the remaining Greek translation resembles the kind of translation one would expect from a text like the present MT. In two instances (Num 4:26; 31:6), it is possible that Origen's Hebrew text differed from the present MT. Given this evidence, it is reasonable to posit a text like the present MT as Origen's Hebrew *Vorlage*.

¹⁰ John William Wevers, *Text History of the Greek Numbers* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982), 61.

¹¹ Wevers, *Text History of Numbers*, 61.

¹² Wevers, *Text History of Numbers*, 61.

The obelized readings also shed light on the nature of the Hebrew text from which the translation was first made. As has already been mentioned, the Greek translation of Numbers is both translation and commentary. Many of the comments consist of a single word or short phrase. The corrections made from a later Hebrew text abbreviate the Greek translation significantly. It is more reasonable to assume accretions to a text rather than deletions from a text over time. Therefore, one may conclude that the original translation was not made from a more expansive Hebrew text than the one before Origen. Since Origen's Hebrew text was similar to the present MT, it is reasonable to conclude that the original translation was made from a manuscript similar to the MT.

Deuteronomy

Deuteronomy preserves 162 occurrences of the *obelus* in G. The *obeli* are evenly distributed through the extant book. Given the number of occurrences, the tradition is preserved with a high degree of accuracy. Five errors remain in the manuscript after correction. Of these errors, three are instances where the *obelus* splits a word. These will be discussed in their proper place.

The obelized readings clarify and harmonize the Greek translation. In Deuteronomy, clarification takes precedence over harmonization. The chief harmonization is the phrase $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου. The translator tended to supply any missing element of that phrase whenever the Hebrew *Vorlage* omitted it.

Deuteronomy 4

Deuteronomy 4:15

και φυλαξεσθε σφοδρα τας ψυχας υμων οτι ουκ ειδετε * παν \sphericalangle ομοιωμα εν τη ημερα η ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς υμας εν χωρηβ \div εν τω ορει \sphericalangle εκ μεσου του πυρος

ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך האש

Notes: The obelized phrase εν τω ορει provides further definition and explanation of the prepositional phrase εν χωρηβ.

Deuteronomy 4:18

ομοιωμα παντος ερπετου ÷ ο ερπει √ επι της γης ομοιωμα παντος ιχθυος οσα ÷
εστιν √ εν τοις υδασιν υποκατω της γης

תבנית כל רמש באדמה תבנית כל דגה אשר במים מתחת לארץ

Notes: The obelized phrase ο ερπει was inserted from Leviticus 11:41 to harmonize similar passages across the Pentateuch. The translator inserted the obelized word εστιν to specify the implied copula in the context of the verse.

Deuteronomy 4:19

και μη * ποτε √ αναβλεψας εις τον ουρανον και ιδων τον ηλιον και την σεληνην και
÷ τους αστερας ÷ και √ παντα τον κοσμον του ουρανου πλανηθεις προσκυνησης
αυτοις και λατρευσης αυτοις α απενιμεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου αυτα πασιν τοις εθνεσιν ÷ τοις
√ υποκατω * παντος √ του ουρανου

ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת
והשתחית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים

Notes: The *obelus* preceding τους αστερας is misplaced. The Hebrew *Vorlage* here reads וְאֵת הַכּוֹכָבִים. The *obelus* before και is written separately from the preceding *obelus*. The translator inserted this reading to distinguish between τους αστερας and παντα τον κοσμον του ουρανου. This distinction is not present in the Hebrew *Vorlage*. The translator inserted the obelized article τοις to place the following phrase in an attributive position to τοις εθνεσιν, specifying what is implicit in the context of the verse.

Deuteronomy 4:20

υμας δε ελαβεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ÷ ο $\overline{\theta\varsigma}$ √ και εξηγαγεν υμας εκ της καμεινου της σιδηρας εξ
αιγυπτου εινα αυτω λαον εγκληρον ως εν τη ημερα ταυτη

ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה

Notes: The translator inserted the obelized phrase ο $\overline{\theta\varsigma}$ to harmonize the reading $\overline{\kappa\varsigma}$ with other passages in Deuteronomy that read $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$.

Deuteronomy 4:22

εγω γαρ αποθνησκω εν τη γη ταυτη και ου διαβαινω τον ιορδανην ÷ τουτον < υμεις δε διαβαινετε και κληρονομησετε την γην την αγαθην ταυτην

כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת

Notes: The translator inserted the obelized reading τουτον from Deuteronomy 4:21 so that both verses would read τον ιορδανην τουτον. This addition shows the translator's habit of harmonizing similar texts.

Deuteronomy 4:25

εαν δε γεννησης υιους και υιους των υιων < ÷ σου < και χρονισητε επι της γης και ανομησητε και ποιησητε γλυπτον ομοιωμα παντος και ποιησητε το πονηρον εναντιον κ̄ του θ̄ υμων παροργισαι αυτον

כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך להכעיסו

Notes: The obelized pronoun σου specifies the sense of possession implicit in the context of the verse.

Deuteronomy 4:26

διαμαρτυρομαι υμιν σημερον τον τε ουρανον και την γην οτι απωλεια απολεισθαι ÷ ταχυ < απο της γης εις ην υμεις διαβαινετε τον ιορδανην εκει κληρονομησαι[...]

העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכּן ימים עליה כי השמד תשמדון

Notes: The translator inserted the obelized work ταχυ to harmonize Deuteronomy 4:26 with Deuteronomy 11:17. The latter verse reads και απολεισθε εν ταχει απο της γης της αγαθης. The insertion of the adverb ταχυ, while not identical to the phrase εν ταχει, brings the two passages into conceptual harmony.

Deuteronomy 7

Deuteronomy 7:15

και περιελει κ̄ απο σου πασαν μαλακιαν και πασας νοσους αιγυπτου τα πονηρα ÷ α εωρακας και < οσα εγνωσ ουκ επαξει * αυτα < επι σε και επιθησει αυτα επι παντας

τους μειςουντας σε

והסיר יהוה מִמֶּךָ כֹּל חֲלֵי וְכֹל מַדּוּי מִצְרַיִם הַרְעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יִשִּׁימֶם בְּךָ וְנִתְּנָם בְּכֹל שְׁנָאִיךָ

Notes: The translator inserted the obelized clause α εωρακας και to comment on the way in which Israel knew (εγνως) the plagues of Egypt.

Deuteronomy 7:16

και φαγη παντα τα ÷ σκυλα ✓ των εθνων α κ̄ς ο θ̄ς σου διδωσιν σοι ου φεισεται ο οφθαλμος σου επ αυτους και ου λατρευσεις τοις θεοις αυτων οτι σκωλον τουτο σοι

וְאָכַלְתָּ אֶת כָּל הָעִמִּים אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תַחֵס עִינֶיךָ עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם כִּי מִוֶּקֶשׁ הוּא לְךָ

Notes: The obelized word σκυλα specifies the noun implied by the context of the verse.

Deuteronomy 7:17

εαν δε λεγης εν τη διανοια σου ÷ οτι ✓ πολυ το εθνος τουτο η εγω πως δυνησομαι εξολεθρευσαι αυτους

כִּי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָּה אוֹכֵל לְהוֹרִישָׁם

Notes: The translator inserted the obelized word οτι to specify that the following clauses are the content of the verb λεγης.

Deuteronomy 7:19

τους πειρασμους τους μεγαλους ους ειδον οι οφθαλμοι σου και τα σημεια και τα τερατα ÷ τα μεγαλα εκεινα ✓ και την χειρα την κραταιαν και τον βραχειονα τον υψηλον ως εξηγαγεν σε κ̄ς ο θ̄ς σου ουτως ποιησει κ̄ς ο θ̄ς ημων πασιν τοις εθνεσιν ους συ φοβη απο προσωπου αυτων

הַמַּסַּת הַגְּדֹלָת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֵתָת וְהַמַּפְתִּימִים וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזֶּרַע הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוּצֵאתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּן יַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר יֵרָא מִפְּנֵיהֶם

Notes: The obelized reading τα μεγαλα εκεινα harmonizes the reading τα σημεια και τα τερατα with the reading σημεια και τερατα μεγαλα in Deuteronomy 6:22.

Deuteronomy 7:22

και καταναλωσει $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\zeta}$ σου τα εθνη ταυτα απο προσωπου σου κατα μεικρον
μεικρον ου δυνηση εξαναλωσαι αυτους το ταχος ινα μη γενηται η γη ερημος και ∇
πληθυνθη επι σε τα θηρια τα αγρια

ונשל יהוה אלהיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית השדה

Notes: The obelized clause γενηται η γη ερημος και states the implied cause for the following clause πληθυνθη επι σε τα θηρια τα αγρια.

Deuteronomy 8

Deuteronomy 8:3

εκακωσεν σε και ελιμαγχονησεν σε και εψωμισεν σε το μαννα * ο ∇ ουκ ηδεις και
ουκ ηδειςαν οι πρες σου ινα αναγγειλη σοι οτι ουκ [ε]π αρτω μονω ζησεται $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ αλλ
επι παντι ρηματι ∇ τω εκπορευομενω δια στοματος $\overline{\theta\upsilon}$ ζησεται ο $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$

ויענגך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתך למען הודעך כי לא על הלחם לבדו
יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם

Notes: The obelized word ρηματι specifies the word implied in the context of the verse.

Deuteronomy 8:5

και γνωση τη καρδια σου ως ει τις παιδευσαι $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ τον υιον αυτου ουτως ∇ $\overline{\kappa\varsigma}$ ο
 $\overline{\theta\zeta}$ σου παιδευσει σε

וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו יהוה אלהיך מיסרך

Notes: The *obelus* is repeated before the *nomen sacrum* $\overline{\kappa\varsigma}$. This *obelus* is an error. The obelized word ουτως specifies the correlative relationship between the clauses τις παιδευσαι $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ τον υιον αυτου and ο $\overline{\theta\zeta}$ σου παιδευσει σε.

Deuteronomy 8:7

ο γαρ $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\zeta}$ σου εισαξει σε εις γην αγαθην και πολλην ∇ ου χειμαρροι υδατων
[...]γα αβυσσων εκπορευομεναι δια των πεδων και δια των ορειων

כי יהוה אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר

Notes: The translator inserted the obelized phrase και πολλην to comment more fully on the γην. The translator's comment specifies the extent of the γην.

Deuteronomy 8:9

γη εφ ης ου μετα πτωχειας φαγη * εν αυτη ÷ τον < αρτον ÷ σου < ουκ ενδειξη
ουδεν επ αυτης γη ης οι λιθοι αυτης σιδηρος και εκ των ορειων αυτης μεταλλευσεις
χαλκον

בָּרַךְ אֱשֶׁר לֹא בִמְסַכְנֵת תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֵר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ בְרוּזָה וּמֵהָרְרִיָּה תַחֲצַב
נַחֲשָׁה

Notes: The obelized article τον and the obelized pronoun σου are inserted to specify which αρτον is in view in the view. These additions may distinguish the present αρτον from the αρτω mentioned in Deuteronomy 8:3.

Deuteronomy 8:12

μη * ποτε < φαγων και εμπλησθεις και οικιας καλας οικοδομησας και κατοικησας
÷ εν αυταις <

פֶּן תֹאכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבְתִים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיִשְׁבַּח

Notes: The obelized prepositional phrase εν αυταις refers back to οικιας καλας, specifying the location in which κατοικησας occurs.

Deuteronomy 8:13

και των βοων σου και των προβατων σου πληθυνθεντων ÷ σοι < αργυριου και
χρυσιου πληθυνθεντων σοι και παντων οσων σοι πληθυνθεντων ÷ σοι <

וּבְקֶרֶךְ וּצְאֵנֶךָ יִרְבִּין וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבּוּ לְךָ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה

Notes: Both occurrences of the obelized word σοι bring their respective clauses into harmony with the clause αργυριου και χρυσιου πληθυνθεντων σοι.

Deuteronomy 8:15

του αγαγοντος σε δια της ερημου της μεγαλης και της φοβερης ÷ εκεινης < ου οφισ
δακνων και σκορπιος και διψα και ουκ ην υδωρ του εξαγαγοντος σοι πηγην υδατος
εκ πετρας ακροτομου

המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרר וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש

Notes: The obelized word *εκεινης* harmonizes the phrase *της ερημου της μεγαλης και της φοβερης* with other occurrences of the phrase in Deuteronomy (1:19; 2:7). This shows the translator's penchant for harmonizing similar passages.

Deuteronomy 8:17

και μη ειπης εν τη καρδια σου η ισχυς μου και το κρατος της χειρος μου εποιησεν μοι την δυναμιν ÷ την μεγαλην ταυτην

ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה

Notes: The translator added the obelized phrase *την μεγαλην* to specify the extent of *την δυναμιν* in the context.

Deuteronomy 8:20

καθα και τα ÷ λοιπα εθνη οσα $\overline{\kappa\zeta}$ απολει προ προσωπου υμων ουτως απολεισθε ανθων ουκ ηκουσατε της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων

כגוים אשר יהוה מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקול יהוה אלהיכם

Notes: The obelized word *λοιπα* adds theological commentary to the text of Deuteronomy. Without this word, *τα εθνη* and $\overline{\eta\lambda}$ are distinct entities. By adding this word, the translator asserts that Israel, in her disobedience, is equated with *τα εθνη* and subject to the same treatment, as the rest of the verse indicates.

Deuteronomy 9

Deuteronomy 9:2

λαον μεγαν ÷ και πολυν και ευμηκη υιους ενακους σοι οιθας και συ ακηκοας τις αντιστησεται κατα προσωπον υιων ενακ

עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק

Notes: The obelized phrase *και πολυν* harmonizes the phrase *λαον μεγαν* with the similar phrase *εθνος μεγα και πολυ* in Deuteronomy 1:28.

Deuteronomy 9:3

και γνωση σημερον οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ουτος προπορευεται προ προσωπου σου πυρ καταναλισκων \sphericalangle \div εστιν \sphericalangle ουτος εξολεθρευσει αυτους και ουτος αποστρεψει αυτους προ προσωπου σου και εξολεθρευσει αυτους και απολει αυτους εν ταχει καθαπερ ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ σοι

וידעת היום כי יהוה אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך

Notes: The obelized word εστιν specifies the copula implicit in the context of the verse.

Deuteronomy 9:4

μη \div ει \sphericalangle πης εν τη καρδια σου εν τω εξαναλω \div σαι \sphericalangle $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου τα εθνη ταυτα προ προσωπου σου λεγων δια τας δικαιοσυνας μου εισηγαγεν με $\overline{\kappa\varsigma}$ κληρονομησαι την γην \div την αγαθην \sphericalangle ταυτην αλλα δια την ασεβειαν των εθνων τουτων κυριος εξολεθρευσει αυτους προ προσωπου σου

אל תאמר בלבבך בהיך יהוה אלהיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני יהוה לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך

Notes: The *obeli* before the syllables ει and σαι are misplaced. These *obeli* split words, producing non-existent words and creating nonsense in the verse. The adjective αγαθη and its different forms occur with γη and its different forms throughout Deuteronomy (e.g., Deut 8:7). The translator added the obelized reading την αγαθην to harmonize this reading with the others in Deuteronomy.

Deuteronomy 9:6

και γνωση \div σημερον \sphericalangle οτι ου δια τας δικαιοσυνας σου $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι την γην την αγαθην ταυτην κληρονομησαι οτι λαος σκληροτραχηλος ει

וידעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה

Notes: The word σημερον appears throughout Deuteronomy, translating the Hebrew phrase היום. The clause και γνωση σημερον occurs in Deuteronomy 9:3. The translator inserted the word σημερον into Deuteronomy 9:6 to harmonize the verse with Deuteronomy 9:3 and to continue a *leitmotif* within the book.

Deuteronomy 9:10

και εδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ εμοι τας δυο πλακας τας λιθινας γεγραμμενας εν τω δακτυλω του $\overline{\theta\upsilon}$
και επ αυταις \div εγεγραπτο \sphericalangle παντες οι λογοι ους ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς υμας εν τω ορει
 \sphericalangle * εκ μεσου του πυρος εν ημερα εκκλησιας \sphericalangle

ויתן יהוה אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר יהוה
עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל

Notes: The obelized word εγεγραπτο specifies the implied verbal action in the immediate context.

Deuteronomy 9:12

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς με αναστηθι καταβηθι το ταχος εντευθεν οτι ηνομησεν ο λαος σου
ους εξηγαγες εκ \div γης \sphericalangle αιγυπτου παρεβησαν ταχυ εκ της οδου ης ενετειλω αυτοις
εποιησαν εαυτοις χωνευμα

ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר
צויתם עשו להם מסכה

Notes: The phrase εκ γης αιγυπτου appears often in the Pentateuch. The translator added the obelized word to harmonize this phrase with the rest of the phrases.

Deuteronomy 9:13

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς με \div λελαληκα προς σε απαξ και δις \sphericalangle λεγων εωρακα τον λαον
τουτον και ιδου λαος κληροτραχηλος εστιν

ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא

Notes: The obelized clause λελαληκα προς σε απαξ και δις adds commentary to the text, emphasizing the final clause of the verse (λαος κληροτραχηλος εστιν).

Deuteronomy 9:18

και εδεθηθην εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ \div δευτερον καθαπερ και το προτερον $\overline{\mu}$ ημερας και $\overline{\mu}$ νυκτας
αρτον ουκ εφαγον και υδωρ ουκ επιον περι πασων των αμαρτιων υμων ων
ημαρτετε ποιησαι το πονηρον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ \div του $\overline{\theta\upsilon}$ \sphericalangle υμων του παροξυναι αυτον

ואתנפל לפני יהוה כראשנה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל
חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו

Notes: The translator added the obelized word δευτερον to parallel the subsequent phrase το προτερον, specifying the correlation implied by the adverb καθαπερ. For του θ̄ see notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 9:21

και την αμαρτιαν υμων ην εποιησατε τον μοσχον ελαβον ÷ αυτον < και κατεκαυσα αυτον εν πυρι και συνεκοψα αυτον καταλεσας σφοδρα εως ου εγενετο λεπτον ÷ και εγενηθη < ωσει κονιορτος και ερρειψα τον κονιορτον * αυτου < εις τον χειμαρρουν τον καταβαινοντα απο του ορους

ואת הטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף אתו באש ואכת אתו וחון היטב עד אשר דק לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל הירד מן ההר

Notes: The translator inserted the obelized pronoun αυτον to specify the implied object of the verb ελαβον. The obelized phrase και εγενηθη specifies the copula implied in the context of the verse.

Deuteronomy 9:26

και ηυξαμην τα προς τον θ̄ν και ειπα κε̄ κε̄ ÷ βασιλευ των θεων < μη εξολεθρευσης τον λαον σου και την κληρονομιαν σου ην ελυτρωσω εν τη ισχυι σου ÷ τη μεγαλη < ους εξηγαγες εκ γης αιγυπτου ÷ εν τη ισχυι σου τη μεγαλη και < εν χειρι ÷ σου τη < κραταια < ÷ και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω <

ואתפלל אל יהוה ואמר אדני יהוה אל תשחח עמך ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת ממצרים ביד חזקה

Notes: The translator added extensive commentary to this verse in the form of the obelized readings. The first obelized reading βασιλευ των θεων specifies the implication of Israel's creed (Deut 6:4) and the name of Yahweh (Exod 3:14). The remaining phrases refer back to the Exodus 32:11 (ους εξηγαγες εκ γης αιγυπτου εν ισχυι μεγαλη και εν τω βραχιονι σου τω υψηλω), where Moses intercedes on behalf of Israel so that Yahweh would not destroy them. The only other obelized phrase requiring comment is σου τη, which simply specifies possession on χειρι and supplies an article for the adjective κραταια.

Deuteronomy 9:28

μηποτε ειπωσιν ÷ οι κατοικουντες την γην < οθεν εξηγαγες ημας εκειθεν ÷ λεγοντες < παρα το μη δυνασθαι κ̄ν εισαγαγειν αυτους εις την γην ην ειπεν αυτοις και παρα

το μεισησαι $\overline{\kappa\upsilon}$ αυτους εξηγαγεν αυτους αποκτειναι * αυτους \angle εν τη ερημω

פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלי יכולת יהוה להביאם אל הארץ אשר דבר להם ומשנאתו
אותם הוציאם להמתם במדבר

Notes: The translator inserted the clause οι κατοικουντες την γην to specify the implied subject of the verb ειπωσι. The obelized word λεγοντες is the plural of λεγων, which often follows a verb of speaking in the LXX. The translator inserted λεγοντες to harmonize this verb of speaking with others in the Pentateuch.

Deuteronomy 9:29

και ουτοι λαος σου και κληρος σου ους εξηγαγες \div εκ γης αιγυπτου \angle εν τη ισχυι σου τη μεγαλη και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω

והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדל ובזרעך הנטויה

Notes: The obelized phrase εκ γης αιγυπτου refers back to Exodus 32:11. See Deuteronomy 9:26.

Deuteronomy 10

Deuteronomy 10:13

φυλασσεσθαι τας εντολας $\overline{\kappa\upsilon}$ \div του $\overline{\theta\upsilon}$ σου \angle και τα δικαιωματα αυτου οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον ινα ευ η σοι

לשמר את מצות יהוה ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 10:18

ποιων κρισιν \div προσηλυτω και ορφανω και χηρα και αγαπα τον προσηλυτον δουναι αυτω αρτον και ιματιον

עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה

Notes: The translator inserted the obelized word προσηλυτω to harmonize this verse with others in which the three nouns προσηλυτω, ορφανω, and χηρα appear together (24:19, 20, 21; 26:12, 13).

Deuteronomy 11

Deuteronomy 11:6

και οσα εποιησεν τω δαθαν και αβειρων υιοις ελιαβ υιου ρουβην ους ανοιξασα η γη το στομα αυτης κατεπειεν αυτους και τους οικους αυτων και τας σκηνας αυτων και πασαν ÷ αυτων ∟ την υποστασιν την μετ αυτων εν μεσω παντος ιηλ

ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל

Notes: The obelized word αυτων specifies the sense of possession implied in the context of the verse.

Deuteronomy 11:7

οτι οι οφθαλμοι υμων εωρων παντα τα εργα κω τα μεγαλα οσα εποιησεν ÷ υμιν σημερον ∟

כי עיניכם הראת את כל מעשה יהוה הגדל אשר עשה

Notes: The obelized phrase υμιν σημερον specifies the interested parties implied in the context of the verse (υμιν) and harmonizes Deuteronomy 11:7 with other passages that translate the Hebrew *Vorlage* היום with σημερον.

Deuteronomy 11:8

και φυλαξεσθε πασας τας εντολας ÷ αυτου ∟ οσας εγω εντελλομαι σοι σημερον ινα ζητε ÷ και πολυπλασιασθητε ∟ και εισελθητε και κληρονομησητε την γην εις ην υμεις διαβαινετε ÷ τον ιορδανην ∟ εκει κληρονομησαι αυτην

ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה

Notes: The translator inserted the obelized phrase και πολυπλασιασθητε to harmonize the ινα clause in Deuteronomy 11:8 with the ινα clause in Deuteronomy 8:1 (ινα ζητε και πολυπλασιασθητε). The obelized phrase τον ιορδανην specifies the object of διαβαινετε implied in the context of the book.

Deuteronomy 11:9

ινα μακροημερευσητε επι της γης ης ωμοσεν κω τοις πατρασιν υμων δουναι αυτοις και τω σπερματι αυτων ÷ [...] τ αυτους ∟ γην ρεουσαν γαλα και μελι

ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע יהוה לאבתים לית להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש

Notes: The obelized phrase ...τ αυτους should probably read μετ αυτους. This phrase refers back to Genesis 17 and the promises of the Abrahamic covenant. The translator added this phrase to explicitly connect Deuteronomy 11:9 with the promises in Genesis 17.

Deuteronomy 11:13

εαν δε ακοη εισακουσητε πασας τας εντολας αυτου ας εγω εντελλομαι σοι σημερον αγαπαν $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου και λατρευειν αυτω εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης \div της \sphericalangle ψυχης σου

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את יהוה אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם

Notes: The translator inserted the obelized article της so that the phrase εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης της ψυχης σου in Deuteronomy 11:13 would align with the phrase εξ ολης της διανοιας σου και εξ ολης της ψυχης σου in Deuteronomy 6:5.

Deuteronomy 11:22

και εσται εαν ακοη ακουσητε πασας τας εντολας ταυτας οσας εγω εντελλομαι σοι \div σημερον \sphericalangle ποιειν * αυτας του \sphericalangle αγαπαν $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ ημων και πορευεσθαι εν πασαις ταις εντολαις αυτου και προσκολλασθαι αυτω

כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו

Notes: The word σημερον appears throughout Deuteronomy, translating the Hebrew phrase היום. The translator inserted this word so that Deuteronomy 11:22 would align more closely with Deuteronomy 11:13.

Deuteronomy 11:28

και τας καταρας εαν μη ακουσητε τας εντολας $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων \div οσας εγω εντελλομαι υμιν \sphericalangle και πλανηθητε απο της οδου ης ενετειλαμην υμιν σημερον πορευθεντες λατρευειν θεοις ετεροις οισ ουκ οιδατε

והקללה אם לא תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם

Notes: The translator inserted the clause *οσας εγω εντελλομαι υμιν* to parallel the clause *ης εντειλαμην υμιν* in the same verse.

Deuteronomy 11:31

υμεις γαρ διαβαινετε τον ιορδανην εισελθοντες κληρονομησε την γην ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων διδωσιν υμιν ÷ εν κληρω πασας τας ημερας \sphericalangle και κληρονομησετε αυτην και κατοικησετε εν αυτη

כי אתם עברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה

Notes: The obelized phrase contains two concepts from Deuteronomy. The prepositional phrase *εν κληρω* is juxtaposed with a form of *διδωμι* elsewhere in Deuteronomy (e.g., 3:18; 4:21). The phrase *πασας τας ημερας* occurs elsewhere in Deuteronomy (e.g., 4:9, 10). The translator added the obelized phrases to harmonize the present verse with the rest of Deuteronomy.

Deuteronomy 11:32

και φυλαξεσθε ποιειν παντα τα προσταγματα ÷ ταυτα \sphericalangle και τας κρισεις ÷ ταυτας \sphericalangle οσας εγω εντελλομαι υμιν σημερον

ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום

Notes: The obelized word *ταυτα* is inserted from Deuteronomy 12:1. The translator inserted it to harmonize these two proximate texts. The obelized word *ταυτας* was inserted so that the parallel phrases *τα προσταγματα* and *τας κρισεις* would remain parallel.

Deuteronomy 12

Deuteronomy 12:11

και εσται ο τοπος ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων * εν αυτω \sphericalangle επικληθηναι το ονομα αυτου εκει εκει οισετε παντα οσα εγω εντελλομαι υμιν σημερον τα ολοκαυτωματα υμων και τα θυσιασματα υμων και τα επιδεκατα υμων και τας απαρχας των χειρων υμων ÷ και τα δοματα υμων \sphericalangle και παν εκλεκτον των δωρων υμων οσα αν ευξησθε τω $\overline{\kappa\omega}$ υμων

והיה המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו ליהוה

Notes: The translator inserted the obelized phrase και τα δοματα υμων to comment on the nature of the offerings in the context.

Deuteronomy 12:14

αλλ η εις τον τοπον ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma} \div \overline{\omicron} \overline{\theta\varsigma}$ σου αυτον \sphericalangle εν μια των πολεων σου εκει ανοισεις τα ολοκαυτωματα σου και εκει ποιησεις παντα οσα εγω εντελλομαι σοι \div σημερον \sphericalangle

כי אם במקום אשר יבחר יהוה באחד שבטיך שם תעלה עלתך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך

Notes: For ο θς σου, see notes on Deuteronomy 4:20. The pronoun αυτον implies a resumptive pronoun in the Hebrew *Vorlage*. This practice is common in the LXX, so the translator added it here to harmonize his translation with other passages. The word σημερον appears throughout Deuteronomy, translating the Hebrew phrase היום. The translator included this reading so that Deuteronomy 12:14 would align more closely with Deuteronomy 12:11, in which the phrase οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον occurs.

Deuteronomy 12:15

αλλ η εν παση επιθυμια * ψυχης \sphericalangle σου θυσεις και φαγη κρεα κατα την ευλογιαν $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου ην εδωκεν σοι εν παση πολει * σου \sphericalangle ο ακαθαρτος \div εν σοι \sphericalangle και ο καθαρτος \div επι το αυτο \sphericalangle φαγετε αυτο ως δορκαδα η ελαφον

רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל

Notes: The obelized phrase εν σοι specifies the location of ο ακαθαρτος implicit in the context of the verse. The obelized phrase επι το αυτο specifies the place where the meal will occur.

Deuteronomy 12:22

ως εσθετε η δορκας και η ελαφος ουτως φαγη αυτο ο ακαθαρτος \div εν σοι \sphericalangle και ο καθαρτος ωσαυτως εδετε * αυτο \sphericalangle

אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו

Notes: The obelized phrase εν σοι specifies the location of ο ακαθαρτος implicit in the context of the verse.

Deuteronomy 12:25

ου φαγη αυτο ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου μετα σε εαν ποιησης ÷ το καλον
και ∟ το αρεστον εναντι κ̄ν ÷ του θῡ σου ∟

לֹא תֹאכְלוּנוּ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיֶּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה

Notes: The phrases ποιησεις το καλον και το αρεστον and ποιησης το καλον και το αρεστον occur in Deuteronomy 6:18; 12:28; 21:9. The translator inserted the obelized phrase το καλον και to harmonize this verse with those like it. For του θῡ σου, see Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 12:26

πλην τα αγια σου εαν γενηται σοι και τας ευχας σου λαβων ηξεις εις τον τοπον ον αν
εκλε ÷ ζηται κ̄ς ÷ ο θ̄ς σου εαυτω επικληθηναι το ονομα αυτου εκει ∟

רק קדשׁיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל המקום אשר יבחר יהוה

Notes: The *obelus* before ζηται is misplaced. It splits a word and what remains of the word it splits neither forms an extant Greek word nor can be joined to a previous word. For the phrase ο θ̄ς σου, see notes on Deuteronomy 4:20. The obelized pronoun εαυτω specifies the interested party of the verb εκλεζηται. The obelized clause is a common *leitmotif* in Deuteronomy, juxtaposed with the verb εκλεζηται. The translator inserted it to harmonize this verse with others like it.

Deuteronomy 12:28

φυλασσου και ακουε ÷ και ποιησεις ∟ παντας τους λογους * τουτους ∟ ους εγω
εντελλομαι σοι ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου * μετα σε ∟ δι αιωνος εαν
ποιησης το καλον και το αρεστον εναντι κ̄ν του θῡ σου ∟

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה
הטוב והישר בעיני יהוה אלהיך

Notes: The translator inserted the obelized phrase και ποιησεις to comment on the idea implied by the verbs φυλασσου and ακουε.

Deuteronomy 13

Deuteronomy 13:7

εαν δε παρακαλεση σε ο αδελφος σου ÷ εκ πατρος σου η ∟ εκ μητρος σου η ο υιος

σου η η θυγατηρ σου η γυνη η εν κολπω σου η ο φιλος σου ο ισος τη ψυχη σου

כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעד אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתך

Notes: The translator inserted the obelized phrase εκ πατρος σου η to add the only relationship that was missing in this verse.

Deuteronomy 13:14

εξηλθον ανδρες παρανομοι εξ ημων και απεστησαν ÷ παντας √ τους κατοικουντας την πολιν αυτων λεγοντες πορευθωμεν και λατρευσωμεν θεοις ετεροις οισ ουκ ηδειτε

יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם

Notes: The obelized word παντας specifies the extent of τους κατοικουντας implicit in the context of the verse.

Deuteronomy 13:16

αναιρων ανελεις ÷ παντας √ τους κατοικουντας εν τη πολει εκεινη εν φω μαχαιρας ÷ αναθεματι √ αναθεματιετε αυτην και παντα τα εν αυτη * και τα κτηνη αυτης εν φονω στοματ...μαχαριας √

הכה תכה את ישבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב

Notes: The obelized word παντας specifies the extent of τους κατοικουντας implicit in the context of the verse. The translator inserted the obelized word αναθεματι to approximate the translation of a Hebrew infinitive absolute. He added commentary by emphasizing the force of the verb αναθεματιετε.

Deuteronomy 13:18

ου προσκολληθησεται εν τη χειρι σου ουδεν απο του αναθεματος ινα αποστραφη κ̄ς απο θυμου της οργης αυτου και δωσει σοι ελεος και ελεησει σε και πληθυνει σε ον τροπον ωμοσεν ÷ κ̄ς √ τοις πατρασιν σου

ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתך

Notes: The translator inserted the obelized *nomen sacrum* κ̄ς to specify the implied

subject of the verb ωμοσεν.

Deuteronomy 13:19

εαν εισακουσης της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του θεου σου φυλασσειν πασας τας εντολας αυτου
οσας εγω εντελλομαι σοι σημερον ποιειν \div το καλον και \angle το αρεστον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του
 $\overline{\theta\upsilon}$ σου

כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני יהוה
אלהיך

Notes: See notes on Deuteronomy 12:25.

Deuteronomy 14

Deuteronomy 14:2

οτι λαος αγιος ει $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου και σε εξελεξατο $\overline{\kappa\varsigma} \div$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \angle γενεσθαι αυτω
λαον περιουσιον απο παντων των εθνον των επι προσωπου της γης

כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ובך בחר יהוה להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה

Notes: See notes of Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 14:7

και ταυτα ου φαγεσθε απο των αναγοντων μηρυκισμον και απο των διχηλουντων
τας οπλας και ονυχιζοντων \div ονυχιστηρας \angle τον καμηλον και δασυποδα και
χοιρογυλλιον οτι αναγουσιν μηρυκισμον ταυτα και οπλην ου διχηλουσιν ακαθαρτα
εσται υμιν

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה את הגמל ואת הארנבת ואת השפן
כי מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו טמאים הם לכם

Notes: The obelized word ονυχιστηρας was inserted so that Deuteronomy 14:7
would align more closely with Deuteronomy 14:6.

Deuteronomy 14:8

και τον $\overline{\nu\bar{\nu}}$ οτι διχηλει οπλην τουτο \div ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο μηρυκισμον
ου μηρυκατε ακαθαρτον τουτο υμιν απο των κρεων αυτων ου φαγεσθε και των
θνησιμαίων αυτων ουχ αψησθε

ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו

Notes: The obelized clause ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο μηρυκισμον parallels Leviticus 11:7 (και τον $\overline{\nu\acute{\nu}}$ οτι διχηλει οπλην τουτο και ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο ουκ αναγει μηρυκισμον ακαθαρτον τουτο υμιν). The translator was sensitive to parallel passages across the Pentateuch and sought to bring the whole Pentateuch into alignment by transferring phrases to parallel passages.

Deuteronomy 14:19

παντα τα ερπετα των πετεινων ακαθαρτα \div ταυτα \sphericalangle εστιν υμιν ου φαγεσθε \div απ αυτων \sphericalangle

וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו

Notes: The translator inserted the obelized word ταυτα to alter the syntax of the sentence. Without ταυτα, παντα τα ερπετα is the subject and ακαθαρτα is the predicate. With the additional of ταυτα, παντα τα ερπετα is a left dislocation, which adds emphasis to the text. The added ταυτα is the new subject and ακαθαρτα is the predicate. The translator added ταυτα to create this new emphasis in the sentence. The obelized phrase απ αυτων was inserted to further specify from what the Israelites are not to eat.

Deuteronomy 14:22

δεκατην αποδεκατωσεις παντος γεννηματος του σπερματος σου το γενημα του αγρου \sphericalangle \div σου \sphericalangle ενιαυτον κατ ενιαυτον

עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה

Notes: The obelized pronoun σου specifies the idea of possession implicit in the context of the verse.

Deuteronomy 14:23

και φαγη \div αυτο \sphericalangle εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου εν τω τοπω ου αν εκλεξηται \div κς ο θς σου \sphericalangle επικληθηναι το ονομα αυτου εκει \div οισετε \sphericalangle τα επιδεκατα του σιτου σου και του οινου σου και του ελαιου σου και τα πρωτοτοκα των βων σου και των προβατων σου ινα μαθης φοβεισθαι $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου πασας τας ημερας

ואכלת לפני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יהוה אלהיך כל הימים

Notes: The translator inserted the obelized word αυτο to refer back to το γενημα in

Deuteronomy 14:22. As a result, the natural direct object in Deuteronomy 14:23 (τα επιδεκατα του σιτου σου και του οινου σου και του ελαιου σου και τα πρωτοτοκα των βοων σου και των προβατων σου) no longer fit the syntax, requiring the insertion of the obelized verb οισετε. The phrase $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου is common throughout Deuteronomy. The translator inserted the obelized phrase $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου to harmonize this verse with other similar verses.

Deuteronomy 14:25

και αποδωση \div αυτα \checkmark αργυριου και λημψη το αργυριον εν ταις χερσιν σου και πορευση εις τον τοπον ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου αυτον

ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו

Notes: The obelized pronoun αυτα specifies the direct object implied in the context of the verse.

Deuteronomy 15

Deuteronomy 15:2

και ουτως το προσταγμα της αφεσεως αφησεις παν χρεος ιδιον ο οφειλει σοι \div ο πλησιον * σου \checkmark ουκ απαιτησεις * τον πλησιον σου \checkmark και τον αδελφον σου οτι επικεκληται αφεσις $\overline{\kappa\omega}$ \div τω $\overline{\theta\omega}$ σου \checkmark

וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה

Notes: The obelized phrase ο πλησιον was inserted to disambiguate the subject of the verb οφειλει. Grammatically, the relative pronoun ο could be the subject. For τω $\overline{\theta\omega}$ σου, see notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 15:3

τον αλλοτριον απαιτησεις οσα αν η σοι \div παρ αυτω \checkmark του αδελφου σου αφεσιν ποιησεις του χρεους σου

את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך

Notes: The translator inserted the obelized phrase παρ αυτω to explicitly refer back to τον αλλοτριον earlier in the verse.

Deuteronomy 15:4

οτι ουκ εσται εν σου ενδεης οτι ευλογων ευλογησει σε $\overline{\kappa\varsigma} \div \overline{\theta\varsigma}$ σου \leftarrow εν τη γη ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι εν κληρω κατακληρονομησαι αυτην

אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברך יברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 15:9

προσεχε σεαυτω μη * ποτε \leftarrow γενηται ρημα \div κρυπτον \leftarrow εν τη καρδια σου ανομημα λεγων εγγιζει το ετος το εβδομον ετος της αφεσεως και πονηρευσητε ο οφθαλμος σου τω αδελφω σου τω επιδεομενω και ου δωσεις αυτω και βοησεται κατα σου προς $\overline{\kappa\nu}$ και εσται εν σοι αμαρτια \div μεγαλη \leftarrow

השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא

Notes: The obelized word κρυπτον specifies the sense of the ρημα implied by the following phrase εν τη καρδια σου. The obelized word μεγαλη adds commentary to the text, stressing the seriousness of the sin mentioned in this verse.

Deuteronomy 15:10

διδους δωσεις αυτω \div και δανιον δανιεις αυτω οσον επιδειται \leftarrow και ου λυπηθηση τη καρδια σου διδοντος σου αυτω οτι δια το ρημα τουτο ευλογησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν πασιν τοις εργοις και εν πασιν οις εαν επιβαλης την χειρα σου

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל משלך יד

Notes: The obelized clause και δανιον δανιεις αυτω οσον επιδειται was inserted to harmonize Deuteronomy 15:10 with Deuteronomy 15:8 (ανοιγων ανοιξεις τας χειρας σου αυτω δανιον δανιεις αυτω οσον επιδειται). This reading preserves itacism in δανιον and δανιεις, which both read ι for ει.

Deuteronomy 15:11

ου γαρ μη εκλιπη ενδεης απο της γης δια τουτο εγω εντελλομαι σοι \div ποιειν το ρημα τουτο \leftarrow λεγων ανοιγων ανοιξεις την χειρα σου τω αδελφω σου τω πενητι \div σου \leftarrow και τω επι της γης σου

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ידך לאחריך לעניך ולאביניך בארצך

Notes: The obelized clause ποιειν το ρημα τουτο specifies the implied content of the verb εντελλομαι. The obelized pronoun σου unnecessarily repeats the pronoun from τω αδελφω σου to emphasize the relationship stated in the verse.

Deuteronomy 15:20

εναντιον $\overline{\kappa\omega}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ ου φαγη αυτο ενιαυτον εξ ενιαυτου εν τω τοπω ω εαν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma} \div \overline{\theta\varsigma}$ σου \sphericalangle συ και ο οικος σου

לפני יהוה אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר יהוה אתה וביתך

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 15:22

εν ταις πολεσιν σου φαγη αυτο ο ακαθαρτος \div εν σοι \sphericalangle και ο καθαρος ωσαυτως \div φαγεται \sphericalangle ως δορκαδα η ελαφον

בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל

Notes: The obelized phrase εν σοι specifies the location of ο ακαθαρτος implicit in the context of the verse. The obelized word φαγεται specifies the verbal idea implicit in the near context.

Deuteronomy 16

Deuteronomy 16:2

και θυσεις το πασχα $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου προβατα και βοας εν τω τοπω ω αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \div αυτον \sphericalangle επικληθηναι το ονομα αυτου εκει

וזבחת פסח ליהוה אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר יהוה לשכן שמו שם

Notes: The obelized αυτον implies a resumptive pronoun in the Hebrew text, referring back to τω τοπω and functioning as the direct object of εκλεξηται. The translation includes αυτον in similar phrases (e.g., Deut 12:14; 16:7)

Deuteronomy 16:7

και εψησεις ÷ και οπτησεις ✎ και φαγη εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου
αυτον και αποστραφηση το πρωι και απελευση εις τους οικους σου

ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך

Notes: The translator inserted the obelized phrase και οπτησεις to specify another method of cooking not implied by εψησεις (you will boil) but implied in the Hebrew word וּבִשַׁלְתָּ (you will cook).

Deuteronomy 16:8

εξ ημερας φαγη αζυμα και τη ημερα τη εβδομη εξοδιον εορτη κ̄ω τω θ̄ω σου ου
ποιησεις ÷ εν αυτη ✎ παν ✓ εργον ÷ πλην οσα ποιηθησεται ψυχη ✎

ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת ליהוה אלהיך לא תעשה מלאכה

Notes: The translator inserted the obelized phrase εν αυτη to explicitly refer back to τη ημερα τη εβδομη. The translator inserted the obelized clause πλην οσα ποιηθησεται ψυχη to provide a commentary, allowing for necessary work on the seventh day.

Deuteronomy 16:9

ζ̄ εβδομαδας ÷ ολοκληρους ✎ εξαριθμησεις σεαυτω αρξαμενου σου δρεπανον επ
αμητον αρξη εξαριθμησαι ζ̄ εβδομαδας

שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות

Notes: The translator inserted the obelized word ολοκληρους to harmonize Deuteronomy 16:9 with the parallel verse in Leviticus 23:15.

Deuteronomy 16:11

και ευφρανθηση εναντιον κ̄υ του θ̄υ σου συ και ο υιος σου και η θυγατηρ σου ο παις
σου και η παιδισκη σου και ο λευειτης ο εν ταις πολεσιν σου και ο προσηλυτος και ο
ορφανος και η χηρα η εν υμιν εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου ÷ αυτω ✎
επικληθηναι το ονομα αυτου εκει

ושמחת לפני יהוה אלהיך אתה ובנדך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה
אשר בקרבך במקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם

Notes: See notes on Deuteronomy 16:2. The difference between this verse and 16:2 is that the dative case is maintained here by attraction to its antecedent.

Deuteronomy 16:12

και μνησθηση οτι οικετης ησθα εν γῆ αιγυπτω και φυλαξη και ποιησεις τας εντολας ταυτας

וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה

Notes: See notes on Deuteronomy 9:12.

Deuteronomy 16:14

και ευφρανθηση εν τη εορτη σου συ και ο υιος σου και η θυγατηρ σου ο παις σου και η παιδισκη σου και ο λευειτης και ο προσηλυτος και ο ορφανος και η χηρα η ουσα εν ταις πολεσιν σου

ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמנתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך

Notes: The obelized participle ουσα specifies the copula implied in the context of the attributive prepositional phrase η εν ταις πολεσιν σου.

Deuteronomy 16:15

ζ̄ ημερας εορτασεις κ̄ω τω θ̄ω σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ÷ ο θ̄ς σου αυτω εαν δε ευλογηση σε κ̄ς ο θ̄ς σου εν πασιν τοις γενημασιν σου και εν παντι εργω των χειρων σου και εση * πλην ευφραينوμενος

שבעת ימים תחג ליהוה אלהיך במקום אשר יבחר יהוה כי יברכך יהוה אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אך שמח

Notes: For ο θ̄ς σου, see notes on Deuteronomy 4:20. The obelized pronoun αυτω specifies personal interest on the part of Yahweh, which is implied in the context of the verse.

Deuteronomy 16:16

τρεις καιρους του ενιαυτου οφθησεται παν αρσενικον σου εναντι κ̄υ του θ̄υ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται ÷ κ̄ς εν τη εορτη των αζυμων και εν τη εορτη των εβδομαδων και εν τη εορτη της σκηνοπηγιας ουκ οφθηση ενωπιον κ̄υ ÷ του θ̄υ σου κ̄ κενος

שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זָכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בַּחֹג הַמִּצּוֹת וּבַחֹג
הַשְּׁבִעוֹת וּבַחֹג הַסִּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי יְהוָה רִיקִים

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20

Deuteronomy 16:20

δικαιῶς τὸ δικαῖον διώξῃ ἵνα ζητῆτε καὶ ἰσεισέλθοντες ἄ κληρονομήσητε τὴν γῆν ἣν
κ̄ς ὁ θ̄ς σου διδώσιν σοι

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך

Notes: The translator inserted the attendant circumstance participle ἰσεισέλθοντες to specify the temporal and sequential relationship implied in the context of the verse.

Deuteronomy 17

Deuteronomy 17:8

εἰάν τε ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σου ρῆμα ἐν κρίσει ἀνά μεσον αἵματος καὶ ἀνά μεσον
κρίσεως κρίσις καὶ ἀνά μεσον ἀφῆς ἀφῆ καὶ ἀνά μεσον ἀντιλογίας ἀντιλογία ἄ
ρημά τε κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσιν σου καὶ ἀνάστας ἀναβῆσθαι εἰς τὸν τόπον ὃν ἀν
ἐκλεξήται κ̄ς ὁ θ̄ς σου * ἐν αὐτῷ ἰεπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἄ

כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דְבַר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דְּבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעֲרֶיךָ וּקְמַת וְעֲלִית
אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ

Notes: The translator inserted καὶ ἀνά μεσον ἀντιλογίας ἀντιλογία as a commentary, summarizing all of the previous ἀνά μεσον phrases. For ἰεπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ see notes on Deuteronomy 12:26.

Deuteronomy 17:10

καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ρῆμα ὃ ἐάν ἀναγγείλωσιν σοὶ ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου οὐ εἰάν
ἐκλεξήται κ̄ς ἰ ο θ̄ς σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἄ καὶ φυλάξῃ ἰ σφοδρα ἄ
ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα εἰάν νομοθετήσῃ σοι

וְעִשִׂית עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשִׁמְרַת לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִוָּרֶךְ

Notes: The translator inserted the obelized word σφοδρα to create a parallel reading with Deuteronomy 24:8, which reads φυλάξῃ σφοδρα ποιειν. For ο θ̄ς σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ see notes on Deuteronomy 4:20 and 12:26.

Deuteronomy 17:12

και ο ανθρωπος ος αν ποιηση εν υπερηφانيا του μη υπακουσαι του ιερεως του παρεστηκοτος λειτουργειν επι τω ονοματι $\overline{\kappa\omega}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου η του κριτου \div ος εαν η εν ταις [...]μεραις εκειναις \checkmark και αποθανειται ο $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ εκεινος και εξαρεις τον πονηρον εξ $\overline{\iota\eta\lambda}$

והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל

Notes: The translator inserted the obelized clause ος εαν η εν ταις...μεραις εκειναις to harmonize Deuteronomy 17:12 with a similar passage in Deuteronomy 17:9 (ος αν γενηται εν ταις ημεραις εκειναις).

Deuteronomy 17:14

εαν δε εισελθης εις την γην ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι \div εν κληρω \checkmark και κληρονομησης αυτην[...]

כי תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי

Notes: The prepositional phrase εν κληρω is juxtaposed with a form of διδωμι elsewhere in Deuteronomy (e.g., 3:18; 4:21). The translator inserted this phrase to harmonize Deuteronomy 17:14 with other similar passages.

Deuteronomy 18

Deuteronomy 18:12

εστιν γαρ βδελυγμα $\overline{\kappa\omega}$ \div τω $\overline{\theta\omega}$ σου \checkmark πας ποιων ταυτα ενεκεν γαρ των βδελυγματων το [...] $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εξολεθρευει αυτους απο προσωπου σου

כי תועבת יהוה כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה יהוה אלהיך מוריש אותם מפניך

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 18:14

τα γαρ εθνη ταυτα ους συ κατακληρονομεις αυτους \div ουτοι \checkmark κληδωνων και μαντειων ακουσσονται σοι δε ουχ ουτως εδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου

כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מענגנים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יהוה אלהיך

Notes: The translator inserted the obelized word οὗτοι to function as a resumptive pronoun, thereby placing τα ἔθνη ταῦτα in the position of left dislocation.

Deuteronomy 18:17

και ειπεν κς προς με ορθως ÷ παντα κ οσα ελαλησαν

ויאמר יהוה אלי היטיבו אשר דברו

Notes: The translator inserted the obelized word παντα to specify the extent of οσα in the context.

Deuteronomy 18:19

και ο ανος ος εαν μη ακουση παντα οσα εαν λαληση ÷ ο προφητης κ επι τω ονοματι μου εγω εκδικησω εξ αυτου

והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו

Notes: The translator inserted the obelized phrase ο προφητης to specify the implied subject of λαληση.

Deuteronomy 19

Deuteronomy 19:4

τουτο δε ÷ εσται κ το προσταγμα του φονευτου ος αν φυγη εκει και ζησεται ος αν παταξη τον πλησιον αυτου[...]

וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם

Notes: The obelized word εσται specifies the copula implied in the context. The copula is clearer in Hebrew than in Greek. The Hebrew text reads a verbless clause with a bound phrase דבר הרצח. The translator added εσται to disambiguate the translation for his readers.

Deuteronomy 28

Deuteronomy 28:12

[...]σιν πολλοις συ δε ου δανιη ÷ και αρξεις συ εθνων πολλων σου δε ουκ αρξουσιν κ

יפתח יהוה לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה

Notes: The translator inserted the obelized clause και αρξεις συ εθνων πολλων σου δε ουκ αρξουσιν to harmonize Deuteronomy 28:12 with Deuteronomy 15:6.

Deuteronomy 28:13

καταστησαι σε ÷ ο θς σου κ εις κεφαλην και μη εις ουραν και εση τοτε επανω και ουκ εση υποκατω εαν ακουσης των εντολων κ̄ του θ̄υ σου οσας εγω εντελλομαι σοι σημερον φυλασσειν και ποιειν

ונתנך יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמע אל מצות יהוה אלהיך אשר אנכי מצוך היום לשמר ולעשות

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 28:24

δωη κ̄ς τον υετον τη γη σου κονιορτον και χους εκ του ουρανου καταβησεται επι σε εως αν εκτριψη σε ÷ και εως αν απολεση σε κ

יתן יהוה את מטר ארצך אבק ועפר מן השמים ירד עליך עד השמדך

Notes: The obelized clause και εως αν απολεση σε is a refrain in Deuteronomy 28 (28:20; 22, 52). The translator inserted it here to harmonize this verse with the others.

Deuteronomy 28:27

παταξαι σε κ̄ς εν ελκει αιγυπτιω εν ταις εδραις και ψωρα ÷ αγρια κ και εν κνηφη ωστε μη δυνασθαι σε ιαθηναι

יככה יהוה בשחין מצרים ובעפלים ובגרב ובחרס אשר לא תוכל להרפא

Notes: The phrase ψωρα αγρια appears in Leviticus 21:20. The original translator inserted the obelized word αγρια to harmonize these similar phrases.

Deuteronomy 28:29

και εση ψηλαφων μεσημβριας ωσει ψηλαφησαι ο τυφλος εν τω σκοτει και ουκ ευοδωσει τας οδους σου και εση τοτε αδικουμενος και διαρπαζομενος πασας τας ημερας και ουκ εσται ÷ σοι ∟ ο βοηθων

והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה ולא תצליח את דרכיך והיית אך עשוק וגזול כל הימים ואין מושיע

Notes: The obelized pronoun σοι specifies the object of βοηθων implied in the context of the verse.

Deuteronomy 28:37

και εση ÷ εκει ∟ εν αινιγματι και εν παραβολη και εν διηγηματι εν πασιν τοις εθνεσιν εις ους αν απαγαγη σε κ̄ς εκει

והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך יהוה שמה

Notes: The translator inserted the obelized word εκει to harmonize the two verbs in the sentence. With the insertion, the first verb has the same adverb as the verb απαγαγη.

Deuteronomy 28:39

αμπελωνα φυτευσεις και κατεργα και οινον ου πιεσαι ουδε ευφρανθηση ÷ εξ αυτου ∟ οτι καταφαγεται αυτα ο σκωληξ

כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת

Notes: The translator inserted the obelized phrase εξ αυτου to specify the cause of rejoicing in the verb ευφρανθηση.

Deuteronomy 28:45

και ελευσονται επι σε πασαι αι καταραι αυται και καταδιωξονται σε και καταλημψονται εως αν εξολεθρευση σε ÷ και εως αν απολεση σε ∟ οτι ουκ εισηκουσας της φωνης κ̄ν του θ̄ν σου φυλαξαι τας εντολας αυτου και τα δικαιωματα αυτου οσα ενετειλατο σοι

ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך עד השמדך כי לא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוך

Notes: See notes on Deuteronomy 28:24.

Deuteronomy 28:50

εθνος ανεδες προσωπω ÷ οστις κ ου θαυμασει προσωπον πρεσβυτου και νεον ουκ ελεησει

גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחן

Notes: The obelized word οστις adds a relative pronoun, aligning this verse with the syntax of the previous clause in 28:49: εθνος ου ουκ ακουση της φωνης αυτου.

Deuteronomy 28:53

και φαγη τα εκγονα της κοιλιας σου κρεα υιων και θυγατερων σου οσα εδωκεν σοι κς ο θς σου εν τη στενοχωρια ÷ σου κ και εν τη θλιψει ÷ σου κ ην θλιψει σε ο εχθρος σου

ואכלת פרי בטןך בשׁר בניך ובנתך אשר נתן לך יהוה אלהיך במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך

Notes: The translator inserted both of the obelized occurrences of σου to supply every noun in the verse with a possessive.

Deuteronomy 28:55

ωστε δουναι ενι αυτων απο των σαρκων των τεκνων αυτου ων αν κατεσθη δια το μη καταλειφθαι αυτω μηδεν εν τη στενοχωρια και εν τη θλιψει ÷ σου κ η θλιψουσιν σε οι εχθροι σου εν πασαις ταις πολεσιν σου

מתת לאחד מהם מבשר בניו אשר יאכל מבלי השאיר לו כל במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך בכל שׁעריך

Notes: The obelized pronoun σου was inserted to specify the sense of possession implied in the context. It is unclear why another occurrence was not inserted after εν τη στενοχωρια.

Deuteronomy 28:56

και η απαλη εν υμιν και η τρυφερα ης ουχι πειραν ελαβεν ο πους αυτης βαινειν επι της γης δια την απαλοτητα και την τρυφεροτητα βασκανει τω οφθαλμω αυτης τον ανδρα ÷ αυτης κ τον εν τω κολπω αυτης και τον υιον αυτης και την θυγατερα αυτης

הרכה בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרדך תרע עינה באיש חיקה
ובבנה ובבתה

Notes: The translator inserted the obelized pronoun αυτης so that every noun of relationship after the verb βασκανει would have a possessive (τον υιον αυτης, την θυγατερα αυτης).

Deuteronomy 28:60

και επιστρεψει επι σε πασαν την οδυνην αιγυπτου ÷ την πονηραν κ ην διευλαβου
απο προσωπου αυτων και κολληθησονται εν σοι

והשיב בך את כל מודה מצרים אשר יגרת מפניהם ודבקו בך

Notes: The translator inserted the adjectival phrase την πονηραν to specify the implied quality of την οδυνην αιγυπτου.

Deuteronomy 28:64

και διασπερει σε κς ÷ ο θς σου κ εις παντα τα εθνη απ ακρου της γης εως ακρου της
γης και δουλευσεις εκει θεοις ετεροις οις ουκ ηπιστω συ και οι πρες σου ξυλοι και
λιθοις

והפיץ יהוה בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ ועבדת שם אלהים אחרים אשר לא ידעת
אתה ואבתך עץ ואבן

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 29

Deuteronomy 29:4 (29:3)

και ουκ εδωκεν κς ÷ ο θς κ υμιν καρδιαν ειδεναι και οφθαλμους βλεπειν και ωτα
ακουειν εως της ημερας ταυτης

ולא נתן יהוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 29:9 (29:8)

και φυλαξεσθε ÷ παντας κ τους λογους της διαθηκης ταυτης ποιειν αυτους ινα

συνηται παντα οσα ποιησετε ✓

ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו פ

Notes: The obelized word παντας specifies the extent of τους λογους implied in the context of the verse.

Deuteronomy 29:18 (29:17)

μη τις εστιν εν υμιν ανηρ η γυνη πατρια η φυλη τινος η διανοια ✱ αυτου ✓
εξακλεινεν ✱ σημερον ✓ απο $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων πορευθενες λατρευειν τοις θεοις των
εθνων εκεινων μη τις εστιν εν υμιν ριζα \div ανω ✓ φυουσα εν χολη και πικρια

פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד
את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה

Notes: The obelized adverb ανω specifies the direction of growth implied in the context of the verse.

Deuteronomy 29:20 (29:19)

ου μη θεληση ο $\overline{\theta\varsigma}$ ευειλατευειν αυτω αλλ η τοτε εκκαυθησεται οργη $\overline{\kappa\upsilon}$ και ο ζηλος
αυτου εν τω ανθρωπω εκεινω και κολληθησονται εν αυτω πασαι αι αραι \div της
διαθηκης ταυτης ✓ αι αναγεγραμμεναι εν τω βιβλιω \div του νομου ✓ τουτω και
εξαλειψει $\overline{\kappa\varsigma}$ το ονομα αυτου εκ της υπο τον ουρανον

לא יאבה יהוה סלח לו כי אז יעשן אף יהוה וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר
הזה ומחה יהוה את שמו מתחת השמים

Notes: Deuteronomy 29:21 (29:20) has the phrase πασας τας αρας της διαθηκης τας γεγραμμενας εν τω βιβλιω του νομου τουτου. The translator inserted the obelized phrases της διαθηκης ταυτης and του νομου to harmonize Deuteronomy 29:20 (29:19) with Deuteronomy 29:21 (29:20).

Deuteronomy 29:27 (29:26)

και ωργισθη θυμω $\overline{\kappa\varsigma}$ επι την γην εκεινην επαγαγειν επ αυτην κατα πασας τας
καταρας τας γεγραμμενας εν τω βιβλιω \div του νομου ✓ τουτω

ויחר אף יהוה בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה

Notes: The translator inserted the obelized phrase του νομου to harmonize this verse with Deuteronomy 29:21 (29:20).

Deuteronomy 29:28 (29:27)

και εξηρεν αυτους $\overline{\kappa\varsigma}$ εκ της γης αυτων και εν θυμω και οργη και εν παροξυσμω μεγαλω \div σφοδρα \leftarrow και εξεβαλεν αυτους εις γην ετεραν ωσει νυν

ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה

Notes: The translator added the obelized word σφοδρα to comment on the extent of the phrase εν παροξυσμω μεγαλω.

Deuteronomy 30

Deuteronomy 30:9

και πολυωρησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν παντι εργω των χειρων σου και εν τοις εκγονοις της κοιλιας σου και εν τοις εκγονοις των κτηνων σου και εν τοις γενημασις της γης σου * εις αγαθον \leftarrow οτι επιστρεψει $\overline{\kappa\varsigma}$ \div ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \leftarrow ευφρανθησαι επι σε εις αγαθα καθοτι ευφρανθη επι τοις πατρασιν σου

והותירך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטנד ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב יהוה לשוש עלך לטוב כאשר שש על אבתך

Notes: See notes on Deuteronomy 4:20.

Deuteronomy 30:10

εαν εισακουσης της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου φυλασσεσθαι \div και ποιειν \leftarrow πασας τας εντολας αυτου \div και τα δικαιωματα αυτου \leftarrow και τας κρισεις αυτου τας γεγραμμενας εν τω βιβλιω του νομου τουτου εαν επιστραφης επι $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης της ψυχης σου

כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך

Notes: The obelized phrase και ποιειν assumes a Hebrew *Vorlage* תִּשְׁמַע, common in the construction תִּשְׁמַע לְעֻשָׂיו. The translator inserted the phrase to harmonize Deuteronomy 30:10 with the other occurrences of this phrase. The phrase και τα δικαιωματα αυτου often occurs in juxtaposition with the phrases τας εντολας αυτου and τας κρισεις αυτου/τα κριματα αυτου (e.g., Deut 6:1; 7:11; 8:11; 11:1). The translator added this phrase to harmonize the present passage with others like it.

Deuteronomy 30:14

εγγυς σου ÷ εστιν < σφοδρα το ρημα εν τω στοματι σου και εν τη καρδια σου ÷ και εν ταις χερσιν σου < ποιειν αυτο

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו

Notes: The obelized word εστιν specifies the copula implied in the context of the verse. The translator inserted the obelized phrase και εν ταις χερσιν σου to comment on the text. The following clause ποιειν αυτο implies the obelized phrase as the means to accomplish ποιειν.

Deuteronomy 30:16

÷ εαν δε εισακουση της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου < οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον αγαπαν $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου πορευεσθαι εν ÷ πασαις < ταις οδοις αυτου φυλασσειν * τας εντολας αυτου < τα δικαιωματα αυτου και τας κρισεις αυτου και ζησεσθαι και πολλοι εσεσθα(ι) και ευλογησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν ÷ παση < τη γη εις ην εισπορευη εκει κληρονομησαι αυτην

אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית רבית וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה

Notes: The translator inserted the obelized clause εαν δε εισακουση της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου to harmonize Deuteronomy 30:16 with Deuteronomy 30:10. Both of the obelized forms of πας specify the extent of the words in their respective prepositional phrases.

Deuteronomy 30:18

αναγγελω σοι σημερον οτι απωλεια απολεισθαι και ου μη πολυημεροι γενησθε επι της γης ÷ ης $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι < εις ην υμεις διαβαινεται τον ιορδανην * εισελθειν < εκει κληρονομησαι αυτην

הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבא שמה לרשתה

Notes: The obelized clause ης $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι is a common *leitmotif* in Deuteronomy, juxtaposed with a form of η γη. The translator inserted the clause here to harmonize this verse with other similar verses.

Deuteronomy 31

Deuteronomy 31:4

και ποιησει $\overline{\kappa\varsigma}$ αυτοις καθως εποιησεν σηων και ωγ \div δυσι \sphericalangle βασιλευσει των αμορραιων οι ησαν περαν του ιορδανου και τη γη αυτων καθοτι εξωλεθρευσεν αυτους

ועשה יהוה להם כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי ולארצם אשר השמיד אתם

Notes: The obelized word δυσι specifies the number implied in the context of the verse.

Deuteronomy 31:5

και παρεδωκεν αυτους $\overline{\kappa\varsigma}$ εις τας χειρας υμων και ποιησετε αυτοις \div καθοτι \ast κατα πασαν την εντολην την ην \sphericalangle ενετειλαμην υμιν

ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם

Notes: The obelized word καθοτι summarizes the phrase that was later inserted *sub asterico*.

Deuteronomy 31:6

ανδριζου και ισχυε μη φοβου μηδε δειλια \div μηδε πτοηθης \sphericalangle απο προσωπου αυτων οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\zeta}$ σου ο προπορευομενος μεθ υμων ου μη ανη σε ουδ ου μη εγκαταλιπη σε

חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי יהוה אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך

Notes: The translator inserted the phrase μηδε πτοηθης to comment on the text. The phrase summarizes the previous verbs.

Deuteronomy 31:9

και εγραψεν μωσης τα ρηματα του νομου τουτου \div εις βιβλιον \sphericalangle και εδωκεν \ast αυτον \sphericalangle τοις ιερευσιν τοις υιοις λευει τοις αιρουσιν την κιβωτον της διαθηκης $\overline{\kappa\upsilon}$ και τοις πρεσβυτεροις υιων $\overline{\eta\lambda}$

ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית יהוה ואל כל זקני ישראל

Notes: The obelized phrase εις βιβλιον refers back to Deuteronomy 29 where the

phrase εν τω βιβλιω του νομου was common.

Deuteronomy 31:10

και ενετειλατο μωσης αυτοις ÷ εν τη ημερα εκεινη < λεγων μετα ζ̄ ετη εν καιρω ενιαυτου αφεσεως εν εορτη σκηνοπηγιας

ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות

Notes: The phrase εν τη ημερα εκεινη occurs throughout Deuteronomy. The translator inserted the phrase here to harmonize the present verse with others like it.

Deuteronomy 31:11

εν τω συμπορευεσθαι παντα ιηλ̄ οφθηναι ενωπιον κ̄ῡ του θ̄ῡ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται ÷ κ̄ς̄ < αναγνωση τον νομον τουτον εναντιον παντος ιηλ̄ εις τα ωτα αυτων

בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם

Notes: The obelized *nomen sacrum* κ̄ς̄ specifies the subject of the verb εκλεξηται implied in the context of the verse.

Conclusions

The manuscript preserves the extant *obelus* tradition accurately. Five errors remain uncorrected, which suggests that the editor did not have the opportunity to complete his work prior to the manuscript's publication. In three instances the *obelus* splits a word (9:4 [2x]; 12:26). In each of these occurrences, the *obelus* is a marginal *obelus* and the word that is split continues over the line of text. It is possible that a medial *obelus* was forgotten, in which case the *obelus* would be in error. Another possibility is that the corrector did not have a chance to attend to the marginal *obeli* in these verses. The odd use of the *obelus* in these instances should not be taken as indicative of its normal function.

Wevers comments briefly on the *obelus* tradition in Deuteronomy, noting

the loss of athetized readings in later manuscripts.¹³ He misreads the *obelus* in 4:19, 11:13, and 14:27. He does not comment on the *obelus* splitting words. Granted, he does not provide an exhaustive catalog in his *Text History of the Greek Deuteronomy*. But in his critical edition he does not mention this odd use of the *obelus*.

The original translation of Deuteronomy was translation and commentary together. The majority of the obelized readings clarify the translation. Most of these readings are one word long. These readings tend to qualify portions of the translation, specifying what is implicit in the Hebrew *Vorlage*. Deuteronomy preserves few clause length obelized readings relative to the number of *obeli* in the text. These readings tend to repeat certain themes (12:26 with 17:8, 10; 28:24 with 28:45), lending themselves to harmonization. While clarification was the main goal of the translator, harmonization does occur throughout Deuteronomy (e.g., 4:22, 26; 8:13, 15; 9:12; 10:18; 11:13; 16:19; 31:10).

The *obeli* provide insight into Origen's Hebrew *Vorlage*. Origen sought to align his Greek text with his Hebrew *Vorlage*. The obelized readings in the Greek text are not present in the MT. These are the readings Origen determined were not formally present in the Hebrew text before him. It is reasonable to conclude that, at these points, Origen was using a Hebrew text that is similar to the present MT.

The *obeli* also shed light on the original translation. The majority of the obelized readings are one word long, and most of the rest are short phrases. The phrases are generally explanatory. If they were part of the original Hebrew text, then the Hebrew text from which the LXX was translated is longer than Origen's. However, it is more reasonable to assume that accretions occur later in a text's history. If this is admitted, then it is reasonable to accept that the original Hebrew

¹³ John William Wevers, *Text History of the Greek Deuteronomy* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1978), 43.

Vorlage of the LXX translation was similar to the present MT.

Joshua

Joshua preserves 64 occurrences of the *obelus* in the extant text. The extant tradition is preserved with a fair degree of accuracy. Several errors remain, and evidence exists of editorial work. The following commentary will detail each obelized reading.

Unlike the previously examined books, Joshua preserves significantly more asterisks than *obeli*. This fact provides insight into the original translator's philosophy. Joshua is more abbreviated than the Pentateuch books. The *obelus* is used the same in Joshua, and the same kinds of readings—i.e., clarifications and harmonizations—are still obelized. However, the briefer nature of the translation means that the *obelus* will be utilized less frequently.

Joshua 10

Joshua 10:1

ως δε ηκουσεν αδωνιβεζεκ βασιλευς ιελμ̄ οτι ελαβεν ις̄ την γαι και εξωλεθρευσεν αυτην ον τροπον εποιησεν την ιεριχω και τον βασιλεα αυτης ουτως εποιησαν και την γαι και τον βασιλεα αυτης και οτι ηυτομολησαν οι κατοικουντες γαβαων ÷ προς ιν̄ και < προς ιηλ̄ * και εγενοντο εν μεσω αυτων <

ויהי כשמע אדני צדק מלך ירושלם כי לכד יהושע את העי ויחרימה כאשר עשה ליריחו ולמלכה כן עשה לעי ולמלכה וכי השלימו ישיבי גבעון את ישראל ויהיו בקרבם

Notes: The translator inserted the obelized phrase προς ιν̄ και to distinguish Joshua as Israel's leader from the people.

Joshua 10:2

÷ και εφοβησαν εν αυτοις σφοδρα ειδη γαρ < οτι η πολις μεγαλη γαβαων ωσει και μια των μητροπολεων * των βασιλεων οτι αυτη μεγαλη υπερ την γαιν < και παντες οι ανδρες αυτης ισχυροι <

וייראו מאד כי עיר גדולה גבעון כאחת ערי הממלכה וכי היא גדולה מן העי וכל אנשיה גברים

Notes: The *obelus* is placed incorrectly. The Greek clause και εφοβησαν εν αυτοις σφοδρα corresponds to the Hebrew *Vorlage*. The verb ειδη should be obelized.

Joshua 10:4

÷ δευτε < αναβητε προς με και βοηθησατε μοι και εκπολεμησωμεν * την < γαβαων ηυτομολησαν γαρ τον $\bar{\iota\nu}$ και προς τους υιους $\bar{\iota\eta\lambda}$

עלו אלי ועזרני ונכה את גבעון כי השלימה את יהושע ואת בני ישראל

Notes: The obelized word δευτε is not common in the Octateuch. The translator inserted it here to add emphasis to the subsequent command αναβητε.

Joshua 10:6

και απεστειλαν οι κατοικουντες γαβαων προς $\bar{\iota\nu}$ εις την παρεμβολην ÷ $\bar{\iota\eta\lambda}$ εις γαλαλα λεγοντες μη εκλυσης τας χειρας σου απο των παιδων σου αναβηθι προς ημας το ταχος και εξελου ημας και βοηθησον ημιν οτι συνηγμενοι εισιν εφ ημας παντες οι βασιλεις των αμορραιων οι κατοικουντες την ορεινην

וישלחו אנשי גבעון אל יהושע אל המחנה הגלגלה לאמר אל תרף ידיך מעבדיך עלה אלינו מהרה והושיעה לנו ועזרנו כי נקבצו אלינו כל מלכי האמרי ישבי ההר

Notes: The translator inserted the obelized word $\bar{\iota\eta\lambda}$ to specify which παρεμβολην was in view in the context of the verse.

Joshua 10:9

και ÷ επει < παρεγενετο επ αυτους $\bar{\iota\zeta}$ αφνω ολην την νυκτα εισεπορευθη εκ γαλαλων

ויבא אליהם יהושע פתאם כל הלילה עלה מן הגלגל

Notes: The translator added the obelized word επει to specify a causal element for the clause παρεγενετο επ αυτους $\bar{\iota\zeta}$ αφνω, interpreting the asyndetic relationship between the two clauses in the verse.

Joshua 10:11

εν τω δε φευγειν αυτους απο προσωπου ÷ υιων < $\bar{\iota\eta\lambda}$ επι της καταβασεως βηθ ωρων και $\bar{\kappa\zeta}$ επερριψεν αυτοις λιθους χαλαζης εκ του ουρανου εως αζηκα και εγενοντο πλειους οι αποθανοντες δια τους λιθους της χαλαζης η ους απεκτειναν οι

υιοι ἡλ μαχαιρα ÷ εν τω πολεμω ✘

ויהי בנסם מפני ישראל הם במורד בית חורן ויהוה השליך עליהם אבנים גדלות מן השמים עד עזקה
וימתו רבים אשר מתו באבני הברד מאשר הרגו בני ישראל בחרב

Notes: The obelized word υιων assumes a Hebrew *Vorlage* בְּנֵי which is not present here. The phrase υιων ἡλ is common in the Octateuch, so the translator inserted υιων to harmonize this verse with others like it. The translator inserted the obelized phrase εν τω πολεμω to specify the extent of the previous clause και εγενοντο πλειους οι αποθανοντες δια τους λιθους της χαλαζης η ους απεκτειναν οι υιοι ἡλ μαχαιρα.

Joshua 10:12

τοτε ελαλησεν ἰς προς κν η ημερα παρεδωκεν ο θς τον αμορραιον υποχειριον ✘
υιων ✘ ἡλ ÷ ηνικα συνετριψεν αυτους εν γαβαων ✘ και συνετριβη ÷ σαν απο
προσωπου ἡλ ✘ και ειπεν ἰς ο ηλιος κατα γαβαων στητω και η σεληνη κατα
φαραγγα αιλων

אז ידבר יהושע ליהוה ביום תת יהוה את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון
דום וירח בעמק אילון

Notes: The first obelized clause ηνικα συνετριψεν αυτους εν γαβαων inserts a temporal commentary referring back to Joshua 10:10. The second *obelus* is misplaced since it athetizes the personal ending on the verb συνετριβησαν. The remainder of the obelized phrase is correct and refers back to Joshua 10:10.

Joshua 10:25

και ειπεν προς αυτους ἰς μη φοβηθητε ÷ αυτους ✘ μηδε διλειασητε ανδριζεσθαι και
ισχυετε οτι ουτως ποιησει κς πασιν τοις εχθροις υμων ους υμεις καταπολεμειται
αυτους

ויאמר אליהם יהושע אל תיראו ואל תחתו חזקו ואמצו כי ככה יעשה יהוה לכל איביכם אשר אתם
נלחמים אותם

Notes: The obelized word αυτους specifies the direct object implied in the context of the verse.

Joshua 10:28

και την μακηδα ελαβοσεν ✘ ἰς ✘ εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτους εν

στοματι ξιφους * και τον βασιλεα αυτης < και εξωλεθρευσαν * αυτους και < παν εμπνεον ο ην εν αυτη και ου κατελειφθη εν αυτη ÷ ουδεις < διασεσωσμενος και εποιησαν τω βασιλει μακηδα ον τροπον εποιησαν τω βασιλει ιεριχω

ואת מקדה לכד יהושע ביום ההוא ויכה לפי חרב ואת מלכה החרם אותם ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר שריד ויעש למלך מקדה כאשר עשה למלך יריחו

Notes: The translator inserted the obelized word ουδεις to indicate the extent of διασεσωσμενος and to further highlight the negative in ου κατελειφθη.

Joshua 10:30

και παρεδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ * και < αυτην εν χειρι $\overline{\eta\lambda}$ ÷ και ελαβον < αυ ÷ την < και τον βασιλεα αυτης και εφονευσαν αυτην εν στοματι ξιφους και παν εμπνεον * ο < εν αυτη ου κατελειφθη εν αυτη ουδε εις διασεσωσμενος ÷ και διαπεφευγως < και εποιησεν τω βασιλει αυτης ον τροπον εποιησεν τω βασιλει ιεριχω

ויתן יהוה גם אותה ביד ישראל ואת מלכה ויכה לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר בה שריד ויעש למלכה כאשר עשה למלך יריחו

Notes: The obelized clause και ελαβον specifies the implied action in this portion of the verse. The *obelus* in αυτην was originally an asterisk. It was corrected to an *obelus*. It is still used incorrectly since it splits a word. The translator inserted the obelized phrase και διαπεφευγως to comment on the extent of the victory.

Joshua 10:33

τοτε ανεβη αιλαμ βασιλευς γαζερ βοηθησαι τη λαχεις και επαταξεν αυτον $\overline{\iota\zeta}$ ÷ εν στοματι ξιφους < και τον λαον αυτου μη καταλιφθηναι αυτων σεσωσμενον ÷ και διαπεφευγοτα <

אז עלה הרם מלך גזר לעזר את לכיש ויכהו יהושע ואת עמו עד בלתי השאיר לו שריד

Notes: The translator inserted the obelized phrase εν στοματι ξιφους to harmonize this verse with similar verses since εν στοματι ξιφους is a common phrase in Joshua (e.g., Josh 10:39). For the obelized phrase και διαπεφευγοτα, see the notes on Joshua 10:30.

Joshua 10:35

÷ και παρεδωκεν αυτην $\overline{\kappa\varsigma}$ εν χειρι $\overline{\eta\lambda}$ < και ελαβεν αυτην εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτην εν στοματι ξιφους και παν εμπνεον εν αυτη * εν τη ημερα εκεινη

✓ εφονευσαν ον τροπον εποιησαν τη λαχεις

וילכדוה ביום ההוא ויכוה לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה ביום ההוא החרים ככל אשר עשה ללכיש

Notes: The translator inserted the obelized clause και παρεδωκεν αυτην κς εν χειρι ιηλ to harmonize Joshua 10:35 with Joshua 10:30, which originally read και παρεδωκεν κς αυτην εν χειρι ιηλ.

Joshua 10:39

ελαβον αυτην και τον βασιλεα αυτης και πασας τας κωμας αυτης και επαταξαν αυτην εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν ÷ αυτην και ✓ παν εμπνεον εν αυτη και ου κατελιπον ουδενα διασεσωσμενον ον τροπον εποιησαν τη χεβρων ουτως εποιησαν τη δαβειρ και τω βασιλει αυτης καθα περεποιησαν τη λεβνα και τω βασιλει αυτης

כאשר עשה לחברון בן עשה לדבררה ולמלכה וכאשר עשה ללבנה ולמלכה וילכדה ואת מלכה ואת כל עריה ויכום לפי חרב ויחרימו את כל נפש אשר בה לא השאיר שריד

Notes: The translator inserted the obelized phrase αυτην και to maintain the same direct object as the previous verbs in the verse and provide a conjunction to the original direct object.

Joshua 10:40

και επαταξεν ις * την ✓ πασαν την γην της ορεινης και την ναγεβ και την πεδινην και την ασηδωθ και τους * παντας ✓ βασιλεις αυτης ου κατελιπον εν ÷ αυτη ✓ σεσωσμενον και παν εμπνεον ÷ ζωης ✓ εξωλεθρευσαν ον τροπον ενετειλατο κς ο θς ιηλ

ויכה יהושע את כל הארץ ההר והנגב והשפלה והאשדות ואת כל מלכיהם לא השאיר שריד ואת כל הנשמה החרים כאשר צוה יהוה אלהי ישראל

Notes: The *obelus* preceding αυτη should be placed before εν, since the remaining preposition εν does not make sense without the obelized αυτη. The obelized word ζωης was added to clarify εμπνεον.

Joshua 11

Joshua 11:7

και ηλθεν ις και πας ο λαος ο πολεμιστης μετ αυτου επ αυτους επι το υδωρ μαρρωμ

εξαπινα και επεπεσαν αυτοις ÷ εν τη ορεινη ✓

ויבא יהושע וכל עם המלחמה עמו עליהם על מי מרום פתאם ויפלו בהם

Notes: The translator inserted the obelized phrase εν τη ορεινη to refer back to Joshua 11:2 (εις την ορεινην).

Joshua 11:11

και απεκτειναν παν ενπνεον * ο ✓ εν αυτη εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν ✓
÷ παντας ✓ και ου κατελιφθη εν αυτη ενπνεον και την ασωρ ενεπρησαν εν πυρι

ויכו את כל הנפש אשר בה לפי חרב החרם לא נותר כל נשמה ואת חצור שרף באש

Notes: The translator inserted the obelized word παντας to specify the implied direct object of the verb εξωλεθρευσαν.

Joshua 11:13

αλλα πασας τας πολεις τας κεχωματισμενας * αυτων ✓ ουκ ενεπρησεν ιηλ ✓ πλην
* την ✓ ασωρ μονην ÷ αυτην ✓ ενεπρησεν ις

רק כל הערים העמדות על תלם לא שרפם ישראל זולתי את חצור לבדה שרף יהושע

Notes: The translator inserted the obelized word αυτην to specify the implied direct object of the verb ενεπρησεν.

Joshua 11:14

και παντα τα σκυλα αυτης * και τα κτηνη ✓ επρονομευσαν εαυτοις οι υιοι ιηλ *
κατα το ρημα κυ ο ενεταλατο τω ιω ✓ αυτους δε παντας εξωλεθρευσαν εν στοματι
ξιφους εως απωλεσεν αυτους ου κατελιπον ÷ αυτω ✓ ουδε εν ενπνεον

וכל שלל הערים האלה והבהמה בזו להם בני ישראל רק את כל האדם הכו לפי חרב עד השמדם
אותם לא השאירו כל נשמה

Notes: The obelized word αυτω specifies the interested party implied in the context of the verse.

Joshua 13

Joshua 13:2

και αυτη η γη η καταλειμμενη * παντα < ορια φυλισθειν * και πας < ο γεσουρει
÷ και ο χαναναιος <

וזאת הארץ הנשארת כל גלילות הפלשתים וכל הגשור

Notes: The translator inserted the obelized phrase και ο χαναναιος to harmonize his text, since Canaanites are mentioned in 13:3.

Joshua 13:5

και ÷ πασαν < την γην γαβλι ÷ φυλιστιειν < κατα παντα τον λιβανον απο ανατολων
ηλιου απο γαελγαδ υπο το ορος το αερμων εως της εισοδου εμαθ

והארץ הגבלי וכל הלבנון מזרח השמש מבעל גדת חת הר חרמון עד לבוא חמת

Notes: The obelized word πασαν specifies the extent of την γην. The obelized word φυλιστιειν further defines the preceding word γαβλι. The translator inserted these words into the verse to clarify the translation for his readers.

Joshua 13:7-8

και νυν μερισον την γην ταυτην εν κληρονομια ταις θ̄ φυλαις και τω ημισει φυλης
μανασση ÷ απο του ιορδανου εως της θαλασσης της μεγαλης κατα δυσμας ηλιου
δωσεις αυτην η θαλασσα η μεγαλη ορει< (8) ταις δε δυσιν φυλαις και τω ημισει
φυλης μανασση < τοις μετ αυτου τω ρουβην και τω γαδ * ελαβοσαν κληρονομιαν
αυτων < ην εδωκεν αυτοις μωσης εν τω περαν του ιορδανου κατ ανατολας ηλιου
δεδωκεν αυτοις μωσης ο παις κ̄

ועתה חלק את הארץ הזאת בנחלה לתשעת השבטים וחצי השבט המנשה
עמו הראובני והגדי לקחו נחלתם אשר נתן להם משה בעבר הירדן מזרחה כאשר נתן להם משה עבד
יהוה

Notes: The obelized clause continues over a verse break, although a *metobelus* occurs at the end of 13:7. The initial reading of 13:8 does not have a new sign and has its own *metobelus*. This reading should be an asterisk if it was not original to the Greek translation. The translator inserted the obelized clause απο του ιορδανου εως της θαλασσης της μεγαλης κατα δυσμας ηλιου δωσεις αυτην η θαλασσα η μεγαλη ορει< to comment on the extent of the κληρονομια in Joshua 13:7.

Joshua 13:13

και ουκ εξωλεθρευσαν οι υιοι ιηλ τον γεσουρι και τον μαχαθει ÷ και τον χαναναιον
κ και κατωκει ÷ βασιλευς κ γεσουρ και ο μαχαθει εν τοις υιοις ιηλ εως της ημερας
ταυτης

ולא הורישו בני ישראל את הגשורי ואת המעכתי וישב גשור ומעכת בקרב ישראל עד היום הזה

Notes: For και τον χαναναιον see notes on Joshua 13:2. The translator inserted the obelized word βασιλευς to comment on the text, emphasizing that γεσουρ still had a ruler. This commentary stands out since 13:10–12 rehearse the defeat of Sihon and Og in the wilderness.

Joshua 13:14

πλην της φυλης λευει ουκ εδοθη κληρονομια * παρα κ κς ο θς ιηλ ουτος αυτων
κληρονομια καθα ειπεν αυτοις ÷ κς και ουτος ο καταμερισμος ον κατεμερισεν
μωσης τοις υιοις ιηλ εν αραβωθ μωαβ εν τω περαν του ιορδανου κατα ιεριχω

רק לשבט הלוי לא נתן נחלה אשר יהיה ישראל הוא נחלתו כאשר דבר לו ס

Notes: The obelized clause continues over two clauses: κς supplies the implied subject of the previous verb ειπεν. The translator inserted obelized clause ουτος ο καταμερισμος ον κατεμερισεν μωσης τοις υιοις ιηλ εν αραβωθ μωαβ εν τω περαν του ιορδανου κατα ιεριχω to summarize the following text about the allotment of the land.

Joshua 13:16

και εγενηθη αυτων τα ορια απο αροηρ η εστιν κατα προσωπον φαραγγος αρνων
και η πολις * η κ εν τη φαραγγι ÷ αρνων κ και πασαν την μεισωρ * και μαιδαβα κ

ויהי להם הגבול מערוער אשר על שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל וכל המישר על מידבא

Notes: The obelized word αρνων repeats the earlier occurrence in the phrase φαραγγος αρνων, harmonizing the two phrases.

Joshua 13:31

και το ημισυ της γαλααδ και εν ασθαρωθ και εν εδραει πολεις βασιλειας ωγ εν
βασανιτιδι τοις υιοις μαχειρ υιου μανασση και τοις ημησεσιν υιων μαχειρ ÷ υυ
μανασση κ κατα δημους αυτων

וחצי הגלעד ועשתרות ואדרעי ערי ממלכות עוג בבשן לבני מכיר בן מנשה לחצי בני מכיר
למשפחותם

Notes: The translator inserted the obelized phrase $\overline{\text{υυ}}$ μανασση to align this part of the verse with the previous occurrence of μαχειρ υιου μανασση.

Joshua 13:32

ουτοι ους κατεκληρονομησεν μωσης ÷ περαν του ιορδανου \swarrow κατα ιεριχω απο
ανατολων

אלה אשר נחל משה בערבות מואב מעבר לירדן יריחו מזרחה

Notes: The obelized phrase περαν του ιορδανου is a common phrase throughout Deuteronomy and Joshua. The translator inserted it here to harmonize this text with others like it.

Joshua 14

Joshua 14:12

και νυν αιτουμε σε το ορος τουτο καθα ειπεν $\overline{\text{κς}}$ εν τη ημερα εκεινη οτι συ ακηκοας
÷ το ρημα τουτο \swarrow εν τη ημερα εκεινη νυν δε ενακειμ εκει εισιν πολεις μεγαλαι και
οχυραι εαν ουν $\overline{\text{κς}}$ μετ εμου η εξολεθρευσω αυτους ον τροπον ειπεν $\overline{\text{κς}}$ ÷ μοι \swarrow

ועתה תנה לי את ההר הזה אשר דבר יהוה ביום ההוא כי אתה שמעת ביום ההוא כי ענקים שם
וערים גדלות בצרות אולי יהוה אותי והורשתים כאשר דבר יהוה

Notes: The obelized phrase το ρημα τουτο was inserted to specify the implied object of the verb ακηκοας. The obelized pronoun μοι specifies the indirect object implied in the context of the verse.

Joshua 14:13

και ευλογησεν αυτον $\overline{\text{ις}}$ και εδωκεν την χεβρων τω χαλεβ υω ιεφοννη ÷ $\overline{\text{υυ}}$ κενεζ \swarrow
εν κληρω

ויברכהו יהושע ויתן את חברון לכלב בן יפנה לנחלה

Notes: The obelized phrase $\overline{\text{υυ}}$ κενεζ reiterates a portion of Caleb's epithet from 14:6.

Joshua 15

Joshua 15:5

και τα ορια απο ανατολων ÷ πασα ↙ η θαλασσα η αλυκη εως * μερους ↙ του ιορδανου και τα ορια αυτων επι βορραν ÷ και ↙ απο της λοφιας της θαλασσης και απο του μερους του ιορδανου

וגבול קדמה ים המלח עד קצה הירדן וגבול לפאת צפונה מלשון הים מקצה הירדן

Notes: The obelized word πασα specifies the extent of η θαλασσα. The obelized και supplies the translator's interpretation of the relationship of the phrases απο της λοφιας της θαλασσης και απο του μερους του ιορδανου to the previous phrases.

Joshua 15:14

και εξωλεθρευσεν εκειθε χαλεβ ÷ υς ↙ ιεφοννη τους γ υιους ενακ τον σουσι και τον αχειμα και τον θολμαι * γεννηματα του ενακ ↙

וירש משם כלב את שלושה בני הענק את ששי ואת אחימן ואת תלמי ילידי הענק

Notes: The translator inserted the obelized phrase υς ιεφοννη supplies the epithet from Joshua 14:6.

Joshua 15:15

και ανεβη [...]εν ÷ χαλεβ ↙ επι τους κατοικουντας δαβειρ το δε ονομα δαβειρ το προτερον πολις γραμματων ↙

ויעל משם אל ישבי דבר ושם דבר לפנים קרית ספר

Notes: The obelized word χαλεβ specifies the implied subject of the verb ανεβη.

Joshua 15:18

και εγενετο εν τω εκπορευεσθαι αυτην και συνεβουλευσατο αυτω ÷ λεγουσα ↙ αιτησομαι τον πατερα μου αγρον και εβοησεν απο της ονου και ειπεν αυτην χαλεβ τι ÷ εστιν ↙ σοι

ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב מה לך

Notes: The obelized participle λεγουσα is the feminine form of λεγων, which commonly appears with verbs of speaking. The translator inserted it here to

harmonize this text with others like it. The obelized word εστιν specifies the copula implied by the context of the sentence.

Joshua 15:19

και ειπεν ÷ αυτω ✘ δος μοι ευλογιαν οτι εις γην ναγεβ δεδωκας με δος μοι την
γωλαθμαιμ και εδωκεν αυτη ÷ χαλεβ ✘ την γωλαθμαιμ την ανω και την γολαθ την
κατω ✘

ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים ויתן לה את גלת עליות ואת גלת
תחתיות

Notes: The obelized word αυτω specifies the addressee implied in the broader context. The obelized name χαλεβ specifies the subject of the verb εδωκεν implied in the context.

Joshua 15:21

εγενηθησαν δε αι πολεις αυτων ÷ πολεις ✘ προς τη φυλη υιων ιουδα εφ οριων εδωμ
επι της ερημου καβσηλ και εβελ και ιαγουρ

ויהיו הערים מקצה למטה בני יהודה אל גבול אדום בנגבה קבצאל ועדר ויגור

Notes: The translator inserted the obelized word πολεις to specify the distributive idea implicit in the context. This reading preserves an occurrence of itacism (ει for ι).

Joshua 15:33

÷ εν τη πεδινη ✘ ασθαωλ και σαραα και ασνα

בשפלה אשתאול וצרעה ואשנה

Notes: The obelized phrase εν τη πεδινη states the implied contrast with εν τη ορεινη in Joshua 15:48.

Joshua 15:57

÷ και ✘ γαβαα και θαμνα πολεις ῑ και αι κωμαι αυτων

הקין גבעה ותמנה ערים עשר וחצריהן

Notes: The translator inserted the obelized conjunction και to explicitly connect this

verse with the previous verse.

Joshua 15:59

και μααρωθ και βηθαλωθ και ελθεκεν πολεις ζ και αι κωμαι αυτων ÷ θεκω και εφραθα ∟ αυτη εστιν βαθλεεμ και φαγωρ και αιτιαν και κουλομ και ταταμ και σωρης και καρεμ και γαλειμ και θεθηρ και μανοχω πολεις εν ι και αι κωμαι αυτων ∟

ומערת ובית ענות ואלתקן ערים ש וחצריהן

Notes: The translator inserted the obelized phrase θεκω και εφραθα αυτη εστιν βαθλεεμ και φαγωρ και αιτιαν και κουλομ και ταταμ και σωρης και καρεμ και γαλειμ και θεθηρ και μανοχω πολεις εν ι και αι κωμαι αυτων to round out the list of cities and village that he knew about.

Joshua 15:61

βαδδαργεις ÷ και ∟ βηθδαραβαμαδειν και σχαχακ

במדבר בית הערבה מדין וסככה

Notes: The translator inserted the obelized conjunction και to have a conjunction between each place in the verse.

Joshua 16

Joshua 16:2

και εξελευσεται απο βαιθηλ ÷ εις ∟ λουζα και παρελευσεται επι τα ορια του αρχιαταρωθ

ויצא מבית אל לזוזה ועבר אל גבול הארכי ערות

Notes: The translator inserted the obelized preposition εις to specify the direction implied in the context.

Joshua 16:7

※ και καταβησεται απο ιενωχα ∟ και εις αταρωθ ÷ και αι κωμαι αυτων ∟ και ÷ εις ∟ ναραθ και ελευσεται επι ιεριχω και διεκβαλλει επι τον ιορδανην

וירד מינוחה ערות ונערתה ופגע ביריחו ויצא הירדן

Notes: The obelized phrase και αι κωμαι αυτων appears throughout Joshua 15. The translator inserted it here to harmonize this verse with others like it. The translator inserted the obelized preposition εις to specify the direction implied in the context.

Joshua 16:10

και ουκ απωλεσεν εν εφραιμ τον χαναναιον τον κατοικουντα γαζερ και κατωκει ο χαναναιος εν τω εφραιμ εως της ημερας ταυτης ÷ εως ανεβη φαραω βασιλευς αιγυπτου και ελαβεν την πολιν και ενεπρησαν αυτην εν πυρι και τους χαναναιους και τους φερεζαιους και τους καιοικουντας εν γαζερ εξεκεντησεν και εδκεν αυτην φαραω εν φερνη τη θυγατρι αυτου και εγενοντο υποφοροι δουλοι ✠

ולא הורישו את הכנעני היושב בגזר וישב הכנעני בקרב אפרים עד היום הזה ויהי למס עבד

Notes: The translator inserted this note to update the text. At the time of the original composition, the events in the obelized clause had not yet occurred.

Joshua 17

Joshua 17:6

στι θυγατερες ÷ υιων ✠ μανασση εκληρονομησαν κληρον εν μεσω των αδελφων αυτων η δε γη γαλααδ εγενηθη τοις υιοις μανασση τοις καταλελιμμενοις

כי בנות מנשה נחלו נחלה בתוך בניו וארץ הגלעד היתה לבני מנשה הנותרים

Notes: In Hebrew, בְּנֵי is common before names of tribes. It is often translated in the Octateuch. The translator inserted the obelized word υιων to harmonize this verse with others that read similarly.

Joshua 17:7

και εγενηθη ορια ÷ υιων ✠ μανασση απο ασηρ της μαχθωθ η δηλαθ η εστιν κατα προσωπον υιων ωναθ και πορευεται επι τα ορια επι ιαμειν και εις ιασσηβ επι πηγην θαφθωθ

ויהי גבול מנשה מאשר המכמתת אשר על פני שכם והלך הגבול אל הימין אל ישיבי עין תפוח

Notes: See notes on Joshua 17:6.

Joshua 17:11

και εσται μανασση εν ισαχαρ και εν ασηρ βαιθσαν και αι κωμαι αυτων * και
εβλααμ και θυγατερες αυτης < και τους κατοικουντας δωρ και τας κωμας αυτης *
και τους κατοικουντας δωρ και τας κωμας αυτης και τους κατοικουντας θααναχ και
τας κωμας αυτης < και τους κατοικουντας μαγεδδω και τας κωμας αυτης και το
τριτον της νοφθ ÷ και τας κωμας αυτης <

ויהי למנשה ביששכר ובאשר בית שאן ובנותיה ויבלעם ובנותיה ואת ישבי דאר ובנותיה וישבי עין דר
ובנותיה וישבי תענד ובנותיה וישבי מגדו ובנותיה שלשת הנפת

Notes: The translator inserted the obelized phrase και τας κωμας αυτης to
harmonize νοφθ with the preceding μαγεδδω και τας κωμας αυτης.

Joshua 17:15

και ειπεν αυτοις ις̄ ει λαος πολυς ει συ αναβηθι εις τον δρυμον και εκκαθαρον
σεαυτω * εκει εν τη γη τους φερεζαιους και τους ραφαιιν < ει στενοχωρι σε το
ορος < ÷ εφραιμ <

ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים כי אין לך
הר אפרים

Notes: The translator inserted the obelized reading εφραιμ to further specify which
mountain the text has in view.

Joshua 17:16

και ειπαν οι υιοι ιωσηφ ουκ αρκεσει ημιν το ορος ÷ το εφραιμ < και ιππος επιλεκτος
και σιδηρος * παντι < τω χαναναιω τω κατοικουντι * εν τη γη εν εμοι < εν
βαιθσαν και εν ταις κωμαις αυτης * και < εν τη κοιλαδι ιεζραελ

ויאמרו בני יוסף לא ימצא לנו ההר ורכב ברזל בכל הכנעני הישב בארץ העמק לאשר בבית שאן
ובנותיה ולאשר בעמק יזרעאל

Notes: The translator added the obelized phrase το εφραιμ to specify which
mountain the text has in view.

Joshua 17:18

ο γαρ δρυμος εσται σοι οτι δρυμος εστιν και εκκαθαριεις αυτην και εσται σοι * η

εξοδια αυτου √ οταν εξολεθρευσης τον χαναναιον οτι ιππος επιλεκτος εστιν αυτω
* οτι ισχυρος εστιν √ ÷ συ γαρ υπερισχυεις αυτον √

כי הר יהיה לך כי יער הוא ובראתו והיה לך תצאתיו כי תוריש את הכנעני כי רכב ברזל לו כי חזק הוא

Notes: The *obelus* before συ γαρ υπερισχυεις αυτον was originally an asterisk. The correction to an *obelus* is correct. The obelized clause inserts commentary, giving the reason why the sons of Joseph can claim their inheritance and defeat the Canaanites.

Joshua 18

Joshua 18:8

και ανασταντες οι ανδρες επορευθησαν √ και ενετειλατο ις τοις ÷ ανδρασιν √ τοις πορευομενοις χωροβατησαι την γην λεγων * διελθετε και √ πορευθητε την γην και χωροβατησατε αυτην και παραγενηθηται προς με και ωδε εξοισω υμιν κληρον εναντιον κυ εν σηλω

ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את ההלכים לכתב את הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אותה ושובו אלי ופה אשליך לכם גורל לפני יהוה בשלה

Notes: The *obelus* should precede the first use of τοις, since the remaining verse without the obelized reading would not be grammatically correct with two consecutive articles. The translator inserted the obelized reading ανδρασιν to specify the implied noun for the participles τοις πορευομενοις.

Joshua 18:9

και επορευθησαν * οι ανδρες και διηλθον εν την γην (*sic*) και εχωροβατησαν αυτην ÷ και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην √ κατα πολεις αυτης ζ̄ μεριδας εις βιβλιον και ηνεγκαν προς ιν * εις την παρεμβολην εν σηλω √

וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים לשבעה חלקים על ספר ויבאו אל יהושע אל המחנה שלה

Notes: The translator inserted the obelized clause και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην to refer back to 18:4. This comment explicitly demonstrates that the men sent through the land accomplished their mission.

Joshua 18:11

και εξηλθεν ο κληρος φυλης βενιαμιν ÷ πρωτος < κατα δημους αυτων και εξηλθεν ορια του κληρου αυτων ανα μεσον υιου ιουδα και ανα μεσον υιων ιωσηφ

ויעל גורל מטה בני בנימן למשפחתם ויצא גבול גורלם בין בני יהודה ובין בני יוסף

Notes: The translator inserted the obelized word πρωτος to specify the order implicit in in the context.

Joshua 18:14

και διελευσεται τα ορια και περιελευσεται επι το μερος ÷ το βλεπον < το παρα θαλασσαν απο νοτου απο του ορους επι προσωπον βαιθωρων νοτον και εσται η διεξοδος αυτου εις καριαθβααλ αυτη εστιν καριαθιαρειμ πολις υιων ιουδα τουτο εστιν το μερος το προς θαλασσαν

ותאר הגבול ונסב לפאת ים נגבה מן ההר אשר על פני בית חרון נגבה והיה תצאתיו אל קרית בעל היא קרית יערים עיר בני יהודה זאת פאת ים

Notes: The translator inserted the obelized phrase το βλεπον to comment on the verse. The phrase adds the idea of the direction which the inhabitant looks when in the portion of land.

Joshua 19

Joshua 19:8

✱ και πασαι αι επαυλεις < αι περικυκλω των πολεων τουτων εως βαελεθβηρραμωθ ÷ πορευομενων ιαμεθ < κατα νοτον αυτη η κληρονομια φυλης υιων συμεων κατα δημους αυτων

וכל החצרים אשר סביבות הערים האלה עד בעלת באר ראמת נגב זאת נחלת מטה בני שמעון

Notes: The obelized clause πορευομενων ιαμεθ explicitly states the southern limit of the inheritance.

Joshua 19:9

απο του κληρου του ιουδα η κληρονομια ÷ φυλης < υιων συμεων οτι εγενηθη η μερις υιων ιουδα μειζων της αυτων < και εκληρονομησαν οι υιοι συμεων εν μεσω του κληρου αυτων

מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב מהם וינחלו בני שמעון בתוך נחלתם

Notes: The translator inserted the obelized word φυλης to specify the organization of the υων συμεων for his readers.

Summary

The extant *obelus* tradition is preserved with a fair degree of accuracy in Joshua. Several errors remain in the manuscript. These errors do not imply that the *obelus* tradition was already unclear; rather, scribal carelessness can account for several errors. For example, Joshua 10:30 has a sign in the middle of αυτην. This sign is corrected from an asterisk to an *obelus*, but neither sign is intended to divide words. This appears to be the result of scribal carelessness. A similar phenomenon occurs in Joshua 10:12. In Joshua 10:40 the *obelus* before αυτη should be placed before εν, otherwise the resulting Greek text is nonsensical. A similar phenomenon occurs in 18:8. In two instances (10:2; 13:8), an *obelus* athetizes text that corresponds to the Hebrew *Vorlage*. These are the only two errors that truly have a bearing on the state of the preservation of the *obelus* tradition. The remaining four errors are the result of scribal carelessness.

The obelized readings clarify and harmonize the Greek translation. In Joshua the translator preferred to clarify the translation. Commentary falls under the heading of clarity. One element of commentary that is present in Joshua and lacking in the Pentateuch is textual updating. The clearest example in the extant text is Joshua 16:10. The events in Joshua 16:10 had not occurred when the Hebrew text was originally composed but had come to pass by the time Joshua was translated. The translator took the liberty to update the text to align it with the new events. Harmonization did occur at certain points (e.g., 10:11, 12, 33, 35; 11; 7; 13:2, 13, 16, 31, 32; 15:18; 17:6, 7; 18:9). Harmonizations in Joshua were normally inserted from the near context rather than from across different books of the Octateuch.

Although the translator clarified and commented on the text within the translation, he was not as expansive with his comments as were translators of the Pentateuch. The translation in general tends to be briefer as has been demonstrated in the chapter on the asterisk. However, one-fifth of the readings are clause length. Although the translation was generally shorter, the translator was more inclined toward clause length insertions when he chose to comment on the text.

The obelized readings provide insight into Origen's Hebrew *Vorlage*. With the exception of the two errors mentioned above that were not due to scribal carelessness, the *obeli* mark text that does not exist in the MT. On the basis of these corrections, it is reasonable to conclude that Origen had a text similar to the MT as his Hebrew *Vorlage*. He sought to athetize Greek readings that did not formally correspond to a text similar to the MT.

The question of Origen's Hebrew *Vorlage* leads to the question of the Hebrew *Vorlage* for the original translation. This question is more complex in Joshua since the original translation tended to be briefer. The obelized readings demonstrate less commentary than in the Pentateuch, and the existence of clause length obelized readings could point to a different Hebrew *Vorlage*. However, it is salutary to remember that the translation quality outside of the Pentateuch differed from the Pentateuch proper. The translator had more freedom to update the text (cf. 18:19). It has been demonstrated in the asterisk chapter that the shorter text arose from attempts to summarize. Summarization does not require a shorter *Vorlage*. It is reasonable to assume a *Vorlage* like the present MT for the original translation.

Judges

The extant *obelus* tradition in Judges is preserved with complete accuracy. No errors exist within what has been preserved. Judges preserves 37 occurrences of the *obelus*. Unlike Joshua, this is a larger number of *obeli* than asterisks,

demonstrating that what was seen in Joshua is not the necessary trend outside of the Pentateuch.

The *obelus* marks readings not present in Origen's Hebrew *Vorlage*. These readings clarify and harmonize the translation. The following commentary discusses each *obelus* and how the reading arose.

Judges 9

Judges 9:54

[...]του και ειπεν αυτω σπασαι την μαχαιραν σου και θανατωσον με μηποτε ειπωσιν
✱ οτι < γυνη απεκτεινεν αυτον και εξεκεντησεν αυτον το παιδαριον αυτου και
απεθανεν ÷ [...]μελεχ <

ויקרא מהרה אל הנער נשא כליו ויאמר לו שלף חרבך ומותתני פן יאמרו לי אשה הרגתהו וידקרהו
נערו וימת

Notes: The *obelus* marks the word $\alpha\beta\mu\epsilon\lambda\epsilon\chi$, part of which is not visible due to the poor quality of the manuscript on this page. The *obelus* marks a word that the translator inserted to specify the implicit subject of the verb.

Judges 10

Judges 10:4

και εγενοντο αυτω ÷ $\bar{\beta}$ και < $\bar{\lambda}$ υιοι επιβεβηκοτες επ ÷ $\bar{\beta}$ και < $\bar{\lambda}$ πωλο[υ]ς και ÷ $\bar{\beta}$
και < $\bar{\lambda}$ πολεις αυτοις και αυτας εκαλεσεν επαυλεις ιαιρω εως της ημερας ταυτης
αι...σιν εν τη γη γαλααδ

ויהי לו שלשים בנים רכבים על שלשים עיריים ושלשים עיריים להם להם יקראו חות יאיר עד היום הזה
אשר בארץ הגלעד

Notes: The translator inserted the obelized phrases $\bar{\beta}$ και to correct a perceived numerical inaccuracy in his Hebrew *Vorlage*.

Judges 15

Judges 15:5

και εξηψεν πυρ εν ταις λαμπασιν και εξαπεστειλεν εις τα δραγματα των αλλοφυλων
✓ και ενεπυρισεν ÷ τους [σ]ταχυς και τα προτεθερισμενα ✓ απο στοιβης και εως
εστωτος και εως αμπελωνος και ελεας ✓

ויבער אש בלפידים וישלח בקמות פלשתים ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית

Notes: The translator inserted the obelized phrase τους [σ]ταχυς και τα προτεθερισμενα to specify the direct object implied in the context of the verse.

Judges 15:10

και ειπαν ÷ αυτοις πας ✓ ανηρ ιουδα ινα τι ανεβητε εφ ημας και ειπαν ÷ οι αλλοφυλοι ✓ δησαι τον σαμψων * ανεβημεν ✓ και ποιησε αυτω ον τροπον
εποιησεν ημιν ✓

ויאמרו איש יהודה למה עליתם עלינו ויאמרו לאסור את שמשון עלינו לעשות לו כאשר עשה לנו

Notes: The obelized phrase αυτοις πας specifies the implied recipient of the verbal action (αυτοις) and the extent of the noun ανηρ. The obelized phrase οι αλλοφυλοι specifies the implied subject of the verb ειπαν.

Judges 15:11

και κατεβησαν τρισχιλιοι ανδρες εξ ιουδα επι την οπην της πετρας ηταμ και ειπαν
προς σαμψων ουκ οιδας οτι αρχουσιν ημων οι αλλοφυλοι και ινα τι ταυτα εποιησας
ημιν και ειπεν αυτοις ÷ σαμψων ✓ καθως εποιησαν ημιν ουτως εποιησα αυτοις

וירדו שלשת אלפים איש מיהודה אל סעיף סלע עיטם ויאמרו לשמשון הלא ידעת כי משלים בנו
פלשתים ומה זאת עשית לנו ויאמר להם כאשר עשו לי כן עשיתי להם

Notes: The translator inserted the obelized word σαμψων to specify the implied subject of the verb ειπεν.

Judges 15:12

και ειπαν αυτω του δησαι σε κατεβημεν παραδουναι σαι εις χιρας αλλοφυλων και
ειπεν αυτοις σαμψων ομοσατε μοι ÷ μη αποκτιναι με υμις και παραδοται με αυτοις
✓ μηποτε απαντησητε εν εμοι υμεις

ויאמרו לו לאסרך ירדנו לתתך ביד פלשתים ויאמר להם שמשון השבעו לי פן תפגעון בי אתם

Notes: The obelized clause μη αποκτιναι με υμις και παραδοται με αυτοις supplies the implied content of the oath which is explicitly stated in Judges 15:13 (θανατω δε

ου θανατωσομεν σε). This obelized reading contains two occurrences of itacism in αποκτιναι and υμις (both ι for ει).

Judges 15:14

και αυτος ηλθεν εως σιαγονος ✓ και οι αλλοφυλοι ηλαλαξαν εις απαντησιν αυτου ✓
÷ και εδραμον εις συναντησιν αυτου ✓ και κατευθυνεν επ αυτον πνᾱ κν̄ και
εγενοντο τα καλωδια τα εν τοις βραχιοσιν αυτου ωσι στιππουσιν ηνικα αν οσφρανθη
πυρος και διελυθησαν οι δεσμοι απο των βραχιονων αυτου

הוא בא עד לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח עליו רוח יהוה ותהיינה העבתים אשר על זרועותיו
כפשתים אשר בערו באש וימסו אסוריו מעל ידיו

Notes: The obelized clause και εδραμον εις συναντησιν αυτου supplies the action implied in the context surrounding this reading.

Judges 16

Judges 16:1

και επορευθη σαμψων ÷ εκειθεν ✓ ✱ εις γαζαν ✓ και ειδεν εκι γυναικα πορνην και
εισηλθεν προς αυτην

וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה ויבא אליה

Notes: The obelized word εκειθεν specifies the point of departure implied in the context of the text.

Judges 16:2

και απηγγελη τοις γαζαιοις λεγοντες ηκι σαμψων ενταυθα ✓ και εκυκλωσαν και
ενηδρευσαν αυτον ολην την νυκτα επι της πυλης της πολεως ✓ και εκωφευσαν ολην
την νυκτα λεγοντες εως φωτος πρωι ÷ μεινωμεν ✓ και αποκτινωμεν αυτον

לעזתים לאמר בא שמשון הנה ויסבו ויארבו לו כל הלילה בשער העיר ויתחרשו כל הלילה לאמר עד
אור הבקר והרגנהו

Notes: The translator inserted the obelized word to specify the action implied in the context of the verse.

Judges 16:9

και το ενεδρον ÷ αυτου ✓ εκαθητο αυτον εν τω ταμειω και ειπεν προς αυτον

αλλοφυλοι επι σε σαμψων και διερρηξεν τας επτα νευρας ον τροπον διασπατε κλωσμα του αποτιναγματος εν τω οσφρανθηται * αυτο < πυρος < και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου <

והארב ישב לה בחדר ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון וינתק את היתרים כאשר ינתק פתיל הנערת בהריחו אש ולא נודע כחו

Notes: The translator inserted the obelized word to specify the sense of possession implied in the context of the verse.

Judges 16:11

και ειπεν προς αυτην εαν δεσμω δησωσιν με εν επτα < καλωδιοις καινοις εν οις ουκ εγενηθη εργον και ασθενησω και εσομαι ως εις των ανων

ויאמר אליה אם אסור יאסרוני בעבתים חדשים אשר לא נעשה בהם מלאכה וחליתי והייתי כאחד האדם

Notes: The translator inserted the obelized word επτα from Judges 16:13 to harmonize the two verses.

Judges 16:12

και ελαβεν αυτω < δαλειλα καλωδια καινα και εδησεν αυτον εν αυτοις < και ειπεν προς αυτον < οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και το ενεδρον εκαθητο εν τω ταμιω και διεσπασεν αυτα απο των βραχιονων αυτου ως ραμμα

ותקח דלילה עבתים חדשים ותאסרהו בהם ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון והארב ישב בחדר וינתקם מעל זרעתיו כחוט

Notes: The translator inserted the obelized word αυτω to specify the recipient implied in the context of the verse.

Judges 16:13

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων εως νυν παρελογισω με και ελαλησας προς με ψευδη αναγγελιον δη μοι εν τινι δεθηση και ειπεν προς αυτην < εαν υφανης τας επτα σειρας της κεφαλης μου μετα του διασματος και εγκρουσης εν τω πασσαλω εις τον τοιχον <

ותאמר דלילה אל שמשון עד הנה התלת בי ותדבר אלי כזבים הגידה לי במה תאסר ויאמר אליה אם תארגי את שבע מחלפות ראשי עם המסכת

Notes: The obelized phrase εις τον τοιχον further specifies the location initially specified by the phrase εν τω πασσαλω.

Judges 16:14

και ειπεν προς αυτον οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και εξηγερθη εκ του υπνου αυτου και εξεσπασεν * συν / τους πασσαλους συν τω υφασματι ÷ εκ του τοιχου / και * συν / το διασμα ÷ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου /

ותקתו ביתד ותאמר אליו פלשתים לך שמשון וייקץ משנתו ויסר את היתד הארג ואות המסכת

Notes: The obelized phrase εκ του τοιχου further specifies the location initially specified by τους πασσαλους. The translator inserted the obelized clause και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου from Judges 16:9 to harmonize these passages.

Judges 16:15

και ειπεν προς αυτον ÷ δαλειλα / πως ερεις ηγαπηκα σε και η καρδια σου ουκ εστιν μετ εμου τουτο τριτον παρελογισω με και ουκ απηγγιλας μοι εν τινη ισχυς σου η μεγαλη

ותאמר אליו אך תאמר אהבתיך ולבך אין אתי זה שלש פעמים התלת בי ולא הגדת לי במה כחך גדול

Notes: The translator inserted the obelized word δαλειλα to specify the implied subject of the verb ειπεν.

Judges 16:18

και ειδεν δαλειλα οτι ανηγγειλεν αυτη παντα τα απο καρδιας αυτου και απεστιλεν και εκαλεσεν παντας τους σατραπας των αλλοφυλων λεγουσα αναβητε το απαξ οτι ανηγγειλεν μοι πασαν την καρδιαν αυτου και ανεβησαν προς αυτοην ÷ πασαι / αι σατραπαι των αλλοφυλων / και ηνεγκαν το αργυριον εν ταις χερσιν αυτων

ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו ותשלח ותקרא לסרני פלשתים לאמר עלו הפעם כי הגיד לה את כל לבו ועלו אליה סרני פלשתים ויעלו הכסף בידם

Notes: The translator inserted the obelized word πασαι to specify the extent of αι σατραπαι implied in the context of the verse.

Judges 16:20

και ειπεν αυτω ÷ δαλειλα / οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και εξηγερθη εκ του

υπνου αυτου και ειπεν εξελευσομαι και ποιησω καθως αι και αποτιναξομαι και αυτος ουκ εγνω οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ απεστη απ αυτου

ותאמר פלשתים עליך שמשון ויקץ משנתו ויאמר אצא כפעם בפעם ואנער והוא לא ידע כי יהוה סר מעליו

Notes: The translator inserted the obelized word $\overline{\delta\alpha\lambda\epsilon\iota\lambda\alpha}$ to specify the implied subject of the verb ειπεν.

Judges 16:25

και εγενετο οτε ηγαθυνθη η καρδια αυτων και ειπαν καλεσατε τον σαμψων \div εξ οικου φυλακης \checkmark και πεξατω ενωπιον ημων και εκαλεσαν τον σαμψων εξ οικου της φυλακης και ενεπεζον αυτω και εστησαν αυτον ανα μεσον των δυο στυλων \checkmark

ויהי כי טוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק לנו ויקראו לשמשון מבית האסירים ויצחק לפניהם ויעמידו אותו בין העמודים

Notes: The translator inserted the obelized phrase $\overline{\epsilon\chi\ \omicron\iota\kappa\omicron\upsilon\ \phi\upsilon\lambda\alpha\kappa\eta\varsigma}$ into the translation to anticipate the occurrence of the phrase $\overline{\epsilon\chi\ \omicron\iota\kappa\omicron\upsilon\ \tau\eta\varsigma\ \phi\upsilon\lambda\alpha\kappa\eta\varsigma}$ later in the verse. By doing so, he added a degree of parallelism to the verse.

Judges 16:26

και ειπεν σαμψων προς το πεδαριον τον χειραγωγουντα αυτον επαναπαυσον με δε και ποιησον ψηλαφησε με επι τους στυλους εφ ων ο οικος επιστηρικται επ αυτων και επιστηρισομαι επ αυτους \div ο δε παις εποιησεν ουτως \checkmark

ויהוה שמשון אל הנער המחזיק בידו הניחה אותי והימשני את העמדים אשר הבית נכון עליהם ואשען עליהם

Notes: The translator inserted the obelized clause $\overline{\omicron\ \delta\epsilon\ \rho\alpha\iota\varsigma\ \epsilon\pi\omicron\iota\eta\sigma\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\upsilon\sigma\ \omicron\upsilon\tau\omega\varsigma}$ to state explicitly that the servant did as he was asked. Without this insertion, the action is implied.

Judges 16:30

και ειπεν σαμψων αποθανετω η ψυχη μ μετα των αλλοφυλων και εκλινεν εν ισχυει και επεσεν ο οικος επι τους σατραπας και επι παντα τον λαον τον εν αυτω και εγενοντο οι τεθνηκοτες ους εθανατωσεν \div σαμψων \checkmark εν τω θανατω αυτου πλιους υπερ ους εθανατωσεν εν τη ζωη αυτου \checkmark

ויהוה שמשון תמות נפשי עם פלשתים ויט בכח ויפל הבית על הסרנים ועל כל העם אשר בו ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו

Notes: The obelized reading specifies the agent of the verb εθανατωσεν.

Judges 18

Judges 18:8

και παρεγενοντο ÷ οι πεντε ανδρες < προς τους αδελφους αυτων εις σαραα και εσθαολ και ελεγον αυτοις οι αδελφοι αυτων τι υμεις καθησθε

ויבאו אל אחיהם צרעה ואשתאל ויאמרו להם אחיהם מה אתם

Notes: The translator inserted the phrase οι πεντε ανδρες from Judges 18:7 so the verses would have the same initial structure.

Judges 18:9

και ειπεν αναστηται και αναβωμεν επ αυτους ÷ οτι εισηλθαμεν και ενπεριεπατησαμεν εν τη γη εως εις λαον σεκα ειδομεν τον λαον τον κατοικουντα εν αυτη εν ελπιδι κατα το συκριματων σιδωνιων και μακραν απεχοντες εκ σιδωνος και λογος ουκ ην αυτοις μετα συριας αλλα αναστηται και αναβωμεν επ αυτους < οτι ευρηκαμεν * συν < την γην και ιδου αγαθη σφοδρα και υμεις σιωπατε μη σκησητε του πορευθηναι του εισελθειν του κατακληρονομησαι * συν < την γην

ויאמרו קומה ונעלה עליהם כי ראינו את הארץ והנה טובה מאד ואתם מחשים אל תעצלו ללכת לבא לרשת את הארץ

Notes: The translator inserted the obelized clause to comment on specific reasons the tribe of Dan chose the land they did.

Judges 18:13

παρηλθαν εκειθεν ÷ και ηλθον < εως του ορους εφραιμ και ηλθον εως οικου μιχα <

ויעברו משם הר אפרים ויבאו עד בית מיכה

Notes: The obelized clause και ηλθον specifies the action implied in the surrounding context and creates a parallel between both occurrences of εως.

Judges 19

Judges 19:29

και εισηλθεν εις ÷ τον οικον αυτου και ελαβεν * συν < την μαχαιραν και επελαβετο της παλλακης αυτου και εμελισεν αυτην κατα τα οστα αυτης εις δωδεκα μεριδας και εξαπεστιλεν ÷ αυτα εις πασας τας φυλας ιηλ

ויבא אל ביתו ויקח את המאכלת ויחזק בפילגשו וינתחה לעצמיה לשנים עשר נתחים וישלחה בכל גבול ישראל

Notes: The obelized article τον was apparently added to maintain continuity with previous occurrences of οικος, all of which are articular. The obelized pronoun αυτα specifies the direct object implied in the context of the verse.

Judges 20

Judges 20:5

και ανεστησαν επ εμε οι ανδρες οι παρα της γαβαα και περιεκυκλωσαν επε * συν < την οικιαν νυκτος και εμε ηθελησαν αποκτιναι και την παλλακην μου εταπινωσαν ÷ και ενεπεξαν αυτη και απεθανεν

ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו עלי את הבית לילה אותי דמו להרג ואת פילגשי ענו ותמת

Notes: The obelized clause και ενεπεξαν αυτη was inserted to further explain the action την παλλακην μου εταπινωσαν. The reading contains an example of itacism in the verb ενεπεξαν (ε for αι).

Judges 20:9

και νυν τουτο το ρημα ο ποιησομεν τη γαβαα ÷ αναβησομεθα < επ αυτην εν κληρω <

ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל

Notes: The obelized word αναβησομεθα specifies the action implied in the context of the verse.

Judges 20:13

και νυν δοτε * συν < τους ανδρας τους ασεβις τους εν γαβαα ÷ τους υιους βελιαμ < και θανατωσομεν αυτους και εξαρουμεν κακιαν εξ ιηλ και ουκ ηθελησαν οι υιοι

βενιαμιν εισακουσαι της φωνης των αδελφων αυτων των υιων $\overline{\text{יהל}}$

ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם ונבערה רעה מישראל ולא אבו כ בנימן לשמע בקול אחיהם בני ישראל

Notes: The translator inserted the phrase τους υιους βελιαμ to further expound the adjectival phrase τους ασεβεις.

Judges 20:15

και επεσκεπησαν οι υιοι βενιαμιν εν τη ημερα εκεινη εκ των πολεων πεντε και εικοσι χιλιαδες ανδρων σπωμενων ρομφαιαν χωρις των κατοικουντων την γαβαα \div ουτοι \checkmark επεσκεπησαν επτακοσιοι ανδρες \div νεανισκοι \ast εκλεκτοι εκ παντος του λαου τουτου επτακοσιοι ανδρες \checkmark εκλεκτοι

ויתפקדו בני בנימן ביום ההוא מהערים עשרים וששה אף איש שלף חרב לבד מישבי הגבעה התפקדו שבע מאות איש בחור

Notes: The translator inserted the obelized word ουτοι to specify the implied subject and alter the syntax slightly. By inserting the demonstrative, the verb επεσκεπησαν was tied to the previous statements about Benjamin's numbers. With the demonstrative as the subject, the post-verbal phrase επτακοσιοι ανδρες became an appositional modifier to ουτοι, further qualifying the number and providing a parallel structure to οι υιοι βενιαμιν...πεντε και εικοσι χιλιαδες ανδρων. The obelized word νεανισκοι stands in apposition to ανδρες, further qualifying the noun.

Judges 20:17

και \div πας \checkmark ανηρ $\overline{\text{יהל}}$ επεσκεπησαν χωρις των υιων βενιαμιν τετρακοσιαι χιλιαδες ανδρων σπωμενων ρομφαιαν παντες ουτοι ανδρες πολεμισται \checkmark

ואיש ישראל התפקדו לבד מבנימן ארבע מאות אף איש שלף חרב כל זה איש מלחמה

Notes: The obelized adjective πας specifies the extent of the noun ανηρ implied in the context of the text.

Judges 20:20

και εξηλθεν \div πας \checkmark ανηρ $\overline{\text{יהל}}$ εις πολεμον μετα βενιαμειν και παρεταξαντο μετ αυτων ανηρ $\overline{\text{יהל}}$ εις πολεμον προς την γαβαα \checkmark

ויצא איש ישראל למלחמה עם בנימן ויערכו אתם איש ישראל מלחמה אל הגבעה

Notes: The obelized adjective πας specifies the extent of the noun ανηρ implied in the context of the text.

Judges 20:31

και εξηλθον οι υιοι βενιαμειν εις απαντησιν του λαου και εξιλकुσθησαν εκ της πολεως και ηρξαντο τυπτειν εκ του λαου * τραυματιας < καθως απαξ εν ταις οδοις η εστιν μια αναβαινουσα εις βηθηλ και μεια ÷ αναβενουσα < εις γαβαα εν τω αγρω ωσι τριακοντα ανδρας εν τω ιηλ

ויצאו בני בנימן מן הגבעה וישחיתו בישראל ביום ההוא שנים ועשרים אלף איש ארצה

Notes: The translator inserted the obelized word αναβενουσα to harmonize μεια εις γαβαα with μια αναβαινουσα εις βηθηλ. This obelized reading contains an example of etacism (ε for αι).

Judges 21

Judges 21:2

και παρεγενοντο ÷ πας < ο λαος εις μασσηφα και βαιθηλ και εκαθισαν εκει εως εσπερας ενωπιον του θ̄ και επηραν την φωνην αυτων και εκλαυσαν κλαυθμον μεγαν

ויבא העם בית אל וישבו שם עד הערב לפני האלהים וישאו קולם ויבכו בכי גדול

Notes: The obelized adjective πας specifies the extent of the noun ο λαος implied in the context of the text.

Summary

Judges preserves the extant *obelus* tradition with perfect accuracy. The typical carelessness of scribe two does not influence the readings. This fact is balanced by the small amount of the text of Judges preserved in G.

The obelized readings clarify and harmonize the translation. The translator preferred to clarify the translation. Harmonization occurs in five locations (16:11, 14, 25; 19:29; 20:31). The remainder of the readings clarify the translation for the Greek readership.

The original translation tends to fit the mold of the Pentateuch translations. It is more expansive than the Hebrew version. The translator did not distinguish sharply between text and commentary. In the extant text, no examples of updating the text occur as was observed in Joshua. The expansive nature of the original translation accounts for the larger number of *obeli vis-à-vis* asterisks in Judges.

The *obelus* tradition in Judges illuminates Origen's Hebrew *Vorlage*. Origen sought to conform the Greek text to the Hebrew text of his day. The obelized readings of Judges do not occur in the present MT. It is reasonable to conclude that Origen had a text like the present MT as his basis for the corrections.

The *obelus* tradition also provides insight into the Hebrew text of the original translation of Judges. The Greek translation was more expansive than the Hebrew version Origen used for correction. It is more reasonable to posit accretions to a text over time, so it is unlikely that the more expansive Greek translation reflects a more expansive Hebrew *Vorlage*, especially since the obelized readings tend toward short, clarifying statements. Therefore, it is reasonable to conclude that the original Greek translation was made from a Hebrew text similar to the present MT.

Conclusion

The data from the present examination of Codex Colbertinus-Sarravianus indicate certain facts about the *obelus* tradition. The *obelus* tradition is G is preserved with a high degree of accuracy. It is not preserved without error; however, the majority of errors are located in books marred by scribal carelessness (Numbers; Joshua). The *obelus* tradition demonstrates editorial work. Many original asterisks were corrected to *obeli*, and several *obeli* were inserted *secunda manus*. The editorial work was not completed in its entirety before the manuscript was

published.

The Original Greek Translation

The foregoing examination of the *obelus* tradition sheds light on the original translation of the Octateuch. The translators did not recognize a sharp distinction between text and commentary in their translations. They freely added clarifying remarks for the readers. They tended to harmonize similar texts. Much of this harmonization was local, although some books harmonized across the Pentateuch. This kind of harmonization was most prominent in Numbers. Every extant book of G except Genesis shows some degree of harmonization. Joshua also demonstrates updating to take more recent events into account (Josh 16:10). In addition to clarification and harmonization, there was a tendency to translate the text theologically. This practice was especially prominent in Numbers. The translator placed Moses and Aaron together in several contexts in which the original Hebrew text has Moses alone. Israel's grumbling was related to Israel's idolatry in Exodus. And Korah's rebellion was related to Nadab and Abihu's illicit offering. To a lesser extent, Deuteronomic phrases appear outside of Deuteronomy in Leviticus and Numbers. These trends demonstrate that the translators had a grasp of the entire corpus and viewed it as a whole. They sought to reflect the unity of the message in their translations. As a result, Origen had to athetize readings to make a distinction between the text proper and the commentary added by the translators.

The Hebrew *Vorlagen*

The *obelus* tradition illuminates the Hebrew *Vorlagen* for both Origen and the original translations. Origen's Hebrew text appears to align very closely with the present MT. The correct *obeli* athetize texts that are not present in the MT. While it would be anachronistic to claim Origen had the MT for these corrections, the agreement between these corrections and the present MT is noteworthy. As a

whole, Origen's Hebrew text fits within the MT tradition. This is an important piece of data since it witnesses to the existence of the MT tradition as far back as Origen's lifetime.

The *obeli* also illuminate the Hebrew *Vorlage* of the original Greek translations. The Greek translations, Joshua excepted, were more expansive than the present MT Hebrew of the same books. It is possible that the Hebrew texts were as expansive and harmonious as the Greek translations. However, Origen's Hebrew text has been established. It was shorter and less harmonious than the Greek translations. It is more reasonable to assume that a shorter text gathers accretions through its history; later scribes tend not to abbreviate long texts in the course of transmission. Additionally, the kinds of readings preserved by the *obelus* tradition assume a text like the MT. The clarifying comments are not needed in the Hebrew text but were added for an audience less familiar with the Hebrew text and the history of Israel. The harmonizations inserted by the translators agree with the Hebrew of the passages from which they came. In places where the text is abbreviated or summarized, such abbreviations shorten long lists in the Hebrew text. Based on this evidence, it is reasonable to posit a text like the present MT as the Hebrew *Vorlage* for the original LXX translation.

The Nature of Origen's Work

The *obelus* tradition sheds light on the nature of Origen's work. The ecclesiastical Greek text was expansive *vis-à-vis* Origen's Hebrew *Vorlage*. *Obeli* outnumber asterisks by a wide margin, Joshua excepted. The bulk of Origen's work, therefore, was to abbreviate the ecclesiastical text to align with the Hebrew *Vorlage*.

The Greek text before Origen had text and commentary mixed together freely. Origen inserted to the *obeli* to more effectively distinguish between the portions of the translation that translated the Hebrew *Vorlage* and those portions

that commented on the text. Athetization does not necessarily imply rejection of the commentary, though it is outside the scope of the present project to trace Origen's acceptance or rejection of these athetized readings. Once Origen had distinguished between text and commentary the remaining Greek text conformed closely to his Hebrew *Vorlage*.

Corrections to the Critical Editions

Before addressing corrections, it should be noted that a full catalog of *obeli* in G has not been attempted until the present work. The critical editions should be compared with the present catalog to determine all the corrections that need to be made. The following corrections are offered regarding the published catalogs that do exist.

In light of the preceding work, the following corrections need to be made to the critical editions.

Leviticus: Leviticus 9:19, 13:54, and 16:1 should be excluded from Wevers' edition since they do not have *obeli*. Wevers includes the *obelus* in Leviticus 19:32 for Syh but not for G. This needs to be adjusted.

Numbers: The *obelus* in Numbers 1:2 needs to be omitted from Wevers' work. The content of the *obeli* in 2:14 and 2:22 should be updated to accurately record the reading.

Deuteronomy: The split word *obelus* needs to be acknowledged in 9:4 and 12:26. The *obeli* in 4:19, 11:13, and 14:27 need to be omitted from the editions.

Joshua: Rahlfs included very few readings in his edition. The present catalog of readings needs to be incorporated into any future critical edition of Joshua. The collation books should be updated to include any information from G that is otherwise absent.

Judges: Rahlfs included very few readings in his edition. The present

catalog of readings needs to be incorporated into any future critical edition of Judges. The collation books should be updated to include any information from G that is otherwise absent.

CHAPTER 5
THE REPURPOSED *METOBELUS*

Scholars have held that the *Hexapla* employed three signs: the asterisk, the *obelus*, and the *metobelus*.¹ The *metobelus* closes the variant readings initiated by the other signs. In this view, the *metobelus* is part of Origen's complement of signs despite him never mentioning such a sign.² Furthermore, the *metobelus* is not among the Aristarchian signs with which Origen would have been familiar from his time in Alexandria.³

However, the usage and, more importantly, misuse of the *metobelus* in G should call this scholarly assumption into question. Throughout the manuscript, the sign for a *metobelus* (:) appears contrary to expected use. Three *metobelus* errors exist in the manuscript. First, many readings initiated by the asterisk or *obelus* are not closed by the *metobelus*. Second, the *metobelus* often appears without any prior asterisk or *obelus*. Third, later insertions demonstrate the inconsistency of the tradition. These data must be taken into account when discussing the function of the *metobelus* in Origen's edition.

Aside from challenging the scholarly consensus, the *metobelus*'s

¹ Jennifer M. Dines, *The Septuagint* (T&T Clark: New York, 2004), 102; Henry Barclay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek: with an Appendix Containing the Letter of Aristeas* (Cambridge University Press: Cambridge, 1900), 78.

² Origen, *Origenes Matthäuserklärung I: die griechisch erhaltenen Tomoi*, Band 10 of *Origenes Werke*, Edited by Erich Klostermann, *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte* 40 (Berlin: De Gruyter, 2015), 15.14; Origen, *Sur les Ecritures: Philocalie, 1–20 et La Lettre à Africanus*, ed. and trans. N. R. M. de Lange, *Sources Chrétiennes* 302 (Paris: Les Éditions du Cerf, 1983), 530–532.

³ Friedrich Gotthilf Osann, *Anecdotum Romanum de Notis Veterum Criticis Imprimis Aristarchi Homerici et Iliade Heliconia* (Harvard University: Harvard, 1851).

repurposing in G illuminates for us the development of Origen's work after his death. The *metobelus* addresses the chief flaw in Origen's system: he did not create method to determine when the asterisked or obelized reading ceased. By examining the instances of misuse in G, one may gain additional insight about the development of the *metobelus*—a sign whose usage had stabilized by the time of the Syro-Hexapla.⁴ As a result, scholars will have a better answer for the mis-transmission of Origen's work in subsequent generations than Driver's view mentioned at the beginning of the present work.

Metobeli Added by Correctors

A *metobelus* is considered added by a corrector if it was inserted *prima aut secunda manus*. These *metobeli* were not intended to be part of the original manuscript. Two criteria are used to determine which *metobeli* were not intended to be part of the manuscript. Some do not occur in the line of text. These are often superscripted. Many of the later insertions are a different size than the intended *metobeli*. Generally, they are smaller to fit in space that is left over. Some of the later insertions are a combination of both of these criteria. Their differences in size and placement demonstrate that they were not intended to be part of the text.

Genesis

Genesis 34:7

οι δε υιοι ιακωβ ηλθον εκ του πεδιου ως δε ηκουσαν κατενυχθησαν οι ανδρες και λυπηρον ην αυτοις σφοδρα οτι ασχημον εποιησεν εν ισραηλ κοιμηθεις μετα της θυγατρος ιακωβ κ και ουχ ουτως εσται

⁴ Paul de Lagarde, *Bibliothecae Syriacae a Paulo de Lagarde Collectae Quae ad Philologiam Sacram Pertinent* (Göttingen: Dieterichschen Universitäts-Buchdruckerei, 1892); Arthur Vööbus, *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla: A Fac-simile Edition of a Midyat MS. Discovered in 1964*, Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium 45 (Louvain, Belgium: Imprimerie Orientaliste, 1975).

Notes: The *metobelus* after the second occurrence of $\iota\alpha\kappa\omega\beta$ was added later above the line of text in the manuscript. This *metobelus* does not close a reading preceded by Aristarchian signs.

Exodus

Exodus 39:16b (36:24)

και επεθηκαν τα εμπλοκια εκ χρυσιου επι τους δυο δακτυλιους επ αμφοτερων των $\underline{\epsilon}$ μερων του λογιου

Notes: The *metobelus* in this verse was added later. It is a smaller size than other *metobeli* on the page. This *metobelus* does not close a reading preceded by Aristarchian signs.

Exodus 37:2 (38:2)

και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω εσωθεν και εξωθεν $\underline{\epsilon}$

Notes: This *metobelus* was added later. It is slightly superscripted. This *metobelus* is placed at the end of the verse and does not close a reading preceded by Aristarchian signs.

Exodus 37:3 (38:3)

και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω $\underline{\epsilon}$ και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλειους χρυσους επι τα τεσσαρα μερη αυτης δυο δακτυλιους επι το κλιτος αυτης το εν και δυο δακτυλιους επι το κλιτος αυτης το δευτερον

Notes: This *metobelus* was added later. It is slightly superscripted. This *metobelus* does not close a reading preceded by Aristarchian signs.

Numbers

Numbers 5:8

εαν δε μη η τω ανθρωπω ο αγχιστευων ωστε αποδουναι \div αυτω ϵ το πλημμελημα προς αυτον το πλημμελημα το αποδιδομενον τω $\overline{\kappa\omega}$ τω ιερει ϵ \div εσται $\underline{\epsilon}$ πλην του κρειου του ειλασμου δι ου εξειλασεται εν αυτω περι αυτου

Notes: The *metobelus* that closes the reading \div εσται ϵ was added later. It is superscripted rather than being part of the text.

Numbers 14:18

$\overline{\kappa\varsigma}$ μακροθυμος και πολυελεος ÷ και αληθινος \sphericalangle αφαιρων ανομιας και αδικιας ÷ και αμαρτιας \sphericalangle και καθαρισμου καθαριει ÷ τον ενοχον \sphericalangle αποδιδους αμαρτιας πατερων επι τεκνα εως τριτης και τεταρτης

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ και αμαρτιας \sphericalangle was added later. It is written *supra lineam*.

Numbers 15:14

εαν δε προσηλυτος εν υμιν προσγενηται ÷ εν τη γη υμ...η ος αν ÷ γενηται \sphericalangle εν υμιν εν ταις γενεαις υμων και ποιησει καρπωμα οσμην ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$ ον τροπον εποιειται ÷ υμεις \sphericalangle ουτως ποιησει η συναγωγή ÷ $\overline{\kappa\omega}$ \sphericalangle

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ υμεις \sphericalangle was added *secunda manus*.

Numbers 19:13-14

πας ο απομενος του τεθνηκοτος απο ψυχης ανθρωπου εαν αποθανη και μη αφανισθη την σκηνην του $\overline{\kappa\upsilon}$ εμιανεν εκτριβησεται η ψυχη εκεινη εξ $\overline{\iota\eta\lambda}$ οτι υδωρ ραντισμου ου περιερραντισθη επ αυτον ακαθαρτος εστιν, ετι η ακαθαρσια αυτου εν αυτω \sphericalangle ÷ εστιν [14] ÷ και \sphericalangle ουτος ο νομος ανθρωπος εαν αποθανη εν οικια πας ο εισπορευομενος εις την οικιαν και \ast παντα \sphericalangle οσα εστιν εν τη οικια ακαθαρτος εσται ζ ημερας

Notes: The reading ÷ εστιν at the end of Numbers 19:13 originally closed with a *metobelus*. This was crossed out by a later hand, continuing the *obelus* through the first και in Numbers 19:14. The *metobelus* after the first και in Numbers 19:14 is an addition *secunda manus*.

Numbers 29:13

και προσαζεται ολοκαυτωματα καρπωματα εις οσμην ευωδιας \ast τω $\overline{\kappa\omega}$ ÷ τη ημερα τη πρωτη \sphericalangle μοσχους εκ βοων $\overline{\gamma}$ και $\overline{\iota}$ κρειους $\overline{\beta}$ αμνους ενιαυσιους $\overline{\delta}$ και $\overline{\iota}$ αμωμοι εσονται

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ τη ημερα τη πρωτη \sphericalangle is an addition *secunda manus*.

Numbers 31:6

και απεστειλεν αυτους μωσης χειλιους εκ φυλης ÷ χειλιους εκ φυλης συν δυναμι αυτων και φινεες $\overline{\upsilon\varsigma}$ ελεαζαρ ÷ $\overline{\upsilon\upsilon}$ ααρων $\underline{\leftarrow}$ του ιερεως * εις παραταξιν \leftarrow και τα σκευη τα αγια και αι σαλπιγγες των σημασιων εν ταις χερσιν αυτων

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ $\overline{\upsilon\upsilon}$ ααρων \leftarrow was added by a later hand.

Numbers 34:2

εντειλαι τοις υιοις $\overline{\iota\eta\lambda}$ και ερεις προς αυτους ÷ λεγων * οτι \leftarrow υμεις εισπορευεσθαι εις την γην χανααν αυτη * η γη $\underline{\leftarrow}$ εσται υμιν εις κληρονομιαν γη χανααν συν τοις οριοις αυτης

Notes: The *metobelus* closing the reading * η γη \leftarrow is a later addition. The corrector squeezed the *metobelus* in between the lines of text.

Numbers 34:14

οτι ελαβεν φυλη υιων ρουβην \leftarrow * κατ οικους πατριων αυτων $\underline{\leftarrow}$ και φυλη υιων γαδ κατ οικους πατριων αυτων \leftarrow και το ημισυ φυλης μανασση απελαβον τους κληρους αυτων

Notes: The *metobelus* closing the reading * κατ οικους πατριων αυτων \leftarrow is a later addition.

Numbers 36:13

αυται αι εντολαι ÷ και τα δικαιωματα \leftarrow και τα κριματα α ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ εν χειρι μωση * προς τους υιους $\overline{\iota\eta\lambda}$ \leftarrow επι δυσμων μωαβ επι του ιορδανου κατα ιερειχω $\underline{\leftarrow}$

Notes: The *metobelus* closing this verse is a later addition, as is the text immediately preceding it (κατα ιερειχω). The *metobelus* does not close a reading preceded by Aristarchian signs.

Deuteronomy

Deuteronomy 16:9

$\overline{\xi}$ εβδομαδας ÷ ολοκληρους $\underline{\leftarrow}$ εξαριθμησεις σεαυτω αρξαμενου σου δρεπανον επ

αμητον αρξη εξαριθμησαι ζ̄ εβδομαδας

Notes: The *metobelus* closing ÷ ολοκληρους √ was not originally intended to be a part of the text. It was written later above the line.

Joshua

Joshua 18:9

και επορευθησαν * οι ανδρες και διηλθον εν την γην (*sic*) και εχωροβατησαν αυτην ÷ και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην √ κατα πολεις αυτης ζ̄ μεριδας εις βιβλιον και ηνεγκαν προς ῑν * εις την παρεμβολην εν σηλω √

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην √ was added later above the line of text.

Judges

Judges 16:14

και ειπεν προς αυτον οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και εξηγερθη εκ του υπνου αυτου και εξεσπασεν * συν √ τους πασσαλους συν τω υφασματι ÷ εκ του τοιχου √ και * συν √ το διασμα ÷ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου √

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου √ was added later above the line of text.

Judges 20:20

και εξηλθεν ÷ πας √ ανηρ ῑηλ εις πολεμον μετα βενιαμειν και παρεταξαντο μετ αυτων ανηρ ῑηλ εις πολεμον προς την γαβαα √

Notes: The *metobelus* closing the reading ÷ πας √ was added later. Rather than being written above the line, it is written within the final lunate *sigma* of πας. Since it is written within the letter, it is difficult to detect at first glance.

Summary

Codex Colbertinus-Sarravianus preserves eighteen examples of *metobeli*

inserted after the completion of the text. Thirteen of these insertions close Aristarchian readings. Until the *metobeli* were added, these Aristarchian readings did not have any sign to close them. It would have been difficult to determine where these readings ended. Five of these insertions do not close Aristarchian readings. Of these five, two are inserted at the end of a verse. Since these were later insertions, it can be observed that the corrector did not see the need to limit this sign to the close of Aristarchian readings. Rather, the sign appears to have the basic function of punctuating the text.

The Absent *Metobelus*

According to the present consensus, a *metobelus* closes a reading initiated by an Aristarchian sign, i.e., an asterisk or *obelus*. However, G preserves many Aristarchian readings that do not close with a *metobelus*. This absent *metobelus* is worth exploring for the light it sheds on Origen's work and the problem of transmitting his critical signs to subsequent texts.

An expected *metobelus* is absent under one of three conditions. The first condition is that the marked reading is immediately followed by another marked reading. For example, an asterisked reading immediately follows an obelized reading. The second is that the marked reading terminates with the line. In this circumstance, the end of the line closes the reading, and no additional mark is necessary. Finally, a *metobelus* may simply be absent. For example, an asterisked reading should end in the middle of a line, but no *metobelus* exists where it is expected.

The following commentary lists the non-occurrences of the *metobelus* and comments on their peculiarities. All three types are grouped together under their respective books. Afterwards, some conclusions about the absent *metobelus* are drawn.

Genesis

Genesis 32:2 (32:3)

ειπεν δε ιακωβ ηνικα ειδεν αυτους παρεμβολη $\overline{\theta\upsilon}$ αυτη και εκαλεσεν το ονομα του τοπου \div εκεινου παρεμβολαι

Notes: No *metobelus* occurs to close the reading \div εκεινου. This *obelus* was improperly placed, so it is possible that a later corrector did not see the need to insert a *metobelus* here.

Genesis 33:12

και ειπεν απارانτες πορευσομεθα ✱ και πορευσομαι επ ευθειαν

Notes: No *metobelus* occurs to close the reading ✱ και πορευσομαι. The manuscript contains extra space after the reading. The space originally signaled the reading's termination.

Genesis 34:30

ειπεν δε ιακωβ συμεων και λευει μεισητον με πεποιηκατε ωστε πονηρον με ειναι \div πασιν τοις κατοικουσιν \div πασαν την γην εν τε τοις χαναναιοις και τοις φερεζαιοις εγω δε ολιγοστος ειμι εν αριθμω και συναχθεντες επ εμε συγκοψουσιν με και εκτριβησομαι εγω και ο οικος μου

Notes: Neither of the obelized readings in this verse are closed by a *metobelus*. However, both of these readings have deletion dots above them in the manuscript. It is likely that neither the *prima manus* nor the *secunda manus* saw a need to insert a *metobelus* since they did not consider these deleted readings valid.

Genesis 35:5

και εξηρεν $\overline{\iota\eta\lambda}$ \div εκ σικιμων και εγενετο φοβος $\overline{\theta\upsilon}$ επι τας πολεις τας κυκλω αυτων και ου κατεδιωξαν οπισω των υιων $\overline{\iota\eta\lambda}$

Notes: The obelized reading εκ σικιμων does not close with a *metobelus*, and nothing in the manuscript signals that the reading should close.

Genesis 35:7

και ωκοδομησεν εκει θυσιαστηριον και εκαλεσεν το ονομα του τοπου ✱ ισχυρος βαιθηλ εκει γαρ επεφανη αυτω ο $\overline{\theta\varsigma}$ εν τω αποδιδρασκειν αυτον απο προσωπου \div ησαυ \sphericalangle του αδελφου αυτου

Notes: The asterisked reading ισχυρος closes with the termination of the line of text.

Genesis 35:10

και ειπεν αυτω ο $\overline{\theta\varsigma}$ το ονομα σου ιακωβ ου κληθησεται ετι ιακωβ αλλ η $\overline{\iota\eta\lambda}$ εσται το ονομα σου ✱ και εκαλεσεν το ονομα αυτου $\overline{\iota\eta\lambda}$

Notes: The asterisked reading και εκαλεσεν το ονομα αυτου $\overline{\iota\eta\lambda}$ closes with the termination of the line of text.

Genesis 36:18

ουτοι δε υιοι ελιβεμας γυναικος ✱ θυγατρος ανα[...]

Notes: The asterisked reading θυγατρος ανα does not conclude since the manuscript would continue onto the next page. This page has been lost and no longer comprises a part of the manuscript.

Exodus

Exodus 37:4-5 (38:4)

÷ ευρεις τοις διωστηρσιν \sphericalangle ✱ αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι το ισ...ροις της κιβωτ...τε αιρειν αυτην ÷ εν αυτοις \sphericalangle

Notes: Due to the existence of *lacunae* in key places in this reading, it cannot be determined if a *metobelus* originally occurred. Since it is absent in this text, one cannot determine precisely the termination of the asterisked reading.

Exodus 37:10-15 (38:8-11)

και εγενοντο οι χερουβειμ εκτεινοντες τας πτερυγας επανωθεν συν σκιαζοντες ταις πτερυξιν αυτων επι το ιλαστηριον κατα προσωπον αυτων ανηρ προς τον αδελφον αυτου επι το ιλαστηριον ησαν τα προσωπα των χερουβειμ \sphericalangle [9] και εποιησεν την τραπεζαν ÷ την προκειμενην εκ χρυσιου καθαρου [10] και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους δυο επι του κλιτους του ενος και δυο επι του κλιτους του δευτερου ευρεις ωστε αιρειν τοις ζωστηρσιν εαυτοις [11] και τους ζωστηρας της κιβωτου και της τραπεζης εποιησεν και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ✱ εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων το μηκος αυτης και πηχεος το ευρος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω και εποιησεν αυτη στεφανηνη παλαιστου κυκλω και εποιησεν κυματιον

χρυσουν τη στεφανη αυτης κυκλω και εποιησεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους χρυσους και επεξηκεν τους δακτυλιους επι τα τεσσαρα μερη α εστιν των τεσσαρων ποδων αυτης υπο την στεφανην και εγενοντο οι δα...τυλιοι εις θηκας τοις αναφορευσιν ωστε αιρειν την τραπεζαν και εποιησεν τους αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ωστε αιρειν την τραπεζαν

Notes: The *metobelus* after χερουβειμ is doubtful. There are some marks in the margin that may lead one to believe that the asterisked reading only goes this far. But it is unclear whether this is a true *metobelus*. The *obelus* that corresponds to MT 38:9 is not closed with a *metobelus* but is followed immediately by an asterisked reading that serves to close the preceding reading while opening the new one. There is no *metobelus* at the end of the asterisked reading, obscuring what is original to the Greek translation in the manuscript and what should be read *sub asterico*.

Leviticus

Leviticus 4:18

και απο του αιματος επιθησει ÷ ο ιερευς √ επι τα κερατα του θυσιαστηριου των θυμιαματων ÷ της συνθεσεως ο εστιν ενωπιον $\overline{\kappa\upsilon}$ ο εστιν επι της σκηνης του μαρτυριου και το παν αιμα εκχει προς την βασιν του θυσιαστηριου των καρπωσεων το ον προς τη θυρα της σκηνης του μαρτυριου

Notes: The obelized reading ÷ της συνθεσεως does not close with a *metobelus*. Some space follows this reading before ο εστιν. It is possible that the space was intended to signify the close of the reading. The *epsilon* in εστιν is the final letter on the line.

Leviticus 10:6

και ειπεν μωσης προς ααρων και ελεαζαρ και ιθαμαρ τους υιους αυτου ÷ τους καταλελειμμενους την κεφαλην υμων ουκ αποκιδαρωσετε και τα ιματια υμων ου διαρρηξετε ινα μη αποθानητε και επι πασαν την συναγωγην εσται θυμος οι αδελφοι υμων πας ο οικος $\overline{\eta\lambda}$ κλαυσονται τον εμπυρισμον ον ενεπυρισθησαν απο $\overline{\kappa\upsilon}$

Notes: No *metobelus* closes the reading ÷ τους καταλελειμμενους. The article τη closes the line, and the following line does not have an *obelus* in the margin. It is possible that the reader was originally expected to deduce that την κεφαλην was not *sub obelo*.

Leviticus 16:3

÷ ουτως εισελευσεται ααρων εις το αγιον εν μοσχω εκ βοων περι αμαρτιας και κριον εις ολοκαυτωμα

Notes: No *metobelus* closes the obelized reading ÷ ουτως. However, this *obelus* was

corrected in later editorial work. Most likely the corrector did not see the need to insert a *metobelus* here since the Aristarchian sign has been deleted.

Numbers

Numbers 4:7

και επι την τραπεζαν την προκειμενην επιβαλουσιν ÷ επ αυτην ✱ ματιον
ολοπορφυρον και δωσουσιν επ αυτης √ τα τρυβλια και τας θυισκας και τους
κυαθους και τα σπονδια εν οις σπενδει και οι αρτοι οι δια παντος επ αυτης εσονται

Notes: The asterisked and obelized readings in this verse demonstrate one way the scribe solved the problem of no closing sign. The asterisk closes the obelized reading while simultaneously initiating the asterisked reading.

Numbers 4:26

και τα ιστια της αυλης και το επισπαστρον ✱ της θυρας της πυλης της αυλης οσα
επι της σκηνης ÷ του μαρτυριου ✱ και επι του θυσιαστηριου κυκλω √ και τα
περισσα αυτων και παντα τα σκευη τα λειτουργικα αυτων και παντα οσα
λειτουργουσιν εν αυτοις ποιησουσιν

Notes: The asterisked reading ✱ της θυρας της πυλης της αυλης οσα επι της σκηνης does not close with a *metobelus* but is followed immediately with the obelized reading ÷ του μαρτυριου. This reading is also not closed with a *metobelus* but is followed by the asterisked reading ✱ και επι του θυσιαστηριου κυκλω √. This reading is closed with a *metobelus*.

Numbers 6:6

πασας τας ημερας της ευχης ✱ αυτου τω κω̄ επι ÷ παση √ ψυχη τετελευτηκυια ουκ
εισελευσεται

Notes: The asterisked reading ✱ αυτου τω κω̄ επι does not close with a *metobelus*. It is immediately followed by the obelized reading ÷ παση √ which is closed by a *metobelus*.

Numbers 6:12

✱ και διαφυλαξειτω √ ✱ κω̄ τας ημερας της ευχης ✱ αυτου √ και προσαξει αμνον
ενιαυσιον και αι ημεραι αι προτεραι αλογοι εσονται οτι εμιανη κεφαλη ευχης
αυτου

Notes: The reading ✱ κω̄ is not closed by a *metobelus*. The asterisk in the margin is

crossed out by a later hand, so it is possible that a corrector saw no need to insert a *metobelus* here. The *metobelus* after διαφυλαξειτω is original.

Numbers 14:1

και αναλαβουσα πασα η συναγωγην εδωκαν ~~την~~ φωνην αυτων και εκλαιεν ο λαος ÷ ολην ÷ την νυκτα εκεινην

Notes: The asterisked reading ~~την~~ does not close with a *metobelus*. However, the article ends at the line's termination, so it appears that the end of the line signals the end of the reading. The reading ÷ ολην ÷ opens and closes with an *obelus*.

Numbers 15:14

εαν δε προσηλυτος εν υμιν προσγενηται ÷ εν τη γη υμ[...] η ος αν ÷ γενηται εν υμιν εν ταις γενεαις υμων και ποιησει καρπωμα οσμην ευωδιας κω ον τροπον εποιειται ÷ υμεις εν ουτως ποιησει η συναγωγή ÷ κω

Notes: The obelized reading ÷ εν τη γη υμ[...] does not close with a *metobelus*. However, the text is illegible at the end of the line, and the subsequent line does not have a sign. The end of the line appears to have terminated the reading.

Numbers 29:13

και προσαζεται ολοκαυτωματα καρπωματα εις οσμην ευωδιας ~~τω κω~~ ÷ τη ημερα τη πρωτη εν μοσχους εκ βοων γ και ι κρειους β αμνους ενιαυσιους δ και ι αμωμοι εσονται

Notes: The *obelus* originally began after τω. However, this may be a correction *prima manus* since there is space for the *obelus* on both sides of κω. The *metobelus* after πρωτη is a later addition. The asterisked reading does not close with a *metobelus*. The subsequent *obelus* terminates the asterisked reading as it begins the obelized reading.

Numbers 31:3

και ελαλησεν μωσης προς τον λαον λεγων εξοπλισαται ανδρας εξ υμων παραταξασθαι εναντι κω επι μαδιαν αποδουναι εκδικησιν ÷ παρα του κω τη μαδιαν

Notes: The obelized reading ÷ παρα του κω does not close with a *metobelus*. However, κω is the last word on the line. The end of the line functions as the termination of the reading.

Numbers 31:6

και απεστειλεν αυτους μωσης χειλιους εκ φυλης ÷ χειλιους εκ φυλης συν δυναμι αυτων και φινεες υς ελεαζαρ ÷ υυ ααρων ✓ του ιερεως ✱ εις παραταξιν ✓ και τα σκευη τα αγια και αι σαλπιγγες των σημασιων εν ταις χερσιν αυτων

Notes: The obelized reading ÷ χειλιους εκ φυλης does not close with a *metobelus*. However, φυλης is the last word on the line. The end of the line functions as the termination of the reading.

Numbers 31:14

και ωργισθη θυμω ÷ σης επι τοις επισκοποις της δυναμεως χειλιαρχοις και εκατονταρχοις τοις ερχομενοις εκ της παραταξεως του πολεμου

Notes: This is an interesting problem, because it appears that the θυ at the end of the previous line was missed and μωσης was added. But then, the *obelus* strikes the end of μωσης. No *metobelus* closes the reading, but perhaps the ending was assumed.

Numbers 31:23

παν πραγμα ο διελευσεται εν πυρι ✱ και πυρι διεξεται καθαρισθησεται αλλ η τω υδατι του αγνισμου αγνισθησεται και παντα οσα εαν μη διαπορευηται δια πυρος διελευσεται δι υδατος

Notes: The asterisked reading ✱ και πυρι διεξεται does not close with a *metobelus*. The line terminates after και. A marginal asterisk does not continue on the following line. The reading can only be reconstructed with the help of other manuscripts.

Numbers 32:24

και οικοδομησεται ÷ υμιν αυτοις πολεις τη αποσκευη υμων και επαυλεις τοις κτηνεσιν υμων και το εκπορευομενον εκ του στοματος υμων ποιησετε

Notes: The obelized reading ÷ υμιν does not close with a *metobelus*, but υμιν is the last word on the line. The line's termination closes the reading.

Numbers 35:6

✱ και τας πολεις ✱ ας ✓ δωσεται τοις λευιταις τας ζ̄ πολεις των φυγαδευτηριων ας δωσεται το φυγειν εκει τω φονευσαντι και προς ταυταις ✱ δωσετε ✓ μ̄ και β̄ πολεις

Notes: The asterisked reading ✱ και does not close with a *metobelus*, but it is the final word on the line. The line's termination closes the reading.

Deuteronomy

Deuteronomy 4:19

και μη ✱ ποτε √ αναβλειψας εις τον ουρανον και ιδων τον ηλιον και την σεληνην και
÷ τους αστερας ÷ και √ παντα τον κοσμον του ουρανου πλανηθεις προσκυνησης
αυτοις και λατρευσης αυτοις α απενιμεν κ̄ς ο θ̄ς σου αυτα πασιν τοις εθνεσιν ÷ τοις
√ υποκατω ✱ παντος √ του ουρανου

Notes: The obelized reading ÷ τους αστερας contains a misplaced sign.⁵ However, this error is still instructive for the purposes of discerning *metobelus* usage. The reading should be an asterisk and, rather than closing with a *metobelus*, closes with an *obelus* that immediately initiates a new reading.

Deuteronomy 4:21

και κ̄ς εθυμωθη μοι περι των λεγομενων υφ υμων και ωμοσεν ινα μη διαβω τον
ιορδανην και ινα μη εισελθω εις την γην ✱ την αγαθην ✱ ην κ̄ς ο θ̄ς ✱ σου √
διδωσιν σοι εν κληρω

Notes: These three asterisks are all used correctly, but the manuscript preserves all three signs rather than one continuous asterisked reading. None of the readings close with a *metobelus* until the final one.

Deuteronomy 8:9

γη εφ ης ου μετα πτωχειας φαγη ✱ εν αυτη ÷ τον √ αρτον ÷ σου √ ουκ ενδεηση
ουδεν επ αυτης γη ης οι λιθοι αυτης σιδηρος και εκ των ορειων αυτης μεταλλευσεις
χαλκον

Notes: The asterisked reading ✱ εν αυτη does not close with a *metobelus*. It is followed immediately by an obelized reading. The *obelus* of this reading closes the asterisked reading and initiates the obelized reading.

Deuteronomy 8:17

και μη ειπης εν τη καρδια σου η ισχυς μου και το κρατος της χειρος μου εποιησεν
μοι την δυναμιν ÷ την μεγαλην ταυτην

Notes: The obelized reading ÷ την μεγαλην does not close with a *metobelus*, but *μεγαλην* is the final word on the line. Since the line ends in the manuscript no *metobelus* is required.

⁵ See the chapter on the *obelus*.

Deuteronomy 14:8

και τον υν οτι διχηλει οπλην τουτο ÷ ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο μηρυκισμον
ου μηρυκατε ακαθαρτον τουτο υμιν απο των κρεων αυτων ου φαγεσθε και των
θνησιματων αυτων ουχ αψεσθε

Notes: The obelized reading ÷ ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο μηρυκισμον does not close with a *metobelus*, but μηρυκισμον is the final word on the line. Since the line ends in the manuscript no *metobelus* is required.

Deuteronomy 15:2

και ουτως το προσταγμα της αφεσεως αφησεις παν χρεος ιδιον ο οφειλει σοι ÷ ο
πλησιον ※ σου √ ουκ απαιτησεις ※ τον πλησιον σου √ και τον αδελφον σου οτι
επικεκληται αφεσις $\overline{\kappa\omega}$ ÷ τω $\overline{\theta\omega}$ σου √

Notes: The obelized reading ÷ ο πλησιον does not close with a *metobelus*. It is followed immediately by an asterisked reading. The asterisk closes the obelized reading and initiates its own reading.

Deuteronomy 16:15

$\overline{\zeta}$ ημερας εορτασεις $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ÷ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου αυτω √
εαν δε ευλογηση σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν πασιν τοις γενημασιν σου και εν παντι εργω των
χειρων σου και εση ※ πλην ευφραινομενος

Notes: The asterisked reading ※ πλην does not close with a *metobelus*, but it is the final word on the line. The line's termination closes the reading. This occurrence is instructive because the asterisk was originally an *obelus*. The corrector did not see the necessity of inserting a *metobelus* after this reading, so the line's termination was likely considered a sufficient signal to close the reading.

Deuteronomy 29:5 (4)

και ηγαγεν υμας $\overline{\mu}$ ετη εν τη ερημω ουκ επαλαιωθη τα ματια υμων ※ επανωθεν
υμων και τα υποδηματα υμων ου κατετριβη απο των ποδων υμων

Notes: The asterisked reading ※ επανωθεν υμων does not close with a *metobelus*. It occurs at the end of its line of text and its page.

Joshua

Joshua 15:10

και περιελυσεται οριον απο βααλ επι θαλασσαν ✘ και παρελυσεται εις ορος
σηιρ και παρελυσεται επι νωτου πολιν ιαρειμ απο βορρα αυτη εστιν χασλων και
καταβησεται επι πολιν ηλιου

Notes: The asterisked reading ✘ και παρελυσεται εις ορος does not close with a *metobelus*. The line of text ends with ορος, and so it is reasonable to assume that the reading ends here on the basis of the foregoing commentary.

Joshua 18:3

και ειπεν יָ τοις υιοις יְהוָה εως τινος ✘ υμεις εκλυθησεσθαι ✘ εισελθειν
κληρονομησαι την γην ην εδωκεν ημιν כִּס ο θָ των πατερων ημων

Notes: Both of the asterisked readings in Joshua 18:3 close with the termination of the line of text.

Joshua 18:9

και επορευθησαν ✘ οι ανδρες και διηλθον εν την γην (sic) και εχωροβατησαν αυτην
÷ και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην ✓ κατα πολεις αυτης ζ̄ μεριδας εις βιβλιον
και ηνεγκαν προς יָ ✘ εις την παρεμβολην εν σηλω ✓

Notes: The *metobelus* does not close the reading ✘ οι ανδρες και διηλθον εν την γην, but there is fading at the point where it should be.

Joshua 19:11

✘ και προσαναβαινει τα ορια αυτων η θαλασσα και μαραλα και συναξει επι
δαβασθε ✘ και απαντησει ✓ εις την φαραγγαν η εστιν κατα προσωπον ιεκναμ

Notes: The asterisked reading ✘ και προσαναβαινει does not close with a *metobelus*, but it is the final element on its line of text. The line's termination closes the reading.

Judges

Judges 10:6

και προσεθεντο οι υιοι יְהוָה ποιησαι το πονηρον εναντι כּוּ και ελατρευσαν συν ταις
βααλειμ και ✘ συν ✓ ταις ασταρωθ ✘ και συν τοις[...]

Notes: The asterisked phrase ✘ και συν τοις... occurs at the end of the page. While the end of the page does not close the reading in this case, the following page is missing from the codex and so the existence or non-existence of a *metobelus* cannot be specified.

Judges 18:2

και εξαπεστιλαν οι υιοι δαν εκ των συγγενιων αυτων πεντε ανδρας απο μερους αυτων ✘ ανδρας ✓ υιους δυναμεως εκ σαραα ✓ και εσθαολ του κατασκευασθαι ✘ συν ✓ την γην και εξιχνιασαι αυτην και ειπαν προς αυτους πορευεσθαι και εξεραυνησατε ✘ συν την γην ✓ και παρεγενοντο εις ορος εφραιμ εως οικου μειχα και κατεπαυσεν εκει ✓

Notes: The second asterisked reading ✘ συν does not close with a *metobelus*. It is the final element of its line of text, so the line's termination closes the reading. The reading does not continue through την γην because την γην corresponds to the putative Hebrew *Vorlage*. The identical reading earlier in this verse buttresses this point.

Judges 18:15

και εξεκλιναν εκει και εισηλθοσαν εις τον οικον του παιδαριου του λευειτου εις τον οικον μειχα ✘ και ησπασαντο αυτον ✘ εις ιρηνην ✓

Notes: The asterisks in this verse are written *prima manus* and are used correctly. The second asterisk occurs where the *metobelus* would belong to close the first reading.

Judges 20:5

και ανεστησαν επ εμε οι ανδρες οι παρα της γαβαα και περιεκυκλωσαν επε ✘ συν ✓ την οικιαν νυκτος και εμε ηθελησαν αποκτιναι και την παλλακην μου εταπινωσαν ÷ και ενεπεξαν αυτη και απεθανεν

Notes: The obelized reading ÷ και ενεπεξαν αυτη does not close with a *metobelus*. The manuscript has a dark, indistinct mark where the *metobelus* should be. It is unclear whether this was originally a *metobelus* or whether this mark was another means by which to signal the close of a reading.

Summary

A variety of circumstances surround the absence of the *metobelus*, and these circumstances shed significant light on the development of this sign's use and

Origen's original work. In what follows, the patterns of non-use are explored to determine what is happening when the manuscript omits the *metobelus*.

The first pattern occurs when two Aristarchian readings are juxtaposed. This pattern is common in G (Exod 37:10–15 [38:8–11]; Num 4:26; 6:6; 14:1; 29:13; Deut 4:19, 21; 8:9; 15:2; Judg 18:15). In these passages, one Aristarchian reading is immediately followed by another. For example, an asterisked reading is followed by an obelized reading or *vice versa*. When this occurs, the second Aristarchian reading closes the preceding reading and initiates its own reading. The close of one reading is clear because a new reading commences without any intervening text. This method of closing readings was likely early and worked well in texts that had undergone extensive correction.

The second pattern occurs when the end of a reading coincides with the end of a line of text. This pattern is also common in G, especially in the later books (Num 14:1; 15:14; 31:3, 6; 32:24; 35:6; Deut 8:17; 14:8; 16:15; 29:5; Josh 15:10; 18:3; 19:11; Judg 18:2). Under these circumstances, the Aristarchian reading continued until the line ended. No Aristarchian sign is found in the margin on the subsequent line. The absence of the Aristarchian sign signifies that the reading does not continue. One may deduce from this that the reading ends where the line of text ends. This method is effective, and an alert reader or scribe would notice it, but it does introduce ambiguity into the text that the first pattern does not introduce.

The two previously mentioned patterns are the most common and the easiest for another reader to discern. Other patterns exist that are more problematic and introduce ambiguities into the Aristarchian traditions. The least problematic pattern is found four times (Gen 33:12; Lev 4:18; Josh 18:9; Judg 20:5). In these verses, the Aristarchian reading is followed by space or by an indistinguishable mark in the manuscript. While these are not *metobeli* proper, they do account for the problem of closing a reading when the reading does not extend into another

Aristarchian sign or the end of the line. However, these measures left ambiguity in the reading tradition, because the end of the reading was not as clear as it was with the other patterns.

A final pattern is the most ambiguous, and that is when the reading has nothing in the text to signify its end. This occurs six times (Exod 37:4–5 [38:4], 10–15 [38:8–11]; Lev 10:6; Num 31:14, 23; Judg 10:6). The only way to reconstruct the terminations of these readings is in comparison with other manuscripts. This work has been performed in the critical editions. However, with no way to discern the termination point of the readings, the initial Aristarchian sign would have lost a great deal of its significance.

The Extra *Metobelus*

The sign for a *metobelus* does not occur in many places where it is expected. Far more often, it does occur in many places that it is unexpected. This use of the *metobelus* is the most frequent besides the regular use of the *metobelus* to close readings. This use of the *metobelus* provides the final datum for understanding how this sign came to be incorporated in the Origenic tradition.

This extra *metobelus* falls into three categories of usage. First, it marks the end of a verse. Second, it can mark the end of a clause within a verse. Finally, it can precede a subsequent Aristarchian sign. In this last circumstance, the *metobelus* signals that an Aristarchian reading is imminent.

The following commentary lists all of these categories together in the following pages and comment on the peculiarities of each usage. Afterwards, some conclusions are drawn about the additional functions of the *metobelus* in G. These data will help identify the original purposes of the *metobelus* and how it came to be pressed into the service of Origen's work.

Genesis

Genesis 32:8 [9]

και ειπεν ÷ ιακωβ ✓ εαν ελθη ησαυ εις παρεμβολην μιαν και εκκοψη αυτην και εσται η παρεμβολη η δευτερα εις το σωζεσθαι ✎

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Genesis 32:19 [20]

και ενετειλατο ✎ ÷ τω πρωτω και ✓ τω δευτερω και τω τριτω και πασιν τοις προπορευομενοις οπισω των ποιμνιων τουτων λεγων κατα το ρημα τουτο λαλησατε ησαυ εν τω ευρειν υμας αυτον

Notes: A *metobelus* occurs immediately before the obelized reading ÷τω πρωτω και✓.

Genesis 34:7

οι δε υιοι ιακωβ ηλθον εκ του πεδιου ως δε ηκουσαν κατενυχθησαν οι ανδρες και λυπηρον ην αυτοις σφοδρα οτι ασχημον εποιησεν εν ισραηλ κοιμηθεις μετα της θυγατρος ιακωβ ✎ και ουχ ουτως εσται

Notes: A *metobelus* occurs after the second occurrence of ιακωβ without any preceding Aristarchian sign. It appears to divide the verse into logical segments.

Genesis 34:9

επιγαμβρευσασθαι ημιν τας θυγατερας υμων δοτε ημιν και τας θυγατερας ημων και λαβετε τοις υιοις υμων ✎

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Genesis 34:18

και ηρεσαν οι λογοι εναντιον εμμωρ και εναντιον συχεμ του υιου εμμωρ ✎

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Exodus

Exodus 39:9 (36:16)

τετραγωνον ✱ ην ∟ διπλουν εποιησαν το λογιον σπιθαμης το μηκος αυτου και σπιθαμης το ευρος αυτου διπλουν ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Exodus 39:16b (36:24)

και επεθηκαν τα εμπλοκια εκ χρυσιου επι τους δυο δακτυλιους επ αμφοτερων των ∟ μερων του λογιου

Notes: The *metobelus* following των does not have an Aristarchian sign preceding it. This *metobelus* was added later and is smaller than surrounding *metobeli*.

Exodus 37:2 (38:2)

και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω εσωθεν και εξωθεν ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign. The *metobelus* was inserted *secunda manus*.

Exodus 37:3 (38:3)

και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω ∟ και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλειους χρυσους επι τα τεσσαρα μερη αυτης δυο δακτυλιους επι το κλιτος αυτης το εν και δυο δακτυλιους επι το κλιτος αυτης το δευτερον

Notes: The *metobelus* following κυκλω does not have any Aristarchian sign preceding it. It divides the verse into its two main actions. It was inserted *secunda manus*.

Exodus 40:9 (40:7)

[...]λημψη το ελαιον[...]ρεισματος και[...]εις την σκηνην[...]ητα τα εν αυτη[...]ασεις αυτην ∟[...]αντα τα σκευη[...]ζ και εσται αγια

Notes: The *metobelus* after αυτην does not have any preceding Aristarchian sign. However, this verse is also affected by significant *lacunae*, so firm conclusions cannot be drawn.

Exodus 40:28 (40:25b)

και εθυμιασεν επ αυτου το θυμιαμα της συνθεσεως καθαπερ συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση και εθηκεν το επισπαστρον της θυρας της σκηνης ⋈

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Exodus 40:38 (40:32)

νεφελη γαρ $\overline{\kappa\upsilon}$ ην επι της σκηνης ημερας και πυρ ην νυκτος επ αυτης εναντιον παντος οικου $\overline{\eta\lambda}$ εν πασαις αναζυγαις αυτων ⋈

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus

Leviticus 2:9

αφελει ο ιερεις απο της θυσιας το μνημοσυνον αυτης και επιθησει επι το θυσιαστηριον ⋈ οσμη ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$

Notes: The *metobelus* occurs after θυσιαστηριον without any preceding Aristarchian sign. Instead, it closes a unit of thought.

Leviticus 3:11

ανοισει ο ιερεις επι το θυσιαστηριον οσμη ευωδιας καρπωμα $\overline{\kappa\omega}$ ⋈

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 4:27

[...]λαου της γης εν τω ποιησαι αυτην ⋈ μιαν απο πασων των εντολων $\overline{\kappa\upsilon}$ η ου ποιηθησεται και πλημμεληση

Notes: The *metobelus* after αυτην occurs without any preceding Aristarchian sign. Instead, it closes a unit of thought.

Leviticus 4:28

και γνωσθη αυτω η αμαρτια ην ημαρτεν και οισει δωρον αυτου ⋈ χειμαρρον εξ αιγων αωμον θηλειαν οισει περι της αμαρτιας αυτου ης ημαρτεν

Notes: The *metobelus* after the first occurrence of αυτου occurs without any preceding Aristarchian sign. Instead, it closes a unit of thought, dividing the verse in half.

Leviticus 8:35

και επι θυραν της σκηνης του μαρτυριου καθησεσθε ημεραν και νυκτα επτα ημερας φυλαξεσθε τα φυλαγματα $\overline{\kappa\upsilon}$ ινα μη αποθανητε ουτως γαρ ενετειλατο μοι $\overline{\kappa\varsigma}$ \sphericalangle

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 11:40

και ο εσθων απο των θνησιμαιων τουτων πλυνει τα ματια εαυτου και ακαθαρτος εσται εως εσπερας και ο αιρων απο θνησιμαιων αυτων πλυνει τα ματια αυτου και ακαθαρτος εσται εως εσπερας \sphericalangle

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 13:6

και οψεται ο ιερεις αυτον τη ημερα τη εβδομη το δευτερον και ιδου αμαυρα η αφη ου μετεπεσεν η αφη εν τω δερματι και καθαριει αυτον ο ιερεις σημασια γαρ εστιν και πλυναμενος τα ματια αυτου καθαρως εσται \sphericalangle

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 13:11

λεπρα παλαιουμενη εστιν εν τω δερματι του χρωτος αυτου και μιανει αυτον ο ιερεις και αφορει αυτον οτι ακαθαρτος εστιν \sphericalangle

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 16:1

και ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην μετα το τελευτησαι τους δυο υιους ααρων εν τω προσαγειν αυτους πυρ αλλοτριον \sphericalangle εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και ετελευτησαν

Notes: The *obelus* following αλλοτριον occurs without a preceding Aristarchian sign. This *metobelus* does not occur at a natural break in the reading.

Leviticus 17:9

και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη ποιησαι αυτο τω $\overline{\kappa\omega}$
[...]εκεινη εκ του [...]αυτης $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 19:10

και τον αμπελωνα σου ουκ επανατρυγησεις ουδε τους ρωγας του αμπελωνος σου
συλλεξεις $\underline{\llcorner}$ τω πτωχω και τω προσηλυτω καταλειψεις αυτα εγω $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων

Notes: The *metobelus* following συλλεξεις occurs without a preceding Aristarchian sign. It closes a unit of thought.

Leviticus 19:15

ου ποιησετε αδικον εν κρισει ου λημψη προσωπον πτωχου ουδε θαυμασεις
προσωπον δυναστου $\underline{\llcorner}$ εν δικαιοσυνη κρινεις τον πλησιον σου $\underline{\llcorner}$

Notes: The *metobelus* following δυναστου occurs without a preceding Aristarchian sign. It closes a unit of thought. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 19:17

ου μεισησεις τον αδελφον σου τη διανοια σου $\underline{\llcorner}$ ελεγμω ελεγξεις τον πλησιον σου
και ου λημψη δι αυτον αμαρτιαν

Notes: The *metobelus* following the second occurrence of σου occurs without a preceding Aristarchian sign. It closes a unit of thought.

Leviticus 19:19

τον νομον μου φυλαξεσθε τα κτηνη σου ου κατοχετευσεις ετεροζυγω και τον
αμπελωνα σου ου κατασπερεις διαφορον και ιματιον εκ δυο υφασμενον ÷ κιβδηλον
 \llcorner ουκ επιβαλεις σεαυτω $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Leviticus 19:22

και εξειλασεται περι αυτου ο ιερευς εν τω κρειω της πλημμελειας εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ περι της αμαρτιας αυτου ης ημαρτεν και αφεθησεται αυτω η αμαρτια αυτου ην ημαρτεν $\underline{\zeta}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers

Numbers 1:2

λαβεται αρχην πασης συναγωγης υιων $\overline{\iota\eta\lambda}$ κατα συγγενιας αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον εξ ονοματος αυτων $\underline{\zeta}$ πας αρσην κατα κεφαλην αυτων

Notes: The *metobelus* following the third occurrence of αυτων occurs without a preceding Aristarchian sign. It closes a unit of thought.

Numbers 1:4

και μεθ υμων εσονται εκαστος εκαστος κατα φυλην εκαστου αρχοντων κατ οικους πατριων εσονται $\underline{\zeta}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 1:9

των υιων ιωσηφ των εφραιμ ελισαμα $\overline{\upsilon\varsigma}$ αμιουδ $\underline{\zeta}$ των μανασση γαμαλιηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ φαλασσουρ

Notes: The *metobelus* following αμιουδ occurs without any preceding Aristarchian sign. It serves to separate των εφραιμ from των μανασση.

Numbers 1:13

των ασηρ φαγαιηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ εχραν $\underline{\zeta}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 1:19

ον τροπον συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωυση και επεσκεπησαν αυτοις εν τη ερημω τη σεινα $\underline{\zeta}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 1:31

η επισκεψις αυτων εκ της φυλης ζαβουλων ζ̄ και ν̄ χειλιαδες και ῡ ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 1:54

και εποιησαν οι υιοι ιηλ̄ κατα παντα α ενετειλατο κς̄ τω μωση ∟ ÷ και ααρων ∟
ουτως εποιησαν

Notes: The *metobelus* after μωση is not preceded by an Aristarchian sign. It is followed immediately by the obelized reading ÷ και ααρων ∟.

Numbers 3:2

και ταυτα τα ονοματα των υιων ααρων πρωτοτοκος ναδαβ και αβιου ελεαζαρ και
ιθαμαρ ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 3:11

και ελαλησεν κς̄ προς μωυσην λεγων ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 3:19

και υιοι κααθ̄ κατα δημους αυτων αμαμ και ισσααρ χεβρων και οζηλ ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 5:6

λαλησον τοις υιοις ιηλ̄ ∟ ÷ λεγων ∟ ανηρ η γυνη οστις αν ποιηση απο των αμαρτιων
των ανθρωπινων ✕ και παριδων ∟ παριδη εν κω̄ και πλημμεληση η ψυχη εκεινη

Notes: The *metobelus* following $\overline{\eta\lambda}$ occurs without any preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the obelized reading ÷ λεγων ✓.

Numbers 5:8

εαν δε μη η τω ανθρωπω ο αγχιστευων ωστε αποδουναι ÷ αυτω ✓ το πλημμελημα προς αυτον το πλημμελημα το αποδιδομενον τω $\overline{\kappa\omega}$ τω ιερει ✓ ÷ εσται ✓ πλην του κρειου του ειλασμου δι ου εξειλασεται εν αυτω περι αυτου

Notes: The *metobelus* following ιερει occurs without any preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the obelized reading ÷ εσται ✓.

Numbers 5:16

και προσαξει αυτην ο ιερεις και στησει αυτην εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 6:15

και κανουν αζυμων σιμιδαλεως αρτους αναπεποιημενους εν ελαιω και λαγανα αζυμα κεχρεισμενα εν ελαιω και θυσιαν αυτων και σπονδην αυτων ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 7:13

και ✓ ÷ προσηνηγκεν ✓ το δωρον αυτου τρυβλιον αργυρου εν $\overline{\lambda}$ και $\overline{\rho}$ ολκη αυτου φιαλην μιαν αργυραν ο σικλων κατα τον σικλον τον αγιον αμφοτερα πληρη σιμιδαλεως αναπεποιημενης εν ελαιω εις θυσιαν

Notes: The *metobelus* following the first occurrence of και occurs without any preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the obelized reading ÷ προσηνηγκεν ✓.

Numbers 11:23

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην μη η χειρ του $\overline{\kappa\upsilon}$ ουκ εξαρκεσει ηδη γνωσει επικαταλημψεται σε ο λογος μου η ου ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 13:5 (4)

και ταυτα τα ονοματα αυτων $\underline{\leftarrow}$ της φυλης ρουβην σαλαμιηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ ζακχουρ

Notes: The *metobelus* following αυτων does not occur with a preceding Aristarchian sign. It serves as punctuation, separating και ταυτα τα ονοματα αυτων from the following list.

Numbers 13:8 (7)

της φυλης ισσαχαρ ιεγαλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ ιωσηφ $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 13:9 (8)

της φυλης εφραιμ αυση $\overline{\upsilon\varsigma}$ ναυη $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 13:12 (11)

της φυλης ιωσηφ των υιων μανασση γαδδει $\overline{\upsilon\varsigma}$ σουσει $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 13:30 (29)

αμαληκ εκει κατοικει εν τη γη τη προς νοτον και ο χετταιος \div και ο ευεος \checkmark και ο ιεβουσαιος και ο αμορραιος κατοικει εν τη ορεινη και ο χαναναιος κατοικει παρα θαλασσαν και παρα τον ιορδανην $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 13:34 (33)

και εκει εωρακαμεν τους γιγαντας \otimes υιους ενακ $\underline{\leftarrow}$ εκ των γιγαντων \checkmark και ημεν ενωπιον αυτων ως ακριδες αλλα και ουτως ημεν ενωπιον αυτων

Notes: The *metobelus* after ενακ is inserted *secunda manus*. The *metobelus* at the end of the reading is original. The corrector did not delete the final *metobelus*, leaving an

extra *metobelus* in the reading.

Numbers 14:6

ιησους δε ο του ναυη και χαλεβ ο του ιεφοννη των κατασκευαμενων την γην
διερρηξαν τα ιματια αυτων ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 14:11

και ειπεν κ̄ς προς μωσην εως τινος παροξυνει με ο λαος ουτος και εως τινος ∟ ου
πιστευουσιν μοι εν πασιν τοις σημιοις οις εποιησα εν αυτοις

Notes: The *metobelus* following the second occurrence of τινος occurs without a preceding Aristarchian sign. It does not occur at a grammatical or logical break in the text.

Numbers 14:35

εγω κυριος ελαλησα ει μην ουτως ποιησω ✕ παση ∟ τη συναγωγη τη πονηρα ταυτη
τη επισυνισταμενη επ εμε εν τη ερημω ταυτη εξαναλωθησονται και εκει
αποθανουνται ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 16:17

και λαβεται εκαστος το πυρειον αυτου και επιθησεται επ αυτα θυμιαμα και
προσαξεται εναντι κ̄υ εκαστος το πυρειον αυτου ν̄ και ς̄ πυρεια και συ και ααρων
εκαστος το πυρειον αυτου ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 16:22

και επεσαν επι προσωπον αυτων και ειπαν θ̄ς θ̄ς των πντων και πασης σαρκος ει
ανθρωπος εις ημαρτεν επι πασαν την συναγωγην οργη κ̄υ ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 17:11 (17:26)

και εποιησεν μωσης $\underline{\llcorner}$ ÷ και ααρων \swarrow οσα συνεταξεν αυτω $\overline{\kappa\varsigma}$ ουτως εποιησεν

Notes: The *metobelus* following μωσης occurs without a preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the obelized reading ÷ και ααρων \swarrow .

Numbers 19:13

πας ο απομενος του τεθνηκοτος απο ψυχης ανθρωπου εαν αποθανη και μη αφαγνισθη την σκηνην του $\overline{\kappa\upsilon}$ εμιανεν εκτριβησεται η ψυχη εκεινη εξ $\overline{\eta\lambda}$ οτι υδωρ ραντισμου ου περιερραντισθη επ αυτον ακαθαρτος εστιν ετι η ακαθαρσια αυτου εν αυτω $\underline{\llcorner}$ ÷ εστιν

Notes: The *metobelus* immediately following the final occurrence of αυτω occurs without any preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the obelized reading ÷ εστιν, which continues into the subsequent verse.

Numbers 25:13

και εσται αυτω και τω σπερματι αυτου μετ αυτον διαθηκη ιερατειας αιωνιας ανθων εζηλωσεν τω $\overline{\theta\omega}$ αυτου και εξειλασατο περι των υιων $\overline{\eta\lambda}$ $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 26:2

λαβε την αρχην πασης συναγωγης απο $\overline{\kappa}$ ετους και επανω κατ οικους πατριων αυτων πας ο εκπορευομενος παραταξασθαι εν $\overline{\eta\lambda}$ $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 29:30

αι θυσαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τοις μοσχοις και τοις κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν $\underline{\llcorner}$ ÷ αυτων \swarrow

Notes: The *metobelus* immediately following συγκρισιν occurs without any preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the obelized reading ÷ αυτων \swarrow .

Numbers 29:37

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τω μοσχω και τω κριω και τοις αμνοις κατα αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν αυτων ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 29:39

ταυτα ποιησεται $\overline{\kappa\omega}$ εν ταις εορταις υμων ✱ πλην των ευχων υμων ∟ και τα εκουσια υμων και τα ολοκαυτωματα υμων και τας θυσιας υμων και τας σπονδας υμων και τα σωτηρια υμων ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 31:21

και ειπεν ελεαζαρ ο ιερευς προς τους ανδρας της δυναμεως τους ερχομενους εκ ÷ της παραταξεως ∟ του πολεμου ∟ τουτο το δικαιωμα του νομου ο συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση

Notes: The *metobelus* following του πολεμου occurs without a preceding Aristarchian sign. It serves to divide the verse into logical segments.

Numbers 32:38

και την ναβωθ και την βεελμεων περικεκυκλωμενας ✱ ονοματι ∟ και την σεβαμα και επωνομασαν κατα τα ονοματα τα ονοματα των πολεων ας ωκοδομησαν ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 34:14

στι ελαβεν φυλη υιων ρουβην ∟ ✱ κατ οικους πατριων αυτων ∟ και φυλη υιων γαδ κατ οικους πατριων αυτων ∟ και το ημισυ φυλης μανασση απελαβον τους κληρους αυτων

Notes: The *metobelus* following υιων ρουβην occurs without a preceding Aristarchian sign. It is immediately followed by the asterisked reading ✱ κατ οικους πατριων αυτων ∟. The *metobelus* following the first non-asterisked occurrence of αυτων occurs without a preceding Aristarchian sign. It serves to divide the verse into logical segments.

Numbers 34:15

δυο φυλαι και ημισυ φυλης ελαβον τους κληρους αυτων περαν του ιορδανου κατα ιεριχω απο νοτου κατ ανατολας ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Numbers 35:1

και ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην επι δυσμων μωαβ ∟ παρα τον ιορδανην κατα ιεριχω λεγων

Notes: The *metobelus* immediately following μωαβ occurs without a preceding Aristarchian sign. It introduces a break in the text before επι δυσμων μωαβ is further expounded.

Deuteronomy

Deuteronomy 4:24

οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου πυρ καταναλισκον εστιν $\overline{\theta\varsigma}$ ζηλωτης ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Deuteronomy 4:25

εαν δε γεννησης υιους και υιους των υιων ∟ ÷ σου ∟ και χρονισητε επι της γης και ανομησητε και ποιησητε γλυπτον ομοιωμα παντος και ποιησητε το πονηρον εναντιον $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων παροργισαι αυτον

Notes: The *metobelus* following υιων occurs without a preceding Aristarchian sign. The obelized reading ÷ σου ∟ immediately follows.

Deuteronomy 8:5

και γνωση τη καρδια σου ως ει τις παιδευσαι $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ τον υιον αυτου ÷ ουτως ∟ ÷ $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου παιδευσει σε

Notes: The *obelus* preceding ÷ ουτως ∟ is erroneous, so the *metobelus* following ουτως anticipates the following *obelus*.

Deuteronomy 9:2

λαον μεγαυ ÷ και πολυυ ✓ και ευμηκη υιους ενακ ους σοι οιθας και συ ακηκοας τις αντιστησεται κατα προσωπον υιων ενακ ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Deuteronomy 9:3

και γνωση σημερον οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ουτος προπορευεται προ προσωπου σου πυρ καταναλισκων ✓ ÷ εστιν ✓ ουτος εξολεθρευσει αυτους και ουτος αποστρεψει αυτους προ προσωπου σου και εξολεθρευσει αυτους και απολει αυτους εν ταχει καθαπερ ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ σοι

Notes: The *metobelus* following καταναλισκων is not preceded by any Aristarchian sign. The obelized reading ÷ εστιν ✓ immediately follows.

Deuteronomy 9:10

και εδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ εμοι τας δυο πλακας τας λιθινας γεγραμμενας εν τω δακτυλω του $\overline{\theta\upsilon}$ και επ αυταις ÷ εγεγραπτο ✓ παντες οι λογοι ους ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς υμας εν τω ορει ✓ ✱ εκ μεσου του πυρος εν ημερα εκκλησιας ✓

Notes: The *metobelus* following ορει is not preceded by any Aristarchian sign. The asterisked reading ✱ εκ μεσου του πυρος εν ημερα εκκλησιας ✓ immediately follows.

Deuteronomy 9:26

και ηυξαμην τα προς τον $\overline{\theta\upsilon}$ και ειπα $\overline{\kappa\epsilon}$ $\overline{\kappa\epsilon}$ ÷ βασιλευ των θεων ✓ μη εξολεθρευσης τον λαον σου και την κληρονομιαυ σου ην ελυτρωσω εν τη ισχυι σου ÷ τη μεγαλη ✓ ους εξηγαγες εκ γης αιγυπτου ÷ εν τη ισχυι σου τη μεγαλη και ✓ εν χειρι ÷ σου τη ✓ κραταια ✓ ÷ και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω ✓

Notes: The *metobelus* after κραταια is not preceded by an Aristarchian sign. The obelized reading ÷ και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω ✓ immediately follows.

Deuteronomy 10:5

και επιστρεψας κατεβην εκ του ορους και ενεβαλον τας πλακας εις την κιβωτον ην ε ✓ ποιηθα και ησαν εκει καθα ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ μοι

Notes: The *metobelus* splits the augment from εποιηθα. This use deviates from the remaining uses of the *metobelus* and can be considered an error.

Deuteronomy 12:12

και ευφρανθησεσθε εναν $\underline{\text{τιον}}$ $\overline{\text{κϋ}}$ του $\overline{\text{θϋ}}$ υμων υμεις και οι υιοι υμων και αι θυγατρες υμων και οι παιδες υμων και αι παιδισκαι υμων και ο λευειτης ο επι των πυλων υμων οτι ουκ εστιν αυτω κληρος ουδε μερις μεθ υμων

Notes: The *metobelus* splits the word εναντιον. This use deviates from the remaining uses of the *metobelus* and can be considered an error.

Deuteronomy 12:28

φυλασσου και ακουε ÷ και ποιησεις \checkmark παντας τους λογους ✱ τουτους \checkmark ους εγω εντελλομαι σοι ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου ✱ μετα σε \checkmark δι αιωνος εαν ποιησης το καλον και το αρεστον εναντι $\overline{\text{κϋ}}$ του $\overline{\text{θϋ}}$ σου $\underline{\text{}}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Deuteronomy 14:22

δεκατην αποδεκατωσεις παντος γενηματος του σπερματος σου το γενημα του αγρου $\underline{\text{}}$ ÷ σου \checkmark ενιαυτον κατ ενιαυτον

Notes: The *metobelus* after αγρου is not preceded by an Aristarchian sign. The *obelize* reading ÷ σου \checkmark immediately follows.

Deuteronomy 16:8

εξ ημερας φαγη αζυμα και τη ημερα τη εβδομη εξοδιον εορτη $\overline{\text{κω}}$ τω $\overline{\text{θω}}$ σου ου ποιησεις ÷ εν αυτη \checkmark παν $\underline{\text{}}$ εργον ÷ πλην οσα ποιηθησεται ψυχη \checkmark

Notes: The *metobelus* after παν is not preceded by an Aristarchian sign. The *metobelus* does not divide the verse into any logical or grammatical segments.

Deuteronomy 16:12

και μνησθηση οτι οικετης ησθα εν ÷ γη \checkmark αιγυπτω και φυλαξη και ποιησεις τας εντολας ταυτας $\underline{\text{}}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Deuteronomy 16:16

τρεις καιρους του ενιαυτου οφθησεται παν αρσενικον σου εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται $\underline{\div}$ $\overline{\kappa\varsigma}$ \checkmark εν τη εορτη των αζυμων και εν τη εορτη των εβδομαδων και εν τη εορτη της σκηνοπηγιας ουκ οφθηση ενωπιον $\overline{\kappa\upsilon}$ \div του $\overline{\theta\upsilon}$ σου \checkmark κενος

Notes: The *metobelus* following εκλεξηται is not preceded by an Aristarchian sign. The obelized reading \div $\overline{\kappa\varsigma}$ \checkmark immediately follows.

Deuteronomy 28:25

δωη σε $\overline{\kappa\varsigma}$ επικοπην εναντιον των εχθρων σου εν οδω μια εξελευση προς αυτους $\underline{\div}$ και εν $\overline{\xi}$ οδοις φευξη απο προσωπου αυτων και εση εν διασπορα εν πασαις ταις βασιλειαις της γης

Notes: The *metobelus* following αυτους is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Deuteronomy 28:30

γυναικα λημψη και ανηρ ετερος εξει αυτην $\underline{\div}$ οικιαν οικοδομησεις και ουκ οικησεις εν αυτη $\underline{\div}$ αμπελωνα φυτευσεις και ου τρυγησεις αυτον

Notes: The *metobelus* following αυτην is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the first part of the verse as a logical segment. The *metobelus* following αυτη is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the second part of the verse as a logical segment.

Deuteronomy 29:8 (9)

και φυλαξεσθε \div παντας \checkmark τους λογους της διαθηκης ταυτης ποιειν αυτους ινα συνηται παντα οσα ποιησετε $\underline{\div}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Deuteronomy 29:28 (29)

τα κρυπτα $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ ημων τα δε φαναρα ημιν και τοις τεκνοις ημων εις τον αιωνα ποιειν παντα τα ρηματα του νομου τουτου $\underline{\div}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua

Joshua 10:2

÷ και εφοβησαν εν αυτοις σφοδρα ειδη γαρ √ οτι η πολις μεγαλη γαβαων ωσει και μια των μητροπολεων ※ των βασιλεων οτι αυτη μεγαλη υπερ την γαιν √ και παντες οι ανδρες αυτης ισχυροι √

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 10:5

※ και συνηχθησαν √ και ανεβησαν οι ε̄ βασιλεις του αμορραιου βασιλευς ιε̄λμ και βασιλευς χεβρων και βασιλευς ιεριμουθ και βασιλευς λαχεις και βασιλευς οδολλαμ αυτοι και πας ο λαος αυτων και περιεκαθισαν √ την γαβαων και εξεπολιορκουν αυτην

Notes: The *metobelus* following περιεκαθισαν is not preceded by an Aristarchian sign. It does not divide the text into logical segments.

Joshua 10:13

και εστη ο ηλιος και η σεληνη εν στασει εως ημυνατο ο θς̄ τους εχθρους αυτων ※ ουχι τουτο γεγραμμενον επι βιβλιου του ευθους √ και εστη ο ηλιος κατα μεσον του ουρανου ου προεπορευετο εις δυσμας εις τελος ημερας μιας √

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 10:19

υμεις δε μη εστηκατε καταδιωκοντες οπισω των εχθρων υμων και καταλαβεται την ουραγιαν αυτων √ και μη αφητε ※ αυτους √ εισελθειν εις τας πολεις αυτων παρεδωκεν γαρ αυτους κς̄ ο θς̄ ημων εις τας χειρας ημων √

Notes: The *metobelus* following the first occurrence of αυτων is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 10:24

και επι εξηγαγον αυτους προς ιν̄ και συνεκαλεσεν ις̄ παντα ※ ανδρα √ ιηλ̄ λεγων αυτοις και τους εναρχομενους του πολεμου τους συμπορευομενους αυτω προπορευεσθε και επιθετε τους ποδας υμων επι τους τραχηλους αυτων √ και

προσελθοντες επεθηκαν τους ποδας αυτων επι τους τραχηλους αυτων ̸

Notes: The *metobelus* following the first occurrence of αυτων is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 10:28

και την μακηδα ελαβοσεν ̸ ις ̸ εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτους εν στοματι ξιφους ̸ και τον βασιλεα αυτης ̸ και εξωλεθρευσαν ̸ αυτους και ̸ παν εμπνεον ο ην εν αυτη και ου κατελειφθη εν αυτη ÷ ουδεις ̸ διασεσωσμενος ̸ και εποιησαν τω βασιλει μακηδα ον τροπον εποιησαν τω βασιλει ιεριχω

Notes: The *metobelus* following διασεσωσμενος is not preceded by an Aristarchian sign. It serves to divide the text into logical segments.

Joshua 11:6

και ειπεν κς̄ προς ιν̄ μη φοβηθης απο προσωπου αυτων οτι την αυριον ωραν ταυτην εγω παραδιδωμι ̸ παντας αυτους ̸ τετροπωμενους εναντιον ̸ υιων ̸ ιηλ̄ τους ιππους αυτων νευροκοπησεις και τα αρματα αυτων κατακαυσεις εν πυρι ̸

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 11:11

και απεκτειναν παν ενπνεον ̸ ο ̸ εν αυτη εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν ̸ ÷ παντας ̸ και ου κατελιφθη εν αυτη ενπνεον και την ασωρ ενεπρησαν εν πυρι

Notes: The *metobelus* following εξωλεθρευσαν is not preceded by an Aristarchian sign. The obelized reading ÷ παντας ̸ immediately follows it.

Joshua 11:13

αλλα πασας τας πολεις τας κεχωματισμενας ̸ αυτων ̸ ουκ ενεπρησεν ιηλ̄ ̸ πλην ̸ την ̸ ασωρ μονην ÷ αυτην ̸ ενεπρησεν ις̄

Notes: The *metobelus* following ιηλ̄ is not preceded by an Aristarchian sign. It serves to divide the verse into logical segments.

Joshua 11:19

και ουκ ην πολις τις ου παρεδωκεν τοις υιοις ιηλ̄ ̸ πλην ο ευλιος ο κατοικων εν

γαβαων ✓ παντας ελαβεν εν πολεμω

Notes: The *metobelus* following $\overline{\eta\lambda}$ is not preceded by an Aristarchian sign. The asterisked reading ✱ πλην ο ευλιος ο κατοικων εν γαβαων ✓ immediately follows.

Joshua 11:23

και ελαβεν $\overline{\iota\varsigma}$ ✱ την ✓ πασαν την γην καθοτι ενετελατο $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση και εδωκεν αυτους $\overline{\iota\varsigma}$ εν κληρονομiais $\overline{\eta\lambda}$ εν μερισμω ✱ αυτων ✓ κατα φυλας αυτων και η γη κατεπαυσεν πολεμουμενη ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 13:27

και εν εμεκ βηθαραμ και βηθναμρα και σιχωθ και σαφων και την λοιπην βασιλειαν σην βασιλεως εσεβων και ο ιορδανης ορει ειως μερους της θαλασσης χενερωθ περαν του ιορδανου απ ανατολων ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 14:7

$\overline{\mu}$ γαρ ετων ημην οτε απεστειλεν με μωσης ο παις του $\overline{\theta\upsilon}$ εκ καδης βαρνη κατασκοπευσαι την γην ✓ και απεκριθησαν αυτω λογον κατα τον νουν αυτου

Notes: The *metobelus* following την γην is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical elements.

Joshua 14:10

και νυν ✱ ιδου διεθρεψεν με $\overline{\kappa\varsigma}$ ον τροπον ειπεν τουτο $\overline{\mu}$ και $\overline{\epsilon}$ ετος αφ ου ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ το ρημα τουτο προς μωσην και επορευθη $\overline{\eta\lambda}$ εν τη ερημω και νυν ιδου εγω ειμι σημερον ✓ ✱ $\overline{\upsilon\varsigma}$ $\overline{\epsilon}$ και $\overline{\pi}$ ετων

Notes: The *metobelus* following σημερον is not preceded by an Aristarchian sign. The asterisked reading ✱ $\overline{\upsilon\varsigma}$ ✓ immediately follows it.

Joshua 15:15

και ανεβη...εν ÷ χαλεβ ✓ επι τους κατοικουντας δαβειρ το δε ονομα δαβειρ το προτερον πολις γραμματων ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 15:19

και ειπεν ÷ αυτω √ δος μοι ευλογιαν οτι εις γην ναγεβ δεδωκας με δος μοι την γωλαθμαιμ και εδωκεν αυτη ÷ χαλεβ √ την γωλαθμαιμ την ανω και την γολαθ την κατω √

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 15:59

και μααρωθ και βηθαλωθ και ελθεκεν πολεις ζ̄ και αι κωμαι αυτων ÷ θεκω και εφραθα √ αυτη εστιν βαθλεεμ και φαγωρ και αιτιαν και κουλομ και ταταμ και σωρης και καρεμ και γαλειμ και θεθηρ και μανοχω πολεις εν ῑ και αι κωμαι αυτων √

Notes: The *metobelus* after εφραθα does not close the reading since the marginal *obelus* continues through the end of the verse.

Joshua 16:4

και εκληρονομησαν οι υιοι ιωσηφ μανασση και εφραιμ √

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 17:2

και εγενηθη τοις υιοις μανασση τοις λοιποις κατα δημους αυτων τοις υιοις αβιαζερ και τοις υιοις ελεκ και τοις υιοις εσρηλ και τοις υιοις σεχεμ και τοις υιοις σεφερ και τοις υιοις εμιλ ουτοι √ ✱ υιοι μανασση ῡ ιωσηφ οι √ αρσενες κατα δημους αυτων

Notes: The *metobelus* following ουτοι is not preceded by an Aristarchian sign. The asterisked reading ✱ υιοι μανασση ῡ ιωσηφ οι √ immediately follows.

Joshua 17:15

και ειπεν αυτοις ῑς̄ ει λαος πολυς ει συ αναβηθι εις τον δρυμον και εκκαθαρον σεαυτω ✱ εκει εν τη γη τους φερεζαιους και τους ραφαιιν √ ει στενοχωρι σε το ορος √ ÷ εφραιμ √

Notes: The *metobelus* following ορος is not preceded by an Aristarchian sign. The

obelized reading ÷ εφραιμ √ immediately follows.

Joshua 18:1

και εξεκκλησιασθη πασα συναγωγη υιων ιηλ̄ εις σηλω και επηξαν εκει την σκηνην του μαρτυριου √ και η γη εκρατηθη υπ αυτων

Notes: The *metobelus* following μαρτυριου is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Joshua 18:7

ου γαρ εστιν μερις τοις υιοις λευει εν υμιν ιερατεια γαρ κῡ μερις αυτου και γαδ και ρουβην και το ημισυ φυλης μανασση ελαβον την κληρονομιαν αυτων περαν του ιορδανου επ ανατολας ην εδωκεν αυτοις μωσης ο παις κῡ √

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Joshua 18:8

και ανασταντες οι ανδρες επορευθησαν √ και ενετειλατο ις̄ τοις ÷ ανδρασιν √ τοις πορευομενοις χωροβατησαι την γην λεγων ✕̄ διελθετε και √ πορευθητε την γην και χωροβατησατε αυτην και παραγενηθηται προς με και ωδε εξοισω υμιν κληρον εναντιον κῡ εν σηλω

Notes: The *metobelus* following επορευθησαν is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Joshua 18:19

και παρελευσεται επι √ τα ορια επι νωτον βηθαγλα απο βορρα √ και εσται η διεξοδος των οριων επι λοφιαν της θαλασσης των αλων απο βορρα εις μερος του ιορδανου απο νοτου ταυτα τα ορια εστιν απο νοτου

Notes: The *metobelus* following the first occurrence of βορρα is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges

Judges 9:57

και πασαν κα[κι]αν ανδρων σικιμων επεστρεψεν ο θς̄ εις την κεφαλην αυτων και επηλθεν επ αυτους η καταρα ιωαθαν του ιεροβααλ √

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 10:2

και εκρινεν τον $\overline{\eta\lambda}$ $\overline{\gamma}$ και $\overline{\kappa}$ ετη και απεθανεν και εταφη εν σαμαρια $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 15:5

και εξηψεν πυρ εν ταις λαμπασιν και εξαπεστειλεν εις τα δραγματα των αλλοφυλων $\underline{\leftarrow}$ και ενεπυρισεν \div τους [σ]ταχυς και τα προτεθερισμενα \leftarrow απο στοιβης και εως εστωτος και εως αμπελωνος και ελεας $\underline{\leftarrow}$

Notes: The *metobelus* following αλλοφυλων is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 15:6

και ειπαν οι αλλοφυλοι τις εποιησεν ταυτα $\underline{\leftarrow}$ και ειπαν σαμψων ο γαμβρος του θαμναθαιου οτι ελαβεν τη γυναικαι εαυτου και εδωκεν αυτην τω συνεταιρω αυτου και ανεβησαν οι αλλοφυλοι και ενεπυρισαν αυτην και την οικιαν του πατρος αυτης εν πυρι

Notes: The *metobelus* following ταυτα is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 15:8

και επαταξεν αυτους \otimes κνημην \leftarrow επι μηρον πληγην μεγαλην και εκατεβη και κατωκει παρα τω χειμαρρω εν τω σπηλεω ηταμ $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 15:10

και ειπαν \div αυτοις πας \leftarrow ανηρ ιουδα ινα τι ανεβητε εφ ημας και ειπαν \div οι αλλοφυλοι \leftarrow δησαι τον σαμψων \otimes ανεβημεν \leftarrow και ποιησε αυτω ον τροπον εποιησεν ημιν $\underline{\leftarrow}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding

Aristarchian sign.

Judges 15:13

και ωμοσαν αυτω λεγοντες ουχι αλλα δεσμω δησομεν σε και παραδωσομεν σε εις χειρας αυτων θανατω δε ου θανατωσομεν σε και εδησαν αυτον δυσιν καλωδιοις καινοις και ανηγαγον αυτον εκ της πετρας ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 15:14

και αυτος ηλθεν εως σιαγονος ∟ και οι αλλοφυλοι ηλαλαξαν εις απαντησιν αυτου ∟ ÷ και εδραμον εις συναντησιν αυτου ∟ και κατευθυνεν επ αυτον $\overline{\text{πνα}} \overline{\text{κϋ}}$ και εγενοντο τα καλωδια τα εν τοις βραχιοσιν αυτου ωσι στιππυον ηνικα αν οσφρανθη πυρος και διελυθησαν οι δεσμοι απο των βραχιονων αυτου

Notes: The *metobelus* following σιαγονος is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the first part of the verse from the rest. The *metobelus* after the first αυτου is not preceded by an Aristarchian sign. It further subdivides the verse into logical segments.

Judges 16:2

και απηγγελη τοις γαζαιοις λεγοντες ηκι σαμψων ενταυθα ∟ και εκυκλωσαν και ενηδρευσαν αυτον ολην την νυκτα επι της πυλης της πολεως ∟ και εκωφευσαν ολην την νυκτα λεγοντες εως φωτος πρωι ÷ μεινωμεν ∟ και αποκτινωμεν αυτον

Notes: The *metobelus* after ενταυθα is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the initial speech from the subsequent action. The *metobelus* following πολεως is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 16:6

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων απαγγιλον μοι εν τινι η ισχυς σου η μεγαλη και εν τινι δεθηση του ταπεινωθηναι σαι ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 16:9

και το ενεδρον ÷ αυτου ∟ εκαθητο αυτον εν τω ταμειω και ειπεν προς αυτον αλλοφυλοι επι σε σαμψων και διερρηξεν τας επτα νευρας ον τροπον διασπατε

κλωσμα του αποτιναγματος εν τω οσφρανθηναι ✕ αυτο ✓ πυρος ✓ και ουκ
εγνωσθη η ισχυς αυτου ✓

Notes: The *metobelus* following πυρος is not preceded by an Aristarchian sign. It separates the previous action of the verse from the concluding statement. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 16:10

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων ιδου παρελογισω με ελαλησας προς με ψευδη νυν
ουν αναγγελιον μοι δη εν τινι δεθηση ✓

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 16:12

και ελαβεν ÷ αυτω ✓ δαλειλα καλωδια καινα και εδησεν αυτον εν αυτοις ✓ και ειπεν
προς αυτον ✓ οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και το ενεδρον εκαθητο εν τω ταμιω και
διεσπασεν αυτα απο των βραχιονων αυτου ως ραμμα

Notes: The *metobelus* following αυτοις is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the first actions of the verse from those following. The *metobelus* following the second occurrence of αυτον is not preceded by an Aristarchian sign. It introduces the content of the verb ειπεν.

Judges 16:13

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων εως νυν παρελογισω με και ελαλησας προς με
ψευδη αναγγελιον δη μοι εν τινι δεθηση και ειπεν προς αυτην ✓ εαν υφανης τας
επτα σειρας της κεφαλης μου μετα του διασματος και εγκρουσης εν τω πασσαλω
÷εις τον τοιχον ✓

Notes: The *metobelus* following αυτην is not preceded by an Aristarchian sign. It introduces the content of the verb ειπεν.

Judges 16:18

και ειδεν δαλειλα οτι ανηγγελιεν αυτη παντα τα απο καρδιας αυτου και απεστιλεν
και εκαλεσεν παντας τους σατραπας των αλλοφυλων λεγουσα αναβητε το απαξ οτι
ανηγγελιεν μοι πασαν την καρδιαν αυτου και ανεβησαν προς αυτοην ÷ πασαι ✓ αι
σατραπαι των αλλοφυλων ✓ και ηνεγκαν το αργυριον εν ταις χερσιν αυτων

Notes: The *metobelus* after the second occurrence of αλλοφυλων is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 16:19

και εκοιμεσεν αυτον ανα μεσον των γονατων αυτης και εκαλεσεν τον κουρεα ∟ και εξυρησεν τους επτα βοστρυχους της κεφαλης αυτου και ηρξατο ταπινουσθαι και απεστη η ισχυς αυτου απ αυτου

Notes: The *metobelus* following κουρεα is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 16:25

και εγενετο οτε ηγαθυνθη η καρδια αυτων και ειπαν καλεσατε τον σαμψων ÷ εξ οικου φυλακης ∟ και πεξατω ενωπιον ημων και εκαλεσαν τον σαμψων εξ οικου της φυλακης και ενεπεζον αυτω και εστησαν αυτον ανα μεσον των δυο στυλων ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 16:28

και εβοησεν σαμψων προς $\overline{\kappa\nu}$ και ειπεν κε κε μνησθητι μου ∟ και ενισχυσον με δη πλην και το απαξ τουτο ο $\overline{\theta\varsigma}$ και εκδικησω εκδικησιν μιαν αντι των δυο οφθαλμων μου εκ των αλλοφυλων

Notes: The *metobelus* following the first occurrence of μου is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 16:30

και ειπεν σαμψων αποθανετω η ψυχη μ μετα των αλλοφυλων και εκλινεν εν ισχυει και επεσεν ο οικος επι τους σατραπας και επι παντα τον λαον τον εν αυτω και εγενοντο οι τεθνηκοτες ους εθανατωσεν ÷ σαμψων ∟ εν τω θανατω αυτου πλιους υπερ ους εθανατωσεν εν τη ζωη αυτου ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 16:31

και κατεβησαν οι αδελφοι αυτου και πας ο οικος του πατρος αυτου και ελαβον αυτον και ανεβησαν και εθαψαν αυτον ανα μεσον σαραα και ανα μεσον εσθαολ εν τω ταφω μανωε του $\overline{\pi\rho\varsigma}$ αυτου και αυτος εκρινεν τον ισηλ εικοσι ετη ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding

Aristarchian sign.

Judges 17:7

και εγενετο παιδαριον εκ βηθλεεμ ιουδα εκ της συγγενιας ιουδα και αυτος λευιτης ∟
και αυτος παρωκει εκει ∟

Notes: The *metobelus* following λευιτης is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 17:9

και ειπεν αυτω μιχα ποθεν ερχη και ειπεν προς αυτον λευιτης εγω ειμι εκ βηθλεεμ
ιουδα και εγω πορευομε παροικειν ου εαν ευρω ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 17:10

και ειπεν αυτω μιχα καθου μετ εμου και γεινου μοι εις πρα και εις ιερεα και εγω
δωσω σοι δεκα αργυριου εις ημερας και ζευγος ιματιων και τα προς το ζην σου ∟
και επορευθη ο λευιτης

Notes: The *metobelus* following σου is not preceded by any Aristarchian signs. It serves to close the quotation.

Judges 17:11

και ηρξατο παροικειν παρα τω ανδρει ∟ και εγενηθη αυτω το παιδαριον ως εις των
υιων αυτου ∟

Notes: The *metobelus* following ανδρει is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 18:1

εν ταις ημεραις εκιναις ουκ ην βασιλευς εν ιηλ και εν ταις ημεραις εκειναις η φυλη
του δαν εξητει εαυτη κληρονομιαν του κατοικειν οτι ουκ επεσεν αυτη εως των
ημερων εκεινων εν μεσω φυλων ιηλ κληρονομια ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 18:2

και εξαπεστειλαν οι υιοι δαν εκ των συγγενιων αυτων πεντε ανδρας απο μερους αυτων ✘ ανδρας ✓ υιους δυναμεως εκ σαραα ∟ και εσθαολ του κατασκευασθαι ✘ συν ✓ την γην και εξιχνιασαι αυτην και ειπαν προς αυτους πορευεσθαι και εξεραυνησατε ✘ συν την γην ∟ και παρεγενοντο εις ορος εφραιμ εως οικου μειχα και κατεπαυσεν εκει ∟

Notes: The *metobelus* following σαραα is not preceded by any Aristarchian sign. It does not occur at a logical or grammatical segment in the text. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 18:4

και ειπεν προς αυτους ουτως και ουτως εποιησεν μιχα και εμισθωσατο με και εγενηθην αυτω εις ιερεα ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 18:11

και απηραν ✘ εκειθεν ✓ εκ συγγενιας του δαν εκ σαραα και εσθαολ εξακοσιοι ανδρες περιεζωσμενοι σκευη πολεμικα ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 18:13

παρηλθαν εκειθεν ÷ και ηλθον ✓ εως του ορους εφραιμ και ηλθον εως οικου μιχα ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 19:25

[...]αυτη ολην την νυκτα εως το πρωι ∟ και εξαπεστειλαν αυτην αμα τω αναβαινειν τον ορθρον

Notes: The *metobelus* following πρωι is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical elements.

Judges 19:28

και ειπεν προς αυτην αναστηθι και απελθωμεν και ουκ απεκριθη αυτω αλλα τεθνηκει και ανελαβεν αυτην επι το υποζυγιον $\underline{\text{λ}}$ και ανεστη ο ανηρ και απηλθεν εις τον τοπον αυτου

Notes: The *metobelus* following υποζυγιον is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 20:1

και εξηλθον παντες οι υιοι $\overline{\text{ηλ}}$ $\underline{\text{λ}}$ και εξεκκλησιασθη πασα η συναγωγη ως ανηρ εις απο δαν και εως βηρσαβεε και γη γαλααδ προς κυριον εις μασσηφα $\underline{\text{λ}}$

Notes: The *metobelus* following $\overline{\text{ηλ}}$ is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the first statement of the verse from subsequent exposition. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:9

και νυν τουτο το ρημα ο ποιησομεν τη γαβαα ÷ αναβησομεθα λ επ αυτην εν κληρω $\underline{\text{λ}}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:10

και λημψομεθα δεκα ανδρας τοις εκατον λ ταις πασαις φυλαις $\overline{\text{ηλ}}$ λ και εκατον τοις χιλιοις $\underline{\text{λ}}$ και χιλιους τοις μυριοις λαβειν επισιτισμον τω λαω επιτελεσε τοις εισπορευομενοις τη γαβαα του βενιαμιν κατα πασαν την αφροσυνην ην εποιησαν εν $\overline{\text{ηλ}}$

Notes: The *metobelus* following χιλιοις is not preceded by an Aristarchian sign. It does not occur at a grammatical or logical break in the verse.

Judges 20:11

και συνηχθη πας ανηρ $\overline{\text{ηλ}}$ εκ των πολεων ως ανηρ εις ερχομενοι $\underline{\text{λ}}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:16

αμφοτεροδεξιοι ∟ παντες ουτοι σφενδονηται βαλλοντες λιθους προς την τριχα και ου διαμαρτανοντες

Notes: The *metobelus* following αμφοτεροδεξιοι is not preceded by an Aristarchian sign. The *metobelus* divides the word from the rest of the verse, further emphasizing it.

Judges 20:17

και ÷ πας ∟ ανηρ ιηλ̄ επεσκεπησαν χωρις των υιων βενιαμιν τετρακοσiai χιλιαδες ανδρων σπωμενων ρομφαιαν παντες ουτοι ανδρες πολεμισται ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:20

και εξηλθεν ÷ πας ∟ ανηρ ιηλ̄ εις πολεμον μετα βενιαμειν και παρεταξαντο μετ αυτων ανηρ ιηλ̄ εις πολεμον προς την γαβαα ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:22

και ενισχυσαν ✕ ο λαος ∟ ανηρ ιηλ̄ και προσεθεντο παραταξασθαι πολεμον εν τω τοπω ω παρεταξαντο εκει εν τη ημερα τη πρωτη ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:23

και ανεβησαν οι υιοι ιηλ̄ και εκλαυσαν ενωπιον κω̄ εως εσπερας και επηρωτησαν εν κω̄ λεγοντες ει προσθω προσεγγισε εις πολεμον μετα ✕ υιων ∟ βενιαμειν του αδελφου μου και ειπεν κς̄ αναβητε προς αυτον ∟

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:28

και φινεες υιος ελεαζαρ υιου ααρων παρεστηκως ενωπιον αυτης εν ταις ημεραις

εκειναις λεγων $\underline{\llcorner}$ ει προσθω ετι εξελθειν εις πολεμον μετα υιων βενιαμιν του αδελφου μου η κοπασω $\underline{\llcorner}$ και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ αναβητε οτι αυριον παραδωσω αυτον εν χειρι σου $\underline{\llcorner}$

Notes: The *metobelus* following λεγων is not preceded by an Aristarchian sign. It introduces the subsequent speech. A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:40

και ο πυρσος ηρξατο αναβαινειν εκ της πολεως στυλος καπνου και επεβλεψεν βενιαμειν οπισω αυτου και ιδου ανεβη συντελια της πολεως εις τον ουρανον $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 20:42

και εκλιναν ενωπιον ανδρος $\overline{\iota\eta\lambda}$ εις την οδον της ερημου και ο πολεμος κατεφθασεν αυτον $\underline{\llcorner}$ και οι απο των πολεων διεφθειραν αυτον εν μεσω αυτων

Notes: The *metobelus* following the first occurrence of αυτον is not preceded by an Aristarchian sign. It divides the verse into logical segments.

Judges 21:1

και ανηρ $\overline{\iota\eta\lambda}$ ωμοσεν εν μασσηφα λεγων ανηρ εξ ημων ου δωσε την θυγατερα αυτου τω βενιαμειν εις γυναικα $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 21:3

και ειπαν ινα τι $\overline{\kappa\epsilon}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ $\overline{\iota\eta\lambda}$ εγενηθη αυτη εν τω $\overline{\iota\eta\lambda}$ του επισκεπηναι σημερον εν τω $\overline{\iota\eta\lambda}$ φυλην μειαν $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 21:8

και ειπαν τις μια των φυλων $\overline{\iota\eta\lambda}$ ητις ουκ ανεβη προς $\overline{\kappa\upsilon}$ εις μασσηφ και ιδου ουκ ηλθον ανηρ εις την παρεμβολην απο ιαβεις γαλααδ εις την εκκλησειαν $\underline{\llcorner}$

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 21:9

και επεσκοπι ο λαος και ιδου ουκ εστιν εκει ανηρ απο των κατοικουντων ιαβεις
γαλααδ ◡

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Judges 21:11

και ουτος ο λογος ον ποιησετη παν αρσενικον και πασαν γυναικα γινωσκουσαν
κοιτην αρσενος αναθεματιειτε ◡

Notes: A *metobelus* occurs at the end of the verse without any preceding Aristarchian sign.

Summary

The foregoing commentary has demonstrated that the *metobelus* occurs without a previous Aristarchian sign under three different conditions. The most common of these conditions is that the *metobelus* occurs at the end of the verse. The *metobelus* works similarly to a punctuation mark in these instances. This use of the *metobelus* demonstrates that the *metobelus* signified some sort of closing and that scribes at the time of the transcription of G had an awareness of what are presently called verses.

The second most common occurrence of the *metobelus* without a preceding Aristarchian sign is within the verse. Oftentimes it will occur toward the middle of the verse, though it can occur toward the beginning (e.g., Judg 20:16) or multiple times within a verse (e.g., Judg 20:28). These occurrences of the *metobelus* indicate some sort of segmenting of the text into logical or grammatical units of thought.

The final condition is when the *metobelus* immediately precedes a

subsequent Aristarchian sign. While rarer, the *metobelus* is frequently employed in this way. It appears to function as a signal to let the reader know that an Aristarchian reading is imminent. In keeping with the notion of closing what preceded, it is possible that the *metobelus*, used this way, closed the Greek text proper and alerted the reader that an element that was not native to the translation was about to come.

Four *metobeli* in G continue to defy explanation. These occur in Exodus 40:9 [7]; Numbers 13:34 [33]; Deuteronomy 10:5; Joshua 15:59. It is not possible to discuss the *metobelus* in Exodus 40:9 [7] with certainty due to the poor quality of the text. In Numbers 13:34 [33] a *metobelus* was inserted into an Aristarchian reading although another was already present. The corrector did not see fit to delete the original. A similar phenomenon occurs in Joshua 15:59. The *metobelus* in Deuteronomy 10:5 divides an augment from the rest of a verb and is clearly an incorrect use.

These extra uses of the *metobelus* indicate that the initial sense of the sign involved closing a portion of text. This datum provides important information to determine how the *metobelus* came to be used in the Origenic tradition.

Conclusions

The *metobelus* in G is used contrary to the scholarly consensus 187 times. The original *metobeli* were omitted 19 times. An omission is defined here as the *metobelus* not appearing to close a reading when no other method of closing the reading is present in the context (e.g. the termination of the line or a consecutive Aristarchian sign). The original *metobeli* were used without Aristarchian signs 168 times. The later insertions see 13 used to close readings while five do not. Even with the large quantity of total Aristarchian readings in G, this number of *metobeli* used contrary to convention is staggering and noteworthy. An examination of all of the

data yields patterns of usage that shed light on the sign's eventual incorporation into the Origenic tradition.

Patterns of Usage

When a *metobelus* is used contrary to expectations, it follows two general patterns of usage. It is either absent when expected or present when it is not expected. The absent *metobelus* provides insight into the way readings initially closed. When two opposite Aristarchian readings occurred sequentially without any intervening text, the second Aristarchian reading would close the first while initiating the second. This method was effective because there was no ambiguity. The second absence was effective, but more ambiguous: the ending of the reading coincided with the end of the line of text. This method was effective because the subsequent line did not have a marginal Aristarchian sign, so the reader could assume the end of the Aristarchian reading. These methods of closing a reading are frequent in G and probably correlate to the original methods of closing readings. Occasionally the reading would not be followed by any definite closing mark. These readings are ambiguous and, in the end, meaningless.

The other pattern is the occurrence of a *metobelus* when it is not expected, i.e., when it does not close an Aristarchian reading. The *metobelus* frequently occurs at the end of a verse, even when the verse contains no Aristarchian sign. Other times the *metobelus* occurs elsewhere in the verse, apparently dividing the verse into logical or grammatical segments. More rarely, but still common, the *metobelus* immediately precedes an Aristarchian reading. The extra use of the *metobelus* where it is unexpected is the most common "misuse" in G.

Explanation of Incorporation

Given the patterns of usage, it is possible to reconstruct the way in which the *metobelus* eventually became incorporated into the Origenic tradition. The

metobelus addresses the most significant weakness in Origen's work: he does not mention a sign that closes the readings marked by the asterisk and *obelus*.⁶ Without mentioning a way of closing readings, one is left with the realization that no consistent way of closing the readings existed in Origen's work. When the Aristarchian readings occurred sequentially this deficiency did not show itself. The end of a line provided another method of closing the reading, but this method would become problematic in the transmission of texts without the columnar format of the *Hexapla*. A comparison of *P.Grenf.* and G demonstrates that the width of a column and the layout of a page could differ significantly between two manuscripts. In one manuscript the end of a reading may coincide with the end of a line, but in another manuscript it may not. This fact raised the problem of medial endings. As demonstrated in G, when a reading should end but has no sign, it flows into the next reading and the Aristarchian sign comes to signify nothing.

This problem required a sign that could clearly close a reading. G contains this sign in the *metobelus*. The use of the *metobelus* without the Aristarchian sign is likely the original use. This sign occurs *prima manus* without an Aristarchian sign, and later editorial work did not correct this use, but confirmed it by inserting *metobeli* without preceding Aristarchian signs. This sign occurred at the end of the verse or at the end of a unit of thought, either grammatical or logical. The common element in these non-Aristarchian uses is that the sign signified a conclusion to some preceding element. The use of the *metobelus* immediately preceding an Aristarchian reading confirms the sign's basic sense of conclusion, since the original translation was paused at the Aristarchian sign's insertion.

Since the *metobelus* mark originally possessed the idea of conclusion, the

⁶ Francesca Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," *Bulletin of the American Society of Papyrologists* 52 (2015): 212.

scribes could repurpose it to compensate for the lack of a concluding mark in Origen's system. While the *metobelus* is not used exclusively to close medial readings, the number of terminal readings (i.e., readings whose ending coincide with the conclusion of a line of text) without a *metobelus* is significant. So too is the rarity with which a *metobelus* intervenes between two consecutive Aristarchian readings. With the *metobelus* and its concluding force, the scribes discovered a way to address the chief flaw of Origen's system.

Benefits of This Explanation

The explanation offered above provides two benefits. First, the explanation adequately accounts for the data in G. The standard consensus cannot account for the use of the *metobelus* without reference to the *obelus* or the asterisk. However, by understanding the *metobelus* as a punctuation mark first and an aid to demarcate the Aristarchian readings second, it is possible to account both for their extra occurrences and for the occasions when they do not occur.

Second, this explanation provides a better accounting for the meaninglessness of the Aristarchian signs in later tradition.⁷ The purpose of the asterisk and *obelus* were clear.⁸ Since Origen repurposed and reinterpreted these signs from their Alexandrian context, they had self-referential significance.⁹ They no longer required a commentary to understand what was signified.¹⁰ Since the

⁷ Dines, *The Septuagint*, 102; Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 78.

⁸ Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14; *Sur les Ecritures*, 530–532.

⁹ The discussion of the relationship between the *Hexapla* proper and later recensions, mentioned earlier in this volume, becomes important here. If the signs were included within the *Hexapla* proper, then they would lose their meaning in recensions. If they were only part of recensions as a self-referential system, then something else must account for their loss of meaning. Having no termination marker would provide the necessary account.

¹⁰ Francesca Schironi, "The Ambiguity of Signs: Critical Σημεῖα from Zenodotus to Origen," *Homer and the Bible in the Eyes of Ancient Interpreters*, ed. Maren Niehoff, *Jerusalem Studies in Religion and Culture* 16 (Leiden: Brill, 2012), 104.

meaning of the signs was clear, their later omission cannot be explained on the basis of inherent meaninglessness. The problem was that the signified readings did not have a clear termination point.¹¹ This problem appears in G: terminations which occur in the middle of a line cannot be discerned without a *metobelus*. Since each manuscript would have a different column width and layout, a clear termination at the end of a line could become unclear when it was no longer at the end of a line. Worse still, an already unclear medial termination could become more unclear if more text was added before the end of the line. Larger portions of text could occur with an Aristarchian sign, and gradually the signs would not signify their original intention. Since they became non-sensical in this way, they were omitted. The *metobelus* was an attempt to stop this phenomenon from happening.

Revision of the Consensus

As a result of the data from G, the scholarly consensus should be revised. The *metobelus* was not an Origenic sign. It was repurposed from a punctuation mark which originally signified the conclusion of a portion of text. The *metobelus* arose after Origen's time. Its use in G is a scribal expedient to close Aristarchian readings, repurposing a punctuation mark to better preserve Origen's work. The circumstances surrounding its use and development provide sufficient accounting for the readings lost in the later Origenic tradition.

¹¹ Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," 212.

CHAPTER 6

CONCLUSIONS

The foregoing study of Codex Colbertinus-Sarravianus (G) has resulted in a full catalog of Aristarchian signs within the manuscript. This catalog is important since G preserves more Aristarchian signs by far than any extant Greek manuscript in the Origenic tradition. Additionally, the foregoing study has given an account for each of the readings in the manuscript. After a detailed study such as this one, it is necessary to review and summarize the main findings. After the findings are summarized, the information will be applied to the question of Origen's original intent for his Hexaplaric work. Additional implications requiring further research will be shown at the end.

Total Number of Signs

G preserves 616 occurrences of the asterisk and 659 occurrences of the *obelus*. The *obelus* is generally used more frequently, but the numbers from Joshua skew the results above, making them appear more even than is the case in most books. This is due to the translation style of Joshua. The following section reviews the final data for each of the Aristarchian signs and lists needed corrections to the critical editions.

Asterisks

Of the 615 occurrences of the asterisk, 591 are recorded correctly. Later corrections and additions are included in this count since the editorial process was an intended part of this manuscript. This accuracy rate is approximately 96%. While G preserves the asterisks with a high rate of accuracy overall, the accuracy of the

signs varies by book. It can be reasonably concluded that the asterisks that are preserved are preserved with great care. It is outside the scope the present project to determine what asterisks are not preserved in G.

It is worthwhile to draw together the conclusions for each book. Genesis contains sixteen asterisks. Fifteen of these are definitely used correctly. Gen 35:18 is ambiguous, and so it is not counted among the correct occurrences. Genesis does not have any evidence of editorial correction or addition.

Exodus contains 28 asterisks. This count is less certain because of manuscript problems that have been mentioned in the manuscript introduction and the commentary proper. Of these 28 asterisks, 23 are preserved correctly. The incorrect occurrences are Exodus 39:1 (2x), 20; 40:26.¹ Exodus 38:4 is ambiguous and is not counted among the correct occurrences. Exodus has one example of editorial addition (40:10). In terms of percentage, Exodus preserves the tradition with the least accuracy. This fact is understandable in view of the serious problems associated with the Tabernacle Account.

Leviticus contains 47 asterisks. Of these, 46 asterisks are employed correctly. The only error is in Leviticus 3:2. The asterisked material formally corresponds to the putative Hebrew *Vorlage*. The reading is part of the Greek translation outside of the Origenic tradition. Since this reading was already part of the original LXX translation, it does not belong *sub asterico*. Leviticus preserves one occurrence of editorial correction (11:46). None of the asterisks are inserted by an editorial hand.

Numbers contains 190 asterisks. Of these, 182 are employed correctly. The incorrect occurrences are 4:23 (ἐκεῖ), 26, 33; 5:22; 14:25, 39; 34:11; 35:5). Numbers has numerous instances of editorial addition or correction (4;7; 6:21

¹ All references are to the Greek versification.

[αὐτοῦ 1]; 15:23, 28, 30; 18:30; 25:4; 30:13, 17 [αὐτῆς]; 34:2 [ὅτι]; 35:8, 26, 30).

The corrector made one error in his corrections, crossing out an asterisk that should have remained (6:12). Two passages contain portions of the original Greek translation *sub asterico* (5:7; 36:8). The amount of editorial work is likely due to the sloppiness with which the scribe completed his work. The final form of Numbers preserves the asterisk tradition with a high degree of accuracy.

Deuteronomy preserves 120 asterisks. Of these, 118 are employed correctly. The incorrect occurrences are 4:23; 13:3; 14:12. Six passages were inserted or corrected by editorial activity (12:15 [2x], 17; 16:15; 28:33; 31:8 [αὐτός 1]). The editor made an error in his corrections, changing the asterisk in 15:2 to an *obelus*. The final form of Deuteronomy preserves the asterisk tradition with a high degree of accuracy.

Joshua preserves 169 asterisks. Of these, 165 are employed correctly. Four errors remain in the text (11:6, 14; 12:5; 17:4). Joshua demonstrates significant editorial addition or correction (10:37, 40; 11:10, 12; 12:2; 13:16, 17; 15:1, 7, 8; 17:11, 16; 18:4, 5, 9, 15; 19:1, 8). The amount of editorial work testifies to the general sloppiness of *librarius secundus* already demonstrated in Numbers. The final form of Joshua preserves the asterisk tradition with a high degree of accuracy.

Judges preserves 46 asterisks. Of these, 44 are employed correctly. While carelessness of orthography characterizes Judges, the manuscript does not show editorial activity with regard to the asterisks. Two passages still have errant asterisks (9:54; 20:15). Judges preserves the asterisk tradition with a high degree of accuracy.

Obeli

Genesis preserves 34 *obeli*. If one does not count the two obelized readings in Genesis 34:30, which were deleted by the original scribe, Genesis

preserves 32. Of these, 31 are employed correctly. Genesis 32:2 (3) preserves an uncorrected error. Aside from the *prima manus* corrections in 34:30, no editorial work was needed in Genesis to conform the *obelus* tradition to Origen's intentions.

Exodus preserves 21 *obeli*. Of these, one can be certain that nineteen are used correctly. Exodus 37:5 (36:37) was inserted via later editorial activity. Two obelized readings may correspond to the putative Hebrew *Vorlage* (38:4 [37:4–5], 13–17 [15–21]). It is difficult to state that these are errors due to the difficulty of the Exodus Tabernacle account. These readings could point to the existence of a different Hebrew *Vorlage* than the present MT.

Leviticus preserves 129 *obeli*. On nine occasions the *obelus* is placed improperly (4:25; 8:33; 11:6, 39; 16:3, 29; 25:42; 26:6). Of these, 16:3 was corrected *secunda manus*. Two other *obeli* were inserted *secunda manus* (11:3; 12:2).

Numbers preserves 212 *obeli*. The work done by the later corrector (2:2; 5:17, 30; 7:85; 13:32 [31]; 16:46 [17:11]; 31:6, 48) is all accurate. The existence of remaining errors leaves one to conclude that the corrector did not get a chance to complete the editorial work before the manuscript was published. The following errors remain: 3:23; 5:17; 12:2; 13:32 (31); 14:1; 25:11; 31:14; 32:24. Of these, 5:17 was correct but was changed to an asterisk.

Deuteronomy preserves 162 *obeli*. Five errors remain uncorrected, which suggests that the editor did not have the opportunity to complete his work prior to the manuscript's publication. In three instances the *obelus* splits a word (9:4 [2x]; 12:26). In each of these occurrences, the *obelus* is a marginal *obelus* and the word that is split continues over the line of text. It is possible that a medial *obelus* was forgotten, in which case the *obelus* would be in error. Another possibility is that the corrector did not have a chance to attend to the marginal *obeli* in these verses. The odd use of the *obelus* in these instances should not be taken as indicative of its normal function.

Joshua preserves 64 *obeli*. The extant *obelus* tradition is preserved with a fair degree of accuracy in Joshua. Several errors remain in the manuscript. These errors do not imply that the *obelus* tradition was already unclear; rather, scribal carelessness can account for several errors. For example, Joshua 10:30 has a sign in the middle of $\alpha\upsilon\tau\eta\nu$. This sign is corrected from an asterisk to an *obelus*, but neither sign is intended to divide words. This appears to be the result of scribal carelessness. A similar phenomenon occurs in Joshua 10:12. In Joshua 10:40 the *obelus* before $\alpha\upsilon\tau\eta$ should be placed before $\epsilon\nu$, otherwise the resulting Greek text is nonsensical. A similar phenomenon occurs in 18:8. In two instances (10:2; 13:8), an *obelus* athetizes text that corresponds to the Hebrew *Vorlage*. These are the only two errors that truly have bearing on the state of the preservation of the *obelus* tradition. The remaining four errors are the result of scribal carelessness.

Judges preserves 37 *obeli*. Judges preserves the extant *obelus* tradition with perfect accuracy.

Corrections to the Critical Editions

The following asterisks should be corrected in the critical editions and collation books.

Genesis 31:53 should not be listed for an asterisked reading in G.

Exodus 39:20 (39:40) is one reading in the critical edition, but multiple asterisks exist in G.²

In Numbers, several corrections are in order. Numbers 6:6 should have $\epsilon\pi\iota$ *sub asterico*. Wevers lists $\upsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$ *sub asterico* in 14:25.³ This is an error. Numbers

² John W. Wevers, ed., *Exodus, Septuaginta Vetus Testamentum Graecum 2.1* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1991), 435.

³ John William Wevers, *Text History of the Greek Numbers* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982), 46.

15:23 should exclude κατά from the asterisk.⁴

In Deuteronomy, asterisks must be added to the critical edition for the following verses: 9:27 (επι τα αμαρτηματα αυτων); 11:19 (final σου); 13:5 (και αυτω λατρευσατε); 30:7 (include ταυται *sub asterico*), 16 (τας εντολας αυτου).

The edition of Joshua leaves many additions to be made. The asterisk tradition only appears in Rahlfs in 10:2 and 11:13. The remaining asterisks in this study must be added to any forthcoming critical edition.

The edition of Judges requires several corrections. Rahlfs includes the asterisked material from Judges 20:32, 36, 38, and 44 in his apparatus. The remaining asterisks in the present work must be incorporated into future critical editions.

The following *obeli* should be corrected in the critical editions and collation books.

Leviticus: Leviticus 9:19, 13:54, and 16:1 should be excluded from Wevers' edition since they do not have *obeli*. Wevers includes the *obelus* in Leviticus 19:32 for Syh but not for G. This needs to be adjusted.

Numbers: The *obelus* in Numbers 1:2 needs to be omitted from Wevers' work. The content of the *obeli* in 2:14 and 2:22 should be updated to accurately record the reading.

Deuteronomy: The split word *obelus* needs to be acknowledged in 9:4 and 12:26. The *obeli* in 4:19, 11:13, and 14:27 need to be omitted from the editions.

Joshua: Rahlfs included very few readings in his edition. The present catalog of readings needs to be incorporated into any future critical edition of Joshua. The collation books should be updated to include any information from G that is otherwise absent.

⁴ *Contra Wevers, Text History of Numbers*, 46.

Judges: Rahlfs included very few readings in his edition. The present catalog of readings needs to be incorporated into any future critical edition of Judges. The collation books should be updated to include any information from G that is otherwise absent.

Origen's Statements Revisited

G was copied in the fourth or fifth century AD. This date places the manuscript as early as 50 years after the death of Origen. G preserves more of Origen's work than any extant Greek manuscript. Therefore, it is appropriate to review Origen's statements about his Hexaplaric work in light of the findings from the present study. Specifically, Origen's goal of textual reconstruction will be revisited in conversation with others who have commented on his goal. Also, a new account will be given for the further corruption that has resulted from Origen's work.

Origen's Goal

In the *Commentary on Matthew*, Origen states his intention to heal the ecclesiastical Greek text via asterisks and *obeli* to note where the Greek text diverges from the Hebrew text.⁵ In the case of the asterisks, he also intended to supplement the ecclesiastical Bible by inserting readings from the Hebrew text. He states a similar purpose in the *Epistle to Africanus*, although his specific goal of healing the text is not mentioned.⁶ Origen sought to correct the ecclesiastical Bible in view of his Hebrew *Vorlage*.

The key phrase in Origen's writings is μή κείμενα, i.e., not present, either

⁵ Origen, *Origenes Matthäuserklärung I: die griechisch erhaltenen Tomoi*, Band 10 of *Origenes Werke*, ed. Erich Klostermann, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte 40 (Berlin: De Gruyter, 2015), 15.14

⁶ Origen, *Sur les Ecritures: Philocalie, 1-20 et La Lettre à Africanus*, ed. and trans. N. R. M. de Lange, Sources Chrétiennes 302 (Paris: Les Editions du Cerf, 1983).

in the Greek or the Hebrew. He was not concerned whether the sense of the Greek aligned with the sense of the Hebrew, but whether or not words from one language were represented in the other. Formal equivalence was the standard he applied for his text critical work. A necessary corollary of the standard for formal equivalence is that the Hebrew *Vorlage* was the standard for Origen's editorial work.⁷ Origen's intent in healing the text was that the reader of his edition could compare the Greek and Hebrew versions at sight despite not knowing Hebrew.

Some scholars have argued that Origen's statements mean that he intended to "re-pristiniate" the LXX of his day, bringing it back to the version that left the hands of the translators.⁸ Swete asserts that Pamphilus and Eusebius believed Origen restored the text to its original purity, and on this basis they disseminated recensions throughout Palestine.⁹ Since Origen did not retrieve the pristine LXX, and since Eusebius misunderstood Origen's intentions, the tradition of the LXX was corrupted.¹⁰

Based on the present study, such a view must be rejected. Origen performed text critical work, but he did not do so in a modern sense, e.g. reasoned eclecticism. His Alexandrian training is important to remember at this point. The first step in exegesis was *diorthosis* or correcting the text so that the teacher and the students had the same version in front of them.¹¹ This step would involve noting

⁷ Francesca Schironi, "The Ambiguity of Signs: Critical Σημεῖα from Zenodotus to Origen," *Homer and the Bible in the Eyes of Ancient Interpreters*, ed. Maren Niehoff, Jerusalem Studies in Religion and Culture 16 (Leiden: Brill, 2012), 102.

⁸ S. R. Driver, *Notes on the Hebrew Text and the Topography of the Books of Samuel with an Introduction on Hebrew Palaeography and the Ancient Versions*, 2nd edition (Oxford: Clarendon Press, 1913), xliii–iv.

⁹ Henry Barclay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, ed. Henry St. John Thackeray (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 77.

¹⁰ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 78; Jennifer M. Dines, *The Septuagint* (T&T Clark: New York, 2004), 102.

¹¹ Ronald E. Heine, *Origen: Scholarship in the Service of the Church*, Christian Theology in

discrepancies among the different versions. This practice of *diorthosis* accounts for what Origen was doing in his Hexaplaric work. The Greek and Hebrew scriptures did not align formally. Origen noted where they diverged and, when necessary, inserted Greek text equivalent to the Hebrew *Vorlage*.

The practice of *diorthosis* raised some problems for Origen. He did not dare alter the ecclesiastic Greek text.¹² However, on occasion the translation was such that inserting additional text would result in problematic Greek. Such problematic Greek was certainly not what left the translator's hands. Origen would have known this, yet the asterisk tradition introduces grammatical solecisms. One key data point here is in Judges. The asterisk marks the Greek preposition σύν twelve times. None of these occurrences are necessary in the Greek idiom. Furthermore, many of them are followed by a noun in a case other than the dative. This insertion marked the Hebrew direct object marker ׀, which is identical in its lexical form to the Hebrew preposition translated "with." The asterisked σύν is slavishly equivalent to the Hebrew *Vorlage*, using the same Greek word for the same consonant combination. This sort of asterisk is understood to be the work of Aquila. What is significant for the present purposes is that Origen knew this was the work of a Jewish reviser, i.e., it is not the original LXX translation. However, he included it in his Hexaplaric work. The same phenomenon is found in Joshua with the overuse of the article. While these phenomena are most prevalent in Joshua and Judges, the other books are not without the article employed to signify the Hebrew direct object marker. The goal was not the restoration of the LXX as it left the hands of the translators, but a window through which the Greek reader, ignorant of the Hebrew text, could glimpse the phenomena of the Hebrew *Vorlage*. To this end, Origen was

Context (Oxford: Clarendon Press, 2010), 61.

¹² Origen, *Origenes Matthäuserklärung*, 15.14.

willing to sacrifice Greek grammatical and syntactical conventions.

Reasons for Further Corruption

It is held by scholars that Origen's signs were not understood by Pamphilus and Eusebius, and therefore they were not copied as Origen's edition was disseminated.¹³ Driver holds Origen largely to blame for corrupting the LXX textual tradition because of his imprecise (by modern standards) text-critical methodology. However, it has been established that Origen never intended to re-pristiniate the LXX. Rather, he sought to provide a text in which a reader could understand the Hebrew *Vorlage* without knowing Hebrew.

However, the aforementioned scholarly view has this to commend it: it can explain why Origen's work was not copied fully. However, the present study offers a better reason why the signs were not preserved as fully as they could have been. The signs were not preserved well because Origen did not use a sign to close readings. As early as *P.Grenf.* one finds that clear endings of readings were not marked.¹⁴ Without a clear end to the reading, the signs became meaningless: they would either signify additions or athetized readings that bled into readings known to belong in the original Greek translation. In G, this problem is addressed by repurposing a punctuation mark to close readings.

This new way of understanding the phenomenon of lost Aristarchian signs opens new avenues to approach the problem of how the Aristarchian readings became intermixed with the LXX text. Further research can confirm this conclusion. It would be necessary to trace metobelized readings in G through later manuscripts to determine if they were treated differently than non-metobelized readings. If one

¹³ Dines, *The Septuagint*, 102.

¹⁴ Francesca Schironi, "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea," *Bulletin of the American Society of Papyrologists* 52 (2015).

finds that the *metobelus* had an impact on preserving the purity of the LXX tradition, then the results of the present study will be confirmed, and scholars will have another piece of the puzzle to untangle the Gordian knot of the relationship between the *Hexapla* and the LXX.

Implications of the Research

The present project has provided an exhaustive catalog of the asterisks, *obeli*, and repurposed *metobeli* for Codex Colbertinus-Sarravianus. This information is valuable for reconstructing the text of the *Hexapla*. It will aid scholars in sifting through Hexaplaric readings and original LXX readings. It provides insight into Origen's intentions. In addition to these benefits, the present study has implications for other areas of study in the broader field of Septuagint studies. These have been discussed in brief at different places in the project, but the results are summarized below.

The Hebrew Text

The data from G sheds light on the Hebrew *Vorlagen* of Origen and the original LXX translators. With a few exceptions, the Aristarchian signs witness to a text similar to the present MT. The asterisks insert readings formally equivalent to the readings in the MT. The *obeli* mark readings that, though not present in the MT, assume a base text similar to the present MT. It would be anachronistic to say that Origen had the MT before him. In some places, assuming he did not misunderstand the Hebrew, he could have had a different Hebrew *Vorlage* than what is presently the MT. However, the majority of readings do not testify to a Hebrew *Vorlage* substantially different from the present MT. Therefore, it is reasonable to date a putative text in the Masoretic tradition back to the third century AD.

The Aristarchian readings also provide clues about the Hebrew *Vorlage* from which the original translation of the LXX was made. The Aristarchian signs do

not signify an attempt at re-pristination. Origen's intention was to show formal correspondence, even at the cost of violating the Greek idiom. However, Origen's work provides clues about the original translation. G generally preserves more *obeli* than asterisks. This signifies that the original translation was more expansive than Origen's Hebrew *Vorlage*. It is possible that the original Hebrew *Vorlage* was as expansive as the resulting translation. But one of the canons of text criticism is that the shorter text is generally earlier than the longer text. Therefore, it is reasonable to conclude that the original translation was not made from a longer Hebrew *Vorlage*.

The Original Translation

The *obelus* tradition provides insight into the nature of the original LXX translation. The original translation did not preserve a sharp distinction between translation and commentary. It was characterized by expansions and glosses. The glosses tended to clarify or harmonize the text. Sometimes one gloss would both clarify and harmonize. The *obelus* tradition also demonstrates that the translator had the freedom to update the text if the situation warranted.

These characteristics of the *obelus* tradition demonstrate Targumic tendencies.¹⁵ Fernandez Marcos claims that one can consider the LXX a Targum in a broad sense.¹⁶ The renderings in G tend to be conservative glosses designed to clarify the text for an audience unfamiliar with sacred history. The LXX glosses are

¹⁵ Martin McNamara, *Targum and Testament Revisited: Aramaic Paraphrases of the Hebrew Bible*, 2nd ed. (Grand Rapids: Eerdmans, 2010), 101–120. McNamara lists several types of Targumic tendency, including associative translations, explanation of difficulties, and converse translation (saying the opposite of what the Hebrew text says). When one compares the readings in the *obelus* tradition with these tendencies, the overlap is instructive.

¹⁶ Natalio Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context: Introduction to the Greek Version of the Bible* (Boston: Brill, 2000), 102. Fernandez Marcos points out that his previous analysis of double texts excludes Kahle's theory of Targumic origin.

more restrained than some of what is found in the later Aramaic Targums.¹⁷ Nevertheless, the targumic tendency is present in G, restrained as it may be. It is instructive to note that the more “extreme” practice of updating does not occur in the Pentateuch, but in Joshua.

If the original LXX translation had targumic tendencies, this fact strengthens previous assertions about the Hebrew *Vorlage* of the original LXX. One principle adduced by McNamara is that the paraphrase must not ignore the biblical text.¹⁸ Another principle is that the Targumist must pay close attention to the details of the text.¹⁹ Both of these principles assume a less expansive text that serves as the basis for the Targumic expansions. Assuming the accuracy of Origen’s work, a precursor to the Masoretic tradition provides the text from which the kinds of obelized readings present in G could arise.

The *Metobelus*

Scholars have assumed the existence of the *metobelus* in the Hexaplaric tradition.²⁰ The *metobelus* signifies the termination of an Aristarchian reading. Swete notes that the *metobelus* occurs in G.²¹ What Swete does not note is that the *metobelus* is not consistently used according the standard consensus in G. This section contains a review of the *metobelus* usage in G followed by a proposed revision to the consensus about the *metobelus*.

¹⁷ Fernandez Marcos, *The Septuagint in Context*, 102.

¹⁸ McNamara, *Targum and Testament*, 102.

¹⁹ McNamara, *Targum and Testament*, 103.

²⁰ Dines, *The Septuagint*, 100. In this recent work, Dines asserts the existence of the *metobelus* without any documentation. This demonstrates that the consensus on the *metobelus* is strong enough to have passed into the realm of common knowledge despite Origen’s silence on the matter.

²¹ Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 138. Swete notes several different forms of the *metobelus*. The most common is the sign that resembles the English colon (:). The others do occur, though more rarely.

The *metobelus* is employed for three purposes in G: it closes an Aristarchian reading, it closes a verse or segment of text, and it anticipates Aristarchian readings. The *metobelus* is not the only way of closing an Aristarchian reading. Readings can close when they are followed by another Aristarchian reading (e.g., an asterisk followed by an *obelus*) or they can be closed by concluding the reading at the line's termination. The sign used for a *metobelus* appears to be pressed into the role of closing readings. According to the evidence, the sign originally signified some kind of disjunctive punctuation. It signified the conclusion of what immediately preceded. This basic signification appears when the sign closes a verse. It is reasonable to think that the sign was added to the end of Aristarchian readings to signify when the reading closed. This is a development within the Origenic tradition. *P.Grenf.*, which can be dated approximately one century prior to G, did not contain a sign to close readings.²² Origen does not mention a sign to close readings. This was a weakness in his system that can account for the later meaningless of the Aristarchian signs. It makes sense that a new manuscript like G, which was set up differently than a manuscript like *P.Grenf.*, would raise the need for a sign to close the readings.

Therefore, the consensus should be revised. The *metobelus* was not part of Origen's system, nor part of the Origenic tradition until sometime around the time of G. In G scholars may see the first employment of a sign like the *metobelus*. The information available about the development of the *metobelus* should be taken into account when discussing the later corruption of Origen's work.

The Question of the Tetrapla

The present study of G leads to the question of the Tetrapla. All the data

²² Schironi, "*P.Grenf.* 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea."

from G point away from the Tetrapla being a columned Bible like the *Hexapla*. The key passage for this debate comes from Eusebius, who writes, "...in his own way having arranged the recension of Aquila, Symmachus, and Theodotion together with the recension of the Seventy in the Tetrapla (ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος ἕκδοσιν ἅμα τῆ τῶν ἑβδομήκοντα ἐν τοῖς Τετρασσοῖς ἐπισκευάσας)."²³ The words require an "arranging together," not a columned Bible in the strict sense. This sort of arrangement would have a main text with room for commentary from the other Greek versions. The layout of G allows for this possibility, though G does not preserve the readings from the Three. It is likely that G was an early draft or template of the Tetrapla.

Aside from the reasons offered in the introduction to the manuscript, the full data set now allows two firmer conclusions to be drawn to this end. First, the asterisk tradition points in the direction of a free incorporation of the Three. The asterisks in Joshua and Judges contain readings that do not fit naturally into the Greek syntax. In Judges, the use of σύν to translate the Hebrew direct object marker is a feature of the style of Aquila. The use of Aquila for such a small portion of the Octateuch seems odd since it is out of character with the rest of the asterisked tradition. However, if G was intended to contain the additional readings from the Three, then the main text could contain whatever reading best represented the Hebrew *Vorlage*. The remaining readings could be placed in the margins. In this way, the reader would be able to glimpse the Hebrew *Vorlage* through the asterisked Greek reading, but also see how else the Hebrew had been translated. Such a system would accomplish the goal of representing the Hebrew *Vorlage* while also presenting enough information so the reader could understand that several

²³ Eusebius of Caesarea, *Die Kirchengeschichte*, Band 6 of *Eusebius Werke*, ed. Eduard Schwartz, Theodor Mommsen, and Friedhelm Winkelmann, *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte* (Berlin: De Gruyter, 2010), VI.16

translations were possible. This could provide a reason to the reader for the discrepancies between the LXX and the Hebrew *Vorlage*. It could also demonstrate to Jewish interlocutors that certain portions of the Hebrew Bible were difficult to render in Greek, proved by the multitude of translations used to render the same Hebrew words.

Second, G and Syh share the *metobelus*. This sign is not attested earlier. The *metobelus* was needed because Origen's system lacked a sign to close the Aristarchian readings. However, this problem existed in earlier manuscripts such as *P.Grenf*. One may ask why this problem became so significant in G. If the readings from the Three were meant to be included, the problem of the *metobelus* takes on new significance. The glosses from the Three would have definite termination points. These definite termination points would conflict with interminable readings within the text of G. Therefore, it became necessary to delimit the extent of the readings more precisely. It is reasonable to see the need for a *metobelus* if G was a draft or template of the Tetrapla.

The foregoing discussion raises the question about the purpose of the Tetrapla. The main text provided information that allowed the reader to glimpse at the Hebrew *Vorlage* without knowing Hebrew. The signs provided a quick reference to the discrepancies between the Greek and Hebrew texts. Such information was helpful for the apologetic purposes of Christians and Jews discussing the content and significance of the Hebrew Scriptures.²⁴ The additional readings allowed an alert reader to see how else the Hebrew text could be rendered. They also served an apologetic purpose. A Christian could point to the signs and the additional readings

²⁴ Ruth A. Clements, "Origen's *Hexapla* and Christian-Jewish Encounter in the Second and Third Centuries," in *Religious Rivalries and the Struggle for Success in Caesarea Maritima*, ed. Terence L. Donaldson, *Studies in Christianity and Judaism* 8 (Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press, 2000), 303–29; Anthony Grafton and Megan Hale Williams, *Christianity and the Transformation of the Book: Origen, Eusebius, and the Library of Caesarea* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2006).

and claim, rightly, that the discrepancies between the LXX and Hebrew Scriptures were due to difficulty in the Hebrew text. They could also claim that the Jews could not agree on the translation, thereby absolving the Christians from claims of altering the Scriptures.

Conclusion

Scholars have recognized the value of Codex Colbertinus-Sarravianus since at least the time of Montfaucon.²⁵ Despite its importance, the present study is the first study to systematically catalog the data from G. This study is only a beginning. Scholars still do not possess an *editio princeps* of the codex, so access to the manuscript remains limited. The *editio* should be the next *lacuna* addressed in scholarly knowledge.

²⁵ Swete, *And Introduction to the Old Testament in Greek*, 138.

APPENDIX 1

COMPLETE CATALOG OF SIGNS IN CODEX COLBERTINUS-SARRAVIANUS

In this appendix, I catalog all of the signs from Codex Colbertinus-Sarravianus. I list the verses in which the asterisk and *obelus* occur in one section. The second section contains the *metobelus* anomalies. I have separated these out because they pose unique problems that I did not want missed by placing them together with the rest of the readings.

I have recorded all readings as they stand in G. Specific problems are addressed in the body of this dissertation.

Origen's Signs: Asterisks and *Obeli*

The asterisks and *obeli* follow. I have broken them out by book and attached appropriate Scripture references. When the Greek and Hebrew versifications differ, I list Greek versification first with Hebrew versification in parentheses.

Genesis

Genesis 31:54

και εθυσεν ιακωβ θυσιαν εν τω ορει και εκαλεσεν τους αδελφους αυτου του φαγειν αρτον, και εφαγον ✱ αρτον ✓ και επιον και εκοιμηθησαν

Genesis 32:1 (2)

και ιακωβ απηλθεν εις την εαυτου οδον ÷ και αναβλειψας ειδεν παρεμβολην θ̄υ παρεμβεβληκυιαν ✓ και συνηντησαν αυτω οι αγγελοι του θ̄υ

Genesis 32:2 (3)

ειπεν δε ιακωβ ηνικα ειδεν αυτους παρεμβολη $\overline{\theta\upsilon}$ αυτη και εκαλεσεν το ονομα του τοπου ÷ εκεινου παρεμβολαι

Genesis 32:5 (6)

και εγενοντο μοι βοες και ονοι και προβατα και παιδες και παιδισκαι και απεστειλα αναγγελιαι τω $\overline{\kappa\omega}$ μου ÷ ησαυ \checkmark ινα ευρη ο παις σου χαριν εναντιον σου

Genesis 32:7 (8)

εφοβηθη δε ιακωβ σφοδρα και ηπορειτο και διειλεν τον λαον τον μετ αυτου και τα προβατα και τους βοας ✠ και τους καμηλους \checkmark εις δυο παρεμβολας

Genesis 32:8 (9)

και ειπεν ÷ ιακωβ \checkmark εαν ελθη ησαυ εις παρεμβολην μιαν και εκκοψη αυτην και εσται η παρεμβολη η δευτερα εις το σωζεσθαι \checkmark

Genesis 32:13 (14)

και εκοιμηθη εκει την νυκτα εκεινην και ελαβεν ων εφερεν ✠ εν χειρι αυτου \checkmark δωρα ÷ και εξαπεστειλεν \checkmark ησαυ τω αδελφω αυτου

Genesis 32:19 (20)

και ενετειλατο ÷ τω πρωτω και \checkmark τω δευτερω και τω τριτω και πασιν τοις προπορευομενοις οπισω των ποιμνιων τουτων λεγων κατα το ρημα τουτο λαλησατε ησαυ εν τω ευρειν υμας αυτον

Genesis 32:20 (21)

και ερειτε ιδου ο παις σου ιακωβ ÷ παρεγ[ι]νεται \checkmark οπισω ημων ειπεν γαρ εξειλασομαι το προσωπον αυτου εν τοις δωροις τοις προπορευομενοις αυτου και μετα τουτο οψομαι το προσωπον αυτου ισως γαρ προσδεξεται το προσωπον μου

Genesis 32:28 (29)

ειπεν δε αυτω ουκ ετι ιακωβ κληθησεται το ονομα σου αλλα $\overline{\iota\eta\lambda}$ ÷ εσται σου το ονομα \checkmark οτι ενισχυσας μετα $\overline{\theta\upsilon}$ και μετα $\overline{\alpha\upsilon\omega\upsilon\omicron\upsilon\varsigma}$ δυνατος

Genesis 32:29 (30)

ηρωτησεν δε ιακωβ και ειπεν αναγγελιον μοι το ονομα σου ÷ οτι ενισχυσας \checkmark και ειπεν ινα τι τουτο ερωτας το ονομα μου και ηυλογησεν αυτον εκει

Genesis 33:1

αναβλεψας δε ιακωβ ✠ τοις οφθαλμοις αυτου ✓ ειδεν και ιδου ησαυ ÷ ο αδελφος αυτου ✓ ερχομενος και μετ αυτου υ ανδρες και επιδειλεν ÷ ιακωβ ✓ τα παιδια επι λειαν και ραχηλ και τας β παιδισκας

Genesis 33:4

και προσεδραμεν ησαυ εις συναντησιν αυτω και περιλαβεν αυτον ÷ εφιλησεν ✓ και προσεπεσεν επι τον τραχηλον αυτου και κατεφιλησεν αυτον και εκλαυσαν αμφοτεροι

Genesis 33:10

ειπεν δε ιακωβ ✠ μη δη ✓ ει ευρον χαριν εναντιον σου δεξε τα δωρα δια των εμων χειρων ενεκεν τουτου ειδον το προσωπον σου ως αν τις ιδοι προσωπον θυ και ευδοκησεις με

Genesis 33:12

και ειπεν απارانτες πορευσομεθα ✠ και πορευσομαι επ ευθειαν

Genesis 33:17

και ιακωβ απαιρει εις σκηνας και εποιησεν εαυτω εκει οικιας και τοις κτηνεσιν αυτου εποιησεν σκηνας δια τουτο εκαλεσεν το ονομα του τοπου ÷ εκεινου ✓ σκηнай

Genesis 34:5

ιακωβ δε ηκουσεν οτι εμianεν ÷ ο υιος εμμωρ ✓ διναν την θυγατερα αυτου οι δε υιοι αυτου ησαν μετα των κτηνων αυτου εν τω πεδιω παρεσιωπησεν δε ιακωβ εως του ελθειν αυτους

Genesis 34:12

πληθυνατε σφοδρα την φερνην ✠ και δομα ✓ και δωσω καθοτι αν ειπητε μοι και δωσεται μοι την παιδα ταυτην εις γυναικα

Genesis 34:14

και ειπαν αυτοις ÷ συμεων και λευει οι αδελφοι δεινας υιοι λειας ✓ ου δυνησομεθα ποιησαι το ρημα τουτο δουναι την αδελφην ημων ανω ος εχει ακροβυστιαν εστιν γαρ ονειδος ημιν

Genesis 34:15

εν τουτω ομοιωθησομεθα υμιν ÷ και κατοικησομεν εν υμιν ✓ εαν γενησθαι καθως ημεις ÷ και υμεις ✓ εν τω περιτμηθηναι υμων παν αρσενικον

Genesis 34:16

και δωσομεν τας θυγατερας ημων υμιν και απο των θυγατερων υμων λημψομεθα ημιν ÷ γυναικας ✓ και οικησομεν παρ υμιν και εσομεθα ως γενος εν

Genesis 34:21

οι αν̄οι ουτοι ειρηνικοι εισιν μεθ ημων οικειτωσαν επι της γης και εμπορευεσθωσαν αυτην η δε γη ιδου πλατεια ✘ εν χερσιν ✓ εναντιον αυτων τας θυγατερας αυτων λημψομεθα ημιν γυναικας και τας θυγατερας ημων δωσομεν αυτοις

Genesis 34:23

και τα υπαρχοντα αυτων και τα κτηνη αυτων και τα τετραποδα ουχ ημων εσται ÷ εν τουτω ✓ μονον ομοιωθωμεν αυτοις και οικησουσιν μεθ ημων

Genesis 34:24

και εισηκουσαν εμμωρ και συχεμ του υιου αυτου παντες οι εκπορευομενοι την πυλην της πολεως αυτων και περιετεμοντο ÷ την σαρκα της ακροβυστιας αυτων ✓ παν αρσην ✘ παντες εξερχομενοι πυλην πολεως αυτου ✓

Genesis 34:27

οι δε υιοι ιακωβ εισηλθον επι τους τραυματιας και διηρπασαν την πολιν εν η εμιαναν ÷ δειναν ✓ την αδελφην αυτων

Genesis 34:30

ειπεν δε ιακωβ συμεων και λευει μεισητον με πεποηκατε ωστε πονηρον με ειναι ÷ πασιν τοις κατοικουσιν ÷ πασαν την γην εν τε τοις χαναναιοις και τοις φερεζαιοις εγω δε ολιγοστος ειμι εν αριθμω και συναχθεντες επ εμε συγκοψουσιν με και εκτριβησομαι εγω και ο οικος μου

Genesis 35:3

και ανασταντες αναβωμεν εις βαιθηλ και ποιησωμεν εκει θυσιαστηριον τω θ̄ω τω επακουσαντι μοι εν ημερα θλιψεως ος ην μετ εμου ÷ και διεσωσεν με ✓ εν τη οδω η επορευθην

Genesis 35:4

και εδωκαν τω ιακωβ τους θεους τους αλλοτριους οι ησαν εν ταις χερσιν αυτων και τα ενωτια τα εν τοις ωσιν αυτων και κατεκρυψεν αυτα ιακωβ υπο την τερεμινθον την εν σικιμοις ÷ και απωλεσεν αυτα εως της σημερον ημερας ✓

Genesis 35:5

και εξηρην ιηλ ÷ εκ σικιμων και εγενετο φοβος θυ επι τας πολεις τας κυκλω αυτων και ου κατεδιωξαν οπισω των υιων ιηλ

Genesis 35:6

ηλθεν δε ιακωβ εις λουζα η ÷ εστιν ✓ εν γη χανααν ο εστιν βαιθηλ αυτος και πας ο λαος μετ αυτου

Genesis 35:7

και ωκοδομησεν εκει θυσιαστηριον και εκαλεσεν το ονομα του τοπου ✠ ισχυρος βαιθηλ εκει γαρ επεφανη αυτω ο θς εν τω αποδιδρασκειν αυτον απο προσωπου ÷ ησαυ ✓ του αδελφου αυτου

Genesis 35:8

απεθανεν δε δεββωρα η τροφος ρεβεκκας ✠ και εταφη ✓ κατωτερον βαιθηλ υπο την βαλανον και εκαλεσεν το ονομα αυτης βαλανος πενθους

Genesis 35:9

ωφθη δε ο θεος ιακωβ ετι ÷ εν λουζα ✓ οτε παρεγενετο εκ μεσοποταμιας της συριας και ευλογησεν αυτον ÷ ο θς ✓

Genesis 35:10

και ειπεν αυτω ο θς το ονομα σου ιακωβ ου κληθησεται ετι ιακωβ αλλ η ιηλ εσται το ονομα σου ✠ και εκαλεσεν το ονομα αυτου ιηλ

Genesis 35:11

ειπεν δε αυτω ο θεος εγω ο θς σου ✠ ικανος ✓ αυξανου και πληθυνου εθνη και συναγωγαι εθνων εσονται εκ σου και βασιλεις εκ της οσφυος σου εξελευσονται

Genesis 35:12

και την γην ην εδωκα αβρααμ και ισακ σοι δεδωκα αυτην ÷ σοι εσται ✓ και τω σπερματι σου μετα σε δωσω την γην ταυτην

Genesis 35:18

εγενετο δε εν τω αφειεναι αυτην την ψυχην απεθνησκειν γαρ εκαλεσεν το ονομα αυτου υιος οδυνης μου ο δε π̄ηρ ✘ [αυ]του ✓ εκαλεσεν αυτον βενιαμειν

Genesis 35:20

και εστησεν ιακωβ στηλην επι του μνημιου αυτης αυτη εστιν στηλη μνημιου ραχηλ εως της σημερον ÷ ημερας ✓

Genesis 35:22

εγενετο δε ηνικα [κ]ατωκησεν ισραηλ εν τη γη εκεινη επορευθη ρουβην και εκοιμηθη μετα βαλλας της παλλακης του π̄ρς αυτου και ηκουσεν ῑηλ ÷ και πονηρον εφανε ενωπιον αυτου ✓

Genesis 35:27

ηλθεν δε ιακωβ προς ισακ τον πατ̄ρα αυτου εις μαμβρη πολιν του πεδιου αυτη εστιν χεβρων ÷ εν γη χανααν ✓ ου παρωκησεν αβρααμ και ισακ

Genesis 35:28

εγενοντο δε πασαι αι ημεραι ισακ ÷ ας εξησεν ✓ ετη ρ̄π

Genesis 35:29

και εκλιπων ✘ ισακ ✓ απεθανεν και προσετεθη προς το γενος αυτου πρεσβυτερος και πληρης ημερων και εθαψαν αυτον ησαυ και ιακωβ οι υιοι αυτου

Genesis 36:18

ουτοι δε υιοι ελιβεμας γυναικος ✘ θυγατρος ανα[...]

Exodus

Exodus 39:2a (38:25)

και αργυριου ÷ αφαιρεμα ✓ παρα των επεσκεμμενων ÷ ανδρων ✓ της συναγωγης εκατον ταλαντα και πεντε και εβδομηκοντα και χιλιοι και επτακοσιοι σικλοι ✘ εν τω σικλω τω αγιω ✓

Exodus 39:8 (38:30b)

✠ και το θυσιαστηριον το χαλκουν ✓ και το παραθεμα το χαλκουν του θυσιαστηριου και παντα τα σκευη του θυσιαστηριου και τας βασεις της αυλης κυκλω και τας βασεις της πυλης της αυλης

Exodus 39:1 (38:31)

✠ και παντας τους πασσαλους της σκηνης και παν τους ✓ πασσαλους της αυλης κυκλω ✠ και την καταλειφθεισαν υακινθον και προφυραν και το κοκκινον το νενησμενον εποιησαν στολας λειτουργικας ωστε λειτουργειν εν τω αγιω ✓

Exodus 36:8 (39:1)

και εποιησεν τας στολας των αγιων αι εισιν ααρων ÷ τω ιερει ✓ καθαπερ συνεταξεν κς τω μωση

Exodus 36:10 (39:3)

και ετμηθη τα πεταλα του χρυσιου τριχες ωστε συνυφαναι συν τη υακινθω και τη πορφυρα και συν τω κοκκινω τω διανενησμενω και συν τη βυσσω ÷ τη κεκλωσμενη ✓ εργον υφαντον

Exodus 36:12 (39:5)

συμπεπλεγμενα εργον υφαντον ÷ εις αλληλα ✓ καθ εαυτο εξ αυτου εποιησαν κατα την ποιησιν αυτου εκ χρυσιου και υακιμθου και πορφυρας και κοκκινου διανενησμενου και βυσσου κεκλωσμενης καθα συνεταξεν κς τω μωση

Exodus 36:15 (39:8)

και εποιησαν ✠ το ✓ λογιον εργον υφαντον ποικιλια κατα το εργον της επωμειδος εκ χρυσιου και υακινθου και πορφυρας και κοκκινου διανενησμενου και βυσσου κεκλωσμενης

Exodus 36:16 (39:9)

τετραγωνον ✠ ην ✓ διπλουν εποιησαν το λογιον σπιθαμης το μηκος αυτου και σπιθαμης το ευρος αυτου διπλουν ✓

Exodus 36:17 (39:10)

και συνυφανθη εν αυτω ÷ υφασμα κατα λιθον ✓ τετραστιχον λιθων στιχος σαρδιον και τοπαζιον και σμαραγδος ο στιχος ο εις

Exodus 36:23 (39:16a)

και εποιησαν δυο ασπιδισκας χρυσας και δυο δακτυλιους χρυσους και επεθηκαν επι τους δυο δακτυλιους ÷ τους χρυσους ✓ επ αμφοτερας τας αρχας του λογιου

Exodus 36:27 (39:18)

και εποιησαν δυο δακτυλιους χρυσους και επεθηκαν επι τα δυο πτερυγια ÷ επ ακρου ✓ του λογιου επι το ακρον του οπισθιου της επωμειδος εσωθεν

Exodus 37:3 (36:35)

[...]υφαντου ✕ εποιησεν αυτο ✓ χερουβιμ

Exodus 37:5 (36:37)

και εποιησεν το καταπετασμα της θυρας της σκηνης ÷ του μαρτυριου ✓ εξ υακινθου και πορφυρας και κοκκινου νενησμενου και βυσσου κεκλωσμενης εργον υφαντου ÷ χερουβιμ ✓

Exodus 38:1 (37:1)

και εποιησεν βεσελεηλ την κιβωτον ✕ εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων και ημισους το μηκος αυτης και πηχεος και ημισους το πλατος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης ✓

Exodus 38:4 (37:4-5)

÷ ευρεις τοις διωστηρσιν ✓ ✕ αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι το ισ...ροις της κιβωτ [...]τε αιρειν αυτην ÷ εν αυτοις ✓

Exodus 38:5 (37:6)

και εποιησεν ιλαστηριον ÷ ανωθεν της κιβωτου ✓ εκ χρυσιου καθαρου ✕ δυο πηχεων και ημισους μηκος αυτου και πηχεος και ημισους το πλατος αυτου ✓

Exodus 38:6 (37:7)

και εποιησεν δυο χερουβιμ ✕ χρυ[...]α τορευτα εποιησαν[...]υτα εξ αμφοτερων των μερων του θυσιαστηριου

Exodus 38:7 (37:8)

χερουβ ενα ✓ επι το ακρον του ιλαστηριου το εν και χερουβ ενα επι το ακρον του

λαστηριου το δευτερον ✠ εκ του ιλαστηριου εποιησεν τους χερουβειμ εξ
αμφοτερων των μερων αυτου

Exodus 38:8-11 (37:10-15)

και εγενοντο οι χερουβειμ εκτεινοντες τας πτερυγας επανωθεν συν σκιαζοντες ταις
πτερυξιν αυτων επι το ιλαστηριον κατα προσωπον αυτων ανηρ προς τον αδελφον
αυτου επι το ιλαστηριον ησαν τα προσωπα των χερουβειμ ✓ [9] και εποιησεν την
τραπεζαν ÷ την προκειμενην εκ χρυσιου καθαρου [10] και εχωνευσεν αυτη
τεσσαρας δακτυλιους δυο επι του κλιτους του ενος και δυο επι του κλιτους του
δευτερου ευρεις ωστε αιρειν τοις ζωστηρσιν εαυτοις [11] και τους ζωστηρας της
κιβωτου και της τραπεζης εποιησεν και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ✠ εκ ξυλων
ασηπτων δυο πηχεων το μηκος αυτης και πηχεος το ευρος αυτης και πηχεος και
ημισους το υψος αυτης και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω και εποιησεν
αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω και εποιησεν αυτη στεφανην παλαιστου κυκλω και
εποιησεν κυματιον χρυσουν τη στεφανη αυτης κυκλω και εποιησεν αυτη τεσσαρας
δακτυλιους χρυσους και επεξηκεν τους δακτυλιους επι τα τεσσαρα μερη α εστιν
των τεσσαρων ποδων αυτης υπο την στεφανην και εγενοντο οι δα. . . τυλιοι εις
θηκας τοις αναφορευσιν ωστε αιρειν την τραπεζαν και εποιησεν τους αναφορεις εκ
ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ωστε αιρειν την τραπεζαν

Exodus 38:13-17 (37:15-21)

και εποιησεν την λυχνιαν ÷ ην φωτιζη χρυσην στερεαν τον καυλον [14] και τους
καλαμισκους εξ αμφοτερων των μερων αυτης [15] εκ των καλαμισκων αυτης οι
βλαστοι εξεχοντες εκ τουτου και τρεις εκ τουτου εξισουμενοι αλληλοις [16] και τα
λαμπαδεια αυτων α εστιν επι των ακρων καρυωτα εξ αυτων και τα ανθεμια εν
αυτοις ινα ωσιν επ αυτων οι λυχνοι και το ανθεμιον το εβδομον το επ ακρου του
λαμπαδειου επι της κορυφης ανωθεν στερεον ολον χρυσουν [17] και επτα λυχνους
αυτης επ αυτης χρυσους και τας λαβιδας αυτης χρυσας και τας επαρυστριδας αυτης
χρυσας ✠ εκ χρυσιου καθαρου τορευτην εποιησεν την λυχνειαν τον καυλον αυτης
και τους καλαμισκους αυτης και τους κρατηρας αυτης κια τους σφαιρωτηρας αυτης
και τα κρινα αυτης εξ αυτης ησαν εξ δε καλαμισκοι εκπορευομενοι εκ πλαγιων
αυτης τρεις καλαμισκοι της λυχνειας εκ του κλιτους αυτης του ενος και τρεις
καλαμισκοι της λυχνειας εκ του κλιτους αυτης του δευτερου τρεις κρατηρες εκ
τετυπωμενοι καρυισκους εν καλαμισκω τω ενι σφαιρωτηρ και κρινον και τρεις
κρατηρες εκ τετυπωμενοι καρυισκους εν τω καλαμισκω τω ενι σφαιρωτηρ και
κρινον ουτως τοις εξ καλαμισκοις τοις εκπορευομενοις εκ της λυχνειας και εν τη
λυχνεια τεσσαρες κρατηρες εκ τετυπωμενοι καρυισκους οι σφαιρωτηρες αυτης και
τα κρινα αυτης οσφαιρωτηρ υπο τους[...]

Exodus 39:20 (39:40)

✠ και το θυσιαστηριον το χρυσουν ✓ και το ελαιον της χρισεως και το θυμιαμα
της συνθεσεως και το επισπαστρον της θυρις της σκηνης και το θυσιαστηριον το

χαλχου[...]και παντα το[...]αυτου ✠ τον λο[...]και την βασιν[...]και τα ιστια της[...]και τους στυλο[...]και τας βασε[...]τη[...]του μαρτυριου

Exodus 39:19 (39:41)

[...]✠ στολας τας λειτ[...]κας λειτου[ρ][...]τω αγιω ✓[...]

Exodus 40:6 (40:6-8)

[...]÷ κῶ ✓ κυκλω ✠ και θησεις τον λουτηρα ανα μεσον της σκηνης του μαρτυριου και ανα μεσον του θυσιαστηριου και δωσει εκει υδωρ και θησεις την αυλην κυκλω και δωσει το επισπαστρον της πυλης της αυλης ✓

Exodus 40:9 (40:11)

[...]✠ [αυ]τον ✓

Exodus 40:10 (40:12)

και προσαξεις ✠ τον ✓ ααρων και τους υιους αυτου επι τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και λουσεις αυτους υδατι

Exodus 40:11 (40:13)

και ενδυσεις ✠ τον ✓ ααρων τας στολας τας αγιας και χρειςεις αυτον και αγιασεις αυτον και ιερατευσει μοι

Exodus 40:15 (40:17)

και εγενετο εν τω μηνι τω πρωτω ετει τω δευτερω ÷ εκπορευομενων αυτων εξ αιγυπτου ✓ νουμηνια εσταθη η σκηνη

Exodus 40:16 (40:18)

και εστησεν μωσης την σκηνην ✠ και εθηκεν τας βασεις αυτης ✓ και επεθηκεν τας κεφαλιδας και διενεβαλεν τους μοχλους και εστησεν τους στυλους

Exodus 40:18 (40:20)

και λαβων ενεβαλεν τα μαρτυρια εις την κιβωτον και υπεθηκεν τους διασζωστηρας υπο την κιβωτον ✠ και εθηκεν το ιλαστηριον επι της κιβωτου επανωθεν ✓

Exodus 40:20 (40:22)

και εθηκεν την τραπεζαν εις την σκηνην του μαρτυριου επι το κλιτος της σκηνης ÷

του μαρτυριου √ το προς βορραν εξωθεν του καταπετασματος ÷ της σκηνης √

Exodus 40:22 (40:24)

και εθηκεν την λυχνειαν εις την σκηνην του μαρτυριου ✠ απεναντι της τραπεζης √
εις το κλιτος της σκηνης το προς νοτον

Exodus 40:23 (40:25)

και επεθηκεν τους λυχνους ÷ αυτης √ εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ ον τροπον συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση

Exodus 40:26 (40:29)

και το θυσιαστηριον των καρπωματων εθηκεν παρα τας θυρας της σκηνης ✠ της σκεπης √ του μαρτυριου (Heb 40:30-32) ✠ και ανηγκεν επ αυτου την ολοκαυτωσιν και την θυσιαν √ καθα ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση και εποιησεν το λουτηρα ✠ ανα μεσον της σκηνης του μαρτυριου και ανα μεσον του θυσιαστηριου και εδωκεν εκει υδωρ ινα νιπτωνται εξ αυτου μωσης και ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας αυτων και τους ποδας εισπορευομενων αυτων εις την σκηνην του μαρτυριου η οταν προσπορευωνται προς το θυσιαστηριον ÷ λιτουργειν √ ενιπτοντο εξ αυτου καθαπερ συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση

Exodus 40:27 (40:33): και εστησεν την αυλην κυκλω της σκηνης και του θυσιαστηριου ✠ και εθηκεν το επισπαστρον της πυλης της αυλης √ και συνετελεσεν μωσης ÷ παντα √ τα εργα

Leviticus

Leviticus 1:3

εαν ολοκαυτωμα το δωρον αυτου εκ των βοων αρσεν αμωμον προσαξει προς την θυραν της σκηνης του μαρτυριου προσοισει αυτο δεκτον ✠ αυτω √ εναντιον $\overline{\kappa\upsilon}$

Leviticus 1:4

και επιθησει την χειρα ✠ αυτου √ επι την κεφαλην του καρπωματος δεκτον αυτω εξειλασασθαι περι αυτου

Leviticus 1:6

και δειραντες το ολοκαυτωμα μελιουσιν αυτο κατα μελη ✠ αυτου √

Leviticus 1:9

τα δε εγκοιλια ✠ αυτου √ και τους ποδας ✠ αυτου √ πλυνουσιν υδατι και επιθησει

ο ιερευς τα παντα επι το θυσιαστηριον καρπωμα εστιν θυσια οσμη ευωδιας τω $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 1:10

εαν δε απο των προβατων το δωρον αυτου \div τω $\overline{\kappa\omega}$ \checkmark απο τε των αρνων και των εριφων εις ολοκαυτωμα αρσεν αμωμον προσαξει αυτο \div και επιθησει την χειρα επι την κεφαλην αυτου \checkmark

Leviticus 1:12

και διελουσιν αυτο κατα μελη \otimes αυτου \checkmark και την κεφαλην \otimes αυτου \checkmark και το στεαρ και επιστοιβασουσιν οι ιερεις αυτα επι τα ξυλα τα επι του πυρος τα επι του θυσιαστηριου

Leviticus 2:2

και οισει \otimes αυτο \checkmark προς τους υιους ααρων τους ιερεις και δραξαμενος απ αυτης πληρη την δρακα \otimes αυτου \checkmark απο της σιμιδαλεως \otimes αυτης \checkmark συν τω ελαιω \otimes αυτης και παντα τον λιβανον αυτης και επιθησει ο ιερευς το μνημοσυνον αυτης επι το θυσιαστηριον θυσια οσμη ευωδιας τω $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 2:6

και διαθρυψεις αυτα κλασματα και επιχειεις επ αυτα ελαιον θυσια \div εστιν \checkmark $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 2:8

και προσοισει την θυσιαν ην αν ποιηση εκ τουτων τω $\overline{\kappa\omega}$ και προσοισει \otimes αυτο \checkmark προς τον ιερα και προσεγγισας προς το θυσιαστηριον

Leviticus 2:12

δωρον απαρχης προσοισετε αυτα $\overline{\kappa\omega}$ επι δε το θυσιαστηριον ουκ αναβιβασθησεται εις οσμην ευωδιας \div $\overline{\kappa\omega}$ \checkmark

Leviticus 3:1

εαν δε θυσια σωτηριου το δωρον αυτου \div τω $\overline{\kappa\omega}$ \checkmark εαν μεν εκ των βοων αυτου προσαγη εαν τε αρσεν εαν τε θηλυ αμωμον προσαξει αυτο εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$

Leviticus 3:2

και επιθησει τας χειρας αυτου επι την κεφαλην του δωρου \otimes αυτου \checkmark και σφαξει \otimes αυτο \checkmark παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων οι ιερεις το αιμα επι το θυσιαστηριον \div των ολοκαυτωματων \checkmark κυκλω

Leviticus 3:8

επιθησει την χειρα ✠ αυτου √ επι την κεφαλην του δωρου αυτου και σφαξει αυτο παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων ∓ οι ιερεις √ το αιμα ✠ αυτου √ επι το θυσιαστηριον κυκλω

Leviticus 3:12

εαν δε απο των αιγων το δωρον αυτου και προσαξει ✠ αυτο √ εναντι κ̄

Leviticus 3:13

και επιθησει τας χειρας αυτου επι την κεφαλην αυτου και σφαξουσιν αυτο εναντι κ̄ παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και προσχεουσιν οι υιοι ααρων ∓ οι ιερεις √ το αιμα ✠ αυτου √ επι το θυσιαστηριον κυκλω

Leviticus 3:14

και ανοισει απ αυτου ✠ δωρον αυτου √ καρπωμα κ̄ το στεαρ το κατακαλυπτον την κοιλιαν και παν το στεαρ το επι της κοιλιας

Leviticus 3:16

και ανοισει αυτα ο ιερευς επι το θυσιαστηριον ✠ αρτον √ καρπωμα οσμη ευωδιας κ̄ παν στεαρ τω κ̄

Leviticus 4:2

λαλησον προς τους υιους ῑηλ λεγων ψυχη εαν αμαρτη ∓ εναντι κ̄ √ ακουσιως απ[ο π]αντων προσταγματων κ̄ ων ου δει ποιειν και ποιηση εν τι απ αυτων

Leviticus 4:4

και προσαξει τον μοσχον παρα την θυραν της σκηνης του μαρτυριου εναντι κ̄ και επιθησει την χειρα αυτου επι την κεφαλην του μοσχου ∓ εναντι κ̄ √ και σφαξει τον μοσχον ενωπιον κ̄

Leviticus 4:5

και λαβων ο ιερευς ο χριστος ∓ ο τετελειωμενος τας χειρας απο του αιματος του μοσχου και εισοισει αυτο εις την σκηνην του μαρτυριου

Leviticus 4:7

και επιθησει ο ιερευς απο του αιματος ÷ του μοσχου ✓ επι τα κερατα του θυσιαστηριου του θυμιαματος της συνθεσεως του εναντι $\overline{\text{κϛ}}$ ο εστιν εν τη σκηνη του μαρτυριου και παν το αιμα του μοσχου εκχει παρα την βασιν του θυσιαστηριου της ολοκαυτωσεως ο εστιν παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου

Leviticus 4:11

και το δερμα του μοσχου και πασαν αυτου την σαρκα συν τη κεφαλη ✠ αυτου ✓ και τοις ακρωτηριοις και τη κοιλια και τη κοπρω

Leviticus 4:14

και γνωσθη αυτοις η αμαρτια ην ημαρτον εν αυτη και προσαξει η συναγωγή μοσχον εκ βοων ÷ αμωμον ✓ περι της αμαρτιας και προσαξει αυτον παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου

Leviticus 4:17

[...]απο του αιματος του ÷ μοσχου ✓ και ρανει επτακις εναντι $\overline{\text{κϛ}}$ κατενωπιον του καταπετασματος ÷ του αγιου ✓

Leviticus 4:18

και απο του αιματος επιθησει ÷ ο ιερευς ✓ επι τα κερατα του θυσιαστηριου των θυμιαματων ÷ της συνθεσεως ο εστιν ενωπιον $\overline{\text{κϛ}}$ ο εστιν επι της σκηνης του μαρτυριου και το παν αιμα εκχει προς την βασιν του θυσιαστηριου των καρπωσεων το ον προς τη θυρα της σκηνης του μαρτυριου

Leviticus 4:20

[...]οιησει τον μο[...] ✠ [...]τω ✓ και εξειλασεται περι αυτων ο ιερευς και αφεθησεται αυτοις ÷ η αμαρτια ✓

Leviticus 4:21

και εξοισουσιν τον μοσχον ÷ ολον ✓ εξω της παρεμβολης και κατακαυσουσιν τον μοσχον ον τροπον κατεκαυσαν τον μοσχον τον προτερον αμαρτια συναγωγης εστιν

Leviticus 4:25

και επιθησει ο ιερευς απο του αιματος του της αμαρτιας τω δακτυλω ÷ αυτου και δωσει ✓ επι τα κερατα του θυσιαστηριου των ολοκαυτωματων και το παν αιμα αυτου εκχει παρα την βασιν του θυσιαστηριου των ολοκαυτωματων

Leviticus 4:29

και επιθησει την χειρα επι την κεφαλην του αμαρτηματος αυτου και σφαξουσιν την ÷ χιμαρραν √ περι της αμαρτιας εν τοπω ου σφαζουσιν τα ολοκαυτωματα

Leviticus 4:34

και λαβων ο ιερευς απο του αιματος του της αμαρτιας τω δακτυλω αυτου και επιθησει επι τα κερατα του θυσιαστηριου της ολοκαυτωσεως και παν αυτου το αιμα εκχει παρα την βασιν του θυσιαστηριου ÷ της ολοκαυτωσεως √

Leviticus 4:35

και παν αυτου το στεαρ περιελει ον τροπον περιαιρειται στεαρ προβατου εκ της θυσιας του σωτηριου και επιθησει αυτο ο ιερευς αυτο επι το θυσιαστηριον επι το ολοκαυτωμα κ̄ω και εξειλασετε περι αυτου ο ιερευς περι της αμαρτιας ✠ αυτου √ ης ημαρτεν και αφεθησεται αυτω

Leviticus 5:1

εαν δε ψυχη αμαρτη και ακουση φωνην ορκισμου και ουτος μαρτυς η εωρακεν η συνοιδεν εαν μη απαγγελιη, λημψεται την αμαρτιαν ✠ αυτου √

Leviticus 5:2

η ψυχη ητις αν αφηται παντος πραγματος ακαθαρτου η θνησιμαιου η θηριαλωτου ακαθαρτου η των θνησιμαιων κτηνων των ακαθαρτων η των θνησιμαιων των βδελυγματων των ακαθαρτων ✠ και λαθη απ αυτου και αυτος μεμιανται και πλημμεληση √

Leviticus 5:5

✠ και εσται οτι πλημμεληση εις εν απο τουτων √ και εξαγορευσει την αμαρτιαν περι ων ημαρτηκεν κατ αυτης

Leviticus 5:6

και οισει περι ων επλημμελησεν κ̄ω περι της αμαρτιας ✠ αυτου √ ης ημαρτεν θηλυ απο των προβατων αμναδα η χιμαιραν εξ αιγων περι αμαρτιας και εξειλασεται περι αυτου ο ιερευς περι της αμαρτιας αυτου και αφεθησεται αυτω η αμαρτια

Leviticus 5:8

και οισει αυτα προς τον ιερεα και προσαξει ÷ ο ιερευς √ το περι της αμαρτιας προτερον και αποκνισει ÷ ο ιερευς √ την κεφαλην αυτου απο του σφονδylου αυτου

και ου διελει

Leviticus 6:2 (5:21)

ψυχη εαν αμαρτη και παριδων παριδη τας εντολας $\overline{\kappa\upsilon}$ και ψευσηται προς τον πλησιον \times αυτου \checkmark εν παραθηκη περι κοινωνιας η περι αρπαγης η ηδικησεν τι τον πλησιον

Leviticus 6:5 (5:24)

απο παντος \div πραγματος \checkmark ου ωμοσεν περι αυτου αδικως και αποτεισει αυτο το κεφαλιον \times αυτου \checkmark και το επιπεμπτον αυτου προσθησει επ αυτον τονος εστιν αυτω αποδωσει αυτο η αν ημερα ελεγχθη

Leviticus 6:6 (5:25)

και της πλημμελειας αυτου οισει $\overline{\kappa\omega}$ κρειον αμωμον απο των προβατων τειμης αργυριου εις πλημμελειαν \times προς τον ιερα \checkmark

Leviticus 6:9 (6:2)

εντειλε ααρων και τοις υιοις αυτου λεγων ουτος ο νομος της ολοκαυτωσης αυτη η ολοκαυτωσις επι της καυσεως αυτης επι του θυσιαστηριου ολην την νυκτα εως το πρωι και το πυρ του θυσιαστηριου καυθησεται επ αυτου \div ου σβεσθησεται \checkmark

Leviticus 6:13 (6:6)

\div και \checkmark πυρ δια παντος καυθησεται επι το θυσιαστηριον ου σβεσθησεται

Leviticus 6:15 (6:8)

και αφελει απ αυτου τη δρακι \times αυτου \checkmark απο της σιμιδαλεως της θυσιας συν τω ελαιω αυτης και συν \times παντι \checkmark τω λιβανω αυτης τα οντα επι της θυσιας και ανοισει επι το θυσιαστηριον καρπωμα οσμη ευωδιας το μνημοσυνον αυτης τω $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 6:29 (6:22)

πας αρσην εν τοις ιερευσιν φαγεται αυτα αγια αγιων εστιν \div $\overline{\kappa\omega}$ \checkmark

Leviticus 6:31 (7:1)

και ουτος ο νομος \div του κρειου του περι \checkmark της πλημμελειας αγια αγιων εστιν

Leviticus 6:32 (7:2)

εν τοπω ου σφαζουσιν το ολοκαυτωμα σφαζουσιν ÷ τον κρειον √ της πλημμελειας ÷ εναντι κυ √ και το αιμα αυτου προσχει επι την βασιν του θυσιαστηριου κυκλω

Leviticus 6:33 (7:3)

και παν το στεαρ αυτου προσοισει απ αυτου την οσφυν και παν το στεαρ το κατακαλυπτον τα ενδοσθια ÷ και παν το στεαρ το επι των ενδοσθιων √

Leviticus 7:6-7 (7:16-17)

καν ευχη η εκουσιον θυσιαζη το δωρον αυτου η αν ημερα προσαγη την θυσιαν αυτου βρωθησεται και τη αυριον και το καταλειφθεν ✠ απ αυτου βρωθησεται και το καταλειφθεν √ απο των κρεων της θυσιας εως ημερας τριτης εν πυρι κατακαυθησεται

Leviticus 7:8 (7:18)

εαν δε φαγων φαγη απο των κρεων ✠ της θυσιας των ιρηνικων αυτου √ τη ημερα τη τριτη ου δεχθησεται αυτω τω προσφεροντι αυτο ου λογισθησεται αυτω μiasμα εστιν η δε ψυχη ητις αν φαγη απ αυτου την αμαρτιαν λημψεται

Leviticus 7:9 (7:19)

και κρεα οσα αν αψηται παντος ακαθαρτου ου βρωθησεται εν πυρι κατακαυθησεται ✠ και τα κρεα √ πας καθαρος φαγεται κρεα

Leviticus 8:2

λαβε τον ααρων και τους υιους αυτου ✠ μετ αυτου √ και τας στολας αυτου και το ελαιον της χρισεως και τον μοσχον τον περι της αμαρτιας και τους δυο κρειους και το κανουν των αζυμων

Leviticus 8:11

και ερρανεν αυτου επι το θυσιαστηριον επτακις και εχρεισεν το θυσιαστηριον ÷ και ηγιασεν αυτο √ και παντα τα σκευη αυτου και τον λουτηρα και την βασιν αυτου και ηγιασεν αυτα

Leviticus 8:12

και επεχεεν ÷ μωσης √ απο του ελαιου της χρισεως επι την κεφαλην ααρων και εχρεισεν αυτον και ηγιασεν αυτον

Leviticus 8:14

και προσηγαγεν ÷ μωσης ✓ τον μοσχον τον περι της αμαρτιας και επεθηκεν ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας αυτων επι την κεφαλην του μοσχου του της αμαρτιας

Leviticus 8:15

και εσφαξεν ÷ αυτον ✓ και ελαβεν μωσης απο του αιματος και επεθηκεν επι τα κερατα του θυσιαστηριου κυκλω τω δακτυλω αυτου και εκαθαρισεν το θυσιαστηριον και το αιμα εξεχεεν επι την βασιν του θυσιαστηριου και ηγιασεν αυτο του εξειλασασθαι επ αυτου

Leviticus 8:16

και ελαβεν ÷ μωσης ✓ παν το στεαρ το επι των ενδοσθιων και τον λοβον τον επι του ηπατος και αμφοτερους τους νεφρους και το στεαρ το επ αυτων και ανηνεγκεν μωσης επι το θυσιαστηριον

Leviticus 8:18

και προσηγαγεν ÷ μωσης ✓ τον κρειον τον εις ολοκαυτωμα και επεθηκεν ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας αυτων επι την κεφαλην του κρειου

Leviticus 8:19

και εσφαξεν ÷ μωσης τον κρειον ✓ και προσεχεεν μωσης το αιμα επι το θυσιαστηριον κυκλω

Leviticus 8:22

και προσηγαγεν ÷ μωσης ✓ τον κρειον τον δευτερον κρειον τελειοις και επεθηκεν ααρων και οι υιοι αυτου τας χειρας...επι την κεφαλην...κρειου

Leviticus 8:23

και εσφαξεν ÷ αυτον ✓ και ελαβεν μωσης απο του αιματος αυτου και επεθηκεν επι τον λοβον του ωτος ααρων του δεξιου και επι το ακρον της χειρος της δεξιας και επι το ακρον του ποδος αυτου του δεξιου

Leviticus 8:28

και ελαβεν μωσης αυτα απο των χειρων αυτων και ανηνεγκεν αυτα ÷ μωσης ✓ επι το θυσιαστηριον επι το ολοκαυτωμα της τελειωσεως ο εστιν οσμη ευωδιας καρπωμα εστιν $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 8:31

και ειπεν μωσης προς ααρων και τους υιους αυτου εψησατε τα κρεα εν τη αυλη της

σκηνης του μαρτυριου ÷ εν τοπω αγιω ✓ και εκει φαγεσθε αυτα και τους αρτους τους εν τω κανω της τελειωσεως ον τροπον συντετακται μοι λεγων ααρων και οι υιοι αυτου φαγονται αυτα

Leviticus 8:33

και απο της θυρας της σκηνης του μαρτυριου ουκ εξελευσεσθε επτα ημερας εως ημερα πληρωθη ημερα τελειωσεως υμων επτα γαρ ημερας ÷ εν ✓ τελειωσει τας χειρας υμων

Leviticus 9:2

και ειπεν ÷ μωσης ✓ προς ααρων λαβε σεαυτω μοσχαριον εκ βοων περι αμαρτιας και κρειον εις ολοκαυτωμα αμωμα και προσενεγκε ÷ αυτα ✓ εναντι κ̄υ

Leviticus 9:14

και επλυνεν την κοιλιαν και τους ποδας ÷ υδατι ✓ και επεθηκεν επι το ολοκαυτωμα επι το θυσιαστηριον

Leviticus 9:19

και το στεαρ το απο του μοσχου και του κριου την οσφυν και ÷ το στεαρ ✓ το κατακαλυπτον ÷ την κοιλιαν ✓ και τους δυο νεφρους ÷ και το στεαρ το επ αυτων ✓ και τον λοβον τον επι του ηπατος

Leviticus 10:6

και ειπεν μωσης προς ααρων και ελεαζαρ και ιθαμαρ τους υιους αυτου ÷ τους καταλελειμμενους την κεφαλην υμων ουκ αποκιδαρωσετε και τα ιματια υμων ου διαρρηξετε ινα μη αποθανητε και επι πασαν την συναγωγην εσται θυμος οι αδελφοι υμων πας ο οικος ῑηλ κλαυσονται τον εμπυρισμον ον ενεπυρισθησαν απο κ̄υ

Leviticus 10:9

οινον και σικερα ου πιεσθε συ και οι υιοι σου μετα σου ηνικα αν εισπορευησθε εις την σκηνην του μαρτυριου ÷ η προσπορευομενων υμων προς το θυσιαστηριον ✓ και ου μη αποθανητε νομιμον αιωνιον εις τας γενεας υμων

Leviticus 10:15

τον βραχιονα του αφαιρεματος και το στηθυνιον του αφορισματος επι των καρπωματων των στεατων προσοισουσιν αφορισαι αφορισμα εναντι κ̄υ και εσται σοι και τοις υιοις σου ÷ και ταις θυγατρασιν σου ✓ μετα σου νομιμον αιωνιον ον τροπον συνεταξεν κ̄ς τω μωση

Leviticus 10:16

και τον χιμαρον τον περι της αμαρτιας ζητων εξεζητησεν μωσης και οδε ενεπεπυριστο και εθυμωθη ÷ μωσης ✓ επι ελεαζαρ και ιθαμαρ τους υιους ααρων τους καταλειμμενους λεγων

Leviticus 10:17

δια τι ουκ εφαγετε το περι της αμαρτιας εν τοπω αγιω οτι γαρ αγια αγιων εστιν τουτο εδωκεν υμιν ÷ φαγειν ✓ ινα αφελητε την αμαρτιαν της συναγωγης και εξειλασησθε περι αυτων εναντι κυ

Leviticus 11:1

και ελαλησεν κς προς μωσην λεγων ✠ προς αυτους ✓

Leviticus 11:3

παν ÷ κτηνος ✓ διχηλουν οπλην και ονυχιστηρας ονυχιζον δυο χηλων και αναγον μηρυκισμον εν τοις κτηνεσιν ταυτα φαγεσθε

Leviticus 11:4

πλην απο τουτων ου φαγεσθε απο των αναγοντων μηρυκισμον και απο των διχηλουντων τας οπλας ÷ και ονυχιζοντων ονυχιστηρας ✓ τον καμηλον οτι αναγει μηρυκισμον οπλην δε ου διχηλει ακαθαρτον τουτο υμιν

Leviticus 11:6

και τον χοιρογυλλιον οτι αναγει μηρυκισμον ÷ τουτο ✓ και οπλην ου διχηλει ακαθαρτον τουτο υμιν

Leviticus 11:9

ταυτα φαγεσθε απο παντων των εν τοις υδασιν παντα οσα εστιν αυτοις πτερυγια και λεπιδες εν τοις υδασιν ÷ και ✓ εν ταις θαλασσαις και εν τοις χειμαρροις ταυτα φαγεσθε

Leviticus 11:10

και παντα οσα ουκ εστιν αυτοις πτερυγια ουδε λεπιδες ÷ εν τω υδατι ✓ εν ταις θαλασσαις και εν τοις χειμαρροις απο παντων των ερευγεται τα υδατα και απο πασης ψυχης ζωσης της εν τω υδατι βδελυγμα εστιν

Leviticus 11:16

και στρουθον και γλαυκα και λαρον ÷ και τα ομοια αυτω ✓

Leviticus 11:31

ταυτα ακαθαρτα υμιν απο παντων των τερπετων ÷ των επι της γης ✓ πας ο αποτομενος αυτων τεθνηκοτων ακαθαρτος εσται εως εσπερας

Leviticus 11:39

εαν δε αποθανη των κτηνων ο εστιν ÷ τουτο ✓ υμιν φαγειν ο αποτομενος των θνησιματων αυτων ακαθαρτος εσται εως εσπερας

Leviticus 11:42

και πας ο πορευομενος επι κοιλιας και πας ο πορευομενος επι τεσσαρων δια παντος ο πολυπληθει ποσιν πασιν τοις ερπετοις τοις ερπουσιν επι της γης ου φαγεσθε αυτο οτι βδελυγμα ÷ υμιν ✓ εστιν

Leviticus 11:43

και ου μη βδελυξητε τας ψυχας υμων εν πασιν τοις ερπετοις τοις ερπουσιν ÷ επι της γης ✓ ου μιανθησεσθε εν τουτοις και ουκ ακαθαρτοι εσεσθε εν αυτοις

Leviticus 11:44

οτι εγω ειμι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων και αγιασθησεσθε και αγιοι εσεσθε οτι αγιος ÷ ειμι ✓ εγω ÷ $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων ✓ και ου μιανειτε τας ψυχας υμων εν πασιν τοις ερπετοις τοις κεινουμενοις επι της γης

Leviticus 11:45

οτι εγω $\overline{\kappa\varsigma}$ ο αναγαγων υμας εκ γης αιγυπτου ειναι υμων $\overline{\theta\varsigma}$ και εσεσθε αγιοι οτι αγιος ÷ ειμι ✓ εγω

Leviticus 11:46

ουτος ο νομος περι των κτηνων και των πετεινων και πασης ψυχης ✠ ζωσης ✓ της κεινουμενης εν τω υδατι και πασης ψυχης ερπουσης επι της γης

Leviticus 12:2

λαλησον τοις υιοις $\overline{\iota\eta\lambda}$ και ερεις ÷ προς αυτους ✓ γυνη ητις εαν σπερματισθη και τεκη αρσεν και ακαθαρτος εσται επτα ημερας κατα τας ημερας του χωρισμου της αφεδρου αυτης ακαθαρτος εσται

Leviticus 12:6

και οταν αναπληρωθωσιν αι ημεραι καθαρσεως αυτης εφ υιω η επι θυγατρι προσοισει αμνον ενιαυσιον ÷ αμωμον ✓ εις ολοκαυτωμα και νοσσον περιστερας η τρυγωνα περι αμαρτιας επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου προς τον ιερα

Leviticus 12:7

προσοισει αυτον εναντι κυριου και εξειλασεται περι αυτης ÷ ο ιερευς ✓ και καθαριει αυτην απο πηγης του αιματος αυτης ουτος ο νομος της τικτουσης αρσεν η θηλυ

Leviticus 13:3

και οψεται ο ιερευς την αφην εν δερματι του χρωτος ÷ αυτου ✓ και η θριξ εν τη αφη μεταβαλη λευκη και η οψις της αφης ταπεινη απο του δερματος του χρωτος αυτου αφη λεπρας εστιν και οψεται ο ιερευς και μιανει αυτον

Leviticus 13:4

εαν δε τηλαυγης λευκη η εν τω δερματι του χρωτος αυτου και ταπεινη μη η η οψις αυτης απο του δερματος και θριξ αυτου ου μετεβαλεν τριχα λευκην ÷ αυτη δε εστιν αμαυρα ✓ και αφορει ο ιερευς την αφην επτα ημερας

Leviticus 13:8

και οψεται ο ιερευς και ιδου ÷ ου ✓ μετεπεσεν η σημασια εν τω δερματι και μιανει αυτον ο ιερευς λεπρα εστιν

Leviticus 13:13

και οψεται ο ιερευς και ιδου εκαλυψεν η λεπρα παν το δερμα του χρωτος αυτου και καθαριει ÷ αυτον ο ιερευς ✓ την αφην οτι παν μετεβαλεν λευκον καθαρον εστιν

Leviticus 13:49

...ιματιω η εν τω δερματι η εν τω στημονι η εν τη κροκη η εν παντι σκευει ÷ εργασιμω ✓ δερματος αφη λεπρας εστιν και δειξει τω ιερει

Leviticus 13:50

και οψεται ο ιερευς την αφην και αφορει ÷ ο ιερευς ✓ την αφην επτα ημερας

Leviticus 13:51

και οψεται ÷ ο ιερευς ✓ την αφην τη ημερα τη εβδομη εαν δε διαχεηται η αφη εν τω

ματιω η εν τω στημονι η εν τη κροκη η εν τω δερματι κατα παντα οσα αν ποιηθη
δερματα εν τη εργασια λεπρα εμμονος εστιν η αφη ακαθαρτος εστιν

Leviticus 13:54

και συνταξει ο ιερεις και πλυνει εφ ου αν η επ αυτου η αφη και αφοριει ÷ ο ιερεις ✓
αυτο επτα ημερας το δευτερον

Leviticus 13:57

εαν δε οφθη επι εν τω ματιω η εν τω στημονι η εν τη κροκη η εν παντι σκευει
δερματινω ÷ λεπρα ✓ εξανθουσα εστιν εν πυρι κατακαυθησεται εν ω εστιν η αφη

Leviticus 14:38

και εξελθων ο ιερεις εκ της οικιας επι την θυραν της οικιας και αφοριει ÷ ο ιερεις ✓
την οικιαν επτα ημερας

Leviticus 14:39

και επανηξει ο ιερεις τη ημερα τη εβδομη και οψηται ÷ την οικιαν ✓ και ιδου ου
διεχυθη η αφη εν τοις τοιχοις της οικιας

Leviticus 14:41

και την οικιαν αποξυσουσιν εξωθεν κυκλω και εκχεουσιν τον χουν ✠ ον απεξυσαν
✓ εξω της πολεως εις τοπον ακαθαρτον

Leviticus 14:42

και λημψονται λιθους ÷ απεξυσμενους ✓ ετερους και αντιθησουσιν αντι των λιθων
και χουν ετερον λημψονται και εξαλειψουσιν την οικιαν

Leviticus 14:47: και ο κοιμωμενος εν τη οικια πλυνει τα ματια αυτου ÷ και
ακαθαρτος εσται εως εσπερας ✓ και ο εσθειων εν τη οικια πλυνει τα ματια αυτου ÷
και ακαθαρτος εσται εως εσπερας ✓

Leviticus 16:2

και ειπεν κς προς μωσην λαλησον προς ααρων τον αδελφον σου και μη
εισπορευεσθω πασαν ωραν εις το αγιον εσωτερον του καταπετασματος εις
προσωπον του ιλαστηριου ο εστιν επι της κιβωτου ÷ του μαρτυριου ✓ και ουκ
αποθανειται εν γαρ νεφελη οφθησομαι επι του ιλαστηριου

Leviticus 16:3

÷ ουτως εισελευσεται ααρων εις το αγιον εν μοσχω εκ βοων περι αμαρτιας και κριον εις ολοκαυτωμα

Leviticus 16:10

και τον χιμαρον εφ ον επηλθεν επ αυτον ο κληρος του αποπομπαιου στησει αυτον ζωντα εναντι κυριου του εξιλασασθαι επ αυτου ωστε αποστειλαι αυτον εις την αποπομπην ÷ αφησει αυτον ✓ εις την ερημον

Leviticus 16:15

και σφαξει τον χιμαρον τον περι της αμαρτιας τον περι του λαου ÷ εναντι κ̄υ ✓ και εισοισει του αιματος αυτου εσωτερον του καταπετασματος και ποιησει το αιμα αυτου ον τροπον εποιησεν το αιμα του μοσχου και ρανει το αιμα αυτου επι το ιλαστηριον κατα προσωπον του ιλαστηριου

Leviticus 16:20

και συντελεσει εξειλασκομενος το αγιον και την σκηνην του μαρτυριου και το θυσιαστηριον ÷ και περι των ιερεων καθαριει ✓ και προσαξει τον χιμαρον τον ζωντα

Leviticus 16:21

και επιθησει ααρων τας δυο χειρας αυτου επι την κεφαλην του χιμαρου του ζωντος ✓ και εξαγορευσει επ αυτου πασας τας ανομιας των υιων ιηλ και πασας τας αδικιας αυτων και πασας τας αμαρτιας αυτων και επιθησει αυτας επι την κεφαλην του χιμαρου ÷ του ζωντος ✓ και εξαποστελει εν χειρι ανθρωπου ετοιμου εις την ερημον

Leviticus 16:29

και εσται ÷ τουτο ημιν νομιμον αιωνιον ✓ εν τω μηνι τω εβδομω δεκατη του μηνος ταπεινωσετε τας ψυχας υμων και παν εργον ου ποιησετε ο αυτοχθων και ο προσηλυτος ο προσκειμενος εν υμιν

Leviticus 17:4

και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη αυτο ÷ ωστε ποιησαι αυτο εις ολοκαυτωμα η εις σωτηριον κ̄ω δεκτον εις οσμην ευωδιας και ος αν σφαξη εξω και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη αυτο ✓ ωστε προσενεγκαι δωρον κυριω απεναντι της σκηνης κ̄υ αιμα λογισθησεται τω ανω εκεινω αιμα εξεχεεν εξολεθρευθησεται η ψυχη εκεινη εκ του λαου αυτης

Leviticus 17:6

και προσχει ο ιερευς το αιμα επι το θυσιαστηριον ÷ κυκλω απεναντι ✓ κ̄υ παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου και ανοισει το στεαρ εις οσμην ευωδιας τω κ̄ω

Leviticus 19:12

και ουκ ομεισθε τω ονοματι μου επ αδικω και ου βεβηλωσετε το ονομα του θ̄υ υμων εγω ÷ ειμι ✓ κ̄ς ο θ̄ς υμων

Leviticus 19:14

ου κακως ερεις κωφον και απεναντι τυφλου ου προσθησεις σκανδαλον και φοβηθηση τον θ̄ν σου εγω ειμι κυριος ÷ ο θ̄ς υμων ✓

Leviticus 19:16

ου πορευση δολω εν τω εθνει σου ουκ επισυστηση εφ αιμα του πλησιον σου εγω κ̄ς ÷ ο θ̄ς υμων ✓

Leviticus 19:19

τον νομον μου φυλαξεσθε τα κτηνη σου ου κατοχετευσεις ετεροζυγω και τον αμπελωνα σου ου κατασπερεις διαφορον και ιματιον εκ δυο υφασμενον ÷ κιβδηλον ✓ ουκ επιβαλεις σεαυτω ✓

Leviticus 19:20

και εαν τις κοιμηθη μετα γυναικος κοιτην σπερματος και αυτη οικητις διαπεφυλαγμενη ανθρωπω και λυτροις ου λελυτρωται η ελευθερια ουκ εδοθη αυτη επισκοπη εσται ÷ αυτοις ✓ ουκ αποθανουνται οτι ουκ ηλευθερωθη

Leviticus 19:23

οταν δε εισελθητε εις την γην ÷ ην κ̄ς ο θ̄ς υμων διδωσιν υμιν ✓ και καταφυτευσετε παν ξυλον βρωσιμον και περικαθαριετε την ακαθαρσιαν αυτου ο καρπος αυτου τρια ετη εσται υμιν απερικαθαρτος ου βρωθησεται

Leviticus 19:32

απο προσωπου πολιου εξαναστηση και τιμησεις προσωπον πρεσβυτερου και φοβηθηση τον θ̄ν σου εγω ειμι κ̄ς ÷ ο θ̄ς υμων ✓

Leviticus 24:15

και τοις υιοις ιηλ λαλησον λεγων ÷ και ερεις προς αυτους ∟ ανος ανος εαν καταρασηται θν αυτου λημψεται αμαρτιαν ✠ αυτου ∟

Leviticus 24:16

ονομαζων δε το ονομα κυ θανατω θανατουσθω λιθοις λιθοβολειτω αυτον πασα συναγωγή εαν τε προσηλυτος εαν τε αυτοχθων εν τω ονομασαι αυτον το ονομα ÷ κυ ∟ τελευτατω

Leviticus 24:18

και ος αν παταξη κτηνος αποτεισατω ✠ αυτο ∟ ψυχην αντι ψυχης

Leviticus 24:21

✠ και ο τυπτων κτηνος αποτεισατω αυτω ∟ ος αν παταξη ανον ÷ και αποθανη ∟ θανατω θανατουσθω

Leviticus 25:2

λαλησον τοις υιοις ιηλ και ερεις προς αυτους εαν εισελθητε εις την γην ην εγω διδωμι υμιν και αναπαυσεται η γη ÷ ην εγω διδωμι υμιν ∟ σαββατα τω κω

Leviticus 25:8

και εξαριθμησεις σεαυτω επτα αναπαυσεις ετων επτα ετη επτακις και εσονται σοι ✠ ημεραι ∟ επτα εβδομαδες ετων εννεα και τεσσαρακοντα ετη

Leviticus 25:9

και διαγγελιτε σαλπιγγος φωνη ÷ εν παση τη γη υμων ∟ τω μηνι τω εβδομω τη δεκατη του μηνος τη ημερα του εξειλασμου διαγγελιτε σαλπιγγι εν παση τη γη υμων

Leviticus 25:11

αφεσεως σημασια αυτη το ετος το πενηκοστον ενιαυτος εσται υμιν ου σπερειτε ουδε μη αμησετε τα αυτοματα ÷ αναβαινοντα ∟ αυτης και ου τρυγησετε τα ηγιασμενα αυτης

Leviticus 25:18

και ποιησετε ÷ παντα ∟ τα δικαιωματα μου και τας κρισεις μου ÷ πασας ∟ και φυλαξασθε και ποιησετε αυτα και κατοικησετε επι της γης πεποιθοτες

Leviticus 25:25

εαν δε πενηται ο αδελφος σου ÷ ο μετα σου ✓ και αποδωται απο της κατασχεσεως αυτου και ελθη ο αγχιστευων αυτω εγγιστα αυτω και λυτρωσετε την πρασιν του αδελφου αυτου

Leviticus 25:31

αι δε οικιαι αι εν επαυλεσιν αις ουκ εστιν αυταις τειχος κυκλω προς τον αγρον της γης λογισθησονται λυτρωται ÷ δια παντος ✓ εσονται και εν τη αφεσει εξελευσονται

Leviticus 25:33

και ος αν λυτρωσαμενος παρα των λευειτων και εξελευσεται η διαπρασις οικιων πολεως κατασχεσεως αυτων εν τη αφεσει οτι οικιαι των πολεων των λευειτων ✠ αυτη η ✓ κατασχεσις αυτων εν μεσω υιων ιηλ

Leviticus 25:35

εαν δε πενηται ο αδελφος σου και αδυνατηση ταις χερσιν παρα σοι αντιλημψη αυτου ως προσηλυτου και παροικου και ζησεται ÷ ο αδελφος σου ✓ μετα σου

Leviticus 25:36

ου λημψη παρ αυτου τοκον ουδε επι πληθει και φοβηθηση τον θ̄ν σου ÷ εγω κ̄ς ✓ και ζησεται ο αδελφος σου μετα σου

Leviticus 25:41

και εξελευσεται ÷ τη αφεσει ✓ και τα τεκνα αυτου μετ αυτου και απελευσεται εις την γενεαν αυτου εις την κατασχεσιν την πατρικην αποδραμειται

Leviticus 25:42

διοτι οικεται μου εισιν ÷ ουτοι ✓ ους εξηγαγον εκ γης αιγυπτου ου πραθησεται εν πρασει οικετου

Leviticus 25:47

εαν δε ευρη η χειρ του προσηλυτου η του παροικου του παρα σοι και απορηθεις ο αδελφος σου ✠ μετ αυτου ✓ πραθη τω προσηλυτω η τω παροικω τω παρα σοι η εκ γενετης προσηλυτω

Leviticus 25:48

μετα το πραθηναι ÷ αυτω ✓ λυτρωσις αυτου εσται εις των αδελφων αυτου λυτρωσεται αυτον

Leviticus 25:49

αδελφος πατρος αυτου η υιος αδελφου πατρος αυτου λυτρωσεται αυτον η απο των οικειων των σαρκων αυτου εκ της φυλης αυτου λυτρωσεται αυτον εαν δε ευπορηθεις ταις χερσιν εαυτου λυτρωται ÷ εαυτον ✓

Leviticus 25:55

οτι εμοι οι υιοι ιηλ οικεται παιδες μου ÷ ουτοι ✓ εισιν ους εξηγαγον εκ γης αιγυπτου εγω κς ο θς υμων

Leviticus 26:6

και δωσω ιρηνην επι της γης υμων και κοιμηθησεσθε και ουκ εσται ÷ υμας ο εκφοβων ✓ και απολω θηρια πονηρα εκ της γης ÷ υμων ✓

Leviticus 26:10

και φαγεσθε ÷ παλαια ✓ και παλαια παλαιων και παλαια εκ προσωπου νεων εξοισετε

Leviticus 26:16

και εγω ποιησω ουτως υμιν και επισυστησω εφ υμας ✠ σπουδη ✓ την αποριαν ÷ την τε ψοραν ✓ και τον ικτερον σφακελιζοντας τους οφθαλμους ÷ υμων ✓ και εκτηκουσαν την ψυχην ÷ υμων ✓ και σπερειτε δια κενης τα σπερματα υμων και εδονται αυτα οι υπεναντιοι υμων

Leviticus 26:20

και εσται εις κενον η ισχυς υμων και ου δωσει η γη υμων τον σπορον αυτης και το ξυλον του αγρου ÷ υμων ✓ ου δωσει τον καρπον αυτου

Leviticus 26:32

και εξερημωσω εγω την γην ÷ υμων ✓ και θαυμασονται επ αυτην οι εχθροι υμων ο ενοικουντες εν αυτη

Leviticus 26:34

τοτε ευδοκησει η γη τα σαββατα αυτης πασας τας ημερας της ερημωσεως αυτης και υμεις ÷ εσεσθε ✓ εν τη γη των εχθρων υμων τοτε σαββατιει η γη και ευδοκησει

τα σαββατα αυτης

Leviticus 26:41

και εγω επορευθην μετ αυτων ÷ θυμω √ πλαγιω και απολω αυτους εν τη γη των εχθρων αυτων τοτε εντραπησεται η καρδια αυτων η απεριτμητος και τοτε ευδοκησουσιν τας αμαρτιας αυτων

Leviticus 26:43

και η γη εγκαταλειφθησεται ÷ απ αυτων √ τοτε προσδεξεται η γη τα σαββατα αυτης εν τω ερημωθηναι αυτην δι αυτους και αυτοι προσδεξονται τας ανομιας αυτων ανθ ων τα κριματα μου υπερειδον και τοις προσταγμασιν μου προσωχθισαν τη ψυχη αυτων

Leviticus 26:45

και μνησθησομαι αυτων διαθηκης της προτερας οτε εξηγαγον αυτους εκ γης αιγυπτου ÷ εξ οικου δουλειας √ εναντι των εθνων του ειναι αυτων $\overline{\theta\varsigma}$ εγω $\overline{\kappa\varsigma}$

Leviticus 27:7

εαν δε απο εξηκονταετους και επανω εαν μεν αρσης η εσται η τιμη αυτου πεντεκαιδεκα διδραχμα ÷ α[ργ]υριου √ εαν δε θηλεια δεκα διδραχμα

Leviticus 27:10

ουκ αλλαξει αυτο ~~✘~~ και ουκ αντερει αυτω √ καλον πονηρω ουδε πονηρων καλω εαν δε [...]σων αλλαξη κτηνος κτηνει εσται αυτο και το αλλαγμα αγια

Leviticus 27:15

εαν δε ο αγιασας ÷ αυτην √ λυτρωται την οικιαν αυτου προσθησει το επιπεμπτον του αργυριου [τ]ης τιμης επ αυτην και εσται αυτω

Numbers

Numbers 1:1

και ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην εν τη ερημω ÷ τη √ σινα εν τη σκηνη του μαρτυριου εν μια του μηνος του δευτερου ετους του δευτερου εξελθοντων αυτων εκ γης αιγυπτου λεγων

Numbers 1:3

απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν δυναμει $\overline{\text{יהל}}$ επισκεψασθε αυτους συν δυναμει αυτων συ και αραων ÷ επισκεψασθε αυτους ✓

Numbers 1:18

και πασαν την συναγωγήν συνηγαγον εν μια του μηνος του δευτερου ετους και επεσκεπησαν κατα γενεσις αυτων η κατα πατριας αυτων κατα αριθμον ονοματων ÷ αυτων ✓ απο $\overline{\text{כ}}$ ετους και επανω ÷ αρσενικον ✓ κατα κεφαλην αυτων

Numbers 1:20

και εγενοντο οι υιοι ρουβην πρωτοτοκου $\overline{\text{יהל}}$ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατα αριθμους ονοματων ÷ αυτων ✓ κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

Numbers 1:22

τοις υιοις συμεων κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων ~~✕~~ και επισκεψις αυτων ✓ κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων ✓ κατα κεφαλην αυτων απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

Numbers 1:24

τοις υιοις γαδ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα ✓ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

Numbers 1:26

τοις υιοις ιουδα κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα ✓ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

Numbers 1:28

τοις υιοις ισσαχαρ κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ονοματων ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα ✓ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

Numbers 1:30

τοις υιοις ζαβουλων κατα συγγενιας αυτων κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον ÷ αυτων κατα κεφαλην αυτων παντα αρσενικα ✓ απο εικοσαετους και επανω πας ο εκπορευομενος εν τη δυναμει

Numbers 1:32

τοὺς υἱοὺς ἰωσήφ υἱοὺς εφραὶμ κατὰ συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✓ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

Numbers 1:34

τοὺς υἱοὺς μανασσῆ κατὰ συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✓ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

Numbers 1:36

τοὺς υἱοὺς βενιαμὴν κατὰ συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✓ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

Numbers 1:38

τοὺς υἱοὺς δαν κατὰ συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✓ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

Numbers 1:40

τοὺς υἱοὺς ἀσηρ κατὰ συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✓ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

Numbers 1:42

τοὺς υἱοὺς νεφθαλεὶμ κατὰ συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων ÷ αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν πάντα ἀρσενικά ✓ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω παρὰ τὸ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει

Numbers 1:44

αὕτη ἡ ἐπισκεψὶς ἦν ἀποσκεψάντο μωϋσῆς καὶ ααρὼν καὶ οἱ ἀρχόντες $\overline{\text{יְהוֹל}}$ $\overline{\text{יִבְר}}$ ἀνδρὲς ἀνήρ εἰς ÷ κατὰ φυλὴν μίαν κατὰ φυλὴν ✓ εἰς οἶκον πατρίας αὐτῶν ἦσαν

Numbers 1:46

καὶ ἐγένετο πάσα ἡ ἐπισκεψὶς υἱῶν $\overline{\text{יְהוֹל}}$ σὺν τῇ δυνάμει αὐτῶν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ

επανω πας ο εκπορευομενος παραταξασθαι εν $\overline{\text{ηλ}}$ ✠ και εγενοντο παντες οι επεσκεμμενοι ✓

Numbers 1:50

και συ επιστησον τους λευειτας επι την σκηνην του μαρτυριου και επι παντα τα σκευη αυτης και επι παντα οσα εστιν \div εν ✓ αυτη αυτοι αρουσιν την σκηνην και παντα τα σκευη αυτης και αυτοι λιτουργησουσιν εν αυτη και κυκλω της σκηνης παρεμβalousιν

Numbers 1:51

και εν τω εξαιρειν την σκηνην καθελουσιν αυτην οι λευειται και εν τω παρεμβਾਲειν την σκηνην αναστησουσιν ✠ αυτης οι λευειται ✓ και ο αλλογενης ο προσπορευομενος αποθανετω

Numbers 1:53

οι δε λευειται παρεμβαλετωσαν \div εναντιοι ✓ κυκλω της σκηνης του μαρτυριου και ουκ εστε αμαρτημα ✠ επι την συναγωγην ✓ εν υιοις $\overline{\text{ηλ}}$ και φυλαξουσιν οι λευειται \div αυτοι ✓ την φυλακην της σκηνης του μαρτυριου

Numbers 1:54

και εποιησαν οι υιοι $\overline{\text{ηλ}}$ κατα παντα α ενετειλατο $\overline{\text{κς}}$ τω $\overline{\text{μω}}$ ση ✓ \div και ααρων ✓ ουτως εποιησαν

Numbers 2:2

$\overline{\text{ανος}}$ ο εχομενος αυτου κατα ταγμα αυτου κατα σημαιας κατ οικους πατριων αυτων παρεμβαλετωσαν οι υιοι $\overline{\text{ηλ}}$ εναντιοι κυκλω της σκηνης του μαρτυριου ου παρεμβalousιν \div οι υιοι $\overline{\text{ηλ}}$ ✓

Numbers 2:3

και οι παρεμβαλλοντες πρωτοι \div κατα νοτον ✓ κατ ανατολας ταγμα παρεμβολης ιουδα συν δυναμει αυτων και ο αρχων των υιων ιουδα νασσων $\overline{\text{υς}}$ αμειναδαβ

Numbers 2:7

\div και οι παρεμβαλλοντες εχομενοι ✓ φυλη ζαβουλων και αρχων των υιων ζαβουλων $\overline{\text{ελιαβ}}$ $\overline{\text{υς}}$ $\overline{\text{χελων}}$

Numbers 2:9

παντες οι επεσκεμμενοι εκ της παρεμβολης ιουδα $\bar{\rho}$ ~~✱~~ χειλαδες και $\bar{\nu}$ χειλιαδες και εξακισχειλιοι και $\bar{\chi}$ συν δυναμει αυτων πρωτοι εξαρουσιν

Numbers 2:14

και \div οι παρεμβαλλοντες εχομενοι αυτων $\bar{\nu}$ φυλη γαδ και ο αρχων των υιων γαδ ελισαφ $\bar{\upsilon}\bar{\varsigma}$ ραγουηλ

Numbers 2:20

και \div οι παρεμβαλλοντες $\bar{\nu}$ εχομενοι αυτων φυλη μανασση και ο αρχων των υιων μανασση γαμαλιηλ $\bar{\upsilon}\bar{\varsigma}$ φαδασσουρ

Numbers 2:22

και \div οι παρεμβαλλοντες $\bar{\nu}$ εχομενοι φυλη βενιαμειν και ο αρχων των υιων βενιαμειν αβειδαν $\bar{\upsilon}\bar{\varsigma}$ γαδεωνει

Numbers 2:29

και \div οι παρεμβαλλοντες εχομενοι αυτου $\bar{\nu}$ φυλη νεφθαλει και ο αρχων των υιων νεφθαλει αχειρε υιος αιναν

Numbers 2:34

και εποιησαν οι υιοι $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ κατα παντα οσα συνεταξεν $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ τω μωση ουτως παρενεβαλον κατα ταγματα αυτων και ουτως εξηρον εκαστος \div εχομενοι $\bar{\nu}$ κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων

Numbers 3:9

και δωσεις τους λευειτας ααρων και τοις υιοις αυτου \div τοις ιερευσιν $\bar{\nu}$ δομα δεδομενοι εισιν ουτοι \div μοι $\bar{\nu}$ απο των υιων $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$

Numbers 3:10

και ααρων και τους υιους αυτου καταστησεις \div επι της σκηνης του μαρτυριου $\bar{\nu}$ και φυλαξουσιν την ιερατειαν αυτων \div και παντα τα κατα τον βωμον και τα εσω του καταπετασματος $\bar{\nu}$ και ο αλλογενης ο απομενος αποθανιται

Numbers 3:12

και εγω ειδου ειληφα τους λευειτας εκ μεσου των υιων $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ αντι παντος πρωτοτοκου διανοιγοντος μητραν παρα των υιων $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ \div λυτρα αυτων εσονται $\bar{\nu}$ και

εσονται εμοι οι λευειται

Numbers 3:15

επισκεψαι τους υιους λευει κατ οικους πατριων αυτων κατα δημους αυτων ÷ κατα συγγενιας αυτων √ παν αρσενικον απο μηνιαιου και επανω επισκεψασθαι αυτους

Numbers 3:16

και επεσκεψαντο αυτους μωσης ÷ και ααρων √ δια φωνης $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ ον τροπον συνεταξεν ÷ αυτοις $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ √

Numbers 3:23

÷ και ουτοι √ υιοι δημοι γερσων οπισω της σκηνης παρεμβαλουσιν παρα θαλασσαν παρεμβαλουσιν

Numbers 3:24

και ο αρχων οικου πατριας του γερσων ÷ του δημου √ ελειςαφατ $\bar{\upsilon}\bar{\varsigma}$ λαηλ

Numbers 3:25

και η φυλακη υιων γερσων εν τη σκηνη του μαρτυριου η σκηνη ✠ και η σκεπη √ και το καλυμμα αυτης και το καλυμμα της θυρας της σκηνης του μαρτυριου

Numbers 3:26

και τα ιστια της αυλης και το καταπετασμα της πυλης της αυλης της ÷ ουσης √ επι της σκηνης ✠ επι του θυσιαστηριου κυκλω √ και τα καταλοιπα αυτου παντων των εργαων αυτου

Numbers 3:34

η επισκεψις αυτων κατ αριθμον παν αρσενικον απο μηνιαιου και επανω εξακισχειλιοι και $\bar{\varsigma}$ ÷ και $\bar{\nu}$ √

Numbers 3:38

και οι παρεμβαλλοντες κατα προσωπον της σκηνης ✠ απο ανατολων κατεναντι της σκηνης √ του μαρτυριου κατ ανατολης μωσης και ααρων και οι υιοι αυτου φυλασσοντες τας φυλακας του αγιου εις τας φυλακας των υιων $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ και ο αλλογενης ο αποτομενος αποθανειται

Numbers 3:40

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην \div λεγων ∇ επισκεψαι παν πρωτοτοκον αρσεν των υιων $\overline{\eta\lambda}$ απο μηνιαιου και επανω και λαβε τον αριθμον εξ ονοματων αυτων

Numbers 3:47

και λημψη $\overline{\epsilon}$ \times $\overline{\epsilon}$ ∇ σικλους κατα κεφαλην κατα το διδραχμον το αγιον και λημψεται $\overline{\kappa}$ οβολους του σικλου

Numbers 3:49

και ελαβεν μωσης το αργυριον τα λυτρα παρα των πλεοναζοντων \div εν αυτοις ∇ εις την εκλυτρωσιν των λευειτων

Numbers 3:50

παρα των πρωτοτοκων των υιων $\overline{\eta\lambda}$ ελαβεν το αργυριον $\overline{\epsilon}$ και $\overline{\xi}$ και $\overline{\tau}$ και χειλιους \div σικλους ∇ κατα τον σικλον τον αγιον

Numbers 3:51

και εδωκεν μωσης το αργυριον τα λυτρα \div των πλεοναζοντων ∇ ααρων και τοις υιοις αυτου δια φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ ον τροπον ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση

Numbers 4:3

απο $\overline{\kappa}$ και $\overline{\epsilon}$ ετων και επανω και εως \times υιου ∇ $\overline{\nu}$ ετων πας ο εισπορευομενος λειτουργειν ποιησαι \div παντα ∇ τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

Numbers 4:4

και ταυτα τα ονοματων των υιων καθ \div εκ μεσου υιων λευει κατα δημους αυτων κατ οικους πατριων αυτων ∇ εν τη σκη (*sic*) του μαρτυριου αγιον των αγιων

Numbers 4:6

και επιθησουσιν επ αυτο κατακαλυμμα δερμα υακινθινον και επιβαλουσιν \div επ αυτην ∇ ιματιον ολον υακινθινον ανωθεν και διεμβαλουσιν τους αναφορεις

Numbers 4:7

και επι την τραπεζαν την προκειμενην επιβαλουσιν \div επ αυτην \times ιματιον ολοπορφυρον και δωσουσιν επ αυτης ∇ τα τρυβλια και τας θυισκας και τους κυαθους και τα σπονδια εν οις σπενδει και οι αρτοι οι δια παντος επ αυτης εσονται

Numbers 4:8

και επιβαλουσιν επ αυτην ιματιον κοκκινον ✠ διαφορον ✓ καλυψουσιν αυτην καλυμματι δερματινω υακινθινω και διεμβαλουσιν τους αναφορεις αυτης

Numbers 4:10

και εμβαλουσιν αυτην και παντα τα σκευη αυτης εις καλυμμα δερματινον υακινθινον και επιθησουσιν ÷ αυτην ✓ επ αναφορεων

Numbers 4:14

και επιθησουσιν επ αυτο παντα τα σκευη οσοις λειτουργουσιν επ αυτο εν αυτοις και τα πυρια και τας κρεαγρας και τας φιαλας και τον καλυπτηρα και παντα τα σκευη του θυσιαστηριου και επιβαλουσιν επ αυτο καλυμμα δερματινον υακινθινον και διεμβαλουσιν τους αναφορεις αυτου ÷ και λημψονται ιματιον πορφυρου και συνκαλυψουσιν τον λουτηρα και την βασιν αυτου και εμβαλουσιν αυτα εις καλυμμα δερματινον υακινθινον και επιθησουσιν απαναφορεις ✓

Numbers 4:16

επισκοπος ελεαζαρ $\overline{\text{υς}}$ ααρων του ιερεως το ελαιον του φωτος και το θυμιαμα της συνθεσεως και η θυσια η καθ ημεραν και το ελαιον της χρισεως η επισκοπη ολης της σκηνης και οσα εστιν εν αυτο εν τω αγιω εν πασι τοις εργοις ✠ αυτου ✓

Numbers 4:19

τουτο ποιησατε αυτοις και ζησονται και ου μη αποθανωσιν προσπορευομενων αυτων προς τα αγια των αγιων ααρων και οι υιοι αυτου προσπορευεσθωσαν και καταστησουσιν αυτους ενα εκαστον ✠ επι την δουλειαν αυτου ✓ κατα την αναφοραν αυτου

Numbers 4:23

απο $\overline{\text{ε}}$ και $\overline{\text{κ}}$ ετους και επανω ✠ εκει ✓ εως $\overline{\text{ν}}$ ετους επισκειψαι αυτους πας ο εισπορευομενος λειτουργειν ✠ λειτουργιαν ✓ και ποιειν τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

Numbers 4:26

και τα ιστια της αυλης και το επισπαστρον ✠ της θυρας της πυλης της αυλης οσα επι της σκηνης ÷ του μαρτυριου ✠ και επι του θυσιαστηριου κυκλω ✓ και τα περισσα αυτων και παντα τα σκευη τα λειτουργικα αυτων και παντα οσα λειτουργουσιν εν αυτοις ποιησουσιν

Numbers 4:27

κατα στομα ααρων και των υιων αυτου εσται ✠ πασα ✓ η λειτουργια των υιων γερσων κατα πασας τας λειτουργιας αυτων και κατα παντα τα εργα αυτων και επισκεψη αυτους εξ ονοματων παντα τα αρτα υπ αυτων

Numbers 4:30

απο $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\kappa}$ ετους και επανω εως ✠ υιου ✓ $\bar{\nu}$ ετους επισκεψασθαι αυτους πας ο εισπορευομενος ✠ εις την δυναμιν ✓ λειτουργειν τα εργα της σκηνης του μαρτυριου

Numbers 4:31

και ταυτα τα φυλαγματα των αιρομενων υπ αυτων κατα παντα τα εργα αυτων εν τη σκηνη του μαρτυριου τας κεφαλειδας της σκηνης και τους μοχλους αυτης και τους στυλους αυτης και τας βασεις αυτης \div και το κατακαλυμμα και αι βασεις αυτων και οι στυλοι αυτων και το κατακαλυμμα της θυρας της σκηνης ✓

Numbers 4:32

και τους στυλους της αυλης κυκλω και αι βασεις αυτων \div και τους στυλους του κατα πετασματος της πυλης της αυλης και τας βασεις αυτων ✓ και τους πασσαλους αυτων και τους καλους αυτων και παντα τα σκευη αυτων και παντα τα λειτουργηματα αυτων εξ ονοματων επισκεψασθαι \div αυτους και παντα ✓ τα σκευη της φυλακης των αιρομενων υπ αυτων

Numbers 4:33

αυτη η λειτουργια ✠ του ✓ δημου υιων μεραρει πασιν τοις εργοις αυτων εν τη σκηνη του μαρτυριου εν χειρι ιθαμαρ υιου ααρων του ιερεως

Numbers 4:35

απο $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\kappa}$ ετους και επανω εως ✠ υιου ✓ $\bar{\nu}$ ετους πας ο εισπορευομενος λειτουργειν και ποιειν τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

Numbers 4:39

απο $\bar{\epsilon}$ και $\bar{\kappa}$ ετους και επανω ✠ και εως ✓ $\bar{\nu}$ ετους πας ο εισπορευομενος λειτουργειν και ποιειν τα εργα εν τη σκηνη του μαρτυριου

Numbers 4:41

αυτη η επισκεψις δημου υιων γερσων πας ο λειτουργων εν τη σκηνη του μαρτυριου

ους επεσκεψατο μωσης και ααρων δια φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ \div εν χειρι μωση \checkmark

Numbers 4:44

και εγενηθη η επισκεψις αυτων κατα δημους αυτων \div κατ οικους πατριων αυτων \checkmark
τρεισχιλιοι και $\overline{\varsigma}$

Numbers 4:47

απο $\overline{\epsilon}$ και $\overline{\kappa}$ ετους και επανω ⌘ και \checkmark εως $\overline{\nu}$ ετους πας ο εισπορευομενος προς το
εργον των εργατων και τα εργα τα αιρομενα εν τη σκηνη του μαρτυριου

Numbers 5:3

απο αρσενικου εως θηλυκου εξαποστειλατε εξω της παρεμβολης ⌘ εξαποστειλατε
αυτους \checkmark και ου μianουσιν τας παρεμβολας αυτων εν οis εγω καταγεινομαι εν
αυτοις

Numbers 5:6

λαλησον τοis υιοis $\overline{\iota\eta\lambda}$ \checkmark \div λεγων \checkmark ανηρ η γυνη οστις αν ποιηση απο των αμαρτιων
των ανθρωπινων ⌘ και παριδων \checkmark παριδη εν $\overline{\kappa\omega}$ και πλημμεληση η ψυχη εκεινη

Numbers 5:7

εξαγορευσει την αμαρτιαν ⌘ αυτω \checkmark ην εποιησεν και αποδωσει την πλημμελειαν
 ⌘ αυτου το κεφαλαιον αυτου \checkmark και το επιπεμπτον αυτου προσθησει επ αυτο και
αποδωσει επ αυτο τινει επλημμελησεν αυτω

Numbers 5:8

εαν δε μη η τω ανθρωπω ο αγχιστευων ωστε αποδουναι \div αυτω \checkmark το πλημμελημα
προς αυτον το πλημμελημα το αποδιδομενον τω $\overline{\kappa\omega}$ τω ιερει \checkmark \div εσται \checkmark πλην του
κρειου του ειλασμου δι ου εξειλασεται εν αυτω περι αυτου

Numbers 5:9

και πασα απαρχη κατα παντα τα αγιαζομενα εν υιοis $\overline{\iota\eta\lambda}$ οσα αν προσφερωσιν \div $\overline{\kappa\omega}$
 \checkmark τω ιερει αυτω εσται

Numbers 5:10

και εκαστου τα ηγιασμενα αυτου ⌘ αυτω \checkmark εσται και ανηρ ος αν ⌘ δω τω ιερει
αυτω εσται \checkmark

Numbers 5:15

και αξει ο ανθρωπος την γυναικα αυτου προς τον ιερεα και προσοισει το δωρον ✠ αυτης ✓ το περι αυτης το δεκατον του οιφει αλευρον κριθινον ουκ επιχει επ αυτο ελαιον ουδε επιθησει επ αυτο λιβανον γαρ θυσια ζηλοτυπιας εστιν θυσια μνημοσυνου αναμνησκουσα αμαρτιαν

Numbers 5:17

και λημψεται ο ιερευς υδωρ καθαρων ÷ ζων ✓ εν ανγιω ✓ οστρακινω και απο της γης της ουσης επι του εδαφους της σκηνης ÷ του μαρτυριου ✓ και λαβων ο ιερευς εμβαλει εις το υδωρ

Numbers 5:18

και στησει ο ιερευς την γυναικα εναντι κ̄ και αποκαλυψει την κεφαλην της γυναικος και δωσει επι τας χειρας αυτης την θυσιαν του μνημοσυνου την θυσιαν της ζηλοτυπιας εν δε τη χειρι του ιερεως εσται το υδωρ του ελεγμου του επικαταρωμενον ÷ τουτο ✓

Numbers 5:19

και ορκιε αυτην ο ιερευς και ειρει τη γυναικι ει μη κεκοιμηται τις μετα σου ✠ και ✓ ει μη παραβεβηκας μιανθηναι υπο τον ανδρα τον σεαυτης αθωα ισθι απο του υδατος του ελεγμου του επικαταρωμενου τουτου

Numbers 5:21

και ορκιε ο ιερευς την γυναικα εν τοις ορκοις της αρας ÷ ταυτης ✓ και ερει ο ιερευς τη γυναικι δωη κ̄ σε εν αρα και ενορκιον εν μεσω του λαου σου εν τω δουναι κ̄ τον μηρον σου διαπεπτωκοτα και την κοιλιαν σου πεπρησμενην

Numbers 5:22

και εισελευσεται το υδωρ το επικαταρωμενον τουτο εις την κοιλιαν σου πρησαι γαστερα και διαπεσειν μηρον ✠ σου ✓ και ερει η γυνη γενοιτο γενοιτο

Numbers 5:23

και γραψει ο ιερευς τας αρας ταυτας εις βιβλιον και εξαλειψει εις το υδωρ του ελεγμου ÷ του επικαταρωμενου ✓

Numbers 5:27

✠ και ποτιει αυτην το υδωρ ✓ και εσται εαν η μεμιαμμενη και ληθη λαθη τον ανδρα αυτης και εισελευσεται εις αυτην το υδωρ το επικαταρωμενον του ελεγμου και πρησθησεται την κοιλιαν ✠ αυτης ✓ και διαπεσειται ο μηρος αυτης και εσται η γυνη εις αραν εν τω λαω αυτης

Numbers 5:30

η ανθρωπος ω εαν επελθη επ αυτον $\overline{\pi\alpha\alpha}$ ζηλωσεως και ζηλωση την γυναικα αυτου και στησει την γυναικα \div αυτου ✓ εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ και ποιησει αυτη ο ιερευς παντα τον νομον τουτου

Numbers 5:31

και αθως εσται ο ανθρωπος απο αμαρτιας και η γυνη \div αυτη ✓ λημψεται την αμαρτιαν αυτης

Numbers 6:3

απο οινου και σικερα αγνισθησεται \div απο οινου ✓ και οξος εξ οινου και οξος εκ σικερα ου πιεται και οσα κατεργαζεται εκ σταφυλης ου πιεται και σταφυλην προσφατον και σταφιδα ου φαγεται

Numbers 6:5

πασας τας ημερας της ευχης του αγνισμου ✠ αυτου ✓ ξυρον ουκ επελευσεται επι την κεφαλην αυτου εως αν πληρωθωσιν αι ημεραι οσας ευξατο $\overline{\kappa\omega}$ αγιος εσται τρεφων κομην τριχα κεφαλης ✠ αυτου ✓

Numbers 6:6

πασας τας ημερας της ευχης ✠ αυτου τω $\overline{\kappa\omega}$ επι \div παση ✓ ψυχη τετελευτηκυια ουκ εισελευσεται

Numbers 6:7

επι $\overline{\pi\rho\iota}$ ✠ αυτου ✓ και επι μητρι ✠ αυτου ✓ και επ αδελφω ✠ αυτου ✓ και επ αδελφη ✠ αυτου ✓ ου μιανθησεται επ αυτοις αποθανοντων αυτων οτι ευχη $\overline{\theta\upsilon}$ αυτου \div επ αυτω ✓ επι κεφαλης αυτου

Numbers 6:9

εαν δε τις θανατω αποθανη εξαπινα επ αυτω παραχημα μιανθησεται η κεφαλη ευχης αυτου και ξυρησεται την κεφαλην αυτου η αν ημερα καθαρισθη τη ημερα τη εβδομη ξυρηθησεται ✠ αυτην ✓

Numbers 6:11

και ποιησει ο ιερευς μιαν περι αμαρτιας και μιαν εις ολοκαυτωμα και εξειλασεται περι αυτου \div ο ιερευς \checkmark περι ων ημαρτεν περι της ψυχης και αγιασει την κεφαλην αυτου εν τη ημερα εκεινη \checkmark

Numbers 6:12

\otimes και διαφυλαξειτω \checkmark \otimes $\overline{\kappa\omega}$ τας ημερας της ευχης \otimes αυτου \checkmark και προσαξει αμνον ενιαυσιον και αι ημεραι αι προτεραι αλογοι εσονται οτι εμιανθη κεφαλη ευχης αυτου

Numbers 6:18

και ξυρησεται ο ευγμενος παρα τας θυρας της σκηνης του μαρτυριου την κεφαλην της ευχης αυτου και επιθησει τας τριχας \otimes της κεφαλης ευχης αυτου και θησει \checkmark επι το πυρ ο εστιν επι την θυσιαν του σωτηριου

Numbers 6:21

ουτος ο νομος του ευξαμενου ος αν ευξηται δωρον αυτου $\overline{\kappa\omega}$ περι της ευχης \otimes αυτου χωρις ων αν ευρη η χειρ αυτου κατα δυναμιν της ευχης αυτου ην αν ευξηται \otimes ουτως ποιησει \checkmark κατα τον νομον αγνιας \otimes αυτου \checkmark

Numbers 7:2

και προσηνηγκαν οι αρχοντες $\overline{\iota\eta\lambda} \div \overline{\iota\beta}$ \checkmark αρχοντες οικων πατριων αυτων ουτοι αρχοντες φυλων ουτοι οι παρεστηκοτες επι της επισκοπης

Numbers 7:3

και ηνεγκαν τα δωρα αυτων εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ εξ αμαξας λαμπηνικας και $\overline{\iota\beta}$ βοας αμαξαν παρα $\overline{\beta}$ αρχοντων και μοσχον παρα εκαστου και προσηγαγον \otimes αυτα \checkmark εναντιον της σκηνης

Numbers 7:12

και ην ο προσφερων τη ημερα τη πρωτη το δωρον αυτου ναασων $\overline{\upsilon\varsigma}$ αμειναδαβ \div αρχων \checkmark της φυλης ιουδα

Numbers 7:13

και \checkmark \div προσηνηγκεν \checkmark το δωρον αυτου τρυβλιον αργυρου εν $\overline{\lambda}$ και $\overline{\rho}$ ολκη αυτου φιαλην μιαν αργυραν $\overline{\sigma}$ σικλων κατα τον σικλον τον αγιον αμφοτερα πληρη

σιμιδαλεως αναπεποιημενης εν ελαιω εις θυσιαν

Numbers 7:18

τη ημερα τη δευτερα προσηνεγκεν ναθαναηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ σωγαρ αρχων \div της φυλης \checkmark
ισσαχαρ

Numbers 7:72

τη ημερα τη $\overline{\iota\alpha}$ \otimes ημερα \checkmark αρχων των υιων ασηρ φαγεηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ εχραν

Numbers 7:84

ουτος ο εγκαινισμος του θυσιαστηριου η ημερα εχρεισεν αυτο παρα των αρχοντων
 \div των υιων \checkmark $\overline{\iota\eta\lambda}$ τρυβλια αργυρα $\overline{\iota\beta}$ φιαλαι αργυραι $\overline{\iota\beta}$ θυισκαι χρυσαι $\overline{\iota\beta}$

Numbers 7:85

$\overline{\lambda}$ και $\overline{\rho}$ \div σικλων \checkmark το τρυβλιον το εν \otimes αργυριου και $\overline{\omicron}$ \checkmark η φιαλη η μια σικλων παν
το αργυριον των σκευων[...]

Numbers 11:18

[...]τις ψωμει ημας κρεα οτι καλον ημιν εν αιγυπτω και δωσει $\overline{\kappa\varsigma}$ υμιν \div φαγειν \checkmark
κρεα και φαγεσθαι

Numbers 11:19

ουχ ημεραν μιαν φαγεσθε ουδε $\overline{\beta}$ \otimes ημερας \checkmark ουδε $\overline{\epsilon}$ ημερας ουδε $\overline{\iota}$ ημερας ουδε $\overline{\kappa}$
ημερας

Numbers 11:20

εως μηνος ημερων \div φαγεσθαι \checkmark εως αν εξελθη εκ του μυκτηρου υμων και εσται
υμιν εις χολεραν οτι ηπειθησατε $\overline{\kappa\omega}$ ος εστιν εν υμιν και εκλαυσταται εναντιον αυτου
λεγοντες ινα τι ημιν εξελθειν εξ αιγυπτου

Numbers 11:32

και αναστας ο λαος ολην την ημεραν \otimes εκεινην \checkmark και ολην την νυκτα και ολην την
ημεραν την επαυριον και συνηγαγον την ορτυγομητραν ο το ολιγον συνηγαγεν $\overline{\iota}$
κορους και εψυξαν εαυτοις ψυγμους κυκλω της παρεμβολης

Numbers 11:33

τα κρεα ετι ην εν τοις οδουσιν αυτων πριν η εκλιπειν και εθυμωθη κς ✠ οργη ✓ εις τον λαον και επαταξεν κυριος τον λαον πληγην μεγαλην σφοδρα

Numbers 12:1

και ελαλησεν ααρων και μαριαμ κατα μωση ενεκεν της γυναικος της αιθιοπισσης ην ελαβεν ÷ μωσης ✓ οτι γυναικα αιθιοπισσαν ελαβεν

Numbers 12:2

και ειπαν μη μωση ÷ μονω ✓ ελαλησεν κς ουχι και ημιν ελαλησεν και ηκουσεν κς

Numbers 12:4

και ειπεν κς παραχρημα προς μωσην και ααρων και μαριαμ εξελθατε οι τρεις υμεις εις την σκηνην του μαρτυριου και εξηλθον ÷ οι γ̄ εις την σκηνην του μαρτυριου ✓

Numbers 12:5

και κατεβη κς εν στυλω νεφελης και εστη επι της θυρας της σκηνης ÷ του μαρτυριου και εκληθησαν ααρων και μαριαμ και εξηλθον αμφοτεροι

Numbers 12:6

και ειπεν ÷ προς αυτους ✓ ακουσατε ✠ δη ✓ των λογων μου εαν γενηται προφητης υμων κω εν οραματι αυτω γνωσθησομαι και εν υπνω λαλησω αυτω

Numbers 12:12

μη και γενηται ωσει εισον θανατω ÷ ωσει εκτρωμα ✓ εκπορευομενον εκ μητρας μητρος ✠ αυτου ✓ και κατεσθιει το ημυσυ της σαρκος αυτης

Numbers 13:3 (13:2)

αποστειλον σεαυτω ανδρας και κατασκεψασθωσαν την γην των χαναναιων ην εγω διδωμι τοις υιοις ιηλ ÷ εις κατασχεσιν ✓ ανδρα ενα ✠ ανδρα ενα ✓ κατα φυλην κατα δημους πατριων αυτων αποστειλεις ÷ αυτους ✓ παντα αρχηγον εξ αυτων

Numbers 13:21 (13:20)

και τις η γη ει πιων η παρειμενη ει εστιν εν αυτη δενδρα η ου και προσκαρτερησαντες λημψεσθε απο των καρπων της γης και αι ημεραι ημεραι ÷ εαρος ✓ προδρομοι σταφυλης

Numbers 13:24 (13:23)

και ηλθον εως φαραγγος βοτρυος ÷ και κατεσκαψαντο αυτην ✓ και εκοψαν εκειθεν κλημα και βοτρυν σταφυλης ενα ÷ απ αυτου ✓ και ηραν αυτους εν αναφορευσιν ✘ δυσιν ✓ και απο των ρων και απο των συκων

Numbers 13:27 (13:26)

και πορευθεντες ηλθον προς μωσην και ααρων και προς πασαν συναγωγην υιων ιηλ̄ εις την ερημον φαραν καδης και απεκριθησαν αυτοις ρημα και παση τη συναγωγη και εδιξαν ✘ αυτοις ✓ τον καρπον της γης

Numbers 13:29 (13:28)

αλλ η οτι θρασυ το εθνος το κατοικουν την γην και αι πολεις οχυραι ÷ τετειχισμεναι ✓ και μεγαλαι σφοδρα και την γενεαν ενεκ εωρακαμεν εκει

Numbers 13:30 (13:29)

αμαληκ εκει κατοικει εν τη γη τη προς νοτον και ο χετταιος και ÷ ο ευεος ✓ και ο ιεβουσαιος και ο αμορραιος κατοικει εν τη ορεινη και ο χαναναιος κατοικει παρα θαλασσαν και παρα τον ιορδανην ✓

Numbers 13:31 (13:30)

και κατεσιωπησε χαλεβ τον λαον προς μωσην και ειπεν αυτω ÷ αυτω ουχι αλλα ✓ αναβαντες αναβησομεθα και κατακληρονομησομεν αυτην οτι δυνατοι δυνησομεθα προς αυτους

Numbers 13:32 (13:31)

και οι ανθρωποι οι συναναβαντες μετ αυτου ειπαν ÷ ουκ αναβαινομεν οτι ✓ ου μη δυνωμεθα αναβηναι προς το εθνος οτι ισχυροτερον εστιν ημων ÷ μαλλον ✓

Numbers 13:33 (13:32)

και εξηνηγκαν εκστασιν της γης ην κατεσκεψαντο αυτην προς τους υιους ιηλ̄ λεγοντες την γην ην παρηλθομεν κατασκεψασθαι ✘ αυτην ✓ γη κατεσθουσα τους κατοικουντας επ αυτην εστιν και ο λαος ον εωρακαμεν εν αυτη ανδρες υπερμηκεις

Numbers 13:34 (13:33)

και εκει εωρακαμεν τους γιγαντας ✘ υιους ενακ ✓ εκ των γιγαντων ✓ και ημεν ενωπιον αυτων ωσ ακριδες αλλα και ουτως ημεν ενωπιον αυτων

Numbers 14:1

και αναλαβουσα πασα η συναγωγην εδωκαν ✠ την φωνην ✠ αυτων ✓ και εκλαιεν ο λαος ÷ ολην ÷ την νυκτα εκεινην

Numbers 14:5

και επεσεν μωσης και ααρων επι προσωπον ✠ αυτων ✓ ενναντιον πασης ✠ εκκλησιας ✓ συναγωγης υιων ιηλ

Numbers 14:7

και ειπαν προς πασαν συναγωγην υιων ιηλ λεγοντες η γη ην ✠ παρηλθομεν εν αυτη και ✓ κατεσκεψαμεθα αυτην αγαθη εστιν σφοδρα σφοδρα

Numbers 14:9

αλλα απο του κυ μη αποσταται ÷ γεινεσθαι ✓ υμεις δε μη φοβεισθαι τον λαον της γης οτι καταβρωμα ημιν εστιν αφεστηκεν γαρ ο καιρος ✠ αυτων ✓ απ αυτων ο δε κς εν ημιν μη φοβηθητε αυτους

Numbers 14:10

και ειπεν πασα η συναγωγη καταλιθοβολησαι αυτους εν λιθοις και η δοξα κυ ωφθη ÷ εν νεφελη ✓ επι της σκηνης του μαρτυριου εν πασιν τοις υιοις ιηλ

Numbers 14:12

παταξω αυτους θανατω και απολω αυτους και ποιησω σε ÷ και τον οικον του πρς σου ✓ εις εθνος μεγα και πολυ μαλλον η τουτο

Numbers 14:18

κς μακροθυμος και πολυελεος ÷ και αληθινος ✓ αφαιρων ανομιας και αδικιας ÷ και αμαρτιας ✓ και καθαρισμω ου καθαριει ÷ τον ενοχον ✓ αποδιδους αμαρτιας πατερων επι τεκνα εως τριτης και τεταρτης

Numbers 14:20

και ειπεν κς ÷ προς μωσην ✓ ειλεως ÷ αυτοις ✓ ειμι κατα το ρημα σου

Numbers 14:21

αλλα ζω εγω ÷ και ζων το ονομα μου ✓ και εμπλησει η δοξα κυ πασαν την γην

Numbers 14:22

οτι παντες οι ανδρες οι ορωντες την δοξαν μου και τα σημεια ✠ μου ✓ α εποιησα εν αιγυπτω και εν τη ερημω ÷ ταυτη ✓ και επιρασαν με τουτο δεκατον και ουκ εισηκουσαν της φωνης μου

Numbers 14:23

ει μην οψονται την γην ην ωμοσα τοις πατρασιν αυτων ÷ αλλ η τα τεκνα αυτων α εστιν μετ εμου ωδε οσοι ουκ οιδασιν αγαθον η και κακον πας νεωτερος απερος τουτοις δωσω την γην ✓ παντες δε οι παροξυναντες με ουκ οψονται αυτην

Numbers 14:25

ο δε αμαληκ και ο χαναναιος κατοικουσιν εν τη κοιλαδι αυριον επιστραφηται και απαραται υμεις ✠ αυτοι ✓ εις την ερημον οδον θαλασσην ερυθραν

Numbers 14:27

εως τινος την συναγωγην την πονηραν ταυτην α αυτοι γογγυζουσιν εναντιον μου την γογγυσιν των υιων ιηλ ην ✠ αυτοι ✓ εγογγυσαν περι υμων ακηκοα

Numbers 14:29

εν τη ερημω ταυτη πεσειται τα κωλα υμων και πασα η επισκοπη υμων και ✠ παντες ✓ οι κατηριθμημενοι υμων απο κ̄ ετους και επανω οσοι εγογγυσαν επ εμοι

Numbers 14:31

και τα παιδια ✠ υμων ✓ α ειπαται διαρπαγην εσεσθαι εισαξω αυτους ÷ εις την γην ✓ και κληρονομησουσιν την γην ην ÷ υμεις ✓ απεστητε απ αυτης

Numbers 14:34

κατα τον αριθμον των ημερων οσας επεσκεψασθαι την γην μ̄ ημερας ημεραν του ενιαυτου ✠ ημεραν του ενιαυτου ✓ λημψεσθαι τας αμαρτιας υμων μ̄ ετη και γνωσεσθαι τον θυμον ÷ της οργης ✓ μου

Numbers 14:35

εγω κυριος ελαλησα ει μην ουτως ποιησω ✠ παση ✓ τη συναγωγη τη πονηρα ταυτη τη επισυνισταμενη επ εμε εν τη ερημω ταυτη εξαναλωθησονται και εκει αποθανουνται ✓

Numbers 14:36

και οι ανθρωποι ους απεστειλεν μωσης κατασκευασθαι την γην και παραγενηθεντες διεγογγυσαν κατ αυτης προς ⌘ πασαν την συναγωγην εξενεγκαι ρηματα πονηρα περι της γης

Numbers 14:39

και ελαλησεν μωσης ⌘ παντα τα ρηματα ταυτα προς παντας υιους ιηλ και επενθησεν ο λαος σφοδρα

Numbers 14:41

και ειπεν μωσης ινα τι ⌘ τουτο υμεις παραβαινεται το ρημα $\overline{\kappa\upsilon}$ ουκ ευοδα εσται ⊖ υμιν

Numbers 14:45

και κατεβη ο αμαληκ και ο χαναναιος ο εγκαθημενος εν τω ορι εκεινω και ετρεψαντο αυτους και κατεκοψαν αυτους εως ερμα ⊖ και απεστραφησαν εις την παρεμβολην

Numbers 15:3

και ποιησεται ⊖ ολο καρπωμα κυριω ολοκαυτωματα η θυσιαν μεγαλυνη ευχην η καθ εκουσιον η εν ταις εορταις υμων ποιησαι οσμην ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$ ει μεν απο των βων ει απο των προβατων

Numbers 15:4

και προσοισει ο προσφερων το δωρον αυτου $\overline{\kappa\omega}$ θυσιαν σιμιδαλεως δεκατον ⊖ του οιφι ανα πεφυραμενης εν τεταρτω του ει εν ελαιω

Numbers 15:5-6

και οινον ει σπονδην το τεταρτον του ειν ποιησεται επι της ολοκαυτωσης η επι της θυσιας τω αμνω τω ενι ⊖ ποιησεις τουτο καρπωμα οσμην ευωδιας τω $\overline{\kappa\omega}$ (6) και τω κριω οταν ποιηται αυτον η εις ολοκαυτωμα εις θυσιαν ⌘ η τω κρειω ποιησεις θυσιαν σιμιδαλεως $\overline{\beta}$ δεκατα αναπεφυραμενης εν ελαιω το τριτον του ειν

Numbers 15:10

και οινον ⌘ προ οισει εις σπονδην το ημισυ του ειν καρπωμα οσμην ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$

Numbers 15:11

ουτως ποιησει τω μοσχω τω ενι η τω αμνω τω ενι εκ των προβατων ⌘ εκ των

αμνων √ η εκ των αιγων

Numbers 15:14

εαν δε προσηλυτος εν υμιν προσγενηται ÷ εν τη γη υμ[...] η ος αν ÷ γενηται √ εν υμιν εν ταις γενεαις υμων και ποιησει καρπωμα οσμην ευωδιας κω ον τροπον εποιειται ÷ υμεις √ ουτως ποιησει η συναγωγή ÷ κω √

Numbers 15:15

νομος εις υμιν και τοις προσηλυτοις τοις προσκειμενοις ÷ εν υμιν √ νομος αιωνιος εις γενεας υμων ως υμεις και ο προσηλυτος εσται εναντι κω

Numbers 15:18

λαλησον τοις υιοις ιηλ και ερεις προς αυτους εν τω εισπορευεσθαι υμας εις την γην εις ην ✠ εγω √ εισαγω υμας εκει

Numbers 15:19

και εσται οταν εσθιητε υμεις απο των αρτων της γης αφειλιτε αφερεμα τω κω ÷ αφορισμα √

Numbers 15:20

απαρχην φυραματος υμων αρτον αφοριεται αφαιρεμα ÷ αυτο √ ως αφαιρεμα απο αλω ουτως αφειλιτε αυτον

Numbers 15:23

καθα ✠ παντα √ συνεταξεν κυριος προς υμας εν χειρι μωση απο της ημερας ης συνεταξεν κς ÷ προς υμας √ και επεκεινα εις τας γενεας υμων

Numbers 15:24

και εσται εαν εξ οφθαλμων της συναγωγης γενηθη ακουσιως και ποιησει πασα η συναγωγή μοσχον εκ βοων ÷ αμνον √ ενα εις ολοκαυτωμα εις οσμην ευωδιας κω και θυσιαν τουτου και σπονδην αυτου κατα την συνταξιν και χειμαρον εξ αιγων ενα περι αμαρτιας

Numbers 15:27

εαν δε ψυχη μια αμαρτη ακουσιον προσαξει αιγα ÷ μιαν √ ενιαυσιαν περι αμαρτιας

Numbers 15:28

και εξειλασεται ο ιερεις περι της ψυχης της ακουσιασθειας και αμαρτουσης ακουσιως εναντι $\overline{\text{κϰ}}$ εξειλασασθαι περι αυτου ⌘ και αφεθησεται αυτω ✓

Numbers 15:30

και ψυχη ητις ποιησει εν χειρι υπερηφανιας απο των αυτοχθονων η απο των προσηλυτων τον $\overline{\text{θν}}$ ουτος παροξυνει εξολεθρευθησεται η ψυχη εκεινη εκ ⌘ μεσου ✓ του λαου αυτης

Numbers 15:33

και προσηγαγον αυτον οι ευροντες αυτον συλλεγοντα ξυλα προς μωσην και ααρων και προς πασαν συναγωγην ÷ υιων ιηλ ✓

Numbers 15:35

και ελαλησεν $\overline{\text{κς}}$ προς μωσην ÷ λεγων ✓ θανατω θανατουσθω ο ανθρωπος λιθοβολησατε αυτον λιθοις πασα η συναγωγή εξω της παρεμβολης

Numbers 15:36

και εξηγαγον αυτον πασα η συναγωγή εξω της παρεμβολης και ελιθοβολησαν αυτον εν λιθοις ⌘ και απεθανεν ✓ καθα συνεταξεν $\overline{\text{κς}}$ τω μωση

Numbers 16:9

μη μικρον ÷ εστιν τουτο υμιν οτι διεστειλεν ο $\overline{\text{θς}}$ $\overline{\text{ιηλ}}$ υμας εκ συναγωγης $\overline{\text{ιηλ}}$ και προσηγαγετο υμας προς εαυτον ⌘ εις το λειτουργειν ✓ τας λειτουργιας της σκηνης $\overline{\text{κϰ}}$ και παριστασθε εναντι της συναγωγης λατρευειν αυτοις

Numbers 16:10

και προσηγαγετο σε και παντας τους αδελφους σου υιους λευει μετα σου και ζητειτε ⌘ και γε ✓ ιερατευειν

Numbers 16:13

μη μικρον ÷ τουτο ✓ οτι ανηγαγες ημας εις γην ρεουσαν γαλα και μελι αποκτειναι ημας εν τη ερημω οτι συ καταρχεις ημων αρχων

Numbers 16:16

και ειπεν μωσης προς κορε αγιασον την συναγωγην σου και γινεσθε ÷ ετοιμοι ✓ εναντι $\overline{\text{κϰ}}$ συ και αυτοι και ααρων αυριον

Numbers 16:19

και επισυνεστησεν επ αυτω κορε την πασαν ÷ αυτου ✓ συναγωγην παρα την θυραν της σκηνης του μαρτυριου και ωφθη η δοξα κυ παση τη συναγωγη

Numbers 16:24

λαλησον τη συναγωγη λεγων αναχωρησατε κυκλω απο της συναγωγης κορε ✘ δαθαν και αβειρων ✓

Numbers 16:25

και ανεστη μωσης και επορευθη προς δαθαμ και αβειρων και συνεπορευθησαν μετ αυτου ÷ παντες ✓ οι πρεσβυτεροι ιηλ

Numbers 16:26

και ελαλησεν προς την συναγωγην λεγων απελθατε ✘ δη ✓ απο των σκηνων των ανθρωπων των τονηρων τουτων και μη απτεσθαι απο παντων οσα εστιν αυτοις μη ✘ ποτε ✓ συναπολησθαι εν παση τη αμαρτια αυτων

Numbers 16:27

και απεστησαν απο της σκηνης κορε ✘ δαθαν και αβειρων ✓ κυκλω και δαθαν και αβειρων εξηλθον και ιστηκεισαν παρα την θυραν των σκηνων αυτων και αι γυναικες αυτων και τα τεκνα αυτων και η αποσκευη αυτων

Numbers 16:30

αλλ εν χασματι διξει κς και ανοιξασα η γη το στομα αυτης καταπιεται αυτους ÷ και τους οικους αυτων και τας σκηνας αυτων ✓ και παντα οσα εστιν αυτοις και καταβησονται ζωντες εις αδου και γνωσεσθαι οτι παρωξυναν οι ανθρωποι ουτοι τον κυριον

Numbers 16:37 (17:2)

και προς ελεαζαρ υν ααρων τον ιερεαν ανελεσθε τα πυρια ÷ τα χαλκα ✓ εκ μεσου των κατακεκαυμενων και το πυρ ÷ το αλλοτριον τουτο ✓ σπειρον εκει οτι ηγιασαν

Numbers 16:39 (17:4)

και ελαβεν ελεαζαρ ÷ υς ααρων ✓ ο ιερευς τα πυρεια τα χαλκα οσα προσηνεγκαν οι κατακαυθεντες και προσεθηκαν αυτα περιθεμα τω θυσιαστηριω

Numbers 16:41 (17:6)

και εγογγυσαν ⌘ πασα η συναγωγη ✓ υιοι ιηλ τη επαυριον επι μωσην και ααρων λεγοντες υμεις απεκτεινατε τον λαον κ̄υ

Numbers 16:44 (17:9)

και ελαλησεν κ̄ς προς μωσην ÷ και ααρων λεγων ✓

Numbers 16:46 (17:11)

και ειπεν μωσης προς ααρων λαβε το πυρειον και επιθες επ αυτο πυρ απο του θυσιαστηριου και επιβαλε ÷ επ αυτο ✓ θυμιαμα και απενεγκε το ταχος εις την παρεμβολην και εξειλασαι περι αυτων εξηλθεν γαρ η οργη απο προσωπου κ̄υ ηρκται θραυειν ÷ τον λαον ✓

Numbers 16:47 (17:12)

και ελαβεν ααρων καθαπερ ελαλησεν ÷ αυτω ✓ μωσης και εδραμεν εις ⌘ μεσην ✓ την παρεμβολην και ηδη ηρκτο η θραυσεις εν τω λαω και επεβαλεν το θυμιαμα και εξειλασατο περι του λαου

Numbers 16:48 (17:13)

και εστη ανα μεσον των τεθνηκοτων και ⌘ ανα μεσον ✓ των ζωντων και εκοπασεν η θραυσις

Numbers 17:3 (17:18)

και το ονομα ααρων επιγραψεις επι της ραβδου λευει εστιν γαρ ραβδος μια κατα φυλην οικου πατριων αυτων ÷ δωσουσιν ✓

Numbers 17:6 (17:21)

και ελαλησεν μωσης τοις υιοις ιηλ και εδωκαν αυτω παντες οι αρχοντες αυτων ραβδον τω αρχοντι τω ενι ραβδον κατα αρχοντα ⌘ ενα ✓ κατ οικους πατριων αυτων ιβ ραβδους και η ραβδος ααρων ανα μεσον των ραβδων αυτων

Numbers 17:8 (17:23)

και εγενετο τη επαυριον και εισηλθεν μωσης ÷ και ααρων ✓ εις την σκηνην του μαρτυριου και ιδου εβλαστησεν η ραβδος η ααρων εις οικον λευει και εξηγηκεν βλαστον και εξηγησεν ανθη και εβλαστησεν καρυα

Numbers 17:11 (17:26)

και εποιησεν μωσης ∟ ∟ και ααρων ∟ οσα συνεταξεν αυτω κς ουτως εποιησεν

Numbers 17:12 (17:27)

και ειπαν οι υιοι ιηλ προς μωσην λεγοντες ιδου εξανηλωμεθα απολωλαμεν ∟
παντες ημεις ∟ παρανηλωμεθα

Numbers 18:1

και ειπεν κς προς ααρων ∟ λεγων ∟ συ και οι υιοι σου και ο οικος πατριας ∟ σου ∟
μετα σου λημψεσθε τας αμαρτιας των αγιων και συ και οι υιοι σου ∟ μετα σου ∟
λημψεσθαι τας αμαρτιας της ιερατειας υμων

Numbers 18:30

[...] ερεις προς αυτους οταν αφεληται την απαρχην ∟ αυτου απ αυτου ∟ και
λογισθησεται τοις λευειταις ως γενημα απο αλω και ως γενημα απο ληνου

Numbers 18:32

και ου λημψεσθε δι αυτο αμαρτιαν οταν αφαιρηται την απαρχην ∟ αυτου ∟ απ
αυτου και τα αγια των υιων ιηλ ου βεβηλωσεται ινα μη αποθανητε

Numbers 19:3

και δωσεις αυτην προς ελεαζαρ τον ιερα και εξαξουσιν αυτην εξω της παρεμβολης
∟ εις τοπον καθαρον ∟ και σφαξουσιν αυτην ενωπιον αυτου

Numbers 19:4

και λημψεται ελεαζαρ ∟ ο ιερευς ∟ απο του αιματος αυτης ∟ τω δακτυλω αυτου ∟
και ρανι απεναντι του προσωπου της σκηνης του μαρτυριου απο του αιματος αυτης
επτακις

Numbers 19:5

και κατακαυσουσιν αυτην εναντιον αυτου και το δερμα ∟ αυτης ∟ και τα κρεα
αυτης και το αιμα αυτης συν τη κοπρω αυτης κατακαυθησεται

Numbers 19:8

και ο κατακαιων αυτην πλυνει τα ιματια αυτου ∟ εν υδατι ∟ και λουσεται το σωμα
αυτου ∟ εν υδατι ∟ και ακαθαρτος εσται εως ∟ της ∟ εσπερας

Numbers 19:12

ουτος αγνισθησεται ✠ εν αυτω ✓ τη ημερα τη τριτη και τη ημερα $\bar{\zeta}$ και καθαρος εσται εαν δε μη αφαγνισθη τη ημερα τη $\bar{\gamma}$ και τη ημερα τη $\bar{\zeta}$ ου καθαρος εσται

Numbers 19:13

πας ο απομενος του τεθνηκοτος απο ψυχης ανθρωπου εαν αποθανη και μη αφαγνισθη την σκηνην του $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ εμianεν εκτριβησεται η ψυχη εκεινη εξ $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ οτι υδωρ ραντισμου ου περιεραντισθη επ αυτον ακαθαρος εστιν ετι η ακαθαρσια αυτου εν αυτω ✓ ÷ εστιν

Numbers 19:14

÷ και ✓ ουτος ο νομος ανθρωπος εαν αποθανη εν οικια πας ο εισπορευομενος εις την οικιαν και ✠ παντα ✓ οσα εστιν εν τη οικια ακαθαρος εσται $\bar{\zeta}$ ημερας

Numbers 19:16

και πας ος εαν αφηται επι προσωπου του πεδιου τραυματιου ✠ ρομφαια ✓ η νεκρου η οστεου ανθρωπινου η μνηματος ακαθαρος εσται $\bar{\zeta}$ ημερας

Numbers 19:18

και λημψοται υσσωπον και βαψει εις το υδωρ ανηρ καθαρος και περιρανι επι τον οικον και επι ✠ παντα ✓ τα σκευη και επι τας ψυχας οσαι εαν ωσιν εκει και επι τον ημμενον του οστεου ÷ του ανθρωπου ✓ η του τραυματιου η του τεθνηκοτος η του μνηματος

Numbers 19:20

και ανθρωπος ος αν μιανθη και μη αφαγνισθη εξολεθρευθησεται η ψυχη εκεινη εκ μεσου της συναγωγης οτι τα αγια $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ εμianεν ÷ οτι ✓ υδωρ ραντισμου ου περιεραντισθη επ αυτον ακαθαρος εστιν

Numbers 20:3

και ελοιδορειτο ο λαος προς μωσην ✠ και ειπαν ✓ λεγοντες οφελον απεθανομεν εν τη απωλεια των αδελφων ημων εναντι $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$

Numbers 20:4

και ινα τι ανηγαγετε την συναγωγην την $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ εις την ερημον ταυτην αποκτειναι ✠ εκει ✓ ημας και τα κτηνη ημων

Numbers 20:5

και ινα τι ÷ τουτο ✓ ανηγαγετε ημας εξ αιγυπτου παραγενεσθαι ✘ ημας ✓ εις τον τοπον τον πονηρον τουτον τοπος ου ου σπειρεται ουδε συκαι ουδε αμπελοι ουδε ροαι ουδε υδωρ εστιν πειν

Numbers 20:6

και ηλθεν μωσης και ααρων απο προσωπου της συναγωγης επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου και επεσον επι προσωπον ✘ αυτων ✓ και ωφθη η δοξα κ̄ επ αυτους

Numbers 20:11

και επαρας μωσης την χειρα αυτου επαταξεν την πετραν τη ραβδω ✘ αυτου ✓ δις και εξηλθεν υδωρ πολυ και επιεν η συναγωγή και τα κτηνη αυτων

Numbers 20:12

και ειπεν κ̄ προς μωσην και ααρων οτι ουκ επιστευσατε ✓ ✘ εν εμοι ✓ αγιασαι με εναντιον υιων ιηλ δια τουτο ουκ εισαξετε ÷ υμεις ✓ την συναγωγήν ταυτην εις την γην ην εδωκα αυτοις

Numbers 20:16

και ανεβοησαμεν προς κ̄ και εισηκουσεν της φωνης ημων ÷ κ̄ ✓ και αποστειλας αγγελον εξηγαγεν ημας εξ αιγυπτου και νυν εσμεν εκ καδης πολει εκ μερους των οριων σου

Numbers 20:20

ο δε ειπεν ου διελευση ÷ δι εμου ✓ και εξηλθεν εδωμ εις συναντησιν αυτω εν οχλω βαρει και εν χειρι ισχυρα

Numbers 25:2

[...] ÷ αυτων ✓ και προσεκυνησαν τοις ειδωλοις αυτων

Numbers 25:4

και ειπεν κυριος τω μωση λαβε παντας τους αρχηγους του λαου και παραδιγματισον αυτους ✘ τω ✓ κ̄ απεναντι του ηλιου και αποστραφησεται η οργη θυμου κ̄ απο ιηλ

Numbers 25:7

και ιδων φινεες $\overline{\upsilon\zeta}$ ελεαζαρ υιου ααρων του ιερεως εξ[...]εν μεσου της συναγωγης και λαβων σει[...]στην εν τη χειρι \times αυτου ✓

Numbers 25:11

φινεες $\overline{\upsilon\zeta}$ ελεαζαρ υιου ααρων του ιερεως κατεπαυσεν τον θυμον μου απο υιων ισραηλ εν τω ζηλωσαι ÷ αυτον ✓ τον ζηλον μου εν αυτοις και ουκ εξαναλωσα τους υιους ιηλ εν τω ζηλω μου

Numbers 25:12

ουτως ειπον ιδου εγω διδωμι αυτω \times την ✓ διαθηκην ειρηνης μου

Numbers 25:15

και ονομα τη γυναικι τη πεπληγυιη τη μαδιανιτιδει χασβει θυγατηρ σου αρχοντος εθνους ÷ σομμοθ ✓ οικου πατριας των μαδιαν εστιν

Numbers 25:16

και ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην λεγων ÷ λαλησον τοις υιοις ιηλ λεγων ✓

Numbers 25:18

οτι εχθραινουσιν αυτοι υμιν εν δολειοτητι \times αυτων ✓ οσα δολειουσιν υμας δια φογωρ και δια χασβει θυγατερα αρχοντος μαδιαν ει αδελφην αυτων την πεπληγυιαν εν τη ημερα της πληγης δια φογωρ

Numbers 29:12

[...]εορτασετε ÷ αυτην ✓ εορτην $\overline{\kappa\omega}$ ζ ημερας

Numbers 29:13

και προσαξεται ολοκαυτωματα καρπωματα εις οσμην ευωδιας \times τω $\overline{\kappa\omega}$ ÷ τη ημερα τη πρωτη ✓ μοσχους εκ βοων $\overline{\gamma}$ και $\overline{\iota}$ κρειους $\overline{\beta}$ αμνους ενιαυσιους $\overline{\delta}$ και $\overline{\iota}$ αμωμοι εσονται

Numbers 29:17

και τη ημερα τη δευτερα μοσχους \times εκ βοων ✓ $\overline{\iota\beta}$ κρειους $\overline{\beta}$ αμνους ενιαυσιους $\overline{\delta}$ και $\overline{\iota}$ αμωμους

Numbers 29:18

η θυσια αυτων και η σπονδη αυτων τοι μοσχοις και τοις κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ÷ αυτων ✓

Numbers 29:21

η θυσια αυ[...]και η σπονδη αυτ[...]τοις μοσχοις ± [...]κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ÷ αυτων ✓

Numbers 29:24

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τοις μοσχοις και τοις κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ÷ αυτων ✓

Numbers 29:27

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι[...]τοις μοσχοις [...]ις κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ÷ αυτων ✓

Numbers 29:28

και χειμαρον ÷ εξ αιγων ✓ περι αμαρτιας ενα της ολοκαυτωσης της δια παντος αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

Numbers 29:30

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τοις μοσχοις και τοις κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν ✓ ÷ αυτων ✓

Numbers 29:31

και χειμαρον ÷ εξ αιγων ✓ περι αμαρτιας ενα πλην της ολοκαυτωσης της δια παντος αι θυσιαι αυτων

Numbers 29:34

και χειμαρον ÷ εξ αιγων περι αμαρτιας α πλην της ολοκαυτωσης της δια παντος αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

Numbers 29:35

και τη ημερα τη η εξοδιον εσται υμιν παν εργον λατρευτον ου ποιησετε ÷ εν αυτη ✓

Numbers 29:38

και χειμαρον ÷ εξ αιγων √ περι αμαρτιας ενα πλην της ολοκαυτωσης της δια παντος αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

Numbers 29:39

ταυτα ποιησεται $\overline{\kappa\omega}$ εν ταις εορταις υμων ✠ πλην των ευχων υμων √ και τα εκουσια υμων και τα ολοκαυτωματα υμων και τας θυσιας υμων και τας σπονδας υμων και τα σωτηρια υμων √

Numbers 30:3

$\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ ÷ $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ √ ος αν ευξηται ευχην $\overline{\kappa\omega}$ η ομοση ορκον η ορισηται ορισμω περι της ψυχης αυτου ου βεβηλωσει το ρημα αυτου παντα οσα εαν εξελθη εκ του στοματος αυτου ποιησει

Numbers 30:5

και ακουση ο $\overline{\pi\rho}$ αυτης τας ευχας αυτης και τους ορισμους αυτης ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης και παρασιωπηση ✠ αυτης √ και στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και παντες οι ορισμοι ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης μενουσιν αυτη

Numbers 30:6

εαν δε ÷ ανανευων √ ανανευση ο $\overline{\pi\rho}$ αυτης ✠ αυτη √ η αν ημερα ακουση πασας τας ευχας αυτης και τους ορισμους αυτης ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης ου στησονται και $\overline{\kappa\varsigma}$ καθαρει αυτην οτι ανενευσεν ο $\overline{\pi\rho}$ αυτης ✠ αυτη √

Numbers 30:8

και ακουση ο ανηρ αυτης εαν ημερα ακουση και παρασιωπηση αυτη ÷ και ουτως √ στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης στησονται

Numbers 30:9

εαν δε ÷ ανανευων ανανευση √ η αν ημερα ακουση ο ανηρ αυτης ανανευση αυτη ÷ πασαι αι ευχαι αυτης και οι ορισμοι αυτης ✠ και διασκεδαση την ευχην αυτης την επ αυτης η την διαστολην των χειλεων αυτης √ οσα ωρισατο κατα της ψυχης αυτης ÷ ου μενουσιν οτι ανηρ ανενευσεν επ αυτης √ και $\overline{\kappa\varsigma}$ καθαρει αυτην

Numbers 30:10

και ευχην χηρας και εκβεβλημενης ✠ παντα √ οσα αν ευξηται κατα της ψυχης αυτης μενουσιν αυτη

Numbers 30:11

εαν δε εν τω οικω του ανδρος αυτης η ευχη αυτης ⌘ η ον ωρισατο ορισμον ✓ κατα της ψυχης αυτης μεθ ορκου

Numbers 30:12

και ακουση ο ανηρ αυτης και παρασιωπηση αυτη και στησονται πασαι αι ευχαι αυτης και παντες ορισμοι ÷ αυτης ✓ ους ωρισατο κατα της ψυχης αυτης στησονται ÷ κατ αυτης ✓

Numbers 30:13

εαν δε περιελων περιελη ⌘ αυτα ✓ ο ανηρ αυτης η αν ημερα ακουση παντα οσα εαν εξελθη εκ των χειλεων αυτης κατα τας ευχας αυτης και κατα τους ορισμους τους κατα της ψυχης αυτης ÷ ου μενι αυτη ✓ ο ανηρ αυτης περιειλεν ⌘ αυτα ✓ και $\overline{\kappa\varsigma}$ καθαρισει αυτην

Numbers 30:15

εαν δε σιωπων παρασιωπηση αυτη ⌘ ο ανηρ αυτης ✓ ημεραν εξ ημερας και στησει ⌘ αυτη ✓ πασας τας ευχας αυτης και ⌘ παντας ✓ τους ορισμους τους επ αυτης στησει αυτη οτι εσιωπησεν αυτη η ημερα ηκουσεν

Numbers 30:17

ταυτα τα δικαιωματα οσα ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση ανα μεσον ανδρος και γυναικος αυτου και ανα μεσον $\overline{\pi\rho\varsigma}$ και θυγατρος ⌘ αυτου ✓ εν νεοτητι ⌘ αυτης εν οικω $\overline{\pi\rho\varsigma}$

Numbers 31:3

και ελαλησεν μωσης προς τον λαον λεγων εξοπλισαται ανδρας εξ υμων παραταξασθαι εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ επι μαδιαν αποδουναι εκδικησιν ÷ παρα του $\overline{\kappa\upsilon}$ τη μαδιαν

Numbers 31:6

και απεστειλεν αυτους μωσης χειλιους εκ φυλης ÷ χειλιους εκ φυλης συν δυναμι αυτων και φινεες $\overline{\upsilon\varsigma}$ ελεαζαρ ÷ $\overline{\upsilon\upsilon}$ ααρων ✓ του ιερεως ⌘ εις παραταξιν ✓ και τα σκευη τα αγια και αι σαλπιγγες των σημασιων εν ταις χερσιν αυτων

Numbers 31:8

και τους βασιλεις μαδιαμ απεκτειναν αμα τοις τραυματιαις αυτων και τον ευει και τον ροκομ και τον σουρ και τον ουρ και τον ροβοκ $\overline{\epsilon}$ βασιλεις μωαβ και τον βαλααμ

ὅν βεωρ απεκτειναν εν ρομφαια ÷ συν τοις τραυματαις αυτων ✓

Numbers 31:9

και επρονομευσαν ✘ οι υιοι ιηλ ✓ τας γυναικας μαδιαμ και την αποσκευην αυτων και τα κτηνη αυτων και παντα τα εγκτητα αυτων και ✘ πασαν ✓ την δυναμιν αυτων επρονομευσαν

Numbers 31:10

και πασας τας πολεις αυτων τας εν ταις οικιαις αυτων και ✘ πασας ✓ τας επαυλεις αυτων ενεπρησαν πυρι

Numbers 31:11

και ελαβον πασαν την προνομην και παντα τα σκυλα ÷ αυτων ✓ απο άνου εως κτηνους

Numbers 31:14

και ωργισθη θυμω ÷ σης επι τοις επισκοποις της δυναμεως χειλιαρχοις και εκατονταρχοις τοις ερχομενοις εκ της παραταξεως του πολεμου

Numbers 31:17

και νυν αποκτεινατε παν αρσενικον εν ÷ παση ✓ τη απαρτια και πασαν γυναικα ει τις εγνω ανδρα εις κοιτην αρσενος αποκτειναται

Numbers 31:21

και ειπεν ελεαζαρ ο ιερευς προς τους ανδρας της δυναμεως τους ερχομενους εκ ÷ της παραταξεως ✓ του πολεμου ✓ τουτο το δικαιωμα του νομου ο συνεταξεν κς τω μωση

Numbers 31:23

παν πραγμα ο διελευσεται εν πυρι ✘ και πυρι διεξεται καθαρισθησεται αλλ η τω υδατι του αγνισμου αγνισθησεται και παντα οσα εαν μη διαπορευηται δια πυρος διελευσεται δι υδατος

Numbers 31:24

και πλυνιτε τα ιματια ✘ υμων ✓ τη ημερα τη ζ̄ και καθαρισθησεσθαι και μετα ταυτα εισελευσεσθαι εις την παρεμβολην

Numbers 31:30

και απο του ημισους των υιων $\overline{\text{יהל}}$ λημψη εν ✠ το κρατουμενον \checkmark απο των $\bar{\text{נ}}$ απο των ανθρωπων απο των βοων και απο των ονων και απο των προβατων και απο παντων των κτηνων και δωσεις αυτα τοις λευιταις τοις φυλασσουσιν τας φυλακας εν τη σκηνη $\overline{\text{כּו}}$

Numbers 31:32

και εγενηθη ✠ τα σκυλα \checkmark το πλεονασμα της προνομης ο επρονομευσαν οι ανδρες οι πολεμισται απο των προβατων $\bar{\text{ח}}$ χειλιαδες και $\bar{\text{ו}}$ ✠ χειλιαδες \checkmark και $\bar{\text{ע}}$ χειλιαδες

Numbers 31:36

και εγενηθη το ημισευμα η μερις των εκπορευομενων εις τον πολεμον εκ του αριθμου των προβατων $\bar{\text{ת}}$ ✠ χειλιαδες \checkmark και $\bar{\text{ל}}$ χειλιαδες και $\bar{\text{ז}}$ χειλιοι και $\bar{\text{פ}}$

Numbers 31:38

και βοες $\bar{\text{ז}}$ και $\bar{\text{ל}}$ χειλιαδες και το τελος ✠ αυτων τω \checkmark $\overline{\text{כּו}}$ $\bar{\text{ב}}$ και $\bar{\text{ו}}$

Numbers 31:47

και ελαβεν μωσης απο του ημισευματος των υιων $\overline{\text{יהל}}$ το ✠ κρατουμενον \checkmark εν απο των $\bar{\text{נ}}$ απο των $\overline{\text{אנׁוֹן}}$ και απο των κτηνων και εδωκεν αυτα τοις λευιταις τοις φυλασσουσιν τας φυλακας της σκηνης $\overline{\text{כּו}}$ ον τροπον συνεταξεν $\overline{\text{כּס}}$ τω μωση

Numbers 31:48

και προσηλθον προς μωσην \div παντες \checkmark οι καθεσταμενοι εις τας χειλιαρχιας της δυναμεως χειλιαρχοι και εκατονταρχοι

Numbers 31:50

και προσενηνοχαμεν το δωρον $\overline{\text{כּו}}$ ανηρ ο ευρεν σκευος χρυσουν χλιδωνα και ψελιον και δακτυλιον και περιδεξιον και ενπλοκιον εξειλασασθαι περι ✠ ψυχων \checkmark ημων εναντι $\overline{\text{כּו}}$

Numbers 32:4

την γην ην παρεδωκεν $\overline{\text{כּס}}$ ενωπιον των υιων $\overline{\text{יהל}}$ γη κτηνοτροφος εστιν και τοις παισιν σου κτηνη \div υπαρχει \checkmark

Numbers 32:11

ει οψονται οι ανθρωποι ÷ εκεινοι ✓ οι αναβαντες εξ αιγυπτου απο εικοσαετους και επανω ÷ οι επισταμενοι το αγαθον και το κακον ✓ την γην ην ωμοσα τω αβρααμ και ισαακ και ιακωβ ου γαρ συνηκολουθησαν οπισω μου

Numbers 32:23

εαν δε μη ποιησθε ουτως αμαρτησεσθε εναντι κυ και γνωσεσθαι την αμαρτιαν υμων οταν καταλαβη υμας ÷ τα κακα ✓

Numbers 32:24

και οικοδομησεται ÷ υμιν αυτοις πολεις τη αποσκευη υμων και επαυλεις τοις κτηνεσιν υμων και το εκπορευομενον εκ του στοματος υμων ποιησετε

Numbers 32:26

η αποσκευη ημων και αι γυναικες ημων ✠ και αι κτησις ημων ✓ και παντα τα κτηνη ημων εσονται εν ταις πολεσιν γαλααδ

Numbers 32:30

εαν δε μη διαβωσιν ενωπλισμενοι μεθ υμων ÷ εις τον πολεμον εναντι κυ και διαβιβασεται την αποσκευην αυτων και τας γυναικας αυτων και τα κτηνη αυτων προτερα υμων εις γην χανααν ✓ και συγκατακληρονομηθησονται εν υμιν εν τη γη χανααν

Numbers 32:32

ημεις διαβησομεθα ενωπλισμενοι εναντι κυ εις γην χανααν και δωσεται την κατασχεσιν ✠ της κληρονομιας ✓ ημιν εν τω περαν του ιορδανου

Numbers 32:35

και την ✠ αταρωθ ✓ σωφαρ και την ιαζηρ και υψωσαν αυτας

Numbers 32:37

και οι υιοι ρουβην ωκοδομησαν την εσεβων και ✠ την ✓ ελεαλη και ✠ την ✓ καριαθαιμ

Numbers 32:38

και την ναβωθ και την βεελμεων περικεκυκλωμενας ✠ ονοματι ✓ και την σεβαμα και επωνομασαν κατα τα ονοματα τα ονοματα των πολεων ας ωκοδομησαν ✓

Numbers 32:39

και επορευθη $\overline{\upsilon\varsigma}$ μαχειρ $\overline{\upsilon\upsilon}$ μανασση ✠ εις \checkmark γαλααδ και ελαβεν αυτην και απωλεσεν τον αμορραιον τον \div κατοικουντα \checkmark εν αυτη

Numbers 33:2

και εγραψεν μωσης τας απαρσεις αυτων και τους σταθμους αυτων δια ρηματος $\overline{\kappa\upsilon}$ και ουτοι σταθμοι ✠ αυτων και \checkmark της ποριας αυτων

Numbers 33:4

και οι αιγυπτιοι εθαπτον ους επαταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ εξ αυτων \div τους τεθνηκοτας παντας \checkmark παν πρωτοτοκον \div εν γη αιγυπτω \checkmark και εν τοις θεοις αυτων εποιησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ την εκδικησιν

Numbers 33:9

και απηραν εκ πικρειων και ηλθον εις ειλειμ και εν ειλειμ $\overline{\iota\beta}$ πηγαι υδατων και ο στελεχη φοινικων και παρενεβαλον εκει \div παρα το υδωρ \checkmark

Numbers 33:23

και απηραν εκ μακελλαθ και παρενεβαλλον εις ✠ ορος \checkmark σαφαρ

Numbers 33:24

και απηραν εξ ✠ ορους \checkmark σαφαρ και παρενεβαλον εις χαραδαθ

Numbers 33:36

και απηραν εκ γεσιωνγαβερ και παρενεβαλον εν τη ερημω σειν \div και απηραν εκ της ερημου σειν και παρενεβαλον εις την ερημον φαραν αυτη εστιν καδης

Numbers 33:38

και ανεβη ααρων ο ιερευς ✠ εις ωρ το ορος \checkmark δια προσταγματος $\overline{\kappa\upsilon}$ και απεθανεν εκει εν τω $\overline{\mu}$ ετει της εξοδου των υιων $\overline{\iota\eta\lambda}$ εκ γης αιγυπτου τω μηνι τω $\overline{\epsilon}$ μια του μηνος

Numbers 33:40

και ακουσας ο χανανις βασιλευς αραδ και ουτος κατωκει ✠ εν τω νοτω \checkmark εν γη χανααν οτε εισεπορευοντο οι υιοι $\overline{\iota\eta\lambda}$

Numbers 33:51

λαλησον τοις υιοις ιηλ και ερεις προς αυτους ⌘ οτι υμεις διαβαινεται τον ιορδανην εις χαναναιαν

Numbers 33:52

και απολειτε παντας τους κατοικουντας εν τη γη προ προσωπου υμων και εξαρειτε ⌘ πασας τας σκοπιας αυτων και παντα τα ειδωλα τα χωνευτα αυτων απολειτε ± αυτα και πασας τας στηλας αυτων εξαρειτε

Numbers 33:53

και απολειται ± τους κατοικουντας την γην και κατοικησετε εν αυτη υμιν γαρ δεδωκα την γην ναι κατοικησεται εν αυτη υμιν γαρ δεδωκα την γην εν κληρω αυτων

Numbers 33:54

και κατακληρονομησεται την γην ± αυτων εν κληρω κατα φυλας υμων τοις πλειοσιν πληθυνειτε την κατασχεσιν αυτων και τοις ελαττοσιν ελαττωσεται την κατασχεσιν αυτων εις ο αν εξελθη το ονομα αυτου εκει αυτου εσται κατα φυλας πατριων υμων κληρονομησεται

Numbers 33:56

και εσται καθοτι διεγνωκειν ⌘ του ποιησαι αυτοις ποιησω υμιν

Numbers 34:2

εντειλαι τοις υιοις ιηλ και ερεις προς αυτους ± λεγων ⌘ οτι υμεις εισπορευεσθαι εις την γην χαναν αυτη ⌘ η γη εσται υμιν εις κληρονομιαν γη χαναν συν τοις οριοις αυτης

Numbers 34:8

και απο του ορους το ορος καταμετρησετε ± αυτας εισπορευομενων εις εμαθ και εσται η διεξοδος αυτου τα ορια σαραδα

Numbers 34:11

και καταβησεται τα ορια ± βηλα και συγκρουσει επι νωτου θαλασσης χεννανερεθρα απο ανατολων και καταβησεται τα ορια βηλα επι τον ιορδανην

Numbers 34:13

και ενετειλατο μωσης τοις υιοις $\overline{\text{ιηλ}}$ λεγων αυτη η γη ην κατακληρονομησεται αυτην μετα κληρου ον τροπον συνεταξεν $\overline{\text{κς}}$ δουναι \div αυτην \checkmark ταις $\overline{\text{θ}}$ φυλαις και τω ημισυ φυλης \div μανασση \checkmark

Numbers 34:14

οτι ελαβεν φυλη υιων ρουβην \checkmark \otimes κατ οικους πατριων αυτων \checkmark και φυλη υιων γαδ κατ οικους πατριων αυτων \checkmark και το ημισυ φυλης μανασση απελαβον τους κληρους αυτων

Numbers 34:18

και αρχοντα ενα \otimes αρχον ενα \checkmark εκ φυλης λημψεσθαι κατακληρονομησε \div υμιν \checkmark την γην

Numbers 35:3

και εσονται αι πολεις αυτοις κατοικειν και τα αφορισματα αυτων εσται τοις κτηνεσιν αυτων \otimes και τη υπαρξει αυτων και πασιν τοις τετραποσιν αυτων \checkmark

Numbers 35:5

και μετρησεις εξω της πολεως το κλιτος το προς ανατολας \otimes επι \checkmark δισχειλιους πηχεις και το κλιτος το προς λιβαν δισχειλιους πηχεις και το κλιτος το προς θαλασσαν δισχειλιους πηχεις και το κλιτος το προς βορραν δισχειλιους πηχεις και η πολις μεσον τουτου εσται υμιν και τα ομορα των πολεων

Numbers 35:6

\otimes και τας πολεις \otimes ας \checkmark δωσεται τοις λευιταις τας $\overline{\text{ζ}}$ πολεις των φυγαδευτηριων ας δωσεται το φυγειν εκει τω φονευσαντι και προς ταυταις \otimes δωσετε \checkmark $\overline{\text{μ}}$ και $\overline{\text{β}}$ πολεις

Numbers 35:8

και τας πολεις ας δωσεται απο της κατασχεσεως υιων $\overline{\text{ιηλ}}$ απο των τα πολλα πολλα και απο των ελαττωνων ελαττω εκαστος κατα την κληρονομιαν αυτου ην κληρονομησουσιν δωσουσιν απο των πολεων \otimes αυτου \checkmark τοις λευιταις

Numbers 35:10

λαλησον τοις υιοις $\overline{\text{ιηλ}}$ και ερεις προς αυτους \otimes οτι \checkmark υμεις διαβενετε τον ιορδανην

εις γην χανααν

Numbers 35:11

και διαστελειται υμιν αυτοις πολεις ❖ πολεις ✓ φυγαδευτηρια εσται υμιν φυγειν εκει τον φονευτην ÷ πας ✓ ο παταξας ψυχην ακουσιως

Numbers 35:12

και εσονται υμων αι πολεις φυγαδευτηρια απο αγχιστευοντος ÷ το αιμα ✓ και ου μη αποθανη ο φονευων εως αν στη εναντι της συναγωγης εις κρισιν

Numbers 35:14

τας γ πολεις δωσεται τα εν τω περαν του ιορδανου και τας γ πολεις δωσεται εν γη χανααν ❖ πολις ✓

Numbers 35:21

η δια μηνιν επαταξεν αυτον τη χειρι αυτου και αποθανη θανατω θανατουσθω ο παταξας φονευτης εστιν ÷ θανατω θανατουσθω ο φονευων ✓ ο αγχιστευων το αιμα αποκτενει τον φονευσαντα εν τω συναντησαι αυτω

Numbers 35:25

και εξελειτε η συναγωγή τον φονευσαντα απο ✓ ❖ χειρος ✓ του αγχιστευοντος το αιμα και αποκαταστησουσιν αυτον η συναγωγή εις την πολιν του φυγαδευτηριου αυτου ου κατεφυγεν ❖ εκει ✓ και κατοικησει εκει εως αν αποθανη ο ιερεις ο μεγας ον εχρισαν αυτον τω ελεω τω αγιω

Numbers 35:26

εαν δε εξοδω εξελθη ο φονευσας τα ορια της πολεως ❖ του φυγαδευτεριου ✓ εις ην κατεφυγεν εκει

Numbers 35:30

πας πανταξας ❖ ψυχην δια στοματος ✓ μαρτυρων φονευσει τον φονευσαντα και μαρτυς εις ου μαρτυρησει επι ψυχην αποθανειν

Numbers 35:32

❖ και ✓ ❖ ου ✓ λημψεσθαι λυτρα του φυγειν εις πολιν των φυγαδευτηριων αυτου του παλιν κατοικειν επι της γης εως αν αποθανη ο ιερεις ÷ ο μεγας ✓

Numbers 36:1

και προσηλθον οι αρχοντες των πατριων φυλης υιων γαλααδ υιου μαχειρ υιου
μανασση εκ της φυλης υιων μανασση και ελαλησαν εναντιον μωση ÷ και εναντιον
ελεαζαρ του ιερεως ✓ και εναντιον των αρχοντων οικων πατριων υιων ιηλ

Numbers 36:3

και εσονται ενι ✘ των υιων ✓ των φυλων υιων ιηλ γυναικες και αφαιρεθησεται ο
κληρος αυτων εκ της κατασχεσεως των πατερων ημων και προστεθησεται η
κληρονομια της φυλης ος αν γενωνται γυναικες και εκ του κληρου της
κληρονομιας ημων αφερεθησεται ✓

Numbers 36:6

τουτο το ρημα ο συνεταξεν κς ταις θυγατρασιν σαλπααδ λεγων ου αρεσκει εναντιον
αυτων εστωσαν γυναικες πλην εκ του δημου ✘ της φυλης ✓ του πρς αυτων
εστωσαν γυναικες

Numbers 36:8

και πασα θυγατηρ αγχιστεουσα κληρονομιαν εκ των φυλων υιων ιηλ ενι των εκ
του δημου ✘ της φυλης του πρς αυτης ✓ εσονται γυναικες ινα αγχιστεωσωσιν οι
υιοι ιηλ εκαστος την κληρονομιαν την πατρικην αυτου

Numbers 36:9

και ου περιστραφησεται κληρος εκ της φυλης επι φυλην ετεραν αλλ εκαστος εν τη
κληρονομια εαυτου προσκολληθησονται ✘ αι φυλαι ✓ υιων ιηλ

Numbers 36:13

αυται αι εντολαι ÷ και τα δικαιωματα ✓ και τα κριματα α ενετειλατο κς εν χειρι
μωση ✘ προς τους υιους ιηλ ✓ επι δυσμων μωαβ επι του ιορδανου κατα ιεριχω ✓

Deuteronomy

Deuteronomy 4:11

[...] ✘ [καρ]διας ✓ του ουρανου σκοτος θυελλα γνοφος

Deuteronomy 4:15

και φυλαξεσθε σφοδρα τας ψυχας υμων οτι ουκ ειδατε ✠ παν \checkmark ομοιωμα εν τη
ημερα η ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς υμας εν χωρηβ \div εν τω ορει \checkmark εκ μεσου του πυρος

Deuteronomy 4:18

ομοιωμα παντος ερπετου \div ο ερπει \checkmark επι της γης ομοιωμα παντος ιχθυος οσα \pm
εστιν \checkmark εν τοις υδασιν υποκατω της γης

Deuteronomy 4:19

και μη ✠ ποτε \checkmark αναβλειψας εις τον ουρανον και ιδων τον ηλιον και την σεληνην και
 \div τους αστερας \div και \checkmark παντα τον κοσμον του ουρανου πλανηθεις προσκυνησης
αυτοις και λατρευσης αυτοις α απενιμεν $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου αυτα πασιν τοις εθνεσιν \div τοις
 \checkmark υποκατω ✠ παντος \checkmark του ουρανου

Deuteronomy 4:20

υμας δε ελαβεν $\overline{\kappa\varsigma}$ \div ο $\overline{\theta\varsigma}$ \checkmark και εξηγαγεν υμας εκ της καμεινου της σιδηρας εξ
αιγυπτου ειναι αυτω λαον εγκληρον ως εν τη ημερα ταυτη

Deuteronomy 4:21

και $\overline{\kappa\varsigma}$ εθυμωθη μοι περι των λεγομενων υφ υμων και ωμοσεν ινα μη διαβω τον
ιορδανην και ινα μη εισελθω εις την γην ✠ την αγαθην ✠ ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ ✠ σου \checkmark
διδωσιν σοι εν κληρω

Deuteronomy 4:22

εγω γαρ αποθνησκω εν τη γη ταυτη και ου διαβαινω τον ιορδανην \div τουτον \checkmark υμεις
δε διαβαινετε και κληρονομησετε την γην την αγαθην ταυτην

Deuteronomy 4:23

και προσεχετε υμεις μηποτε επιλαθησθαι την διαθηκην $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων ην διεθετο
προς υμας και ποιησετε υμιν ✠ αυτοις \checkmark γλυπτον ομοιωμα παντων ων συνεταξεν
σοι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου

Deuteronomy 4:25

εαν δε γεννησης υιους και υιους των υιων \checkmark \div σου \checkmark και χρονισητε επι της γης και
ανομησητε και ποιησητε γλυπτον ομοιωμα παντος και ποιησητε το πονηρον
εναντιον $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων παροργισαι αυτον

Deuteronomy 4:26

διαμαρτυρομαι υμιν σημερον τον τε ουρανον και την γην οτι απωλεια απολεισθαι \div ταχυ \checkmark απο της γης εις ην υμεις διαβαινετε τον ιορδανην εκει κληρονομησαι[...]

Deuteronomy 7:15

και περιελει $\overline{\kappa\varsigma}$ απο σου πασαν μαλακιαν και πασας νοσους αιγυπτου τα πονηρα \div α εωρακας και \checkmark οσα εγνωσ ουκ επαξει \times αυτα \checkmark επι σε και επιθησει αυτα επι παντας τους μεισουντας σε

Deuteronomy 7:16

και φαγη παντα τα \div σκυλα \checkmark των εθνων α $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι ου φεισεται ο οφθαλμος σου επ αυτους και ου λατρευσεις τοις θεοις αυτων οτι σκωλον τουτο σοι

Deuteronomy 7:17

εαν δε λεγης εν τη διανοια σου \div οτι \checkmark πολυ το εθνος τουτο η εγω πως δυνησομαι εξολεθρευσαι αυτους

Deuteronomy 7:19

τους πειρασμους τους μεγαλους ους ειδον οι οφθαλμοι σου και τα σημεια και τα τερατα \div τα μεγαλα εκεινα \checkmark και την χειρα την κραταιαν και τον βραχειονα τον υψηλον ως εξηγαγεν σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ουτως ποιησει $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ ημων πασιν τοις εθνεσιν ους συ φοβη απο προσωπου αυτων

Deuteronomy 7:22

και καταναλωσει $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου τα εθνη ταυτα απο προσωπου σου κατα μεικρον μεικρον ου δυνηση εξαναλωσαι αυτους το ταχος ινα μη \div γενηται η γη ερημος και \checkmark πληθυνθη επι σε τα θηρια τα αγρια

Deuteronomy 7:25

τα γλυπτα των θεων αυτων κατακαυσετε πυρι και ουκ επιθυμησεις αργυριον ουδε χρυσιον παρ αυτων ουδε λημψη σεαυτω μη \times ποτε \checkmark πταισης δι αυτο οτι βδελυγμα $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου εστιν

Deuteronomy 7:26

και ουκ εισοισεις βδελυγμα εις τον οικον σου και εση αναθημα ωσπερ τουτο προσοχθισματι προσοχθισεις \times αυτο \checkmark και βδελυγματι βδελυξη \times αυτο \checkmark οτι αναθημα εστιν

Deuteronomy 8:2

και μνησθηση πασαν την οδον ην ηγαγεν σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ ✘ τουτο $\overline{\mu}$ ετος \checkmark εν τη ερημω
οπως αν κακωση σε και πειραση σε γνω[σ]θη τα εν τη καρδια σου ει φυλαξη τας
εντολας αυτου η ου

Deuteronomy 8:3

εκακωσεν σε και ελιμαγχονησεν σε και εψωμισεν σε το μαννα ✘ ο \checkmark ουκ ηδεις και
ουκ ηδειςαν οι πρες σου ινα αναγγειλη σοι οτι ουκ [ε]π αρτω μονω ζησεται $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$
αλλ επι παντι ÷ ρηματι \checkmark τω εκπορευομενω δια στοματος $\overline{\theta\upsilon}$ ζησεται ο $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$

Deuteronomy 8:5

και γνωση τη καρδια σου ως ει τις παιδευσαι $\overline{\alpha\nu\omicron\varsigma}$ τον υιον αυτου ÷ ουτως \checkmark ÷ $\overline{\kappa\varsigma}$ ο
 $\overline{\theta\varsigma}$ σου παιδευσει σε

Deuteronomy 8:7

ο γαρ $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εισαξει σε εις γην αγαθην ÷ και πολλην \checkmark ου χειμαρροι υδατων
[...]γαι αβυσσων εκπορευομεναι δια των πεδων και δια των ορεων

Deuteronomy 8:9

γη εφ ης ου μετα πτωχειας φαγη ✘ εν αυτη ÷ τον \checkmark αρτον ÷ σου \checkmark ουκ ενδεηση
ουδεν επ αυτης γη ης οι λιθοι αυτης σιδηρος και εκ των ορεων αυτης μεταλλευσεις
χαλκον

Deuteronomy 8:11

προσεχε σεαυτω μη ✘ ποτε \checkmark επιλαθη $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου του μη φυλαξει τας εντολας
αυτου και τα κριματα ✘ αυτου \checkmark και τα δικαιωματα αυτου οσα εγω εντελλομαι σοι
σημερον

Deuteronomy 8:12

μη ✘ ποτε \checkmark φαγων και εμπλησθεις και οικιας καλας οικοδομησας και κατοικησας
÷ εν αυταις \checkmark

Deuteronomy 8:13

και των βοων σου και των προβατων σου πληθυνθεντων ÷ σοι \checkmark αργυριου και
χρυσιου πληθυνθεντων σοι και παντων οσων σοι πληθυνθεντων ÷ σοι \checkmark

Deuteronomy 8:15

του αγαγοντος σε δια της ερημου της μεγαλης και της φοβερης ÷ εκεινης ✓ ου οφεις δακνων και σκορπιος και διψα και ουκ ην υδωρ του εξαγαγοντος σοι πηγην υδατος εκ πετρας ακροτομου

Deuteronomy 8:17

και μη ειπης εν τη καρδια σου η ισχυς μου και το κρατος της χειρος μου εποιησεν μοι την δυναμιν ÷ την μεγαλην ταυτην

Deuteronomy 8:20

καθα και τα ÷ λοιπα ✓ εθνη οσα $\overline{\kappa\varsigma}$ απολει προ προσωπου υμων ουτως απολεισθε ανθων ουκ ηκουσατε της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων

Deuteronomy 9:2

λαον μεγαν ÷ και πολυν ✓ και ευμηκη υιους ενακους σοι οϊθας και συ ακηκοας τις αντιστησεται κατα προσωπον υιων ενακ ✓

Deuteronomy 9:3

και γνωση σημερον οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ουτος προπορευεται προ προσωπου σου πυρ καταναλισκων ✓ ÷ εστιν ✓ ουτος εξολεθρευσει αυτους και ουτος αποστρεψει αυτους προ προσωπου σου και εξολεθρευσει αυτους και απολει αυτους εν ταχει καθαπερ ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ σοι

Deuteronomy 9:4

μη ÷ ει ✓ πης εν τη καρδια σου εν τω εξαναλω ÷ σαι ✓ $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου τα εθνη ταυτα προ προσωπου σου λεγων δια τας δικαιοσυνας μου εισηγαγεν με $\overline{\kappa\varsigma}$ κληρονομησαι την γην ÷ την αγαθην ✓ ταυτην αλλα δια την ασεβειαν των εθνων τουτων κυριος εξολεθρευσει αυτους προ προσωπου σου

Deuteronomy 9:6

και γνωση ÷ σημερον ✓ οτι ου δια τας δικαιοσυνας σου $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι την γην την αγαθην ταυτην κληρονομησαι οτι λαος σκληροτραχηλος ει

Deuteronomy 9:10

και εδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ εμοι τας δυο πλακας τας λιθινας γεγραμμενας εν τω δακτυλω του $\overline{\theta\upsilon}$

και επ αυταις ÷ εγεγραπτο ✓ παντες οι λογοι ους ελαλησεν κς προς υμας εν τω ορει
✓ ✠ εκ μεσου του πυρος εν ημερα εκκλησιας ✓

Deuteronomy 9:12

και ειπεν κς προς με αναστηθι καταβηθι το ταχος εντευθεν οτι ηνομησεν ο λαος σου
ους εξηγαγες εκ ÷ γης ✓ αιγυπτου παρεβησαν ταχυ εκ της οδου ης ενετειλω αυτοις
εποιησαν εαυτοις χωνευμα

Deuteronomy 9:13

και ειπεν κς προς με ÷ λελαληκα προς σε απαξ και δις ✓ λεγων εωρακα τον λαον
τουτον και ιδου λαος κληροτραχηλος εστιν

Deuteronomy 9:15

και επιστρεψας κατεβην εκ του ορους και το ορος εκαιετο πυρι και αι δυο πλακες
✠ της διαθηκης ✓ επι ταις δυο χερσιν μου

Deuteronomy 9:16

και ιδων οτι ημαρτετε εναντι κς του θς υμων και εποιησατε υμιν εαυτοις μοσχον
χωνευτον και παρεβητε ✠ ταχυ ✓ απο της οδου ης ενετειλατο κς υμιν

Deuteronomy 9:18

και εδεηθην εναντι κς ÷ δευτερον καθαπερ και το προτερον μ ημερας και μ νυκτας
αρτον ουκ εφαγον και υδωρ ουκ επιον περι πασων των αμαρτιων υμων ων
ημαρτετε ποιησαι το πονηρον εναντι κς ÷ του θς ✓ υμων του παροξυναι αυτον

Deuteronomy 9:21

και την αμαρτιαν υμων ην εποιησατε τον μοσχον ελαβον ÷ αυτον ✓ και κατεκαυσα
αυτον εν πυρι και συνεκοψα αυτον καταλεσας σφοδρα εως ου εγενετο λεπτον ÷ και
εγενηθη ✓ ωσει κονιορτος και ερρειψα τον κονιορτον ✠ αυτου ✓ εις τον
χειμαρουν τον καταβαινοντα απο του ορους

Deuteronomy 9:26

και ηυξαμην τα προς τον θς και ειπα κε κε ÷ βασιλευ των θεων ✓ μη εξολεθρευσης
τον λαον σου και την κληρονομιαν σου ην ελυτρωσω εν τη ισχυι σου ÷ τη μεγαλη ✓
ους εξηγαγες εκ γης αιγυπτου ÷ εν τη ισχυι σου τη μεγαλη και ✓ εν χειρι ÷ σου τη ✓
κραταια ✓ ÷ και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω ✓

Deuteronomy 9:27

μνησθητι των θεραποντων σου αβρααμ και ισακ και ιακωβ μη επιβλεψης επι την σκληροτητα του λαου τουτου και επι τα ασεβηματα αυτου και ✠ επι τα αμαρτηματα αυτων ✓

Deuteronomy 9:28

μηποτε ειπωσιν ÷ οι κατοικουντες την γην ✓ οθεν εξηγαγες ημας εκειθεν ÷ λεγοντες ✓ παρα το μη δυνασθαι κ̄ν εισαγαγειν αυτους εις την γην ην ειπεν αυτοις και παρα το μεισησαι κ̄ν αυτους εξηγαγεν αυτους αποκτειναι ✠ αυτους ✓ εν τη ερημω

Deuteronomy 9:29

και ουτοι λαος σου και κληρος σου ους εξηγαγες ÷ εκ γης αιγυπτου ✓ εν τη ισχυι σου τη μεγαλη και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω

Deuteronomy 10:4

και εγραψεν επι τας πλακας κατα την γραφην την πρωτην τους δεκα λογους ους ελαλησεν κ̄ς προς υμας εν τω ορει εκ μεσου του πυρος ✠ εν τη ημερα της εκκλησιας ✓ και εδωκεν αυτας κ̄ς εμοι

Deuteronomy 10:8

εν τω καιρω εκεινω διεστειλεν κ̄ς την φυλην την λευει αιρειν την κιβωτον της διαθηκης κ̄ν παρεσταναι εναντι κ̄ν λιτουργειν ✠ αυτω ✓ και επευχεσθαι επι τω ονοματι αυτου εως της ημερας ταυτης

Deuteronomy 10:9

δια τουτο ουκ εστιν τοις λευειταις μερις και κληρος εν τοις αδελφοις αυτου κ̄ς αυτος κληρος αυτου καθα ειπεν ✠ κ̄ς ο θ̄ς σου ✓ αυτω

Deuteronomy 10:10

καγω ειστην εν τω ορει ✠ ως ημεραι αι πρωται ✓ μ̄ ημερας και μ̄ νυκτας και εισηκουσεν κ̄ς εμου και εν τω καιρω εκεινω και ουκ ηθελησεν κ̄ς εξολεθρευσαι υμας

Deuteronomy 10:11

και ειπεν κ̄ς προς με βαδιζε απαρον εναντι του λαου ÷ τουτου ✓ και εισπορευεσθωσαν και κληρονομειτωσαν την γην ην ωμοσα τοις πατρασιν αυτων δουναι αυτοις

Deuteronomy 10:13

φυλασσεσθαι τας εντολας κ̄υ ÷ του θ̄υ σου ∕ και τα δικαιωματα αυτου οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον ινα ευ η σοι

Deuteronomy 10:18

ποιων κρισιν ÷ προσηλυτω και ορφανω και χηρα και αγαπα τον προσηλυτον δουναι αυτω αρτον και ιματιον

Deuteronomy 10:21

αυτος καυχημα σου και αυτος ο θ̄ς σου οστις εποιησεν εν σοι τα μεγαλα και ✠ τα ∕ ενδοξα ταυτα α ειδον οι οφθαλμοι σου

Deuteronomy 11:2

και γνωσεσθε σημερον οτι ουχι τα παιδια υμων οσοι ουκ οιδασιν ουδε ειδον την παιδειαν κ̄υ του θ̄υ σου και τα μεγαλεια αυτου και την χειρα ✠ αυτου ∕ την κραταιαν και τον βραχειονα ✠ αυτου ∕ τον υψηλον

Deuteronomy 11:6

και οσα εποιησεν τω δαθαν και αβειρων υιοις ελιαβ υιου ρουβην ους ανοιξασα η γη το στομα αυτης κατεπειεν αυτους και τους οικους αυτων και τας σκηνας αυτων και πασαν ÷ αυτων ∕ την υποστασιν την μετ αυτων εν μεσω παντος ιηλ

Deuteronomy 11:7

οτι οι οφθαλμοι υμων εωρων παντα τα εργα κ̄υ τα μεγαλα οσα εποιησεν ÷ υμιν σημερον ∕

Deuteronomy 11:8

και φυλαξεσθε πασας τας εντολας ÷ αυτου ∕ οσας εγω εντελλομαι σοι σημερον ινα ζητε ÷ και πολυπλασιασθητε ∕ και εισελθητε και κληρονομησητε την γην εις ην υμεις διαβαινετε ÷ τον ιορδανην ∕ εκει κληρονομησαι αυτην

Deuteronomy 11:9

ινα μακροημερευσητε επι της γης ης ωμοσεν κ̄ς τοις πατρασιν υμων δουναι αυτοις και τω σπερματι αυτων ÷ [...]τ αυτους ∕ γην ρεουσαν γαλα και μελι

Deuteronomy 11:10

εστιν γαρ η γη εις ην υμεις εισπορευεσθε εκει κληρονομησαι αυτην ουχ ωσπερ η γη αιγυπτου εστιν οθεν εκπεπορευεσθαι εκειθεν οταν σπειρωσιν τον σπορον ✠ σου ✓ και ποτιζωσιν τοις ποσιν ✠ σου ✓ ωσει κηπον λαχανειας

Deuteronomy 11:11

η δε γη εις ην ✠ υμεις ✓ εισπορευεσθε εκει κληρονομησαι αυτην γη ορεινη και πεδινη εκ του υετου του ουρανου πιεται υδωρ

Deuteronomy 11:13

εαν δε ακοη εισακουσητε πασας τας εντολας αυτου ας εγω εντελλομαι σοι σημερον αγαπαν κ̄ν τον θ̄ν σου και λατρευειν αυτω εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης ÷ της ✓ ψυχης σου

Deuteronomy 11:18

και εμβालειτε τα ρηματα ✠ μου ✓ ταυτα εις την καρδιαν υμων και εις την ψυχην υμων και αφαψετε αυτα εις σημειον επι της χειρος υμων και εσται [...]λευτον προ οφθαλμων υμων

Deuteronomy 11:19

και διδαξετε ✠ αυτα ✓ τα τεκνα υμων λεγειν αυτα καθημενου ✠ σου ✓ εν οικω σου και πορευομενου ✠ σου ✓ εν οδω και κοιταζομενου ✠ σου ✓ και διανισταμενου ✠ σου ✓

Deuteronomy 11:22

και εσται εαν ακοη ακουσητε πασας τας εντολας ταυτας οσας εγω εντελλομαι σοι ÷ σημερον ✓ ποιειν ✠ αυτας του ✓ αγαπαν κ̄ν τον θ̄ν ημων και πορευεσθαι εν πασαις ταις εντολαις αυτου και προσκολλασθαι αυτω

Deuteronomy 11:24

παντα τον τοπον ον εαν πατηση το ιχνος του ποδος υμων ✠ εν αυτω ✓ υμιν εσται απο της ερημου και αντιλιβανου και απο του ποταμου του μεγαλου ποταμου ευφρατου και εως της θαλασσης της επι δυσμων εσται τα ορια σου

Deuteronomy 11:28

και τας καταρας εαν μη ακουσητε τας εντολας κ̄ν του θ̄ν υμων ÷ οσας εγω ✓ εντελλομαι υμιν ✓ και πλανηθητε απο της οδου ης ενετειλαμην υμιν σημερον

πορευθεντες λατρευειν θεοις ετεροις οις ουκ οιδατε

Deuteronomy 11:31

υμεις γαρ διαβαινετε τον ιορδανην εισελθοντες κληρονομησε την γην ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων διδωσιν υμιν εν κληρω πασας τας ημερας \checkmark και κληρονομησετε αυτην και κατοικησετε εν αυτη

Deuteronomy 11:32

και φυλαξεσθε ποιειν παντα τα προσταγματα εν ταυτα \checkmark και τας κρισεις εν ταυτας \checkmark οσας εγω εντελλομαι υμιν σημερον

Deuteronomy 12:2

απωλεια απολειτε παντας τους τοπους εν οις ελατρευσαν εκει τα εθνη ους υμεις κατακληρονομειτε αυτους τοις θεοις αυτων επι των ορειων των υψηλων και επι των θεινων και υποκατω παντος \checkmark δενδρου δασεος

Deuteronomy 12:3

και κατασκαψετε τους βωμους αυτων και συντριψετε τας στηλας αυτων και τα αλση αυτων εκκοψετε πυρι \checkmark και τα γλυπτα των θεων αυτων κατακαυσετε πυρι και απολειτε το ονομα αυτων εκ του τοπου εκεινου

Deuteronomy 12:6

και οισετε εκει τα ολοκαυτωματα υμων και τα θυσιασματα υμων και τας δεκατας υμων \checkmark και τας απαρχας των χειρων \checkmark υμων και τας ευχας υμων και τα εκουσια υμων και τα πρωτοτοκα των βοων υμων και των προβατων υμων

Deuteronomy 12:7

και φαγεσθε εκει εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων και ευφρανθησεσθε επι πασιν ου αν επιβαλητε τας χειρας υμων \checkmark υμεις και οι οικoi υμων καθοτι ευλογησεν σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου

Deuteronomy 12:11

και εσται ο τοπος ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ υμων εν αυτω \checkmark επικληθηναι το ονομα αυτου εκει εκει οισετε παντα οσα εγω εντελλομαι υμιν σημερον τα ολοκαυτωματα υμων και τα θυσιασματα υμων και τα επιδεκατα υμων και τας απαρχας των χειρων υμων και τα δοματα υμων \checkmark και παν εκλεκτον των δωρων υμων οσα αν ευξησθε τω $\overline{\kappa\omega}$ υμων

Deuteronomy 12:13

προσεχε σεαυτω μη ⌘ ποτε ανενεγκης τα ολοκαυτωματα σου εν παντι τοπω ου εαν ιδης

Deuteronomy 12:14

αλλ η εις τον τοπον ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma} \div \overline{\theta\varsigma}$ σου αυτον εν μια των πολεων σου εκει ανοισεις τα ολοκαυτωματα σου και εκει ποιησεις παντα οσα εγω εντελλομαι σοι \div σημερον

Deuteronomy 12:15

αλλ η εν παση επιθυμια ⌘ ψυχης σου θυσεις και φαγη κρεα κατα την ευλογιαν $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου ην εδωκεν σοι εν παση πολι ⌘ σου ο ακαθαρτος \div εν σοι και ο καθαρτος \div επι το αυτο φαγετε αυτο ως δορκαδα η ελαφον

Deuteronomy 12:17

ου δυνηση φαγειν εν ταις πολεσιν σου το επιδεκατον του σιτου σου και του οινου σου και του ελαιου σου τα πρωτοτοκα των βοων σου και των προβατων σου και πασας ευχ[...] ⌘ σου οσας αν ευξησθαι και τας ομολογιας υμων και τας απαρχας των χειρων υμων

Deuteronomy 12:19

προσεχε σεαυτω μη ⌘ ποτε εγκαταλειπης τον λευειτην παντα τον χρονον οσον εαν ζης επι της γης

Deuteronomy 12:21

εαν δε μακροτερον σου αποσχη σου ο τοπος εαν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου επικληθηναι το ονομα αυτου εκει και θυσης απο των βοων σου και απο των προβατων σου ων εαν δω ο $\overline{\theta\varsigma}$ σοι ον τροπον εντελειαμην σοι και φαγη εν ταις πολεσιν σου κατα ⌘ πασαν την επιθυμιαν της ψυχης σου

Deuteronomy 12:22

ως εσθετε η δορκας και η ελαφος ουτως φαγη αυτο ο ακαθαρτος \div εν σοι και ο καθαρτος ωσαυτως εδετε ⌘ αυτο

Deuteronomy 12:24

ου φαγεσθε ✠ αυτο ✓ επι την γην εκχειριτε αυτο ως υδωρ

Deuteronomy 12:25

ου φαγη αυτο ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου μετα σε εαν ποιησης ÷ το καλον
και ✓ το αρεστον εναντι κ̄υ ÷ του θ̄υ σου ✓

Deuteronomy 12:26

πλην τα αγια σου εαν γενηται σοι και τας ευχας σου λαβων ηξεις εις τον τοπον ον αν
εκλε ÷ ζηται κ̄ς ÷ ο θ̄ς σου εαυτω επικληθηναι το ονομα αυτου εκει ✓

Deuteronomy 12:28

φυλασσου και ακουε ÷ και ποιησεις ✓ παντας τους λογους ✠ τουτους ✓ ους εγω
εντελλομαι σοι ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου ✠ μετα σε ✓ δι αιωνος εαν
ποιησης το καλον και το αρεστον εναντι κ̄υ του θ̄υ σου ✓

Deuteronomy 12:30

προσεχε σεαυτω μη ✠ ποτε ✓ εκζητησης επακολουθησαι αυτοις μετα το
εξολεθρευθηναι αυτους απο προσωπου σου ου μη ✠ ποτε ✓ εκζητησης τους θεους
αυτων λεγων πως ποιουσιν τα εθνη ταυτα τοις θεοις αυτων ποιησω ✠ ουτως ✓
καγω

Deuteronomy 13:3

και ελθη το σημιον η το τερας ο ελαλησεν προς σε λεγων πορευθωμεν ✠
ακολουθησωμεν και θυσωμεν θεοις ετεροις ους ουκ οιδατε και λατρευσωμεν αυτοις

Deuteronomy 13:4

ουκ ακουσεσθε των λογων του προφητου εκεινου η του ενυπνιαζομενου το
ενυπνιον εκεινο οτι πειραζει κ̄ς ο θ̄ς ✠ υμων ✓ υμας ειδεναι ει ✠ υμεις ✓ αγαπατε
κ̄ν τον θ̄ν υμων εξ ολης της καρδιας υμων και εξ ολης της ψυχης υμων

Deuteronomy 13:5

οπισω κ̄υ τουτου θεου υμων πορευεσθαι και αυτον φοβηθησεσθαι και τας εντολας
αυτου φυλαξεσθε και της φωνης αυτου ακουσεσθε ✠ και αυτω λατρευσετε ✓ και
αυτω προστεθησεσθε

Deuteronomy 13:9

ου συνθελησεις αυτω και ουκ εισακουση αυτου και ου φεισεται ο οφθαλμος σου επ αυτω και ουκ επιποθησεις επ αυτω ουδε μη σκεπασης ~~✠~~ επ ~~✓~~ αυτον

Deuteronomy 13:13

εαν δε ακουσης εν μια των πολεων ~~✠~~ σου ~~✓~~ ων $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι κατοικειν εκει λεγοντων

Deuteronomy 13:14

εξηλθον ανδρες παρανομοι εξ ημων και απεστησαν \div παντας ~~✓~~ τους κατοικουντας την πολιν αυτων λεγοντες πορευθωμεν και λατρευσωμεν θεοις ετεροις οις ουκ ηδείτε

Deuteronomy 13:16

αναιρων ανελεις \div παντας ~~✓~~ τους κατοικουντας εν τη πολει εκεινη εν φω μαχαιρας \div αναθεματι ~~✓~~ αναθεματιετε αυτην και παντα τα εν αυτη ~~✠~~ και τα κτηνη αυτης εν φονω στοματ...μαχαριας ~~✓~~

Deuteronomy 13:18

ου προσκολληθησεται εν τη χειρι σου ουδεν απο του αναθεματος ινα αποστραφη $\overline{\kappa\varsigma}$ απο θυμου της οργης αυτου και δωσει σοι ελεος και ελεησει σε και πληθυνει σε ον τροπον ωμοσεν \div $\overline{\kappa\varsigma}$ ~~✓~~ τοις πατρασιν σου

Deuteronomy 13:19

εαν εισακουσης της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του θεου σου φυλασσειν πασας τας εντολας αυτου οσας εγω εντελλομαι σοι σημερον ποιειν \div το καλον και ~~✓~~ το αρεστον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου

Deuteronomy 14:2

οτι λαος αγιος ει $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου και σε εξελεξατο $\overline{\kappa\varsigma}$ \div ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ~~✓~~ γενεσθαι αυτω λαον περιουσιον απο παντων των εθνον των επι προσωπου της γης

Deuteronomy 14:7

και ταυτα ου φαγεσθε απο των αναγοντων μηρυκισμον και απο των διχηλουντων τας οπλας και ονυχιζοντων \div ονυχιστηρας ~~✓~~ τον καμηλον και δασυποδα και χοιρογυλλιον οτι αναγουσιν μηρυκισμον ταυτα και οπλην ου διχηλουσιν ακαθαρτα εσται υμιν

Deuteronomy 14:8

και τον υν οτι διχηλει οπλην τουτο ÷ ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο μηρυκισμον
ου μηρυκατε ακαθαρτον τουτο υμιν απο των κρεων αυτων ου φαγεσθε και των
θνησιμαιων αυτων ουχ αφεσθε

Deuteronomy 14:12

και ταυτα ου φαγεσθε απ αυτων τον αετον και τον γρυπα και τον αλαιετον ✠ και
τον ιξον ✓

Deuteronomy 14:19

παντα τα ερπετα των πετεινων ακαθαρτα ÷ ταυτα ✓ εστιν υμιν ου φαγεσθε ÷ απ
αυτων ✓

Deuteronomy 14:21

ου φαγεσθαι παν θνησιμαιον τω παροικω τω εν ταις πολεσιν σου δοθησεται και
φαγεται ✠ αυτο ✓ η αποδωση τω αλλοτριω οτι λαος αγιος ει κ̄ω τω θ̄ω σου ουχ
εψησεις αρνα εν γαλακτι μρς αυτου

Deuteronomy 14:22

δεκατην αποδεκατωσεις παντος γενηματος του σπερματος σου το γενημα του
αγρου ✓ ÷ σου ✓ ενιαυτον κατ ενιαυτον

Deuteronomy 14:23

και φαγη ÷ αυτο ✓ εναντι κ̄υ του θ̄υ σου εν τω τοπω ου αν εκλεξηται ÷ κ̄ς ο θ̄ς σου ✓
επικληθηναι το ονομα αυτου εκει ÷ οισετε ✓ τα επιδεκατα του σιτου σου και του
οινου σου και του ελαιου σου και τα πρωτοτοκα των βοων σου και των προβατων
σου ινα μαθης φοβεισθαι κ̄ν τον θ̄ν σου πασας τας ημερας

Deuteronomy 14:25

και αποδωση ÷ αυτα ✓ αργυριου και λημψη το αργυριον εν ταις χερσιν σου και
πορευση εις τον τοπον ον αν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου αυτον

Deuteronomy 14:27 (14:26)

και ο λευειτης ο εν ταις πολεσιν σου ✠ ουκ εγκαταλιψεις αυτον ✓ οτι ουκ εστιν
αυτω μερις ουδε κληρος μετα σου

Deuteronomy 14:29 (14:28)

και ελευσεται ο λευειτης οτι ουκ εστιν αυτω μερις ουδε κληρος μετα σου και ο προσηλυτος και ο ορφανος και η χηρα η εν ταις πολεσιν σου και φαγονται και ευφρανθησονται ινα ευλογηση σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν πασιν τοις εργοις ✠ των χειρων σου \checkmark οις εαν ποιης

Deuteronomy 15:2

και ουτως το προσταγμα της αφεσεως αφησεις παν χρεος ιδιον ο οφειλει σοι \div ο πλησιον ✠ σου \checkmark ουκ απαιτησεις ✠ τον πλησιον σου \checkmark και τον αδελφον σου οτι επικεκληται αφεσις $\overline{\kappa\omega}$ \div τω $\overline{\theta\omega}$ σου \checkmark

Deuteronomy 15:3

τον αλλοτριον απαιτησεις οσα αν η σοι \div παρ αυτω \checkmark του αδελφου σου αφεσιν ποιησεις του χρεους σου

Deuteronomy 15:4

οτι ουκ εστι εν σου ενδεης οτι ευλογων ευλογησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ \div ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \checkmark εν τη γη ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι εν κληρω κατακληρονομησαι αυτην

Deuteronomy 15:7

εαν δε γενηται εν σοι ενδεης ✠ εκ \checkmark των αδελφων σου εν μια των πολεων σου εν τη γη ην $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι ουκ αποστερξεις την καρδιαν σου ουδε μη συσφιγξης την χειρα σου απο του αδελφου σου του επιδεομενου σου

Deuteronomy 15:8

✠ οτι \checkmark ανοιγων ανοιξεις την χειρα σου αυτω δανιον δανιεις αυτω ✠ ικανον \checkmark οσον επιδειται καθ οσον υστερειτε

Deuteronomy 15:9

προσεχε σεαυτω μη ✠ ποτε \checkmark γενηται ρημα \div κρυπτον \checkmark εν τη καρδια σου ανομημα λεγων εγγιζει το ετος το εβδομον ετος της αφεσεως και πονηρευσητε ο οφθαλμος σου τω αδελφω σου τω επιδεομενω και ου δωσεις αυτω και βοησεται κατα σου προς $\overline{\kappa\upsilon}$ και εστι εν σοι αμαρτια \div μεγαλη \checkmark

Deuteronomy 15:10

διδους δωσεις αυτω \div και δανιον δανιεις αυτω οσον επιδειται \checkmark και ου λυπηθηση τη καρδια σου διδοντος σου αυτω οτι δια το ρημα τουτο ευλογησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν

πασιν τοις εργοις και εν πασιν οις εαν επιβαλης την χειρα σου

Deuteronomy 15:11

ου γαρ μη εκλιπη ενδεης απο της γης δια τουτο εγω εντελλομαι σοι ÷ ποιειν το ρημα τουτο ✓ λεγων ανοιγων ανοιξεις την χειρα σου τω αδελφω σου τω πενητι ÷ σου ✓ και τω επι της γης σου

Deuteronomy 15:12

εαν δε πραθη σοι ο αδελφος σου ο εβραιος η η εβραια δουλευσει σοι εξ ετη και ✠ τω ✓ εβδομω εξαποστειλεις αυτον ελευθερον απο σου

Deuteronomy 15:15

και μνησθηση οτι οικητης ησθα εν γη αιγυπτου και ελυτρωσατο σε κ̄ς ο θ̄ς σου ÷ εκειθεν ✓ δια τουτο εγω εντελλομαι σοι ÷ ποιειν ✓ το ρημα τουτο ✠ σημερον ✓

Deuteronomy 15:20

εναντιον κ̄υ του θ̄υ ου φαγη αυτο ενιαυτον εξ ενιαυτου εν τω τοπω ω εαν εκλεξηται κ̄ς ÷ ο θ̄ς σου ✓ συ και ο οικος σου

Deuteronomy 15:22

εν ταις πολεσιν σου φαγη αυτο ο ακαθαρτος ÷ εν σοι ✓ και ο καθαρος ωσαυτως ÷ φαγεται ✓ ως δορκαδα η ελαφον

Deuteronomy 16:2

και θυσεις το πασχα κ̄ω τω θ̄ω σου προβατα και βοας εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου ÷ αυτον ✓ επικληθηναι το ονομα αυτου εκει

Deuteronomy 16:7

και εψησεις ÷ και οπτησεις ✓ και φαγη εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου αυτον και αποστραφηση το πρωι και απελευση εις τους οικους σου

Deuteronomy 16:8

εξ ημερας φαγη αζυμα και τη ημερα τη εβδομη εξοδιον εορτη κ̄ω τω θ̄ω σου ου ποιησεις ÷ εν αυτη ✓ παν ✓ εργον ÷ πλην οσα ποιηθησεται ψυχη ✓

Deuteronomy 16:9

ζ̄ εβδομαδας ÷ ολοκληρους ✓ εξαριθμησεις σεαυτω αρξαμενου σου δρεπανον επ
αμητον αρξη εξαριθμησαι ζ̄ εβδομαδας

Deuteronomy 16:11

και ευφρανθηση εναντιον κ̄υ του θ̄υ σου συ και ο υιος σου και η θυγατηρ σου ο παις
σου και η παιδισκη σου και ο λευειτης ο εν ταις πολεσιν σου και ο προσηλυτος και ο
ορφανος και η χηρα η εν υμιν εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ο θ̄ς σου ÷ αυτω ✓
επικληθηναι το ονομα αυτου εκει

Deuteronomy 16:12

και μνησθηση οτι οικετης ησθα εν ÷ γη ✓ αιγυπτω και φυλαξη και ποιησεις τας
εντολας ταυτας ✓

Deuteronomy 16:14

και ευφρανθηση εν τη εορτη σου συ και ο υιος σου και η θυγατηρ σου ο παις σου
και η παιδισκη σου και ο λευειτης και ο προσηλυτος και ο ορφανος και η χηρα η ÷
ουσα ✓ εν ταις πολεσιν σου

Deuteronomy 16:15

ζ̄ ημερας εορτασεις κ̄ω τω θ̄ω σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται κ̄ς ÷ ο θ̄ς σου αυτω ✓
εαν δε ευλογηση σε κ̄ς ο θ̄ς σου εν πασιν τοις γενημασιν σου και εν παντι εργω των
χειρων σου και εση πλην ευφραινομενος

Deuteronomy 16:16

τρεις καιρους του ενιαυτου οφθησεται παν αρσενικον σου εναντι κ̄υ του θ̄υ σου εν
τω τοπω ω αν εκλεξηται ✓ ÷ κ̄ς ✓ εν τη εορτη των αζυμων και εν τη εορτη των
εβδομαδων και εν τη εορτη της σκηνοπηγιας ουκ οφθηση ενωπιον κ̄υ ÷ του θ̄υ σου
✓ κενος

Deuteronomy 16:20

δικαιως το δικαιον διωξη ινα ζητε και ÷ εισελθοντες ✓ κληρονομησητε την γην ην κ̄ς
ο θ̄ς σου διδωσιν σοι

Deuteronomy 17:4

και αναγγελη σοι πλην και ακουσης ✓ και εκζητησης σφοδρα και ιδου αληθως γεγονεν
το ρημα γεγενηται το βδελυγμα τουτο εν ιηλ

Deuteronomy 17:5

και εξαρεις τον ανον εκεινον η την γυναικα εκεινην ✠ οι εποησαν το ρημα το πονηρον τουτο προς πυλαις σου τον ανδρα η την γυναικα ✓ και λιθοβολησετε αυτους εν λιθοις και τελευτησουσιν

Deuteronomy 17:8

εαν δε αδυνατηση απο σου ρημα εν κρισει ανα μεσον αιματος και ανα μεσον κρισεως κρισις και ανα μεσον αφης αφη ÷ και ανα μεσον αντιλογιας αντιλογια ✓ ρηματα κρισεως εν ταις πολεσιν σου και αναστας αναβηση εις τον τοπον ον αν εκλεξηται κς ο θς σου ✠ εν αυτω ÷ επικληθηναι το ονομα αυτου εκει ✓

Deuteronomy 17:10

και ποιησεις κατα το ρημα ο εαν αναγγειλωσιν σοι εκ του τοπου εκεινου ου εαν εκλεξηται κς ÷ ο θς σου επικληθηναι το ονομα αυτου εκει ✓ και φυλαξη ÷ σφοδρα ✓ ποιησαι κατα παντα οσα εαν νομοθετηση σοι

Deuteronomy 17:11

κατα τον νομον ✠ ον αν φωτισω σοι ✓ και κατα την κρισιν ην αν ειπωσιν σοι ποιησεις ουκ εκκλεινεις απο του ρηματος ου εαν αναγγειλωσιν σοι δεξια ουδε αριστερα

Deuteronomy 17:12

και ο ανθρωπος ος αν ποιηση εν υπερηφانيا του μη υπακουσαι του ιερεως του παρεστηκοτος λειτουργειν επι τω ονοματι κυ του θυ σου η του κριτου ÷ ος εαν η εν ταις [...] μεραις εκειναις ✓ και αποθανειται ο ανος εκεινος και εξαρεις τον πονηρον εξ ιηλ

Deuteronomy 17:14

εαν δε εισελθης εις την γην ην κς ο θς σου διδωσιν σοι ÷ εν κληρω ✓ και κληρονομησης αυτην[...]

Deuteronomy 18:12

εστιν γαρ βδελυγμα κω ÷ τω θω σου ✓ πας ποιων ταυτα ενεκεν γαρ των βδελυγματων το [...] κς ο θς σου εξολεθρευει αυτους απο προσωπου σου

Deuteronomy 18:14

τα γαρ εθνη ταυτα ους συ κατακληρονομεις αυτους ÷ ουτοι √ κληδονων και
μαντειων ακουσονται σοι δε ουχ ουτως εδωκεν κς ο θς σου

Deuteronomy 18:15

προφητην ✠ εκ μεσου σου √ εκ των αδελφων σου ως εμε αναστησει σοι κς ο θς
σου αυτου ακουσεσθε

Deuteronomy 18:16

κατα παντα οσα ητησω παρα κυ του θυ σου εν χωρηβ τη ημερα της εκκλησιας
λεγοντες ου προσθησομεν ✠ του √ ακουσαι την φωνην κυ του θυ ημων και το πυρ
το μεγα τουτο ουκ οψομεθα ετι ουδε μη αποθανωμεν

Deuteronomy 18:17

και ειπεν κς προς με ορθως ÷ παντα √ οσα ελαλησαν

Deuteronomy 18:19

και ο ανος ος εαν μη ακουση παντα οσα εαν λαληση ÷ ο προφητης √ επι τω ονοματι
μου εγω εκδικησω εξ αυτου

Deuteronomy 19:2

τρεις πολεις διαστελεις σεαυτω εν μεσω της γης σου ην κς ο θς σου διδωσιν σοι ✠
του κληρονομησαι αυτην √

Deuteronomy 19:4

τουτο δε ÷ εσται √ το προσταγμα του φονευτου ος αν φυγη εκει και ζησεται ος αν
παταξη τον πλησιον αυτου[...]

Deuteronomy 28:12

[...]σιν πολλοις συ δε ου δανη ÷ και αρξεις συ εθνων πολλων σου δε ουκ αρξουσιν √

Deuteronomy 28:13

καταστησαι σε ÷ ο θς σου √ εις κεφαλην και μη εις ουραν και εση τοτε επανω και
ουκ εση υποκατω εαν ακουσης των εντολων κυ του θυ σου οσας εγω εντελλομαι
σοι σημερον φυλασσειν και ποιειν

Deuteronomy 28:15

και εσται εαν μη εισακουσητε της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων φυλασσειν και ποιειν πασας τας εντολας αυτου ✘ και τα ηκρειβασμενα αυτου \checkmark οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον και ελευσονται επι σε πασαι αι καταραι αυται και ευρησουσιν σε

Deuteronomy 28:19

επικαταρατος συ εν τω εισπορευεσθαι ✘ σε \checkmark και επικαταρατος συ εν τω εκπορευεσθαι ✘ σε \checkmark

Deuteronomy 28:24

δωη $\overline{\kappa\varsigma}$ τον υετον τη γη σου κονιορτον και χους εκ του ουρανου καταβησεται επι σε εως αν εκτριψη σε \div και εως αν απολεση σε \checkmark

Deuteronomy 28:26

και εσονται οι νεκροι υμων καταβρωμα τοις ✘ πασαν \checkmark πετεινοις του ουρανου και τοις θηριοις της γης και ουκ εσται ο αποσοβων

Deuteronomy 28:27

παταξαι σε $\overline{\kappa\varsigma}$ εν ελκει αιγυπτιω εν ταις εδραις και ψωρα \div αγρια \checkmark και εν κνηφη ωστε μη δυνασθαι σε ιαθηναι

Deuteronomy 28:29

και εση ψηλαφων μεσημβριας ωσει ψηλαφησαι ο τυφλος εν τω σκοτει και ουκ ευοδωσει τας οδους σου και εση τοτε αδικουμενος και διαρπαζομενος πασας τας ημερας και ουκ εσται \div σοι \checkmark ο βοηθων

Deuteronomy 28:32

οι υιοι σου και αι θυγατερες σου δεδομεναι εθνει ετερω και οι οφθαλμοι σου βλεψονται και σφακελιζοντες εις αυτα ✘ ολην την ημεραν \checkmark και ουκ ισχυσει η χειρ σου

Deuteronomy 28:33

τα εκφορια της γης σου και παντας τους πονους σου φαγεται εθνος ο ουκ επιστασαι και εση ✘ τοτε \checkmark αδικουμενος και τεθραυσμενος πασας τας ημερας

Deuteronomy 28:37

και εση ÷ εκει ✓ εν αιγιματι και εν παραβολη και εν διηγηματι εν πασιν τοις
εθνεσιν εις ους αν απαγαγη σε κς εκει

Deuteronomy 28:39

αμπελωνα φυτευσεις και κατεργα και οινον ου πιεσαι ουδε ευφρανθηση ÷ εξ αυτου
✓ οτι καταφαγεται αυτα ο σκωληξ

Deuteronomy 28:45

και ελευσονται επι σε πασαι αι καταραι αυται και καταδιωξονται σε και
καταλημψονται εως αν εξολεθρευση σε ÷ και εως αν απολεση σε ✓ οτι ουκ
εισηκουσας της φωνης κ̄υ του θ̄υ σου φυλαξαι τας εντολας αυτου και τα
δικαιωματα αυτου οσα ενετειλατο σοι

Deuteronomy 28:48

και λατρευσεις τοις εχθροις σου ους επαποστελει ✠ αυτους κς ✓ επι σε εν λειμω και
εν διψει και εν γυμνοτητι και εν εκλειψει παντων και επιθησει κλοιον σιδηρουν επι
τον τραχηλον σου εως αν εξολεθρευση σε

Deuteronomy 28:50

εθνος ανεδες προσωπω ÷ οστις ✓ ου θαυμασει προσωπον πρεσβυτου και νεον ουκ
ελησει

Deuteronomy 28:51

και κατεδεται τα εκγονα των κτηνων σου και τα γεννηματα της γης σου ✠ εως
εκτριψη σε ✓ ωστε μη καταλιπειν σοι σιτον οινον ελαιον βουκολια των βοων σου
και τα ποιμνια των προβατων σου εως αν απολεση σε

Deuteronomy 28:52

και εκτριψη σε εν πασαις ταις πολεσιν σου εως αν καθαιρεθωσιν τα τειχη σου τα
υψηλα και τα οχυρα εφ οις συ πεποιθας επ αυτοις εν παση τη γη σου και θλειψει σε
εν πασαις ταις πολεσιν σου ✠ εν παση γη σου ✓ η εδωκεν κς ο θς σου σοι

Deuteronomy 28:53

και φαγη τα εκγονα της κοιλιας σου κρεα υιων και θυγατερων σου οσα εδωκεν σοι
κς ο θς σου εν τη στενοχωρια ÷ σου ✓ και εν τη θλειψει ÷ σου ✓ ην θλειψει σε ο
εχθρος σου

Deuteronomy 28:54

⌘ ο ανηρ ✓ ο απαλος εν σοι και ο τρυφερος σφοδρα βασκανει τω οφθαλμω αυτου τον αδελφον αυτου και την γυναικα την εν τω κολπω αυτου και τα καταλελειμμενα τεκνα αυτου α εαν καταλειφθη

Deuteronomy 28:55

ωστε δουναι ενι αυτων απο των σαρκων των τεκνων αυτου ων αν κατεσθη δια το μη καταλειφθαι αυτω μηδεν εν τη στενοχωρια και εν τη θλιψει ÷ σου ✓ η θλιψουσιν σε οι εχθροι σου εν πασαις ταις πολεσιν σου

Deuteronomy 28:56

και η απαλη εν υμιν και η τρυφερα ης ουχι πειραν ελαβεν ο πους αυτης βαινειν επι της γης δια την απαλοτητα και την τρυφεροτητα βασκανει τω οφθαλμω αυτης τον ανδρα ÷ αυτης ✓ τον εν τω κολπω αυτης και τον υιον αυτης και την θυγατερα αυτης

Deuteronomy 28:60

και επιστρεψει επι σε πασαν την οδυνην αιγυπτου ÷ την πονηραν ✓ ην διευλαβου απο προσωπου αυτων και κολληθησονται εν σοι

Deuteronomy 28:63

και εσται ον τροπον ευφρανθη κ̄ς εφ υμιν ευ ποιησαι υμας και πληθυναι υμας ουτως ευφρανθησεται κ̄ς εφ υμιν ⌘ του εξολεθρευσαι υμας και του εκτριψαι υμας ✓ και εξαρθησεσθαι απο της γης εις ην υμεις εισπορευεσθαι εκει κληρονομησαι αυτην

Deuteronomy 28:64

και διασπερει σε κ̄ς ÷ ο θ̄ς σου ✓ εις παντα τα εθνη απ ακρου της γης εως ακρου της γης και δουλευσεις εκει θεοις ετεροις οισ ουκ ηπιστω συ και οι πρες σου ξυλοις και λιθοις

Deuteronomy 29:1 (28:69)

ουτοι οι λογοι της διαθηκης οσα ενετειλατο κυριος ⌘ τω ✓ μωση στησαι τοις υιοις ιηλ εν γη μωαβ πλην της διαθηκης ης διεθετο αυτοις εν χωρηβ

Deuteronomy 29:4 (29:3)

και ουκ εδωκεν κ̄ς ÷ ο θ̄ς ✓ υμιν καρδιαν ειδεναι και οφθαλμους βλεπειν και ωτα ακουειν εως της ημερας ταυτης

Deuteronomy 29:5 (29:4)

και ηγαγεν υμας $\bar{\mu}$ ετη εν τη ερημω ουκ επαλαιωθη τα ιματια υμων ✠ επανωθεν υμων και τα υποδηματα υμων ου κατετριβη απο των ποδων υμων

Deuteronomy 29:9 (29:8)

και φυλαξεσθε \div παντας \checkmark τους λογους της διαθηκης ταυτης ποιειν αυτους ινα συνηται παντα οσα ποιησετε \checkmark

Deuteronomy 29:11 (29:10)

τα τεκνα υμων και αι γυναικες υμων και ο προσηλυτος ✠ υμων \checkmark ο εμμεσω της παρεμβολης υμων απο ξυλοκοπου υμων εως υδροφορου υμων

Deuteronomy 29:13 (29:12)

ινα στηση σε ✠ σημερον εαυτω εις λαον \checkmark και αυτος εσται σου $\bar{\theta}$ ς ον τροπον ειπεν σοι και ον τροπον ωμοσεν τοις πατρασιν σου αβρααμ και ισακ και ιακωβ

Deuteronomy 29:15 (29:14)

αλλα και τοις ουσιν ωδε ουσι μεθ υμων ✠ εστωσι σημερον \checkmark εναντι $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ υμων και τοις μη ουσιν ωδε μεθ ημων σημερον

Deuteronomy 29:18 (29:17)

μη τις εστιν εν υμιν ανηρ η γυνη πατρια η φυλη τινος η διανοια ✠ αυτου \checkmark εξεκλεινεν ✠ σημερον \checkmark απο $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ του $\bar{\theta}\bar{\upsilon}$ υμων πορευθενες λατρευειν τοις θεοις των εθνων εκεινων μη τις εστιν εν υμιν ριζα \div ανω \checkmark φυουσα εν χολη και πικρια

Deuteronomy 29:20 (29:19)

ου μη θεληση ο $\bar{\theta}$ ς ευειλατευειν αυτω αλλ η τοτε εκκαυθησεται οργη $\bar{\kappa}\bar{\upsilon}$ και ο ζηλος αυτου εν τω ανθρωπω εκεινω και κολληθησονται εν αυτω πασαι αι αραι \div της διαθηκης ταυτης \checkmark αι αναγεγραμμεναι εν τω βιβλιω \div του νομου \checkmark τουτω και εξαλειψει $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ το ονομα αυτου εκ της υπο τον ουρανον

Deuteronomy 29:26 (29:25)

και πορευθεντες ελατρευσαν θεοις ετεροις και προσεκυνησαν αυτοις ✠ θεοις \checkmark οις ουκ ηπισταντο ουδε διενιμεν αυτοις

Deuteronomy 29:27 (29:26)

και ωργισθη θυμω $\overline{\kappa\varsigma}$ επι την γην εκεινην επαγαγειν επ αυτην κατα πασας τας καταρας τας γεγραμμενας εν τω βιβλιω \div του νομου \angle τουτω

Deuteronomy 29:28 (29:27)

και εξηρεν αυτους $\overline{\kappa\varsigma}$ εκ της γης αυτων και εν θυμω και οργη και εν παροξυσμω μεγαλω \div σφοδρα \angle και εξεβαλεν αυτους εις γην ετεραν ωσει νυν

Deuteronomy 30:2

και επιστραφηση επι $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου και υπακουση της φωνης αυτου κατα παντα οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον \times συ και οι υιοι σου \angle εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης της ψυχης σου

Deuteronomy 30:7

και δωσει $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \times πασας τας αρas ταυται (sic) \angle επι τους εχθρους σου και επι τους μεισουντας σε οι εδιωξαν σε

Deuteronomy 30:8

και συ επιστραφηση και εισακουση της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου και ποιησεις \times πασας \angle τας εντολας αυτου ας εγω εντελλομαι σοι σημερον

Deuteronomy 30:9

και πολωρησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν παντι εργω των χειρων σου και εν τοις εκγονοις της κοιλιας σου και εν τοις εκγονοις των κτηνων σου και εν τοις γεννημασιν της γης σου \times εις αγαθον \angle οτι επιστρεψει $\overline{\kappa\varsigma}$ \div ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \angle ευφρανθησαι επι σε εις αγαθα καθοτι ευφρανθη επι τοις πατρασιν σου

Deuteronomy 30:10

εαν εισακουσης της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου φυλασσεσθαι \div και ποιειν \angle πασας τας εντολας αυτου \div και τα δικαιωματα αυτου \angle και τας κρισεις αυτου τας γεγραμμενας εν τω βιβλιω του νομου τουτου εαν επιστραφης επι $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου εξ ολης της καρδιας σου και εξ ολης της ψυχης σου

Deuteronomy 30:12

ουκ εν τω ουρανω εστιν λεγων τις αναβησεται ημων εις τον ουρανον και λημψεται αυτην ημιν και ακουσαντες αυτην ποιησομεν \times αυτην \angle

Deuteronomy 30:13

ουδε περαν της θαλασσης εστιν λεγων τις διαπερασει ημιν εις το περαν της θαλασσης και λημψεται αυτην ημιν και ακουσαντες αυτην ποιησομεν ✠ αυτην ✓

Deuteronomy 30:14

εγγυς σου ÷ εστιν ✓ σφοδρα το ρημα εν τω στοματι σου και εν τη καρδια σου ÷ και εν ταις χερσιν σου ✓ ποιειν αυτο

Deuteronomy 30:16

÷ εαν δε εισακουση της φωνης $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου ✓ οσα εγω εντελλομαι σοι σημερον αγαπαν $\overline{\kappa\upsilon}$ τον $\overline{\theta\upsilon}$ σου πορευεσθαι εν ÷ πασαις ✓ ταις οδοις αυτου φυλασσειν ✠ τας εντολας αυτου ✓ τα δικαιωματα αυτου και τας κρισεις αυτου και ζησεσθαι και πολλοι εσεσθα[ι] και ευλογησει σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν ÷ παση ✓ τη γη εις ην εισπορευη εκει κληρονομησαι αυτην

Deuteronomy 30:18

αναγγελλω σοι σημερον οτι απωλεια απολεισθαι και ου μη πολυημεροι γενησθε επι της γης ÷ ης $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου διδωσιν σοι ✓ εις ην υμεις διαβαινεται τον ιορδανην ✠ εισελθειν ✓ εκει κληρονομησαι αυτην

Deuteronomy 31:4

και ποιησει $\overline{\kappa\varsigma}$ αυτοις καθως εποιησεν σηων και ωγ ÷ δυσι ✓ βασιλευσει των αμορραιων οι ησαν περαν του ιορδανου και τη γη αυτων καθοτι εξωλεθρευσεν αυτους

Deuteronomy 31:5

και παρεδωκεν αυτους $\overline{\kappa\varsigma}$ εις τας χειρας υμων και ποιησετε αυτοις ÷ καθοτι ✠ κατα πασαν την εντολην την ην ✓ ενετειλαμην υμιν

Deuteronomy 31:6

ανδριζου και ισχυε μη φοβου μηδε δειλια ÷ μηδε πτοηθης ✓ απο προσωπου αυτων οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ο προπορευομενος μεθ υμων ου μη ανη σε ουδ ου μη εγκαταλιπη σε

Deuteronomy 31:8

και $\overline{\kappa\varsigma}$ ✠ αυτος ✓ ο συμπορευομενος σοι ✠ αυτος ✓ εσται μετα σου ουκ ανησει σε

ουδε μη εγκαταλιπη σε μη φοβου μηδε δειλια

Deuteronomy 31:9

και εγραψεν μωσης τα ρηματα του νομου τουτου ÷ εις βιβλιον ✓ και εδωκεν ✘ αυτον ✓ τοις ιερευσιν τοις υιοις λευει τοις αιρουσιν την κιβωτον της διαθηκης κ̄ και τοις πρεσβυτεροις υιων ιηλ

Deuteronomy 31:10

και εντειλατο μωσης αυτοις ÷ εν τη ημερα εκεινη ✓ λεγων μετα ζ̄ ετη εν καιρω ενιαυτου αφεσεως εν εορτη σκηνοπηγιας

Deuteronomy 31:11

εν τω συμπορευεσθαι παντα ιηλ οφθηναι ενωπιον κ̄ του θ̄ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται ÷ κ̄ς ✓ αναγνωση τον νομον τουτον εναντιον παντος ιηλ εις τα ωτα αυτων

Joshua

Joshua 10:1

ως δε ηκουσεν αδωνιβεζεκ βασιλευς ιελμ οτι ελαβεν ις την γαι και εξωλεθρευσεν αυτην ον τροπον εποιησεν την ιεριχω και τον βασιλεα αυτης ουτως εποιησαν και την γαι και τον βασιλεα αυτης και οτι ηυτομολησαν οι κατοικουντες γαβαων ÷ προς ιν και ✓ προς ισραηλ ✘ και εγενοντο εν μεσω αυτων ✓

Joshua 10:2

÷ και εφοβησαν εν αυτοις σφοδρα ειδη γαρ ✓ οτι η πολις μεγαλη γαβαων ωσει και μια των μητροπολεων ✘ των βασιλεων οτι αυτη μεγαλη υπερ την γαιν ✓ και παντες οι ανδρες αυτης ισχυροι ✓

Joshua 10:4

÷ δευτε ✓ αναβητε προς με και βοηθησατε μοι και εκπολεμησωμεν ✘ την ✓ γαβαων ηυτομολησαν γαρ τον ιν και προς τους υιους ιηλ

Joshua 10:5

✘ και συνηχθησαν ✓ και ανεβησαν οι ε̄ βασιλεις του αμορραιου βασιλευς ιελμ και βασιλευς χεβρων και βασιλευς ιεριμουθ και βασιλευς λαχεις και βασιλευς οδολλαμ αυτοι και πας ο λαος αυτων και περιεκαθισαν ✓ την γαβαων και εξεπολιορκουν

αυτην

Joshua 10:6

και απεστειλαν οι κατοικουντες γαβαων προς $\bar{\iota}\bar{\nu}$ εις την παρεμβολην \div $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ εις γαλαλα λεγοντες μη εκλυσης τας χειρας σου απο των παιδων σου αναβηθι προς ημας το ταχος και εξελου ημας και βοηθησον ημιν οτι συνηγμενοι εισιν εφ ημας παντες οι βασιλεις των αμορραιων οι κατοικουντες την ορεινην

Joshua 10:9

και \div επει \checkmark παρεγενετο επ αυτους $\bar{\iota}\bar{\varsigma}$ αφνω ολην την νυκτα εισεπορευθη εκ γαλαλων

Joshua 10:11

εν τω δε φευγειν αυτους απο προσωπου \div υιων \checkmark $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ επι της καταβασεως βηθ ωρων και $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ επερριψεν αυτοις λιθους χαλαζης εκ του ουρανου εως αζηκα και εγενοντο πλειους οι αποθανοντες δια τους λιθους της χαλαζης η ους απεκτειναν οι υιοι $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ μαχαιρα \div εν τω πολεμω \checkmark

Joshua 10:12

τοτε ελαλησεν $\bar{\iota}\bar{\varsigma}$ προς $\bar{\kappa}\bar{\nu}$ η ημερα παρεδωκεν ο $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ τον αμορραιον υποχειριον \times υιων \checkmark $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ \div ηνικα συνετριψεν αυτους εν γαβαων \checkmark και συνετριβη \div σαν απο προσωπου $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ \checkmark και ειπεν $\bar{\iota}\bar{\varsigma}$ ο ηλιος κατα γαβαων στητω και η σεληνη κατα φαραγα αιλων

Joshua 10:13

και εστη ο ηλιος και η σεληνη εν στασει εως ημυνατο ο $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ τους εχθρους αυτων \times ουχι τουτο γεγραμμενον επι βιβλιου του ευθους \checkmark και εστη ο ηλιος κατα μεσον του ουρανου ου προεπορευετο εις δυσμας εις τελος ημερας μιας \checkmark

Joshua 10:14

και ουκ εγενετο ημερα τοιαυτη ουδε το προτερον ουδε το εσχατον ωστε επακουσαι $\bar{\theta}\bar{\nu}$ \times φωνης \checkmark ανου οτι $\bar{\kappa}\bar{\varsigma}$ συνεπολεμησεν τω $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$

Joshua 10:15

\times και επεστρεψεν $\bar{\iota}\bar{\varsigma}$ και πας $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ μετ αυτου εις την παρεμβολην εις γαλαλαν \checkmark

Joshua 10:18

και ειπεν $\bar{\iota}\varsigma$ κυλισατε λιθους ✠ μεγαλους \checkmark επι το στομα του σπηλαιου και καταστησατε επ αυτου ανδρας φυλασσειν επ αυτους

Joshua 10:19

υμεις δε μη εστηκατε καταδιωκοντες οπισω των εχθρων υμων και καταλαβεται την ουραγιαν αυτων \checkmark και μη αφητε ✠ αυτους \checkmark εισελθειν εις τας πολεις αυτων παρεδωκεν γαρ αυτους $\bar{\kappa}\varsigma$ ο $\bar{\theta}\varsigma$ ημων εις τας χειρας ημων \checkmark

Joshua 10:20

και εγενετο ως κατεπαυσεν $\bar{\iota}\varsigma$ και οι υιοι $\bar{\iota}\eta\lambda$ κοπτοντες αυτους κοπην μεγαλην σφοδρα εως εις τελος και οι διασωζομενοι διεσωθησαν ✠ απ αυτων και εισηλθον \checkmark εις τας πολεις τας οχυρας

Joshua 10:21

και απεστραφη πας ο λαος προς $\bar{\iota}\nu$ εις μακηδα ✠ εις την παρεμβολην \checkmark υγιεις και ουκ εγρυξεν των υιων $\bar{\iota}\eta\lambda$ ουδεις τη γλωσση αυτου

Joshua 10:22

και ειπεν $\bar{\iota}\varsigma$ ανοιξατε το σπηλαιον και εξαγαγεται ✠ προς με \checkmark τους $\bar{\epsilon}$ βασιλεις τουτους εκ του σπηλαιου

Joshua 10:23

✠ και εποιησαν ουτως \checkmark και εξηγαγosan ✠ προς αυτον \checkmark τους $\bar{\epsilon}$ βασιλεις τουτους εκ του σπηλαιου τον βασιλεα $\bar{\iota}\epsilon\lambda\mu$ και τον βασιλεα χεβρων και τον βασιλεα ιεριμουθ και τον βασιλεα λαχεις και τον βασιλεα οδολλαμ

Joshua 10:24

και επι εξηγαγον αυτους προς $\bar{\iota}\nu$ και συνεκαλεσεν $\bar{\iota}\varsigma$ παντα ✠ ανδρα \checkmark $\bar{\iota}\eta\lambda$ λεγων αυτοις και τους εναρχομενους του πολεμου τους συμπορευομενους αυτω προπορευεσθε και επιθετε τους ποδας υμων επι τους τραχηλους αυτων \checkmark και προσελθοντες επεθηκαν τους ποδας αυτων επι τους τραχηλους αυτων \checkmark

Joshua 10:25

και ειπεν προς αυτους $\bar{\iota}\varsigma$ μη φοβηθητε \div αυτους \checkmark μηδε διλειασητε ανδριζεσθαι και ισχυετε οτι ουτως ποιησει $\bar{\kappa}\varsigma$ πασιν τοις εχθροις υμων ους υμεις καταπολεμειται

αυτους

Joshua 10:26

και απεκτεινεν αυτους ις ✠ μετα τουτο και εθανατωσεν αυτους ✓ και εκρεμασεν αυτους επι ε ξυλων και ησαν κρεμαμενοι επι των ξυλων εως εσπερας

Joshua 10:27

και εγενηθη προς δυσμας ηλιου ενετειλατο ις και καθειλον αυτους απο των ξυλων και ερριψαν αυτους εις το σπηλαιον εις ο κατεφυγosan εκει και επεκυλισαν λιθους ✠ μεγαλους ✓ επι το σπηλαιον εως της ημερας σημερον

Joshua 10:28

και την μακηδα ελαβοσεν ✠ ις ✓ εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτους εν στοματι ξιφους ✠ και τον βασιλεα αυτης ✓ και εξωλεθρευσαν ✠ αυτους και ✓ παν εμπνεον ο ην εν αυτη και ου κατελειφθη εν αυτη ÷ ουδεις ✓ διασεσωσμενος και εποιησαν τω βασιλει μακηδα ον τροπον εποιησαν τω βασιλει ιεριχω

Joshua 10:29

και απηλθεν ις και πας ιηλ μετ αυτου εκ μακηδα εις λεβνα και επολιορκει ✠ επι ✓ λεβνα

Joshua 10:30

και παρεδωκεν κς ✠ και ✓ αυτην εν χειρι ιηλ ÷ και ελαβον ✓ αυ ÷ την ✓ και τον βασιλεα αυτης και εφονευσαν αυτην εν στοματι ξιφους και παν εμπνεον ✠ ο ✓ εν αυτη ου κατελειφθη εν αυτη ουδε εις διασεσωσμενος ÷ και διαπεφευγως ✓ και εποιησεν τω βασιλει αυτης ον τροπον εποιησεν τω βασιλει ιεριχω

Joshua 10:33

τοτε ανεβη αιλαμ βασιλευς γαζερ βοηθησαι τη λαχεις και επαταξεν αυτον ις ÷ εν στοματι ξιφους ✓ και τον λαον αυτου μη καταλιφθηναι αυτων σεσωσμενον ÷ και διαπεφευγοτα ✓

Joshua 10:35

÷ και παρεδωκεν αυτην κς εν χειρι ιηλ ✓ και ελαβεν αυτην εν τη ημερα εκεινη και εφονευσεν αυτην εν στοματι ξιφους και παν εμπνεον εν αυτη ✠ εν τη ημερα εκεινη ✓ εφονευσαν ον τροπον εποιησαν τη λαχεις

Joshua 10:36

και απηλθεν ις και πας ιηλ μετ αυτου ✠ απο εγλωμ ✓ εις χεβρων και περιεκαθισεν αυτην

Joshua 10:37

✠ και κατελαβοντο αυτην ✓ και επαταξεν αυτην εν στοματι ξιφους ✠ και τον βασιλεα αυτης και τας πασας κωμας αυτης ✓ και παντα τα εμπνεοντα οσα ην εν αυτη ουκ ην διασεσωσμενος ον τροπον εποιησαν τη οδολλαμ εξωλεθρευσαν αυτην και ✠ παν ✠ ενπνεον ✓ οσα εν αυτη

Joshua 10:39

ελαβον αυτην και τον βασιλεα αυτης και πασας τας κωμας αυτης και επαταξαν αυτην εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν ÷ αυτην και ✓ παν εμπνεον εν αυτη και ου κατελιπον ουδενα διασεσωσμενον ον τροπον εποιησαν τη χεβρων ουτως εποιησαν τη δαβειρ και τω βασιλει αυτης καθα περεποιησαν τη λεβνα και τω βασιλει αυτης

Joshua 10:40

και επαταξεν ις ✠ την ✓ πασαν την γην της ορεινης και την ναγεβ και την πεδινην και την ασηδωθ και τους ✠ παντας ✓ βασιλεις αυτης ου κατελιπον εν ÷ αυτη ✓ σεσωσμενον και παν εμπνεον ÷ ζωης ✓ εξωλεθρευσαν ον τροπον ενετειλατο κς ο θς ιηλ

Joshua 10:41

και απεκτεινεν αυτους ις απο καδης βαρνη εως γαζης ✠ και την ✓ πασαν την γοσον εως της γαβαων

Joshua 10:43

✠ και ανεστρεψεν ις και πας ιηλ μετ αυτου εις πολεμον εις την παρεμβολην εις γαγαλα ✓

Joshua 11:4

και εξηλθον αυτοι και οι βασιλεις αυτων μετ αυτων ✠ λαος πολυς ✓ ωσπερ η αμμος η επι το χειλος της θαλασσης τω πληθει και ιπποι και αρματα πολλα σφοδρα

Joshua 11:6

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς $\overline{\iota\nu}$ μη φοβηθης απο προσωπου αυτων οτι την αυριον ωραν ταυτην εγω παραδιδωμι ✠ παντας αυτους \checkmark τετροπωμενους εναντιον ✠ υιων \checkmark $\overline{\iota\eta\lambda}$ τους ιππους αυτων νευροκοπησεις και τα αρματα αυτων κατακαυσεις εν πυρι \checkmark

Joshua 11:7

και ηλθεν $\overline{\iota\varsigma}$ και πας ο λαος ο πολεμιστης μετ αυτου επ αυτους επι το υδωρ μαρρωμ εξαπινα και επεπεσαν αυτοις \div εν τη ορεινη \checkmark

Joshua 11:10

και επεστρεψεν $\overline{\iota\varsigma}$ εν τω καιρω εκεινω και κατελαβετο ✠ την \checkmark ασωρ και τον βασιλεα αυτης ✠ απεκτεινεν εν ρομφοια \checkmark ην δε ασωρ το προτερον αρχουσα πασων των βασιλειων τουτων

Joshua 11:11

και απεκτειναν παν ενπνεον ✠ ο \checkmark εν αυτη εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν \checkmark \div παντας \checkmark και ου κατελιφθη εν αυτη ενπνεον και την ασωρ ενεπρησαν εν πυρι

Joshua 11:12

και πασας τας πολεις των βασιλεων ✠ τουτων \checkmark και ✠ παντας \checkmark τους βασιλεις αυτων ελαβεν $\overline{\iota\varsigma}$ και ανειλεν αυτους εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσεν αυτους ον τροπον συνεταξεν μωσης ο παις $\overline{\kappa\upsilon}$

Joshua 11:13

αλλα πασας τας πολεις τας κεχωματισμενας ✠ αυτων \checkmark ουκ ενεπρησεν $\overline{\iota\eta\lambda}$ \checkmark πλην ✠ την \checkmark ασωρ μονην \div αυτην \checkmark ενεπρησεν $\overline{\iota\varsigma}$

Joshua 11:14

και παντα τα σκυλα αυτης ✠ και τα κτηνη \checkmark επρονομευσαν εαυτοις οι υιοι $\overline{\iota\eta\lambda}$ ✠ κατα το ρημα $\overline{\kappa\upsilon}$ ο ενεταιλατο τω $\overline{\iota\upsilon}$ \checkmark αυτους δε παντας εξωλεθρευσαν εν στοματι ξιφους εως απωλεσεν αυτους ου κατελιπον \div αυτω \checkmark ουδε εν ενπνεον

Joshua 11:16

και ελαβεν $\overline{\iota\varsigma}$ ✠ την \checkmark πασαν την γην την ✠ ταυτην \checkmark ορεινην και ✠ την \checkmark πασαν την νεγεβ και πασαν την γην γοσον και την πεδινην και την προς δυσμαις και το ορος $\overline{\iota\eta\lambda}$ και τα ταπεινα

Joshua 11:17

τα προς τω ορει απο ορους ααλακ και ο προσαναβαινει εις σπειρα και εως βααλαγαδ και το πεδιον του λιβανου υπο το ορος το αερμων και παντας τους βασιλεις αυτων ελαβεν και ανειλεν αυτους και απεκτεινεν ✠ αυτους ✓

Joshua 11:18

και ημερας πλειους εποησεν ις προς ✠ παντας ✓ τους βασιλεις τουτους τον πολεμον

Joshua 11:19

και ουκ ην πολις τις ου παρεδωκεν τοις υιοις ιηλ ✓ ✠ πλην ο ευλιος ο κατοικων εν γαβαων ✓ παντας ελαβεν εν πολεμω

Joshua 11:23

και ελαβεν ις ✠ την ✓ πασαν την γην καθοτι ενετειλατο κς τω μωση και εδωκεν αυτους ις εν κληρονομαις ιηλ εν μερισμω ✠ αυτων ✓ κατα φυλας αυτων και η γη κατεπαυσεν πολεμουμενη ✓

Joshua 12:2

σηων τον βασιλεα των αμορραιων ος κατωκει εν εσεβων κυριευων απο αροηρ η εστιν επι του χειλους εν τη φαραγγι ✠ αρνων ✓ κατα μεσον της φαραγγος και το ημισυ της γαλααδ εως ιαβοκ ✠ του χιμαρρου ✓ ορια υιων αμμων

Joshua 12:4

και ✠ ορια ✓ ωγ βασιλεως βασαν υπελιφθη εκ των γιγαντων ο κατοικων εν ασθαρωθ και εν εδραει

Joshua 12:5

αρχων απο ορους αερμων και απασαν την βασαν εως οριων γεσουρε και την μαχαθι και το ημισυ γαλααδ ✠ εως ✓ οριων σηων βασιλεως εσεβων

Joshua 12:9

τον βασιλεα ιεριχω ✠ ενα ✓ και τον βασιλεα της γαι η εστιν πλησιον βαιθηλ ✠ ενα ✓

Joshua 12:10

βασίλευα ιελμ ❖ ενα ✓

Joshua 12:11

βασίλευα ιερειμουθ ❖ ενα ✓ βασιλευα λαχεις ❖ ενα ✓

Joshua 12:12

βασίλευα εγλωμ ❖ ενα ✓ βασιλευα γαζερ ❖ ενα ✓

Joshua 12:13

βασίλευα δαβειρ ❖ ενα ✓ βασιλευα γαδερ ❖ ενα ✓

Joshua 12:14

βασίλευα ερμα ❖ ενα ✓ βασιλευα αδερ ❖ ενα ✓

Joshua 12:15

βασίλευα λεβνα ❖ ενα ✓ βασιλευα οδολλαμ ❖ ενα ✓

Joshua 12:16

βασίλευα μακηδα ❖ ενα ✓ βασιλευα βηθηλ ❖ ενα ✓

Joshua 12:17

βασίλευα θαφφου ❖ ενα ✓ βασιλευα εφερ ❖ ενα ✓

Joshua 12:18

βασίλευα αφεκ ❖ ενα ✓ βασιλευα εσαρων ❖ ενα ✓

Joshua 12:19

βασίλευα αμορων ❖ ενα ✓ βασιλευα ασωρ ❖ ενα ✓

Joshua 12:20

βασίλευα μαρων ❖ ενα ✓ βασιλευα αχσαφ ❖ ενα ✓

Joshua 12:21

βασιλεα θαναχ ✠ ενα ✓ βασιλεα μαγεδω ✠ ενα ✓

Joshua 12:22

βασιλεα κεδες ✠ ενα ✓ βασιλεα ιεκοναμ ✠ ενα ✓ του χερμελ ✠ ενα ✓

Joshua 12:23

βασιλεα δωρ του αφαθδωρ ✠ ενα ✓ βασιλεα γωειμ της γελγελ ✠ ενα ✓

Joshua 12:24

βασιλεα θερσα ✠ ενα ✓ παντες ουτοι βασιλεις $\bar{\lambda}$ και $\bar{\alpha}$

Joshua 13:1

και $\bar{\iota}\zeta$ πρεσβυτερος προβεβηκως των ημερων και ειπεν $\bar{\kappa}\varsigma$ προς $\bar{\iota}\nu$ ✠ συ γεγηρακας
✓ προβεβηκας των ημερων και η γη υπολελειπται πολλη ✠ σφοδρα ✓ εις
κληρονομιαν

Joshua 13:2

και αυτη η γη η καταλελειμμενη ✠ παντα ✓ ορια φυλισθιν ✠ και πας ✓ ο γεσουρει
÷ και ο χαναναιος ✓

Joshua 13:5

και ÷ πασαν ✓ την γην γαβλι ÷ φυλιστιειν ✓ κατα παντα τον λιβανον απο ανατολων
ηλιου απο γαελγαδ υπο το ορος το αερμων εως της εισοδου εμαθ

Joshua 13:6

πας ο κατοικων την ορινην απο του λιβανου εως της μασρεφωθμαιμ παντας τους
σειδωνιους εγω εξολεθρευσω αυτους απο προσωπου ✠ υιων ✓ $\bar{\iota}\eta\lambda$ αλλα διαδος
αυτην τω $\bar{\iota}\eta\lambda$ εν κληρω ον τροπον ενετειλαμην σοι

Joshua 13:7-8

και νυν μερισον την γην ταυτην εν κληρονομια ταις $\bar{\theta}$ φυλαις και τω ημισει φυλης
μανασση ÷ απο του ιορδανου εως της θαλασσης της μεγαλης κατα δυσμας ηλιου
δωσεις αυτην η θαλασσα η μεγαλη ορειν ✓ (8) ταις δε δυσιν φυλαις και τω ημισει
φυλης μανασση ✓ τοις μετ αυτου τω ρουβην και τω γαδ ✠ ελαβοσαν κληρονομιαν
αυτων ✓ ην εδωκεν αυτοις μωσης εν τω περαν του ιορδανου κατ ανατολας ηλιου
δεδωκεν αυτοις μωσης ο παις $\bar{\kappa}\nu$

Joshua 13:9-10

απο αροηρ η εστιν επι του χειλους χειμαρρου αρνων και την πολιν την εν μεσω της φαραγγος και πασαν την μεισωρ απο ναιβααβ ⌘ εως δειβων (10) και ✓ πασας τας πολεις σηων βασιλεως αμορραιων ος εβασιλευσεν εν εσεβων εως των οριων υιων αμμων

Joshua 13:12

πασαν την βασιλειαν ωγ εν τη βασανιτιδι ος εβασιλευσεν εν ασθαρωθ και εδραι ουτος κατελειφθη απο ⌘ του λιμματος ✓ των γιγαντων και επαταξεν αυτον μωσης και εξωλεθρευσεν ⌘ αυτον ✓

Joshua 13:13

και ουκ εξωλεθρευσαν οι υιοι ιηλ τον γεσουρι και τον μαχαθει ÷ και τον χαναναιον ✓ και κατωκει ÷ βασιλευς ✓ γεσουρ και ο μαχαθει εν τοις υιοις ιηλ εως της ημερας ταυτης

Joshua 13:14

πλην της φυλης λευει ουκ εδοθη κληρονομια ⌘ παρα ✓ κς ο θς ιηλ ουτος αυτων κληρονομια καθα ειπεν αυτοις ÷ κς και ουτος ο καταμερισμος ον κατεμερισεν μωσης τοις υιοις ιηλ εν αραβωθ μωαβ εν τω περαν του ιορδανου κατα ιεριχω

Joshua 13:15

και εδωκεν μωσης τη φυλη ⌘ υιων ✓ ρουβην κατα δημους αυτων

Joshua 13:16

και εγενηθη αυτων τα ορια απο αροηρ η εστιν κατα προσωπον φαραγγος αρνων και η πολις ⌘ η ✓ εν τη φαραγγι ÷ αρνων ✓ και πασαν την μεισωρ ⌘ και μαιδαβα ✓

Joshua 13:17

εως εσεβων και πασας τας πολεις ⌘ αυτων ✓ τας ουσας εν τη μεισωρ και δαιβων και βαμωθβααλ και οικους βεελμωθ

Joshua 13:21

και πασας τας πολεις του μεισωρ και πασαν την βασιλειαν του σηων βασιλεως των αμορραιων ⌘ ος εβασιλευσεν εν εσεβων ✓ ον επαταξεν μωσης αυτον και τους ηγουμενους μαδιαμ και τον ευει και τον ροκομ και τον σουρ και τον ροβεκ αρχοντα

σειων τους κατοικουντας την γην

Joshua 13:22

και τον βαλααμ τον του βεωρ τον μαντιν απεκτειναν ⌘ οι υιοι ιηλ εν ρομφαια ∟ εν τη ροπη

Joshua 13:23

εγενετο δε τα ορια ⌘ υιων ∟ ρουβην ο ιορδανης οριον αυτη η κληρονομια υιων ρουβην κατα δημους αυτων και πολεις και επαυλεις αυτων

Joshua 13:29

και εδωκεν μωσης τω ημισει φυλης μανασση ⌘ και εγενηθη τοις ημισεσιν φυλης υιων μανασση ∟ κατα δημους αυτων

Joshua 13:31

και το ημισυ της γαλααδ και εν ασθαρωθ και εν εδραει πολεις βασιλειας ωγ εν βασανιτιδι τοις υιοις μαχειρ υιου μανασση και τοις ημισεσιν υιων μαχειρ ∟ υυ μανασση ∟ κατα δημους αυτων

Joshua 13:32

ουτοι ους κατεκληρονομησεν μωσης ∟ περαν του ιορδανου ∟ κατα ιεριχω απο ανατολων

Joshua 13:33

⌘ και τη φυλη λευει ουκ εδωκεν μωσης κληρονομιαν κς ο θς ιηλ αυτος κληρονομια αυτων ον τροπον ελαλησεν αυτοις ∟

Joshua 14:3

⌘ εδωκεν γαρ μωσης κληρονομιαν ταις β̄ φυλαις και τω ημισει της φυλης ∟ απο του περαν του ιορδανου και τοις λευειταις ουκ εδωκεν κληρον εν αυτοις

Joshua 14:4

οτι ησαν υιοι ιωσηφ β̄ φυλαι μανασση και εφραιμ και ουκ εδοθη μερις τοις λευειταις εν τη γη αλλ η πολισ κατοικειν και τα αφωρισμενα αυτων τοις κτηνεσιν ⌘ αυτων ∟ και τα κτηνη αυτων

Joshua 14:9

και ωμοσεν μωσης εν τη ημερα εκεινη λεγων ✠ οτι η γη εφ ην επεβης ✠ εν αυτη ε σοι εσται εν κληρω και τοις τεκνοις σου εις τον αιωνα οτι προσετεθην επακολουθησαι οπισω κυ του θυ μου

Joshua 14:10

και νυν ✠ ιδου διεθρεψεν με κς ον τροπον ειπεν τουτο μ και ε ετος αφ ου ελαλησεν κς το ρημα τουτο προς μωσην και επορευθη ιηλ εν τη ερημω και νυν ιδου εγω ειμι σημερον ε ✠ υς ε και π ετων

Joshua 14:12

και νυν αιτουμε σε το ορος τουτο καθα ειπεν κς εν τη ημερα εκεινη οτι συ ακηκοας ε το ρημα τουτο ε εν τη ημερα εκεινη νυν δε ενακειμ εκει εισιν πολεις μεγαλαι και οχυραι εαν ουν κς μετ εμου η εξολεθρευσω αυτους ον τροπον ειπεν κς ε μοι ε

Joshua 14:13

και ευλογησεν αυτον ις και εδωκεν την χεβρων τω χαλεβ υω ιεφοννη ε υυ κενεζ ε εν κληρω

Joshua 15:1

και εγενετο τα ορια φυλης ✠ υ(ω)ν ε ιουδα κατα δημους αυτων απο των οριων της ιδουμαιας απο της ερημου σιν εως καδης προς νοτον

Joshua 15:5

και τα ορια απο ανατολων ε πασα ε η θαλασσα η αλυκη εως ✠ μερους ε του ιορδανου και τα ορια αυτων επι βορραν ε και ε απο της λοφιας της θαλασσης και απο του μερους του ιορδανου

Joshua 15:7

και προσαναβαινει τα ορια επι το τεταρτον της φαραγγος αχωρ ✠ και κατα βορραν ε καταβαινει επι γαλαλ η εστιν απεναντι της προσβασεως αδδαμειμ η εστιν κατα νοτον τον τη φαραγγι και διεκβαλει ✠ το οριον ε επι το υδωρ πηγης ηλιου και εσται η διεξοδος αυτου πηγη ρωγηλ

Joshua 15:8

και αναβαινει τα ορια εις φαραγγα ✠ υιου ε εννομ επι νωτου του ιεβους απο νοτου αυτη εστιν ιε^λμ και διεκβαλλει τα ορια επι κορυφην ορους η εστιν κατα προσωπον

φαραγγος εννομ προς θαλασση η εστιν εκ μερους γης ραφαιμ επι βορραν

Joshua 15:9

και διεκβαλλει το οριον απο κορυφης του ορους επι πηγην υδατος ναφθω και διεκβαλλει ✠ επι κωμας ✓ ορους εφρων και αξι το οριον εις βααλ αυτη εστιν πολις ιαρειμ

Joshua 15:10

και περιελευσεται οριον απο βααλ επι θαλασσαν ✠ και παρελευσεται εις ορος σθειρ και παρελευσεται επι νωτου πολιν ιαρειμ απο βορρα αυτη εστιν χασλων και καταβησεται επι πολιν ηλιου

Joshua 15:14

και εξωλεθρευσεν εκειθε χαλεβ ÷ υς ιεφοννη τους γ υιους ενακ τον σουσι και τον αχειμα και τον θολμαι ✠ γεννηματα του ενακ ✓

Joshua 15:15

και ανεβη [...]εν ÷ χαλεβ ✓ επι τους κατοικουντας δαβειρ το δε ονομα δαβειρ το προτερον πολις γραμματων ✓

Joshua 15:18

και εγενετο εν τω εκπορευεσθαι αυτην και συνεβουλευσατο αυτω ÷ λεγουσα ✓ αιτησομαι τον πατερα μου αγρον και εβοησεν απο της ονου και ειπεν αυτην χαλεβ τι ÷ εστιν ✓ σοι

Joshua 15:19

και ειπεν ÷ αυτω ✓ δος μοι ευλογιαν οτι εις γην ναγεβ δεδωκας με δος μοι την γωλαθμαιμ και εδωκεν αυτη ÷ χαλεβ ✓ την γωλαθμαιμ την ανω και την γολαθ την κατω ✓

Joshua 15:20

αυτη η κληρονομια υιων ιουδα ✠ κατα δημους αυτων ✓

Joshua 15:21

εγενηθησαν δε αι πολεις αυτων ÷ πολεις ✓ προς τη φυλη υιων ιουδα εφ οριων εδωμ επι της ερημου καβσηλ και εβελ και ιαγουρ

Joshua 15:25

και αι πολεις εσρωμ αυτη ⌘ εστιν ✓ ασωρ

Joshua 15:33

÷ εν τη πεδινη ✓ ασθαωλ και σαραα και ασνα

Joshua 15:57

÷ και ✓ γαβαα και θαμνα πολεις ῑ και αι κωμαι αυτων

Joshua 15:59

και μααρωθ και βηθαλωθ και ελθεκεν πολεις ζ̄ και αι κωμαι αυτων ÷ θεκω και εφραθα ✓ αυτη εστιν βαθλεεμ και φαγωρ και αιτιαν και κουλομ και ταταμ και σωρης και καρεμ και γαλειμ και θεθηρ και μανοχω πολεις εν ῑ και αι κωμαι αυτων ✓

Joshua 15:61

βαδδαργεις ÷ και ✓ βηθδαραβαμαδειν και σχαχακ

Joshua 15:63

και ο ιεβουσαιος κατωκει εν ῑλμ̄ και ουκ εδυνασθησαν οι υιοι ιουδα απολεσαι αυτους και κατωκησεν ο ιεβουσαιος ⌘ μετα των υιων ιουδα ✓ εν ῑημ̄ εως της ημερας ταυτης

Joshua 16:1

και εγενετο ορια υιων ιωσηφ απο του ιορδανου του κατα ιεριχω ⌘ απο υδατος του κατα ιεριχω ✓ απο ανατολων την ερημον και αναβησεται απο ιεριχω εις την ορινην εις βαιθηλ

Joshua 16:2

και εξελευσεται απο βαιθηλ ÷ εις ✓ λουζα και παρελευσεται επι τα ορια του αρχιαταρωθ

Joshua 16:3

και διελευσεται επι την θαλασσαν επι τα ορια του ιεφλητει εως των οριων βαιθωρων της κατω ⌘ και εως γαζερ ✓ και εσται η διεξοδος αυτων επι την θαλασσαν

Joshua 16:6

και διελευσεται τα ορια επι την θαλασσαν εις μαχωθ απο βορρα και παρελευσεται
✠ το οριον √ επ ανατολας εις θηναθ σηλω και παρελευσεται αυτο απο ανατολων
εις ιενωχα

Joshua 16:7

✠ και καταβησεται απο ιενωχα √ και εις αταρωθ ÷ και αι κωμαι αυτων √ και ÷ εις
√ ναραθ και ελευσεται επι ιεριχω και διεκβαλλει επι τον ιορδανην

Joshua 16:10

και ουκ απωλεσεν εν εφραιμ τον χαναναιον τον κατοικουντα γαζερ και κατωκει ο
χαναναιος εν τω εφραιμ εως της ημερας ταυτης ÷ εως ανεβη φαραω βασιλευς
αιγυπτου και ελαβεν την πολιν και ενεπρησαν αυτην εν πυρι και τους χαναναιους
και τους φερεζαιους και τους καιοικουντας εν γαζερ εξεκεντησεν και εδκεν αυτην
φαραω εν φερνη τη θυγατρι αυτου και εγενοντο υποφοροι δουλοι √

Joshua 17:1

και εγενετο τα ορια φυλης μανασση οτι ουτος πρωτοτοκος τω ιωσηφ τω μαχειρ
πρωτοτοκω μανασση πρι γαλααδ ην ✠ αυτος √ γαρ ανηρ πολεμιστης εν τη
γαλααδιτιδι και εν τη βασανιτιδι

Joshua 17:2

και εγενηθη τοις υιοις μανασση τοις λοιποις κατα δημους αυτων τοις υιοις αβιαζερ
και τοις υιοις ελεκ και τοις υιοις εσρηηλ και τοις υιοις σεχεμ και τοις υιοις σεφερ και
τοις υιοις εμιλ ουτοι √ ✠ υιοι μανασση ῡυ ιωσηφ οι √ αρσενες κατα δημους αυτων

Joshua 17:3

και τω σαλφαδ υιω εφερ ✠ υιου γαλααδ ῡυ μαχειρ ῡυ μανασση √ ουκ ησαν αυτω
υιοι αλλ η θυγατεραις και ταυτα τα ονοματα των θυγατερων σαλφαδ αδμααλα και
νουα και εγλα και μελχα και θερσα

Joshua 17:4

και εστησαν εναντιον ελεαζαρ του ιερεως και εναντιον ῑυ ῡυ ναυη και εναντιον των
αρχοντων λεγουσαι ο θ̄ς ενετειλατο δια χειρος μωση δουναι ημιν κληρονομιαν εν
μεσω των αδελφων ημων και εδοθη αυταις ✠ κληρονομια √ δια προσταγματος κ̄υ
κληρος εν τοις αδελφοις του π̄ρς αυτων

Joshua 17:6

οτι θυγατερες ÷ υιων ✓ μανασση εκληρονομησαν κληρον εν μεσω των αδελφων αυτων η δε γη γαλααδ εγενηθη τοις υιοις μανασση τοις καταλελιμμενοις

Joshua 17:7

και εγενηθη ορια ÷ υιων ✓ μανασση απο ασηρ της μαχθωθ η δηλαθ η εστιν κατα προσωπον υιων ωναθ και πορευεται επι τα ορια επι ιαμειν και εις ιασσηβ επι πηγην θαφθωθ

Joshua 17:8-9

τω μανασση εσται ✘ η γη θαφθωθ ✓ επι των οριων μανασση ✘ τοις υιοις εφραιμ (9) και καταβησεται τα ορια ✓ επι φαραγγα κανε επι νοτον κατα φαραγγα ιαιρ η τερεμινθος την εφραιμ ανα μεσον πολεως μανασση επι βορραν εις τον χειμαρρουν και εσται η διεξοδος αυτου θαλασσα

Joshua 17:11

και εσται μανασση εν ισαχαρ και εν ασηρ βαιθσαν και αι κωμαι αυτων ✘ και ιεβλααμ και θυγατερες αυτης ✓ και τους κατοικουντας δωρ και τας κωμας αυτης ✘ και τους κατοικουντας δωρ και τας κωμας αυτης και τους κατοικουντας θανααχ και τας κωμας αυτης ✓ και τους κατοικουντας μαγεδδω και τας κωμας αυτης και το τριτον της νοφθ ÷ και τας κωμας αυτης ✓

Joshua 17:14

αντειπαν δε οι υιοι ιωσηφ τω י λεγοντες δια τι εκληρονομησας ημας ✘ κληρονομιαν ✓ κληρον ενα και σχοιμισμα εν εγω δε λαος πολυς και ευλογησεν με ο θ

Joshua 17:15

και ειπεν αυτοις י ει λαος πολυς ει συ αναβηθι εις τον δρυμον και εκκαθαρων σεαυτω ✘ εκει εν τη γη τους φερεζαιους και τους ραφαιιν ✓ ει στενοχωρι σε το ορος ✓ ÷ εφραιμ ✓

Joshua 17:16

και ειπαν οι υιοι ιωσηφ ουκ αρκεσει ημιν το ορος ÷ το εφραιμ ✓ και ιππος επιλεκτος και σιδηρος ✘ παντι ✓ τω χαναναιω τω κατοικουντι ✘ εν τη γη εν εμοι ✓ εν βαιθσαν και εν ταις κωμαις αυτης ✘ και ✓ εν τη κοιλαδι ιεζραελ

Joshua 17:17

και ειπεν ις̄ τοις υιοις ιωσηφ ✠ τω εφραιμ και τω μανασση λεγων ✓ ει λαος πολυς ει και ισχυν μεγαλην εχεις ουκ εσται σοι κληρος εις

Joshua 17:18

ο γαρ δρυμος εσται σοι οτι δρυμος εστιν και εκκαθαριεις αυτην και εσται σοι ✠ η εξοδια αυτου ✓ οταν εξολεθρευσης τον χαναναιον οτι ιππος επιλεκτος εστιν αυτω ✠ οτι ισχυρος εστιν ✓ ÷ συ γαρ επερισχυεις αυτον ✓

Joshua 18:2

και κατελειφθησαν οι υιοι ιηλ̄ οι ου κατεκληρονομησαν ✠ την κληρονομιαν αυτου ✓ ζ̄ φυλαι

Joshua 18:3

και ειπεν ις̄ τοις υιοις ιηλ̄ εως τινος ✠ υμεις εκλυθησεσθαι ✠ εισελθειν κληρονομησαι την γην ην εδωκεν ημιν κς̄ ο θς̄ των πατερων ημων

Joshua 18:4

δοτε εξ υμων γ̄ ανδρας εκ φυλης ✠ και αποστελω αυτους ✓ και ανασταντες διελθετωσαν την γην και διαγραψατωσαν αυτην ✠ εναντιον εμου ✓ καθα δεησει διελειν αυτην και ηλθον προς αυτον

Joshua 18:5

και διειλεν αυτοις ζ̄ μεριδας ιουδας στησεται οριον απο νοτου αυτοις και οι υιοι ιωσηφ στησονται ✠ επι το οριον ✓ αυτων απο βορρα

Joshua 18:6

υμεις δε μερισαται την γην ζ̄ μεριδας και ενεγκατε προς με ωδε και εξοισω υμιν κληρον ✠ ωδε ✓ εναντι κῡ του θῡ ημων

Joshua 18:8

και ανασταντες οι ανδρες επορευθησαν ✓ και ενετειλατο ις̄ τοις ÷ ανδρασιν ✓ τοις πορευομενοις χωροβατησαι την γην λεγων ✠ διελθετε και ✓ πορευθητε την γην και χωροβατησατε αυτην και παραγενηθηται προς με και ωδε εξοισω υμιν κληρον εναντιον κῡ εν σηλω

Joshua 18:9

και επορευθησαν ✠ οι ανδρες και διηλθον εν την γην (*sic*) και εχωροβατησαν αυτην ÷ και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην ✓ κατα πολεις αυτης ζ μεριδας εις βιβλιον και ηνεγκαν προς יב ✠ εις την παρεμβολην εν σηλω ✓

Joshua 18:10

και ενεβαλεν αυτοις יז κληρον εν σηλω εναντι כז ✠ και εμερισεν יז εκει την γην τοις υιοις יְהוָה κατα μερισμους αυτων ✓

Joshua 18:11

και εξηλθεν ο κληρος φυλης βενιαμιν ÷ πρωτος ✓ κατα δημους αυτων και εξηλθεν ορια του κληρου αυτων ανα μεσον υιου ιουδα και ανα μεσον υιων ιωσηφ

Joshua 18:14

και διελευσεται τα ορια και περιελευσεται επι το μερος ÷ το βλεπον ✓ το παρα θαλασσαν απο νοτου απο του ορους επι προσωπον βαιθωρων νοτον και εσται η διεξοδος αυτου εις καριαθβααλ αυτη εστιν καριαθιαρειμ πολις υιων ιουδα τουτο εστιν το μερος το προς θαλασσαν

Joshua 18:15

και μερος το προς νοτον απο μερους καριαθβααλ και διελευσεται ορια εις γασιν ✠ και εξελευσεται ✓ επι πηγην υδατος ναφθω

Joshua 18:17

✠ και διεκβαλει απο βορραν ✓ και διελευσεται επι πηγην σαμες και παρελευσεται επι γαλειλωθ η εστιν απεναντι προς αναβασιν εδωμειμ και κατεβησεται επι λιθον βααν υιων ρουβην

Joshua 18:18-19

και διελευσεται κατα νωτου βαιθαρα απο βορρα και καταβησεται επι ✠ αραβα (19) και παρελευσεται επι ✓ τα ορια επι νωτον βηθαγλα απο βορρα και εσται η διεξοδος των οριων επι λοφιαν της θαλασσης των αλων απο βορρα εις μερος του ιορδανου απο νοτου ταυτα τα ορια εστιν απο νοτου

Joshua 19:1

και εξηλθεν ο κληρος ο δευτερος τω συμεων ✠ τη φυλη ✓ υιων συμεων ✠ κατα δημους αυτων ✓ και εγενηθη η κληρονομια αυτων ανα μεσον κληρων υιων ιουδα

Joshua 19:2

και εγενηθη ✠ αυτοις ✓ ο κληρος αυτων βηρσαβεε και σαβεκ και μωλαδαν

Joshua 19:8

✠ και πασαι αι επαυλεις ✓ αι περικυκλω των πολεων τουτων εως βαελεθβηρραμωθ ÷ πορευομενων ιαμεθ ✓ κατα νοτον αυτη η κληρονομια φυλης υιων συμεων κατα δημους αυτων

Joshua 19:9

απο του κληρου του ιουδα η κληρονομια ÷ φυλης ✓ υιων συμεων οτι εγενηθη η μερις υιων ιουδα μειζων της αυτων ✓ και εκληρονομησαν οι υιοι συμεων εν μεσω του κληρου αυτων

Joshua 19:11

✠ και προσαναβαινει τα ορια αυτων η θαλασσα και μαραλα και συναξει επι δαβασθε ✠ και απαντησει ✓ εις την φαραγγαν η εστιν κατα προσωπον ιεκναμ

Joshua 19:15

και κοτταθ και νααλωθ και σεμρων και ιεδαλα και βηθλεεμ ✠ πολεις ιβ ✓

Joshua 19:17

και τω ισσαχαρ εξηλθεν κληρος ο τεταρτος ✠ τοις υιοις ισσαχαρ κατα συγγενιας αυτων ✓

Joshua 19:22

και συναψει τα ορια επι θαβωρ και επι σασειμα κατα θαλασσαν και βηθσαμς και εσται η διεξοδος των οριων αυτων ο ιορδανης ✠ πολεις ζ και ι και αι κωμαι αυτων ✓

Judges

Judges 9:54

[...]του και ειπεν αυτω σπασαι την μαχαιραν σου και θανατωσον με μηποτε ειπωσιν ✠ οτι ✓ γυνη απεκτεινεν αυτον και εξεκεντησεν αυτον το παιδαριον αυτου και απεθανεν ÷ [...]μελεχ ✓

Judges 10:4

και εγενοντο αυτω ÷ β̄ και √ λ̄ υιοι επιβεβηκοτες επ ÷ β̄ και √ λ̄ πωλο(υ)ς και ÷ β̄ και √ λ̄ πολεις αυτοις και αυτας εκαλεσεν επαυλεις ιαειρ εως της ημερας ταυτης αι[...]σιν εν τη γη γαλααδ

Judges 10:6

και προσεθεντο οι υιοι ιηλ ποιησαι το πονηρον εναντι κ̄υ και ελατρευσαν συν ταις βααλειμ και ✕̄ συν √ ταις ασταρωθ ✕̄ και συν τοις[...]

Judges 15:5

και εξηψεν πυρ εν ταις λαμπασιν και εξαπεστειλεν εις τα δραγματα των αλλοφυλων √ και ενεπυρισεν ÷ τους (σ)ταχυς και τα προτεθερισμενα √ απο στοιβης και εως εστωτος και εως αμπελωνος και ελεας √

Judges 15:8

και επαταξεν αυτους ✕̄ κνημην √ επι μηρον πληγην μεγαλην και εκατεβη και κατωκει παρα τω χειμαρρω εν τω σπηλεω ηταμ √

Judges 15:10

και ειπαν ÷ αυτοις πας √ ανηρ ιουδα ινα τι ανεβητε εφ ημας και ειπαν ÷ οι αλλοφυλοι √ δησαι τον σαμψων ✕̄ ανεβημεν √ και ποιησε αυτω ον τροπον εποιησεν ημιν √

Judges 15:11

και κατεβησαν τρις χιλιοι ανδρες εξ ιουδα επι την οπην της πετρας ηταμ και ειπαν προς σαμψων ουκ οιδας οτι αρχουσιν ημων οι αλλοφυλοι και ινα τι ταυτα εποιησας ημιν και ειπεν αυτοις ÷ σαμψων √ καθως εποιησαν ημιν ουτως εποιησα αυτοις

Judges 15:12

και ειπαν αυτω του δησαι σε κατεβημεν παραδουναι σαι εις χιρας αλλοφυλων και ειπεν αυτοις σαμψων ομοσατε μοι ÷ μη αποκτιναι με υμις και παραδοται με αυτοις √ μηποτε απαντησητε εν εμοι υμεις

Judges 15:14

και αυτος ηλθεν εως σιαγονος √ και οι αλλοφυλοι ηλαλαξαν εις απαντησιν αυτου √ ÷ και εδραμον εις συναντησιν αυτου √ και κατευθυνεν επ αυτον π̄να κ̄υ και εγενοντο τα καλωδια τα εν τοις βραχιοσιν αυτου ωσι στιππυον ηνικα αν οσφρανθη πυρος και διελυθησαν οι δεσμοι απο των βραχιωνων αυτου

Judges 16:1

και επορευθη σαμψων ÷ εκειθεν ✓ ✘ εις γαζαν ✓ και ειδεν εκι γυναικα πορνην και εισηλθεν προς αυτην

Judges 16:2

και απηγγελη τοις γαζαιοις λεγοντες ηκι σαμψων ενταυθα ✓ και εκυκλωσαν και ενηδρευσαν αυτον ολην την νυκτα επι της πυλης της πολεως ✓ και εκωφευσαν ολην την νυκτα λεγοντες εως φωτος πρωι ÷ μεινωμεν ✓ και αποκτινωμεν αυτον

Judges 16:3

και εκοιμηθη σαμψων εως του μεσονυκτιου και ανεστη περι το μεσονυκτιον και επελαβετο των θυρων της πυλης της πολεως και των δυο σταθμων και ανεβαστασεν αυτας συν τω μοκλω και επεθηκεν επι τω ωμω αυτου και ανηνεγκεν αυτα επι την κορυφην του ορους ο εστιν επι προσωπον χεβρων ÷ και εθηκεν αυτα εκει ✓

Judges 16:9

και το ενεδρον ÷ αυτου ✓ εκαθητο αυτον εν τω ταμειω και ειπεν προς αυτον αλλοφυλοι επι σε σαμψων και διερρηξεν τας επτα νευρας ον τροπον διασπατε κλωσμα του αποτιναγματος εν τω οσφρανθηται ✘ αυτο ✓ πυρος ✓ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου ✓

Judges 16:11

και ειπεν προς αυτην εαν δεσμω δησωσιν με εν ÷ επτα ✓ καλωδιοις καινοις εν οις ουκ εγενηθη εργον και ασθηνησω και εσομαι ως εις των ανων

Judges 16:12

και ελαβεν ÷ αυτω ✓ δαλειλα καλωδια καινα και εδησεν αυτον εν αυτοις ✓ και ειπεν προς αυτον ✓ οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και το ενεδρον εκαθητο εν τω ταμιω και διεσπασεν αυτα απο των βραχιονων αυτου ως ραμμα

Judges 16:13

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων εως νυν παρελογισω με και ελαλησας προς με ψευδη αναγγειλον δη μοι εν τινι δεθηση και ειπεν προς αυτην ✓ εαν υφανης τας επτα σειρας της κεφαλης μου μετα του διασματος και εγκρουσης εν τω πασσαλω ÷ εις τον τοιχον ✓

Judges 16:14

και ειπεν προς αυτον οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και εξηγερθη εκ του υπνου αυτου και εξεσπασεν ✠ συν τους πασσαλους συν τω υφασματι ÷ εκ του τοιχου και ✠ συν το διασμα ÷ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου

Judges 16:15

και ειπεν προς αυτον ÷ δαλειλα πως ερεις ηγαπηκα σε και η καρδια σου ουκ εστιν μετ εμου τουτο τριτον παρελογισω με και ουκ απηγγιλας μοι εν τινι η ισχυς σου η μεγαλη

Judges 16:18

και ειδεν δαλειλα οτι ανηγγειλεν αυτη παντα τα απο καρδιας αυτου και απεστιλεν και εκαλεσεν παντας τους σατραπας των αλλοφυλων λεγουσα αναβητε το απαξ οτι ανηγγειλεν μοι πασαν την καρδιαν αυτου και ανεβησαν προς αυτοην ÷ πασαι αι σατραπαι των αλλοφυλων και ηνεγκαν το αργυριον εν ταις χερσιν αυτων

Judges 16:20

και ειπεν αυτω ÷ δαλειλα οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και εξηγερθη εκ του υπνου αυτου και ειπεν εξελευσομαι και ποιησω καθως αι και αποτιναξομαι και αυτος ουκ εγνω οτι κς απεστη απ αυτου

Judges 16:25

και εγενετο οτε ηγαθυνθη η καρδια αυτων και ειπαν καλεσατε τον σαμψων ÷ εξ οικου φυλακης και πεξατω ενωπιον ημων και εκαλεσαν τον σαμψων εξ οικου της φυλακης και ενεπεζον αυτω και εστησαν αυτον ανα μεσον των δυο στυλων

Judges 16:26

και ειπεν σαμψων προς το πεδαριον τον χιραγωγουντα αυτον επαναπαυσον με δη και ποιησον ψηλαφησε με επι τους στυλους εφ ων ο οικος επιστηρικται επ αυτων και επιστηρισομαι επ αυτους ÷ ο δε παις εποησεν ουτως

Judges 16:30

και ειπεν σαμψων αποθανετω η ψυχη μου μετα των αλλοφυλων και εκλινεν εν ισχυει και επεσεν ο οικος επι τους σατραπας και επι παντα τον λαον τον εν αυτω και εγενοντο οι τεθνηκοτες ους εθανατωσεν ÷ σαμψων εν τω θανατω αυτου πλιους υπερ ους εθανατωσεν εν τη ζωη αυτου

Judges 17:3

και απεδωκεν τους χιλιους και εκατον ✠ αργυρους ✓ τη μητρι αυτου και ειπεν η μητηρ αυτου αγιαστω ηγιασα ✠ συν ✓ το αργυριον τω κω εκ της χιρος μου κατα μονας του ποιησαι γλυπτον και χωνευτον και νυν επιστρεψω αυτο σοι

Judges 18:2

και εξαπεστειλαν οι υιοι δαν εκ των συγγενιων αυτων πεντε ανδρας απο μερους αυτων ✠ ανδρας ✓ υιους δυναμεως εκ σαρα και εσθαολ του κατασκευασθαι ✠ συν ✓ την γην και εξιχνιασαι αυτην και ειπαν προς αυτους πορευεσθαι και εξεραυνησατε ✠ συν ✓ την γην και παρεγενοντο εις ορος εφραιμ εως οικου μειχα και κατεπαυσεν εκει ✓

Judges 18:7

και επορευθησαν οι πεντε ανδρες και παρεγενοντο εις λαισα και ειδον ✠ συν ✓ τον λαον τον εν αυτη κατοικουντα εν ελπιδι κατα την συγκρισιν των σιδωνιων ησυχαζοντας εν ελπιδι και μη δυναμενους λαλησαι ρημα ✠ εν τη γη κληρονομος θησαυρου ✓ οτι μακραν εισιν απο σιδωνος και λογος ουκ ην αυτοις μετα συριας

Judges 18:8

και παρεγενοντο ÷ οι πεντε ανδρες ✓ προς τους αδελφους αυτων εις σαρα και εσθαολ, και ελεγον αυτοις οι αδελφοι αυτων τι υμεις καθησθε

Judges 18:9

και ειπεν αναστηται και αναβωμεν επ αυτους ÷ οτι εισηλθαμεν και ενπεριεπατησαμεν εν τη γη εως εις λαον σεκα ειδομεν τον λαον τον κατοικουντα εν αυτη εν ελπιδι κατα το συκριματων σιδωνιων και μακραν απεχοντες εκ σιδωνος και λογος ουκ ην αυτοις μετα συριας αλλα αναστηται και αναβωμεν επ αυτους ✓ οτι ευρηκαμεν ✠ συν ✓ την γην και ιδου αγαθη σφοδρα και υμεις σιωπατε μη οκησητε του πορευθηναι του εισελθειν του κατακληρονομησαι ✠ συν ✓ την γην

Judges 18:10

ηνικα αν εισελθητε ηξετε προς λαον πεποιθοτα και η γη ευρυχωρος οτι ✠ χερσιν ✓ παρεδωκεν αυτην ο θς εν χειρι υμων τοπος ου ουκ εστιν εκει υστερημα παντος ρηματος οσα εν τη γη

Judges 18:11

και απηραν ✠ εκειθεν ✓ εκ συγγενιας του δαν εκ σαρα και εσθαολ εξακοσιοι ανδρες περιεζωσμενοι σκευη πολεμικα ✓

Judges 18:13

παρηλθαν εκειθεν ÷ και ηλθον ✓ εως του ορους εφραιμ και ηλθον εως οικου μιχα ✓

Judges 18:14

και απεκριθησαν οι πεντε ανδρες οι πορευομενοι κατασκευασθαι την γην ✘ λαισα
✓ και ειπαν προς τους αδελφους αυτων ει οιδατε οτι ✘ εστιν ✓ εν τοις οικοις
τουτοις εφουδ και θεραφειμ και γλυπτον και χωνευτον και νυν γνωτε τι ποιησετε

Judges 18:15

και εξεκλιναν εκει και εισηλθοσαν εις τον οικον του παιδαριου του λευειτου εις τον
οικον μιχα ✘ και ησπασαντο αυτον ✘ εις ιρηνην ✓

Judges 18:16

και οι εξακοσιοι ανδρες περιεζωσμενοι σκευη πολεμικα ✘ αυτων ✓ εστηλωμενοι
παρα την θυραν του ποιλωνος οι εκ των υιων δαν

Judges 19:29

και εισηλθεν εις ÷ τον ✓ οικον αυτου και ελαβεν ✘ συν ✓ την μαχαιραν και
επελαβετο της παλλακης αυτου και εμελισεν αυτην κατα τα οστα αυτης εις δωδεκα
μεριδας και εξαπεστιλεν ÷ αυτα ✓ εις πασας τας φυλας ιηλ

Judges 20:5

και ανεστησαν επ εμε οι ανδρες οι παρα της γαβαα και περιεκυκλωσαν επε ✘ συν ✓
την οικιαν νυκτος και εμε ηθελησαν αποκτιναι και την παλλακην μου εταπινωσαν ÷
και ενεπεξαν αυτη και απεθανεν

Judges 20:6

και επελαβομην της παλλακης μου και εμελισα αυτην και εξαπεστιλα εν παντι οριω
κληρονομιας ιηλ οτι εποιησαν ✘ ζεμμα και ✓ αφροσυνην εν ιηλ

Judges 20:7

ιδου παντες υμεις υιοι ιηλ δοτε εαυτοις λογον και βουλην ✘ ωδε ✓

Judges 20:9

και νυν τουτο το ρημα ο ποιησομεν τη γαβαα ÷ αναβησομεθα ✓ επ αυτην εν κληρω
✓

Judges 20:10

και λημψομεθα δεκα ανδρας τοις εκατον ✘ ταις πασαις φυλαις ιηλ ✓ και εκατον
τοις χιλιοις ✓ και χιλιους τοις μυριοις λαβειν επισιτισμον τω λαω επιτελεσε τοις
εισπορευομενοις τη γαβαα του βενιαμιν κατα πασαν την αφροσυνην ην εποιησαν
εν ιηλ

Judges 20:13

και νυν δοτε ✘ συν ✓ τους ανδρας τους ασεβις τους εν γαβαα ÷ τους υιους βελιαμ ✓
και θανατωσομεν αυτους και εξαρουμεν κακιαν εξ ιηλ και ουκ ηθελησαν οι υιοι
βενιαμιν εισακουσαι της φωνης των αδελφων αυτων των υιων ιηλ

Judges 20:15

και επεσκεπησαν οι υιοι βενιαμιν εν τη ημερα εκεινη εκ των πολεων πεντε και
εικοσι χιλιαδες ανδρων σπωμενων ρομφαιαν χωρις των κατοικουντων την γαβαα ÷
ουτοι ✓ επεσκεπησαν επτακοσιοι ανδρες ÷ νεανισκοι ✘ εκλεκτοι εκ παντος του
λαου τουτου επτακοσιοι ανδρες ✓ εκλεκτοι

Judges 20:17

και ÷ πας ✓ ανηρ ιηλ επεσκεπησαν χωρις των υιων βενιαμιν τετρακοσιαι χιλιαδες
ανδρων σπωμενων ρομφαιαν παντες ουτοι ανδρες πολεμισται ✓

Judges 20:18

και ανεστησαν και ανεβησαν εις βαιθηλ και επηρωτησαν εν τω θω και ειπαν οι υιοι
ιηλ τις αναβησεται ημιν αφηγουμενος πολεμησαι μετα ✘ υιων ✓ βενιαμιν και ειπεν
κς ιουδας αναβησεται αφηγουμενος

Judges 20:20

και εξηλθεν ÷ πας ✓ ανηρ ιηλ εις πολεμον μετα βενιαμειν και παρεταξαντο μετ
αυτων ανηρ ιηλ εις πολεμον προς την γαβαα ✓

Judges 20:22

και ενισχυσαν ✘ ο λαος ✓ ανηρ ιηλ και προσεθεντο παραταξασθαι πολεμον εν τω
τοπω ω παρεταξαντο εκει εν τη ημερα τη πρωτη ✓

Judges 20:23

και ανεβησαν οι υιοι ιηλ και εκλαυσαν ενωπιον κυ εως εσπερας και επηρωτησαν εν κυ λεγοντες ει προσθω προσεγγισε εις πολεμον μετα ✠ υιων βενιαμιν του αδελφου μου και ειπεν κς αναβητε προς αυτον ✓

Judges 20:24

και προσηλθοσαν οι υιοι ιηλ προς ✠ υιους βενιαμιν εν τη ημερα τη δευτερα

Judges 20:26

και ανεβησαν παντες οι υιοι ιηλ και πας ο λαος και ηλθοσαν ει βαιθηλ και εκλαυσαν ✠ και εκαθισαν εκει εναντι κυ και ενηστευσαν εν τη ημερα εκεινη ✠ εως εσπερας και αν...αν ολοκαυτωματα σωτηριου εναντι κυ

Judges 20:30

και εταξαν ✠ υιοι ιηλ προς τον βενιαμιν εν τη ημερα τη τριτη και παρεταξαντο προς γαβαα καθως απαξ και απαξ

Judges 20:31

και εξηλθον οι υιοι βενιαμιν εις απαντησιν του λαου και εξιλकुσθησαν εκ της πολεως και ηρξαντο τυπτειν εκ του λαου ✠ τραυματιας καθως απαξ εν ταις οδοις η εστιν μια αναβαινουσα εις βηθηλ και μεια ÷ αναβενουσα εις γαβαα εν τω αγρω ωσι τριακοντα ανδρας εν τω ιηλ

Judges 20:32

και ειπαν οι υιοι βενιαμιν ✠ προ[...]πτουσιν αυτοι ενωπιον ημων καθως εμπροσθεν και οι υιοι ισραηλ ειπαν φυγωμεν και εκσπασωμεν αυτους εκ της πολεως εις τας οδους

Judges 20:36

✠ και ειδον οι υιοι βενιαμιν οτι τετροπωνται και εδωκεν ανηρ ιηλ τοπον τω βενιαμιν οτι ηλπισαν επι το ενεδρον ο εταξαν προς την γαβαα

Judges 20:38

και η συνταγη ην ανδρι ιηλ ✠ προς το ενεδρον μαχαιρα του ανενεγκε αυτους πυρσον του καπνου της πολεως

Judges 20:39

και ανεστρεψαν ανηρ $\overline{\iota\eta\lambda}$ εν τω πολεμω και βενιαμειν ηρκται του τυπτιν τραυματιας εν τω ανδρι $\overline{\iota\eta\lambda}$ ωσι τριακοντα ανδρας οτι ειπαν πλην τροπουμενος τροπουται ✠ αυτος \checkmark εναντιον ημων καθως ο πολεμος ο εμπροσθεν

Judges 20:44

και επεσαν εκ του βενιαμειν οκτωκαιδεκα χιλιαδες ✠ ανδρων \checkmark συν πασιν τουτοις ανδρες δυνατοι

Judges 20:45

και εξεκλιναν και εφυγον εις την ερημον προς την πετραν την ρεμμων και εκαλαμησαντο ✠ αυτον \checkmark εν ταις οδοις πεντε χιλιαδες ανδρων και προσεκολληθησαν οπισω αυτου εως γαδααμ και επαταξαν εξ αυτων δισχιλιους ανδρας

Judges 21:2

και παρεγενοντο \div πας \checkmark ο λαος εις μασσηφα και βαιθηλ και εκαθισαν εκει εως εσπερας ενωπιον του $\overline{\theta\upsilon}$ και επηραν την φωνην αυτων και εκλαυσαν κλαυθμον μεγαν

Repurposed *Metobeli*

The following passages demonstrate *metobelus* use contrary to the prevailing consensus. I list the occurrences here in order by chapter and verse. They are categorized in the body of the dissertation with explanatory comments. In the appendix, I have omitted verses in which the *metobelus* was inserted *secunda manus* if the *metobelus* is used according to the consensus. Where Greek and Hebrew versification diverge, I list the Greek versification first, followed by the Hebrew versification in parentheses.

Genesis

Genesis 32:2 (32:3)

ειπεν δε ιακωβ ηνικα ειδεν αυτους παρεμβολη $\overline{\theta\upsilon}$ αυτη και εκαλεσεν το ονομα του

τοπου ÷ εκεινου παρεμβολαι

Genesis 32:8 (32:9)

και ειπεν ÷ ιακωβ ✓ εαν ελθη ησαυ εις παρεμβολην μιαν και εκκοψη αυτην και εσται η παρεμβολη η δευτερα εις το σωζεσθαι ✓

Genesis 32:19 (32:20)

και ενετειλατο ✓ ÷ τω πρωτω και ✓ τω δευτερω και τω τριτω και πασιν τοις προπορευομενοις οπισω των ποιμνιων τουτων λεγων κατα το ρημα τουτο λαλησατε ησαυ εν τω ευρειν υμας αυτον

Genesis 33:12

και ειπεν απارانτες πορευσομεθα ✕ και πορευσομαι επ ευθειαν

Genesis 34:7

οι δε υιοι ιακωβ ηλθον εκ του πεδιου ως δε ηκουσαν κατενυχθησαν οι ανδρες και λυπηρον ην αυτοις σφοδρα οτι ασχημον εποιησεν εν ισραηλ κοιμηθεις μετα της θυγατρος ιακωβ ✓ και ουχ ουτως εσται

Genesis 34:9

επιγαμβρευσασθαι ημιν τας θυγατερας υμων δοτε ημιν και τας θυγατερας ημων και λαβετε τοις υιοις υμων ✓

Genesis 34:18

και ηρεσαν οι λογοι εναντιον εμμωρ και εναντιον συχεμ του υιου εμμωρ ✓

Genesis 34:30

ειπεν δε ιακωβ συμεων και λευει μεισητον με πεποηκατε ωστε πονηρον με ειναι ÷ πασιν τοις κατοικουσιν ÷ πασαν την γην εν τε τοις χαναναιοις και τοις φερεζαιοις εγω δε ολιγοστος ειμι εν αριθμω και συναχθεντες επ εμε συγκοψουσιν με και εκτριβησομαι εγω και ο οικος μου

Genesis 35:5

και εξηρην ιηλ ÷ εκ σικιμων και εγενετο φοβος θυ επι τας πολεις τας κυκλω αυτων και ου κατεδιωξαν οπισω των υιων ιηλ

Genesis 35:7

και ωκοδομησεν εκει θυσιαστηριον και εκαλεσεν το ονομα του τοπου ✠ ισχυρος
βαιθηλ εκει γαρ επεφανη αυτω ο $\bar{\theta}$ ς εν τω αποδιδρασκειν αυτον απο προσωπου ÷
ησαυ \checkmark του αδελφου αυτου

Genesis 35:10

και ειπεν αυτω ο $\bar{\theta}$ ς το ονομα σου ιακωβ ου κληθησεται ετι ιακωβ αλλ η $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$ εσται το
ονομα σου ✠ και εκαλεσεν το ονομα αυτου $\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\lambda}$

Genesis 36:18

ουτοι δε υιοι ελιβεμας γυναικος ✠ θυγατρος ανα[...]

Exodus

Exodus 36:16 (39:9)

τετραγωνον ✠ ην \checkmark διπλουν εποιησαν το λογιον σπιθαμης το μηκος αυτου και
σπιθαμης το ευρος αυτου διπλουν \checkmark

Exodus 36:24 (39:16b)

και επεθηκαν τα εμπλοκια εκ χρυσιου επι τους δυο δακτυλιους επ αμφοτερων των
 \checkmark μερων του λογιου

Exodus 38:2 (37:2)

και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω εσωθεν και εξωθεν \checkmark

Exodus 38:3 (37:3)

και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω \checkmark και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας
δακτυλειους χρυσους επι τα τεσσαρα μερη αυτης δυο δακτυλιους επι το κλιτος
αυτης το εν και δυο δακτυλιους επι το κλιτος αυτης το δευτερον

Exodus 38:4 (37:4-5)

÷ ευρεις τοις διωστηρσιν \checkmark ✠ αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν
αυτους χρυσιω και εισηνεγκεν τους αναφορεις τους δακτυλιους επι το ισ...ροις της
κιβωτ...τε αιρειν αυτην ÷ εν αυτοις \checkmark

Exodus 38:7 (37:8-9)

χερουβ ενα √ επι το ακρον του ιλαστηριου το εν και χερουβ ενα επι το ακρον του ιλαστηριου το δευτερον ✘ εκ του ιλαστηριου εποιησεν τους χερουβειμ εξ αμφοτερων των μερων αυτου

Exodus 38:8-11 (37:10-15)

και εγενοντο οι χερουβειμ εκτεινοντες τας πτερυγας επανωθεν συν σκιαζοντες ταις πτερυξιν αυτων επι το ιλαστηριον κατα προσωπον αυτων ανηρ προς τον αδελφον αυτου επι το ιλαστηριον ησαν τα προσωπα των χερουβειμ √ [9] και εποιησεν την τραπεζαν ÷ την προκειμενην εκ χρυσιου καθαρου [10] και εχωνευσεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους δυο επι του κλιτους του ενος και δυο επι του κλιτους του δευτερου ευρεις ωστε αιρειν τοις ζωστηρσιν εαυτοις [11] και τους ζωστηρας της κιβωτου και της τραπεζης εποιησεν και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ✘ εκ ξυλων ασηπτων δυο πηχεων το μηκος αυτης και πηχεος το ευρος αυτης και πηχεος και ημισους το υψος αυτης και κατεχρυσωσεν αυτην χρυσιω καθαρω και εποιησεν αυτη κυματιον χρυσουν κυκλω και εποιησεν αυτη στεφανην παλαιστου κυκλω και εποιησεν κυματιον χρυσουν τη στεφανη αυτης κυκλω και εποιησεν αυτη τεσσαρας δακτυλιους χρυσους και επεξηκεν τους δακτυλιους επι τα τεσσαρα μερη α εστιν των τεσσαρων ποδων αυτης υπο την στεφανην και εγενοντο οι δα. . . τυλιοι εις θηκας τοις αναφορευσιν ωστε αιρειν την τραπεζαν και εποιησεν τους αναφορεις εκ ξυλων ασηπτων και κατεχρυσωσεν αυτους χρυσιω ωστε αιρειν την τραπεζαν

Exodus 39:19 (39:41)

[...] ✘ στολας τας λειτ[...]κας λειτου[ρ][...]τω αγιω √ [...]

Exodus 39:20 (39:40)

✘ και το θυσιαστηριον το χρυσουν √ και το ελαιον της χρεισεως και το θυμιαμα της συνθεσεως και το επισπαστρον της θυρις της σκηνης και το θυσιαστηριον το χαλχου[...]και παντα το[...]αυτου ✘ τον λο[...]και την βασιν[...]και τα ιστια της[...]και τους στυλο[...]και τας βασε[...]τη[...]του μαρτυριου

Exodus 40:7 (40:9)

[...]λημψη το ελαιον[...]ρεισματος και[...]εις την σκηνην[...]ητα τα εν αυτη[...]ασεις αυτην √[...]αντα τα σκευη[...]ς και εσται αγια

Exodus 40:25b (40:28)

και εθυμιασεν επ αυτου το θυμιαμα της συνθεσεως καθαπερ συνεταξεν κ̄ς τω μωση και εθηκεν το επισπαστρον της θυρας της σκηνης √

Exodus 40:32 (40:38)

νεφελη γαρ $\overline{\kappa\upsilon}$ ην επι της σκηνης ημερας και πυρ ην νυκτος επ αυτης εναντιον παντος οικου $\overline{\eta\lambda}$ εν πασαις αναζυγαις αυτων $\underline{\zeta}$

Leviticus

Leviticus 2:2

και οισει \times αυτο $\underline{\zeta}$ προς τους υιους ααρων τους ιερεις και δραξαμενος απ αυτης πληρη την δρακα \times αυτου $\underline{\zeta}$ απο της σιμιδαλεως \times αυτης $\underline{\zeta}$ συν τω ελαιω \times αυτης και παντα τον λιβανον αυτης και επιθησει ο ιερευς το μνημοσυνον αυτης επι το θυσιαστηριον θυσια οσμη ευωδιας τω $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 2:9

αφελει ο ιερευς απο της θυσιας το μνημοσυνον αυτης και επιθησει επι το θυσιαστηριον $\underline{\zeta}$ οσμη ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$

Leviticus 3:11

ανοισει ο ιερευς επι το θυσιαστηριον οσμη ευωδιας καρπωμα $\overline{\kappa\omega}$ $\underline{\zeta}$

Leviticus 4:18

και απο του αιματος επιθησει \div ο ιερευς $\underline{\zeta}$ επι τα κερατα του θυσιαστηριου των θυμιαματων \div της συνθεσεως ο εστιν ενωπιον $\overline{\kappa\upsilon}$ ο εστιν επι της σκηνης του μαρτυριου και το παν αιμα εκχει προς την βασιν του θυσιαστηριου των καρπωσεων το ον προς τη θυρα της σκηνης του μαρτυριου

Leviticus 4:27

[...]λαου της γης εν τω ποιησαι αυτην $\underline{\zeta}$ μιαν απο πασων των εντολων $\overline{\kappa\upsilon}$ η ου ποιηθησεται και πλημμεληση

Leviticus 4:28

και γνωσθη αυτω η αμαρτια ην ημαρτεν και οισει δωρον αυτου $\underline{\zeta}$ χειμαρρον εξ αιγων αμωμον θηλειαν οισει περι της αμαρτιας αυτου ης ημαρτεν

Leviticus 8:35

και επι θυραν της σκηνης του μαρτυριου καθησεσθε ημεραν και νυκτα επτα ημερας φυλαξεσθε τα φυλαγματα $\overline{\kappa\upsilon}$ ινα μη αποθανητε ουτως γαρ ενετειλατο μοι $\overline{\kappa\varsigma}$ $\underline{\zeta}$

Leviticus 10:6

και ειπεν μωσης προς ααρων και ελεαζαρ και ιθαμαρ τους υιους αυτου ÷ τους καταλελειμμενους την κεφαλην υμων ουκ αποκιδαρωσετε και τα ιματια υμων ου διαρρηξετε ινα μη αποθανητε και επι πασαν την συναγωγην εσται θυμος οι αδελφοι υμων πας ο οικος ιηλ κλαυσονται τον εμπυρισμον ον ενεπυρισθησαν απο κω

Leviticus 11:40

και ο εσθων απο των θνησιμαιων τουτων πλυνει τα ιματια εαυτου και ακαθαρτος εσται εως εσπερας και ο αιρων απο θνησιμαιων αυτων πλυνει τα ιματια αυτου και ακαθαρτος εσται εως εσπερας ✓

Leviticus 13:6

και οψεται ο ιερευς αυτον τη ημερα τη εβδομη το δευτερον και ιδου αμαυρα η αφη ου μετεπεσεν η αφη εν τω δερματι και καθαριει αυτον ο ιερευς σημασια γαρ εστιν και πλυναμενος τα ιματια αυτου καθαρως εσται ✓

Leviticus 13:11

λεπρα παλαιουμενη εστιν εν τω δερματι του χρωτος αυτου και μιανει αυτον ο ιερευς και αφοριει αυτον οτι ακαθαρτος εστιν ✓

Leviticus 16:1

και ελαλησεν κς προς μωσην μετα το τελευτησαι τους δυο υιους ααρων εν τω προσαγειν αυτους πυρ αλλοτριον ✓ εναντι κω και ετελευτησαν

Leviticus 16:3

÷ ουτως εισελευσεται ααρων εις το αγιον εν μοσχω εκ βοων περι αμαρτιας και κριον εις ολοκαυτωμα

Leviticus 16:21

και επιθησει ααρων τας δυο χειρας αυτου επι την κεφαλην του χιμαρου του ζωντος ✓ και εξαγορευσει επ αυτου πασας τας ανομιας των υιων ιηλ και πασας τας αδικιας αυτων και πασας τας αμαρτιας αυτων και επιθησει αυτας επι την κεφαλην του χιμαρου ÷ του ζωντος ✓ και εξαποστελει εν χειρι ανθρωπου ετοιμου εις την ερημον

Leviticus 17:9

και επι την θυραν της σκηνης του μαρτυριου μη ενεγκη ποιησαι αυτο τω κω [...]εκεινη εκ του [...]αυτης ✓

Leviticus 19:10

και τον αμπελωνα σου ουκ επανατρυγησεις ουδε τους ρωγας του αμπελωνος σου συλλεξεις ⲗ τω πτωχω και τω προσηλυτω καταλειψεις αυτα εγω ⲕⲥ ο ⲑⲥ υμων

Leviticus 19:15

ου ποιησετε αδικον εν κρισει ου λημψη προσωπον πτωχου ουδε θαυμασεις προσωπον δυναστου ⲗ εν δικαιοσυνη κρινεις τον πλησιον σου ⲗ

Leviticus 19:17

ου μεισησεις τον αδελφον σου τη διανοια σου ⲗ ελεγμω ελεγξεις τον πλησιον σου και ου λημψη δι αυτον αμαρτιαν

Leviticus 19:19

τον νομον μου φυλαξεσθε τα κτηνη σου ου κατοχετευσεις ετεροζυγω και τον αμπελωνα σου ου κατασπερεις διαφορον και ιματιον εκ δυο υφασμενον ÷ κιβδηλον ⲗ ουκ επιβαλεις σεαυτω ⲗ

Leviticus 19:22

και εξειλασεται περι αυτου ο ιερευς εν τω κρειω της πλημμελειας εναντι ⲕⲩ περι της αμαρτιας αυτου ης ημαρτεν και αφεθησεται αυτω η αμαρτια αυτου ην ημαρτεν ⲗ

Numbers

Numbers 1:2

λαβεται αρχην πασης συναγωγης υιων ⲓⲗ κατα συγγενιας αυτων κατ οικους πατριων αυτων κατ αριθμον εξ ονοματος αυτων ⲗ πας αρσην κατα κεφαλην αυτων

Numbers 1:4

και μεθ υμων εσονται εκαστος εκαστος κατα φυλην εκαστου αρχοντων κατ οικους πατριων εσονται ⲗ

Numbers 1:9

των υιων ιωσηφ των εφραιμ ελισαμα ⲩⲥ αμιουδ ⲗ των μανασση γαμαλιηλ ⲩⲥ φαλλασσουρ

Numbers 1:13

των ασηρ φαγαιηλ ⲩⲥ εχραν ⲗ

Numbers 1:19

ον τροπον συνεταξεν $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωυση και επεσκεπησαν αυτοις εν τη ερημω τη σεινα $\underline{\zeta}$

Numbers 1:31

η επισκεψις αυτων εκ της φυλης ζαβουλων $\overline{\zeta}$ και $\overline{\nu}$ χειλιαδες και $\overline{\upsilon}$ $\underline{\zeta}$

Numbers 1:54

και εποιησαν οι υιοι $\overline{\iota\eta\lambda}$ κατα παντα α ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ τω μωση $\underline{\zeta}$ ÷ και ααρων $\underline{\zeta}$ ουτως εποιησαν

Numbers 3:2

και ταυτα τα ονοματα των υιων ααρων πρωτοτοκος ναδαβ και αβιου ελεαζαρ και ιθαμαρ $\underline{\zeta}$

Numbers 3:11

και ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωυσην λεγων $\underline{\zeta}$

Numbers 3:19

και υιοι κααθ κατα δημους αυτων αμραμ και ισσααρ χεβρων και οζηλ $\underline{\zeta}$

Numbers 4:7

και επι την τραπεζαν την προκειμενην επιβαλουσιν ÷ επ αυτην \otimes ιματιον ολοπορφυρον και δωσουσιν επ αυτης $\underline{\zeta}$ τα τρυβλια και τας θυισκας και τους κυαθους και τα σπονδια εν οις σπενδει και οι αρτοι οι δια παντος επ αυτης εσονται

Numbers 4:26

και τα ιστια της αυλης και το επισπαστρον \otimes της θυρας της πυλης της αυλης οσα επι της σκηνης ÷ του μαρτυριου \otimes και επι του θυσιαστηριου κυκλω $\underline{\zeta}$ και τα περισσα αυτων και παντα τα σκευη τα λιτουργικα αυτων και παντα οσα λειτουργουσιν εν αυτοις ποιησουσιν

Numbers 5:6

λαλησον τοις υιοις $\overline{\iota\eta\lambda}$ $\underline{\zeta}$ ÷ λεγων $\underline{\zeta}$ ανηρ η γυνη οστις αν ποιηση απο των αμαρτιων των ανθρωπινων \otimes και παριδων $\underline{\zeta}$ παριδη εν $\overline{\kappa\omega}$ και πλημμεληση η ψυχη εκεινη

Numbers 5:8

εαν δε μη η τω ανθρωπω ο αγχιστευων ωστε αποδουναι ÷ αυτω ✓ το πλημμελημα προς αυτον το πλημμελημα το αποδιδομενον τω $\overline{\kappa\omega}$ τω ιερει $\underline{\leq}$ ÷ εσται ✓ πλην του κρειου του ειλασμου δι ου εξειλασεται εν αυτω περι αυτου

Numbers 5:16

και προσαξει αυτην ο ιερεις και στησει αυτην εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ $\underline{\leq}$

Numbers 5:17

και λημψεται ο ιερεις υδωρ καθαρον ÷ ζων ✓ εν ανγιω $\underline{\leq}$ οστρακινω και απο της γης της ουσης επι του εδαφους της σκηνης ÷ του μαρτυριου ✓ και λαβων ο ιερεις εμβαλει εις το υδωρ

Numbers 6:6

πασας τας ημερας της ευχης ✠ αυτου τω $\overline{\kappa\omega}$ επι ÷ παση $\underline{\leq}$ ψυχη τετελευτηκυια ουκ εισελευσεται

Numbers 6:11

και ποιησει ο ιερεις μιαν περι αμαρτιας και μιαν εις ολοκαυτωμα και εξειλασεται περι αυτου ÷ ο ιερεις ✓ περι ων ημαρτεν περι της ψυχης και αγιασει την κεφαλην αυτου εν τη ημερα εκεινη $\underline{\leq}$

Numbers 6:12

✠ και διαφυλαξειτω ✓ ✠ $\overline{\kappa\omega}$ τας ημερας της ευχης ✠ αυτου ✓ και προσαξει αμνον ενιαυσιον και αι ημεραι αι προτεραι αλογοι εσονται οτι εμιανθη κεφαλη ευχης αυτου

Numbers 6:15

και κανουν αζυμων σιμιδαλεως αρτους αναπεποιημενους εν ελαιω και λαγανα αζυμα κεχρησμενα εν ελαιω και θυσιαν αυτων και σπονδην αυτων $\underline{\leq}$

Numbers 7:13

και $\underline{\leq}$ ÷ προσηνηγκεν ✓ το δωρον αυτου τρυβλιον αργυρου εν $\bar{\lambda}$ και $\bar{\rho}$ ολκη αυτου φιαλην μιαν αργυραν $\bar{\sigma}$ σικλων κατα τον σικλον τον αγιον αμφοτερα πληρη σιμιδαλεως αναπεποιημενης εν ελαιω εις θυσιαν

Numbers 11:23

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην μη η χειρ του $\overline{\kappa\upsilon}$ ουκ εξαρκεσει ηδη γνωσει επικαταλημψεται σε ο λογος μου η ου \nless

Numbers 12:5

και κατεβη $\overline{\kappa\varsigma}$ εν στυλω νεφελης και εστη επι της θυρας της σκηνης \div του μαρτυριου και εκληθησαν ααρων και μαριαμ και εξηλθον αμφοτεροι

Numbers 13:5 (4)

και ταυτα τα ονοματα αυτων \nless της φυλης ρουβην σαλαμιηλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ ζακχουρ

Numbers 13:8 (7)

της φυλης ισσαχαρ ιεγαλ $\overline{\upsilon\varsigma}$ ιωσηφ \nless

Numbers 13:9 (8)

της φυλης εφραιμ αυση $\overline{\upsilon\varsigma}$ ναυη \nless

Numbers 13:12 (11)

της φυλης ιωσηφ των υιων μανασση γαδδει $\overline{\upsilon\varsigma}$ σουσει \nless

Numbers 13:30 (29)

αμαληκ εκει κατοικει εν τη γη τη προς νοτον και ο χετταιος \div και ο ευεος \checkmark και ο ιεβουσαιος και ο αμορραιος κατοικει εν τη ορεινη και ο χαναναιος κατοικει παρα θαλασσαν και παρα τον ιορδανην \nless

Numbers 13:34 (33)

και εκει εωρακαμεν τους γιγαντας \times υιους ενακ \nless εκ των γιγαντων \checkmark και ημεν ενωπιον αυτων ως ακριδες αλλα και ουτως ημεν ενωπιον αυτων

Numbers 14:1

και αναλαβουσα πασα η συναγωγην εδωκαν \times την φωνην \times αυτων \checkmark και εκλαιεν ο λαος \div ολην \div την νυκτα εκεινην

Numbers 14:6

ιησους δε ο του ναυη και χαλεβ ο του ιεφοννη των κατασκευασμενων την γην διερρηξαν τα ιματια αυτων \nless

Numbers 14:11

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην εως τινος παροξυνει με ο λαος ουτος και εως τινος \nless ου πιστευουσιν μοι εν πασιν τοις σημιοις οις εποιησα εν αυτοις

Numbers 14:35

εγω κυριος ελαλησα ει μην ουτως ποιησω \times παση \nless τη συναγωγη τη πονηρα ταυτη τη επισυνισταμενη επ εμε εν τη ερημω ταυτη εξαναλωθησονται και εκει αποθανουνται \nless

Numbers 15:14

εαν δε προσηλυτος εν υμιν προσγενηται \div εν τη γη υμ[...] η ος αν \div γενηται \nless εν υμιν εν ταις γενεαις υμων και ποιησει καρπωμα οσμην ευωδιας $\overline{\kappa\omega}$ ον τροπον εποιεεται \div υμεις \nless ουτως ποιησει η συναγωγη \div $\overline{\kappa\omega}$ \nless

Numbers 16:9

μη μικρον \div εστιν τουτο υμιν οτι διεστειλεν ο $\overline{\theta\varsigma}$ $\overline{\eta\lambda}$ υμας εκ συναγωγης $\overline{\eta\lambda}$ και προσηγαγετο υμας προς εαυτον \times εις το λειτουργειν \nless τας λειτουργιας της σκηνης $\overline{\kappa\upsilon}$ και παριστασθε εναντι της συναγωγης λατρευειν αυτοις

Numbers 16:17

και λαβεται εκαστος το πυρειον αυτου και επιθησεται επ αυτα θυμιαμα και προσαξεται εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ εκαστος το πυρειον αυτου $\overline{\nu}$ και $\overline{\varsigma}$ πυρεια και συ και ααρων εκαστος το πυρειον αυτου \nless

Numbers 16:22

και επεσαν επι προσωπον αυτων και ειπαν $\overline{\theta\varsigma}$ $\overline{\theta\varsigma}$ των $\overline{\pi\overline{\nu\tau\omega\overline{\nu}}}$ και πασης σαρκος ει ανθρωπος εις ημαρτεν επι πασαν την συναγωγην οργη $\overline{\kappa\upsilon}$ \nless

Numbers 17:11 (17:26)

και εποιησεν μωσης \nless \div και ααρων \nless οσα συνεταξεν αυτω $\overline{\kappa\varsigma}$ ουτως εποιησεν

Numbers 19:13

пас ο απομενος του τεθνηκοτος απο ψυχης ανθρωπου εαν αποθανη και μη αφαγνισθη την σκηνην του $\overline{\kappa\upsilon}$ εμμανεν εκτριβησεται η ψυχη εκεινη εξ $\overline{\eta\lambda}$ οτι υδωρ ραντισμου ου περιεραντισθη επ αυτον ακαθαρτος εστιν ετι η ακαθαρσια αυτου εν αυτω \nless \div εστιν

Numbers 20:12

και ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς μωσην και ααρων οτι ουκ επιστευσατε \angle \times εν εμοι \angle αγιασαι με εναντιον υιων $\overline{\eta\lambda}$ δια τουτο ουκ εισαξετε \div υμεις \angle την συναγωγην ταυτην εις την γην ην εδωκα αυτοις

Numbers 25:4

και ειπεν κυριος τω μωση λαβε παντας τους αρχηγους του λαου και παραδιγματισον αυτους \times τω \angle $\overline{\kappa\omega}$ απεναντι του ηλιου και αποστραφησεται η οργη θυμου $\overline{\kappa\upsilon}$ απο $\overline{\eta\lambda}$

Numbers 25:13

και εσται αυτω και τω σπερματι αυτου μετ αυτον διαθηκη ιερατειας αιωνιας ανθων εξηλωσεν τω $\overline{\theta\omega}$ αυτου και εξειλασατο περι των υιων $\overline{\eta\lambda}$ \angle

Numbers 26:2

λαβε την αρχην πασης συναγωγης απο $\overline{\kappa}$ ετους και επανω κατ οικους πατριων αυτων πας ο εκπορευομενος παραταξασθαι εν $\overline{\eta\lambda}$ \angle

Numbers 29:13

και προσαξεται ολοκαυτωματα καρπωματα εις οσμην ευωδιας \times τω $\overline{\kappa\omega}$ \div τη ημερα τη πρωτη \angle μοσχους εκ βοων $\overline{\gamma}$ και $\overline{\iota}$ κρειους $\overline{\beta}$ αμνους ενιαυσιους $\overline{\delta}$ και $\overline{\iota}$ αμωμοι εσονται

Numbers 29:30

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τοις μοσχοις και τοις κρειοις και τοις αμνοις κατ αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν \angle \div αυτων \angle

Numbers 29:34

και χειμαρον \div εξ αιγων περι αμαρτιας α πλην της ολοκαυτωσεως της δια παντος αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων

Numbers 29:37

αι θυσιαι αυτων και αι σπονδαι αυτων τω μοσχω και τω κριω και τοις αμνοις κατα αριθμον αυτων κατα την συγκρισιν αυτων \angle

Numbers 29:39

ταυτα ποιησεται $\overline{\text{κω}}$ εν ταις εορταις υμων ✠ πλην των ευχων υμων ✓ και τα εκουσια υμων και τα ολοκαυτωματα υμων και τας θυσιας υμων και τας σπονδας υμων και τα σωτηρια υμων ✓

Numbers 31:3

και ελαλησεν μωσης προς τον λαον λεγων εξοπλισαται ανδρας εξ υμων παραταξασθαι εναντι $\overline{\text{κυ}}$ επι μαδιαν αποδουναι εκδικησιν \div παρα του $\overline{\text{κυ}}$ τη μαδιαν

Numbers 31:6

και απεστειλεν αυτους μωσης χειλιους εκ φυλης \div χειλιους εκ φυλης συν δυναμι αυτων και φινεες $\overline{\text{υς}}$ ελεαζαρ \div $\overline{\text{υυ}}$ ααρων ✓ του ιερεως ✠ εις παραταξιν ✓ και τα σκευη τα αγια και αι σαλπιγγες των σημασιων εν ταις χερσιν αυτων

Numbers 31:14

και ωργισθη θυμω \div σης επι τοις επισκοποις της δυναμεως χειλιαρχοις και εκατονταρχοις τοις ερχομενοις εκ της παραταξεως του πολεμου

Numbers 31:21

και ειπεν ελεαζαρ ο ιερευς προς τους ανδρας της δυναμεως τους ερχομενους εκ \div της παραταξεως ✓ του πολεμου ✓ τουτο το δικαιομα του νομου ο συνεταξεν $\overline{\text{κς}}$ τω μωση

Numbers 31:23

παν πραγμα ο διελευσεται εν πυρι ✠ και πυρι διεξεται καθαρισθησεται αλλ η τω υδατι του αγνισμου αγνισθησεται και παντα οσα εαν μη διαπορευηται δια πυρος διελευσεται δι υδατος

Numbers 32:24

και οικοδομησεται \div υμιν αυτοις πολεις τη αποσκευη υμων και επαυλεις τοις κτηνεσιν υμων και το εκπορευομενον εκ του στοματος υμων ποιησετε

Numbers 32:38

και την ναβωθ και την βεελεμων περικεκυκλωμενας ✠ ονοματι ✓ και την σεβαμα και επωνομασαν κατα τα ονοματα τα ονοματα των πολεων ας ωκοδομησαν ✓

Numbers 34:2

εντειλαι τοις υιοις $\overline{\text{יְהוָה}}$ και ερεις προς αυτους \div λεγων \otimes οτι ∇ υμεις εισπορευεσθαι εις την γην χανααν αυτη \otimes η γη ∇ εσται υμιν εις κληρονομιαν γη χανααν συν τοις οριοις αυτης

Numbers 34:14

οτι ελαβεν φυλη υιων ρουβην ∇ \otimes κατ οικους πατριων αυτων ∇ και φυλη υιων γαδ κατ οικους πατριων αυτων ∇ και το ημισυ φυλης μανασση απελαβον τους κληρους αυτων

Numbers 34:15

δυο φυλαι και ημισυ φυλης ελαβον τους κληρους αυτων περαν του ιορδανου κατα ιεριχω απο νοτου κατ ανατολας ∇

Numbers 35:1

και ελαλησεν $\overline{\text{כָּס}}$ προς μωσην επι δυσμων μωαβ ∇ παρα τον ιορδανην κατα ιεριχω λεγων

Numbers 35:6

\otimes και τας πολεις \otimes ας ∇ δωσεται τοις λευιταις τας $\overline{\zeta}$ πολεις των φυγαδευτηριων ας δωσεται το φυγειν εκει τω φονευσαντι και προς ταυταις \otimes δωσετε ∇ $\overline{\mu}$ και $\overline{\beta}$ πολεις

Numbers 35:25

και εξελειτε η συναγωγή τον φονευσαντα απο ∇ \otimes χειρος ∇ του αγχιστευοντος το αιμα και αποκαταστησουσιν αυτον η συναγωγή εις την πολιν του φυγαδευτηριου αυτου ου κατεφυγεν \otimes εκει ∇ και κατοικησει εκει εως αν αποθανη ο ιερευς ο μεγας ον εχρισαν αυτον τω ελεω τω αγιω

Numbers 36:3

και εσονται ενι \otimes των υιων ∇ των φυλων υιων $\overline{\text{יְהוָה}}$ γυναικες και αφαιρεθησεται ο κληρος αυτων εκ της κατασχεσεως των πατερων ημων και προστεθησεται η κληρονομια της φυλης οις αν γενωνται γυναικες και εκ του κληρου της κληρονομιας ημων αφερεθησεται ∇

Numbers 36:13

αυται αι εντολαι \div και τα δικαιωματα ∇ και τα κριματα α εντειλατο $\overline{\text{כָּס}}$ εν χειρι

μωση ✘ προς τους υιους ιηλ ✓ επι δυσμων μωαβ επι του ιορδανου κατα ιεριχω ✓

Deuteronomy

Deuteronomy 4:19

και μη ✘ ποτε ✓ αναβλεψας εις τον ουρανον και ιδων τον ηλιον και την σεληνην και
÷ τους αστερας ÷ και ✓ παντα τον κοσμον του ουρανου πλανηθεις προσκυνησης
αυτοις και λατρευσης αυτοις α απενιμεν κς ο θς σου αυτα πασιν τοις εθνεσιν ÷ τοις
✓ υποκατω ✘ παντος ✓ του ουρανου

Deuteronomy 4:21

και κς εθυμωθη μοι περι των λεγομενων υφ υμων και ωμοσεν ινα μη διαβω τον
ιορδανην και ινα μη εισελθω εις την γην ✘ την αγαθην ✘ ην κς ο θς ✘ σου ✓
διδωσιν σοι εν κληρω

Deuteronomy 4:24

οτι κς ο θς σου πυρ καταναλισκον εστιν θς ζηλωτης ✓

Deuteronomy 4:25

εαν δε γεννησης υιους και υιους των υιων ✓ ÷ σου ✓ και χρονισητε επι της γης και
ανομησητε και ποιησητε γλυπτον ομοιωμα παντος και ποιησητε το πονηρον
εναντιον κυ του θυ υμων παροργισαι αυτον

Deuteronomy 7:13

[...]τον σιτον σου και τον οινον σου και το ελαιον σου τα βουκολια των βοων σου
και τα ποιμνια των προβατων σου επι της γης ης ωμοσεν κς ✓ τοις πατρασιν σου
δουναι σοι

Deuteronomy 8:5

και γνωση τη καρδια σου ως ει τις παιδευσαι ανος τον υιον αυτου ÷ ουτως ✓ ÷ κς ο
θς σου παιδευσει σε

Deuteronomy 8:9

γη εφ ης ου μετα πτωχειας φαγη ✘ εν αυτη ÷ τον ✓ αρτον ÷ σου ✓ ουκ ενδειση
ουδεν επ αυτης γης ης οι λιθοι αυτης σιδηρος και εκ των ορεων αυτης μεταλλευσεις
χαλκον

Deuteronomy 8:17

και μη ειπης εν τη καρδια σου η ισχυς μου και το κρατος της χειρος μου εποιησεν μοι την δυναμιν ÷ την μεγαλην ταυτην

Deuteronomy 9:2

λαον μεγαν ÷ και πολυν ✓ και ευμηκη υιους ενακ ους σοι οιθας και συ ακηκοας τις αντιστησεται κατα προσωπον υιων ενακ ✓

Deuteronomy 9:3

και γνωση σημερον οτι $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου ουτος προπορευεται προ προσωπου σου πυρ καταναλισκων ✓ ÷ εστιν ✓ ουτος εξολεθρευσει αυτους και ουτος αποστρεψει αυτους προ προσωπου σου και εξολεθρευσει αυτους και απολει αυτους εν ταχει καθαπερ ειπεν $\overline{\kappa\varsigma}$ σοι

Deuteronomy 9:10

και εδωκεν $\overline{\kappa\varsigma}$ εμοι τας δυο πλακας τας λιθινας γεγραμμενας εν τω δακτυλω του $\overline{\theta\upsilon}$ και επ αυταις ÷ εγεγραπτο ✓ παντες οι λογοι ους ελαλησεν $\overline{\kappa\varsigma}$ προς υμας εν τω ορει ✓ ✕ εκ μεσου του πυρος εν ημερα εκκλησιας ✓

Deuteronomy 9:26

και ηυξαμην τα προς τον $\overline{\theta\upsilon}$ και ειπα $\overline{\kappa\epsilon}$ $\overline{\kappa\epsilon}$ ÷ βασιλευ των θεων ✓ μη εξολεθρευσης τον λαον σου και την κληρονομιαν σου ην ελυτρωσω εν τη ισχυι σου ÷ τη μεγαλη ✓ ους εξηγαγες εκ γης αιγυπτου ÷ εν τη ισχυι σου τη μεγαλη και ✓ εν χειρι ÷ σου τη ✓ κραταια ✓ ÷ και εν τω βραχειονι σου τω υψηλω ✓

Deuteronomy 10:5

και επιστρεψας κατεβην εκ του ορους και ενεβαλον τας πλακας εις την κιβωτον ην ε ✓ ποιηθα και ησαν εκει καθα ενετειλατο $\overline{\kappa\varsigma}$ μοι

Deuteronomy 12:12

και ευφρανθησεσθε εναν ✓ τιον $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ υμων υμεις και οι υιοι υμων και αι θυγατερες υμων και οι παιδες υμων και αι παιδισκαι υμων και ο λευειτης ο επι των πυλων υμων οτι ουκ εστιν αυτω κληρος ουδε μεθ υμων

Deuteronomy 12:28

φυλασσου και ακουε ÷ και ποιησεις ✓ παντας τους λογους ✘ τουτους ✓ ους εγω εντελλομαι σοι ινα ευ γενηται σοι και τοις υιοις σου ✘ μετα σε ✓ δι αιωνος εαν ποιησης το καλον και το αρεστον εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου ✓

Deuteronomy 13:3

και ελθη το σημιον η το τερας ο ελαλησεν προς σε λεγων πορευθωμεν ✘ ακολουθησωμεν και θυσωμεν θεοις ετεροις ους ουκ οιδατε και λατρευσωμεν αυτοις

Deuteronomy 14:8

και τον υν οτι διχηλει οπλην τουτο ÷ ονυχιζει ονυχας οπλης και τουτο μηρυκισμον ου μηρυκατε ακαθαρτον τουτο υμιν απο των κρεων αυτων ου φαγεσθε και των θνησιμαιων αυτων ουχ αψεσθε

Deuteronomy 14:22

δεκατην αποδεκατωσεις παντος γενηματος του σπερματος σου το γενημα του αγρου ✓ ÷ σου ✓ ενιαυτον κατ ενιαυτον

Deuteronomy 15:2

και ουτως το προσταγμα της αφεσεως αφησεις παν χρεος ιδιον ο οφειλει σοι ÷ ο πλησιον ✘ σου ✓ ουκ απαιτησεις ✘ τον πλησιον σου ✓ και τον αδελφον σου οτι επικεκληται αφεσις $\overline{\kappa\omega}$ ÷ τω $\overline{\theta\omega}$ σου ✓

Deuteronomy 16:8

εξ ημερας φαγη αζυμα και τη ημερα τη εβδομη εξοδιον εορτη $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου ου ποιησεις ÷ εν αυτη ✓ παν ✓ εργον ÷ πλην οσα ποιηθησεται ψυχη ✓

Deuteronomy 16:12

και μνησθηση οτι οικετης ησθα εν ÷ γη ✓ αιγυπτω και φυλαξη και ποιησεις τας εντολας ταυτας ✓

Deuteronomy 16:15

$\overline{\zeta}$ ημερας εορτασεις $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ÷ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου αυτω ✓ εαν δε ευλογηση σε $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου εν πασιν τοις γενημασιν σου και εν παντι εργω των χειρων σου και εση ✘ πλην ευφραινομενος

Deuteronomy 16:16

τρεις καιρους του ενιαυτου οφθησεται παν αρσενικον σου εναντι $\overline{\kappa\upsilon}$ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου εν τω τοπω ω αν εκλεξηται $\underline{\epsilon}$ ÷ $\overline{\kappa\varsigma}$ \checkmark εν τη εορτη των αζυμων και εν τη εορτη των εβδομαδων και εν τη εορτη της σκηνοπηγιας ουκ οφθηση ενωπιον $\overline{\kappa\upsilon}$ ÷ του $\overline{\theta\upsilon}$ σου \checkmark κενος

Deuteronomy 17:8

εαν δε αδυνατηση απο σου ρημα εν κρισει ανα μεσον αιματος και ανα μεσον κρισεως κρισις και ανα μεσον αφης αφη ÷ και ανα μεσον αντιλογιας αντιλογια \checkmark ρηματα κρισεως εν ταις πολεσιν σου και αναστας αναβηση εις τον τοπον ον αν εκλεξηται $\overline{\kappa\varsigma}$ ο $\overline{\theta\varsigma}$ σου \checkmark εν αυτω ÷ επικληθηναι το ονομα αυτου εκει \checkmark

Deuteronomy 28:25

δωη σε $\overline{\kappa\varsigma}$ επικοπην εναντιον των εχθρων σου εν οδω μια εξελευση προς αυτους $\underline{\epsilon}$ και εν $\overline{\zeta}$ οδοις φευξη απο προσωπου αυτων και εση εν διασπορα εν πασαις ταις βασιλειαις της γης

Deuteronomy 28:30

γυναικα λημψη και ανηρ ετερος εξει αυτην $\underline{\epsilon}$ οικιαν οικοδομησεις και ουκ οικησεις εν αυτη $\underline{\epsilon}$ αμπελωνα φυτευσεις και ου τρυγησεις αυτον

Deuteronomy 29:5 (4)

και ηγαγεν υμας $\overline{\mu}$ ετη εν τη ερημω ουκ επαλαιωθη τα ιματια υμων \checkmark επανωθεν υμων και τα υποδηματα υμων ου κατετριβη απο των ποδων υμων

Deuteronomy 29:9 (8)

και φυλαξεσθε ÷ παντας \checkmark τους λογους της διαθηκης ταυτης ποιειν αυτους ινα συνηται παντα οσα ποιησετε $\underline{\epsilon}$

Deuteronomy 29:29 (28)

τα κρυπτα $\overline{\kappa\omega}$ τω $\overline{\theta\omega}$ ημων τα δε φανερα ημιν και τοις τεκνοις ημων εις τον αιωνα ποιειν παντα τα ρηματα του νομου τουτου $\underline{\epsilon}$

Deuteronomy 31:5

και παρεδωκεν αυτους $\overline{\kappa\varsigma}$ εις τας χειρας υμων και ποιησετε αυτοις ÷ καθοτι \checkmark κατα πασαν την εντολην την ην $\underline{\epsilon}$ ενετειλαμην υμιν

Joshua

Joshua 10:2

÷ και εφοβησαν εν αυτοις σφοδρα ειδη γαρ ✓ οτι η πολις μεγαλη γαβαων ωσει και μια των μητροπολεων ✘ των βασιλεων οτι αυτη μεγαλη υπερ την γαιν ✓ και παντες οι ανδρες αυτης ισχυροι ✓

Joshua 10:5

✘ και συνηχθησαν ✓ και ανεβησαν οι ε βασιλεις του αμορραιου βασιλευς ιε̄λμ και βασιλευς χεβρων και βασιλευς ιεριμουθ και βασιλευς λαχεις και βασιλευς οδολλαμ αυτοι και πας ο λαος αυτων και περιεκαθισαν ✓ την γαβαων και εξεπολιορκουν αυτην

Joshua 10:13

και εστη ο ηλιος και η σεληνη εν στασει εως ημυνατο ο θ̄ς τους εχθρους αυτων ✘ ουχι τουτο γεγραμμενον επι βιβλιου του ευθους ✓ και εστη ο ηλιος κατα μεσον του ουρανου ου προεπορευετο εις δυσμας εις τελος ημερας μιας ✓

Joshua 10:19

υμεις δε μη εστηκατε καταδιωκοντες οπισω των εχθρων υμων και καταλαβεται την ουραγιαν αυτων ✓ και μη αφητε ✘ αυτους ✓ εισελθειν εις τας πολεις αυτων παρεδωκεν γαρ αυτους κ̄ς ο θ̄ς ημων εις τας χειρας ημων ✓

Joshua 10:24

και επι εξηγαγον αυτους προς ιν και συνεκαλεσεν ις παντα ✘ ανδρα ✓ ιηλ λεγων αυτοις και τους εναρχομενους του πολεμου τους συμπορευομενους αυτω προπορευεσθε και επιθετε τους ποδας υμων επι τους τραχηλους αυτων ✓ και προσελθοντες επεθηκαν τους ποδας αυτων επι τους τραχηλους αυτων ✓

Joshua 11:6

και ειπεν κ̄ς προς ιν μη φοβηθης απο προσωπου αυτων οτι την αυριον ωραν ταυτην εγω παραδιδωμι ✘ παντας αυτους ✓ τετροπωμενους εναντιον ✘ υιων ✓ ιηλ τους ιππους αυτων νευροκοπησεις και τα αρματα αυτων κατακαυσεις εν πυρι ✓

Joshua 11:11

και απεκτειναν παν ενπνεον ✘ ο ✓ εν αυτη εν στοματι ξιφους και εξωλεθρευσαν ✓ ÷ παντας ✓ και ου κατελιφθη εν αυτη ενπνεον και την ασωρ ενεπρησαν εν πυρι

Joshua 11:13

αλλα πασας τας πολεις τας κεχωματισμενας ✘ αυτων ✓ ουκ ενεπρησεν ιηλ ✓ πλην ✘ την ✓ ασωρ μονην ÷ αυτην ✓ ενεπρησεν ις

Joshua 11:19

και ουκ ην πολις τις ου παρεδωκεν τοις υιοις ιηλ ✓ ✘ πλην ο ευλιος ο κατοικων εν γαβων ✓ παντας ελαβεν εν πολεμω

Joshua 11:23

και ελαβεν ις ✘ την ✓ πασαν την γην καθοτι ενετειλατο κς τω μωση και εδωκεν αυτους ις εν κληρονομιαις ιηλ εν μερισμω ✘ αυτων ✓ κατα φυλας αυτων και η γη κατεπαυσεν πολεμουμενη ✓

Joshua 13:27

και εν εμεκ βηθαραμ και βηθναμρα και σιχωθ και σαφων και την λοιπην βασιλειαν σγων βασιλεως εσεβων και ο ιορδανης ορει εως μερους της θαλασσης χενερωθ περαν του ιορδανου απ ανατολων ✓

Joshua 14:7

μ γαρ ετων ημην οτε απεστειλεν με μωσης ο παις του θυ εκ καδης βαρνη κατασκοπευσαι την γην ✓ και απεκριθησαν αυτω λογον κατα τον νουν αυτου

Joshua 14:10

και νυν ✘ ιδου διεθρεψεν με κς ον τροπον ειπεν τουτο μ και ε ετος αφ ου ελαλησεν κς το ρημα τουτο προς μωσην και επορευθη ιηλ εν τη ερημω και νυν ιδου εγω ειμι σημερον ✓ ✘ υς ✓ ε και π ετων

Joshua 15:10

και περιελυσεται οριον απο βααλ επι θαλασσαν ✘ και παρελυσεται εις ορος σχειρ και παρελυσεται επι νωτου πολιν ιαρειμ απο βορρα αυτη εστιν χασλων και καταβησεται επι πολιν ηλιου

Joshua 15:14

και εξωλεθρευσεν εκειθε χαλεβ ÷ υς ιεφοννη τους γ υιους ενακ τον σουσι και τον αχειμα και τον θολμαι ✘ γεννηματα του ενακ ✓

Joshua 15:15

και ανεβη [...]εν ÷ χαλεβ ✓ επι τους κατοικουντας δαβειρ το δε ονομα δαβειρ το προτερον πολις γραμματων ✓

Joshua 15:19

και ειπεν ÷ αυτω ✓ δος μοι ευλογιαν οτι εις γην ναγεβ δεδωκας με δος μοι την γωλαθμαιμ και εδωκεν αυτη ÷ χαλεβ ✓ την γωλαθμαιμ την ανω και την γολαθ την κατω✓

Joshua 15:59

και μααρωθ και βηθαλωθ και ελθεκεν πολεις ζ̄ και αι κωμαι αυτων ÷ θεκω και εφραθα ✓ αυτη εστιν βαθλεεμ και φαγωρ και αιτιαν και κουλομ και ταταμ και σωρης και καρεμ και γαλειμ και θεθηρ και μανοχω πολεις εν ῑ και αι κωμαι αυτων ✓

Joshua 16:4

και εκληρονομησαν οι υιοι ιωσηφ μανασση και εφραιμ ✓

Joshua 17:2

και εγενηθη τοις υιοις μανασση τοις λοιποις κατα δημους αυτων τοις υιοις αβιαζερ και τοις υιοις ελεκ και τοις υιοις εσρηλ και τοις υιοις σεχεμ και τοις υιοις σεφερ και τοις υιοις εμιλ ουτοι ✓ ✘ υιοι μανασση ῡ ιωσηφ οι ✓ αρσενες κατα δημους αυτων

Joshua 17:15

και ειπεν αυτοις ῑς ει λαος πολυς ει συ αναβηθι εις τον δρυμον και εκκαθαρον σεαυτω ✘ εκει εν τη γη τους φερεζιουσ και τους ραφαιν ✓ ει στενοχωρι σε το ορος ✓ ÷ εφραιμ ✓

Joshua 18:1

και εξεκκλησιασθη πασα συναγωγη υιων ιηλ̄ εις σηλω και επηξαν εκει την σκηνην του μαρτυριου ✓ και η γη εκρατηθη υπ αυτων

Joshua 18:3

και ειπεν ῑς τοις υιοις ιηλ̄ εως τινος ✘ υμεις εκλυθησεσθαι ✘ εισελθειν κληρονομησαι την γην ην εδωκεν ημιν κ̄ς ο θ̄ς των πατερων ημων

Joshua 18:7

ου γαρ εστιν μερις τοις υιοις λευει εν υμιν ιερατεια γαρ $\overline{\kappa\upsilon}$ μερις αυτου και γαδ και ρουβην και το ημισυ φυλης μανασση ελαβον την κληρονομιαν αυτων περαν του ιορδανου επ ανατολας ην εδωκεν αυτοις μωσης ο παις $\overline{\kappa\upsilon}$ ∇

Joshua 18:8

και ανασταντες οι ανδρες επορευθησαν ∇ και ενετειλατο $\overline{\iota\varsigma}$ τοις \div ανδρασιν ∇ τοις πορευομενοις χωροβατησαι την γην λεγων \otimes διελθετε και ∇ πορευθητε την γην και χωροβατησατε αυτην και παραγενηθηται προς με και ωδε εξοισω υμιν κληρον εναντιον $\overline{\kappa\upsilon}$ εν σηλω

Joshua 18:9

και επορευθησαν \otimes οι ανδρες και διεληθον εν την γην (sic) και εχωροβατησαν αυτην \div και ειδοσαν την γην και εγραψαν αυτην ∇ κατα πολεις αυτης ζ μεριδας εις βιβλιον και ηνεγκαν προς $\overline{\iota\nu}$ \otimes εις την παρεμβολην εν σηλω ∇

Joshua 18:19

και παρελευσεται επι ∇ τα ορια επι νωτον βηθαγλα απο βορρα ∇ και εσται η διεξοδος των οριων επι λοφιαν της θαλασσης των αλων απο βορρα εις μερος του ιορδανου απο νοτου ταυτα τα ορια εστιν απο νοτου

Joshua 19:9

απο του κληρου του ιουδα η κληρονομια \div φυλης ∇ υιων συμεων οτι εγενηθη η μερις υιων ιουδα μειζων της αυτων ∇ και εκληρονομησαν οι υιοι συμεων εν μεσω του κληρου αυτων

Joshua 19:11

\otimes και προσαναβαινει τα ορια αυτων η θαλασσα και μαραλα και συναξει επι δαβασθε \otimes και απαντησει ∇ εις την φαραγγαν η εστιν κατα προσωπον ιεκναμ

Judges

Judges 9:57

και πασαν κα[κι]αν ανδρων σικιμων επεστρεψεν ο $\overline{\theta\varsigma}$ εις την κεφαλην αυτων και επηλθεν επ αυτους η καταρα ιωαθαν του ιεροβααλ ∇

Judges 10:2

και εκρινεν τον $\overline{\eta\lambda\bar{\gamma}}$ και $\bar{\kappa}$ ετη και απεθανεν και εταφη εν σαμαρια \checkmark

Judges 10:6

και προσεθεντο οι υιοι $\overline{\eta\lambda}$ ποιησαι το πονηρον εναντι $\bar{\kappa\upsilon}$ και ελατρευσαν συν ταις βααλειμ και \otimes συν \checkmark ταις ασταρωθ \otimes και συν τοις[...]

Judges 15:5

και εξηψεν πυρ εν ταις λαμπασιν και εξαπεστειλεν εις τα δραγματα των αλλοφυλων \checkmark και ενεπυρισεν \div τους [σ]ταχυς και τα προτεθερισμενα \checkmark απο στοιβης και εως εστωτος και εως αμπελωνος και ελεας \checkmark

Judges 15:6

και ειπαν οι αλλοφυλοι τις εποιησεν ταυτα \checkmark και ειπαν σαμψων ο γαμβρος του θαμναθαιου οτι ελαβεν τη γυναικαι εαυτου και εδωκεν αυτην τω συνεταιρω αυτου και ανεβησαν οι αλλοφυλοι και ενεπυρισαν αυτην και την οικιαν του πατρος αυτης εν πυρι

Judges 15:8

και επαταξεν αυτους \otimes κνημην \checkmark επι μηρον πληγην μεγαλην και εκατεβη και κατωκει παρα τω χειμαρρω εν τω σπηλεω ηταμ \checkmark

Judges 15:10

και ειπαν \div αυτοις πας \checkmark ανηρ ιουδα ινα τι ανεβητε εφ ημας και ειπαν \div οι αλλοφυλοι \checkmark δησαι τον σαμψων \otimes ανεβημεν \checkmark και ποιησε αυτω ον τροπον εποιησεν ημιν \checkmark

Judges 15:13

και ωμοσαν αυτω λεγοντες ουχι αλλα δεσμω δησομεν σε και παραδωσομεν σε εις χειρας αυτων θανατω δε ου θανατωσομεν σε και εδησαν αυτον δυσιν καλωδιοις καινοις και ανηγαγον αυτον εκ της πετρας \checkmark

Judges 15:14

και αυτος ηλθεν εως σιαγονος \checkmark και οι αλλοφυλοι ηλαλαξαν εις απαντησιν αυτου \checkmark \div και εδραμον εις συναντησιν αυτου \checkmark και κατευθυνεν επ αυτον $\overline{\pi\nu\alpha}$ $\bar{\kappa\upsilon}$ και εγενοντο τα καλωδια τα εν τοις βραχιοσιν αυτου ωσι στιππυον ηνικα αν οσφρανθη πυρος και διελυθησαν οι δεσμοι απο των βραχιωνων αυτου

Judges 16:2

και απηγγελη τοις γαζαιοις λεγοντες ηκι σαμψων ενταυθα ✓ και εκυκλωσαν και ενηδρευσαν αυτον ολην την νυκτα επι της πυλης της πολεως ✓ και εκωφευσαν ολην την νυκτα λεγοντες εως φωτος πρωι ÷ μεινωμεν ✓ και αποκτινωμεν αυτον

Judges 16:6

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων απαγγιλον μοι εν τινι η ισχυς σου η μεγαλη και εν τινι δεθηση του ταπεινωθηναι σαι ✓

Judges 16:9

και το ενεδρον ÷ αυτου ✓ εκαθητο αυτον εν τω ταμειω και ειπεν προς αυτον αλλοφυλοι επι σε σαμψων και διερρηξεν τας επτα νευρας ον τροπον διασπατε κλωσμα του αποτιναγματος εν τω οσφρανθηναι ✘ αυτο ✓ πυρος ✓ και ουκ εγνωσθη η ισχυς αυτου ✓

Judges 16:10

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων ιδου παρελογισω με ελαλησας προς με ψευδη νυν ουν αναγγειλον μοι δη εν τινι δεθηση ✓

Judges 16:12

και ελαβεν ÷ αυτω ✓ δαλειλα καλωδια καινα και εδησεν αυτον εν αυτοις ✓ και ειπεν προς αυτον ✓ οι αλλοφυλοι επι σε σαμψων και το ενεδρον εκαθητο εν τω ταμειω και διεσπασεν αυτα απο των βραχιονων αυτου ως ραμμα

Judges 16:13

και ειπεν δαλειλα προς σαμψων εως νυν παρελογισω με και ελαλησας προς με ψευδη αναγγειλον δη μοι εν τινι δεθηση και ειπεν προς αυτην ✓ εαν υφανης τας επτα σειρας της κεφαλης μου μετα του διασματος και εγκρουσης εν τω πασσαλω ÷ εις τον τοιχον ✓

Judges 16:18

και ειδεν δαλειλα οτι ανηγγειλεν αυτη παντα τα απο καρδιας αυτου και απεστιλεν και εκαλεσεν παντας τους σατραπας των αλλοφυλων λεγουσα αναβητε το απαξ οτι ανηγγειλεν μοι πασαν την καρδιαν αυτου και ανεβησαν προς αυτοην ÷ πασαι ✓ αι σατραπιαι των αλλοφυλων ✓ και ηνεγκαν το αργυριον εν ταις χερσιν αυτων

Judges 16:19

και εκοιμεσεν αυτον ανα μεσον των γονατων αυτης και εκαλεσεν τον κουρεα ✓ και

εξυρησεν τους επτα βοστρυχους της κεφαλης αυτου και ηρξατο ταπινουσθαι και απεστη η ισχυς αυτου απ αυτου

Judges 16:25

και εγενετο οτε ηγαθυνθη η καρδια αυτων και ειπαν καλεσατε τον σαμψων ÷ εξ οικου φυλακης ✓ και πεξατω ενωπιον ημων και εκαλεσαν τον σαμψων εξ οικου της φυλακης και ενεπεζον αυτω και εστησαν αυτον ανα μεσον των δυο στυλων ✎

Judges 16:28

και εβοησεν σαμψων προς $\overline{\kappa\nu}$ και ειπεν $\overline{\kappa\epsilon}$ $\overline{\kappa\epsilon}$ μνησθητι μου ✎ και ενισχυσον με δη πλην και το απαξ τουτο ο $\overline{\theta\varsigma}$ και εκδικησω εκδικησιν μιαν αντι των δυο οφθαλμων μου εκ των αλλοφυλων

Judges 16:30

και ειπεν σαμψων αποθανετω η ψυχη μ μετα των αλλοφυλων και εκλινεν εν ισχυει και επεσεν ο οικος επι τους σατραπας και επι παντα τον λαον τον εν αυτω και εγενοντο οι τεθνηκοτες ους εθανατωσεν ÷ σαμψων ✓ εν τω θανατω αυτου πλιους υπερ ους εθανατωσεν εν τη ζωη αυτου ✎

Judges 16:31

και κατεβησαν οι αδελφοι αυτου και πας ο οικος του πατρος αυτου και ελαβον αυτον και ανεβησαν και εθαψαν αυτον ανα μεσον σαραα και ανα μεσον εσθαολ εν τω ταφω μανωε του $\overline{\pi\rho\varsigma}$ αυτου και αυτος εκρινεν τον ισηλ εικοσι ετη ✎

Judges 17:7

και εγενετο παιδαριον εκ βηθλεεμ ιουδα εκ της συγγενιας ιουδα και αυτος λευιτης ✎ και αυτος παρωκει εκει ✎

Judges 17:9

και ειπεν αυτω μιχα ποθεν ερχη και ειπεν προς αυτον λευιτης εγω ειμι εκ βηθλεεμ ιουδα και εγω πορευομε παροικειν ου εαν ευρω ✎

Judges 17:10

και ειπεν αυτω μιχα καθου μετ εμου και γεινου μοι εις $\overline{\pi\rho\alpha}$ και εις ιερεα και εγω δωσω σοι δεκα αργυριου εις ημερας και ζευγος ιματιων και τα προς το ζην σου ✎ και επορευθη ο λευιτης

Judges 17:11

και ηρξατο παροικειν παρα τω ανδρει ✓ και εγενηθη αυτω το παιδαριον ως εις των υιων αυτου

Judges 18:1

εν ταις ημεραις εκιναις ουκ ην βασιλευς εν ιηλ και εν ταις ημεραις εκειναις η φυλη του δαν εξητει εαυτη κληρονομιαν του κατοικειν οτι ουκ επεσεν αυτη εως των ημερων εκεινων εν μεσω φυλων ιηλ κληρονομια ✓

Judges 18:2

και εξαπεστειλαν οι υιοι δαν εκ των συγγενιων αυτων πεντε ανδρας απο μερους αυτων ✘ ανδρας ✓ υιους δυναμεως εκ σαραα ✓ και εσθαολ του κατασκευασθαι ✘ συν ✓ την γην και εξιχνιασαι αυτην και ειπαν προς αυτους πορευεσθαι και εξεραυνησατε ✘ συν την γην ✓ και παρεγενοντο εις ορος εφραιμ εως οικου μειχα και κατεπαυσεν εκει ✓

Judges 18:4

και ειπεν προς αυτους ουτως και ουτως εποιησεν μιχα και εμισθωσατο με και εγενηθη αυτω εις ιερεα ✓

Judges 18:11

και απηραν ✘ εκειθεν ✓ εκ συγγενιας του δαν εκ σαραα και εσθαολ εξακοσιοι ανδρες περιεζωσμενοι σκευη πολεμικα ✓

Judges 18:13

παρηλθαν εκειθεν ÷ και ηλθον ✓ εως του ορους εφραιμ και ηλθον εως οικου μιχα ✓

Judges 18:15

και εξεκλιναν εκει και εισηλθοσαν εις τον οικον του παιδαριου του λευειτου εις τον οικον μιχα ✘ και ησπασαντο αυτον ✘ εις ιρηνην ✓

Judges 19:25

[...]αυτη ολην την νυκτα εως το πρωι ✓ και εξαπεστειλαν αυτην αμα τω αναβαινειν τον ορθρον

Judges 19:28

και ειπεν προς αυτην αναστηθι και απελθωμεν και ουκ απεκριθη αυτω αλλα

τεθνηκει και ανελαβεν αυτην επι το υποζυγιον \angle και ανεστη ο ανηρ και απηλθεν εις τον τοπον αυτου

Judges 20:1

και εξηλθον παντες οι υιοι $\overline{\text{ιηλ}}$ \angle και εξεκκλησιασθη πασα η συναγωγη ως ανηρ εις απο δαν και εως βηρσαβεε και γη γαλααδ προς κυριον εις μασσηφα \angle

Judges 20:5

και ανεστησαν επ εμε οι ανδρες οι παρα της γαβαα και περιεκυκλωσαν επε \times συν \angle την οικιαν νυκτος και εμε ηθελησαν αποκτιναι και την παλλακην μου εταπινωσαν \pm και ενεπεξαν αυτη και απεθανεν

Judges 20:9

και νυν τουτο το ρημα ο ποιησομεν τη γαβαα \div αναβησομεθα \angle επ αυτην εν κληρω \angle

Judges 20:10

και λημψομεθα δεκα ανδρας τοις εκατον \times ταις πασαις φυλαις $\overline{\text{ιηλ}}$ \angle και εκατον τοις χιλιοις \angle και χιλιους τοις μυριοις λαβειν επισιτισμον τω λαω επιτελεσε τοις εισπορευομενοις τη γαβαα του βενιαμιν κατα πασαν την αφροσυνην ην εποιησαν εν $\overline{\text{ιηλ}}$

Judges 20:11

και συνηχθη πας ανηρ $\overline{\text{ιηλ}}$ εκ των πολεων ως ανηρ εις ερχομενοι \angle

Judges 20:15

και επεσκεπησαν οι υιοι βενιαμιν εν τη ημερα εκεινη εκ των πολεων πεντε και εικοσι χιλιαδες ανδρων σπωμενων ρομφαιαν χωρις των κατοικουντων την γαβαα \div ουτοι \angle επεσκεπησαν επτακοσιοι ανδρες \div νεανισκοι \times εκλεκτοι εκ παντος του λαου τουτου επτακοσιοι ανδρες \angle εκλεκτοι

Judges 20:16

αμφοτεροδεξιοι \angle παντες ουτοι σφενδονηται βαλλοντες λιθους προς την τριχα και ου διαμαρτανοντες

Judges 20:17

και ÷ πας ✓ ανηρ $\overline{\text{ihl}}$ επεσκεπησαν χωρις των υιων βενιαμιν τετρακοσiai χιλιαδες ανδρων σπωμενων ρομφαιαν παντες ουτοι ανδρες πολεμισται ✓

Judges 20:20

και εξηλθεν ÷ πας ✓ ανηρ $\overline{\text{ihl}}$ εις πολεμον μετα βενιαμειν και παρεταξαντο μετ αυτων ανηρ $\overline{\text{ihl}}$ εις πολεμον προς την γαβαα ✓

Judges 20:22

και ενισχυσαν ✘ ο λαος ✓ ανηρ $\overline{\text{ihl}}$ και προσεθεντο παραταξασθαι πολεμον εν τω τοπω ω παρεταξαντο εκει εν τη ημερα τη πρωτη ✓

Judges 20:23

και ανεβησαν οι υιοι $\overline{\text{ihl}}$ και εκλαυσαν ενωπιον $\overline{\text{ky}}$ εως εσπερας και επηρωτησαν εν $\overline{\text{kw}}$ λεγοντες ει προσθω προσεγγισε εις πολεμον μετα ✘ υιων ✓ βενιαμειν του αδελφου μου και ειπεν $\overline{\text{ks}}$ αναβητε προς αυτον ✓

Judges 20:28

και φινεες υιος ελεαζαρ υιου ααρων παρεστηκως ενωπιον αυτης εν ταις ημεραις εκειναις λεγων ✓ ει προσθω ετι εξελθειν εις πολεμον μετα υιων βενιαμιν του αδελφου μου η κοπασω ✓ και ειπεν $\overline{\text{ks}}$ αναβητε οτι αυριον παραδωσω αυτον εν χειρι σου ✓

Judges 20:32

και ειπαν οι υιοι βενιαμειν ✘ προ[...]πτουσιν αυτοι ενωπιον ημων καθως εμπροσθεν και οι υιοι ισραηλ ειπαν φυγωμεν και εκσπασωμεν αυτους εκ της πολεως εις τας οδους

Judges 20:40

και ο πυρσος ηρξατο αναβαινειν εκ της πολεως στυλος καπνου και επεβλεψεν βενιαμειν οπισω αυτου και ιδου ανεβη συντελια της πολεως εις τον ουρανον ✓

Judges 20:42

και εκλιναν ενωπιον ανδρος $\overline{\text{ihl}}$ εις την οδον της ερημου και ο πολεμος κατεφθασεν αυτον ✓ και οι απο των πολεων διεφθειραν αυτον εν μεσω αυτων

Judges 21:1

και ανηρ $\overline{\text{ιηλ}}$ ωμοσεν εν μασσηφα λεγων ανηρ εξ ημων ου δωσε την θυγατερα αυτου τω βενιαμειν εις γυναικα \sphericalangle

Judges 21:3

και ειπαν ινα τι $\overline{\text{κε}}$ ο $\overline{\text{θς}}$ $\overline{\text{ιηλ}}$ εγενηθη αυτη εν τω $\overline{\text{ιηλ}}$ του επισκεπηται σημερον εν τω $\overline{\text{ιηλ}}$ φυλην μειαν \sphericalangle

Judges 21:8

και ειπαν τις μια των φυλων $\overline{\text{ιηλ}}$ ητις ουκ ανεβη προς $\overline{\text{κν}}$ εις μασσηφ και ιδου ουκ ηλθον ανηρ εις την παρεμβολην απο ιαβεις γαλααδ εις την εκκλησειαν \sphericalangle

Judges 21:9

και επεσκοπι ο λαος και ιδου ουκ εστιν εκει ανηρ απο των κατοικουντων ιαβεις γαλααδ \sphericalangle

Judges 21:11

και ουτος ο λογος ον ποιησεται παν αρσενικον και πασαν γυναικα γινωσκουσιν κοιτην αρσενος αναθεματιειτε \sphericalangle

BIBLIOGRAPHY

- Barthelemy, Dominique. "'Origène et le texte de l'ancien testament.'" In *Epektasis: Mélanges patristiques offerts au Cardinal Jean Daniélou*, edited by Jaques Fontaine and Charles Kannengieser, 247–261. Paris: Beauchesne, 1972.
- Brock, Sebastian P. "Origen's Aims as a Textual Critic of the Old Testament." In *Studia Patristica* 10, edited by F. L. Cross, 215–18. Berlin: Akademie Verlag, 1970.
- Brown, F., S. R. Driver, and C. Briggs, eds. *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*. 1907. Reprint, Oxford: Clarendon Press, 1955.
- Ceulemans, Reinhart. "The Greek Christian Afterlife of the Minor Versions: The Possibilities of a Shift in Perspective." In *Florilegium Lovaniense: Studies in Septuagint and Textual Criticism in Honour of Florentino García Martínez*, edited by Hans Ausloos, Bénédicte Lemmelijn, and Marc Vervenne, 101–18. Bibliotheca Ephemeridum Theologiarum Lovaniensium 224. Leuven: Peeters, 2008.
- Clements, Ruth A. "Origen's *Hexapla* and Christian-Jewish Encounter in the Second and Third Centuries." In *Religious Rivalries and the Struggle for Success in Caesarea Maritima*, edited by Terence L. Donaldson, 303–29. Studies in Christianity and Judaism 8. Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press, 2000.
- Conybeare, F. C., and George Stock. *Grammar of Septuagint Greek: With Selected Readings, Vocabularies, and Updated Indexes*. Peabody, MA: Hendrickson, 1995.
- De Lange, Nicholas R. M. "The Letter to Africanus: Origen's Recantation?" In *Studia Patristica* 16, edited by Elizabeth Livingstone, 242–47. Berlin: Akademie Verlag, 1985.
- Devreese, Robert. *Introduction à l'étude des manuscrits grecs*. Paris: Imprimerie Nationale, 1954.
- Dines, Jennifer M. *The Septuagint*. Understanding the Bible and Its World. New York: T & T Clark, 2004.
- Driver, Samuel R. *Notes on the Hebrew Text and the Topography of the Books of Samuel with an Introduction on Hebrew Palaeography and the Ancient Versions*. 2nd ed. Oxford: Clarendon Press, 1913.
- Eusebius of Caesarea. *Die Kirchengeschichte*. Band 6 of *Eusebius Werke*. Edited by Eduard Schwartz, Theodor Mommsen, and Friedhelm Winkelmann. Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte. Berlin: De Gruyter, 2010.

- Fernández Marcos, Natalio. *The Septuagint in Context: Introduction to the Greek Version of the Bible*. Boston: Brill, 2000.
- Field, Frederick. *Origenis Hexaplorum quae supersunt sive veterum interpretum graecorum in totum Vetus Testamentum fragmenta*. 2 vols. Oxford: Oxford University Press, 1875.
- Flint, Peter W. "Columns I and II of the *Hexapla*: The Evidence of the Milan Palimpsest (Rahlfs 1098)." In *Origen's Hexapla and Fragments: Papers Presented at the Rich Seminar on the Hexapla, Oxford Centre for Hebrew and Jewish Studies, [July] 25th-3rd August 1994*, edited by Alison Salvesen, 125–32. *Texte Und Studien Zum Antiken Judentum* 58. Tübingen: Mohr Siebeck, 1998.
- Fritsch, Charles T. "The Treatment of the Hexaplaric Signs in the Syro-Hexaplar of Proverbs." *Journal of Biblical Literature* 72, no. 3 (September 1953): 169–81.
- Gallagher, Edmon L. *Hebrew Scripture in Patristic Biblical Theory: Canon, Language, Text*. Supplements to *Vigiliae Christianae* 114. Boston: Brill, 2012.
- Gentry, Peter J. "The Aristarchian Signs in the Textual Tradition of LXX Ecclesiastes." In *In the Footsteps of Sherlock Holmes: Studies in the Biblical Text in Honour of Anneli Aejmelaesus*, edited by Kristin De Troyer, T. M. Law, and Marketta Liljeström, 464–78. *Contributions to Biblical Exegesis and Theology* 72. Leuven: Peeters, 2014.
- _____. "Did Origen Use the Aristarchian Signs in the *Hexapla*?" In *XV Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Munich, 2013*, edited by Wolfgang Kraus, Michaël N. van der Meer, and Martin Meiser, 133–48. *Septuagint and Cognate Studies* 64. Atlanta: SBL Press, 2016.
- Grafton, Anthony, and Megan Hale Williams. *Christianity and the Transformation of the Book: Origen, Eusebius, and the Library of Caesarea*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2006.
- Harl, Marguerite, Gilles Dorival, and Oliver Munnich. *La bible grecque des septante: Du judaïsme hellénistique au christianisme ancien*. 2nd ed. *Initiations au christianisme ancien*. Paris: Éditions du Cerf, 2011.
- Hatch, E., and H. A. Redpath. *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Old Testament (Including the Apocryphal Books)*. 2nd ed. Grand Rapids: Baker, 1998.
- Heine, Ronald E. *Origen: Scholarship in the Service of the Church*. *Christian Theology in Context*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Jellicoe, Sidney. *The Septuagint and Modern Study*. Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 1993.
- Jerome. *Opera. Pars I, Opera exegetica. 8, Commentarii in Epistulas Pauli Apostoli ad Titum et ad Philemonem*. Edited by Federica Bucchi. *Corpus Christianorum Series Latina*. Turnhout, Belgium: Brepols, 2003.

- _____. *Opera. Pars III, Opera polemica. 1, Contra Rufinum*. Edited by Pierre Lardet. Corpus Christianorum Series Latina 79 Turnhout, Belgium: Brepols, 1982.
- _____. *Praefatio in librum Paralipomenon*. Edited by J. P. Migne. Patrologia Latina 28. Paris: Apud Garnier fratres, 1845.
- Jobes, Karen H., and Moisés Silva. *Invitation to the Septuagint*. 2nd ed. Grand Rapids: Baker Academic, 2015.
- Lagarde, Paul de. *Bibliothecae Syriacae a Paulo de Lagarde Collectae Quae ad Philologiam Sacram Pertinent*. Göttingen: Dieterichschen Universitäts-Buchdruckerei, 1892.
- Law, T. M. "Origen's Parallel Bible: Textual Criticism, Apologetics, or Exegesis?" *Journal of Theological Studies* 59, no. 1 (April 2008): 1–21.
- Liddell, Henry George, and Robert Scott. *A Greek-English Lexicon, with a Revised Supplement*. 9th ed. Revised by Henry Stuart Jones and Frederick McKenzie. Oxford: Oxford University Press, 1996.
- McNamara, Martin. *Targum and Testament Revisited: Aramaic Paraphrases of the Hebrew Bible*. 2nd ed. Grand Rapids: Eerdmans, 2010.
- Mercati, Giovanni. "Il Problema della Colonna II dell'Esaplo." *Biblica* 28, no. 2 (1947): 173–215.
- Metzger, Bruce. *Manuscripts of the Greek Bible: An Introduction to Greek Palaeography*. Oxford: Oxford University Press, 1981.
- Munnich, Olivier. "Les Hexaples d'Origène à la lumière de la tradition manuscrite de la bible greque." In *Origeniana Sexta: Origène et la bible: Actes du colloquium Origenianum sextum Chantilly, 30 août - 3 septembre 1993*, edited by Gilles Dorival and Alain Le Boulluec, 167–185. Leuven: University Press, 1995.
- Nautin, Pierre. *Origène: sa vie et son œuvre*. Christianisme antique 1. Paris: Beauchesne, 1977.
- Neuschäfer, Bernhard. *Origenes als Philologe*. Teil I: Test. Schweizerische Beiträge zur Altertumswissenschaft. Basel: Friedrich Reinhardt Verlag, 1987.
- Omont, Henry, ed. *Vetus Testamentus Graece Codicis Sarraviani-Colbertini quae supersunt in Bibliothecis Leidensi Pariesiensi Petropolitana phototypice edita*. Leiden: A. W. Sijthoff, 1897.
- Origen. *Origenes Matthäuserklärung I: die griechisch erhaltenen Tomoi*. Band 10 of *Origenes Werke*. Edited by Erich Klostermann. Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte 40. Berlin: De Gruyter, 2015.
- _____. *Sur les Ecritures: Philocalie, 1–20 et La Lettre à Africanus*. Edited and translated by N. R. M. de Lange. Sources Chrétiennes 302. Paris: Les Éditions du Cerf, 1983.

- Osann, Friedrich Gotthilf. *Anecdotum Romanum de Notis Veterum Criticis Imprimis Aristarchi Homericis et Iliade Heliconia*. Cambridge, MA: Harvard University, 1851.
- Rahlfs, Alfred, ed. *Septuaginta Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*. 2 vols. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2004.
- Scanlin, Harold. *The Dead Sea Scrolls and Modern Translations of the Old Testament: How the Dead Sea Scroll Discoveries Have Influenced Modern English Translations*. Wheaton, IL: Tyndale House Publishers, 1993.
- Schaper, Joachim. "The Origin and Purpose of the Fifth Column of the *Hexapla*." In *Origen's Hexapla and Fragments: Papers Presented at the Rich Seminar on the Hexapla, Oxford Centre for Hebrew and Jewish Studies, July 25th-3rd August 1994*, edited by Alison Salvesen, 3–15. *Texte Und Studien Zum Antiken Judentum* 58. Tübingen: Mohr Siebeck, 1998.
- Schironi, Francesca. "The Ambiguity of Signs: Critical Σημεῖα from Zenodotus to Origen." In *Homer and the Bible in the Eyes of Ancient Interpreters*, edited by Maren Niehoff, 87–112. *Jerusalem Studies in Religion and Culture* 16. Leiden: Brill, 2012.
- _____. "P.Grenf. 1.5, Origen, and the Scriptorium of Caesarea." *Bulletin of the American Society of Papyrologists* 52 (2015): 181–223.
- Smyth, H. W. *Greek Grammar*. Revised by G. M. Messing. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1920, 1956. Reprint, 1963.
- Swete, Henry Barclay. *An Introduction to the Old Testament in Greek*. Edited by Henry St. John Thackeray. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Vööbus, Arthur. *The Pentateuch in the Version of the Syro-Hexapla: A Fac-simile Edition of a Midyat MS. Discovered in 1964*. *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* 45. Louvain, Belgium: Imprimerie Orientaliste, 1975.
- Wevers, John William, ed. *Deuteronomy. Septuaginta Vetus Testamentum Graecum*, vol. 3.2. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1977.
- _____. *Exodus. Septuaginta Vetus Testamentum Graecum*, vol. 2.1. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1991.
- _____. *Genesis. Septuaginta Vetus Testamentum Graecum*, vol. 1. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974.
- _____. *Leviticus. Septuaginta Vetus Testamentum Graecum*, vol. 2.2. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1986.
- _____. *Numbers. Septuaginta Vetus Testamentum Graecum*, vol. 3.1. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982.
- Wevers, John William. *Text History of the Greek Deuteronomy*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1978.
- _____. *Text History of the Greek Exodus*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1992.

- _____. *Text History of the Greek Genesis*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974.
- _____. *Text History of the Greek Leviticus*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1986.
- _____. *Text History of the Greek Numbers*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982.

ABSTRACT

THE ARISTARCHIAN SIGNS OF CODEX COLBERTINUS-SARRAVIANUS

Matthew Ross Miller, PhD
The Southern Baptist Theological Seminary, 2019
Chair: Dr. Peter J. Gentry

Scholars acknowledge that Codex Colbertinus-Sarravianus (G) is a significant manuscript for the study of Origen's *Hexapla*, especially regarding his employment of the Aristarchian signs asterisk and *obelus*. This codex has not received adequate attention since it was photographed and published in the late nineteenth century.

This dissertation contains an exhaustive catalog of and commentary on all of the Aristarchian signs in G. The catalog elucidates Origen's statements in his *Commentary on Matthew* and *Epistle to Africanus*, providing evidence to interpret his purposes in his textual labors.

The first chapter situates G within the context of Hexaplaric studies and, based on recent inquiries by Schironi, demonstrates that the present understanding of Origen's work requires more data and less speculation. The second chapter describes the manuscript. The third chapter lists the verses containing asterisks and provides a commentary on each occurrence. The fourth chapter lists the verses containing *obeli* and provides a commentary on each occurrence. The fifth chapter revisits the question of the *metobelus*, adducing examples of its use counter to the present scholarly consensus. The final chapter synthesizes the data and applies the findings to Origen's statements.

The catalogued information supports recent inquiries by Schironi about

the nature and purpose of the Aristarchian signs. The conclusions call into question the relationship between the Aristarchian signs and the *Hexapla* and challenge the consensus regarding the *metobelus*.

VITA

Matthew Ross Miller

EDUCATION

B.A., Cedarville University, 2008

M.Div., The Southern Baptist Theological Seminary, 2014

PUBLICATIONS

Miller, Matthew R., and JohnMark Bennett Beazley, "Christian Spiritual Formation in the Classical School." *Journal of Spiritual Formation and Soul Care* 11, no. 2 (2018): 230–40.

ORGANIZATIONS

International Organization of Septuagint and Cognate Studies

The Evangelical Theological Society

ACADEMIC EMPLOYMENT

Adjunct Faculty, Newman University, Wichita, Kansas, 2018-

Adjunct Faculty, Friends University, Wichita, Kansas, 2018-

MINISTERIAL EMPLOYMENT

Pastoral Intern, Auburndale Baptist Church, Louisville, Kentucky, Spring
2012

Chaplain, United States Air Force Reserves, Whiteman AFB, Missouri,
2018-

Deacon, Anglican Church in North America, 2018-